

Дмитро Прокоп

Українці в Західній Канаді

ДО ІСТОРІЇ ЇХНЬОГО ПОСЕЛЕННЯ
ТА ПОСТУПУ

ЗБІРНИК ЦІКАВИХ СТАТТЕЙ І ДОПИСІВ
ДЛЯ СТАРШИХ І МОЛОДІ

ЕДМОНТОН

—

1988

—

ВІННІПЕГ

КАНАДА

diasporiana.org.ua

Dmytro Prokop

UKRAINIANS IN WESTERN CANADA

THEIR HISTORY AND PROGRESS

COLLECTION OF INTERESTING ESSAYS
AND NEWSPAPER ARTICLES

EDMONTON

—

1987
CANADA

—

WINNIPEG

Дмитро Прокоп

УКРАЇНЦІ В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ

ДО ІСТОРІЇ ПОСЕЛЕННЯ
ТА ПОСТУПУ

ЗБІРНИК ЦІКАВИХ СТАТТЕЙ І ДОПИСІВ
ДЛЯ СТАРШИХ І МОЛОДІ

ЕДМОНТОН

—

1987
КАНАДА

—

ВІННІПЕГ

**Цю книжку присвячую всім діячам-піонерам
на культурно-освітньому полі.**

**This book is dedicated to the memory of prominent
Ukrainian pioneers in the field of culture,
education and the church.**

**ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ
Copyright Reserved**

ВСТУП

Дмитро Прокоп — відомий український учитель і громадський працівник — прожив у Канаді майже 76 років (приїхав сюди 1912 року з Західньої України). Протягом цього довгого часу він не лише вчителював у школах на преріях, а й займався культурницькою працею: брав участь у самодіяльних концертах, поширював українську пресу серед фермерів та робітників, розбудовував церковне життя. Дуже часто дописував до різних часописів. 1979 року вийшли в світ у Вінніпезі його “Спомини вчителя-піонера” — дуже цінні матеріали до історії українського поселення на Заході. Тепер з’являється нова книжка “Українці в Канаді”, що складається зі статей, дописів, знятків та інших матеріалів.

Як видно зі змісту окремих розділів, у цій книжці наświetлено дуже багато подій піонерського часу чи схарактеризовано окремих українців — від найвизначніших провідників нашого національного життя до найпростіших трудівників, що розорювали дикі прерії ще на початку цього сторіччя, добували вугілля, прокладали залізниці та взагалі розбудовували Канаду, зокрема обробіток землі. Просто й невимушено описує автор ті часи, додаючи при нагоді щедрий фактичний матеріал чи навіть наводячи документальні дані.

Варто підкреслити, що Д. Прокоп багато своїх статей присвячує національно-культурній діяльності. Розуміючи вагу збереження української спадщини, детально пише він про українські школи перед Першою світовою війною, про поширення української мови на цьому континенті, про ставлення англійців та інших чужинців до перших українських поселенців і т. п. Довгим рядом у цій книжці проходять силуетки наших тутешніх провідників поселенського життя — посли Андрій С. Шандро, Михайло Лучкович, Антін Глинка, Сидір Горецький та інші. Це дорогоцінний матеріал для істориків суспільного життя Канади.

Не залишається в боргу Д. Прокоп і перед дослідниками української літератури й журналістики — в цій

галузі назбирано чимало цінного матеріялу — факти з життя письменників Іллі Киріяка, Юрія Шкварка, Володимира Купченка та інших; журналістів Романа Кремара, Олекси Григоровича... багато, багато інших...; учитель Григорій Костащ; культурник Осип Прийма; диригент Теодор Панчишин... десятки силвет, сотні імен — тих, що працювали в різних галузях Канадської України, як поетично називають прерійні провінції Канади.

Свою книжкою “Українці в Канаді” Д. Прокоп поставив собі нерукотворний пам’ятник. Це видання повинно зайняти належне місце на полицях університетських і міських бібліотек. Має воно бути в кожній українській родині, що гордиться успіхами наших батьків, дідів і прадідів, які розбудовували Канаду, переборювали великі труднощі, зазнаючи поневірянь і дискримінації. Але вийшли переможцями! Ми, нащадки тих перших орачів і прокладачів рейок, живемо тепер у достатку і маємо доступ до найвищих здобутків цивілізації, до університетів і наукових установ, про що 90 років тому перші українські поселенці не могли навіть думати.

Не забуваймо минулого. Зберігаймо про нього пам’ять. А щоб краще знати минуле наших поселенців, вивчаймо писання про них. Книжка вчителя—піонера Д. Прокопа варта того, щоб її вивчати, не зважаючи на певні мовні недоліки. В чужому оточенні тяжко зберігати рідну мову, але автор “Українці в Канаді” таки зберіг спадщину батьків і предків і написав материнською мовою цінну книжку.

Д-р Яр Славутич
професор Альбертського університету

ПОСВ'ЯТА ТА МІСІЙНИЙ ІДЕАЛІЗМ УЧИТЕЛІВ-ПІОНЕРІВ

Кожний рядок друкованого слова українських піонерів в Канаді розцінюю як надто важливий причинок до українського минулого в Канаді. Це говорять свідки-очевидці, а не кабінетні дослідники, які інтерпретують минуле кожний по своєму. Кожна більша публікація наших піонерів переконує мене, що ми все глибше запускаємо коріння в канадську землю а звідси теж черпаємо нашу силу з більш вимогливим та твердшим голосом у відношенні до свого оточення.

Таке моє переконання зміцнює нова праця відомого учителя-піонера Дмитра Прокопа, яка саме появилась у видавництві “Тризуб” п. з. “Українці в Західній Канаді”. Як подає автор на головній сторінці — це “збірник цікавих статей і дописів для старших і молоді”. У збірнику 291 сторінка великої книжкової вісімки, на доброму папері та естетично оформлений.

Автор категоризував ці статті в десятки розділах. Крім статей автора є декілька статей інших авторів, як В. Ю. Кисілевського, Ю. Стефаника, А. Глинки та декількох інших. Статті та розвідки Дмитра Прокопа читаються легко, як казка минулого. Вони мають простий дидактичний виклад. З його рядків промовляє життєвий досвід та віє великим ідеалізмом. Як довголітній учитель, він багато сторінок присв'ятив українським-канадським учителям, які ставили тверді основи під культурне життя українського буття в Канаді. Це піонери-учителі вселяли віру української людини в себе на новому поселенні та озброювали піонерську громаду політичним мисленням.

Ось що пише Д. Прокоп в своїх рядках про своїх колег учителів-піонерів, в яких і він сам навчався: “І власне вони, учителі, несли живе слово в народ, вказували йому на завдання української еміграції у вільному світі, навчали їх законів...Понад усе царив в цій праці великий ідеалізм, посв'ята й якась аж святість”, зауважує і підчеркує автор (стор. 125). В заключних рядках Прокоп каже ще таке:

“Служити громаді, давати провід в народній роботі, освідомлювати національно поселенців, завертати заблуканих з чужих доріг, плекати в них почуття чести, гуртувати людей в свої українські організації — це було завдання кожного українського учителя”.

Праця піонерів-учителів не кінчалась в чотирьох стінах їхніх однокімнатних фермерських шкіл. Як правило, їхні вечірні і недільні години проходили в читальнях “Просвіта”, народних домах, парафіяльних залях. Так було до 1915 року, коли в прерійних провінціях існувало двомовне шкільництво, а практично говорячи, коли можна було вільно навчати української мови в публічних школах, так було теж і тоді, коли учителям треба було критися з навчанням української мови в цих школах, коли на ліквідацію цього навчання пішли наступом шовіністичні елементи в усіх трьох провінціях з тим ще, що на площі Манітобської легіслятури спалено скрині українсько-англійських учебників, які були видані коштом такої самої провінції Манітоби. Українські учителі-піонери не піддались цим переслідуванням а в деяких місцях своєрідному теророві. Навчання продовжувалось, як не скрито в публічних школах, то відкрито поза цими школами.

Учительські ряди були також тим засівом, з якого вийшли перші українські парламентаристи, до провінційних легіслятур та федерального парламенту. Тут вони були не менш принциповими, як були за учительським столиком на фармі, чи в місті. Свою принциповість вони одверто виявляли перед цілим канадським форумом і тим самим промощували шлях сучасному принципіві багатокультурної й багатомовної Канади. З учительських рядів вийшли такі послы, як Т. Д. Ферлей, Михайло Лучкович, Антін Глинка, Федір Заплітний, Ізидор Горецький та інші. Цих парламентаристів та інших змальовує у своїх силветках Д. Прокоп. Присвячує він також багато місця громадським і народним діячам, які несли в піонерську гущу смолоскип народньої роботи. Тут Орест Жеребко, д-р Юрій Драган, Іван Козяк, Ілля Порайко, Осип Прийма, та численні другі. Не було б писань Д. Прокопа, цього живого свідка піонерської доби — багато вістей про цих суспільно історичних постатей пішло б в забуття... Тому велика дяка цьому працювитуму піо-

нерові за кожний рядок і кожне слово, а всі вони писані зі знанням та серцем.

Останній розділ своєї праці Д. Прокоп присв'ятив сім'ї та родині, яка надавала авторові стимул до праці та надію, що його працю і працю таких як він понесуть в народ його нащадки.

Годиться також замітити, що в 1979 р. видав Д. Прокоп свої спомини п.н. “Спомини учителя-піонера”, які теж є цінним матеріалом до історії українського поселення в Канаді. Його статті також часто появляються на сторінках часописів: “Українські Вісті”, “Український Голос”, та ін. Всі його праці глибоко передумані. Вступ до новішого видання написав українською та англійською мовами Яр Славутич.

Михайло Г. Марунчак

СЛОВО ВІД АВТОРА

Автор Д. Прокоп в молодшому віці.

Перший том книжки під назвою “Українці в Західній Канаді” був надрукований в 1983 році, але тому що книжка була б за тяжка і незручна, багато матеріялу лишилося ненадрукованого. Дотепер автор отримав багато листів від читачів першого тому, які пишуть прекрасні компліменти про вище згадану книжку й це власне заохотило його видати другий том цієї книжки. Ось, що писав у своєму листі до автора д-р Микола Суховерський з Едмонтону: “Радію що Ви рішили доповнити Ваше видання “Українці в Західній Канаді” другим томом. Ваші статті в “Українських Вістях” про українських піонерів у минулому, як також Ваша праця “Українці в Західній Канаді”, це вартісний історичний матеріял, який зможуть використати соціологи і історики”.

А ще інший читач, з Ванкуверу, п. Ф. Богдан пише довшого листа і між іншим каже: “Ваші видання “Українці в Західній Канаді” та “Спомини Вчителя-Піонера” отримав, щирозаочно дякую. Матеріал в обох виданнях є дуже цікавий і цінний не лише для інших піонерів, щоб заохотити їх лишити по собі пам’ятку, але й улегшити працю будучому авторові, який буде писати історію українців у своїй провінції”.

Тут годиться бодай згадати про цікавого листа від п. Михайла Піхоти з Едмонтону, в яким він пише, між іншим таке: “Перше всього моя гратуляція для Вас п. Прокоп, що Ви віддали стільки праці і часу та видали таку цінну історичну книжку про українців в Західній Канаді. Оповідання і статті в книжці є дуже цікаві, а найбільше мене цікавить, що Ваша книжка це збірник з цілої Канади”.

Автор дякує щиро всім тим добродіям, яких цінні статті він включив в цій книжці. Також годиться скласти подяку нашим часописам: “Українські Вісті” в Едмонтоні і “Український Голос” та “Поступ” у Вінніпегу за надрукування їхніх цінних статей, і які є включені в цій книжці.

Також автор зі щирого серця і душі дякує всім жертводавцям на кошти друку цієї книжки. Їхні імена такі: п-во Іван і Марія Козяки — Едмонтон, п-во Юрій Феняк — Чиливек, Б.К., Товариство Українських Піонерів — Едмонтон, п-во Ізидор і Анна Горецькі - Едмонтон, п. Іван Світик - Келгарі, д-р М. Марунчак — Вінніпег, пані К. Дідик — Келгарі, п. Д. Берлад — Едмонтон, д-р Н. Суховерський - Едмонтон, п. М. Піхота - Едмонтон, п. Микола Новіцький - Едмонтон, п. Іван Кухаришин — Едмонтон, п. Яр. Єндик — Едмонтон, п. В. Стебельський — Едмонтон, п. А. Кушнір — Едмонтон, п. В. Демчук — Едмонтон, пані С. Дроздовська — Едмонтон, п. М. Сунак — Редватер, пані О. Ганочко — Едмонтон, пані М. Онищук — Едмонтон, п. М. Ткачук — Едмонтон, п. Іван Тимчишин і п. А. Головач — Едмонтон, пані Тетяна Федорів — Едмонтон, Український Норвуд Легіон — Едмонтон. п. Ю. Хаба — Едмонтон.

Тому що багато моїх ровесників та давні товариші-учителі по праці повідходили один за одним у вічність, не залишивши по собі майже ніяких споминів чи записок,

щоб бодай їхні внуки могли прочитати й довідатись, як їхні діди колись ходили до школи й вчилися серед великих злиднів а потім вчителювали в Канаді й віддавали для свого народу всі свої сили — я рішився зібрати багато матеріялів і описати про деякі важливі події серед наших поселенців в Західній Канаді.

Отже, хочу в своїх писаннях висвітлити деякі важливі події та змагання нашого народу та подати молодому поколінню, як їхні діди і бабуні колись своєю завзятістю і тяжкою працею добивалися до власного та громадського майна й рівночасно затримали свою віру, мову та культуру.

Я завжди буду вдячний Божому Провидінню, що мені вдалося приїхати до Канади перед Першою світовою війною й не зазнати воєнних злиднів та лихоліть, що їх приходилося переживати на рідних землях моїм ровесникам та односельчанам, які залишилися вдома.

Дмитро Прокоп

РОЗДІЛ І

У 80-РІЧЧЯ МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА

Зайняті щоденними справами, мабуть, небагато нас згадало, що недавно, точніше — 13 листопада, Михайлові Лучковичеві пішло на 80-тий рік. Тихенько і скромно живе він в старечому домі при церкві св. Евхаристії в Едмонтоні, а життя його, як цитував він з Яновського в своїй книжці “Український Канадець в Парляменті” “лежить перед ним, як рельєфна мапа моєї Республіки”. А проте — згадати треба, бо Лучкович — не звичайна собі людина, а своєрідний дороговказ на бездоріжжях нашого життя в Канаді, людина, яка світить і завжди світитиме прикладом, як треба жити, щоби бути добрим українцем, а рівночасно й добрим громадянином Канади.

В першу чергу згадати Лучковича треба, бо він був одним із тої групи учителів і громадських робітників, які поклали основи під наше Культурно-освітнє і громадське життя в Канаді. В теперішні часи маємо тисячі, дослівно, учителів українського роду, а проте — скільки їх, крім навчання в регулярних годинах, навчає ще дітей української мови після школи? А Лучкович так колись робив! Мої земляки із Бучаччини, в колишньому шкільному дистрикті Бучач в Альберті — досі пам’ятають, скільки часу і труду вклав він на те, щоб вони вивчили мову своїх батьків. Пам’ятають, і вдячні йому за те.

А треба теж пригадати, що навчати української мови тоді, а тепер — не те саме. Тоді, в часи шаленої дискримінації, навчати “чужої” мови було майже героїзмом, тоді коли сьогодні, в добу офіційно визнаної багатокультурності в Канаді — це честь і шана. І ще одне: Лучкович приїхавши до Канади із США, української мови не знав, а мимо того її вивчив так добре, що опісля сам й навчав других. Де сьогодні ті, які йдуть за його прикладом? А повинні! Немає причини жалітися, мовляв, “мене не навчили”. У Грент МекЮвен коледж в Едмонтоні є постійні курси української мови для дорослих. Все що

Михайло Лучкович

тільки треба — то охоти і почуття власної гідности. Як бути українцями і не знати рідної мови?

Далі, згадати п. Лучковича в день його уродин треба, бо був першим послом українцем в федеральному парламенті Канади, за котрим пішли інші: Глинка, Дікур, Головач, Скорейко, д-р Євчук, Сулятицький, Папроський — взяти тільки Альберту. Протоптувати шляхи — бути першим — ніколи не було легко! Зокрема нелегко протоптувати політичні шляхи. Пригадується мені одна розмова із п. Лучковичем про те, як це одного дня в парламенті, після того, як Лучкович виголосив блискучу промову, один його приятель англосаксонець зустрів його словами “Гелло, лакі бич”, на що п. Лучкович, теж жартома, але відповів — “гелло, сановабич”.

Такі це були часи! Часи єпископа Ллойда, який вважав чужинців, а зокрема нас українців за нижчу расу. Та Лучкович не боявся: в блискучій промові так скритикував Ллойда і подібних йому, що вони ніколи більше публічно вже проти українців не виступили. Це завдяки Лучковичеві втішаємося сьогодні добрим ім'ям, завдяки тим, які пішли за його прикладом.

Це — що він був першим, який у великій мірі проломив льоди недовіря до нас, і затулив уста людей з упере-

дженням типу Ллойда — це ще не все. Треба пригадати, що в часи своєї каденції в парламенті Канади, п. Лучкович відважно виступав в обороні наших братів і сестер на рідних землях, і то під усіма окупаціями, а зокрема під польською окупацією. Мало того: за свої власні гроші п. Лучкович відвідав Галичину, щоб особисто побачити обставини нашого народу після зловісної “паціфікації”. Скільки з наших братів-послів пішло його слідами, і говорило в обороні інтересів поневоленого народу в парламенті Канади? Чимало, і всі — за його прикладом. І тому годиться згадати його в день його народження

Далі треба згадати піонерську працю п. Лучковича на полі української літератури англійською мовою в Канаді. Він бо один із тих перших, що зрозуміли, що без перекладу творів української літератури на чужі мови — ми ніколи не розкажемо правди про Україну світові. Відомі є його переклади “Один із 15-ти мільйонів” М. Приходька, “Сини землі” Іллі Кириака, “Ротонда душогубців” Т. Осьмачки, його редакція “Антології українських новель”, безліч його статей, дописів, і рецензій, а всі на те, щоб познайомити з українською проблематикою наших співгромадян. Ц. р. Ізраїль видав велику “Енциклопедію юдаїзму” в ціні \$500.00 за комплет. Якою мовою? — Англійською! Чому англійською? — Кожний буде знати, який тільки подумає. Пан Лучкович давно вже розумів ці справи, і це теж докажує його непересічний ум.

Вкінці, з нагоди його уродин, треба згадати й його велику громадську працю. Працювати тільки для себе і своєї родини, в своїй професії — це ще жодна честь. Лучкович більшість свого життя віддав для праці українській громаді в Канаді, а доказом є: Шевченківська медаля, яку він одержав від КУК, почесне громадянство Вінніпегу, почесне членство в Клубі Українських Професіоналістів і Підприємців в Едмонтоні і багато інших відзначень.

Громадську цивільну відвагу Лучковича завжди треба подивляти. Наприклад коли 1956 р. едмонтонський відділ КУК влаштував велике громадське віче в 30-річчя смерті Симона Петлюри, п. Лучкович був тим, який представив цілу справу вбивства. Представив і головного промовця, тоді ще звичайного посла, а згодом прем'єра Канади дост. Діфенбекера. Мужньо виступав він теж на

вічі в річницю страшного голоду на Україні, УПА, дискримінації українців в Канаді і т. п. Зокрема великі є його заслуги на полі визнаної тепер багатокультурности, бо був він одним із 4 осіб, які писали брїф на цю тему і опісля обороняли його перед комісією в справі “двомовности і двокультурности”

Реасумуючи, треба сказати — що це не спроба біографії, а тільки ледве замітна сильветка цієї великої людини.

1966 р., в 75-річчя українського поселення в Альберті, разом із прем'єром Канади, дост. Л. Б. Пірсоном, п. Михайло Лучкович складав вінок на пам'ятник українським піонерам в Елк Айленд Парку.

Сьогодні, в річницю уродин п. Михайла Лучковича, українська громада складає вінок йому, вінок вдячності і побажань: сил, здоров'я і многих літ, за те, що не одну пядь землі здобув він для нас, а зокрема на полі учительському, політичному, перекладницькому і громадському.

Петро Саварин

СКЛОНІМ НИЗЬКО НАШІ ГОЛОВИ НАД МОГИЛОЮ МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА

Коментар

В суботу, 21 квітня, 1973, відійшов у вічність Михайло Лучкович, батько українських парламентаристів і політиків у Канаді, канадсько-український письменник, людина всеукраїнського масштабу.

Покійний не був довго послом до федерального парламенту в Оттаві (1926-1935), проте за цей короткий час встиг покласти тверді фундаменти під канадсько-українську політику, здобувши славу й пошану не тільки для себе, але й для “людей в кожухах” — канадських українців. З одного боку Він з великим завзяттям, відвагою і талантом боронив прав української спільноти в Канаді, — всеканадський відгомін найшла його славетна промова проти дискримінаційного нападу єпископа Льюйда з Принц Альберт, виголошена 28 травня 1929 року, — з другого боку Він, з уваги на тяжке становище українського народу на рідних землях, використовував високу трибуну канадського парламенту для оборони його прав, постійно порушуваних так польським окупантом на західньо-українських землях, як і російським комуністичним режимом в Україні над Дніпром. Світового розголосу набрала, наприклад його боротьба проти пацифікації в 1931 році. Його слідами пішло наступне покоління українських парламентаристів у Канаді, отже Антін Глинка, Іван Дікур, Амвросій Головач та інші.

А Його боротьба проти російсько-комуністичного свавілля в Україні не припинялася майже до кінця його трудолюбивого життя. Використовуючи своє знамените знання англійської мови, Покійний написав сотки листів до канадської преси, меморіалів і листів до видатних канадських і американських політичних діячів і державних мужів. Він був одержимий ідеєю оборони рідного народу, вважав, що боротьба за людські й державні права для цього народу це Його власна, найбільш особиста справа.

Михайло Лучкович, народившись в лемківській родині в Шамокін, Пен., не виніс з дому знання української літературної мови, тому вперто вивчав її ціле своє життя. Проте його знання англійської мови було знамените, в

інших умовах він, здається, став би письменником. На превеликий жаль, Він звернувся до літератури як знаряддя політичної боротьби аж наприкінці свого життя.

В 1952 році вийшла друком в усьому світі відома книжка Микола Приходька, п. з. “Один з 15 мільйонів”, переживання в’язня в советських концтаборах, яку пре-гарно переклав Покійний, в 1959 році вийшли, знов же в Його перекладі, “Сини землі” Іллі Киріяка та “Ротонда душогубців” Тодося Осьмачки, ця остання теж про червоний терор в Україні, а в 1964 році за Його редакцією вийшла антологія українського оповідання п. з. “Їх земля”.

В наступному 1965 році появилася в англійській мові єдина Його власна книжка “Український канадець у парламенті”, в якій Він розказує не тільки про свою політичну кар’єру, але й про життя канадсько-української спільноти. Закінчує її реченням, що може послужити епітафією на Його пам’ятнику:

“Ціле своє життя я твердо вірив, що льюальність Україні аж ніяк не суперечить льюальності прибраній батьківщині Канаді”.

В РІЧНИЦЮ СМЕРТИ ПЕРШОГО УКРАЇНЦЯ В ПАРЛЯМЕНТІ

Дуже велика історична подія з 1926-го року була, коли до ферерального парляменту в Оттаві вибрано першого українського посла п. М. Лучковича, й це є одна з найважливіших подій в історії нашого народу в Канаді, бо з того часу починається нова “переломова доба” в політичному житті українців у прибраній новій вітчизні. Тоді сповнилися довголітні мрії українських поселенців мати свого репрезентанта в оттавському парляменті, і ця почесна роля припала М. Лучковичеві який від 1926 до 1935 рр. відіграв її як справжній державний муж.

Михайло Лучкович народився в шахтарському (майнерському) містечку Шамокін в стейті Пенсильванія, в Злучених Державах Америки. Його батьки приїхали до Америки в 1887 р. зі села Нове Село, в Новосандецькому повіті, Західня Україна. В Шамокін Михайло ріс і вчився в школі серед свобідного американського оточення аж до 1907 р., коли доля судила йому переїхати до своєї сестри у Вінніпезі, яка була одружена з д-ром Новаком. Тут він продовжує свою шкільну науку, кінчає середню школу і записується на вищі студії в Манітобському університеті. В 1916 р. він переходить іспити на університеті з відзначенням і одержує диплом “Бечелор оф Арте”. Після іспитів переїжджає він до провінції Альберти, де початково учителює в публічних школах, а згодом записується в Альбертський університет як студент права.

Його активна участь в громадському житті серед нашого народу находила де-далі більше признання й популярности, а що найбільше одушевляло українців, це те, що він — уродженець Америки — мав чисту як кришталь українську душу і гаряче любив нарід з якого походив.

В 1920 р. українські фармери в Альберті доручують М. Лучковичеві говорити від їх імени на фармерській конвенції в Едмонтоні. Коли голова конвенції покликав його до слова то у великій залі серед багатьох сот делегатів настала мертва тиша. Всі були здивовані, що молодий чоловік, а до того з українським прізвищем, може говорити такою чудовою англійською мовою. Всі

були прямо зачаровані його доречною промовою. Англійські делегати гаряче оплескували промову Лучковича, а українці з радості заливалися сльозами, і раділи тим, що дочекалися того часу, коли наш українець зможе встати і сказати слово як рівний до рівних. І від того часу популярність Лучковича скоро зростала між українцями та членами фермерської унії в Альберті. І так за старанням наших передових людей в 1926 р. Лучкович став вибраний кандидатом на посла до Оттави від фермерської унії на округ Вегревил. В день виборів (14 вересня, 1926 р.) Лучкович був вибраний великою більшістю голів.

Коли посол Лучкович поїхав на сесію до Оттави, перед ним розкрилася та велика прогалина, що ділила собою два народи, яких доля звела разом на канадській землі. Він зрозумів, що доти не буде щирого, братерського відродження між цими народами, доки серед британців не зникне упередження і згідливе трактування наших людей як другорядних громадян. Тому, що трактування було несправедливе й понижуюче нас, а для майбутнього Канади навіть шкідливе, то посол Лучкович поставив собі за ціль розв'язувати ту проблему в своїй політичній праці. Тому він так завзято боровся проти дискримінації аж до своєї смерті.

В 1931 р. посол Лучкович виголосив в парламенті промову тавруючи польський уряд за дику паціфікацію над українцями. Його промова була так добре приготована, що він не тільки прикував увагу всього парламенту, але в дебатах над цією справою забирали слово найвизначніші парламентаристи включно з прем'єром Канади Р. Б. Бенетом і тодішнім провідником опозиції, Мекензі Кінгом. Посол Лучкович своєю динамічною і логічною промовою потрапив перекопати, що уряд Канади мусить заманіфестувати свій осуд і запротестувати в парламенті проти несправедливого акту польської влади.

Посол Лучкович став таким популярним, що восени 1931 р., канадський уряд призначив його канадським делегатом на Конгрес Міжнародної Парламентарної Унії, який відбувся в Румунії. В дорозі на цей конгрес посол Лучкович зупинився в Лондоні, а тому, що в той час в Англії відбувалися вибори, то уряд уповажив його репрезентувати на Конгресі Великої Британії. Під час

Конгресу, посол Лучкович промовляв кілька разів і кожного разу звертав увагу послів світу на лихе трактування меншин, підкреслюючи при тому і українське питання. Коли в Букарешті на запит румунського короля Карла, що найбільше цікавить посла Лучковича в Румунії, то М. Лучкович не завагався відповісти таке: “Я з походження українець, і мене найбільше цікавить питання, які права мають у Румунії національні меншини, а зокрема українці.”

Публічна опінія — це найбільша і найсильніша зброя, і посол Лучкович творив про українців таку добру опінію, що із нею числилися не тільки в парламенті, але і в цілому цивілізованому світі. Хоч Лучкович перестав бути послом в 1935 р., він ніколи не переставав цікавитися політикою. Канадські та американські політики, дипломати та державні мужі весь час діставали від нього дуже багато цінних матеріалів про актуальні українські справи.

Довгі літа посол Лучкович продовжував свою працю для свого народу своїм пером і промовами, щоби даліше творити добру опінію про українську спільноту в Канаді. Його часті статті в англійській пресі та його переклад на англійську мову таких книжок, як Киріякові “Сини землі”, “Один із 15 мільйонів”, М. Приходька, “Українські новелі” та спомини з його громадського життя друковані в “Українських вістях” є найкращим доказом, що в цій людині було повно енергії та духа молодості до праці і боротьби за краще майбутнє.

Посол Лучкович був свідомий того, що майже всі українці цинили його великий розум та труд, який він вклав для добра свого народу. Його діяльність повинна служити за приклад для молодшого покоління.

Минуло вже декілька літ, як на українському цвинтарі св. Михаїла в Едмонтоні посвячено пам’ятник на могилі бл. п. Михайла Лучковича. Пам’ятник цей є один із видимих знаків пам’яті і вдячності всього нашого громадянства для Небіжчика.

Д. Прокоп

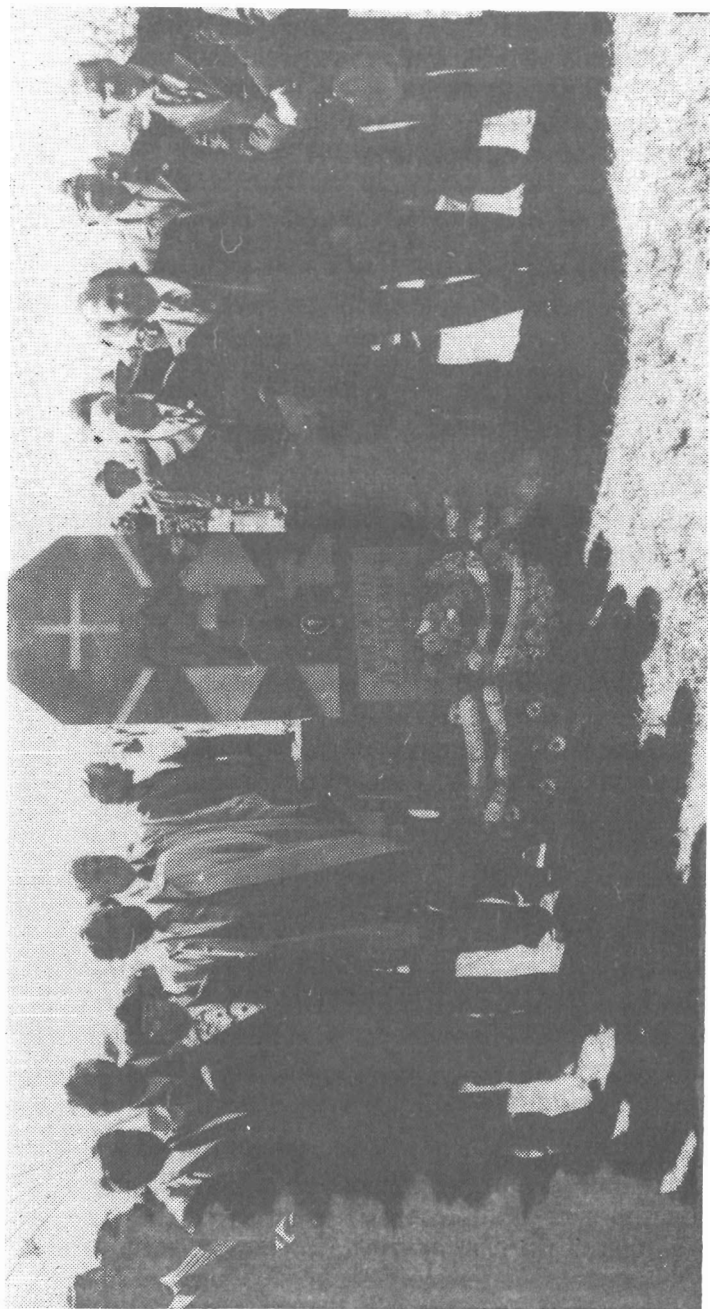
ВІДКРИТТЯ І ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ СВ. П. МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА

20 червня 1976 р. на цвинтарі св. Михайла в Едмонтоні відбулося врочисте відкриття і посвячення пам'ятника-хреста на могилі першого українського парламентариста в Канаді сл. п. Михайла Лучковича, що репрезентував вегревільську округу в федеральному парламенті в роках 1926-1935.

Думки учасників, а було їх коло 2,000, до чого причинилися поминки, відправлювані священиками на могилах, були поділені. Деякі вважали що хрест-пам'ятник, виконаний у червоному граніті фірмою "Доміньйон Граніт Меморіалс" за пляном відомого українського поета і мистця Святослава Гординського з Нью Йорку, був прекрасний, деякі незнайомлені з давнішими традиціями нашого народу в ділянці хрестобудівництва, не були захоплені. Тут треба сказати, що хрест-пам'ятник, без сумніву, прекрасний, такий, що може задовольнити найкращих знавців мистецтва.

Пам'ятник відкрили і посвятили Владики обидвох церков, Архієпископ УГПЦеркви Борис, та єпископ Української Католицької Церкви Димитрій. Взяли участь у панахиді і посвяченні численні священики, зокрема три о.о. митрати: Михайло Сопуляк, Юрій Ковальський і Олександр Хом'як, теж о.о. крилошани: Володимир Тарнавський і Микола Дядьо. З прапорами прибули організації: Пласт, УПА та Дивізійники, прибули також представники багатьох українських організацій.

Світською частиною свята керував адв. Петро Саварин. Він підкреслив, що Михайло Лучкович увіковічений передусім своїми ділами, тепер також у граніті та в історії канадських українців. Короткі промови виголосили Єпископ Димитрій, що чудово накреслив сільветку й заслуги сл. п. Михайла Лучковича, та Архієпископ Борис. В імені українських парламентаристів виголосив промову Василь Скорейко, посол на східній Едмонтон, теж кол. посол. Альбертської легіслятури Ізидор Горещький, сучасник і живий свідок діяльності Михайла Лучковича. Їх промови в перекладі на українську мову по-

Пам'ятник на могилі с. п. Михайла Лучковича. Повища знімка була зроблена 1976 р. на цвинтарі св. Михаїла в Едмонтоні, Альберта, коли відбулося посвячення пам'ятника в присутності великої громади. Довкола пам'ятника стоять члени збіркового комітету (справа наліво) Ф. Магера, І. Горецький, Мирон Лучкович, Дмитро Прокол, д-р Б. Казимира, С. Манастирський, М. Бойко, Ю. Стефанік, А. Головач, Н. Бажанський, посол В. Скорейко.

даємо на іншому місці. Коротку промову виголосив теж голова провінційної ради КУК адв. Василь Підручний.

Між учасниками приємно було бачити сина Михайла Лучковича Мирона з дружиною, дітьми і недавно народженим правнуком, теж членів Комітету побудови пам'ятника на чолі з головою Дмитром Прокопом.

ПРОМОВА ФЕДРАЛЬНОГО ПОСЛА В. СКОРЕЙКА

Ми зібралися тут, щоб відкрити й поблагословити цей пам'ятник в пам'ять першого українського члена федерального парламенту Канади, який постав старанням окремого комітету за проектом мистця С. Гординського.

Від імені федеральних послів українського роду — Д. Мазанковського, С. Папроцького, д-ра П. Євчука, д-ра Г. Андре, П. Маснюка і Р. Гнатишина — я складаю подяку тим, що причинилися до здвигнення цього пам'ятника і вдячність за Вашу турботу, щоби в цей спосіб зберегти пам'ять М. Лучковича по всі часи.

Покійний Михайло Лучкович прийшов на світ в українській родині в Шамокін, Пенсильвенія, 13 листопада 1893 і там проживав до 1907 року. Того року він переїхав до Манітоби, а відтак до Альберти. В тому часі він знав по українськи лише кілька слів. І тоді він постановив собі зробити дві речі: стати шкільним учителем і навчитися досконало української мови. Він досягнув оба завдання. Він так досконало вивчив українську мову, а її наука проходила йому дуже важко, що він відтак в пізнішому житті перекладав книжки з англійської мови на українську. Він говорив часто: “То був дуже великий скок із вуглевих піль Шамокіну до збіжжєвих піль Альберти, переходячи по черзі від вуглекопа, до студента, відтак до становища вчителя до посла федерального парламенту, до купця, а вкінці до письменника. Під час тої всеї різноманітної життєвої мандрівки моєю головною турботою було: чи я міг би бути в той самий час добрим українцем і добрим канадцем.”

Політична кар'єра, завдяки якій українці завжди будуть його згадувати, прийшла радше як призначення долі, ніж як запланований крок. Від свого раннього дитинства він турбувався долею українців. Турбувався їхньою долею не лише на північно-американському кон-

тиненті, але теж і в Європі. Він турбувався, що діється з Україною та її мешканцями. Турбувався договором між Польщею та Альянтами, який був підписаний, але ніколи не було заміру його виконувати. Прилучення частини України до Польщі, а решти до Росії, де русифіковано, спонукувало його поставити його за принцип життя змагання за її волю, за яку мали боротися всі українці.

В канадському парламенті він боронив українців перед дискримінацією. Він боронив українців у Бухаресті, Він борювався безконечно за справедливі закони для імігрантів. А при тому всьому він був між між людьми скромною людиною. Його поважали й шанували українці скрізь. В парламенті Він був імпрезонтною постаттю й про це свідчать протоколи парламентарних засідань "Генсард". При тому він був дипломатом, хоч не все таким сильним, як він був в Європі.

Він написав у своїй книжці: "Українець у парламенті" і я цитую з неї: "Я старався розвинути мою парламентарну кар'єру в повночасне зайняття, посвячуючи практично кожную хвилину мого життя для сповнення цього завдання". Ця заява показує, як він прикладався до своєї праці, як він турбувався своїм народом, бо це давало йому вихідну базу, з якої він міг розвивати свою діяльність.

Та він не успів зробити того, що ще було не зроблене, а політика є така, як вона завжди є, і в 1935 році він програв вибори як розчарована та зломана людина. Коротка політична кар'єра нагло закінчилася. Закінчилася для людини щиро відданої справі, що втратив нагоду назавжди боронити справи свого народу а саме волі для українців. Та про нього будуть згадувати, як за життя, так і по смерті, як про чемпіона, що борювався за права та гідність українців.

Так, він не був звичайною людиною. Через ціле своє життя він шукав правди й говорив її просто. Він шукав зрозуміння й знаходив його. Він шукав доброзичливості й нею відплачувався. Канадські українці є горді, що мали між собою людину такої величини, хоч і протягом надто короткого часу. Відслонення пам'ятника Михайлові Лучковичеві є висловом цієї гордості.

ПРОМОВА КОЛ. ПОСЛА ІЗИДОРА ГОРЕЦЬКОГО

То для мене велика честь бути включеним у цю врочистість відкриття пам'ятника покійного Михайла Лучковича, письменника, видатного політичного діяча та патріотичного громадянина, та мати спроможність, хоч коротко, висловити мої враження про його заслуги протягом тих років, коли ми були разом чинні в політиці, хоч я був лише послом провінційної легіслятури, а він був послом федерального парламенту.

Приготовляючи слово на нинішню врочистість, я пригадав собі, як я їхав шляхом, що вів до Гаррітсбург, Пенсильванія, коли напис на шляху вказував, що місто чи містечко Шамокін лежало поблизу цього шляху, даліше в долині і я думав, що за дивна доля попроварила стопи Михайла Лучковича почерез континент до степів та лісів Західньої Канади, а звідти знову до парламенту в Оттаві недалеко його давнього дому.

Говорячи про Михайла Лучковича, ми не можемо забувати українських поселенців Альберти. Подібно, як і в інших національних меншин, їхня політична свідомість розвивалася фазами, одначе Михайло і багато інших, з яких вже лише деякі є між живими, багато причинилися до того розвитку, ще далеко до того часу, коли він став послом. Михайло завжди турбувався освітою українських поселенців й старався поробити старання, щоб українська мова протягом часу не забувалася. Хоч його українська освіта була слабонька, він завжди був поблизу української книжки чи словника.

Українці осягнули вже перший ступінь свого політичного розвитку дещо раніше, як вони здобулися на достаточне довір'я до себе, щоб вибирати послами своїх людей. Одначе та тому ступені розвитку вони більше турбувалися тим, як держати в руках своє політичне значення, без зупинки, не думаючи про те, щоб устійнити, нащо держати це політичне значення. Дуже можливо, що багато з них ніколи не пішли даліше поза цей ступінь.

На щастя, українські виборці Вегревильської виборчої округи в 1926 році здавали собі справу з того, що, вибираючи когось, хто мав їх репрезентувати в Оттаві, мусять вибрати когось, хто буде не лише боронити місцевих та парафіяльних вегревильських інтересів. Їхній

посол мусів репрезентувати загал українців, а через них всіх новоприбулих до цієї країни. Для цього великого завдання вони вибрали Михайла Лучковича і він виповнив своє завдання гідно й достойно.

Ми повинні собі пригадати, що називати себе українцем було новим поняттям для багатьох людей навіть ще в 1926 році. Ще лише кілька років передтим було загально в ужитку слово “русин”, а були навіть деякі, які навіть воліли бачити в уживанні нового імені поганий, якщо не шкідливий наслідок. Ба що більше багато з тих, що вже прийняли це ім’я, ще боялися його вживати. Одним з найбільших обвинувачень, яке можна було зробити під чиею адресою, було сказати, що він є українець.

Михайло не боявся цього обвинувачення й це ніколи не відстрашувало його порушувати справ, зв’язаних з українцями в канадському парламенті. І хоч пам’ять про його виступи в парламенті затерлася в багатьох політиків, то він ніколи не був зовсім забутий у політичному житті. Я, що мав нагоду жити з ним в часі того періоду його життя, вважаю його відвагу з цих справах як його найбільшу прислугу, бо його примір не лише спонукував інших брати участь у політичному житті, але він теж ознайомлював нас із осягами інших, що пробували йти його слідами. Я мушу скласти признання членам комітету, що приготували сьогоднішню врочистість та за їхні старання подбати про те, щоб пам’ять про заслуги покійного Михайла Лучковича не загинула.

ДО ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПАМ'ЯТНИК БЛ. П. МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА

Збірковий комітет пожертв на пам'ятник покійного посла Михайла Лучковича складає щиру подяку всім жертводавцям за їх дар на побудову пам'ятника на могилі бл. п. Михайла Лучковича. Збірку перепроваджено від грудня 1973 р. до весни 1976 р. Усіх грошей зібрано \$3,123.00. Збірковий комітет за зібрані гроші здвигнув прекрасний хрест-пам'ятник на могилі покійного посла М. Лучковича.

В неділю, 20 червня цей пам'ятник відкрито й посвячено. Пам'ятник благословили Владики обох Українських Церков — ВПреосвящ. Борис, Архиепископ УАПЦ та Преосвящ. Димитрій, єпископ УКЦ. В посвяченні пам'ятника та панахиді взяли участь численні священники та представники багатьох українських організацій.

Після панахиди світською частиною свята проводив адв. П. Саварин, який у своєму вступному слові підкреслив що покійний М. Лучкович є увіковічений передусім своїми ділами, а тепер ще й пам'ятником у граніті та в історії українських канадців.

Відтак короткі промови виголосили Преосвящ Владика Димитрій та Владика Борис. Промовляв також федеральний посол В. Скорейко та кол. провінційний посол І. Горецький. Від едмонтонського відділу КУК промовляв адв. В. Підручний.

Комітет складає щиру подяку всім вищезгаданим, що брали участь у відкритті пам'ятника. Слід теж згадати, що між тисячною громадою був на посвяченні пам'ятника теж син покійного посла з дружиною та дітьми. На цвинтарі були теж члени комітету побудови пам'ятника: Дмитро Прокоп, Мирон Лучкович, Стефан Василевський, Іван Козяк, Юрій Стефаник, Федор Магера, Стефан Самоїл, Т. Шарун, О. Кокіль, д-р С. Манастирський, адв. П. Саварин та ініціатор і дорадник комітету о. д-р М. Сопуляк. Ці громадяни не лише склали від себе грошові пожертви, та приходили часто на наради, але й заохочували других, щоби складали жертви на хрест-пам'ятник. Авторів цього допису і голові Комітету випадає сказати: "Спасибі вам, братчики, за ваш труд і посвяту для бл. п. Михайла Лучковича". Цей хрест-пам'ятник буде пригадувати гря-

душним поколінням про великі заслуги покійного Михайла Лучковича для української спільноти.

Також при цій нагоді треба скласти сердечну подяку за поміщення безплатно всіх закликів до збірки фондів на побудову пам'ятника. Найбільше місця присвятили цій справі “Українські Вісті” в Едмонтоні та “Український Голос” у Вінніпегу.

Здається, що кращим пам'ятником було б для покійного Михайла Лучковича, якщо б ми видали книжку-монографію про покійного посла для української спільноти в Канаді. На думку автора цього допису цим повинен зайнятися КУК в Едмонтоні та Товариство Українських Піонерів Альберти, якого довголітнім членом був Покійний. На кошти видання такої книжки залишилося ще кількасот долярів із грошей, зібраних на пам'ятник а решту ще певно складуть свідомі українці Канади. Також є надія, що можна би дістати на виданн цієї книжки якусь допомогу від уряду. Для нас було би цікаво знати, як на цю справу задивляється наша преса та її читачі. Просимо в цій справі писати, по можності скоро, на адресу: Д. Прокоп, 9543 — 110 Авеню, Едмонтон, Алберта.

Подав Д. Прокоп
голова комітету

ПАМ'ЯТІ МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА 1892 — 1973

Тихо й непомітно відійшов у вічність 21-го квітня ц.р. в Едмонтоні перший федеральний посол українського роду до Оттави, Михайло Лучкович. Протягом десять років його здоров'я підупадало, а в останні два роки він був прикований до ліжка.

Народився бл. п. Михайло Лучкович 13 листопада 1892 року в шахтарському містечку Шамокин, у стейті Пенсильванія, в українській родині, яка прибула з Нового Села, Новосанчського повіту, Галичина. Молодий Михайло виростав і вчився в згаданому містечку.

У 1907 р., він переїздить до Вінніпегу, до своєї сестри одруженої з д-ром Новаком. У Вінніпегу він кінчить гайскул і вступає на Манітобський університет, який закінчує з відзначенням у 1916 р. і одержує диплом бакалавра мистецтва. Під час студій на університеті він дружить з такими ідейними студентами як: Орест Жеребко, Я. Арсенич, Д. Якиміщак, Ф. Гаврилук та багато інших. Між цими студентами в Покійного розгортається ширший світогляд відносно українських справ і посилюється в нього любов до української мови та культури.

Потім Покійний переноситься до провінції Альберти і вчителює у публічних школах, в українських околицях, і там він наполегливо вивчає рідну мову. Він також продовжує студії в Альбертському університеті, на правничому факультеті, та заразом бере участь на суспільно-громадському полі і невтомною працею здобуває між студентами Інституту ім. М. Грушевського та між українцями Альберти велику популярність.

У 1920-м р. українські фермери в Альберті доручують бл. п. М. Лучковичеві промовляти в їхньому імені на фермерській Конвенції в Едмонтоні. Потім в 1926 р. виборці Вегревільської округи вибирають його на федерального посла до Оттави. Він відбув не тільки першу каденцію, а його вибирають вдруге.

На пості посла, Покійний дуже багато спричинився до піднесення престижу українців у Канаді і в обороні політичних і соціальних прав нашого народу в Україні. З парламентарної трибуни він відважно виступив проти

тодішнього єпископа англіканської церкви, Ллойда, який вперто поширював упередження й ненависть до чужинців, а особливо до українців. Потім, 8 травня 1931 року, Покійний заговорив в парламенті про пацифікацію польського уряду над українцями. Ці його виступи мали надзвичайно сильні аргументи і тому вони витворили прихильну опінію до українців у Канаді й в цілому світі.

Покійний М. Лучкович став популярним послом і восени 1931 р., коли канадський уряд призначив його своїм делегатом на Конгрес Міжнародної Парламентарної Унії, який відбувся в Букарешті, в Румунії. В дорозі до Букарешту посол М. Лучкович зупинився в Лондоні. У зв'язку з тим, що в цю пору в Англії відбувалися вибори до парламенту Бритійський уряд уповноважив покійного М. Лучковича репрезентувати на Конгресі Англію. Під час Конгресу, на запит короля Карла, що найбільше його цікавить в Румунії, М. Лучкович не завагався відповісти: “Я з походження українець і мене найбільше цікавить питання, які права мають у Румунії національні меншини, а зокрема — українці”. Покійний сміло та одверто сказав, що світ із занепокоєнням глядить на вороже трактування владою українського народу в Румунії та Польщі.

Після закінчення посольської діяльності в 1935 р. покійний М. Лучкович ніколи не перестав цікавитися політикою. Канадські й американські парламенти і дехто із визначних державних діячів отримували від нього дуже багато цінних матеріалів про актуальні українські справи. В 1952 р. президент Айзенгавер написав до бл. п. М. Лучковича: “Я на сто відсотків погоджуюся з Вашою аналізою комунізму як фанатичної віри, і потребу нашої оновленої посвяти демократичним ідеалам.”.

Покійний М. Лучкович стало працював як автор журналістичних статей на політично-суспільні теми й далі брав активну участь у загально-канадському суспільному житті — зокрема українському. Працював він як перекладач. У 1952 р. вийшла друком, в його перекладі книжка “Один з 15 мільйонів”, яку написав М. Приходько зі свого переживання у советських концтаборах; у 1959 р. вийшла друга книжка його перекладу — “Сини землі”, і також третя — “Ротонда душоубців”, написана Т. Осьмачкою про червоний терор в Україні; а в 1964 р. за

Лучковичевою редакцією вийшла антологія українських оповідань під назвою “Їх земля”.

На жаль, на жадній перекладеній М. Лучковичем книжці чомусь не зазначено його прізвища. Така зневага була однією із причин занепаду його здоров'я.

У 1965 р. появилася англійською мовою — єдина покійного книжка — під заголовком “Український канадець у парляменті”, але на жаль в скороченні. Варто, щоб якась установа передрукувала всі його спомини, які він писав в едмонтонських “Українських Вістях”. Це дало б майбутньому поколінню повний образ його діяльності як посла та громадського діяча.

У 1969 р. Покійний відбув інтерв'ю в редакції “Голосу Канади”, яке передано по радіо в Україну. “Про що ви пишете?” — запитали в нього під час інтерв'ю. “Про кривду заподіяну українцям під чужою владою”, він відповів. У цьому інтерв'ю покійний М. Лучкович у скороченні, але в переконливій формі розповів українцям в Україні про свою працю над перекладами книжок на англійську мову.

В історії Канади покійний М. Лучкович буде записаний, як один з найбільших борців проти дискримінації, та творець доброї опінії про українців як добрих громадян, — працюютих та високо-інтелігентних людей.

Д. Прокоп

ЗДВИГНІМ ГІДНИЙ ПАМ'ЯТНИК НА МОГИЛІ СЛ. П. МИХАЙЛА ЛУЧКОВИЧА

Немає сумніву, що дев'ять років послужання Мухайла Лучковича в федеральному парламенті в Оттаві (1926-1935) стали переломовою подією в житті канадсько-української спільноти. Тоді перед Канадою та її виборними представниками став молодий, золотоустий представник "людей у кожухах", людей до того часу всяко принижуваних, яких вважали не за рівних громадян Канади, але за робочу силу, щось ніби за канадських муринів. У своїй славетній промові проти гидкого нападу єпископа Ллойда в обороні свого народу став Михайло Лучкович, перший український посол в Оттаві, став так пристрасно і відважно, що його могутній голос задзвенів по всіх кутах Канади та рознісся далеко й широко поза її кордонами. З того часу вони піднеслися до того самого рівня, що й канадські британці та французи; з того часу почався буйний розвиток канадсько-української спільноти.

Водночас посол Михайло Лучкович став з такою самою силою і відвагою в обороні прав українського народу в Україні, виступаючи гостро проти його поневолювачів, російських комуністів і поляків. Так він накреслив шлях діяльності всіх наших парламентаристів, федеральних і провінційних, ним, цим шляхом, і досі йдуть наші кращі представники в законодавчих установах Канади.

Життя М. Лучковича, політичне й особисте не було щасливе. Ми, українсько-канадська спільнота, ніколи не сплатили йому великого довгу вдячності за його життя. А тепер можемо скласти йому останню маленьку прислугу, побудувати пам'ятник на його могилі, гідний його великих заслуг, на українському цвинтарі св. Михайла в Едмонтоні.

Не покупімося! Складім свої щедрі жертви на те, щоб вшанувати велику Людину, нашого славного Михайла Лучковича, нашого розумного й відважного Провідника, що трудився для нас до останнього свого віддиху на цій землі!

За Комітет побудови пам'ятника на могилі Михайла
Лучковича:

Дмитро Прокоп — голова

Іван Козяк — секретар

С. Василевський — скарбник

Жертви просимо слати до Heritage Savings & Trust
Company, 10166 — 100 Street, Edmonton, Alberta.

Чеки виставляти на Michael Luchkowivh Memorial Fund

UKRAINIAN PIONEER ASSOCIATION OF ALBERTA
ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛБЕРТИ
Edmonton — Alberta

9533 — 110A Avenue
Edmonton, Alberta

Dear Sir,

Our Committee is sponsoring a new project to erect a
decent monument on the grave of the late Michael
Luchkovich, M. P.

Mr. Luchkovich was a brilliant member in the House of
Commons (1926-1935) and his speeches were highly evaluated
by Prime Minister Mackenzie King and also by R. Bennett.

In 1935, he lost his seat in a Parliament and undertook
journalistic career and also translated many books into the
English language.

As years went by Mr. Luchkovich's health got worse so for
many years he was confined to a nursing home.

To commemorate his work in Canadian Parliament and
his literary work to build a united Canada, he deserves to have
an everlasting monument erected on his grave.

We would appreciate it very much if you would contribute
something towards this very worth-while project.

Yours very truly,

S. Wasylewsky — Treasurer

John Koziak — Secretary

D. Prokop — President

P. S. Please send your contribution to the:

“Michael Luchkovich Memorial Fund”

c/o Heritage Savings and Trust Co.,

10166 — 100 Street, Edmonton, Alberta.

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПАМ'ЯТНИК БЛ. П. М. ЛУЧКОВИЧА В АЗБУЧНІМ СКЛАДІ:

Anhel Joe — Edmonton, Alta.; Aponiuk Eugene — Edmonton, Alta.; Arsenych Olga — Winnipeg, Man.; Batycky O. — Edmonton, Alta.; Baron Nick — Bonnyville, Alta.; Basisty Andrew — Andrew, Alta.; Boychuk C. A. — Edmonton, Alta.; Bratkiw Harry — Edmonton, Alta.; Baziuk W. J. — Edmonton, Alta.; Burianyk Wasyl — Winnipeg, Man.; Buzansky W. — Edmonton, Alta.; Burt Myron — London, Ont.; Bzdel H. — Edmonton, Alta.; Bukeda S. — Edmonton, Alta.; Bayrak Michael — Edmonton, Alta.; Canadian League for Liberation of Ukraine 12719-74 St., Edmonton, Alta.; Chepesiuk W. Michael — Kelowna, B. C.; Charnetski A. J. — Edmonton, Alta.; Chrusch M. — Edmonton, Alta.; Chaykiwsky Yar. — Edmonton, Alta.; Chomlak Anton — Edmonton, Alta.; Danylowich John — Edmonton, Alta.; Decore John N. — Edmonton, Alta.; Dmytriw H. — Edmonton, Alta.; Dorosh Dmytro — Edmonton, Alta.; Dr. Drohomeresky — Daytona Beach, Florida, U.S.A.; Ezio J. — Edmonton, Alta.; Fedunec George — Edmonton, Alta.; Filevich B. — Toronto, Ont.; Filipchuk Nick — Edmonton, Alta.; Fliak John — Edmonton, Alta.; Gonsett Irine — N. Hollywood, California, U.S.A.; Goresky Isidore — Edmonton, Alta.; Gunn Hotel (N. Senyk) — Edmonton, Alta.; Hryhorchuk N. — Ethelbert, Man.; Hawrysh W. — Edmonton, Alta.; Hawrelak W.(jr.) — Edmonton, Alta.; Hohol Sallie — Winnipeg, Man.; Holubitsky Dr. N. D. — Edmonton, Alta.; Holowaychuk T. — Edmonton, Alta.; Hrynchyshyn John — Edmonton, Alta.; Hladun Mrs. O. — Edmonton, Alta.; Huculak John & Rose — Andrew, Alta.; Hucul S. — Edmonton, Alta.; Iwanusiw J. — Edmonton, Alta.; Holowach Ambrose — Edmonton, Alta.; Kassian Peter — St. Albert, Alta.; Kalawsky Dan — Redwater, Alta.; Kanasevich Max. — Edmonton, Alta.; Kitt Dan — Edmonton, Alta.; Kohut Michael — Edmonton, Alta.; Kornylo P. — Innisfree, Alta.; Kobylnyk D. F. — Calgary, Alta.; Kordowski Bill — Edmonton, Alta.; Kosich F. — Surrey, B. C.; Kostiw J. — Edmonton, Alta.; Kostash W. — Edmonton, Alta.; Kotowsky Oleksa — Edmonton, Alta.; Klemra Sam — Two Hills, Alta.; Koziak Paul — Edmonton, Alta.; Koziak Julian — Edmonton, Alta.; Koziak John — Edmonton, Alta.; Kondratiuk O. — Edmonton, Alta.; Kowalyk M. — Edmonton, Alta.; Koziak Alex — Rochester, Alta.; Kuziw

Joseph — Edmonton, Alta.; Kurpey J. — Toronto, Ont.; Kucharyshyn J. — Edmonton, Alta.; Kayser Roth Conor Ltd (Burt Myron) — London, Ont.; Laba Rev. Basil — Edmonton, Alta.; Labiuk N. — Canora Sask.; Lawreniuk John — Edmonton, Alta.; Lakola John — Edmonton, Alta.; Litwin Roman — Thorold South, Ont.; Lesiuk Al. — Rosssburn, Man.; Luckey K. & N. — Bonnyville, Alta.; Luchkovich Myron — Edmonton, Alta.; Lupul W. — Edmonton, Alta.; Magera Fred — Edmonton, Alta.; Mazankowski D. F. M.P. Vegreville, Alta.; Mazurkewich M. — Edmonton, Alta.; Marchyshyn Nestor — Edmonton, Alta.; Maryniuk Mrs. M. — Arran, Sask.; Magus Michael — Edmonton, Alta.; Manastyrski Dr. M. — Edmonton, Alta.; Moysiuk Mrs. Mary — Vegreville, Alta.; Mitenko Peter — Edmonton, Alta.; Mysak Steve — Edmonton, Alta.; Muzyka W. — Grimsby, Ont.; Nychka Steve — Lamont, Alta.; Orbeck S. — Kelowna, B.C.; Paruby Iwan — Edmonton, Alta.; Pavliuk S. — Vegreville, Alta.; Peters Lumber & Hardware Ltd., Sandy Lake, Man.; Politylo R. — Vegreville, Alta.; Paproski Steve, M.P., Ottawa, Ont.; Poohkay Nicholas — Edmonton, Alta.; Polumark Sam — Mundare, Alta.; Poterejko Irene, Montreal, Queb.; Prokop Dm. — Edmonton, Alta.; Prokopchuk Michael — Edmonton, Alta.; Protz John — Edmonton, Alta.; Prytula John — Edmonton, Alta.; Pucentelo Mrs. — Edmonton, Alta.; Roslyn Hotel Ltd.(John Koziak) — Edmonton, Alta.; Sharun Fred — Edmonton, Alta.; Sawaryn Peter — Edmonton, Alta.; Savchuk W. — Vegreville, Alta.; Sawchuk Alex — Mundare, Alta.; Samoil Steve — Edmonton, Alta.; Senkiw Mrs. T. — Stenen, Sask.; Shamro M. — Vancouver, B.C.; Shevchuk Peter — Willowdale, Ont.; Shewchuk Mike — Willingdon, Alta.; Spodarek Mrs. Katherine — Spedden, Alta.; Solomon Fred — Dauphin, Man.; Stratyshuk George — Canora, Sask.; Steblyk W. — Vegreville, Alta.; Solowan N. — Edmonton, Alta.; Svarych Mrs. Stella — Edmonton, Alta.; Szrom Nick — Edmonton, Alta.; Szkolar Andriy — Edmonton, Alta.; Szkolar Ihor — Edmonton, Alta.; Sus Nicholas — Edmonton, Alta.; Stefanyk George — Edmonton, Alta.; Swityk J. P. — Calgary, Alta.; Smook W. — Vegreville, Alta.; Sholohon Stefan — Durham, Ont.; Stratichuk Hryhorij — Canora, Sask.; Stratichuk Yuriy — Canora, Sask.; St. Basil's Men's Club (John Koziak) — Edmonton, Alta.; Tatarchuk F. — St. Lin, Queb.; Tkachuk Myroslaw —

Edmonton, Alta.; Trylick C. — Edmonton, Alta.; Turow M. — Cambridge, Ont.; Ukrainian National Federation (UNO) — Edmonton, Alta.; Ukrainian Canadian Committee — Edmonton, Alta.; Ukrainian Catholic Unity (Narodnyj Dim) — Edmonton, Alta.; Ukrainian Pioneers Association — Edmonton, Alta.; Ukrainian Mutual Benefit Association of St. Nicholas — Winnipeg, Man.; Ukrainka Lesya — Research Society for Ukrainian Terminology — N.Y., U.S.A.; Ukrainian Catholic Cathedral Men's Club — Edmonton, Alta.; Ukrainian Professional & Business Men's Club — Edmonton, Alta.; Wasyliv Emil — Buchanin, Sask.; Wasylshyn Eustace — Winnipeg, Man.; Wasylsynchuk P. — Andrew, Alta.; Wasylewsky Steve — Edmonton, Alta.; Wasylewsky W. — Calgary, Alta.; Wynnyk Mrs. Mary — Spedden, Alta.; Wynychnuk Filip — Edmonton, Alta.; Witoshynsky Wm. — Millville, N.Y., U.S.A.; Woicichoskij Stanley, Holden, Alta.; Yopyk Hryhorij — Edmonton, Alta.; Yusypchuk N. — Edmonton, Alta.; Zmurko Andrij — Edmonton, Alta.; Zynych S. & H. — Edmonton, Alta.;

Всіх жертводавців було 149 які разом зложили \$3,123, і їм всім Збірковий комітет складає щиру подяку за їх щедрі жертви, за які можна було збудувати прекрасний пам'ятник на могилі сл. п. посла М. Лучковича й вмістити його коротку біографію в третій книжці Товариства Українських Піонерів Альберти.

Д. Прокоп — голова
Іван Козяк — секретар

**ЗВІТ КОМІТЕТУ
ЗІ ЗБІРКИ НА ПАМ'ЯТНИК
М. ЛУЧКОВИЧЕВІ
ЕДМОНТОН, АЛЬБЕРТА**

Вже проминуло 5 років із того часу, як був заснований збірковий комітет для збирання фондів на достойний хрест-пам'ятник для бл. п. посла Михайла Лучковича. До того комітету належали: Дмитро Прокоп, Іван Козяк, Стефан Василевський, Мирон Лучкович, Юрій Стефаник, адв. Петро Саварин, д-р С. Манастирський, Стефан Самоїл, Федір Мадяра, Теодор Шарун і Микола Сус.

Збірку переведено в часі від місяця грудня 1973 р. до весни 1976 р. Всіх грошей зібрано \$3,123. За зібрані гроші збірковий комітет здвигнув прекрасний хрест-пам'ятник на основі проекту мистця С. Гординського.

Деякі жертводавці, які прислали щедрий дар на пам'ятник, долучували ще й такі завваги: "Ще кращим пам'ятником було б для покійного М. Лучковича, як щоб ви видали книжку-монографію про його життя, діяльність та заслуги для української спільноти в Канаді". Це була дуже гарна думка, але комітетові залишилося на видання такої книжки всього 704 долари із грошей, зібраних на пам'ятник. Комітет збірки фондів на пам'ятник М. Лучковичеві втратив майже два роки часу, щоб розв'язати задовільно справу видання життєпису М. Лучковича.

По довгих нарадах вищезгаданий комітет порозумівся з проводом Товариства Українських Піонерів Альберти й договорився з ними, що вони займуться тою справою. П. Ізидор Горецький та п. Шарик зобов'язалися написати англійською мовою коротку біографію М. Лучковича й надрукувати її в третій книжці Товариства Українських Піонерів, яка незабаром піде до друку.

На своєму засіданні 10-го січня 1979 р. збірковий комітет вирішив одноголосно передати всі гроші, залишені зі збірки на пам'ятник, Товариству Українських Піонерів Альберти на кошт друку книжки, в якій буде монографія М. Лучковича. На цьому засіданні теж вирішено розв'язати збірковий комітет, який виконав дуже похвально своє завдання. Всім членам цього комітету належить щире "спасибі" за їх труд та жертву не лише грошми, але й часом.

А всім жертводавцям щира подяка за надіслані пожертви на цю благородну ціль. Імена всіх будуть поміщені в монографії бл. п. Михайла Лучковича.

При цій нагоді треба зложити сердечну подяку нашим газетам, як едмонтонські “Українські Вісті”, “Український Голос” та “Канадійський Фармар” із Вінніпегу та “Новий Шлях” із Торонта за друкування всіх письмових заяв та прохань до загалу за фондами.

Всіх тих, що є зацікавлені монографією посла М. Лучковича, просимо писати до Товариства Українських Піонерів на адресу Українсько-Канадського Архіву Музею, 9543 — 110 Ave., Едмонтон, Альберта.

Подав: Д. Прокон

РОЗДІЛ II

ЩО ПРИНЕСЛИ УКРАЇНСЬКІ ПІОНЕРИ ДО КАНАДИ

1. Здорові мозолисті руки, що не злякаються і найтяжчої праці.

2. Відвагу, посвяту і терпеливість, що не вгнеться перед незвичайною долею імігранта, що не впаде під тягарем початкових труднощів і невгод.

3. Свою непохитну надію на краще завтра. Цього ще не досить! — каже Канада. Це ще не дає вам змоги стати на рівні з рівними. Ви ще ходите в темряві, ще хмари, що з ласки ваших опікунів заслонюють перед вами ясні проміння благодатного сонця, не дозволяють вам бачити дійсне щастя людини поза щоденним хлібом. Лише освіта і наука зможе розігнати ті хмари і дати змогу промінням сонця освітити ті розлогі та дикі степи, призначені вам перетворити у цвітучий рай, Канаді на втіху, а вам на користь.

ПЕРША ВІСТКА ПРО ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ

Товариство Українських Піонерів в Альберті”. Стаття за підписами В.С. Плавюка, голови товариства й В. А. Чумера, писаря, інформує про новозорганізоване товариство піонерів, його цілі, завдання й пляни праці; між ними: відзначити Ювілейний рік у 1943 р. у 50-ліття прибуття української іміграції до Альберти; з цієї нагоди видати “Пропам’ятну Книгу”; здвигнути пам’ятник в місті Едмонтоні “через яке перейшла уся наша іміграція до цієї провінції і яке до нині є головним осередком нашого культурного життя...”; видавати місячний журнал “в якому буде містити оповідання з нашого 50-літнього життя... Членом товариства може бути кожен українець та українка, без огляду на релігійну чи політичну приналежність, які між роками 1893 а 1943 жили, або ще живуть в цій провінції та заплатили вкладку в сумі 5 доларів...”

КОРОТКА ІСТОРІЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛБЕРТИ В ЕДМОНТОНІ, АЛБЕРТА

ЗАСНУВАННЯ ТОВАРИСТВА

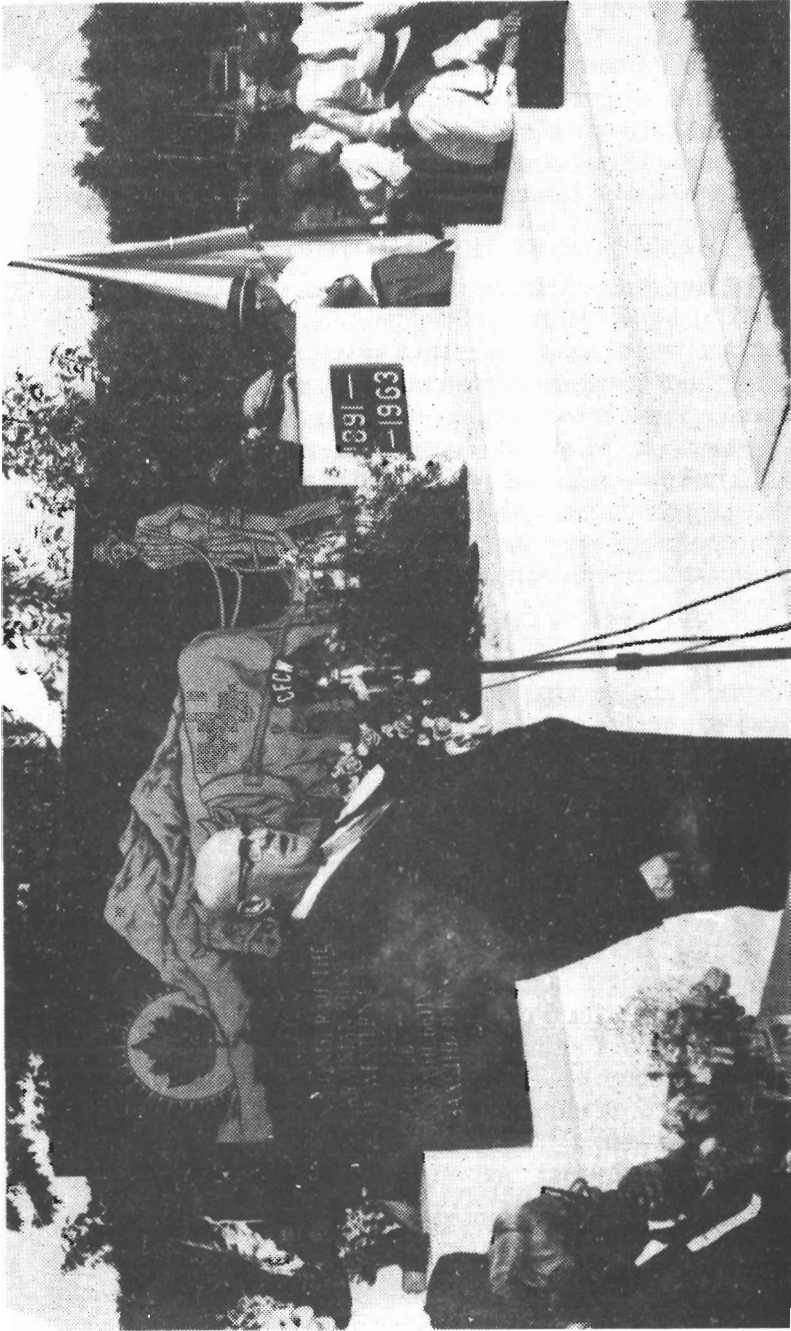
Всі ми свідомі того, що ряди першої верстви українських поселенців в Канаді майже зникли й залишилися тільки їхні діти, які вже також постарілись. Між тими, що вже відійшли у вічність ми багатьох знали особисто. Вони ще не так давно працювали з нами та брали активну участь в громадському житті. А тепер вже так мало залишилося їх між живими. Про деяких більш визначніших були згадки в газетах по їх смерті і на тім все скінчилося. Та воно так не повинно бути, бо наші поселенці були гідні і варті того, щоби оставити по собі історію свого життя, своїх змагань і труду для добра своїх дітей, свого народу, і своєї новоприбраної держави — Канади.

Вже по Першій світовій війні питанням про протекцію зібрання спогадів з життя давньої іміграції цікавився професор Іван Боберський і дав прекрасний початок тим, що їздив по колоніях й збирав біографії та світлини з українського життя в Канаді. Однак треба було чекати аж до 1941 р., щоби можна було колективно писати біографії та брати світлини.

В 1941 р. за старанням кількох свідомих одиниць зорганізовано Товариство Українських Піонерів Алберти з осідком в Едмонтоні, яке поставило собі такі цілі і завдання:

1. Видавати книжки чи періодичні журнали про українське життя в провінції Алберти і в інших місцевостях.
2. Проводити соціальні, просвітно-освітні та інші діяльності між українським народом в провінції Алберти.
3. Головна діяльність — давати лекції українською або англійською мовами, показувати світляні образки або фільми з українського життя.
4. Діставати через купно, або в інший спосіб збирати фотографії, часописи, журнали, та брати з окремих лиць або груп тих, чиї образки можуть бути інтересні і корисними для організації, і т. д.

Спершу треба підкреслити, що ініціаторами цього Товариства були такі передові діячі, як Василь Чумер,

Промовляє міністр А. Ленг з Оттави. Направо від міністра сидит Т. Томашевський — секретар Товариства.

містечку Вайта в Манітобі, й управа Народного Дому дала свій заклик в пресі за поміччю на відбудову цієї культурної інституції, то Товариство Українських Піонерів негайно виасигнувало зі своєї небагатої каси жертву в сумі двадцять і п'ять дол. Цю суму переслано до Комітету у Вайті. Таких щирих жертв Товариство давало багато разів.

ЗМІНА УПРАВИ ТОВАРИСТВА

На річних зборах 1956 року були вибрані до управи такі особи: Т. Томашевський — голова, Василь Гавриляк (старший) — заступник голови, Никола Спачинський — секретар, і два директори: Д. Фербей і Іван Баран.

На цих зборах п. Томашевський зреферував коротко справу участі Товариства в надходячих святкуваннях золотого ювілею провінції Алберти. По оживленій дискусії членів над цією справою рішено, щоб Едмонтонський відділ КУК почав робити вже в цій справі заходи з головним Провінційним Ювілейним Комітетом. І так це Товариство взяло участь в Золотому Ювілею разом з відділом КУК.

На вище згаданих зборах також реферував Петро Василичин, щоби на зборах кожний член по черзі дав начерк про своє життя. Це було б цікаве і поучаюче. Думку п. Василичина збори прийняли оплесками.

Потім реферував п. Д. Прокоп про справу журналу “Український Піонер”, який видавав редактор Т. Томашевський. Він радив взяти журнал під покров Товариства Українських Піонерів Алберти й тим чином допомогти журналові продовжати започатковану ним працю корисну для українських піонерів не тільки в Алберті, але в цілій Канаді. Думки п. Прокопа піддержав п. Семен Головач, але по короткій дискусії, збори заявили, що товариство не є в спроможі брати на себе відповідальність, крім хіба моральної піддержки. Потім на внесок п. Н. Спачинського, якого піддержав п. С. Головач, збори ухвалили жерувати не пресовий фонд 50 доларів.

БУДОВА ПІОНЕРСЬКОГО ПАМ'ЯТНИКА

На річних зборах 1957 р. перейшла головна ухвала, щоби Товариство приступило до акції будови піонерського пам'ятника, й започаткувати негайно фонди на цю ціль. Ці

збори вибрали 5 збірщиків, щоби почали збирати фонди на пам'ятник українським піонерам. Вибрані були такі особи: Іван Баран, Григорій Фарина, Тома Томашевський, Іван Данилович, і Михайло Фербей. І так на цю ціль збірковий комітет зібрав понад сім тисяч доларів до 1963 р.

На бенкеті Товариства Піонерів 1957 р. адв. Д. Янда виголосив дуже цікаву та цінну промову в справі побудови пам'ятника українським піонерам. У своїй промові п. Янда говорив, так:

“Ми мусимо зберегти пам'ять про наших піонерів, бо відвага, енергія і підприємчивість багато заважили в розбудові їхніх господарств, як і взагалі причинились до розбудови Канади. Чи можна краще зберегти пам'ять про наших піонерів, які наприкінці 19-го століття почали прибувати до Канади, як збудуванням на їх честь великого пам'ятника, який довгими роками пригадував би історію наших давніх поселенців; історією, з якою в'яжеться ціла низка цікавих споминів про піонерське життя-буття, коли вони осідали на свої гомстеди, своїми мозолистими руками рубали ліс, корчували пні, очищували від каміння й перевертали плугами перші скиби канадської землі, яку рік за роком перемінювали на урожайні ниви.

“Треба нам навчити наше молоде, підрастаюче покоління шанувати пам'ять тих людей, які величезними трудами і невсипущою працею вспіли піднести наш нарід, а тим самим і кожного з нас осібно, на рівні із англійцями, французами, німцями та скандинавцями...

“Наша народна честь вимагає, щоб ми засвідчили свою пошану, признання і незатерту пам'ять про наших піонерів перед державними чинниками Канади, а також і перед різними туристами, які відвідують Канаду. Нехай вони знають, що українці — це також високо культурний нарід, який вміє пошанувати і пам'ятати про людей, які причинилися до великого розвитку Алберти“.

ПАМ'ЯТНИК В ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ ЗАХІДНЬОЇ КАНАДИ В ЕЛК АЙЛЕНД ПАРКУ КОЛО ЕДМОНТОНУ

Врочисте відслонення пам'ятника в честь “Українських Піонерів Західньої Канади” в Елк Айленд парку коло Едмотону відбулося 18-го серпня, 1963 р. То був день

великої радості та гордості всіх українців. Міністер А. Лейнг з Оттави офіційно відслонив пам'ятник і своєю симпатичною промовою зворушив понад 20 тисяч людей заявляючи, що українці є людьми доброго характеру, природно здорові та високо інтелігентні та що вони збагатили канадську культуру своїм мистецтвом, піснею та музикою.

Яку велику прислугу і честь для всіх українців зробило Товариство Українських Піонерів, нехай послужать коментарі, які були друковані в англійській пресі. "Едмонтон Джорнал" з 16-го серпня 1963 р. писав під заголовком "Частина нашої спадщини" так:

"Усі албертійці матимуть причину почуватися гордим, коли в Елк Айленд парку п. А. Лейнг, міністер північних справ, формально відслонить пам'ятник в честь українських піонерів. Як англійською так і українською мовами на брилі чорного мармуру написано коротко: "В честь українських піонерів західної Канади". На брилі вміщено також два символи: тризуб України й кленовий листок Канади.

"Торжество відслонення пам'ятника зверне увагу також на те, що королівській комісії в справі двомовності й двокультурності виразно доручено взяти до уваги вклад інших національних груп у культурне збагачення Канади і які заходи повинні бути зроблені, щоб той вклад був збережений. Чи засяг діяння комісії криє в собі які суперечности, дасться видіти. У всякому разі комісії з'являються і зникають. Та минуть покоління після того, як про звіт комісії забудуть, а слід українців залишиться в цих сторонах. Ця брила чорного мармуру символізує їх (українців) тверду самостійність. Вона коштує сім тисяч доларів і ті гроші дали члени і симпатички Товариства Українських Піонерів. Вони не бігли до уряду за поміччю в тому святкуванню".

Через довгі літа це Товариство влаштовувало річні бенкети для членів та симпатиків. Мимоходом згадаємо тут коротко про три такі успішні забави. В 1961 р. було понад 200 гостей на річному бенкеті Товариства Українських Піонерів. Головним промовцем у час вечері був інспектор шкіл п. Ізидор Горецький, який говорив про погляди історика Арнольда Тойнбі і Оскара Генліна на еміграцію та її працю в новій країні поселення. — Люди

бувають більш здібні і менш здібні, одак нема у світі вищих і нижчих рас — сказав п. Горецький. — Українські поселенці виявили в Канаді багато духової сили і фізичної здатности. Не тільки серед української еміграції, а й серед поселенців інших національностей помічається таке досить закономірне явище: діти вбогих і погорджуваних емігрантів досить часто намагаються відцуратись свого походження, зате внуки (третя генерація) духово, хоч не завжди мовно, повертаються до своїх дідів, цікавляться країною їхнього походження і назад звязують докупі обірвану нитку традиції”.

ПАМ'ЯТНИК В ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ

Товариство Українських Піонерів в Едмонтоні під головуванням п. Івана Барана задумує в найближчому часі, поставити в Елк Айленд Парку пам'ятник в честь українських піонерів Західної Канади. Пам'ятник стане побіч української хати по східній її стороні.

Гранітова плита, 9 фітів довга а 5 фітів висока і 8 інчів груба, зображує піонера-фармера за плугом. Він оре волами. Образ цей ритий в чорному полірованому граніті на тлі гір і сходячого сонця. На тлі сонця також кленовий лист — символ Канади - покритий синьою емалією а на листі позолочений тризуб, зроблений з бронзи.

Круг зображуючий сонце, його промені та напис у лівому долішньому розі як і дата 1891—1963 будуть вирізані в камені і позолочені. Двомовний напис, під англійським український — “Українським піонерам Західної Канади”.

Могутню плиту, вагою понад 5000 фунтів, поставлено на три ступні високі по 8 інчів, разом, отже, 2 фіти над землею. Бетонові ті ступні будуть покриті террацом сірої краски.

Проект пам'ятника виконав інж. архітект М. Фляк.

Довідуємось також, що управа Товариства Українських Піонерів плянує видати листівки з проектом пам'ятника. Вони в найближчому часі будуть в розпродажу для збірки фондів на будову пам'ятника піонерам.

Д. Прокоп — секретар

ЗВІТ ЗБІРКИ НА ПАМ'ЯТНИК УКРАЇНСЬКИМ ПІОНЕРАМ

ДО ХВАЛЬНОГО ЧЛЕНСТВА І ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПІОНЕРСЬКИЙ ПАМ'ЯТНИК

Високоповажані Пані і Панове!

Подаємо до Вашого відома фінансовий звіт побудови пам'ятника "Українським Піонерам"

ПРИХОДИ:

Зібрано пожертв на пам'ятник	\$ 6903.85
Банковий процент на пожертви	\$ 182.73
Разом	<u>\$ 7086.58</u>

ВИПЛАТИ:

Стерлінг Меморіал через п. П. Кокольського	
За пам'ятник і терезо	\$ 4500.00
Пляни і фундамент	\$ 1585.70
Друки, папір, пошта	\$ 146.29
Оголошення і дрібні видатки	\$ 70.50
Комісове збірщикам	\$ 632.15
п. Томашевському на рахунок видання "Пропам'ятної Книжки"	\$ 151.96
Разом	<u>\$ 7086.58</u>

Товариство складає щиросердечну подяку всім жертводавцям за їхні пожертви, яких імена і сума будуть поміщені в "Пропам'ятній Книжці".

ВШАНУЙМО ГІДНО ПАМ'ЯТЬ ПРО НАШИХ ПІОНЕРІВ: ФАРМЕРІВ, РОБІТНИКІВ, СВЯЩЕНИКІВ, УЧИТЕЛІВ І ВСІХ ІНШИХ

Історія нашої іміграції в Канаді, яка започатковується днем 7-20 вересня 1891 року, коли на канадську землю ступили своїми ногами в Монтреалі два наших емігранти — Іван Пилипів і Василь Єлиняк, це мережа, у яку вплелося немало спонинів про важке й гірке життя наших перших поселенців-піонерів у новому краю; життя повне злиднів, невигод та великих турбот, з чим першим поселенцям доводилося важко боротися, щоб протерти шлях до кращої майбутности собі і своїм дітям.

Прибували наші давні поселенці до Канади в подавляючій більшості, буквально бідними. Але за те, привезли зі собою свій великий маєток-скарб: витривалість, завзяття і постанову перебороти важке початкове життя, і крок-за-кроком прямувати до поліпшення свого стану. І в своїх постановах та змаганнях вони не завелися. Про те найкраще свідчать гарно розвинене господарство наших фермерів, здобутки нашого народу в промисловій ділянці, та великий поступ на народній ниві, в просвітно-культурній, політичній і церковній ділянках, що їх започатковували і розвивали наші піонери.

Ось, що писала наша преса в 1916 р. про поступ українців в Канаді: “Міста кольонії покрились читальнями, драматичними кружками, а декуди позакладувано вже спілкові склепи і вони розвиваються дуже гарно. Поступ українців в Канаді видно на кожному кроці і тому ми свято переконані, що український нарід в Канаді не винародовиться — не вмре і не загине. Український нарід в Канаді поступає вперед, вірить в свою будучність, вірить в свою природну силу розвою і не хоче стати тим трупом, з якого мали би стати поштурковиська другого народа. Цей поступ не дає спати деяким англійським і так званим українським часописам і тому розпочали вони в останних часах брудний і поганий похід проти нашого народа в Канаді і проти наших двомовних шкіл.”

І от, щоб увіковічнити пам'ять про перших поселенців-піонерів, Товариство Українських Піонерів Албер-

ти відчувало конечну потребу збудувати на честь давніх поселенців-піонерів тривалий пам'ятник і почало робити старання, щоб такий пам'ятник збудувати в найближчому часі.

І такий пам'ятник поставило Товариство Українських Піонерів Алберти в Елк Айленд Парку коло Едмонтону.

Нам приємно тут ствердити факт, що замір Т-ва Українських Піонерів здобув собі прихильне ставлення і зацікалення тією справою серед нашої громадськості з тим добрим вислідом, що українська громада склала від себе жертви на фонд будови пам'ятника так, що 1963 року вже пам'ятник був готовий в місяці серпні і був він посвячений єпископами обох наших церков в присутності около 20 тисяч людей. З цієї нагоди "Едмонтон Джорнал" надрукував прекрасну редакційну статтю, в якій похвалив українців за те, що не йшли до уряду за допомогою фондів, але самі склали 7 тисяч долярів на цю ціль, щоб гідно вшанувати своїх батьків та дідів за їхню сильну постанову, відвагу їхати в далекий світ й тяжку працю в початкових часах поселення.

Наші діди і бабуні, почали без нічого коли виїхали зі старого краю, де панували наїздники довгими роками, які не допускали наш нарід до науки й не давали бідним нашим людям ні помочі ні проводу. І тут в Канаді почали наші піонери без мови, без письма, без грошей і без поради, лише з волею твердою як сталь та повною надією на Бога. І Бог вислухав їх молитву і благословив їх дім.

Отже, поклін наш тій бабуні і тому дідусеві, що дали нашій праці почин, що дали нам можливість праці і передали нам наші рідні традиції і віру в Боже Провидіння.

ТОВАРИСТВО ВШАНУВАЛО ПОМЕРШИХ ПІОНЕРІВ

На закінчення буде на місці згадати, як це Товариство Піонерів вшанувало померших українських піонерів під час своєї зустрічі літом 1973 р. в Елк Айленд парку. Програмою цієї зустрічі проводив п. Ізидор Горецький, колишній шкільний інспектор, який попросив учителя п. Івана Гуцуляка, щоби він зі своїми маленькими танцюристами та присутніми гостями маршували до Піонерського Пам'ятника. Діти в українських строях несли

українські і канадські прапори, а старші громадяни — п. Андрій Зварич і п. Николай Боханецький — несли вінок який поклали перед пам'ятником.

Потім п. А. Зварич виголосив коротку, але дуже змістовну промову про наших піонерів. Між іншим він говорив:

“Складаю вінок в пам'ять перших українських піонерів, для яких праця ніколи не була страшною. Вони прорубали шлях і протоптали нам вузькі стежки в цій широкій Канаді. Показали вони нам, як тими вузькими стежками ходити, “щоб вони не заросли і затерлись з нашим відходом з того світа.

“Ми, піонери, своє зробили. А тепер ви наші нащадки — і ходіть і ви цими стежками і ведіть ними своїх дітей. Вони підростуть і зрозуміють, як мають ними ходити, і так збережуть їх надалі, на славу і користь всім українцям — а нам старшим, та помершим, піонерам на втіху, що ви зберегли те, для чого ми так тяжко працювали і передали вам тут на вільній канадській землі. І Бог поблагословить нас всіх українців за наші змагання, труди та працю.”

Стоячи перед пам'ятником п. Н. Боханецький говорив так:

“Від нашого Товариства вітаю всіх вас на цім зібранню, і хочу подякувати вам за вашу присутність, що ви так численно прибули, щоби вшанувати перших піонерів і зложити їм цей вінок на спомин їхньої праці в Канаді.

При цій нагоді хочу згадати наших членів, які відійшли у вічність в 1972-73 рр. Ними були колишній посол Василь Томин, інженер Микола Фляк, Іван Прийма, Георгій Боханецький, посол Михайло Лучкович, та наш старенький піонер п. Василь Гавриляк, який прожив 94 роки. Перед ними ми клонимо наші голови і нехай буде їм “вічна пам'ять”.

Ланцюг життя складається з наших кілець, споєних добрими словами і ділами. Наші піонери робили багато добрих діл і їх зусилля, праця та змагання і вклад в розбудову Канади є вже історією нашого поселення в Канаді. Нехай буде між нами вічна пам'ять про них.”

ЯК ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ ВИДАВАЛО СВОЇ КНИЖКИ

Коли в 1941 р. засновано Товариство Українських Піонерів Альберти, то головні точки його статуту були такі: 1. Вести соціально, просвітно-освітню та ін. діяльність між українським народом у провінції Альберті, або в інших місцевостях; 2. Головна діяльність — давати лекції в українській, або англійській мовах, показуючи світляні образки і т.д.; 3. Видавати книжки, чи періодичні трактати про українське життя і поступ у провінції Альберті і в інших провінціях.

Основники Товариства розуміли, що треба ж буде знати колись правнукам, якими дорогами ходили їх діди-піонери, які клали перші підвалини європейської цивілізації в диких пустарях степової Канади, як мозолистими руками, в голоді і холоді, серед страхіть суворої канадської природи здобували новий терен для грядучих поколінь і як вони розбудували сильну українську колонію в Канаді.

Далі основники Товариства знали й були свідомі, що час іде: Вже минуло 80 літ, як Іван Пилипів та Василь Єлиняк прибули до Канади, стежки, якими ходили наші перші піонери по Канаді, повільно заростають і губляться. Виростають щораз то свіжі могили й забирають одного за одним з тих, що могли б з власного пережитого розповісти про тайни минулого. Багато таких тайн поховано навіки в тих, порозкиданих і вже забутих могилах, над якими плаче то сміється канадська осичина.

Бажанням ініціаторів Т-ва Українських Піонерів Альберти було видати Пропам'ятну Книгу з півсторіччя прибуття до Канади перших українських імігрантів — Василя Єлиняка і Івана Пилипова, коли й почалася історія українців у Канаді.

Щоб здійснити ті заміри й мати книжку готовою вже в 1942 році, коли саме припадало це півсторіччя, члени Т-ва, Василь Чумер й Володимир Плавюк, завдали собі труду поїхати на українські колонії та збирати до книжки матеріали, світлини й фонди на кошти видання книжки. Та, на жаль, тодішні часи не були сприятливі для зібрання поважної суми гроша на кошти такого видання. Справа скінчилася тоді так, що п. Чумер опрацював сам книжку

Редакційний Комітет першої книжки Товариства Піонерів. Зліва: Дмитро Прокол, Микола Фляк, Йосип Лазаренко, Ізидор Горецький. Немає на знімку Василя Косташа.

під назвою “Спомини”, яка появилася в 1942 році, а що Товариство не мало фондів, п. Чумер видав її за свої гроші. Книжка була зредагована бездоганно та об’єктивно і читачі знаходили в ній багато цікавих і цінних записок з життя давньої іміграції. Цю книжку можна і сьогодні дістати в Українській книгарні в Едмонтоні.

Коли в 1963 р. товариство збудувало й святочно відкрило пам’ятник українським піонерам Зах. Канади в парку Елк Айленд коло Едмонтону, то з тієї нагоди ексекютива Т-ва дістала листа з УВАН (Українська Вільна Академія Наук) з Вінніпегу, в ньому м. ін. було написано: “Зі серця бажаємо Вам, щоб крім пам’ятника з мармуру, виписати нашим піонерам заслужену і настільну книгу, щоб потомності знали, хто ми й чії сини і який шлях нам в дальшому будучому”.

Ці слова з УВАН заставили деяких членів Т-ва подумати над Пропам’ятною Книгою наших піонерів. З черги на річних зборах Т-ва рішено видати книжку, англійською мовою, під назвою “Да Юкраїніян Пайонірс ін Алберта”. До редакційного комітету, крім головного редактора М. Лучковича, були вибрані Д. Янда. В. Чумер, М. Залізник, Дм. Прокоп. Та пан Лучкович почав занепадати на здоров’ю і справа книжки стала протягатися. Отже, на місце п. Лучковича прийшов Т. Томашевський, але і його зустріла та сама доля. Коли ж і п. Томашевський зрезигнував зі становища головного редактора, на його місце вибрано на чергових річних зборах Йосифа Лазаренка, який відразу оживив справу книжки. Він теж покликав собі до помочі інспектора шкіл, — Ізидора Горецького, учителя Дм. Прокопа та інж. Миколу Фляка. Тому, що інж. Фляк писав усі свої матеріяли по українськи, заангажував учителя Василя Косташа для перекладу всього на англійську мову, а рік пізніше, на річних зборах В. Косташ був вибраний на члена редакційного комітету. Збирати фонди на друк книжки були покликані пп. Ю. Федунець, і Дм. Прокоп. Всі вони працювали щиро і книжка вийшла з друку в жовтні 1970 р.

При цій нагоді варт підкреслити, що адв. Й. Лазаренко був не лише головним редактором книжки, але й відступив безплатно одну кімнату у своїй канцелярії, і редакційний комітет у ній два роки постійно працював без будьякої винагороди.

Коментарі про цю піонерську книжку були вельми прихильні і похвальні.

На надзвичайних зборах Т-ва 28 березня 1971 р. ухвалено вибрати новий редакційний комітет, який мав би взятися за збирання матеріалів до другої книжки під назвою “Да Юкраїніянс ін Алберта”. До цього комітету увійшли д-р Н. Голубіцький (голова), інж. Василь Косташ (секретар), інсп. Із. Горецький і як члени М. Фляк, Н. Боханецький, Н. Пухкий, Ф. Магера і Дм. Прокоп.

Цей редакційний комітет видав був три обіжники до українців Альбери, зібрав відповідні фонди й оформив матеріал до книжки, яка вийшла з друку 1975 р. і в продажу коштує 15 дол. за примірник. Вона має 560 сторінок і оправлена в гарну тверду обкладинку.

ЯК ПИСАЛАСЯ КНИЖКА ТОВАРИСТВА — “THE UKRAINIAN PIONEERS IN ALBERTA”

У 1960 р. на річних загальних зборах справу видання альманаха чи книжки про українських піонерів зреферував п. Д. Прокоп. Потім в цій справі зайняли слово адв. С. Янда і Максим Залізняк і внесли резолюцію, щоб Товариство негайно почало робити старання видати таку книжку. Цей внесок прийнято одностайно. Ці збори вибрали редакційний комітет, до якого увійшли такі особи: Михайло Лучкович, Т. Томашевський, Дм. Прокоп, В. Чумер і М. Залізняк.

В короткому часі появилася в нашій пресі така заява: “Підготовляють видання книжки “Український піонер в Алберті”.

“Товариство Українських Піонерів в Алберті вирішило на річних зборах видати книжку англійською мовою “The Ukrainian Pioneer in Alberta”. Головним редактором є Михайло Лучкович. Публікація буде мати більшу кількість загальних нарисів про історію українського поселення в Алберті. В книжці не буде ніяких торговельних оголошень, таким чином видання матиме поважний характер, але за те будеться приймати від більш провідних осіб жертви \$25 за одну сторінку, де буде поміщена біографія жертводавця та його родини. Редакційний комітет цього товариства цією дорогою відзивається до охотників, які хочуть увіковічнити себе, або групу своєї родини, щоб негайно вислали гроші на руки касієра редакційного комітету на адресу: D. Yanda, 205 Royal Trust Building, Edmonton, Alberta.

Просимо також, щоб охотники заразом вислали свій життєпис (біографію) та дотичні матеріали з піонерських часів, на адресу головного редактора: Michael Luchkovich, 10029 — 115 St., Edmonton, Alberta.

На повище наведену заяву відгукнувся проф. В. Кисілевський з Оттави, й в своєму листі зазначив, що він також пише книжку про українських піонерів та що нема сенсу видавати аж дві книжки. Пропозиція проф. Кисілевського була піднесена на наступних річних зборах і було рішено передати всі матеріали д-рові Кисілевському.

Справа видання піонерської книжки виникла знову на

річних зборах Товариства, 1964 р. Про кінченість такої книжки реферував Т. Томашевський, який доказував, що десь треба проголосити імена жертводавців на пам'ятник в Елк Айленд парку. По довшій дискусії на цю тему збори рішили вибрати редакційний комітет, до котрого увійшли такі особи: Тома Томашевський, як головний редактор, і спів-редактори: Дм. Прокоп, М. Фляк, С. Порайко і Г. Топольницький.

На річних зборах 1965 року, Т. Томашевський реферував справу піонерської книжки. Він заявив, що 30 сторінок машинового письма книжки є вже готовими до друку та що цілість може бути готовою до кінця квітня цього року. В дискусії над справою книжки забирали голос адв. Д. Янда, адв. Й. Лазаренко, інж. М. Фляк, Дм. Прокоп і В. Бойцун. Дальше було стверджено, що на видання книжки зголошено до цієї пори 193 долари.

На сходинах Управи Товариства, які відбулися 23-го березня 1965 р. інж. Микола Фляк подав проект змісту книжки під дискусію. Він сказав, що книжка може описувати (а) тільки історію Товариства, або (б) історію поселенців-українців в Алберті, (в) може бути споминами Т. Томашевського, або (г) може охопити всі три подані точки та може мати також життєписи і спомини поодиноких піонерів, котрі схотять купити собі в книжці одну або дві сторінки друку та дати свою знимку.

По довшій дискусії рішено, щоб книжка вкоротці подала всі три подані вище теми, а це історію українських поселенців Алберті від 1892 року, історію Товариства Українських Піонерів, та спомини з життєписами піонерів, котрі куплять собі одну чи дві сторінки в книжці.

На цих сходинах п. Іван Данилович зробив внесок попертий В. Бойцуном, щоб книжка була друкована англійською мовою тому, що вона призначена для піонерських внуків та правнуків, які вже не зможуть читати плинно по-українському. Цей внесок збори прийняли одноголосно.

Справа видання піонерської книжки стала в застою тому, що головний редактор п. Тома Томашевський почав приупадати на здоров'ю. Цей застій тривав аж до 1967 року, коли на річних зборах Товариства був вибраний головою адв. Й. М. Лазаренко. Новий голова оживив справу видання книжки і на річних зборах 1968 р. вибрано

його не лиш головою Товариства, але і головним редактором книжки. Потім п. Лазаренко покликав до редакційного комітету такі особи: Дм. Прокоп, інж. Микола Фляк, інспектор шкіл Ізидор Горецький. Рік пізніше загальні збори вибрали ще учителя Василя Косташа до редакційного комітету.

Пан Лазаренко відпустив одну кімнату в своїй адвокатській канцелярії для редакційного комітету майже даром. В цій канцелярії редакційний комітет працював стало аж до 1970 р. Але найбільшою перепоною у виданні піонерської книжки були фінанси.

Отже головний редактор назначив п.Юрія Федунця і п. Дмитра Прокопа піти на фарми і збирати не тільки гроші, але також і світлини та життєписи до піонерської книжки. В цей спосіб збірщики зібрали коло дві тисячі доларів і так книжка появилася з друку 1970 р.

Як щиро та завзято працював повище згаданий редакційний комітет, нехай послужить нотатка вже покійного інж. Миколи Фляка:

Twenty-seven years in Canada West

Вельмишановному і Дорогому Другові П. Дмитрові Прокопові на спомин співпраці в Т-ві Українських Піонерів Алберти та глибокій пошані за Його щиру і віддану працю для Товариства.

М. Фляк

Едмонтон,
1 червня 1971.

Писання піонерської книжки взяло довший час і багато труду, але коли вона вийшла з друку, то коментарі про неї були дуже похвальні. Наукове Товариство ім. Шевченка написало до Товариства Українських Піонерів листа, в яким між іншим сказано:

“Вітаємо Вас з появою, можна б сміло назвати, малої енциклопедії українців в Альберті і дякуємо, що Ви не забули нашу бібліотеку і прислали нам цю книжку. Це дійсно потрібне діло така книжка, вона покаже молодим поколінням звідки приїхали і як працювали їхні предки. Бажаємо Вашій організації великих успіхів у Вашій праці згуртувати людей українського походження разом, щоб не забували про українські справи і мали для них зрозуміння і симпатії.

Прекрасну рецензію про цю піонерську книжку написав д-р М. Марунчак. Його рецензія була друквана в кількох наших часописах. Між іншим д-р Марунчак писав так: “Товариство Українських Піонерів Алберти випустило в світ 384 сторінкову книжку в англійській мові, де крім них знайшлися дуже цінні матеріали до історії українців Канади. Книга має безпретенсійну назву — “Юкраїнієн пайонірс ін Алберта”.

В цій книжці є все те, що типове ювілейним книгам, включно з різними святковими та програмовими цитатами та віршами. Є однак такі матеріали, на які варто звернути спеціальну увагу. До таких належать короткий нарис про “Найстаршу українську колонію в Канаді”, цебто мова про оселю Една-Стар, пера Миколи Фляка. В ній не використано всього матеріалу, що є для цієї справи доступний в українських публікаціях та пресі. М. Фляк дає ще окремий нарис про українську пресу в Алберті.

Тут є теж короткий нарис під назвою “Поступ українських піонерів у шкільному вихованні”, пера Д. Прокопа. Останній має багато знання з цієї ділянки. В свій час (1969-70) він помістив дуже цінний матеріал в часописі “Українські Вісті” і жаліти треба, що він не використав їх в цій англійській статті. Помимо того вона є дуже цінними підсумками в ділянці шкільництва. Д. Прокоп подав у збірнику важні уваги, характеристики різних канадських діячів, які корисно висловлювалися про українців щодо питання багатокультурности у Канаді.

Дуже основною є праця головного редактора цього збірника Й. М. Лазаренка п. н. “Українці в провінційній політиці”, автор пише теж про участь українців в муніципальних справах (сторінки 40-85).

Ще інший редактор цього збірника І. Горецький подав виписки з часопису “Вегривел Обсервер” за роки 1907 до 1921, які стосуються українських піонерів (стор. 124-191). Подав він все і добре і зле. Під злом треба розуміти все те, що англосаксонці та інші бачили в українських поселеннях крізь окуляри пересуду. І звідси читач може перекопатися про ті колосальні труднощі, з якими приходилось українським піонерам боротись. Коли до тих заскоружлих пересудів, додати цей факт, що в часі Першої світової війни англосаксонський загал уважав українців своєрідними ворогами Канади, тому що біль-

шість їх походила з українських теренів, які були під австрійським володінням, тоді можна собі уявити, яку тверду політичну школу переходили українські піонери Канади.

На другу частину збірника склалися життєписи коло 90 піонерських родин, в більшості передових діячів українського піонерського життя. Думаємо, що це добра ідея, не тільки з історичного, але теж і з виховного боку. Ми переконані в слушності думки Й. Лазаренка, який у вступі пише, що для майбутніх українських поколінь в Канаді ці життєписи будуть не тільки “інформетіф”, але теж “інспайрінг”. При деяких життєписах автори користувалися недрукованими досі матеріялами.

ЯК АВТОР ЦИХ РЯДКІВ СТАВ СПІВРЕДАКТОРОМ ПІОНЕРСЬКОЇ КНИЖКИ

На річних зборах Т-ва Українських Піонерів 1965 року було рішено видати книжку англійською мовою під назвою "The Ukrainian Pioneers in Alberta". До редакційного комітету були вибрані, крім Т. Томашевського — головного редактора, пп. Д. Янда, В. Чумер, Дм. Прокоп, М. Залізник, М. Фляк. Тому, що п. Томашевський почав підупадати на здоров'ю, справа книжки поступала дуже повільно. Томашевський зрезигнував з редакторства, то на його місце вибрано голову Т-ва, адвоката Йосифа Лазаренка, який відразу оживив справу книжки. Зараз новий редактор покликав собі до помочі мене і ще таких членів як інспектор шкіл — Ізидор Горецький та інж. М. Фляк. До збирання фондів на друк книжки були покликані п. Юрій Федунець і я (Д. Прокоп). Всі вони працювали так щиро і завзято, що книжка вийшла з друку в місяці жовтні 1970 р.

Відгуки про цю піонерську книжку були дуже похвальні. Наукове Товариство ім. Шевченка написало до Товариства Українських Піонерів Альберти листа, в яким, між іншим, сказано: "Вітаємо Вас з появою, можна б сміло сказати, малої енциклопедії українців в Альберті і дякуємо, що Ви не забули про нашу бібліотеку і прислали нам цю книжку. Це дійсно потрібне діло така книжка, вона покаже молодим поколінням звідки приїхали і як працювали їхні предки. Бажаємо Вашій організації великих успіхів у Вашій праці згуртувати людей українського походження разом, щоб не забули про українські справи і мали для них зрозуміння і симпатії".

Едмонтонський щоденник "Джорнал" в своїх коментарях з 18 грудня 1970 р. писав, між іншим, так:

"It has taken two world wars and three generations to see the offsprings of Central European immigrants of seven, six, five decades ago recognized as the Canadians they are. And it has fallen to leaders of the Ukrainian family in Alberta, of whatever generation to record events, names and places of the early days while yet there is time.

This job was undertaken by an editorial committee of the Ukrainian Pioneers Association with Edmonton barrister

Joseph M. Lazarenko, Q.C., editor-in-chief. Committee members were architect Nicholas Flak, school inspector Isidore Goresky and teachers Dmytro Prokop and William Kostash — a fair reflection of the intellect this ethnic element has poured into the Canadian mold.”

МОЯ УЧАСТЬ В ПИСАННІ ДРУГОЇ ПІОНЕРСЬКОЇ КНИЖКИ

На надзвичайних зборах Т-ва, які відбулися 28-го березня 1971 року, було ухвалено, щоби вибрати новий редакційний комітет, який мав би зайнятися збиранням матеріалів до другої книжки під назвою “The Ukrainians in Alberta”. До цього комітету увійшли такі особи: інспектор шкіл, Ізидор Горецький, д-р Н. Голубіцький, архітект М. Фляк, учителі Дмитро Прокоп та Василь Косташ і Н. Боханецький.

На своїм спеціальнім засіданні, редакційний комітет погодився на те, щоби д-р Голубіцький був його головою, а п. Василь Косташ секретарем. Мимоволі треба згадати, щоби цей редакційний комітет кооптував собі ще такі інтелектуальні сили: агроном Ф. Маґера, учитель Н. Пухкий, інспектор шкіл Ф. Ганочко і адвокат Йосиф Лазаренко. Маючи такі потенціональні сили, писання другої піонерської книжки пішло добрим темпом вперед й в місяці жовтні, 1975 р. прекрасний твір вийшов з друку під назвою “The Ukrainians in Alberta”.

ПОДЯКА ЖЕРТВОДАВЦЯМ НА ПАМ'ЯТНИК БЛ. П. М. ЛУЧКОВИЧЕВИ

Збірковий комітет пожертв на пам'ятник покійного посла М. Лучковича складає щиру подяку всім щедрим жертводавцям за їх дар на побудову пам'ятника на могилі бл. пам. Михайла Лучковича. Збірку проведено від 1973 р. до весни 1976 р. Усіх грошей зібрано \$3,123.00. Збірковий комітет за зібрані гроші поставив прекрасний хрест-пам'ятник на могилі покійного посла М. Лучковича.

В неділю, 20 червня ц. р. цей пам'ятник офіційно відкрито й посвячено. Пам'ятник благословили Владики обох Українських Церков — ВПреосв. Борис, Архиепископ УГПЦ та ВПреосв. Димитрій, Єпископ УКЦ. В посвяченні пам'ятника та панахиді взяли участь численні священики та представники багатьох українських організацій.

Після панахиди світською частиною свята проводив адв. Петро Саварин, який у своєму вступному слові підкреслив, що покійний М. Лучкович є увіковчений передусім своїми ділами, а тепер ще пам'ятником у граніті та в історії українських канадців.

Відтак короткі промови виголосили владика Димитрій та Владика Борис. Промовляв також федеральний посол В. Скорейко та кол. провінційний посол Ізидор Горецький. Від едмонтонського відділу КУК промовляв адв. В. Підручний.

Комітет складає щиру подяку всім вищезгаданим, що брали участь у благословенні пам'ятника. Треба теж згадати, що між тисячною громадою був на посвяченні пам'ятника присутній теж син покійного посла з дружиною та дітьми. На цвинатрі були також члени комітету побудови пам'ятника: Дмитро Прокоп, Мирон Лучкович, Стефан Василевський, Іван Козяк, Юрій Стефаник, Федор Магера, Стефан Самоїл, Т. Шарун, О. Кокіль, д-р С. Манастирський, адв. П. Саварин та ініціатор і дорадник комітету о. д-р М. Сопуляк. Ці громадяни не лише склали від себе гроші-пожертви, але приходили часто на наради й заохочували других, щоби складали пожертви на хрест-пам'ятник. Авторів цього допису і голові комітету годиться сказати: "Спасибі вам, братчики за ваш труд і

посвяту для бл. п. Михайла Лучковича”. Цей хрест-пам’ятник буде пригадувати грядучим поколінням про великі заслуги покійного Михайла Лучковича для української спільноти.

Також при цій нагоді треба скласти сердечну подяку нашій пресі за поміщення всіх безплатних закликів до збірки фондів на побудову пам’ятника. Найбільше місця присвятили цій справі “Українські Вісті” в Едмонтоні та “Український Голос”у Вінніпегу.

Здається, що ще кращим пам’ятиником було б для покійного Михайла Лучковича, коли б ми видали книжку-монографію про життя та діяльність покійного посла української спільноти в Канаді. На думку автора цього допису, цим повинен зайнятися відділ КУК в Едмонтоні та Товариство Українських Піонерів Альберти, якого довіголлітнім членом був покійний Лучкович. На кошти видання такої книжки залишилося ще кількасот доларів, із грошей зібраних на пам’ятник, а решту ще певно складуть свідомі українці Канади. Також є надія, що можна би дістати на видання цієї книжки якусь допомогу від уряду. Для нас було би цікаво знати, як на цю справу задивляється наша преса та її читачі.

Просимо в цій справі писати на адресу:

Дмитро Прокоп — голова
Іван Козяк — секретар
9533-110 Авеню
Едмонтон, Альберта

Дмитро Прокоп

ВІДЗНАЧЕННЯ ПОЯВИ КНИЖКИ “УКРАЇНСЬКІ ПІОНЕРИ АЛБЕРТИ”

Головну промову підчас бенкету на тему: “Українці в поході” виголосив інж. М. Фляк. У своїй доповіді він, між іншим сказав:

“Хоч канадці українського роду вічно нарікають, що між українцями є багато різних політичних партій, груп та угруповань, які переважно сваряться між собою, одні другим роблять закиди, що при всяких невдачах взаємно себе обвинувачують та спихають вину на других за ті невдачі, то все таки всі, і свої й чужі, признають, що українці в Канаді таки щось роблять, або інакше кажучи — канадські українці є в поході.

“Діяльність канадських українців подібна до діяльності тих людей, що щойно пробудилися зі сну. Вони працюють й ростуть, але поволі. Правда про канадських українців, про працю й заслуги українців у Канаді впливає поволі наверх, як олива на воді. Очевидно, що часто приходить нам тут з допомогою наша провінційна влада, яка прихильно ставиться до наших культурних змагань, до навчання української мови в державних школах і т. д.

“Канадські українці, завдяки своїм політикам та парламентаристам, а зокрема завдяки своїй діяльності, ведуть перед між всіма національними, або, як то кажуть, етнічними групами Канади. Завдяки організаційній праці сенатора проф. П. Юзика, створено в Канаді організацію національних груп, поза англійською та французькою, що становлять т. за. третю силу в Канаді, яка буде домагатися від уряду належних прав для всіх національних груп. Хоч українці, після англійців, французів, німців та італійців, стоять на п'ятому місці, одначе, завдяки своїй діяльності, вони очолили всі національні меншинні групи. Меншинні групи домагаються від федерального уряду допомоги на свої культурні потреби. Федеральний уряд призначив на поширення французької культури поза Квебеком на 1970 р. 50 мільйонів доларів, а на культурні справи всіх меншинних груп лише 40.000 дол. А меншинні групи — то одна третя населення Канади. Українці не погоджуються з рекомендацією Королівської Комісії для справ двомовності та двокультурності, яка радить меншинним групам включатися в канадське життя, бо вважає, що

комісія має на думці не інтеграцію, а асиміляцію.

“Українці в Канаді є в поході й в ділянці шкільництва. Коли в Едмонтоні минулого року 573 українських учнів навчалось української мови в державних школах, то цього року, згідно з даними голови шкільної ради при відділі КУК в Едмонтоні інсп. І. Горецького, вивчає українську мову 937 учнів. Це є не абиякий поступ і то серед нашої молоді вже третього або й четвертого покоління.

“З приємністю й вдовolenням відзначаємо й поступ українців у США, які зложили 630,000 дол на оснування катедри українознавства на найбільшому американському Гарвардському університеті. Тепер ведеться в США друга грошова збірка, яка має принести пів мільйона доларів, що вможливить відкриття другої катедри українознавства на Гарвардському університеті.

“Заходом Українського Народного Союзу в США вийшов перший том української енциклопедії англійською мовою, а другий друкується в Торонті. Перший том енциклопедії, що її зредагував проф. д-р В. Кубійович, зустрівся з дуже прихильними оцінками. Треба теж згадати, що досі вийшло вже п'ять томів Української енциклопедії під редакцією проф. В. Кубійовича українською мовою.

“До походу вперед у Канаді причинилося також Товариство Українських Піонерів Алберти, яке збудувало пам'ятник українським піонерам в Елк Айленд парку. На посвячення пам'ятника прибуло припл. 20,000 українців, а часописи по цілій Канаді заговорили про українців, підкреслюючи, що цей пам'ятник збудовано коштом самих піонерів, без ніякої допомоги уряду. Пам'ятник буде говорити внукам та правнукам піонерів та всім відвідувачам парку про труд, завзяття та жертвенність українських піонерів.

“Дальшим доказом поступу канадських українців уперед є видання пропам'ятної книги піонерів, появу якої саме сьогодні відзначаємо. Важливість появи цієї книжки підкреслює присутність на нашому бенкеті обох наших Високопреосв. владик, представників українських організацій з Едмонтону та членів Товариства з цілої провінції.

“Минає 30 років, як покійні В. Чумер, В. Плавюк, адв. І. Басараб, Д. Фербей та Т. Томашевський оснували Товариство українських піонерів Алберти, із заміром

видати пропам'ятну книгу з нагоди 50-річчя поселення українців у Канаді. В тій книжці вони хотіли розказати про долю й долю наших перших поселенців, що корчували прерії, не жалючі ні своїх рук, ні свого здоров'я, які канадські степові пустирі прерій перетворили в урожайні поля, на яких сьогодні колишуться лани золотої пшениці. Книжка мала розказати й про тих, що будували залізниці та биті шляхи. Товариство хотіло записати в книгу імена тих щирих патріотів-поселенців, що не раз позичали гроші в банку й жертвували їх чи то на будови церкви, чи народного дому, чи якогось інституту, який був у біді. Задум основників Товариства піонерів здійснився щойно тепер за головування адв. Й. Лазаренка. Велике признання й подяка належить теж п. Ю. Федунцеві, що зібрав значну суму грошей на видання книжки”.

Промови інж. Фляка слухали всі дуже уважно, а опісля всі висловлювали признання за бадьору доповідь.

ПРОМОВА МІРА Ю. СТЕФАНИКА НА БЕНКЕТІ ТОВАРИСТВА, 20 ЖОВТНЯ 1973 Р.

— Помалу й неухильно наближається 100-річчя з того часу, коли нога українського піонера вперше ступила на канадську землю. Які ж великі зміни стали з того часу? Безмежні прерії з диких, покритих лісом і чагарниками цілинних пустирів, де тільки степові вовки заносили до небес свої сумовиті пісні, перемінилися в лани золотої пшениці, маленькі форти стали великими метрополіями-містами, а цілий континент міцними шнурами обвили залізничні рейки вздовж і впоперек. Немає сумніву, що в цій метаморфозі Західної Канади велику роль відіграли працьовиті руки і безмежне завзяття українських піонерів.. Їх досягнення, вислід поту і крові кількох українських поколінь, навіки залишаться в історії цієї країни.

А перед Вами, пані й панове, членами Товариства Українських Піонерів Алберти, та перед нами всіма постійно стоїть великий несплачений борг вдячності нашим відкривцям цього континенту, легендарним сьогодні українським піонерам. Я знаю, що ви високо тримаєте прапор піонерської правди, що ви ісповідуєте ті самі ідеали, що й вони, що ви любите й шануєте нашу рідну українську мову, свої традиції, свої церкви й товариства, що ви

дбайливо, із синівською любов'ю, збираєте пам'ятки піонерської доби та зберігаєте їх у своїх музеях. Саме за це вам усім належить найвища похвала й пошана, бо ж ви, як і ваші батьки й діди постійно тримаєте в пам'яті Шевченкову правду:

Бо хто матір забуває,
Того Бог карає...

Як голова Об'єднання Канадсько-Українських Письменників "Слово", я хочу пригадати Вам, що наші піонери жили не тільки хлібом самим, що вони і тут, уже на цій землі, що спочатку була такою негостинною, творили нові культурні цінності, що любов до краси і найвищих людських ідеалів усе палала в їх душах, що їх руки з твердими мозолями не були всім їхнім багатством. Тут я хочу пригадати Вам, що цього року припадає велике піонерське свято, ювілей піонерської української культури. 75 років тому, докладніше 30 грудня 1898 року, український піонер Іван Збура, що поселився в Бівер Крік, Алберта написав першу поему українською мовою п. з. "Українські емігранти" та нею започаткував канадсько-українську літературу. Ця поема була надрукована в нью-йоркській "Свободі" в числі з 2 лютого, в ній селянський поет з болем згадував рідний край:

Там нещасний чоловік,
Гіркий, як хрін, его вік.
А нам милий тут —
Бівер Крік.

Він просив допомоги Богоматері:
Пречистая Діво-Мати,
Не дай нам погирати,
Бідним русинам!
Через море переплисти
А тут в Канаді осісти
Допоможи нам!

Коли я приїхав до Канади в травні 1936 року, одного дня на Джестер Авеню десь коло 101 Стріту я побачив бабусю в нашій селянській хустині. Її обличчя було покрите глибокими зморщками, ніби ранами, збите воно було впродовж років канадськими вітрами й дощами, спечене морозами і спекою так, що своїм кольором нагадувало майже єгипетську мумію, напівзігнена в попереці, вона

ніби йшла, ніби лізла по кам'яному тротуарі. Коли я заговорив до неї по-українському, вона відповіла тихим голосом, озираючись довкола, чи хто не чує, — в той час не було бажано говорити нашою мовою на вулицях великих міст. Вона розказала мені, що походить з Буковини, що її чоловік з нею і дрібними дітьми поселилися коло Вілінгдону, а далі про тяжку біду, голод і холод, який вони мусіли перебути в початках. А все таки яку велику ціну ця бабуся мусіла заплатити за теперішній наш добробут, яку ціну мусіли заплатити за викорчувані і зорані акри наші піонери. Проте і великою у віках є заплата за їх героїчний подвиг: вічна слава в серцях прийдешніх поколінь.

Я не знаю письменника, що краще написав би про цю заплату у віках, ніж Джеймс МекГрегор у закінченні своєї книжки про українських піонерів ;“Вільні землі”. Ось це закінчення в моєму перекладі:

“Які прагнення і надії наповняли це, сьогодні за-мерле подвіря, коли молодий піонер і його дружина гарували безупинно прочищуючи й орючи цю землю? Які тривоги і жахи жерли їх серця, доки голод і непевність уступили місце добробутові? Яке щастя мчало колись цими дорогами в час Різдва і Великодня, коли юнаки поверталися із коледжів у містах, щоб порадуватися близькістю рідних і з гордістю повідомити про свої успіхи на шляху до професійних позицій у цьому, переважно не-слов'янському світі? Скільки поламаних костей, наглих випадків і повільних тяжких смертей навістило цю, сьогодні забуту родину, таку колись близьку собі? Скільки сліз проллято, коли з цієї, покритої стріхою старої хати, вздовж крутої доріжки, йшла похоронна процесія до такої ж старої церковці?

“Одне за одним, з цих, з таким трудом завойованих акрів, вибиралися у вічну дорогу дід і баба, вибиралися не на цвинтарі, де сплять їх батьки і діди, але на цвинтарі цієї, колись чужої країни, яку десятки років тяжкої праці і любови перемінили врешті на нову батьківщину.

“І на кожному цвинтарі хрести рядами один за одним, значать могилки піонерів, що приїхали разом з якогось карпатського сільця, поселилися разом, змагалися, страждали, дійшли до своєї мети разом, а тепер лежать разом у вічному сні.

“І на цей цвинтар, в означений день кожної весни, сходяться їхні сини, внуки і правнуки, багаті підприємці, лікарі, інженери, адвокати і судді, щоб поклонитися їх тіням. В цих бо могилах лежать відважні чоловіки і жінки, які, ледве вміючи читати і писати, мандрували півсвіту до нової, невідомої країни, готові витерпіти все у своєму шуканні за вільними землями і за вільним життям, не для себе, але для своїх дітей”.

ЯК ПИСАЛАСЯ КНИЖКА ТОВАРИСТВА “THE UKRAINIAN PIONEERS IN ALBERTA”

Добру і довшу статтю про цю книжку подав “Едмонтонський Джорнал” з дня 18 грудня 1960 р. Нижче подаємо цей коментар в оригіналі:

“It has taken two world wars and three generations to see the offspring of Central European immigrants of seven, six, five decades ago recognized as the Canadians they are. And it has fallen to leaders of the Ukrainian family in Alberta, of whatever generation, to record events, names and places of the early days, while yet there is time.

This job was undertaken by an editorial committee of the Ukrainian Pioneers Association with Edmonton barrister Josef M. Lazarenko, QC, editor-in-chief. Committee members were architect Micholas Flak, school inspector Isidore Goresky and teachers William Kostash and Dmytro Prokop — a fair reflection of the intellect this ethnic element has poured into the Canadian mold.

Prejudice against the Ukrainians died hard, and slowly. In the 1914-18 war these people, coming from territories overrun by the Austro—Hungarian military were looked on as enemy aliens.

Prejudice struck again in the Great Depression. It was the “Ukrainian” who was the first to be let out as employment fell. Not until the Second Great War were these people deemed to be not “Ukrainians” and “Ukrainian-Canadians”, but simply “Ukrainians”.

Note must be made of “Ukrainian Pioneers” effort to present biographical material supplied by the community, mostly with photographs. Here is grass-roots data, preserved at last. Also noteworthy is a section devoted to achievements of prominent citizens of Ukrainian background — legislators, teachers, churchmen, craftsmen.

Iwan Pylypiw and Wasyl Eleniak, in 1891 the first Ukrainian immigrants to Canada, led the way to heights their successors of even 40 years ago could not foresee.

The late Lord Tweedsmuir, as Canadian governor-general, said it best when he told the sons and daughters of the Ukrainian pioneers: “You have become good Canadians for being also good Ukrainians”.

Перший наклад цієї піонерської книжки скоро розійшовся і є ще далі попит за нею. Тому на річних зборах Товариства перейшла така резолюція:

“Після виходу в світ другої книжки Товариства, треба буде видати ще другий наклад першої книжки Товариства. Виданням, другого накладу першої книжки мають зайнятися оба редакційні комітети”.

ПИСАННЯ ДРУГОЇ КНИЖКИ

На надзвичайних зборах Товариства, які відбулися 28-го березня 1971 р., було ухвалено, щоб Товариство видало другу книжку під назвою “The Ukrainians i Alberta”. Також вибрано редакційний комітет, до якого увійшли такі особи: д-р Н. Голубіцький, інспектор шкіл І. Горещький, архітект М. Фляк, Н. Боханецький і учителі В. Косташ і Дм. Прокоп.

На своїм спеціальнім засіданню, редакційний комітет погодився на те, щоб д-р Голубіцький був його головою, а п. Василь Косташ секретарем. Треба згадати, що цей редакційний комітет кооптував собі ще такі інтелектуальні сили: агроном Ф. Магера, учитель Н. Пухкий, інспектор шкіл Ф. Ганочко і адв. Й. Лазаренко. Маючи такі потенційні сили, писання другої піонерської книжки пішло добрим темпом вперед. Дотепер вже є надруковані всі 120 життеписів, а решта піде до друку, як редактори доставлять свої статті. Є надія, що книжка буде готова ще цієї осені, й є бажаним, щоб замовлення на книжку вже давали заінтересовані тепер.

Тут треба згадати і подякувати федеральному урядові в Оттаві за фінансову допомогу на видання цієї книжки. І так в 1972 р. Товариство Українських Піонерів дістало одну тисячу доларів, а цього року (1974) уряд додав ще шість тисяч. Всім нам піонерам серце радіє, що ми дочекались того часу, коли вже уряди допомагають нам, українцям, зберегти та плекати нашу культури та мову.

ПРОВІДНІ ЧЛЕНИ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ 1941 ДО 1984 Р.

Голови Товариства: Володимир Плавюк, Тома Томашевський, Дмитро Фербей, Василь Чумер Гнат Богонос, Василь Бойцун, Іван Баран, Григорій Фарина, Никола Маланчук, Йосип Лазаренко, Никола Довганюк, Антін

Хомляк, Ізидор Горещький, Дмитро Прокоп.

Секретарі: Василь Чумер, Володимир Плавюк, Тома Томашевський, Николай Спачинський Іван Баран, Дмитро Прокоп, Степан Порайко, Микола Фляк, Дмитро Дорош. Николай Солован, Івана Козяк, Н. Солован, д-р Н. Голубицький і В. Шарик.

Всім їм належить ся сказати — спасибі Вам братчики, за Ваш труд і солідну працю для добра нашого Товариства.

Управа Товариства на 1974 р.: Антін Хомляк — голова, д-р Н. Голубицький — заступник голови, Никола Солован — секретар, Дмитро Прокоп — заступник секретаря. Василь Лупул — скарбник. Директори: О. Кондратюк, В. Василевський, Т. Федорук, Ю. Федунець. Контрольори: І. Горещький, Д. Дорош, Н. Новицький.

Члени Товариства які відійшли у вічність:

Семен Топольницький, Іван Никифорок, Роман Стойко 1898-1948, Кость Гудима, Василь Чоботар, Ілля Кириак, 1888-1955, Олекса Стренадка, Павло Мельник 1880-1963, Павло Волошинський, Григорій Грицай, Василь Дорош 1896-1957, Антін Глинка 1907-1957, Гнат Богонос 1884-1958, Петро Васишин 1894-1959, Юрій Блашкевич 1883-1957, Северко Леськів 1894-1963, Василь Підручний 1901-1959, Семен Головач 1879-1960, Іван Воронка, Михайло Яхницький 1886-1961, Володимир Плавюк 1886-1961, Іван Солянич, Петро Зварич 1887-1968, Д-р Іван Верхомир 1900-1965, Марія Фербей 1892-1961, Дмитро Фербей 1889-1961, Іван Басараб 1886-1961, Демян Гудем, Петро Міськів 1899-1962, Іван Баран 1886-1966, Григорій Фарина 1892-1967, Максим Залізняк 1881-1965, Василь Чумер 1882-1963, Мілько Томашевський 1890-1966, Петро Федорків, Михайло Фербей 1887-1969, Дмитро Янда 1892-1969, Конст. Романюк 1894-1967, Николай Гавінчук 1889-1964, Василь Бойцун 1897-1972, Федір Бойко 1899-1971, Николай Черняк 1897-1971, Адам Бабюк 1891-1968, Марія Бабюк 1907-1968, Анастасія Гавриляк 1888-1963, Марія Лазарук 1881-1972, Василь Пилипів 1876-1971, Конст. Сліпчук 1897-1962, Іван Паснак 1890-1953, Тома Томашевський 1884-1969, Григорій Топольницький 1887-1972, Василь Томин 1905-1972, Михайло Лучкович 1892-1973, Николай Мельник 1912-1973, Іван Прийма 1890-1973, Юрій Боханецький 1904-1973, Микола Фляк 1900-1973, Василь

Гавриляк 1879-1973, Юрій Федунець 1909-1974. Вічна їм Пам'ять.

Тому, що кожного року старші члени вимирають товариство мусить вербувати нових людей на їх місце. Членом Товариства Українських Піонерів Алберти може бути кожний чесний українець, що погоджується вповні зі статутом цієї організації і заплатити п'ять доларів вступного.

Постанови статуту Товариства "Товариство Українських Піонерів Алберти":

1. Хто-будь із дорослих осіб українського походження хто мешкав в Алберті між роками 1893 та 1941 р. і по заплаченню п'ять доларів членського вступного, може стати членом цієї організації.

2. Хто-будь із осіб зложивши в дарунку якусь річ в будь-якій формі і на користь організації вартости не менше як сто доларів стає "почесним членом" організації.

3. Кожний член організації може голосувати на річних чи спеціальних зборах організації і має право бути вибраним до заряду, дирекції, або іншого уряду.

4. Хто-будь із членів, урядників, або директорів організації може виступити з членства повідомляючи секретаря реєстрованим листом; або він може бути виключеним з організації через голосування більшістю членів присутніх на зборах чи де інде.

5. Ця організація має бути правлена такими урядниками: (а) президент, (б) заступник-президента, (в) секретар-скарбник, (г) двох інших членів як директорів.

9. Заряд директорів має перевірити книжки організації 30 днів перед часом річних або спеціальних зборів організації.

10. Всі книги, печатки і документи організації, мають бути в секретаря організації.

11. Всі документи організації мають мати на собі печатку організації і підпис президента і секретаря.

12. Вся позичка грошей має бути зроблена на підставі статуту організації.

13. Всі постанови статуту організації мають бути зроблені, поправлені, або уневаженні більшістю членів присутніх на тих зборах.

14. Кворум зібрання має бути тоді, як більшість членів через уповноваження будуть присутні.

15. Ніякий член організації не є зобов'язаний особисто відповідати за довги або інші зобов'язання організації.

16. Хто-будь із членів організації може переглянути книжки організації, повідомляючи про це секретаря 30 днів наперед, рекомендованим листом.

Найважливіший параграф цього статуту був той, що В. Чумер — православного віроісповідання, адв. Іван Басараб — греко-католицького, В. Плавюк протестантського, надали цьому товариству повний тон толерантності, яка практикується по нинішній день. Бо без повної толерантності це Товариство не могло б було побудувати прекрасний пам'ятник в честь українських піонерів в 1963 р.; також не могло б було видати піонерської книжки 1970 р., а тепер приготувати до друку другу і так далі.

А таких книжок про піонерів треба якнайбільше для будучого історика. Треба ж буде знати колись правнукам, якими дорогами ходили їхні батьки-піонери, що клали перші підвалини європейської цивілізації в диких пустарях степової "Канади, що мозолистими руками, в голоді і холоді, серед страхіть суворої канадської природи розбудували новий терен для грядучих наших поколінь і розбудували могутчу українську заокеанську колонію".

Знаємо, що час іде, втікає. Минуло вже 80 літ відколи перші наші поселенці осілися в Една-Стар в Алберті. Стежки, якими ходили ті перші українські піонери по Канаді, поволі заростають і губляться. Що рік то виростають свіжі могили і забирають одного по другім зпоміж тих, що могли би докладно розповісти про тайни минулого. Багато таких тайн поховано на віки в тих порозкиданих по канадських нетрях, забутих вже могилах, над якими хіба плаче то сміється канадська осичина. Хто їх згадає, хто їх спомяне, тих неназваних працівників на невдячній нині піонерській добі?. Ця роля припала їхнім дітям записати. Тому Товариство українських піонерів взяло собі за ціль зберігати добру пам'ять наших піонерів в газетах, журналах та книжках.

ДОДАТОК ДО ІСТОРІЇ ТОВАРИСТВА

Передруковуємо цінний лист з 1964 р., писаний професором В. Ю. Кисілевським до голови Товариства і редактора журналу "Український Піонер".

Вельмишановний і дорогий пане Томашевський:

Врадував мене незвичайно Ваш лист. Відкладаю усі папери на бік, щоби Вам відписати. Ваші цікаві спомини перечитував я вже кілька разів, бо в них багато історичного матеріалу, рівночасно старався я доповнювати місця, які для Вас самозрозумілі, але для постороннього читача можуть бути неясними. Приміром доперва у Вашому листі найшов я розв'язку, чому я не міг найти в ко-рабельних списках імена Вашої Св. П. Матері, сестер, брата і Вас самих. Списків осіб, що приїздили до Канади через Ньюйорк, я не мав нагоди переглядати.

Ще з едмонтонських часів, коли-то Юрко Сиротюк заходив до редакції Західних Вістей, зродилося в мене зацікавлення піонерськими поселенцями і дуже жалую, що вже тоді не взявся був до систематичного збирання матеріалів.

Яких десять літ тому, спонуканий синами і внуками тих піонерів, згуртованих у ветеранських відділах Канад. Легіону, занявся я тою справою серіозно. Чимбільше вглублювався в архівальні матеріали, тим більше росла в мене пошана до тих піонерів і зродилося бажання зробити що в моїх скромних силах, щоби зберегти їх пам'ять, щоби внуки, правнуки, знали про них і щоби Канада довідалася трохи більше про тих скромних будівничих Заходу.

Ви робите незвичайно велике діло зберігаючи історичні матеріали, видаючи їх в "Українському Піонері", плекаючи традиції в Товаристві українських піонерів і заціплюючи у внуків і правнуків тих поселенців, пошану до своїх дідів.

Ми тут, на Сході, теж не дармуємо. Першим кроком буде видання праці (яка забрала десять літ до виготовлення) про початки поселення українців в Канаді, на англійській мові, базована виключно на досі нікому ще не відомих матеріалах які я віднайшов в Державному-архіві (за дозволом мого міністерства, для посторонніх недоступних). Найшов теж десятки листів (писаних англійською мовою) др. Осипом Олеськовом, о. Нестором Дмитровом і другими. Усі звіти іміграційних урядників, до віцеміністра і високого комішенера в Лондоні включно, писані з великим признанням до українських поселенців. Праця буде обнімати біля 300 сторін друку, вже наби-

расться в Університі оф Торонто прес і за кілька тижнів, припускаю, покличуть мене до Торонта справляти коректи. Тимчасом я вже повною парою взявся до другого проєкту — складання матеріалів до Біографічного Словника українських піонерів. Працюючи більш чим рік в архіві зібрав я 5,000 імен, найшов дати приїзду до Канади, роки народжень, назви членів родини, їх вік і ціль подорожі. Тепер в Архіві реєстрації шукаю дат їхньої “натуралізації”, опісля треба буде ще поїхати до Вінніпегу, Ріджайни, і Едмонтону і в архівах “Вайтал Статистікс” провирити дати смерти. Коли їх найду, тоді в українських часописах буде можна віднайти посмертні згадки з додатковими інформаціями, включно назви села відки піонір приїхав і біографія буде готова. Це теж плянується виготовити на англійській мові. Праця закросна на два літа (коли здоровля і кишеня дозволять).

Крім того взявся я ще одного задуму. Стараюся дістати знимки померлих піонерів, роблю з них побільшені копії і разом з короткою біографією складаю в Державному Архіві для рекорду “во віки вічні”, щоби пам’ять про них жила. Так зложив я фотографії і біографії Михайла Романюка, Тичковського, Гуцуляка, батьків Михайла Лучковича, Ореста Жеребка, Теодора Немирського, Костя Немирського, Василя Федуна, Якова Кузяка і др., біля 20 осіб. Цього досі ніхто ще не робив, не тільки з українців, але й з других національностей. Тільки самому це все вести на більшу скалю — вимагає коштів, яких в мене на жаль нема багато.

Стараюся теж збирати все що відноситься до культури розвитку українців перших років побуту в Канаді. Спостерігаю певний зріст зацікавлення своїм походженням між внуками українських піонерів, які вже затратили знання української мови, але бажають довідатися “хто були наші діди”. Саме для них ладимо ці праці в англійській мові.

Тим часом бажаю вам кріпкого здоровля і дальших успіхів у вашій праці та вітаю з Воскресінням Христовим.
Ваш щирый,

В. Ю. Кисілевський

ВІСТІ З Т-ВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛБЕРТИ

Коли в 1970 р. вийшла з друку перша книжка цього товариства в англійській мові “Українські піонери в Алберті”, то вона скоро розійшлася. Хоч відтак ще був попит на неї, то її передрук відкладено на пізніше, бо Товариство почало приготувляти до друку книжку п.з.: “Українці в Алберті”, яка вийшла з друку в 1975 р. Після того в 1976 р. Товариство взялося до друкування другого накладу своєї першої книжки, яка вже вийшла й продається по книгарнях.

Всі ті, що купили другу книжку, а ще не мають першої, можуть її набути в Українській Книгарні в Едмонтоні, або прямо від Товариства по адресі Українсько-Канадського Архіву-Музею в Едмонтоні — 9543-110 авеню.

В цій першій книжці є надруковані інші життєписи піонерів, які були надруковані в першій. Там є теж написана історія політичного руху між українцями Алберти, передруки деяких статей з “Вегревил Обсервер” про упередження супроти українців, яке дійшло до найвищого ступня при кінці Першої світової війни та інші цікаві спомини.

Дуже цікаву рецензію на цю книжку написав у 1972 р. д-р М. Марунчак, який м. ін. написав про неї таке: “В цій книзі є все те, що типове ювілейним книгам, з різними святковими та програмовими цитатами та віршами. Є одначе такі матеріяли, на які варто звернути спеціальну увагу. До таких належать: короткий нарис про найстаршу українську кольонію в Канаді, цебто мова про Едну-Стар, пера М. Фляка, який дає ще окремий нарис про українську пресу в Алберті. Тут є теж короткий нарис під назвою — “Поступ українських піонерів у шкільному вихованні” пера Д. Прокопа. Він також подав у збірнику важні уваги — характеристики різних канадських діячів, які корисно висловлювалися про українців та про питання багатокультурности в Канаді.

Дуже основною є праця головного редактора цього збірника Й. М. Лазаренка під назвою “Українці в провінційній політиці”; автор пише теж про участь українців в муніципальних справах. Ще інший редактор цього збірника Ізидор Горецький подав виписки з часопису “Вег-

ревил Обсервер” за роки 1907-1921, які стосуються українських піонерів. Подав він усе, і добре і зле. Під “злом” треба розуміти все те, що англосаксонці та інші бачили в українських поселенців крізь окуляри пересуду. І звідси читач може переконатися про ті колосальні труднощі, з якими приходилось українським піонерам боротися. Коли до тих заскорузлих пересудів додати цей факт, що в часі Першої світової війни англосаксонський загал уважав українців своєрідними ворогами Канади, тому що більшість їх походила з теренів, які були під австрійським володінням, тоді можемо собі уявити, яку тверду політичну школу переходили українські піонери Канади. На другу частину збірника склалися життєписи около 90 піонерських родин в більшості передових діячів українського життя. Думаю, що то добра ідея, не тільки з історичного, але теж і з виховного боку. Ми переконані в слушності думки Й. Лазаренка, який у вступі пише, що для майбутніх українських поколінь у Канаді ці життєписи будуть не тільки “інформетив”, але теж “інспайрінг”.

При нагоді годиться згадати, що Товариство піонерів влаштовує свій річний бенкет і забаву в суботу, 22-го жовтня 1977 р. в аудиторії св. Івана о год. 6:30 ввечері. На цій забаві можна буде набути першу книжку Товариства “Українські піонери в Алберті” по зниженій ціні. Ця книжка надається прекрасно на милий різдвяний дарунок для ваших дітей та внуків.

ЯК Т-ВО УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ ВИДАВАЛО СВОЇ КНИЖКИ В ЕДМОНТОНІ

ПЕРШИЙ ОБІЖНИК ТОВАРИСТВА

1. Подайте короткий нарис перших українських поселенців у вашій околиці і зазначіть звідки вони прибули — село, повіт і т.д.

2. Коли і ким були перші українці в вашій околиці, організовані в таких діяльностях: курси мови — української або англійської; хори, представлення та приготування концертів? Подайте імена осіб сполучених з такими діяльностями.

3. Котрі особи в вашій околиці через довший час продовжували ту діяльність в таких громадських організаціях?

4. Як довго така організація була активною у вашім осередку і що привело до її упадку?

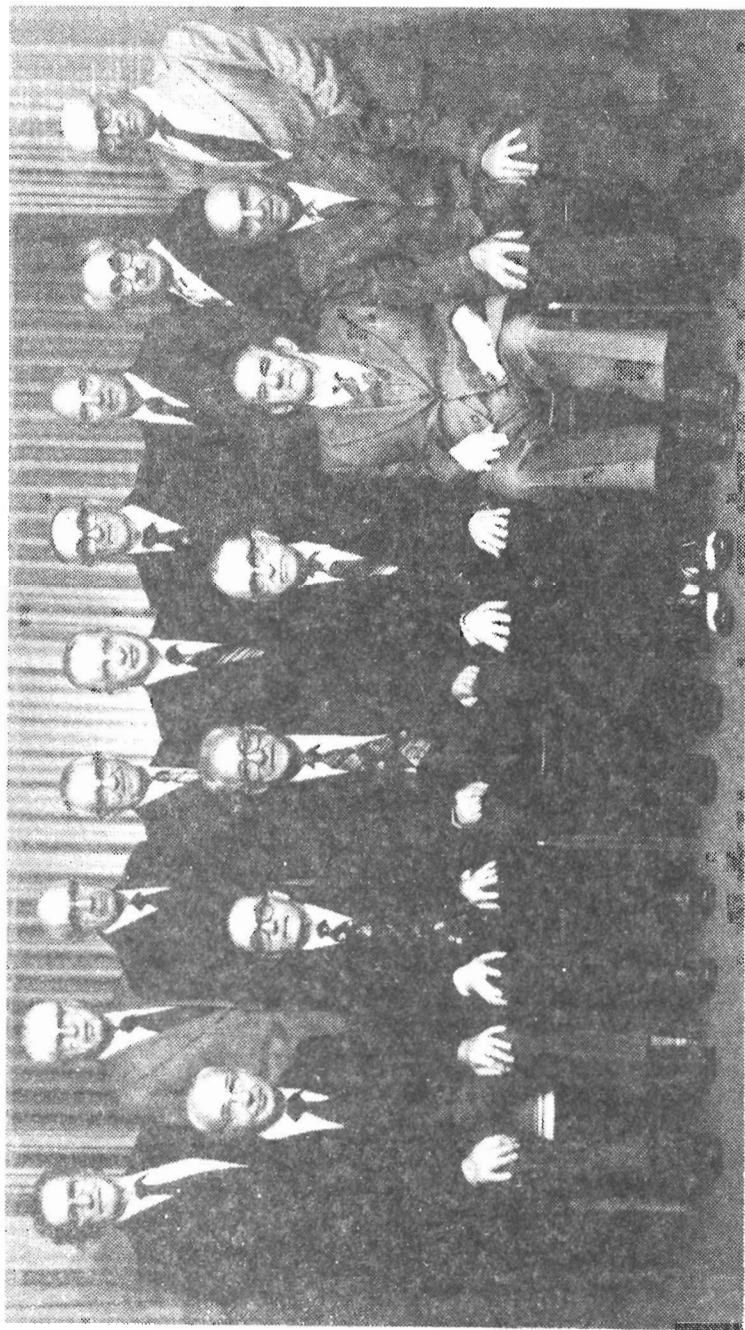
5. Опишіть дещо про будівлю вашого народного дому включаючи такі інформації: дата будівлі, спосіб фінансування, величина будівлі, різні проблеми звязані з утриманням народного дому., і т. д.

6. Які інші діяльності відбувалися в народньому домі, приміром як рідна школа, читальня-бібліотека, хор, оркестра, українські народні танки, доповіді, і т. д.

Другий обіжник редакційного комітету був закликком до українських ветеранів і їх родин, в якому писалося так: "Тов. Українських Піонерів збирає матеріяли до нової книжки, котра буде друкована в англійській мові.

Один з розділів тої книжки буде присвячений українським ветеранам Алберти, котрі служили в армії Канади так в першій, як і в другій світовій війні. Вони проливали свою кров в обороні Канади, й не одні з них полягли на полі слави а інші стали інвалідами. Обов'язок їх товаришів, їх родин і кривних є подати їх імена до Товариства Українських Піонерів, щоб ті імена були записані золотими буквами в повище згаданій книзі.

Пишемо це не лише для добра їх родин, але й для добра нашої спільноти в Канаді і самої Канади та будучих поколінь як доказ жертв крові нашої спільноти.

Управа і Редакційний Комітет Т-ва Українських Піонерів Алберти.

Сидять зліва направо: Василь Косташ — головний редактор, Дмитро Прокоп — співредактор і заступник секретаря, Ізидор Ґорецький — головний редактор і заступник голови, д-р Микола Голубицький — співредактор і голова Редакційного Комітету, Антін Хомляк — голова Товариства, Юрій Хаба — касир Т-ва Піонерів.

Стоять зліва направо: Федір Магера — співредактор, Федір Ганочко — співредактор, О. Кондратюк — директор, С. Василевський — директор, В. П. Шарик — співредактор і секретар, Никола Табачнюк — директор і бібліотекар, Йосип Лазаренко — головний редактор першої піонерської книжки і співредактор другої і третьої, Стефан Юрчак — співредактор і касир Товариства, Йосиф Федорук — директор.

Третій обіжник в коротці звучав так: Тов. Укр. Піон. Алберти рішило видати другу книжку про поселення Українців в Алберті, де би можна помістити багато більш інформацій про піонерів на які не стало часу при виданні першої книги. Щоби оплатити кошти друку Товариство буде знову поміщувати в книжці життєписи наших піонерів, їхніх родин, та рідних включно з родинною знимкою. Дві сторінки друку разом зі знімою будуть коштувати 50 долярів а кожна додаткова сторінка 25 долярів.

Людина вмирає й по кількох роках забувають про неї. Наші піонери та їх нащадки є гідні і варті того, щоби оставити по собі історію свого життя, своїх змагань і труду для добра своїх дітей, свого народу, і своєї навобраної держави — Канади. Було б гріхом промовчати їхній труд і зусилля, бо їхня праця і змагання, їхній вклад у розбудову Канади є народнім добром й історією нашого населення у Канаді.

Майже чотири роки взяло редакційному комітетові зібрати до цієї книжки різні матеріяли й написати відповідні статті. І хоч співредакторів було багато то головну ролю відограла панове Василь Косташ і Ізидор Горещький, які посвятили дуже багато свого часу для інтенсивної праці над цією книжкою й то з великою посвятою та без жодного винагородження.

До повище згаданих головних редакторів треба зачислити і д-р Н. Голубицького, який потрудився й написав обширну статтю про українських професіоналістів в Алберті. Тема цієї статті є не вичерпана й є надія, що її поширять для будучих публікацій.

Ця книжка появилася з друку на 26 жовтня, 1975 р. й її дістали передплатники на річнім святочнім бенкеті Тов. Українських Піонерів, на яким було понад 300 осіб.

Цей бенкет випав дуже успішно, були виголошені цікаві промови про наших піонерів, а о. д-р Михайло Сопуляк в своїй промові між іншим висловився так: “Оце все є слава наших українських піонерів-поселенців. Тарас Шевченко пише в “Посланні до живих, мертвих і ненароджених земляків в Україні і не в Україні сущих: Подивіться лишень добре, прочитайте знову тую славу“, і ті слова можна би достосувати до історії українських піонерів, які промостили нам усім дорогу до кращої Канади. Оцю славу зберігає якраз наше Товариство Укра-

їнських Піонерів, яке видало вже другу книгу про життя українських піонерів у Алберті. Може бути, що хтось скаже, що ця книжка не є досконала. Може бути. Може бути, що й недосконалими були спомини Василя Чумера чи В. Гавриша, чи спомини Івана Німчука чи В. Романюка. але всі вони дають багато матеріалів до історії українського поселення у Алберті, як дає і друга книга Товариства Українських Піонерів Алберти. І за це належить признання і Товариству піонерів і редакційній комісії, бо це буде гарна пам'ятка для наших поколінь.

Книжка — “Українці в Алберті”, має понад 550 сторінок друку, великого розміру, й у ній поміщено багато цікавого та вартісного матеріалу про життя, працю, та поступ українців в Алберті. Вона продається по ціні 15 долярів за примірник і її можна набути в Товаристві Українських Піонерів Алберти, яке приміщується в будинку Українсько-Канадського Архіву-Музею при 9543-110 авеню. Едмонтон, Алберта, або в Українській Книгарні в Едмонтоні.

3 НАГОДИ ВИДАННЯ 2-Ї КНИЖКИ “УКРАЇНЦІ В АЛБЕРТІ”

СВЯТОЧНИЙ БЕНКЕТ

У суботу, 26 жовтня 1975 р. Товариство Українських Піонерів Алберти відзначувало врочисто небуденну подію-появу своєї другої книжки “Українці в Алберті”, надрукованої англійською мовою. Цю пам’ятну подію відзначено святочним бенкетом в якому взяло участь понад 350 осіб, в тому багато фермерів з-поза Едмонтону.

Господарем святочного бенкету, що відбувся в аудиторії св. Івана, був. п. Б. Хомляк, заповідач радіостанції Кемровз, що дуже вдатно перевів цілу програму. За головним столом засіли два едмонтонські священики: о. митрат М. Сопуляк та о. митрат О. Хом’як з дружиною та б. голова Н. Довганюк з дружиною. Далше сиділи за головним столом деякі члени дирекції та редакційного комітету зі своїми дружинами: п. В. Костащ, п. І. Горецький, д-р Н. Голубіцький, п. Дм. Прокоп, п. О. Кондратюк, п. Т. Федорук та п. Ст. Василевський.

Першим промовляв голова Товариства п. А. Хомляк, який середечно привітав обох священиків, членів Товариства та всіх гостей. Він сказав, що цим бенкетом товариство вшановує редакційний комітет першої і другої книжки, що їх Товариство досі видало. Після того господар покликав до слова п. С. Василевського, який вніс тост на честь редакційних комітетів. Відтак д-р. Н. Голубіцький відповів на тост, вяснюючи, як збірно писано книжку Товариства.

З черги господар покликав до слова голову Товариства п. А. Хомляка, який оповів жарт із піонерського життя й сказав, що діти наших піонерів уже написали другу дуже цікаву й вартісну книжку про українців у Алберті, яка певно буде малою енциклопедією про українських піонерів для будучих поколінь. Опісля п. Хомляк вручив усім дев’ятьом членам редакційних комітетів гарно виконані пам’яткові відзнаки як нагороди за їхній труд. Членами редакційних комітетів були: адв. Й. Лазаренко, учитель В. Костащ, шкільний інспектор І. Горецький, учитель Дм. Прокоп, агроном Ф. Магера, учитель Н. Пухкий, шкільний інспектор Ф. Ганочко, інж М. Фляк, п. Н. Боханецький, д-р Голубіцький.

Відтак промовляв п. І. Горецький, який розповів як редакційний комітет писав книжку, яка щойно вийшла з друку та закликав присутніх гостей, щоби вписувалися в члени Товариства піонерів. Потім діти п-ва Е. Вацке з околиці Стар, Алберта, виконали прекрасно кілька народних танків, за що їх нагороджено рясними оплесками.

О. митрат Ол. Хом'як у своєму привіті підніс заслуги наших піонерів за їхній вклад у розбудову Алберти, а тепер за друкування споминів. Головну промову виглосив о. митрат М. Сопуляк, який звернув увагу на те, що наближається річниця сторіччя приїзду наших піонерів до Канади й ми стоїмо неначе в передсінку того ювілею. Щоб ювілей випав гідно, треба би написати гарну й обширну історію українського поселення, як це тепер роблять американці з нагоди свого 200-річчя.

Коли б прийшлося писати сьогодні історію українського поселення, то треба би звернути увагу на три речі. Перше це українські церкви, народні доми й цвинтарі, де поховані українські поселенці. Цими речами українські поселенці неначе вибили знам'я свого побуту тут у Західній Канаді. Зокрема численні цвинтарі деякі гарно вдержані, а деякі запущені, свідчитимуть довго про життя й труди українських поселенців, заки вони відійшли з цього світу.

Другий великий розділ із життя українських поселенців то їхня праця на щоденний хліб. То важкі початки в землянках ("в бурдеях"), то корчування землі не руками, а зубами, то сіяння першого зерна, садження першої картоплі, то турбота про гроші, а вслід за тим ходження на роботи сотки миль, щоб заробити гріш на конечні видатки. В міжчасі жінки піонерів вели господарку і виховували своїх дітей у прив'язанні до своєї віри, до свого обряду, до свого народу. Другий розділ то теж важна праця на залізничних "екстра-генгах", по копальнях вугілля, де серед обставин та часто прикрого оточення треба було заробляти конечний до життя гріш.

А третій розділ історії українського поселення то справи духової культури. Попри важке життя та важку працю піонери знайшли час, щоб організувати свої парафії й плекати свою віру. Поруч того вони присвятили багато часу і труду на організацію шкіл. Може якраз тому, що багато з них не мали нагоди ходити в школу, вони хотіли

дати освіту своїм дітям. Може бути, що вони відчували, що не зможуть дорівняти своїм сусідам майном чи чим іншим, хотіли, щоб їхні діти дорівняли їхнім співгромадянам знанням та освітою. І діти дорівняли. Сьогодні третє й четверте покоління українських поселенців займає видні місця у всьому канадському житті. Ми не лише маємо професіоналістів: лікарів, адвокатів, купців, промисловців, але маємо мейорів по великих містах. маємо урядників на різних високих становищах. Ні одна еміграція, що прибула до Канади, не зробила в такому короткому часі такого великого поступу, як зробила українська еміграція. І ще одну річ зробили наші поселенці. Вони зразу стали організуватися, щоб бути сильними. І тих організацій було дуже багато. Деякі з них зникли, але деякі існують і досі. Ще й сьогодні в Едмонтоні є 33 українські організації. І під тим оглядом наші поселенці в Канаді передують перед усіми іншими народами. Коли є якісь з'їзди, в яких беруть участь і інші етнічні групи, то всі дивляться на українську групу й ідуть її слідами, бо наша група є найбільш жива, найбільше динамічна.

Оце все є слава наших українських піонерів-поселенців. Т. Шевченко пише в "Посланні до живих, мертвих і ненароджених земляків в Україні і не в Україні сущих". Подивіться лишень добре, прочитайте знову ту славу"... і ті слова можна би достосувати до історії українських піонерів, які промостили нам усім дорогу до кращої Канади. Й оцю славу збирає якраз наше Товариство українських піонерів, яке видало вже другу книгу про життя українських піонерів у Алберті. Може бути, що хтось скаже, що ця книжка не є досконала. Може бути. Може бути, що й недосконалыми були спомини В. Чумера, чи В. Гавриша, що вийшли окремими книжками, чи спомини І. Німчука чи В. Романюка, що ми їх друкували в "Українських Вістях". Але всі вони дають багато матеріалів до історії українського народу в Алберті, як дає їх і друга книга Товариства українських піонерів Алберті. І за це належиться признання і Товариству піонерів і редакційній комісії, бо це буде гарна пам'ятка для грядучих поколінь.

Після бенкету присутні гості мали нагоду набути другу книжку Товариства піонерів. Ця книжка має понад

550 сторінок друку, великого розміру, й у ній поміщено багато цікавого та вартісного матеріалу про життя, працю та поступ українців у Алберті.

Книжка продається по ціні 15 долярів за примірник і її можна набути в Товаристві українських піонерів Алберти, яке приміщується в будинку Українсько-Канадського Архіву-Музею 9543-110 авеню, Едмонтон, або в Українській Книгарні при 10205-97 вулиця, Едмонтон.

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛБЕРТИ

УКРАЇНЦІ В АЛБЕРТІ

Саме закінчив читати 556-у сторінку великої, солідно виготовленої праці (на англійській мові) “Українці в Алберті” зладженої рядом авторитетних авторів і виданої Товариством Українських Піонерів Алберти.

З великим зацікавленням читав я цю працю, як охоплює усі ділянки, від історичної почавши на біографіях скінчивши. Статті, ось як на примір опис поодиноких поселень, їхні початки з поданням відкіля перші поселенці приїздили, з яких сіл, з яких околиць, імена перших поселенців, це все важний, інформативний матеріал, в першу чергу для історика. Статті писані вміло і об'єктивно. Мене цікавили статті про оселі, про “українців в професіях”, про “Інститут Михайла Грушевського”, “Інститут Тараса Шевченка”, про “Українську Православну Церкву” і про “Українську Католицьку” в Алберті і другі. Дуже добре опрацьовані статті про “науку і учителів” і про “навчання української мови в Алберті”. Стаття про участь українців в першій і другій світовій війні подає теж опис повстання організацій боєвиків “УКСА” і ветеранів “УКВА”. Згадуючи імена визначніших членів обох організацій, можна було б згадати теж і пізнішого бригадир-генерала Йосипа Романова про якого “Оттава Джорнал” з 26 лютого, помістив таку згадку:

“Генеральний директор організації і робочої сили в головній квартирі національної оборони бригадир-генерал Йосиф Р. Романов скоро піде в стан спочинку. Його військова кар'єра тривала 36 років і він перший канадець українського роду в ранзі генерала.”

До цікавої статті про “Українську поезію в Канаді — історичний огляд” можна було б додати ще й згадку про добре опрацьовану докторську працю з 1951 р. для Оттавського університету Степанії Жмуркевич, “Українська-канадська поезія-спроба охоплення змісту”, обнімає вона 10 розділів і здається є одною з перших праць про поезію в Канаді.

Бувший посол пок. Михайло Лучкович вповні заслугове на особну згадку подану в студії. Мене з ним в'язали близькі приятельські взаємини з часів його посольства. Пригадую собі його відвідини Лондону у вересні 1931 року, коли він був гостем п-ва Макогонів, а я був головою Українського бюро в Лондоні, і звідтіля поїхав до Букарешту в Румунії на конгрес світових парламентаристів — як представник не тільки Канади, але й всего британського комонвелту, бо парламенти в Великій Британії і в Домініях — крім Канади — були розв'язані і послови Лучковичови офіційально дали повновласті їх заступати. Лучкович опісля з гумором оповідав мені, як в останній день конгресу всі послы були запрошені до королівської палати зустріти короля Кароля, а король стискаючи руку предсавника послів усеї Британської Імперії коли довідався, що він українського роду, був дуже здивований.

Дуже цінна частина книжки — це біля 150 біографій албертських піонерських родин, почавши від Володимира Барабаша, родженого 1900 року в Гамбургу (коли його батьки були в дорозі до Канади) і кінчаючи на родині Панька Засійбіди.

Коли появиться друком плянований біографічний словник українських піонерів Алберти — тепер у підготовчій стадії — тоді враз з досі виготовленими студіями Товариства Українських Піонерів Алберти будемо мати повний образец початків українського поселення в Алберті, його розвиток і докладні короткі біографії перших поселенців, основників українського життя у тій провінції. Біографічний словник українських піонерів Алберти буде мати біля 650 коротких біографій родин, які в роках 1891-1900 поселилися на гомстедах в Алберті, тоді Північно-Західній Території. Він буде базований на записах в гомстедових книгах, тому що в той час понад 90 відсотків українських імігрантів осідали на гомстедах і є докладно описані в гомстедових книгах. Плянований словник появиться спільними заходами Товариства Українських Піонерів Алберти і Української Канадської Дослідної Фундації з Торонто, яка протягом кількох останніх літ покривала кошта дослідів в архівах.

Біографічний словник Українських Піонерів Манітоби, який охоплює 936 коротких біографій манітобських піонерів років 1891-1900 вже появился друком (коштує 14

дол.) заходами Українського Канад. Дослідної Фундації в Торонто і фундація задумує почати досліди теж над словником українських піонерів Ассінібої і Саскачевану.

Всі праці виготовлені Товариством Алберти і Української Канад. Дослідної Фундації писані на англійській мові, щоби були доступними не тільки для канадських істориків і внуків піонерів, але щоби були прийняті до шкільних бібліотек як джерела до студій історії поселення Західньої Канади.

В. Ю. Кисілевський
Оттава

ТРЕТЯ КНИЖКА ПРО ПІОНЕРІВ

Т-во Українських піонерів Альберти в Едмонтоні видало в 1970 р. свою першу книжку англійською мовою про наших піонерів. Та книжка розійшлася дуже скоро. Потім, в 1975 році, Т-во видало другу книжку про українців в Альберті. І та книжка, англійською мовою мала такі розділи: поселення українців в різних околицях Альберти, здобутки в господарстві, про наші церкви та народні доми, про українські організації, про наших учителів та інші професії українців, про наших українських вояків в канадській армії тощо. Та книжка була імпозантна (ї друкували “У. Вісті”). Наклад книжки був 1.500 примірників, які вже, майже, розійшлися.

Тепер, в 1981 р., появилася третя книжка цього ж Т-ва. Її заголовок: “Українці Альберти”, частина II. Вона має приблизно 300 сторінок. Сюди включено цікаві історії деяких округ Альберти, життєписи послів: Лучковича, Глинки і Дікура, пригоди деяких піонерів на новій землі, також поезії англійською мовою, що їх написали українці в Канаді. Немає сумніву, що багатий матеріал приваблюватиме читачів продовж довгих років.

Головною ціллю видання цих піонерських книг було: зберегти пам'ять про наших піонерів та їхніх нащадків за їх відвагу, енергію та підприємство, що багато заважили не лишень у розбудові їхніх господарств, але причинились у загальному до розбудови Канади. Чи можна краще зберегти пам'ять про наших піонерів, як видати такі книжки?

Такими книжками зможемо допомогти нашому молодому поколінню шанувати пам'ять тих людей, які з величезними труднощами в невтомною працею встигли піднести наш нарід до того рівня, що він вповні зрівнявся з англійцями, французами, німцями чи скандинавцями.

Наша народна честь вимагає, щоб ми показали свою пошану, признання й незатерту пам'ять про наших піонерів перед державними чинниками Канади. Нехай вони знають, що українці — це висококультурна нація, нарід, який вмів шанувати і пам'ятати про людей, котрі причинилися до розвитку Альберти й Канади.

Треба сподіватися, що ті книжки причиняться до піднесення престижу українських поселенців в Канаді так,

як причинився до того пам'ятник в "Елк Айленд парку", недалеко Едмонтону, збудований цим Т-вом в 1963 році в шану українських піонерів Західної Канади.

Якщо хочете купити котрусь із згаданих книжок, пишіть на адресу:

Ukrainian Pioneer Association,
9543-110 Ave. Edmonton, Alberta.

ХВАЛЬНИЙ УПРАВІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛБЕРТИ В ЕДМОНТОНІ

(Лист від Історичної Секції УВАН в Канаді)

ВЕЛЬМИДОСТОЙНІ І ДОРОГІ!

З писань Вп. п. Дмитра Прокопа в пресі з великою приємністю довідався я про Ваше славне Сорокріччя.

Про Вашу велику працю для рідної спільноти в Канаді читаю часто в пресі та кожночасно відготовую її для історії українців Канади, Ваше Хвальне Товариство виконало досі декілька великих історичних проєктів а серед них пам'ятник в Елк-Айленд парку. Ваша видавнича діяльність подиву гідна. Це примір для багатьох!

Ви продовжуєте славу традицію первісних піонерів з незломною вірою, що українська людина в Канаді мусить дбати про те, щоб мозольні зусилля піонерів і їх послідовників в розбудові Канади були закріплені окремими тривкими пам'ятниками для майбутніх поколінь. На цих твердих основах продовжатимуть працю ті, які прийдуть після нас.

З нагоди Вашого славного і плодотворного Сорокріччя прошу прийняти якнайсердечніші побажання якнайкращих успіхів у Ваших дальших плануваннях. Перед пам'яттю Тих, які відійшли у засвіти, клоню низько голову.

Відданий у Вашій праці та ювілейних святкуваннях

Д-р Михайло Марунчак
Вінніпег, дня 15 серпня 1981 р.

ВІСТІ З ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ

Вже минуло більше як 40 років, відколи товариство Українських піонерів було зорганізоване. Його ціллю було відзначити ювілейний рік у 1943 році у 50-ліття прибуття українських поселенців до Альберти.

З тої нагоди треба було видати “Пам’ятну Книгу”, здвинути пам’ятник в місті Едмонтоні в честь наших піонерів, видавати місячний журнал, в яким могли б міститися історії з українського життя в Канаді і т. д.

У 1943 р. це товариство гідно відсвяткувало 50-ліття приїзду українців до Канади. У 1946 р., за ініціативою цього товариства було влаштовано у містечку Вегревіль величавий концерт й спільну вечерю для відзначення великої історичної події в житті нашого народу в Канаді, і вибору першого українського посла до федерального парламенту в Оттаві, п. Михайла Лучковича, який був почесним гостем на концерті, й також були присутні п. Петро Зварич та посол Антін Глинка, які виголосили святочні промови про діяльність посла Лучковича в парламенті.

У відповідь на ті промови посол Лучкович виголосив прекрасний реферат, який заохочував наш нарід до освіти та організації.

На річних зборах 1957 р. було рішено, щоби товариство піонерів приступило до будови піонерського пам’ятника в Елк Айленд парку, коло Едмонтонну. Також, на цих зборах було започатковано фонд на цю ціль. І так за пару років було зібрано сім тисяч доларів й невдовзі розпочато будову славного пам’ятника в честь українських піонерів Західної Канади.

Врочисте відслонення цього пам’ятника відбулося 18 червня 1963 р. то був день великої радості та гордості для всіх українців. Міністер А. Ленг з Оттави офіційно відслонив пам’ятник і своєю симпатичною промовою зворушив 20 тисяч людей до радісних сліз. Між іншим, він сказав, що українці є людьми доброго характеру, природно здорові та високо інтелігентні, та, що вони збагачили канадську культуру своїм мистецтвом, пісню та музикою.

В роках 1955-56 Тома Томашевський редагував жур-

нал “Український Піонер”, який до великої міри фінансувало товариство українських піонерів. Тут годиться пригадати, що Т. Томашевський був один з передових організаторів Товариства Українських Піонерів.

В 1970 р. Товариство Піонерів видало свою першу книжку англійською мовою “The Ukrainian’s Pioneers in Alberta”. Коментарі на цю велику книжку були дуже похвальні. Наукове Товариство ім. Шевченка написало до Т-ва Піонерів прекрасного листа, в яким, між іншим було сказано так: “Вітаємо Вас з появою, можна б сміло сказати, малої енциклопедії українців Альберти”. Також “Edmonton Journal” написав дуже гарну рецензію про цей твір.

Друга книжка цього товариства “The Ukrainians in Alberta” появилася в 1975 р. і мала 556 сторінок,

Проф. Кисілевський з Оттави був перший, що написав прекрасну рецензію на цю книжку, в якій він писав між іншим так: “З великим зацікавленням читав я цю працю, яка охоплює всі ділянки від історії почавши, на біографіях скінчивши. Статті написані вміло і об’єктивно. Мене цікавили статті про оселі, про українців у професіях, про інститут М. Грушевського, та інститут Т. Шевченка. Дуже добре опрацьовані статті про науку і учителів і про навчання української мови в Альберті і т.д.”

Повище згадану книжку написав ширший редакційний комітет, до якого увійшли такі панове: Ізидор Горещький і Василь Костах як головні редактори і їх помічники д-р Н. Голубицький, Йосип Лазаренко, Дмитро Прокоп, Микола Фляк, Федір Магера, Николай Пухкий і Федір Ганочко та Степан Юрчак.

Третя книжка “Ukrainians in Alberta Volume II” появилася в 1981 році й мала приблизно 300 сторінок. Сюди були включені цікаві історії деяких округ Альберти, довші життєписи послів: М. Лучковича, А. Глинки, Івана Дікура та редактора Романа Кремара.

Тут годиться сказати, що ціллю видання цих піонерських книжок було зберегти пам’ять про наших піонерів та їх нащадків за їх відвагу, енергію та підприємство, що багато заважили не лише у розбудові їхніх господарств, але причинилися у загальному до розбудови Канади. Чи можна краще зберегти пам’ять про наших піонерів, як видання таких книжок?

Про повище згадані книжки та діяльність Товариства Піонерів писав в листі М. Марунчак 1981 р. так: “Про вашу велику працю для рідної спільноти в Канаді читаю часто в пресі та кожночасно віднотовую її для історії українців Канади. Ваше хвальне Товариство виконало досі декілька великих історичних проєктів, а серед них пам’ятник в Елк Айленд парку. Ваша видавнича діяльність подиву гідна. Це примір для багатьох.

Ви продовжуєте славу традицію первісних піонерів з незломною вірою, що українська людина в Канаді мусить дбати про те, щоб мозольні зусилля піонерів їх послідовників в розбудові Канади були закріплені окремими тривкими пам’ятниками для майбутніх поколінь, На цих твердих основах продовжуватимуть працю ті, які прийдуть після нас”.

РІЧНА ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ ПІОНЕРІВ

Така зустріч відбулася в п’ятницю 28 вересня 1984 року в аудиторії св. Івана, на яку прибуло коло сотні членів та гостей. Господарем цього бенкету був п. Василь Косташ, і він прекрасно привітав всіх гостей, а потім попросив о. Д. Лучака поблагословити страви.

При кінці бенкету господар попросив до промови п. Ізидора Горецького, який реферував про четверте видання цього Товариства — “Dictionary of Ukrainian Canadian Biography”. Автор цієї книжки був проф. Кисілевський, який працював під час Другої світової війни в міністерстві громадянства в Оттаві і мав нагоду дати декілька основних праць про українську іміграцію до Канади, а між ними був і матеріал до цієї четвертої піонерської книжки цього товариства.

Тут годиться подякувати п. Горецькому за те, що він не жалував часу й потрудився зібрати деякі імена, перших поселенців, які автор В. Кисілевський переочив, і додав свій власний розділ при кінці цієї книжки — сторінки 345-360.

Другим промовцем був п. Д. Прокоп, який реферував про важливі події цього Товариства за минулих 40 років, про що є згадано на початку цієї дописі. Дальше він апелював до всіх гостей, щоби вписувалися в члени цього Товариства, головнo тому, що старі члени відходять, а нові повинні продовжувати їхню працю.

Д. Прокоп

ДОПОВНІМ ІСТОРІЮ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ

Протягом останнього часу появився цілий ряд солідно і фахово опрацьованих праць з історії поселення українців в Канаді, не тільки українською, але й англійською мовами. Останніми роками зросли зусилля доповнити ті праці студіями з других ділянок, щоб дати повну картину української спільноти в Канаді. Однією з таких ділянок є написання історії поодиноких родів і виготовлення повних “родових дерев”. Досі, оскільки нам відомо, тільки родина Шандрів склала повне “родове дерево”, яке нараховує 641 імен членів тієї родини, з поданням життєвих дат. Коротші родоводи, хоч не менше цінні, зладили родини Вахнів, Ваховичів, Адамиків, Феняків і других. Для історика такі “родові дерева” дуже помічні, щоби устійнити тотожність осіб, яких стрічається в документах і яких без “родового дерева” було б тяжко розрізнити.

Візьмім, наприклад родини Мельників. Для необзнайомленого виглядає, що всі Мельники, це одна родина. Тим часом так не є. Родина найстарших Мельників походила зі села Небилова, повіт Калуш, вони прибули до Канади 1894-го року і поселилися в Алберті. У 1898 році прибуло кілька нових родин Мельників, між ними аж трьох Миколів Мельників; один Микола (дружина Марія) походив з Небилова, другий Микола (дружина Варвара) походив з Чернівецького повіту на Буковині, а третій Микола (дружина Домна) не подав назви села. Іван Мельник (дружина Пелагія), який приїхав теж 1898-го року, походив із села Косів, повіт Чортків, а Дьордій Мельник (дружина Софія) прибув 1897-го року зі села Борівці, повіт Заставна, Буковина. Хоч всі вони звалися Мельниками, не були одначе споріднені.

Легше зібрати “родове дерево” Ґеників, бо вони походили з одної родини; їх число таке велике, що без “родового дерева” важко між ними зорієнтуватися. Найстарші Ґеники прибули до Канади між 1896 і 1899 рр. Переглядаючи в архіві “натуралізаційні” дати тих перших Ґеників в три до п'ять років по прибутті до Канади, зустрічаємо: Кирило Ґеник, рік натуралізації 1900, Вінніпег; Яків Ґеник, Венлав, Ман. 1900; Юрій Ґеник, син

Якова, Венлав, Ман. 1900; Дмитро Генік, Плезент Говм, Ман. 1903; Юрко Генік, Вінніпег, Ман. 1905; Антон Генік Николів, Давфин, Ман. 1905 (пізніше переїхав до Діт-ройт); Степан Генік, Гілберт Плейнс, Ман. 1905; Степан Генік, Венлав, Ман. 1906; Іван В. Генік, Плезант Говм, Ман. 1906; Никола Генік, Плезант Говм, Ман. 1907; Никола Генік, Стюартбурн, Ман. 1907; Іван Генік, Вінніпег, Ман. 1908; Степан, Генік Д., Венлав, Ман. 1909 і т. д.

Імена Геніків записані теж в посмертних згадках українських і англійських часописів, на цвинтарях, в церковних книгах, сягаючи повних сімдесять літ назад. Для прикладу:

Іван Генік, Гілберт Плейнс, Ман. 10 місяців, помер 24 вересня 1903 р.; Никола Генік, Гілберт Плейнс, Ман. дитина, помер 14 вересня 1905 р., Марія Генік, Гілберт Плейнс, Ман. дитина, померла 25 листопада 1905 р.; Йс-сиф Генік, Роквуд, Ман. 1 рік, помер 25 січня 1906 р.; Яків Генік, Гілберт Плейнс, Ман. р. 1841 р., помер 21 березня 1925р.; Кирило Генік, Вінніпег, Ман. р. 1857р., помер 25 лютого 1925р.; Никола Генік, Венлав, Ман., р. 22 червня 1867 р., помер 24 жовтня 1923 р.; Дмитро Генік, Плезант Говм, Ман., р. 1864р., помер 6 серпня 1928 р.; Дмитро Генік, Гілберт Плейнс, Ман., р. 1861 р., помер 18 грудня 1929 р.; Катерина Генік, Косів, Ман., р. 1864 р. померла 30 січня 1932 р.; Павлина Генік, Вінніпег, Ман., р. 1850 р., померла 10 квітня 1933 р.; Антін Генік, Давфин, Ман., р. 1861 р., помер 15 січня 1936 р. і т. д.

Записування решти Геніків треба полишити тим, що будуть складати “родове дерево” родини Геніків. Багато дітей і внуків тих перших Геніків брали й далі беруть участь в громадському житті як учителі, агрономи, професіоналісти. Про них, як теж про їхніх батьків і дідів, повинні знати не тільки правнуки, але й ширший канадський світ, бо вони на це заслуговують.

Це що згадано про родини Мельників, Геніків, відноситься і до других піонерських родин і хочемо сподіватися, що зчасом історія канадських українців доповниться описами поодиноких родин і їхніми “родовими деревами”, важливими для істориків і цікавими для загалу.

В. Ю. Кисілевський

40—ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛЬБЕРТИ

Яку велику прислугу і честь для всіх українців зробило Т-во Українських Піонерів, нехай послужать коментарі, які були друковані в англійській пресі. “Едмонтон Журнал” з 16 серпня 1963 р. писав під заголовком “Частина нашої спадщини” так: “Усі албертійці матимуть причину почуватися гордими, коли в Елк Айленд парку п. А. Ленг, міністер північних справ, формально відслонить пам’ятник в честь українських піонерів. Як англійською так й українською мовою на брилі чорного мармуру написано коротко: “В честь українських піонерів західної Канади”. На брилі вміщено також два символи: тризуб України і кленовий листок Канади.

Торжество відслонення пам’ятника зверне увагу також й на те, що королівській комісії в справі двомовності і двокультурності виразно доручено взяти до уваги вклад інших національних груп у культурне збагачення Канади і які заходи повинні бути зроблені, щоб той вклад був збережений. Чи засяг діяння комісії криє в собі якісь суперечності, дасться видіти. У всякому разі комісії з’являються зникають. Та минуть покоління після того, як про звіт комісії забудуть, а слід українців залишиться в цих сторонах. Ця брила чорного мармуру символізує їх (українців) тверду самостійність. Вона коштує 7.000 дол. і ті гроші дали члени і симпатички Т-ва Українських Піонерів. Вони не бігли до уряду за поміччю в тому святкуванні”.

На річних зборах Товариства 1965 р., рішено видати книжку, англійською мовою, під назвою “Да Юкраїніян Пайонірс ін Алберта”. До редакційного комітету були вибрані пп. Дмитро Янда, Василь Чумер, Микола Фляк, Дмитро Прокоп і Тома Томашевський. Незабаром п. Томашевський зрезигнував зі становища головного редактора тому, що почав занепадати на здоров’ї, то на його місце вибрано адвоката Йосифа Лазаренка, який відразу оживив справу книжки. Зараз покликав собі до помочі таких членів, як інспектор шкіл Ізидор Горецький, учитель Дмитро Прокоп та інженер Микола Фляк. Пізніше був ще адоптований учитель Василь Косташ. До збирання фондів на друк книжки були покликані пп. Юрій Федунець, і Дмитро Прокоп. Всі вони працювали так щиро, що

піонерська книжка вийшла з друку в місяці жовтні 1970 року.

Коментарі про цю піонерську книжку були дуже прихильні й похвальні. Наукове Т-во ім. Т. Шевченка написало до Т-ва Українських Піонерів листа, в якому між іншим сказано: “Вітаємо вас з появою, можна б сміло назвати, малої енциклопедії українців в Альберті і дякуємо, що ви не забули нашу бібліотеку і прислали нам цю книжку. Це дійсно потрібне діло така книжка, вона покаже молодшим звідки приїхали і як працювали їхні предки. Бажаємо вашій організації великих успіхів у вашій праці згуртувати людей українського походження разом, щоб не забули про українські справи і мали для них зрозуміння і симпатії.”

Едмонтонський щоденник “Джорнал” в своїх коментарях з 18 грудня 1970 р. подав імена видавців названої книжки і ствердив, що треба було кілька генерацій тяжкої праці іммігрантів, щоб їх остаточно признати як дійсних канадців. А честь згадати імена, місця і піонерські часи припала українцям, що зорганізовані в Товаристві Українських Піонерів”.

Перший наклад цієї книжки скоро розійшовся і був ще далі попит за нею. Міська бібліотека в Едмонтоні взяла 10 примірників, з чого користує населення. В 1978 р., Т-во перевидало цю книжку в 1000 примірниках й її можна набути від Товариства, ціна 12 дол. за один примірник

На надзвичайних зборах Т-ва, які відбулися 28 березня 1971 р., ухвалено, щоб вибрати новий редакційний комітет, який мав би зайнятися збиранням матеріялів до другої книжки під назвою “Да Юкраїнянс ін Альберта”. До цього комітету увійшли такі особи: інспектор шкіл Ізидор Горецький, д-р Н. Голубицький, архітект М. Фляк, Д. Прокоп і учитель Василь Косташ та адв. Йосиф Лазаренко.

У вересні 1971 року появилася заява в пресі, що Т-во Піонерів видає другу книжку про українців в Альберті й закликає наш загальний присилати життєписи та світлини до Т-ва. Цю заяву підписали за управу Т-ва п. Н. Довганюк — голова і п. Іван Козяк — секретар. Ця праця вийшла з друку 1975 р. дуже імпозантною (560 сторінок). Головні редактори цього твору були пп. Василь Косташ та Ізидор Горецький. Було видруковано 1500 примірників, які май-

же всі розійшлися.

Тому що багато матеріалів залишилося з другої книжки, Т-во рішило видати третю книжку про українців в Альберті. До редакційного комітету були вибрані такі панове: Ізидор Горецький, Василь Косташ, д-р Н. Голубицький, Дмитро Прокоп, Йосиф Лазаренко, В. П. Шарик, Степан Юрчак, Ф. Ганочко, Ф. Магера, Н. Пугкий. Ця книжка вже друкується і скоро буде продаватися по ціні 15 дол. за примірник. Книжка є англійською мовою і має поперх 300 сторінок, в твердій оправі. Замовлення можна слати до Ukrainian Pioneers Association of Alberta, 7543-110 Ave., Edmonton, Alta.

Тут годиться ще додати короткий звіт з Річних Зборів Т-ва, які відбулися 5 березня 1981 р. На цих зборах була вибрана нова управа в такоу складі: голова — Ізидор Горецький, перший заступник голови — д-р Н. Голубицький, другий заст. — М. Байрак, секретар — В. Шарун а його заст. — Д. Прокоп, касир — Василь Косташ.

До контрольної комісії були вибрані: адв. Йосиф Лазаренко, Н. Пугкий і Григорій Йопик. На директорів були вибрані: п. Н. Табачнюк, Ф. Шарун, О. Кондратюк і В. Василевський.

Були прийняті такі резолюції:

1. Рішено, що ці збори гратулюють і дякують Редакційній колегії за написання ще третьої піонерської книжки, яка тепер друкується в друкарні “Тризуб” у Вінніпегу. Головними редакторами цього твору були пп. Ізидор Горецький і Василь Косташ.

2. Рішено, щоб нова управа старалася видавати періодичний журнал, в якому містилися б матеріали про досяги наших піонерів та їх нащадків.

3. Рішено, що ці збори дякують колишньому голові Т-ва п. Антонові Хомлякові та секретареві д-рові Н. Голубицькому за їх провід та труд для добра Т-ва, і тому підносять їх до стану почесних членів.

По зборах була зроблена світлина зі всіх присутніх і цю світлину дано до третьої піонерської книжки.

Д. Прокоп

РОЗДІЛ III

ЩО НАМ ДАЛА 1-ША, 2-ГА І 3-ТЯ ІМІГРАЦІЯ В КАНАДІ

ПЕРША ДОБА

Вже у 1906 році Осип Мегас, тодішній студент університету у Вінніпегу, закликав в дописі п. з. “Канадійським Русинам”, до основивання шкіл в Алберті й Саскачевані, де жило тоді коло 70 тисяч українців. У тому дописі він також таврував п'ятику, закликав людей до народної праці, до закладання крамниць, організацій та торгівлі.

У 1907 р. відбулася перша учительська конференція у Вінніпегу, в якій взяли участь, між іншими такі тодішні учителі: Д. Якиміщак, І. Коцан, В. Романюк, Т. Д. Ферлей, О. Жеребо, П. Г. Войценко, В. Кудрик, В. Деделюк, Я. В. Арсенич, В. П. Грушовий, П. С. Огризло, М. П. Остапович, Я. Головацький, П. Чайковський, А. Новак, В. Маєвський, Ф. Т. Гаврилук, П. Гегейчук, В. Саранчук, В. Чумер, Яр. Колтек, Т. Н. Петришин, В. Смуk, Я. Кунінський, О. Гикавий, О. Климів, В. Когут, С. Литвин, М. Драбинястий, Дм. Вовк, П. Семотюк, В. Шолдра.

Повище згадані учителі та інші визначніші українці вважали, що українське життя треба справити на гідну дорогу, що дала б нагоду українському народові в Канаді опертися на свої власні сили та своїми власними силами розбудувати своє життя і розвивати свої здібності. У 1908 р. на своїй конвенції українсько-англійських учителів, при участі й не-учителів, рішено видавати український незалежний часопис, що давав би напрям нашому життю в Канаді.

Тим незалежним часописом став “Український Голос”, якого перше число появилось 16-го березня 1910 р. Перший редактор В. Кудрик заявив, що цей часопис стоїть на чисто народнім ґрунті, що він незалежний від політичних партій та церков і що буде служити тільки укра-

їнському народові. “У. Г.” сказав, що ми не виб’ємося на поважних людей і громадян цього краю, коли будемо полягати на чужі сили, і тому радив відкинути допомогу різних опікунів та закликав творити своє життя власними силами, та власними силами розвивати себе.

В той час в Манітобі всі не-англійські народності мали законом забезпечене право вчити своєї мови в школі на рівні з мовою англійською. Мали т. зв. право двомовної системи навчання (байлінгвел систем), основане на угоді Лоріє-Грінвея з 1887 р. В Саскачевані й Алберті не-англійські народності мали право вчити своєї мови від 3-ої до 4-ої години. І саме на підставі того закону українці в Манітобі дістали учительський семінар в 1905 р., що був спочатку у Вінніпегу, а потім у Брендоні. За українцями в Манітобі пішли й українці в Саскачевані. І вони дістали від свого уряду 1909 року подібну школу в Ріджайні.

Українці в Алберті не мали того щастя, що українці в Манітобі і Саскачевані. Та вони також були зацікавлені у шкільних справах навчання своїх дітей англійської мови при помочі мови української. Не маючи помочі від уряду, вони оперлися на свої власні сили. Вже 1911 р. Петро Зварич у Вегревілл, Альберта перевів першу урядову читанку з англійської на українську мову і своїм коштом видрукував її, щоб улегшити українським дітям навчання англійської мови в школах. Рівночасно українці в Алберті робили старання, щоб уряд відкрив для них школу подібну до бредонського та ріджайнського семінарів. Їм це остаточно вдалося і вони дістали школу в 1912 р. з осідком в Вегревил.

Тут годиться сказати добре слово в користь бредонського семінара, бо семінарі в Ріджайні й Вегревилі не дорівнювали йому. В бредонським семінарі студентів дуже трактували серйозно, і в його студентів вироблялася повага та привязання до цього краю. Та ледве чи можна це сказати про студентів в других семінарах. Кресі (J. T. Cressy), мав найвищі педагогічні кваліфікації з Англії, дуже добре відносився до своїх студентів та добре впливав на них. Йому належить признання не лише від студентів, але й від українського громадянства взагалі. За те інші семінарі не мали такого щастя зі своїми директорами. (Може вони мали інші доручення від своїх урядів як провадити своїми школами). Ми зустрічаємо в тодішніх

часописах часті нарікання студентів на директора Гріра в Ріджайні, а навіть були страйки студентів проти нього за його жорстоку поведінку. Також були нарікання студентів на директора Стикла у Вегревилі, а навіть страйк проти нього за накидування їм деяких релігійних правил.

Звичайно, що найбільше число учителів і народних робітників вийшло з бредонського семінара, і вони відіграли дуже важливу роль не лише в Манітобі, але й в Саскачевані та Алберті. Та треба признати, що й зі семінарів в Ріджайні на Вегревилі також вийшло значне число учителів та народних робітників.

Двомовна система та учительські семінарі, з яких вийшло около 200 учителів, дуже багато причинилися до піднесення нашого народу в Канаді. Освітня й освідомлююча праця пішла вперед скорим темпом і в досить короткі часи колишні галичани, буковинці, австріяки, та росіяни ставали українцями, які вміли боронити свої права і навіть заставляли до народної праці деяких священників. Оця освідомлююча праця зробила наших людей не тільки свідомими українцями, але й ліпшими громадянами взагалі. Практично вони вчилися для важливої культурної праці.

В ім'я правди треба згадати також, що зі Ст. Боніфас, Тулону і Принц Алберт також вийшли деякі учні, що пізніше стали в керівництві українського народного життя.

ДРАМАТИЧНІ ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ТОВАРИСТВА В МАНІТОБІ.

У місті Вінніпег вже 1908 р. появилися такі драматичні гуртки як: “Драматичне Товариство ім. М. Кропивницького”, “Драматичне Товариство Відродження”, організація “Запорозька Січ” (1910 р.), “Вільна Школа” (1911 р.), “Товариство ім. М. Січинського “Боян”, “Аматорський Кружок ім. М. Заньковецької”, “Комітет Допомоги Рідної Школи” (1912 р.), “Український Народний Дім”, “Наукове Т-во ім. Івана Франка, організація “Самостійна Січ”, “Українське Жіноче Просвітне Товариство” (1916 р.), “Канадійсько-Український Інститут Просвіта” і т. д.

З повище згаданих організацій стає нам ясно, що в культурно-освітній та організаційній площині українці були одною з краще зорганізованих спільнот у Вінніпегу та в усій провінції Манітоби.

ТОВАРИСТВО РУСЬКИХ ФАРМЕРІВ В КАНАДІ

Повище згадане товариство було створене в днях 15-16 березня 1910 р. в Ростерн, Саск. й швидко реалізувало четверту точку свого статуту, бо вже 9 серпня, 1910 р. випустило у світ перше число свого органу “Новий Край”. Редагував цей часопис Осип Меґас тодішній організатор шкіл в Саскачевані.

Вже в початках “Новий Край” став вести підготовку до другого З'їзду фермерів Саскачевану, який відбувся 27 і 28 грудня 1910 р. в Канорі, Саск.

Про діловість з'їзду говорять назви доповідей, виголошених на його нарадах. З доповідями виступали: Осип Меґас — “Наше народно-політичне становище в Канаді”; В. Стечишин — “Борба за наші народні права”; П. Швидкий — “Наше товариство руських фермерів; Г. Пляцко — “Народне відродження”; Г. Махній — “Народна просвіта і шкільництво” та А. Вільчинський — “Наше економічне положення”. Організатори цього всенароднього з'їзду в Саскачевані справді зглиблювали основні проблеми, з якими зустрічалися і шукали для них тверезих розв'язок.

В 1911 р. редакцію “Нового Краю” перебрав Віктор Шешин. Крім сильного підтримування культурно-освітньої праці, “Товариство Руських Фермерів” вело акцію за

участь українців у муніципальних та провінційних справах. Його діячі писали на цю тему статті та заклики. Коли в 1911 р. заповідалися домініяльні вибори, то часопис “Новий Край” став закликати своїх читачів до політичної активності, а заряд “Товариства Руських Фармерів” — видав у тій справі окрему відозву, яка казала, що русинам у Канаді треба братися до політичної організації народних віч, зборів, дискусій, нарад, поставленням своїх народних кандидатів на послів.

Коли прийшли провінційні вибори 1912 р., то М. Габора дав згоду кандидувати в Канорщині. Але ця кандидатура не була успішна. Однак М. Габора цим вдруге встановив історичний прецеденс у Саскачеванській провінції щодо виборів українців до Оттави і провінції

Дивно, що українцям Саскачевану треба було чекати аж до 1934 р., щоби вибрати свого посла, д-ра Юрія Драгана до легіслятури в Ріджайні, де він засідав тільки чотири роки. В 1938 році був вибраний другий українець на посла до Ріджайни з околиці Гефорд, а це був Осип Жеребко, який був першим українцем в Канаді, що скінчив свої університетські студії у Вінніпегу 1913 р., і дістав ступінь “В. А.” з відзначенням. Оба ці послы гідно репрезентували не тільки своїх виборців, але й всіх українців Саскачевану.

ДЕЯКІ ВИЗНАЧНІ НАРОДНІ ДІЯЧІ ПІОНЕРСЬКОЇ ДОБИ

Кирило Генник-Березовський приїхав до Канади у вересні 1896 р. і осівся у Вінніпегу. Вже при кінці 1896 р. він перейшов на працю до Іміграційного бюро у Вінніпегу як перекладач та урядник. Згідно зі статистичними підсумками К. Генник керував українським поселенням; у самій колонії Една-Стар в Алберті у 1903 р. було вже около 2,500 родин, а 500 родин були розкинені далі. Завдяки Генникові найбільше поселилось українців в Манітобі. Перша українська читальня у Вінніпегу була заснована в 1899 р. і звали її “Читальнею ім. Шевченка”. Основниками цієї читальні були Кирило Генник, Сава Чарнецький, Т. Стефаник та інші. Також Генник дописував на сторінках американської “Свободи” про деякі моменти з життя українських поселенців у Канаді.

САВА ЧЕРНЕЦЬКИЙ

Сава Чернецький, відомий журналіст та поет, приїхав до Канади при кінці 19-го сторіччя і поселився у Вінніпегу. Вже в 1900 р. зустрічаємо його вірші на сторінках часопису “Свобода”. Тематика його віршів була наскрізь канадська, напр. — “Канадські робітники”, “Два образи”, “Я хочу до дому”, і т. д. Деякі його оповідання появилися окремою книжечкою, як “Невдалий линч на жіночий язик”. Як у поезії так і в прозі Сава Чернецький дав докази, що він був непересічним талантом у піонерській добі. Хоч Сава прожив у Канаді неповних два роки, але його ім'я та творчість зв'язані з Канадою на довгі роки. В половині 1900 р. він переїхав до США і з його приїздом туди змінилися його літературні зацікавлення та стиль творчости.

ВАСИЛЬ КУДРИК

Василь Кудрик (1880-1963) — приїхав до Канади з початком 20-го сторіччя. По професії був він учителем так як був Сава Чернецький та Кирило Генік. Його вірші появилися у “Свободі” й в 1911 р. появилася збірка його поезій “Весна”. В тому ж самому році видав він книжкою оповідання “Пімста робітника”, в якій змалював використання робітників. Він зв'язав усе своє життя з Канадою, працював робітником на фермі, учителював, а коли зорганізовано часопис “Український Голос” то став його першим редактором (1910-1921). Журналістична праця, перемогла його письменницькі зацікавлення, не покидав його ніколи й філософічно-контемпляційний дух. Під впливом останнього він покинув журналістику і перейшов на теологію, а ставши священником писав уже менше.

До кращих його творів належали — “Квіти при дорозі”. У великій мірі завдяки йому, часопис “Український Голос” став не тільки популярним джерелом для читачів, але й пережив всякі фінансові кризи.

ПЕТРО ЗВАРИЧ (1877-1966)

Спомин про Великого Піонера

Петро Зварич народився 24 березня 1877 р. в селі Тулова, Снятинського повіту, Західня Україна. Вчився в Коломийській гімназії й здав матуру там же.

Петро Зварич приїхав до Канади 1900 року й був одним із перших українських інтелігентів. Він поселився на гомстеді зі своїми батьками та братом Андрієм в околиці Вегревіл, Альберта. Між роками 1900 та 1904 він працював фізично на різних роботах, включаючи копальню золота в Алясці. Заробиши три тисячі доларів він вернувся 2 лютого, 1904 р. на свій гомстед і одружився з Марією Федорків, яка приїхала до Канади 1898 року зі своїми батьками й почав господарку на ширшу скалю.

Петро був обдарований природними здібностями, але основною рисою його вдачі була прямо невичерпна енергія, молодечий запал і незломний ентузіазм. Був добрим промовцем і мав легке перо. А понад цим усім в нього домінувало бажання працювати для піднесення свого народу. Він був людина з ініціативою. Він був ініціатором Народної Торговлі у Вегревіл й заохочував людей закладати власні підприємства. Був добрим са-

доводом і містечко Вегревіл, де він постійно жив зі своєю дружиною, завдячує йому немало за прикрасу міста деревами й декоративними кущами. Був він шанований не тільки серед своїх, але й серед інших своїх співгромадян. Одну школу в Вегревіл названо в його честь.

В 1911 році він переклав і власним коштом видав читанку: “Помічник для малих школярів до ужитку в початковій шкільній науці в Альберті і Саскачевані”. Петро Зварич був добрим архітектором і будівничим.

Перед “Українським Голосом” він мав великі заслуги. В перших тяжких роках існування “Українського Голосу”, коли доля цього першого народнього часопису висіла на волоску, Петро Зварич поспішав зі щедрою допомогою, їздив по околицях, збирав передплати, заохочував людей до читання друкованого слова.

Автор цього збірника дуже багато завдячує Петрові Зваричеві, що він постаравсь про заснування “Учительської Семінарії” у Вегревіл для українських хлопців. В цій школі була й бурса, де студенти мешкали та харчувалися, навіть і тоді, коли ходили до “Гай Скул” до міської школи. До цієї школи ходив і автор цієї збірки.

Хоч у самім семінарі не було нагоди вчитися української мови, то курси українознавства відбувалися в Народному Домі в Вегревіл. Учителями були Петро Зварич, Олекса Григорович та Ілля Порайко.

Ім'я Петра Зварича було знане в усіх закутинах української Канади, знане з доброї сторони, як невсипущого громадського діяча, що ціле своє життя трудився для піднесення свого народу, якому визначував та вказував шлях до кращого.

РОМАН КРЕМАР (1886-1955) І ЙОГО ГАЗЕТА “НОВИНИ”

Книжка Джеймса МекГрегора “Вільні землі” написана талановито, зі щирою прихильністю до українських поселенців Алберти. На жаль, в історичній картині, що вийшла з-під пера МекГрегора, є також значні недоліки, головню в насвітленні й оцінці подій. На деякі з них я вже вказав у статті “Критичні уваги до книжки МекГрегора (“УВ”, ч. 1. 1970).

Ця додаткова стаття присвячена пам’яті дуже заслуженого журналіста і громадського діяча Романа Кремара чи, кажучи точніш, обороні цієї визначної людини від несправедливої критики МекГрегора. Наведу тільки одну цитату з МекГрегора. На 229 сторінці він пише: “Газета “Новини”, російська (Russian!) публікація в Едмонтоні, декілька місяців підігрівала агітацію. Газета сильно виступала проти вживання англійської мови в публічних школах, проти кваліфікованих учителів, осуджуючи департамент освіти за те, що не встановив руських (Ruthenian) шкіл серед тих людей...”

Не буду ще раз вертатися до справи тієї “агітації”. Я

вже про неї говорив. Роман Кремар і його газета мали велику роль в тій еміграції, і про це варто пригадати, щоб оборонити їх від критики МекГрегора, на мою думку, несправедливої і навіть кривдної. МекГрегорові інформації про “російську” газету неповні, а де в чому баламутні.

Зразу впадає в око, що Кремар і МекГрегор не однаково підходять до “українського факту” в Канаді. Кремар хотів, щоб українські поселенці, ставши канадцями себто канадськими громадянами, були такі українцями, зберігали свою мову, розвивали свою культурну спадщину. МерГрегор, здається, має трохи інакше розуміння. Може, через це він не розуміє належно Р. Кремара.

Читач “Вільних земель”, здається, матиме враження, нібито Кремар був обмеженою людиною, яка українським патріотизмом надолужувала своє незнання Канади та її справ, та була майже “антиканадцем”.

ХТО ВІН БУВ ?

Таке враження аж ніяк не відповідає правді. Хто ж такий був Роман Кремар?

Він народився 1886 року в селі Вербиці, повіту Рава Руська, в Західній Україні. Мав велику здібність до науки. На 24 році життя закінчив університетські правничі студії і став адвокатом.

Приїхав Кремар до Канади 1910 року й поселився в Едмонтоні. Тут почав продаж “лотів” на велику скалю з кількома філіями в більших містах західньої Канади та доробився немалого майна.

Спочатку Р. Кремар редагував газету “Нова громада”, а потім від 1912 року, “Новини”. Це була дуже популярна газета. Хоч виходила недовго (1912-15 і 1917-18 рр.), зробила велику роботу. “Новини” зразу повели завзяту боротьбу за введення одногодинного навчання української мови в албертських публічних школах. Тодішнє міністерство освіти було під впливом москвофілів, які вмовили в міністра Бойла, що такої нації, як українська, немає на світі.

1913 року за почином Кремара було поставлено п'ятьох українських кандидатів на послів у тих округах Алберти, де наші поселенці становили більшість. Хоч

нікому з тих кандидатів не пощастило бути вибраними до провінційної легіслятури, то Кремар, його газета “Новини” і всі п’ять кандидатів успіли поширити українську національну свідомість, що підкопало коріння москвофільської пропаганди в Алберті.

Перед першою світовою війною едмонтонські “Новини” були єдиною українською газетою, з якою полемізували такі щоденники, як вінніпезька “Фрі Пресс” та едмонтонський “Бюлетін”. Ці щоденники повторювали москвофільську пропаганду, мовляв люди, які зуть себе українцями, є сепаратистами і небезпечним елементом у Канаді. Такі напади москвофілів та англійської преси на українців Роман Кремар гостро відбивав у “Новинах”, чим дуже підвищив свідомість серед наших поселенців.

Ця боротьба коштувала чимало праці і грошей. Видавання “Новин” довело Кремара до фінансової руїни, бо до газети він мусів раз-у-раз багато доплачувати.

Був покійний Р. Кремар талановитим журналістом, неабияким промовцем, борцем за введення української мови у школи. Своім знанням та діяльністю він дав надхнення сотням молодих людей до праці на освітньо-культурнім полі в Алберті.

Д-р М. Марунчак в “Історії українців Канади” (стор. 268) дає таку оцінку Кремаровим “Новинам”: “Його річники “Новин” — це безупинна боротьба за українські двомовні школи в Алберті, боротьба за основні принципи канадської демократії, що не знає дискримінації, боротьба за Канаду та громадян, рівних у праці, обов’язках та привілеях”.

З однієї статті “Новин” М. Марунчак наводить таку характеристичну цитату: “Горожанами сего краю (Канади) є англічани, українці, французи, німці і т.д. Після ліберального принципу для всіх тих народностей повинні бути рівні права; спеціальних привілеїв не повинна мати жадна національність. Рівне право для всіх значить — рівне право для бідних і богатих, рівне право для сильних і слабих, рівне право для всіх людей, що є горожанами сего краю”.

Кремаровим “Новинам” великою мірою треба завдячувати, що москвофільський рух серед українських поселенців був розбитий раз і назавжди. Багато хто з читачів тієї газети став у Канаді свідомішим українцем,

ніж приїхав сюди з рідного краю.

Крилатий вислів генерального губернатора Канади лорда Твідсмюра до українців: “Будете ліпшими канадцами, коли будете добрими українцями” був основним принципом кипучої діяльності Кремара, яка в МекГрегора на знайшла зрозуміння. Саме таких добрих українців, що стали найкращими громадянами Канади, виховував Кремар.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕГІОН

1917 року Кремар вступає до канадської армії. Як старшина (поручник), він висєднав у департаменті крайової оборони дозвіл рекрутувати Український легіон, але його противники — москвофіли не переставали робити на нього доноси, називаючи його австрійським агентом (!), і добились того, що організований ним легіон вислано за море, а Кремара звільнено з армії.

Одним з перших добровольців, що вступили до легіону, був Никола Пилипів, син першого українського поселенця в Алберті Івана Пилипова. Никола (не роблю з нього Миколи, бо звали його Николою), вернувшись по війні до Канади, став щирим другом Кремара, опікувався ним аж до самої смерти, не шкодуючи грошей для підтримання його життя. Як багато цікавих подробиць міг би був МекГрегор дізнатися від добродушного Николи Пилипова, який ще живе в Едмонтоні.

Після другої світової війни Р. Кремар написав великий твір англійською мовою. Твір має ніцшівський заголовок “Поза межами добра і зла”. Починається з Албертського університету, далі автор веде читача до східної Канади, до Англії і Франції, на воєнний фронт і накінець до завойованої Німеччини. Рукопис твору, наскільки знаю зберігається в п. Н. Пилипова. Автор умер, не встигнувши опублікувати свого твору, який свідчить, що Кремар був не обмеженим провінціалом, а справді визначною людиною.

Похороном Р. Кремара зайнялося військове командування в Едмонтоні. Після заупокійного богослуження в українській католицькій катедральній церкві св. Йосафата, тіло небіжчика поховано на вояцькому цвинатрі в Едмонтоні. Багато людей було на похороні. Віддати Р. Кремарові останню прислугу прийшли теж старші українські піонери, які в ньому бачили героя піонерської доби.

У першій томі “Історії Українців Канади” д-р М. Марунчак подає на сторінці 233 світлини передових діячів українського учительства піонерської доби. Цими діячами були:

Ярослав Арсенич, який пізніше скінчив студії в університеті і став першим адвокатом українського роду в Канаді, а кілька декад пізніше був призначений урядом в Оттаві на пост судді в Давфіні, Манітоба, на якому був аж до кінця свого життя.

Онуфрій Г. Гикавий — учителював і дописував до преси про поступ наших поселенців. Був він також і довголітнім секретарем Організації Українського Учителства Канади з осідком у Вінніпегу. В 1912-13 рр. О. Гикавий перебрав редакцію часопису “Канадійський Фармер”. З під пера О. Гикавого вийшли деякі науково-популярні праці, як “Важливі закони Канади”, “Коротка історія Канади” та низка менших праць.

Василь Чумер — учителював в Манітобі і Алберті, де боровся за навчання дітей української мови. Потім заложив свою крамницю в містечку Смокі Лейк в Алберті, а по кількох декадах перенісся до Едмонтону й тут мав свій бізнес.

Корнило С. Продан — учитель, який був одним з тих, що очолювали Організацію Українського Учителства в піонерській добі в Манітобі. При кінці доби він скінчив студії на університеті і став працювати як агроном.

Василь Мігайчук — учителював в Манітобі і якийсь час очолював Організацію Українського Учителства. По скінченні студій на університеті став першим українським дентистом в Канаді.

Орест Жеребко — перший з українців в Канаді, що скінчив університетські студії і дістав диплом “В.А.”. Потім був учителем і муніципальним секретарем. При кінці піонерської доби крім учителів працювали вже українці адвокати: Я. В. Арсенич, Михайло Стечишин, Іван Басараб в Едмонтоні; Ю. Шкварок в Мондері; лікарі: Іван К. Паздрій в Саскачевані, Григорій Новак, В. Дима, Іван Оробко в Едмонтоні; А. П. Кібзей в Монреалі, а потім в Дітройті, США; та Іван Якиміщак у Вегревіл, Алберта, агрономи: К.С. Продан і Василь Підручний в Алберті.

ТЕОДОР ПАНЧИШИН (1876-1970)

Теодор Панчишин — перший кваліфікований дяк та диригент хору “Боян” в Едмонтоні. Т. Панчишин прийшов на світ 29 жовтня 1876 р. у селі Звиняч, чортківського повіту, в Західній Україні, в родині Ігнатія та Євдокії Панчишин. В селі Звиняч була тоді вже народна школа, до якої ходив Теодор 6 років. Потім батько післав його до дяківської школи в Станиславові, яку він закінчив з відзначенням. Тому, що Теодор мав гарний голос його запросили на дяка до церкви у Львові, де пробув два роки. Потім він вернувся до рідного села і став диригентом хору при читальні. У 1900 р. одружився з Тетянов Бойко і вони мали четверо дітей: два сини і дві доні.

Теодор приїхав до Канади ще 1911 р. заїхавши в Калґарах до двоюрідного брата Штоґрина. Дуже швидко став працювати при залізниці, отже сподівався скласти дещо грошей і вернутися додому. Але не так склалося, як бажалося.

Отці Василіяни довідалися, що Теодор знає дяківство і диригентуру, тому запросили його на дяка в церкві св. Йосафата в Едмонтоні і на диригента хору. Тоді українська молодь гуртувалась у співучому товаристві “Боян”, постійно влаштовувала вистави і концерти та передавала дохід на будову народного дому.

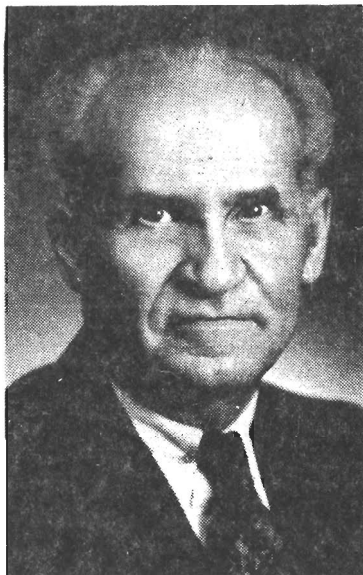
В пропам’ятній книзі Українського Народного Дому поміщена на 100-ій сторінці світлина з підписом: Теодор Панчишин, перший диригент товариства “Боян” в Едмонтоні, брав активну участь в аматорських виставах, учив співаків церковних пісень, навіть псалмів і співав під час Служби Божої в церкві. Багато співаків уже на тому світі, але їхній труд та їхні діла залишились гарною пам’яткою — збудуванням в Едмонтоні Українського Дому в 1917 р.

В 1914 Т. Панчишин став працювати в копальні вугілля Гілкрест, опісля перейшов на ферму в Моринвил, Алберта. Згодом передав ферму своєму синові і вернувся до Едмонтону, де проживав до своєї старости.

Найкращу пам’ятку залишив Теодор Панчишин для своїх дітей, вивчивши молодих співаків на диригентів: Василя Смолика, Микиту Буя та інших. Своєю шляхетною поведінкою давав молодим співакам приклад, як

слід поводитися у товаристві і працювати для їх добра і церкви.

ЯРОСЛАВ В. АРСЕНИЧ (1882-1953)

Прибув до Канади в першій імiграції в молодому віці. Був одним з наших перших учителів, у школах на фермах у наших околицях. Записався на студії права в тодішній “Манітоба Ло Скул” у Вінніпегу і скінчив їх у 1917 році зі ступенем Л.Л.Б. Він був першим у Канаді адвокатом українського роду. Через довгий час був адвокатом у спілці Гіп, Арсенич енд Морчисон у Вінніпегу. Був першим аквкатором українського роду, нагороджений титулом королівського радника Q.C. В 1948 році був назначений суддею на округ Давфин, у Манітобі, перший українець на тому становищі.

Поза своєю професією він був активною особою в заснуванні Української Греко-Православної Церкви в Канаді, а пізніше Комітету Українців Канади, та його секретарем. Був він президентом Української Видавничої Спілки (тепер Тризуб) через довгий час. В Союзі Українців Самостійників він був провідним речником його ідеології, та добрим промовцем.

УКРАЇНЦІ В КАНАДСЬКОМУ ШКІЛЬНИЦТВІ

ФЕДІР Т. ГАВРИЛЮК

Федір Гаврилюк був одним з перших студентів Манітобського університету в 1912 р. Був він одним з питомців Бурси ім. А. Коцка 1915 р. По скінченні університетських студій він став учителювати в Саскачевані. В 1926 р. він був покликаний Департаментом освіти в Ріджайні на пост шкільного інспектора, на яким він був активним аж до часу, коли пішов на емеритуру. Був він одним з передових діячів на культурно-освітньому полі. Тут подаємо його статтю, яку він написав перед своєю смертю — “Українці в канадському шкільництві”.

Українці в Канаді мають повну рацію чути ся гордими з того великого поступу, що вони здобули на кожній ділянці канадського життя. Очевидна річ, що цей поступ був би неможливий без відповідного виховання і вишколення молоді. Демократичне шкільництво в Канаді дає нагоду кожній одиниці розвинути свою здібність, але життєвий успіх залежить багато від культурного напрямку, традиції і застосування групи, в якій одиниця виховується.

Український нарід має природну здібність і дійсне замилювання до освіти. Коли б Україна була вільною державою, то українці були б одним з передових народів в Європі, як це було за давних часів. Під час довголітнього поневолення наше світло не згасло, та в теперішніх обмежених і тяжких обставинах на рідній землі українське шкільництво змагає до повного незалежного життя. На еміграції, а особливо в Канаді, українці показали свою здібність і витривалість в їх осягненнях на полі шкільництва і вищої освіти. За пів століття, почавши з нічого, ми не тільки самі себе виховали й усвідомили, але наші учительські сили вже настільки зросли, що наше поле постійно розширюється в початкових, середніх і вищих школах. Останніми роками українці вже відзначаються навіть на університетських посадах.

Пишу цю розвідку більше в формі спомину, бо в нас нема статистики, якою можна б докладно представити наші досягнення. Багато легше було б вказати на кілька блискучих примірів, де українці особисто добилися великих успіхів, та подати загальний нарис цього масового руху і широкої активності, що називаємо шкільництвом. Цей масовий рух до освіти і загальне заінтересування в справах шкільництва від самих початків нашої еміграції був почасти незрозумілий для деяких канадців. Коли в їх очах загальна несвідомість нашої першої еміграції давала вигляд застрашаючої проблеми для демократичної держави, то в протязі перших двадцять років наша самодіяльність, агресивність й амбіція на полі шкільництва давали вигляд противної “небезпеки” з їм незрозумілими або підозрілими цілями. Треба було аж другої світової війни, щоб українці переконали своїх спігорожан, що вони льояльні своїй вибраній батьківщині, що вони тут вже господарями в своїй власній хаті, та що вони не бажають відгороджувати себе, а радше воліють не тільки кооперувати, але навіть збагатити наше спільне життя своїм розумом і працею.

В червні, 1926 року, міністер освіти в Саскачевані пропонував назначити мене першого українця, інспектором шкіл у Канаді. Я пропозицію радо прийняв, бо чувся, що маю до того потрібні кваліфікації і відповідну практику, але все ж таки в мене були сумніви чи вже назрів час, щоб ми могли зайняти більше видні місця в ка-

надському шкільництві. Мені пригадалися піонерські початки нашого учительства, коли в січні, 1907 року, вийшла перша горстка двомовних учителів з учительського семінара в Вінніпегу. Між ними був і я. Як на теперішні вимоги, вони не мали повних кваліфікацій, але в них був місіонерський дух, любов до свого народу і запал до праці. З продовженням курсів у Брендоні, наші сили зростали і ці перші учителі дали почин до нашого культурного розвою в Канаді. Уряди в провінціях Саскачевану і Альберти, побачивши наш успіх, завели подібні курси. Більшість цих перших учителів продовжували студії і досягнули повні кваліфікації. Мені пригадався гарячий, хоч не успішний спір за продовження двомовної системи навчання, а пізніше тиха, але вперта конкуренція в мішаних шкільних округах, де українці, будучи в більшості, старалися перебрати шкільну управу в свої руки, щоб дати українським учителям першенство. Брак українських учителів відчувався пекуче, бо в 1936 році не було більше як 300 сталих і повно кваліфікованих учителів у трьох західних провінціях. Але своєю тактикою і професійним поведінням вони зискали довіря і повагу не тільки серед своїх, але і в чужих. Це дало і мені заохоту, хоч в моїм інспектораті число українських учителів було незначне. Щоб впевнитися який поступ ми зробили на протязі десять літ, я перевів в 1936 році докладну статистику українського учительства, студентів у Нормальній Школі і студентів університету.

Цей спис показує, що в тому році вже було на посадах у Манітобі 205 учителів і учительок, у Саскачевані 253, в Алберті 280, разом 738. Кандидатів на учителів у Нормальних Школах у трьох провінціях в тому році було 136. Це значний зріст, який пропорціонально збільшувався кожного року. Жалую, що цієї статистики я не міг продовжувати з року на рік, але припустімо консервативно, що цей зріст був менше-більше сталий до цього року, то виходить, що число українських учителів повинно бути вже понад 4,000. Це не виключає Онтарію і Бритіш Колюмбію, де число українських учителів є також вже поважне. Розуміється, що не всі учителюють. Декотрі, пішли в інші заняття; багато учительок подружилися, а ті, що пішли на вищі студії в університетах, зачислені між абсолютентами. Цікаво було б знати скільки українців є на

посадах принципалів та учителів у середніх школах. Число шкільних інспекторів-українців збільшилося до понад 10 і більшість з них в Алберті. Тут Манітоба й Саскачеван лишилися позаду.

Зростаюче число студентів і абсолювентів університету найкраще підкреслює участь українців у канадському шкільництві. Перший і одинокий українець, що досягнув ступень В.А. в 1913 році, дав примір і заохоту нашій молоді. За дванадцять літ, до 1925 року, було вже 28 абсолювентів. Від 1926 до 1934 року, за вісім літ їх число збільшилося до 165. Від 1936 року я на маю рекорду, але в 1935 році було зареєстрованих 196 українських студентів, включаючи 37 на укінченні ступенів. Навіть коли б їх число не збільшувалося, то за цих 22 роки ми мали б приблизно 500 абсолювентів. Одначе, як подає преса, в самому Манітобському університеті було минулого року 510 українських студентів. Мабуть не менше було в інших двох університетах, не згадуючи поважного числа в східній Канаді. Тож можна сподіватися, що в нас є найменше 800 української інтелігенції з університетською освітою. Все це показує, який великий поступ на полі шкільництва і вищої освіти українці в Канаді зробили, і тим збагатили культурно не тільки себе, але й цілу канадську суспільність.

Дехто каже, — які це українські студенти, яка це українська молодь, коли вже поважна частина з них не володіє українською мовою і Україна має для них тільки географічне значення. Коли ми поставимо такі строгі вимоги, то будемо відрікатися щорічно великої частини нашої студентської молоді. Ми, як українська суспільність, будемо тим зрікатися свого обов'язку супроти нашої молоді, а молодь наша, шукаючи приналежности, буде "ні тут, ні там". Ми свою совість можемо закрити, але для них це накинене почуття незрілості і меншевартості витворює огірчення і психічне терпіння.

З мовою ніхто не родився: — її треба вчитися, і то постійно вчитися, бо мова, як предмет, це широке поле, яке вимагає багато літ інтенсивної студії. Наша молодь, що виховується в англійських школах і живе в англійському оточенні, не має такої нагоди, як у рідному краю. Це вимагає від нас виrozumіння, заохоти і помочі. Нашим ідеалом є чистота і плинність у рідній мові і це ми повинні

мати на увазі, але не можна ставити надто високих вимог, щоб не відстрашувати і не знеохочувати нашу молодь.

Наша мова трудніша до вивчення, як щоденна англійська мова. Але щоб наблизити нашу молодь до української літератури, через яку вона глибше пізнає велич української культури та її історію, потрібним є, щоб якнайбільше українських творів з історії, літератури і мистецтва були перекладені на англійську мову. Вже зроблено значний поступ у цьому напрямі, і це не менше вартісне для нашої власної освіти як і для реклями між чужими. Наша молодь хоче вчитися, вона хоче чути своєю свідомою частиною своєї цінної групи в Канаді, якраз чим рік здобуває вищу освіту та відзначення в різних ділянках канадського життя. Даймо їй признання від себе.

Факт є, що наша молодь не має причини зрікатися і не зрікається свого українського походження.

Безперечно, що якась частина нашої інтелігенції згубиться, головно через мішані подружжя, але факт є, що завдяки нашій інтелігенції, яка вже виросла і виховалася в Канаді, українська церква зростає чисельно, наші виховавчі інституції стають на вищий ступінь, і на признання від усіх громадян наші соціальні і культурні установи дістають повагу і цієї країни.

Ф. Т. Гаврилюк

ПАМ'ЯТІ АДВОКАТА ПІОНЕРА ЮРІЯ ШКВАРКА 1887 — 1950

Бл. п. адв. Юрій Шкварок (1887-1950), що приїхав до Канади 1904 р., був одним із перших українських інтелігентів у Канаді. Приїхавши до Канади, маючи лише 17 років життя, без гроша, без знання мови, маючи лише 6 років крайової школи, здобув серед найтяжчих обставин високу освіту; канадські університети дали йому аж три університетські ступні, тобто БА, ЛЛБ, МА.

Від молодих літ він любив книжку і школу, а студіями займався майже ціле своє життя. Горіючи великою і широю любов'ю до свого народу і Церкви, він жив тим ідеалом, щоби своє життя й розуміння української справи в Канаді ужити на користь того народу й Церкви. В своїх численних відчитих, письмах, чи то в українській чи

англійській пресі, він усе був оборонцем своїх людей, нашої шкільної справи і своєї Церкви перед нападами, що так часто виринали в перших піонерських часах.

Його ціле життя нормоване правильними християнськими засадами він так любив свою рідну Церкву, що не раз в своїй кар'єрі поминув вигідніші посади, щоби лиш залишитися ближче своїх людей і допомгти їм чи то в церковних, народних, чи шкільних справах. В своїх принципах ніколи не хитався так, що він здобув повагу й пошану між нашим народом у Канаді, не лише у своїх братів католиків, але й у так званих "новоправних". Також чужинці поважали його за його моральний престиж і працю, чи в українській та в англійській пресі, чи в його численних публічних виступах.

Коли в тих початкових часах наші шкільні умовини були такі важкі, за ним попитували наші люди, щоби він учив їхніх дітей у школах. Його праця так гарно вияв-

лялася в поступі дітей на різних шкільних виставах (фестивалях) і концертах, що він двічі був назначений інспектором шкіл в Саскачевані, в 1917 і в 1921 р. Та він відмовився в користь праці між своїми. По 25 роках, як адвокат в Мондері, міністер справедливости ЛяПвант хотів назначити його першим українським суддею в Канаді.

У споминах о. Йосафата Жана ЧСВВ читаємо: — “Справді цей лист бл. п. пана Юрія Шкварка, поміщений в “Канадійським Русині” з 3-го листопада 1913 р., ст., 6, і другі виступи п. Шкварка в обороні українського народу (й мови) йому перешкодили стати суддею, коли мій шкільний товариш з Рімуські міністер справедливости Ернест Ля Пвант і мій кузин атторні джнерал дост. Йосиф Жан хотіли його іменувати суддею в Алберті”. Вже в найвищій інстанції назначення бл. п. Юрій Шкварок підупав на здоров’ю й несподівано прощався з цим світом 3-го листопада 1950 р.

Бл. п. Юрій народився 28 квітня 1887 р. в селі Волківці, у Галичині. Його батько звався Григорій, а мати Марія Зварич. Дітей у родині було п’ятеро. Батько мав сім моргів поля і був сільським ветеринарем. Парохом був. о.Николай Семенович, що пізніше душпастирював довгі роки в Чикаго, Іллинойс.

Малий Юрко ходив до народної школи в Волківцях, а відтак до школи в місті Борщеві, де приготовлявся до учительського семінара в Заліщиках. Тому, що мати померла й він дістав мачуху, вона не дозволила, щоби він по скінченні школи в Борщеві, йшов до учительського семінара в Заліщиках. Він мав рідну сестру в Канаді, Катерину, заміжню за Михайлом Слободяном, що мешкала коло Вінніпегосіс. В квітні 1904 р. Юрій виїхав із Гамбургу й приїхав до Квебеку, де його обікрали з останніх 2.00 дол. По зустрічі з сестрою він наймався до різних робіт, при трачці, на екстрагенку, коло Ріджайни, в контрактора у Вінніпегу. Рубав корчі коло Канопо фармах і робив на залізниці коло Емерсон.

Через увесь час Юрій горів бажанням, щоби здобути освіту. В 1906 р. за порадою о. М. Гури ЧСВВ він вступив до Колегії св. Боніфатія на студії, а мешкав у румінгавзі в Вінніпегу. Його їжа була дуже скромна. Той цілий шкіль-

ний рік він мав лиш 10 центів тижнево на їжу — 5 центів на старий хліб, а 5 центів на солонину.

Лише тим кріпився, а через вінніпезьку ріку йшов щодня до школи. В часі вакацій йшов далі до праці, а в 1908 р. вже на вакаціях учителював у приватній школі в Овкбурн.

В 1910 р. став громадянином Канади, а в 1911 і з 1912 рр. студіював на університеті. В 1913 р. вступив до малого семінара, що його заложив був архієпископ Лянжевен коло своєї палати і там продовжував свої студії в колегії. В квітні 1914 виграв \$150 нагороди за те, що дуже успішно закінчив перший рік філософії. В літі вчителював коло Арран.

В 1914 р., коли вже мав кінчати свої студії на університеті, на просьбу єп. Будки й о. Сабурена, іде вчителювати в місіонарській школі в Сифтон, Ман., яку оснував о. Й. Жан ЧСВВ в 1912 р. В 1914 р. одержав ступінь БА. Також учителював в Інсігер і Ангусвіл. В 1915 р. вступив до нормальної школи в Ріджайні, де заокруглив свої педагогічні студії, а коли їх покінчив, учителював у Вонда, Саскачеван.

Його успіхи як учителя серед української дітвори звернули на нього увагу саскачеванського учительства і тому 1-го липня 1917 р. його назначено інспектором шкіл у Саскачевані. Преосв. Будка, що якраз в осені 1917 р. задумав творити нову бурсу ім. Митрополита Шептицького в Ст. Боніфас, просив п. Шкварка, щоби лишив інспекторство шкіл на 6 місяців, а перебрав директорство бурси, аж поки не знайдуть другого директора. Замість 6 місяців лишився п. Шкварок у тій бурсі аж три роки, бо аж до червня 1920 р.

6-го вересня 1917 р. повинчав Преосв. Будка п. Юрія Шкварка з п. Емілією Чичка з Едмонтону й цей відразу перебрав директорство бурси в Ст. Боніфас, де записалося 63 хлопці. Новий директор полюбив свою працю, вчив української мови, літератури, історії, zorganizував хор і оркестру й учив їх гри на фортепіяні. Студентам написав маленьку книжечку “Історія України”, українськими віршами. Студенти виступали з різними концертами та представленнями. Маючи знамениту підготовку до цієї праці з уваги на те, що сам був вихований у католицьких колегіях і семінарах і вчителював у місіонерській школі,

через довгі роки вчителювання зрозумів добре психіку дитини і вмiло провадив організаційне та карне життя студентів. Порядок, організація, цілі й добрий економічний стан тої бурси ми можемо вичитати зі звіту за 1917 рік, що п. Шкварок видав малою брошуркою. В тому часі, коли не один із наших бурсаків діставали свої ступні БА, регістрар Манітобського університету проголосив, що 23 травня п. Юрій Шкварок осягнув ступінь М.А.

В 1921 р. він вчителював у Кридор і під кінець шкільного року був знова назначений інспектором. Замість в липні 1921 р. він їде з родиною до Едмонтону і вступає на факультет права Албертського університету. На літніх феріях він далі вчителював у Коперник і Відфорд. 5-го березня 1925 р. провінція Алберта дала йому дозвіл практики в албертських судах і він відкриває адвокатську канцелярію в місті Мондер. Там він вів свою практику понад 25 років, за винятком 1931 р., коли був у Гемилтон, Онт. Постійно жив у Едмонтоні, звідки виїздив за своїми бізнесовими справами.

В родині було п'ятеро дітей. Найстарший син Юліян, відтак о. Йосафат ЧСВВ, д-р Евген невролог, у Ванкувер, Теофіля зам. Мороз, учителька в Смокі Лейк, д-р Роман Шкварок, психіатр у Ванкувер і Мирон, банковий урядник.

Життя адв. Юрія Шкварка це життя українського інтелігента-піонера, що було посвячене своїй родині, а зокрема свому народові. Через ціле своє життя він говорив, писав і виступав у його обороні. Своїх дітей як теж сотні чужих дітей виховав у дусі християнських засад. Все він служив ідеї, не звертаючи уваги на матеріальну користь, але на те, щоб його життя в якійсь маленькій мірі піднесло добробут свого народу й Церкви у прибраній батьківщині.

ЮЛІАН СТЕЧИШИН ВИДАТНИЙ ДІЯЧ

Юліан Стечишин (1895-1971), один з передових провідників між українцями в Канаді. Юліан Стечишин був родом зі села Глещава, Теремовельського повіту, Західна Україна, Був він довголітнім ректором Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні; потім адвокатом у Саскатуні; одним із засновників Союзу Українців Самостійників (багаторічний голова і почесний президент); членом Консистерії Української Греко-Православної Церкви в Канаді; редактором збірника "Ювілейна Книга Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні (1914-1941); автором "Ukrainian Grammar"(1951); "Історія поселення українців в Канаді" (1975). Одним словом можна сказати, що був він одним з великих наших громадських діячів та публіцистів у Канаді.

Помер він в 1971 р. у Саскатуні. Так писала Енциклопедія українознавства про покійного Юліана.

Народився Юліян 30 червня 1895 р. в селі Глещава, Теробовельського повіту в Галичині в родині сільського вїйта. Родина ця тоді вже відзначалася великою національною свідомістю і в тому дусі були виховані три сини — Мирослав, Михайло і Юліян які стали одними з найвидніших провідників українського громадського і церковного життя в Канаді. В родинній атмосфері Юліян дуже рано полюбив українську книжку та взагалі перейнявся любов'ю до науки. В рідному селі Юліян закінчив початкову освіту і скоро після смерті батька мусів самостійно шукати шляхів життя. 14-літнім хлопцем Юліян вирушає з рідної хати і після короткого побуту на Шлеську в копальнях вугілля, він приїжджає в Канаду 1910 року восени, де при допомозі свого старшого брата Мирослава отримує працю в друкарні у Вінніпегу. Дуже скоро Юліян засвоїв друкарський фах, одночасно навчаючись англійської мови.

Восени 1911 Юліян впусується до Брендонської Семінарії, яка, як відомо, дала перші кадри української інтелігенції в Канаді. З великим успіхом закінчивши семінарію, Юліян впродовж кількох наступних років учительює в народніх школах Манітоби й Саскачевану, одночасно продовжуючи свою освіту й беручи активну участь в українському громадському житті. Восени 1916 р. Юліян вступає в українську бурсу Адама Коцка у Вінніпегу, де рівночасно бере активну участь у студентському житті українців Вінніпегу. Закінчивши середню школу, Юліян вписується на студії до Саскачеванського університету, стаючи, одночасно, питомцем Інституту ім. Петра Могили.

У цей час розгортається багатство і всесторонність талантів Юліяна Стечишина та невтомна діяльність на всіх ділянках студентського, громадського, а пізніше й церковного життя. Серед студентів Юліян користувався великою популярністю за свою щирість і працьовитість. Він був одним із основоположників студентського гуртка “Каменяр” та одним із співредакторів студентського журналу. Сам будучи студентом одночасно викладав в Інституті українську мову й історію України, керував аматорським гуртком, диригував студентським хором, влаштовував лекції й дискусії на різні теми, виступав з палкими статтями в обороні українського Інституту.

Після історичного З'їзду в Саскатуні, на якому було закладено основи відродження Української Греко-Православної Церкви в Канаді, Юліян стає секретарем Українського Православного Братства, виконуючи цей обов'язок на протязі багатьох років. Виїжджаючи влітку 1920 року на околиці для збірки на Інститут, Юліян провадить одночасну велику апостольську працю серед українського громадянства, приєднуючи поодиноких членів і цілі громади до Української Православної Церкви.

У 1921 р. Юліян з великим успіхом закінчує університетські студії, отримуючи ступінь Б.А. Того ж року одружується з панною Савелею Вавринюк, яка стала не лише дружиною, але постійною помічницею Юліянові в усіх його багатогранних трудах. Того ж таки 1921 р. дирекція Інституту ім. П. Могили пропонує Юліянові становище ректора цієї найбільшої в той час наукової установи українців у Канаді. Як відомо, це призначення Юліян Стечишин виконав блискуче: під його керівництвом Інститут П. Могили став справжнім вогнищем, де виховувалися дійсні каменярі українського народнього і християнського життя.

На становищі ректора Юліян далі продовжує всесторонню працю на багатьох інших ділянках українського церковного і громадського життя. Він бере активну участь у перетворенні Православної громади в Саскатуні в українську, стає першим дяком і диригентом в цій громаді та постійним членом управи, виконуючи в ній різні обов'язки.

Коли при Інституті була зорганізована перша духовна Семінарія для УГПЦ в Канаді о. д-ром Германом, то викладачем української мови й історії в цій семінарії був також Юліян Стечишин. Перша Служба Божа українською мовою в Канаді, а може й на цілому північно-американському континенті, була відправлена в громаді в Саскатуні, завдяки ініціятиві й старанням Юліяна Стечишина. З того часу українська мова твердо входить у церковний вжиток по всій Канаді.

На становищі ректора, Юліян Стечишин виховує цілий легіон відданих українській справі організаторів і працівників, які розійшовшись по всій Канаді, повели велику організаторську й освідомлюючу працю, наслідки якої видно ще й сьогодні. Десятилітній період життя

Інституту під ректорством Юліяна Стечишина — це найсвітліша сторінка в історії і Іституту, і українського освітнього життя в Канаді взагалі.

Працюючи на освітньому й церковному полі, Юліян не занедбував й громадської ділянки. Це ж він став одним з організаторів Союзу Українців Самостійників і його ідеології, це ж він цю ідеологію ввів у життя, довгий час виконуючи обов'язки голови СУС, а останніми роками будучи Почесним Головою його.

Від 1933 р. Юліян Стечишин вів адвокатську канцелярію в Саскатуні. Він також відомий широким колам українського суспільства як професіоналіст-адвокат з рангою Королівського Радника. Працюючи на науковому полі, Юліян написав “Ювілейну Книгу Інституту Петра Могили”, що стала історією організації й росту українського життя в Канаді. Одночасно він був одним з промоторів відкриття славистичного відділу при Саскачеванському університеті та на протязі 7-ми років був викладачем української мови. Його “Граматика української мови” далі широко вживана в середніх школах і університетах Канади і США.

У громадському та в церковному житті бл. п. Юліян відзначався великою жертвенністю, щирістю, працьовитістю. Найголовнішими принципами його діяльності були національність, самостійність і соборність українського народу всюди, де він живе.

Від раннього юнацтва до останнього дня свого життя бл. п. Юліян був живим втіленням ідеалу самостійника, повного енергії, посвяти, самодіяльності, постійної праці над собою і своїм оточенням, безкомпромісовим у справах головних і кожному доступний у справах життєвих. Відійшов з цього світу на становищі каменяра — буквально до останнього віддиху “лупаючи скалу” нашого громадського і церковного життя в Канаді та працюючи над своєю капітальною науковою працею “Історія Українців у Канаді”.

ПОХОРОН

Похоронні відправи почалися в п'ятницю 26 лютого в Катедрі Пресвятої Тройці в Саскатуні. Вістка про смерть бл. п. Юліяна блискавично облетіла всю Канаду й до Саскатуону прибуло багато представників нашого громадського й церковного життя віддати йому останню

прислугу. Чин похорону відслужили о. д-р С. В. Савчук, прот. Ф. Керницький, о. Т. Славченко, о. А. Тетеренко, О. О. Кравченко і о. Григорій Удод.

Наступного дня була відправлена архиерейська заупокійна служба Божа, яку відслужив Владика Борис, єпископ Саскатунський, в сослуженні вищезгаданих отців, до яких приєдналися прот. В. Сенишин з Оттави та о. М. Олексюк з Принц Алберт. Похорон і службу Божу співав хор Катебри Пресвятої Тройці під керівництвом Марії Ткачук. Учасників похорону було поперх 600 осіб — місцевих і представників усієї Канади. Прощальну проповідь сказав довголітній сподвижник на церковному й громадському полі о. д-р С. В. Савчук. Коротким прощальним словом попрощав Покійного також Владика Борис.

Після похорону в катедрі аудиторії відбувся поминальний обід, на якому від широких кіл українського громадянства в Канаді прощали Покійного Юліяна його однокумці приятелі і співпрацівники: адвокат Петро Лазарович і Кость Теличко від українських організацій Едмонтону й Алберти; суддя Іван Соломон від українського громадянства Вінніпегу й Манітоби; адв. Теодор Гуменюк від громадянства Торонта й Сходу Канади; о. д-р С. В. Савчук попрощав Покійного від проводу Церкви та від усіх інших орнанізацій при Церкві, яких Покійний був співтворцем і членом на протязі довгих років.

Зворушливим було прощальне слово голови катедральної громади в Саскатуні Федора Кіндрачука, який попрощав бл. п. Юліяна від членів катебри, підкресливши величезну заслугу Покійного не лише в розбудові цієї Громади, але й у тому, що вона стала четвертою катедрою Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Господар поминального обіду на закінчення попросив пані Савелю, вдову по бл. п. Юліянові, до слова. Пані Савеля коротко й зворушливо подякувала всім за моральну допомогу у родинному горі, за всі вислови співчуття, за всі телеграми, листівки та вінки, що ввесь час напливають з усієї Канади та з-за кордону.

Співом-молитвою Вічна пам'ять, що жалібно лилася з грудей сотень учасників закінчився поминальний обід. На заклик о. настоятеля переведено збірку на нев'янучий вінок Покійному, з якої прийшло \$272.00. З цієї суми

уділено по \$50.00 на “Вісник” і “Український Голос”, а решту на фонд місійної передачі Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Заснування, розбудова й моральна підтримка цієї радіопрограми, що є важливою ділянкою нашої церковної праці — було також одним із трудів бл. п. Юліяна, який як дійсний провідник нашого життя глибоко розумів значення живого контакту Церкви з народом.

Українська Громада в Канаді попросила одного із своїх ширих, невтомних провідників. Нехай Господь сподобить нас, живих, збудувати бл. п. Юліянові достойний його великих діл пам’ятник, не з каменю чи заліза, а з нашої вірності тим великим ідеалам, якими Покійний жив усе своє життя.

о. Гр. Удод

Д-Р САВЕЛЯ СТЕЧИШИН

Учителька, письменниця, лекторка, організаторка. В 1930 році одержала ступінь Б.А. від Саскачеванського

університету. Одержала почесний докторат від Колегії св. Андрея. Основоположниця Союзу Українок Канади і Українського Музею в Саскатуні. Через довгий час провадила і редагувала сторінку Відділу Союзу Українок Канади в “Українському Голосі”. Автор “Традиціонал Юкраїніян Кукері”, англійською мовою. Лекторка в Саскачеванському університеті про домашню економію, українську мову і літературу. Діяльна в Українській Греко-Православній Церкві в Канаді. Промотор українського мистецтва.

ІЛЛЯ ШКЛЯНКА ПЕДАГОГ І ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Ілля Шклянка народився 1893-го року в селі Лучиці, Сокальського повіту, Західня Україна. Там він виростав і ходив до школи, а в 1909-му році приїхав до Канади і поселився у своєї тітки Кушлай, в околиці Гудів, Саскачеван.

Опісля працював Ілля в лісах, у копальні вугілля і також на “екстра генку” — на залізничній дорозі.

У 1914-му році записався Ілля Шклянка до “Форинерки” — школи для учителів-чужинців у Вегревіллю, Алберта. До 1917-го року закінчив 11-ту клясу, а в 1918-му році в Едмонтоні, вже закінчив 12-ту клясу.

В часі літніх вакацій він одержав дозвіл (перміт від міністерства освіти) і вчителював у фермерських школах, що дало йому нагоду закінчити в Саскатуні університет і він одержав ступінь бакалавра гуманістичних наук (Б.А.), а пару років пізніше він здобув магістерський ступінь гуманістичних наук (М.А.).

У 1925-му році Шклянка одержав “професійне вчительське свідоцтво першої кляси” вчити в колегіяльних школах у Манітобі.

Він чув дуже пильним і статечним студентом і наколи самий став учителювати, то вимагав того самого від своїх учнів і студентів. Найперше він був директором школи в Етелберті, Манітоба, а 1927-го року перейшов був на таку саму посаду до Гефорду, в Саскачевані. Там також автор цих рядків мав нагоду пізнати ближче Іллю Шклянку бо майже всі учителі в околиці Гефорду були українці й що суботи приїздили до міста, щоб відібрати з пошти листи та часописи та зайти до пана Жеребка — секретаря шкіл у справі шкільних потреб. Дуже приємно було усім нашим учителям обмінятися думками з директором Шклянкою.

У 1943-му році наші професори: Павличенко і Андрусишин дістали дозвіл вчити початковий курс української мови, т.зв. “Ukrainian I” в Саскачеванському університеті, в Саскатуні, але в той час не було підручників. Отже, проф. Павличенко вдався до Іллі Шклянки й зробили обидва умову, що Шклянка буде писати граматику української мови і вони будуть вчити з його рукопису.

Над граматикою працювали й допомагали Шклянці з питання мови і дораджували йому професори Іван Огієнко (Митр. Іларіон) і Константин Генрик Андрусишин. Отже, в такий спосіб у 1944-му р. було видано “Ukrainian Grammar“ by Elias Shklanka for English speaking students.

У 1944-му р. Ілля Шклянка видав початкову читанку для дітей, які не говорять українською мовою. Це була перша такого роду читанка в світі, як писали в той час українські часописи.

Шклянка належав до Українського Товариства Взаємної Помочі, був членом Комітету Українців Канади від його заснування і також членом “Секції Цивільної Оборони перехоплювання радіації”.

1953-го року Шклянка переїжджає на учительську посаду до Альберти, в околиці Летбриджу, де учителював

до своєї смерті у 1960-му році. Його тлінні останки родина похоронила в Саскатуні.

Ілля Шклянка був не лише добрим учителем десь від 1916-го року аж до своєї смерті у 1960-му році, але й свідомим українцем. Він належав до шляхетних меценатів, був шероццем-уділовцем українських інституцій таких як: Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні, Інститут ім. Михайла Грушевського (тепер св. Івана) в Едмонтоні. Він підтримував видавництво “Український Голос” та всі видання проф. Івана Огієнка (Митр. Іларіона); піддержував українські суспільні збірки, національні вкладки; допомагав діячам української культури таким як: проф. Івану Огієнкові, українському балетмайстрові і піонерові та знавцеві українських народних танків на американському континенті Василеві Авраменкові, українському оперному співакові Михайлові Голинському, Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка під диригентурою Григорія Китастого та іншим діячам і українським установам та інституціям у Канаді і на Північно-американському континенті.

Тут буде місце і слід згадати про Іллю Шклянку й про те, що пише про нього в книжці Брат Методій Козяк, автор книжки англійською мовою п. з. “Ukrainian in Saskatchewan Schools” на сторінці 32-ій:

“A lack of suitable texts made it very difficult for the Committee to draw up a satisfactory list of books, though fortunately it was able to fall back on two good English-Ukrainian grammars, one by Elias Shklanka and the other by J. W. Stechishin”.

У книжці п. н. “Двадцять п’ять літній Ювілей Інституту ім. Михайла Грушевського в Едмонтоні” на сторінці 9-ій є подана знімка групи членів студентського Гуртка ім. Адама Коцка в Едмонтоні. Цей Гурток організувався 1917-го року й його головою був вибраний Ілля Шклянка — студент 12-ої класи, а студент 11-ої класи Семен Б. Микитюк, був вибраний секретарем, а його заступник Ілля Кириак, а Іван П. Гринчишин касиром.

Нова управа під проводом Іллі Шклянки відразу взялася написати відозву до Українського Народу в Канаді. Між іншим у тій відозві писалося таке: “Чи ви знаєте, що тисячі наших дітей у самій Альберті чекають на своїх учителів? Чи ви чули, що нашої шкільної молоді так як

немає у вищих школах? Чи ви бачите, як у нас дуже мало своїх лікарів, священників, адвокатів, учителів і торговців? Чи не сумне це положення нашого народу в Канаді?

Ми лишилися в просвіті далеко позаді других народів. Та цьому можна ще зарадити — коли кожний фермер і робітник пішле найменше одну дитину до вищої школи. Це один рятунок для нашого народу”.

ОНУФРІЙ ІВАХ (1900 — 1964) **УЧИТЕЛЬ ПОЕТ ПИСЬМЕННИК**

Онуфрій Івах народився 1900 року в селі Підлип'я, пов. Борщів, Західня Україна. До Канади прибув в 1908 році до свого батька, що виїхав до Канади рік скорше. Приїхав до батька з рештою родини, яка осілася на фермі, 40 миль від Давфину в Манітобі. Спочатку не було нагоди піти до школи через віддаль, тож коли вже міг піти до школи то постарався добре використати той час на читання відповідних книжок. В тім часі почав вже писати поезії, почавши від 1917 року.

В 1919 році О. Івах вступив питомцем до Інституту ім. П. Могили в Саскатуні і почав науку в середній школі від

8-ої класи. В 1925 р. записався на університет в Саскатуні, звідки вийшов в 1921 р. абсолювентом філософічного факультету. Був він лектором української історії і літератури в Інституті ім. П. Могили в Саскатуні і філії того ж Інституту у Вінніпегу. Рівночасно й учителював. Від 1932 р. став співредактором “Українського Голосу” у Вінніпегу, а від 1942 р. працював у “Новім Шляху” та в “Товаристві Української Культури і Освіти” у Вінніпегу.

Від 1938 р. до 1942 р. О. Івах стало писав по англійськи розвідки й статті до англійського відділу “Народного Слова”, а від 1942 р. до американської “Свободи”. Збірка його поезій вийшла друком “Українського Голосу” в 1931 р. під заголовком “Бойова Сурма України”. Поема “Той кого світ ловив і не спіймав”, про життя і науку українського філософа Сковороди вийшла друком “Українського Голосу” в 1933 р.

О. Івах переклав на англійську мову “Ukrainian Songs and Lyrics”, що вийшло друком “Українського Голосу” в 1933 р.

Як співредактор “Українського Голосу” редагував він постійно сторінку “З царини знання і науки” від 1932 р., та “Історію людства” (Всесвітня історія) від 1933 до 1936 року (150 розділів). Крім того друкувалися його ось такі наукові та історичні праці: “Нарис історії Великої Британії” (“Український Голос”, 1919-40); “Коротка історія Канади” (“Український Голос”, 1940), “Ukraine’s Call to America”, 1941 р., 173 сторінки, та цілий ряд популярних книжечок: “Цікаві оповідання з історії Канади” та інші. “Голос землі” — повість з канадського життя вийшла друком “Українського Голосу” в 1937 р. і була тоді перекладена на англійську мову. Тут по ширости треба ствердити, що О. Івах був одним з найбільших українських письменників в Канаді.

Д-Р КОСТЬ АНДРУСИШИН (1907-1983)

У Саскатуні, 13-го травня 1983 року, помер на 76 році життя один з найбільших українсько-канадських учених і мовознавців, проф. д-р Константин Андрусишин.

Кость Андрусишин народився у Вінніпегу, в родині українських піонерів, де здобув початкову і середню освіту. Вищу університетську освіту здобув в університетах

Торонта, Сорбони (Франція) і Гарварду в ділянці романських мов. Крім цього він був українським мовознавцем, літературознавцем та першим головою і професором української мови й літератури в Саскачеванському університеті в Саскатуні (понад 20 років) аж до своєї емеритури.

По собі залишив переклад Шевченкового “Кобзаря” на англійську мову, та написав разом з Я. Кретом найбільший і найповніший “Українсько-англійський словник”, який появився двома виданнями у видавництві Торонтоного університету і вважається досі найбільшим словником того типу. Був членом різних наукових і академічних установ, та першим українцем, який став членом “Роял Сосаєті оф Кенада”.

Його блискуча академічна кар’єра була головно результатом його внутрішнього потенціалу, любови до

науки, культурного прогресу і глибокого почування і пошани до своїх батьків, які допомагали йому на кожному кроці.

К. Андрусин був діяльним в українській католицькій громаді та був президентом Української Католицької Централі Саскачевану

Д-Р ІЗИДОР ГЛИНКА

Д-р Ізидор Глинка, відомий українській громаді в Канаді як Іван Гармата, помер 18-го травня 1983 року у Вінніпегу.

Народився Ізидор Глинка в Західній Україні, в 1909 р., та однорічним хлопчиком приїхав з батьками до Канади. В 1939 році одружився з Ольгою Лесик. Після закінчення освіти вчителював в Альберті, а в 1928 р. здобув ступінь бакалавра природничих наук, і в цій ділянці працював до 1939 року, осягнувши докторат з біохемії в 1940 році. Довший час працював у хемічній лябораторії збіжжя і став директором того департаменту. На пенсію відійшов у 1972 році.

В українській громаді він був завжди діяльний та займав керівні позиції у різних культурно-національних організаціях. Був довший час президентом Фундації ім. Тараса Шевченка, членом Екзекутиви КУК і директором Колегії Св. Андрея.

СЕМЕН БОГДАН МИКИТЮК (1891-1958)

ДОБРИЙ УЧИТЕЛЬ ТА ОРГАНІЗАТОР

Семен Микитюк народився 1-го вересня 1891 р. в селі Балинці, Коломийського повіту, Західна Україна. Там він ріс і ходив до школи, а потім вчився в гімназії в Коломиї. В 1908 р. він приїхав до Канади і осівся у Вінніпегу, де зараз таки записався до школи й в короткому часі закінчив 8-му класу. Потім в зимовий сезон вчився в гайскул а літом діставав “перміт” вчителювати у фермерських школах Манітоби під час літніх ваканцій.

В 1913 р. Семен перенісся до Альберти де він зимовою порою вчився в “Альберта Каледж” в Едмонтоні, а літом вчителював в околиці Мондер. В 1918 р. він закінчив свої студії в каледжі, а рік пізніше перейшов Нормал Скул (учительський семінар) в Саскатуні. Потім вчителював в околиці Гудів, Саск., аж до 1935 р.

Між учителями Семен відзначався своїм ораторством, ідеалізмом та знаменитим організаторським хистом на культурно-освітнім полі. Він підніс околицю Гудів до передових у Саскачевані; постійно вчив дітей по шкільних

годинах по-українському читати, писати, співати та історії України. В Народнім Домі він підготовляв представлення, влаштовував концерти, виголошував повчачі промови, заохочував інших учителів до праці на культурно-освітньому полі, а також дописував до української преси.

В 1911 р. Семен одружився з Марією Скавротською й Бог благословив їх сином Ярославом, який тепер живе у Вернон, Б. К., і дочкою Ярославою, що живе і Вінніпегу. Обоє вони одружені і мають свої родини, якими Семен і його дружина дуже гордились.

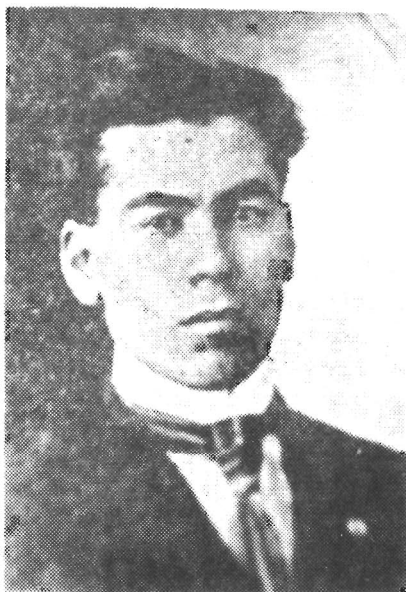
Як учитель Семен багато віддав праці на виховання молодих українських кадрів та з повним відданням приймав участь у творенні українського релігійно-національного життя. Будучи педагогом, він глибоко розумів вагу існування в Канаді виховних українських установ, і тому був одним з тих, які прислужилися до постання в Едмонтоні Інституту ім. М. Грушевського, що тепер зветься “Інститутом ім. св. Івана”.

Як перший секретар Інституту ім. Михайла Грушевського, Семен Микитюк говорив так: “Ми, закладаючи бурсу, мусіли бути незалежні від всяких сект і партій задля добра нашого народу. Тому ми всіма силами стараємося усунути всякі кордони між нашим народом, злучитися в одно і спільно стриміти до кращого життя”.

Дальше, Семен Микитюк був великим меценатом, жертвуючи на церковні й народні цілі, про що відомо особливо Інститутам ім. П. Могили в Саскатуні та св. Івана в Едмонтоні. В 1958 р. під час посвячення угільного каменя нового будинку Інституту св. Івана в Едмонтоні Семен був відзначений почесною грамотою Мецената Інституту.

Останні 8 років свого життя він проживав у Вернон, Б. К. Там теж працював для громади й своєї церкви.

ТОМА ТОМАШЕВСЬКИЙ (1884-1969) ПІОНЕР УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В КАНАДІ

Т. Томашевський у молодому віці

Тома народився 15-го травня 1884-го року в селі Стецева, Снятинського повіту, Західня Україна. Учився в народній школі й т. зв. “Виділовій” в Снятині. До Канади приїхав, як мав 16 років, 19 серпня 1900-го року і поселився в околиці Чіпман в Алберті на фермі, яку придбав його батько, рік вчасніше, щоб приготувати заздалегідь місце для родини.

Тома скоро покинув Алберту і опинився у Вінніпегу. Тут в будинку “Імігрант” він зустрівся з Кирилом Генником, тоді урядником бюро у Вінніпегу. Знайомство це заважило на долі й житті Томи, бо Генник допоміг йому знайти працю. Завдяки тому знайомству Тома щораз більше цікавився суспільною працею і брав у ній участь. На народній вічу у Вінніпегу в справі будови Народного Дому, його обрали секретарем віча, опісля секретарем-скарбником будови. Було це ще в 1903 році.

Однак обставини так склалися, що з задуманої будови нічого не вийшло, бо будівельний комітет роз'їхався по Канаді. Тома теж виїхав до Летбридж в Алберті й працював в копальні вугілля. Тут почав свою журналістичну діяльність. Перші свої дописи посилав до “Канадійського Фармера”. Цікавився теж друкарською технікою і набував в журналістиці щораз більше вправи. І так в 1911 р. в Едмонтоні став він редактором тижневника “Нова громада”. Згодом, коли на зміну “Нової Громади” почав виходити часопис “Новини” під редакцією Романа Кремара, Тома був там друкарем.

В 1915 р. Тома працював в Мондері у тижневнику “Поступ”, спочатку як співредактор, опісля як редактор. У 1917 р. видав календар “Поступ” п. н. “Зоря”, а в 1918 р. працював друкарем в “Канадійському Русині”. В 1920 р. заходом Томи виходив у Ванкувері український часопис робітничої партії “Правда і Воля”. Коли з причини недостатніх засобів, часопис закрили, Тома повернувся до Едмонтону і тут почав видавати власний тижневник “Наш Поступ”, який проіснував шість років. Видавав він також і сатиричний журнал “Гарапник”.

До 1944 р. дописував і співпрацював з різними нашими часописами: “Західні Вісті”, “Свобода”, “Канадійський Фармер”, а в 1944 р. почав видавати “Фармерський Вістник”. Був це орган фермерської юнії. Від 1955 до 1962 р. видавав Тома неперіодичний журнал під назвою “Український Піонер”, присвячений нашим поселенцям-піонерам та актуальним українським справам в Канаді.

Тома намагався також інформувати наших англійських громадян і видавав часописи англійською мовою. Цими часописами були “Andrew News” і “District Press”.

В 50-річчя атентату Мирослава Січинського в 1958 р., Тома видав брошуру п. н. “На відзначення 50-річчя чину Мирослава Січинського”. Також спростував він в часописі “Українські Вісті” поширений серед нашої спільноти міт про зневаження українськими соціалістами митрополита Шептицького в 1910 у Ванкувері.

Видавничими справами цікавився Тома до останніх днів свого життя. Він сам про себе писав так:

“Поza фізичною працею на прожиток, я цікавився доволі пильно життям-буттям нашого народу в цім новім краї, ділився з товаришами праці тим

скромним знанням, яке дала мені школа в рідному краю і досвід секретаря в повітовім суді у Снятині та вчився від тих, що знали більше від мене.

Інтересуючись життям наших поселенців, я пильно слідкував за розвитком нашого освітньо-культурного руху та помагав організувати, а згодом став друкарем і, вмочивши раз руки у друкарське чорнило, віддав близько 40 років друкарській праці і редакторству — ремеслу з яким зжився і з яким — як писав Осип Назарук у своїй книжці про мене під заголовком “Тома Томашевський — піонер української преси в Канаді” доживу аж до часу, коли зйду з життєвої сцени.

А коли доведеться замкнути очі, я відійду з цього світа вдоволеним, що свого віку у праці для свого народу не змарнував, бо робив, що міг і як вмів, щоби внести пай в боротьбу і змагання мого народу до “кращого завтра”.

ДЕЯКІ ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ З ПЕРШОЇ ІМІГРАЦІЇ

МИХАЙЛО СТЕЧИШИН

13. 3. 1964 помер Михайло Стечишин, суддя, письменник-поет і громадський діяч. Народився 1889 в селі Глещава, Теревовельського повіту в Сх. Галичині. Прибув до Канади молодим хлопцем. По скінченні вчительського семінара спочатку учителював і був передовим в учительській організації. Був одним з основників Інституту ім. П. Могили, як також Української Православної Церкви в Канаді. Був визначним релігійно-громадським діячем. Дуже багато писав на різні теми, дещо вийшло і книжковим виданням, як “Польща і Україна”, під псевдом М. Осьмомисл, а в часі економічної кризи написав був брошуру п. з. “Машина, наука й економічна криза”. В останньому часі написав і видав кілька книжок на релігійні теми п. з. “Ізидор Самозванець”, “Петро і Рим” та “Апостольські Канони”. Також написав багато віршів для дітей і деякі видав книжкою. Він є першим українцем в Сас-

качевані, що скінчив право в 1920 році і перший був назначений Королівським Радним, а в 1949 р. суддею. Помер у міському шпиталі в Саскатуні, а похоронений був у Вінніпегу.

ФЕДІР ЗАПЛІТНИЙ

19. 3. 1964 р. помер посол Федір Заплітний. Помер несподівано на 50 році життя. Походив з околиці Рорктон, Ман. Середню освіту отримав у Форк Ривер, Етелберті і в Давфіні. По фаху був учителем. Два рази був обраний послом до федерального парламенту з округи Давфин, Ман., з партії ССФ, перший раз у 1945 році, а другий раз у 1953 році. Був впливовим промовцем, любив політику і студював її та виробив собі в Оттаві добре ім'я. Останніми роками займався асекурацією і продажем нерухомих маєтностей. Помер у Давфіні.

ТАРАС Д. ФЕРЛЕЙ

Перший посол до манітобської Легіслятури з Ліберальної партії, з округи Гімлі, в роках 1915-20. Перед тим часом помагав в організуванні шкільних тростів в українських околицях в Алберті й Манітобі. Був учителем української мови в Учительському Семінарі в Брендоні в роках 1907-1916. Ставав в обороні двомовного навчання в манітобських школах у провінційній Легіслятурі в 1916 році. Був довголітнім головою Українського Народного Дому в Вінніпегу і головою Взаємної Помочі через довгий час. Брав активну участь в організуванні Української Греко-Православної Церкви в Канаді, та Комітету Українців Канади. Був популярним промовцем. Один з основоположників, а потім управителів і співредактор "Українського Голосу".

"Canada is a new country and the outlines of its future are merely sketched. A new and healthy nation is coming into existence, but to accomplish this end, Mr. Speaker, joint efforts are required of every person that is going to form this new grand nation. The building up of our nation, you will agree with me, is no limited to any chosen group or class of people. It requires great efforts of whole of the population which is

composed of almost all the races and nationalities of the world. To monopolize the public matter and questions pertaining to our common welfare, to a certain class of people, in not constitutional, is not British...

The phenomenon of awakening and taking interest in public matters by the settlers of non-English extraction is praise worthy and should be encouraged, for it means that such settlers realize that the public question **are their questions**... This awakening means that these settlers are going to contribute through their representatives, the best that they have for the future of our nation...

The returning soldiers cannot find employment... For the time being, it seems to us, that we have an overflow of man power, a congestion of the labor market. To relieve the situation, we are hastily considering expatriation, deportation and expulsion of seemingly superfluous manpower... Canada is not over-populated... the congestion of the labor market is caused by our unpreparedness, by lack of necessary ar-

rangements for the indispensable development. Instead of worrying our heads as to how to get rid of the man power, we should put our heads together and think of the development of natural resources that Nature has bestowed on this land of ours...”

З промови посла Т. Д. Ферлея в Манітобській легіслятурі 6. 2. 1919. (“У. Г.” ч. 7. 1919)

Я є садиноким з теперішних послів, що є британським підданним через натуралізоване а не з уродження, і єсьм першим послом української народности... А се, що я можу сьогодні сидіти разом з уродженими Британцями і радити сміло над добром нашої провінції Манітоби... треба завдячити англійській конституції, яка дає рівне право для всіх своїх льояльних горожан...

Щодо льояльности Українців до Канади і британської фани, то я сміло опрокидую всякі сумніви, а головню під теперішню хвилю війни... На се маємо багато доказів. Тисячні віча з заявами льояльности, складане жертв на Червоний Хрест і Канадійський Патріотичний Фонд, жа-доба вступити до тутешніх регіментів, се аж надто промовляє за їх льояльністю... Тут лишень потрібно справедливого трактованя зі сторони правлячих чинників як і поодиноких осіб, а Українці будуть найкращими горожанами Канади...

Що до двомовної системи я рішучо заявляюсь за нею. На се маю багато даних... Колиб двомовна система в публичних школах Манітоби зістала знесена моглаб викликати потребу закладати приватних чи сепаратних шкіл, які уважаю непожаданими... і се доперва вносилоб сепаратизм між населене нашої провінції...”

Уривок з промови посла Ферлея в Манітобській легіслятурі 19 січня 1916 р.

Д-Р ГРИГОРІЙ Г. СКЕГАР 1891 — 1957

Григорій Скегар народився 19 січня, 1891 р. в селі Погорилівка, на Буковині. До Канади прибув у травні, 1908 року. Після кількох років фізичної праці вступив до школи в Вінніпегу і студював у Сентрал Коліджіет і Веслей Каледж. Потім пішов учителювати в околицю Толстой в Манітобі, а опісля через три роки учителював в околиці Райн, у Саскачевані. Маючи деякі ошадности, в 1919 році виїхав до Чікаго на студії дентистики в Норт-вестерн університеті. Ці студії покінчив він у 1923 році й одержав ступінь доктора дентистики. На цьому він, однак, не зупинився, а продовжував свої студії з тим, що в 1925 році одержав ступінь М. А. в Чікаго Ло Скул. В місті Чікаго провадив дентистичну канцелярію через 14 років. В тому часі він був діяльний в громадській праці. В 1933 році, за його стараннями, зорганізовано Товариство Українських Професіоналістів і перших чотири роки був його секретарем.

В 1940 році Григорій одружився з Наталкою Войціхівною і виїхали обоє до Голівуду.

НОСІЄВІ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ О. А. КОШИЦЕВІ

ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО МИСТЦЯ

Український народ, як інші народи світу, нотує важливіші події свого буття, а також і заслуги оркемих визначних людей, що спричинилися до збагачення національної науки й культури, що прославили свій нарід у той чи інший спосіб.

З-поміж багатьох наших імен, вписане в історію українського народу й ім'я Олександра Антоновича Кошиця. Заслуги й пошану здобув він своїм творчим динамізмом подвійним шляхом: як диригент і як композитор. За його диригентський хист у свій час висловлювали свої думки і признання видатні критики Європи, Америки і інших країн світу, зібрані в друкованій книжці “Українська Пісня закордоном”.

Історія людства знає чимало видатних мистців артистів, але не всі із них були “чарівниками”, що підкоряли своїй волі тисячі й тисячі людей, що вели їх за собою у царство творчого духа, відкривали перед ними фантастичний, небачений світ кольорів, звуку, ритму.

Не багатьох з них, як лицарів, як Богом обдарованих творців, виносили люди з залі на власних раменах. Саме так було з Паганіні, Лістом, Госканіні, Шаляпиним та іншими. До таких видатних творців належить і Ол. Кошиць, як диригент. Але скеруймо свою увагу й пошану на його другий творчий шлях — його **композиторську працю**.

Як відомо, композиторська діяльність охоплює усі форми і види музичної творчості від опери, симфонії до пісенної обробки. Олександр Кошиць свою творчу працю присвятив в основному обробці народньої пісні. Але це зовсім не тому, що він не міг писати оригінальних творів. Він свідомо пішов цим шляхом, **свідомо розорював ниву народньої творчості**, в котрій вбачав свій улюблений нарід і себе, як частку цілого.

Він, як і Лисенко, безмежно любив поезію і пісню свого народу, розширював шляхи й відкривав двері їй у світ, одягаючи в найдорожчі національні шати. Ол. Кошиць у листах до П. Маценка (“Відгуки минулого”)

писав: “Хорова обробка пісні повинна дбати не тільки про “вокальність”, а й про національний характер. Тоді пісня буде піснею і вокальною і природньою; в ній не буде відчуватись штучности, надуманости, а все буде так, наче воно “само виросло”, себто буде осягнута найвища точка мистецтва”. Кошиць усе своє свідоме життя присвятив саме українській народній пісні. Він жив для неї, нею тішився й підіймався до висот естетики і слави та одночасно страждав і випив чималу чашу горя.

Кажуть, що витривалість, це справжня прикмета генія, та що творцем стає людина не тому, що мудріша від інших, а тому що свої думки викладає на папері так, як не кожен може робити. Коли взяти під увагу ті обставини, в яких довелося жити О. Кошицеві і ту величезну спадщину його творчої праці, то стає подиву гідною його витривалість і працьовитість.

В листах до П. Маценка, Кошиць писав: “Якби ви уявили собі, які спокуси мені траплялися, щоб звернути з українського шляху, та які гарні перспективи чекали мене, якби я пішов на чужу ниву працювати. А от же Бог допоміг мені встояти не згинаючи спини, і хоч нічого не маю, як і не мав, але в чужі руки не заглядав і до кінця життя докалатав на власному возі...”

Аж дивно, але сьогодні можна ще натрапити у нашій пресі ще й таке, що обробка народніх пісень не належить до творчо-композиторської праці — це, мовляв, справа аматорів, що не здібні виявити себе у “власній” композиції.

Обробка народніх пісень то не легка справа, коли брати під увагу ті прикмети і засоби, що застосовували до обробки пісень Леонтович, Ступницький, Кошиць і інші. Наприклад, Леонтович опрацював “Щедрика” декілька років доки досяг мистецького блиску. Кошиць ставився до пісні надзвичайно дбайливо, з великим пієтизмом немов той жрець давнини, що виконує ритуально-релігійні обов’язки. Тому не дивно, що він писав літургійні твори, опрацюював канти, псалми, колядки, щедрівки та працював над іншими жанрами народньої творчости.

До кращих зразків його праці належать; “Ченчик”, “Кулик чайку любив”, “На вулиці скрипка грає” та багато інших, котрі не сходили з репертуару кращих професійних хорів України включно з “ДУМКОЮ” Н. Городовенка.

Саме в “Ченчику” автор уперше застосував нові технічні засоби, як називав Кошиць — “контрсуб’єктом” (самостійне голосоведення у відношенні до головної теми-мелодії), що став прикладом для творчості багатьом іншим українським композиторам. Тема “Ченчика” танкового характеру і Кошиць настільки цікаво й динамічно цю річ опрацював, що вона звучить ефективно в хорі та з таким же блиском може звучати і в оркестрі, як чарівно звучить “Щедрик” Леонтовича ще в симфонічній оркестрі. Подано сім варіантів, і кожен по своєму цікаво опрацьований, зі зміною тональності та супроводжуючи мелодію контрапунктним ходом, як не одної партії, то другої. Місцями фортепіано так ефективно виділяється, як то маємо пізніше у творі “На кладочці умивалася” Л. Ревуцького.

У своїй творчій праці Кошиць приділяв увагу всім жанрам народної творчості. Та найбільше він любив пісні чумацькі... Він писав: “Чумацькі пісні є найкращим зразком української поезії й музики. Одна із популярних цього роду пісень “Та болять ручки, та болять ніжки” посвідчує за це, котра співається на Україні від краю до краю, а також і в інших країнах світу, де живуть українці.”

З великим почуттям опрацював Кошиць пісні тематично пов’язані із зруйнуванням Січі. Для прикладу “Ой, з-за гори, з-за лиману”, “Славне було Запоріжжя” (записано на плиту Бандуристами в Дітройті), “Про руйнування Січі” та інші.

Життя О. А. Кошиця було буйноцвітне. Він як той бард чи кобзар був завжди поміж людьми і знаходив для себе місце там, де треба було виразно стати за право українського народу на самостійне державне життя, як той воїн оберігав і плекав мистецькі скарби українського народу.

Гр. Китастий

ВАСИЛЬ АВРАМЕНКО (1895 — 1982)

Маєстро українських танків. Про народні танки як скарбницю краси, що безпосередньо ділала на глядача, є

прекрасно написано в книжці “Історія українців Канади”, т.2. Між іншими там пишеться, що народні танки мають у собі глибокий зміст, нерідко й історичні риси. Танок “Чумак” пригадує чумацьку каравану, що тягнеться степами України. “Запорозький герць” — це танець поєдинок (з козацькими шаблями), “Чумацький аркан” має свій чар в елегантності кроків та пошані до батька, “Метелиця” зображує зимову заметіль, виконавці “Женців” втішаються дарами природи, “Залицяння” передає любов молодій парі. Поруч низки інших танків, як от “Катерина”, “Гопак” чи “Подільський козачок”, найбільше популярним народним танком є “Коломийка”, яка має десятки різних варіацій (відмін).

Справжнє і небуденне зацікавлення для народних танків вніс Василь Авраменко, який появився на американському континенті, як політичний емігрант після Першої світової війни. Був він автором низки популярних підручників про народні танки, які однаково поширені на континентах Європи та Америки.

Свої виступи, доповіді і навчання почав Авраменко зі Сходу, організуючи в кожній українській колонії школи танків. Виступи його і його шкіл були масові та блискучі, а похвальні рецензії заохочували його до дальшої праці. Повних три роки провів він з молоддю в Канаді на систематичних вишкільних курсах. За деякий час вишколив кращих учнів на фахових інструкторів, які продовжували навчання в місцевих танкових школах, звичайно організованих при народних домах, чи парафіях. У 1928 р. В. Авраменко виїхав на працю до США, залишаючи на місці в Канаді відданих жреців танкового мистецтва, але деколи приїздив на відвідини своїх учнів. Кілька років до Другої світової війни, Авраменко став організувати продукцію українських фільмів: “Наталка Полтавка” та “Запорожець за Дунаєм”.

Тут годиться згадати, що 1932 р. під час святкування 200-ліття народин першого президента США Дж. Вашингтона, наш диригент О. Кошиць і мистець національних танків В. Араменко зробили великий розголос для українців і добре ім'я для України своїм мистецькими виступами у світі в шану Вашингтона.

МИХАЙЛО ГОЛИНСЬКИЙ

В 1938 р. завітав до Канади оперовий співак М. Голинський, влаштуваючи свої концерти в головних містах Канади: Монреалі, Торонті, Вінніпегу, Саскатуні, Едмонтоні та по більших скупченнях українських поселенців. Перший концерт М. Голинського в Едмонтоні відбувся 10-го лютого 1939 р. в кінотеатрі “Емпайр”, а в неділю, 12-го лютого в його шану в залі Українського Народного Дому. Другий і третій концерти, теж і бенкет в Народному Домі в 1942 р., а четвертий в середу, 6-го лютого 1946 р., в залі “Месоник Темпил”. Під час кожного концерту залі були виповнені зщерт слухачами, які нагороджували співака бурхливими оплесками після кожного виступу.

Пояснення на питання, чому з таким захопленням вітали українці Канади свого співака М. Голинського дав д-р П. Маценко в статті п. з. “Михайло Голинський — король українських тенорів”, в якій писав: “Українці мають велике свято: загостив до нас з концертами великий український співак М. Голинський. Місто Торонто, яке в Канаді рахується головним музичним центром, звичайно уважно й обережно відноситься до концертуючих музичних сил світу. В цьому випадку спів Михайла Голинського так його захопив, що управа міста Торонта рахувала для себе честю піднести йому, як символічне визнання “бути переможним” — золотий ключ міста.”

ІВАН ІСАЇВ (1908 — 1961)

Іван Ісаїв походив родом із села Стрільче, повіт Городенка, Західня Україна. До школи він ходив у Городенці і Станиславові (тепер Івано-Франківськ). До Канади він приїхав 1924 р. і спочатку працював робітником при залізниці, а, заощадивши трохи грошей, пішов вчитися до Колегії св. Йосифа в Йорктоні, Саск. В 1928 р. Іван Ісаїв приїхав до Едмонтону, де став до праці в корабельній лінії Гдня—Америка, а в 1930 р. він став керівником тої агенції. Попри своє професійне заняття Іван Ісаїв кинувся з запалом у вир суспільно-громадського життя. Він включився в працю Українського Народного Дому в Едмонтоні та став членом парафії св. Йосафата. По кількох роках його обрано головою УНДому. Був він також

діяльним членом аматорського гуртка та брав часто участь у виставах, які тоді ставлено дуже часто.

Як оснувалося Видавництво “Українські Вісті”, то Іван Ісаїв став одним із основників видавництва, якому присвятив багато років праці як член дирекції, як керівник видавництва в роках 1942-1946 та як співредактор часопису. Свої зв'язки з “Українськими Вістями” він підтримував до самої смерті, поміщуючи час-до-часу дописи та спомини, що вказували на його немалий письменницький талант та легкий барвистий стиль.

Протягом одинадцяти років працював Іван Ісаїв у земельному відділі Албертського уряду. Там він прийшов з допомогою неодному нашому фармареві, що мав якісь клопоти зі землею.

Від 1946 р. Іван Ісаїв вів власну агенцію продажу нерухомостей (“ріл естейт”) та відділ асекурації.

В 1932 р. Іван Ісаїв одружився з панною Ольгою, дочкою Данила і Євгенії Чорних. Бог благословив їх трьома синами: Ярославом, Віктором і Василем.

Іван Ісаїв уважав, що сила українців лежить в їхній організації. Тому й на з'їзді БУК в Едмонтоні, що відбувся 28 і 29 грудня 1940 р., він у своїй доповіді “Наша теперішність і наша будучність” говорив таке:

“В минулих роках українці католики в Канаді дбали головню про церковно-релігійні справи і в висліді маємо велику і добре зорганізовану єпархію. Але одночасно ми занедбали другу важливу ділянку, а саме організацію нашого народу в позацерковному житті. Тому кількасот наших народних домів і читалень не є об'єднані в одну організацію. Не мають одного проводу й одної централі. Недостача об'єднання наших українських католицьких товариств відбивається на праці нашого народу. Тому крайня пора, щоб наші товариства об'єдналися в одну організацію і мали один провід на цілу Канаду. До такого об'єднання змагає БУК від самих початків його оснвання. Дотеперішні досягнення вказують, що можна зробити в майбутньому, Якщо наша зорганізована суспільність активно підтримає об'єднання всіх товариств і парафій там де нема товариств.”

ІЛЛЯ ГЛОВА (1885 — 1957)

НАСТОЯТЕЛЬ І СЛАВНИЙ ДРИРИГЕНТ ХОРУ СТУДЕНТСЬКОГО КРУЖКА ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО В ЕДМОНТОНІ

Ілля Глова народився в селі Маківці біля Перемишля в Галичині, Західня Україна. По скінченні гімназії вступив до Василянської Духовної Семінарії в Крехові, щоб стати священиком. Але по двох роках навчання, 1907 року, виїхав до міста Філядельфія, в Америці, до Василянського Чину. Через рік він переїхав до Канади, де короткий час перебував у французькому монастирі в Ст. Боніфасі, біля Вінніпегу. Обізнавшись ближче з протестанством, він вирішив піти вивчати цю науку, став євангельським провідником між першими українськими поселенцями в провінції Алберта. По якомусь часі перебрав церковну працю у Вінніпезі і тут до того ж став редактором часопису “Ранок”.

Потім у 1918 році переїхав до Едмонтону і за старанням д-ра А. Т. Кібзея (студента медицини і настоятеля Інституту ім. М. Грушевського), п. Глова вчив студентів співу, музики і часом українознавства в 1918-19 роках. В 1919 році дирекція Інституту найняла Глова на позицію настоятеля і відтоді він став учителем українських курсів, співу та музики і настоятелем Інституту.

При цій нагоді треба згадати, що Ілля Глова був не лиш добрим диригентом хору, але й вмів він знаменито грати на різних інструментах. Тієї штуки навчив він і студентів Інституту. До бібліотеки Інституту він придбав чимало нових книжок і заохочував студентів читати твори Т. Шевченка, І. Франка та “Історію України” М. Грушевського. В той час в Інституті перебувало приблизно 60 студентів.

З початком листопада 1921 р. до Інституту зайшов менеджер Пентейджес театру в Едмонтоні й звернувся до п. Глови з пропозицією, щоб студенти Інституту дали в його театрі свої концерти через цілий тиждень. В театрі мали виступати якісь артисти зі Сходу, але вони були перешкоджені й відклали свої концерти. Отже п. Глова та деякі студенти таки добре думали, чи їм іти перед чужу публіку зі своїм концертом, чи ні. По довгих роздумах та нарадах зі студентами, диригент п. Глова погодився

виступити з концертом в театрі. Після кількох проб студентська група виступила в театрі перед чужою публікою. Цей концерт вдавсь дуже гарно. Добірні строї, добре вишколений мішаний хор та оркестра, балет з українськими народними танками та інші точки прямо чарували публіку, яка довго та голосно оплескувала студентські виступи, які мусіли багато точок повторювати по два рази. Цей великий успіх треба у великій мірі завдячувати диригентові п. Глові.

В 1920 році настоятель п. Ілля Глова вивчив і поставив на сцені виставу “Ой, не ходи Грицю”. Всі коментарі в українській пресі були дуже похвальні за мистецький popis аматорів.

Що писав про Іллю Глову часопис “Новий Шлях” з дня 12 серпня 1957 року: “Про смерть українця, якого ім’я мало знає, або взагалі не знає, українська громадськість у Канаді, про працю якого напевно не заговорить наша преса, хоч відійшла від нас небуденна людина, яка ціле своє життя діяла на виховно-громадському полі та всіма силами своєї душі любила свій нарід і Україну, яку залишила в молодім віці, півстоліття тому, в часі, коли національна свідомість наша ставила щойно свої перші кроки. Помер громадський діяч з піонерських часів Ілля Глова.

15-го жовтня 1930 р. на засіданні Управи Української Стрілецької Громади в Едмонтоні, Альберта, хтось порадив звернутися до місцевого українського діяча п. Глови. Він, кажуть, був колись ректором Інституту Грушевського в Едмонтоні, вчив студентів співу. Це добрий диригент, він нам допоможе.

Ми пішли до Глови до його дому. Він підвівся з крісла і з його лагідних приємних очей одна за другою покотилися сльози.

“То ви, панове, колишні вояки української армії! — врешті промовив він, — Ви браво боролися за Україну, за права і волю мого народу. Хіба я маю моральне право відмовити вам скромної допомоги на таке велике свято, як 1-ий Листопад, та для таких величних благородних завдань, які ви собі ставите, чи Українцям Канади хочете поставити перед їхні очі. Панове, для народу, з якого я вийшов, для потреб України, я з вами. Я старий до Вашого розпорядження, буду Вашим диригентом, буду разом з

вами співати для наших інвалідів і для України. Приходіть завтра на пробу” — закінчив п. Глова, витираючи хусткою очі...

Коли прийшла перша неділя листопада, тоді відбувся концерт Стрілецької Громади. Велика зала Німецького Клубу була набита щерть українською публікою, що завчасу прийшла зі стрільцями схилити свою голову перед великим чином 1-го Листопада

У передніх кріслах оркестра “Коса” грала стрілецький марш, а за кулісами стрілецький диригент Глова лагодив свій стрілецький хор до святочного виступу. І ось різко заграла сурма, розсунулась завіса і відкрила ясно освічене на естраді півколо вояків. Ось маєстатично піднялися догори руки диригента і з грудей 24-ох, тоді ще молодих хористів, громом ударила й електричним серпанком накрила переповнену залю пісня “Далека Ти, а близька нам, кохана Вітчино”. Пан Глова знаменито диригував і разом з нами співав. З його очей горохом котилися сльози. Поставала з місць публіка. “На струнко” стояли диригент, хор і всі чоловіки. На залі завмерла дівтора, і у великій повазі до “Неї”, далекої, але такої близької нашим серцям і душам України, втирало очі жіноцтво. А тоді бальзамом солодким полилася одна по другій дібрані до хвилини пісні і гучні оплески перетинали повітря.

Здається мені, що й досі ніде не чув такого співу і не бачив в акції такого диригента, яким був тоді бл. п. Ілля Глова. І ті сотні бідних емігрантів-скитальців того часу під його впливом витрясли зі своїх, тоді порожніх кишень, 300 дол. на українських інвалідів, що на той час було великими грішми і небуденним чином. Пан Глова був тихий, але правдивий і щирий український патріот.

ВШАНОВАНО О. Д-РА В. КУШНІРА НА 85 РОЦІ ЖИТТЯ

День 17-го вересня 1978 року був урочистим днем для Парохії св. Володимира й Ольги в Вінніпезі, в якому то дні відзначено 85 роковини уродин Дорогого Пароха о. д-ра Василя Кушніра, який 45 рік кермує цією Парохією.

По останній Сл. Божій до парохіяльної залі зійшлися заряди і члени парохії, щоб урочисто відзначити День уродин довголітнього пароха Катедрі.

О. д-р Кушнір народився 17 вересня 1893 р. в селі Вікно біля Грималова на Тернопільщині, в родині Михайла й Агафії Кушнірів. Висвячений на священника єпископом Никитою Будкою в Добромірці в 1927 р.

До Канади приїхав 1934 року на заклик Єпископа Василя Ладика на "Канонічний послух".

Останні дні перед виїздом о. д-ра В. Кушніра до Канади, записалися в пам'яті української громади м. Станиславова, теплим спомином назавжди. Громадські організації підготували спільне прощання для нього і в доказ свого признання і глибокої пошани обдарували його на дорогу цінними пам'ятковими дарунками.

Так надійшов для о. д-ра В. Кушніра пам'ятний травневий день у 1934 р. в якому він покинув Станиславів, виїжджаючи до Канади.

У 1934 році в місяці жовтні був назначений єпископом Василієм Ладикою Парохом “Малої Церкви св. Володимира й Ольги” у Вінніпезі, де по сьогоднішній день є Парохом, але “Мала Церква” розрослася до Митрополічної Катедри св. Володимира й Ольги.

Впродовж цих 45 років парохіяни мали нагоду бачити, що парохія під його вмілим керівництвом поступово змінювала свій вигляд. Побудована величава церква, заля, число членів Парохії зросло до великого числа 1000 членів — це все свідчило про ріст парохії. Тому всі церковні організації Ліга Українських Католицьких Жінок, Братство Українців Католиків, Трости, Рідна Школа, зібралися, щоб звеличати цей день дорогого ревного пастиря.

За почесним столом засіли голови зарядів: гол. ЛУКЖ п-і Татьяна Сидор; БУК інж. Андрій Качор; Трости — гол. Степан Ілин'як; Рідна Школа п-і Іванна Качор; почесний гол. Тростів Тома Бойчук; о. Роман Кисілевський, його дружина Володимира, о. Григорій Олійник, і Дорогий Ювілят о. д-р Василь Кушнір.

Господарем цієї невеличкої, але дуже щирої імпрези був о. Р. Кисілевський, який покликав о. д-ра В. Кушніра провести молитву. З квітами від Рідної Школи, якою о. Митрат дуже дорожить, привітали учні Оля Кандя від 10 кл., а від найменших Т. і Х. Горські. Від заряду Тростів вітав гол. С. Ілин'як, від ЛУКЖ гол. Т. Сидор.

Пані Марія Томчишин піднесла, для Ювілята торт такої величини, щоб приблизно відзеркалював пройдений шлях життя за 85 років, (щоб можна було почастувати всю парохіяльну родину).

Як почесний голова заряду Тростів п. Тома Бойчук сказав, що 85 років це поважне число і подивитися на цей шлях Отця Пароха, то можна гордо сказати, що не дарма, є великі плоди праці, не тільки на церковній ниві, але і на суспільно-національній

Пані Іванна Качор, директорка Рідної Школи побажала Ювілятові всього найкращого, головню доброго здоров'я.

Від імени хору “Тирса” вітала п-і Вірляна Головка, бажала дост. Ювілятові прожити ще довгі роки, подякувала за всі його турботи і поміч хорів і щоб в доброму здоров’ї міг о. Парох помагати молодим гуртуватися довкола своєї церкви.

Від БУК вітав п. інж. А. Качор. У коротких словах пригадав о. д-рові весь його пройдений трудолюбивий шлях. Від села Вікно, аж до сьогоднішнього 17-го вересня 1978 року, коли його титулуємо не тільки Отцем, але Доктором, Прелатом, Митратом, останньо Протонотарем, це титули здобуті на Церковній Ниві. На громадському полі о. д-р Кушнір нагороджений багатьма державними нагородами. Він був першим з організаторів КУК 1940 року, який очолював і був його душею. По сьогоднішній день він очолює СКВУ.

Від парохіян вітала п-і Галя Чорній, яка зворушливо і гарно заявила “ми, парохіяни є горді, що маємо між собою таку Дорогу особу, що цілий світ знає її.” Пані Чорній пригадала давні часи, (бо вона дочка перших піонерів катедри) і порівняла з минулими роками. На кінець висловила щирю подяку отцеві Парохові за великий його труд.

Мгр. Іванчук поділився з присутніми своїми думками про зустрічі з о. д-ром і ствердив, що він ніколи не був змучений, все жартівливий, витривалий й товариський.

На кінець о. Р. Кисілевський попросив дост. Ювілята промовити до зібраних.

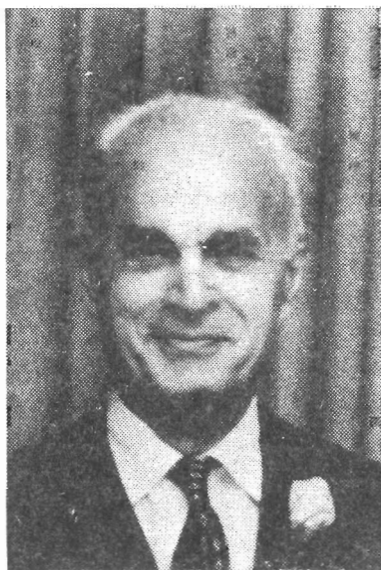
Зі сльозами в очах під оплески присутніх отець сказав кілька коротких слів: “Я сьогодні Вам не скажу нічого, бо... не годен, а було б що говорити...”

Подякував всім сердечно за це, що не забули його.

Традиційною піснею “Достойно Єсть” відмічено цей 85-рік жття о. Митрата, який гідно й достойно пройшов свій дотеперішній життєвий шлях

Є. Кандя

ВОЛОДИМИР КУПЧЕНКО (1897 — 1966)

10 червня 1966 р. помер в Едмонтоні визначний учитель, журналіст, поет і громадський діяч Володимир Купченко, людина великих здібностей і виняткової працьовитости.

Народився В. Купченко 1897 р. на буковинській землі, яку він гаряче любив усе життя. Учився в гімназії в Чернівцях. Був одним із засновників і співредактором журналу "Промінь". Він хотів, щоб ясне проміння осяяло всю Буковину, що була тоді в лабетах румунської займанщини. 1920 р. прибуває В. Купченко до Канади, до свого брата Віктора у Вінніпегу. Довгий час учителює, багато читає і сам учиться; зовсім недавно, на старість, він здобуває науковий ступінь доктора філософії в УВУ в Мюнхені.

В. Купченко залишився в пам'яті багатьох українців Канади як організатор сходин і доповідей, як блискучий промовець, справжній майстер сценічного слова, що нерідко викликав сльози в численних слухачів. Пригадується його доповідь у зв'язку в відкриттям пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпезі:

"10 березня 1961 р. був одним із найкращих днів, що я

пережив за сорок років у Канаді. Переді мною стояв образ 1914 р., коли в Чернівцях святкували 100-річчя безсмертного Кобзаря. Який то був великий день! Який величавий вечір.! Портрети Шевченка були наліплені на кожній шибі кожного вікна української хати. На кожному підвіконні цілу ніч горіли свічки. Питали чужинці: “Якого гетьмана, короля чи царя вшановують?” А українці відповідали: “Кобзаря України, великого Пророка, якого слово і слава сильніші за всіх царів!” Того вечора у найбільшій залі буковинської столиці відбувався концерт. Шо за концерт! Уся еліта української Буковини. Святкові строї, величні хори, академічна молодь. Яскраві світла... Моє серце розривалося зі зворушення”.

Так умів промовляти В. Купченко, якого часто хвалив славний І. Боберський. А в своїх творах написаних у стилі народної пісні він виливав любов до України — як соловейко. У вірші “Прилетіла ластівочка” пригадує він, як ластівка наворожила йому далеку дорогу.

Я сміявся з тебе, пташко,
А із мене доля
Насміялась тяжко-важко,
Вигнала за море.

І тепер я не сміюся,
Сивію в чужині;
Тільки часто я молюся
Сльозами рясними

У вірші, присвяченому пам’яті Олександра Кошиця, В. Купченко писав у стилі славного Гомера:

Батьку, Прийми ці слова, ці пелюстки троянди з-над
Прута,
Що в чужину заморську загнали вітри з Буковини:
Пісня — це слава твоя, яка завжди цвістиме, як рута.
Може колись попри тебе й мене хтось спімне в
Україні.

Добре було б зібрати віршові твори В. Купченка й видати їх окремою збіркою. Кілька поезій написав він англійською мовою — були надруковані в едмонтонському часописі “Джорнал”.

Оцінюючи заслуги дорогої людини, вдова Анна Купченко, його сини, дочки та внуки вирішили створити пам’яткову стипендію українознавства в середній школі

містечка Ламонт, Альберта, де В. Купченко багато років учителював. Стипендія в сумі 300 дол. призначається щороку найкращому учневі або учениці за знання української мови.

Пам'яті В. Купченка присвятили свої вірші адвокат Корнило Магера та М. Горішний. Закінчуємо цю статтю уривком із вірша К. Магери "Маєстат":

Доле лютая, химерна
Нас тобі не подолати!
Хоча вдача в нас покірна —
Гамалії ж ми хлоп'ята!
За Україну душею
Володимир страждав.
Вона гарна. Без неї
Він спокою не мав!

Володимир Купченко

Гей, Полтаво, наша славо,
Що гримиш до неба!
Йде до бою лава в лаву —
Їх веде Мазепа.
Наступають Левенгавпти,
Реншільд, Лагенкрони
На Петрові равти в крові —
Аж Полтава стогне.
Разом з шведом Ломиковський,
Гордий Гордієнко,
Герцик, Орлик і Мирович,
І Дмитро Горленко.

То грізні орли безсмертя —
Слава України,
Що готові сто раз вмерти
За святі руїни.
Гей, ти, прапоре священний,
Не хились додолу,
Хоч король Карло ранений,
А гетьман наш кволий, —
Та Полтава далі в славі!
Бій наш нескінченний!
В нас нові зростають лави —
На Петрів скажених!

Микола Горішній

Пам'яті Володимира Купченка

Із рідної України
Вітер повіває
На могилу, де Купченка
Тіло спочиває.
Повіває і співає
Тихенько і мило,
Що найбільше Його серце
В Канаді любило.
Ой любило і кохало
Все, що своє й рідне,
І боролось, як знало,
За життя свободне.

Прагло волі для народу
Ночами і днями
І на папір виливало
Щирими словами.
Живі слова, живі думи
Лишилися нині,
В котрих любов присвячена
Рідній Україні.
З далекої України
Вітер повіває
Нехай з Богом у спокої
Поет спочиває.

Подав **Микола Мельничук**

**ПАВЛО ТКАЧУК — (1903 — 1976)
ОДИН З ВИЗНАЧНИХ ДІЯЧІВ
ДРУГОЇ ІМІГРАЦІЇ**

27 квітня 1976 р. відійшов у вічність бл. п. Павло Ткачук, відомий книгар, видавець і громадський діяч. Поховано його в Саскатуні, де він прожив більш як 40 років.

Народився бл. п. Павло Ткачук 27 грудня 1903 р. на Херсонщині, в рідному місті закінчив початкову освіту та почав навчатися в середній технічній школі цукрової

промисловости, коли буря визвольної боротьби перервала його науку. Молодий Павло шіснадцятилітнім юнаком вступає в ряди Української Армії й бере участь у її тяжкій нерівній боротьбі за волю свого народу. З відходом уряду й армії УНР за межі України, П. Ткачук, на наказ своєї команди, залишається із особливими завданнями в Україні, але 1923 р. змушений покинути рідну землю, переслідуваний ворогами.

Після цілорічного перебування в Європі, Павло виїжджає на Кубу, де повних три роки, працює на різних роботах, але одночасно стає співзасновником і секретарем українського товариства зорганізованого там. 1926 р. прибуває до Канади, до Едмонтону, де незабаром виявляє свої непересічні мистецькі та організаторські здібності й повністю вливається в українське громадське й церковне життя того міста.

Якийсь час мешкав і провадив виховну працю з молоддю в Інституті ім. Михайла Грушевського. За його старанням був зорганізований при студентському товаристві драматичний і музичний гуртки. Одночасно Павло працював у відомій українській книгарні Фербея. В той же час продовжував свою освіту на вечірніх курсах у ділянці торгівлі.

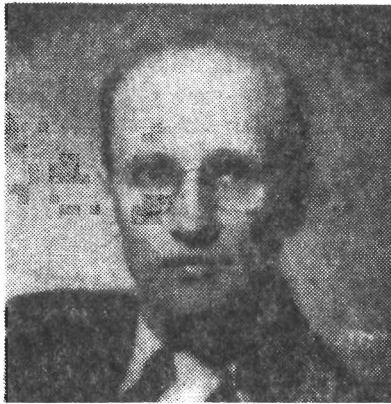
1931 р. П. Ткачук одружився з Марією з роду Янішевських. В короткому часі молода пара переноситься на постійне проживання до Саскатуну, де відкривають власну українську книгарню — першу таку книгарню в цьому місті. А з книгарнею тісно в'яжеться видавнича діяльність Павла Ткачука, що був завжди свідомий великої потреби освіти для свого народу, а особливо для молоді. Його заходами і стараннями були видані різні виховні програми, збірники народних і церковних пісень, зразки українського вишиття й т.п. Він уперше видав повний збірник творів Леонтовича та чудовий збірник пісень Гайворонського для молоді.

Одночасно П. Ткачук повністю пірнає в усі ділянки українського церковного і громадського життя в Саскатуні. Разом зі своєю дружиною бере активну участь у народному й церковному хорах, драматичних гуртках, у житті української православної громади, Українського народного дому та Інституту ім. Петра Могили. П. Ткачук був двічі головою української православної громади й

довгі роки членом її управи. Також двічі був головою дирекції Інституту ім. П. Могили і членом дирекції довгі роки. Був великим пропагатором і довголітнім головою Української кредитової спілки в Саскатуні. Був постійним учасником Соборів УГПЦ, конгресів КУК та співтворцем і діяльним членом Т-ва сприяння УНРаді в Саскатуні.

Від заснування Союзу Українців Самостійників був його постійним діяльним членом.

80-РІЧЧЯ Д-РА ПАВЛА МАЦЕНКА

Соціально-побутова хроніка нашої преси у вільному світі є багата на відзначення різних річниць; хрестин, уродин, сімейних подій, похоронів тощо, як також і відзначення різних заслужених і визначних осіб, які чим небудь прислужились розвиткові нашої української культури в Канаді.

Часто, через наші щоденні заняття й турботи ми забуваємо про живих заслужених одиниць, які все своє життя працювали й трудилися для добра свого народу, його культури й науки.

Нашим обов'язком є пригадати українському суспільству в Канаді, що одною з визначних і заслужених постатей нашої сучасності в Канаді є безперечно музиколог, д-р Павло Маценко, якому 24 грудня 1977 р. сповнилось 80 років.

Павло Маценко, нащадок козачого роду, народився 24 грудня 1897 р. у слободі Кириківка, Охтирського повіту на Харківщині. Освіту побирав у Кириківці, Харкові та

Сумах, де вчився в Місіонерській духовній школі. У першій світовій війні, був спочатку вояком, опісля закінчив у Києві Старшинську військову школу та був на різних фронтах, при чому кількакратно був ранений.

По закінченні війни в ранзі поручника рос. армії, вступає в осени 1917 р. до армії УНР, а то в Харкові до 2-го Слобідького полку. В січні 1920 р., як хворого на тиф, англійці евакуювали його на острів Кіпр, де він в 1921-22 рр. диригував і концертував церковними і світськими хорами. В 1923-24 рр. перебував у Болгарії у лісах, фабриках і копальнях (майнах), а одночасно організував і диригував болгарським хором. В 1924 р. переїздить до Праги. Тут вступає до Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова, закінчуючи музично-педагогічний факультет в клясах: диригування, сольоспіву та композиції. Потім продовжував свої музичні студії у Празькій Музичній Консерваторії. Після іспитів і дипломної праці у Високому Педагогічному Інституті одержав право учителя середніх шкіл. Потім спеціалізувався в історії української церковної музики і в 1932 році був промований на доктора музично-педагогічних наук. В роках 1927-28 закінчив також чеську дворічну школи Високих Педагогічних Наук.

В Празі був суб-диригентом “Українського Академічного Хору” — диригував там також церковним і світським хорами. В 1929-31 рр. диригував церковним хором української католицької церкви у Відні. Диригував там також і німецьким хором колишніх полонених в Росії. У 1937 році Український Народний Дім у Вінніпезі запрошує його на працю вчителя і диригента. На цьому пості він працює до 1940 року. В репертуарі хору були твори українських клясиків світської і духовної музики та твори із світової музичної літератури. Виставив вперше в Канаді оперу “Ноктюрн” М. Лисенка, та інші музично-драматичні твори. Виступав з хором в концертних залах Вінніпегу. Під час коронації короля Юрія VI співав перед парламентом і СіБіСі передавала спів на всю Канаду. Диригував на святах збірними хорами і потім СіБіСі періодично давала його хорові місце в своїх програмах. Був ініціатором “Українсько Освітніх Курсів” для молоді Канади й Америки, та вів їх з рамени УНО в Торонто й Вінніпезі, від 1940 до 1945 рр., коли перебрав “Осередок

Української Культури й Освіти”. Був лектором на курсах, де викладали визначні представники науки, мистецтва й політики: О. Кошиць, д-р Л. Цегельський і др. Ідею тих курсів потім перебрали й інші установи, В 1941 році заснував у Вінніпезі хор Молодих Українських Націоналістів МУН і проводив ним до 1949 р. Цей хор та хори, якими диригував по закінченні курсів О. Кошиць, зробили поважну культурну працю. Від постановня Централі Комітету Українців Канади д-р П. Маценко був там секретарем і потім головою Освітньої секції. Тоді видані підручники: “Юкреїнян авторс”, “Грамадика української мови” — Ю. Стечишина і др. Окрім того він був: культурно-осітнім референтом УНО Канади, співосновником і довголітнім секретарем Осередку Української Культури й Освіти у Вінніпезі, що має бібліотеку, музей і архів. був співредактором часопису “Новий Шлях” і дописувачем різних часописів і журналів, організатором “Взаємної Помочі” на Канаду та др. Є членом-кореспондентом УВАН в Канаді.

Був ректором Інституту св. Івана в Едмонтоні, Альберта, професором музики Колегії св. Володимира в Робліні, Манітоба, і є повним професором Колегії св. Андрея при Манітобському університеті.

Д-р П. Маценко написав багато наукових праць і досліджень та кілька соток статей з ділянки української музичної культури, церковної та світської музики. Для повности образу подаємо вкоротці список його праць.

Наукова й журналістична праця: “35 духовиних концертів Д. Бортнянського — їх історично-теоретичний огляд” (дипломна праця 1928 р.), “Склад та технічна будова мелодій київського розспіву в Почаївському Ірмолої 1775 р.” (дисертація, 1931 р.) Нариси з української музичної культури та про музиків: “Українська народна оркестра”, “Я. Степовий”, “М. Леонтович — три праці”, “М. Вериківський” (2 праці), “П. Козицький” (3 праці), “Л. Ревуцький”, “Д. С. Бортнянський”, “М. Березовський”, “Г. Сковорода і Г. Квітка-Основ’яненко”, “М. Бойченко”, Б. Кудрик”, “М. Гайворонський”, “А. Ведель”, “Огляд праць О. Кошиця”, та ряд статей про нього, “Засади творчости О. Кошиця”, “Андрій і Гаврило Рачинські”, “Тарас Микиша” (три праці), “Іван Мельник”, “М. Фоменко”, “Ф. С. Якименко”, “Давня українська музика, церковна і су-

часна”, “Український церковний спів”, “Грегоріянський спів”, “С. Давидов”, “С. Дехтарев”, “Тредіяковський і канти”, “О. прот. І. Заяць”, “Т. Г. Шевченко в українській музиці”. За останнє десятиріччя появились друком написані або редаговані д-ром П. Маценком, між іншими, такі видання: “Нариси до Української Церковної Музики”, Роблін-Вінніпег 1968, 151 стор.; “Служба Божа” — Літургія — для мішаного хору й народу, “Служба Божа” К. Стеценка, за редакцією д-ра П. Маценка, Вінніпег, 1972; “Конспект Історії Української Церковної Музики”, видання Колегії св. Андрея, Вінніпег 1973, 102 стро.; “3 піснею через світ”, із щоденника О. Кошиця, накладом Осередку Української Культури й Освіти”, за редакцією д-ра П. Маценка, Вінніпег 1974, 184 стор.; “С. Яременко — композитор”, Вінніпег 1974, 32 стор., та інші.

Багато праць д-ра П. Маценка лежать в рукописах, очікуючи свого видання.

Було б гарно, коли б якась установа або добродій видали дещо з його праць з нагоди 80-ліття — ювілею цього невтомного дослідника нашої музичної культури.

Праці-статті д-ра П. Маценка друкувались в різних журналах і часописах як ось: “Вісник”, Львів; “Самостійна Думка”, Чернівці; “Самостійна Україна”, Чикаго; “Канада-Америка”, “Віра й Культура”, Вінніпег; “Новий Шлях”, Вінніпег-Торонто; “Українське Слово”, Париж; “Український Голос”, Вінніпег; “Свобода”, Нью Джерзі; “Українські Вісті”, Едмонтон; та в календарях-річниках “Нового Шляху”, “Українського Голосу” і “Нового Літопису”.

Щоб дати повну характеристику про д-ра П. Маценка, яка б охопила всю його діяльність і творчість як музиколога, диригента, педагога, дослідника української світської й релігійної музики, публіциста й журналіста — тобто автора різних наукових розвідок та численних статей з українського музичного й громадського життя — та вкінці як громадського діяча, треба окремої монографії.

З нагоди 80-річчя бажаємо д-рові П. Маценкові ще багато щасливих і творчих років для добра і слави української культури й народу!

Сергій Яременко

ТРЕТЯ ДОБА

Українську іміграцію до Канади після Другої світової війни, можна оцінювати далеко на понад 40,000.

Поважна кількість цих тисяч поселилася перед усім у містах, а частина на фармах. Серед нових цих імігрантів був поважний відсоток інтелігенції зі середньою та високою освітою. Були серед них також висококваліфіковані професіоналісти — педагоги, лікарі, економісти, інженери, адвокати, професори університету тощо. Серед них була також справжня культурна еліта — поети, письменники, малярі, журналісти.

Тут годиться пригадати всім про дуже важну подію з 1946 року, що варта запам'ятати.

Отже, дня 20-го травня представники Комітету Українців Канади, а також і представники комуністичної організації, подали свої пропозиції й погляди про впускання до Канади більшої кількості українських втікачів з-під совєтчини перед сенатським комітетом в Оттаві. Цю конференцію влаштував сенатор Ровбак, щоб дати нагоду цим двом суперним групам викласти свої погляди на цю справу. Від Комітету Українців Канади були о. д-р В. Кушнір, о. д-р С. Савчук, суддя І. Р. Соломон, посол А. Глинка, Богдан Панчук і посол Ф. Заплітний. З комуністів були С. Мацієвич (редактор), Іван Бойчук, П. Прокопчак, Ю. Кренц та І. Навізівський.

Комуністи поборювали пропозицію впускання до Канади втікачів на тій підставі, що вони є бандити, фашисти і т. п. Представники КУК доказували, що ці люди є дуже побажаними, бо вони цінять демократію і причиняться до розбудови своєї нової країни.

Суддя Ровбак і Аселтін ставилися до аргументів КУК прихильно, а до комуністів з різними запитамі, які їх денервували, і на яких вони не мали задовільних відповідей.

Комітет Українців Канади працював по лінії презентації проблем переселення нової іміграції. Створений фонд допомоги Українців Канади безпосередньо та ефективно допомагав в цій справі на місцях, де жили переміщені особи.

Центральне Бюро в Лондоні, що дуже інтенсивно працювало в допомозі скитальцям, 1947 р. переносить в

основному свою працю до Британської зони Німеччини і в Лонг, опісля в Білефельді, створює Допомогову Місію Фонду. Ця місія проіснувала до кінця 1951 р.

Фонд зумів добре поставити питання допомоги українським скитальцям. До 1948 р. збірки дали понад 200 тисяч доларів, враховуючи сюди й понад 30 тисяч переселенчого фонду посла Антона Глинки. В парі з матеріальною допомогою й одягом, рідше грішми, йшла допомога правна і передусім моральна. Український емігрант, викинений з рідної землі, без правної допомоги почувався безпомічним. Тому поява в Європі репрезентантів канадських українців викликала вдовolenня і почування безпеки, піднесла людей на душі й допомогла їм перетривати таборові злидні, сумніви та унівські зловживання, большевицькі насильства та злочини.

Третя українська іміграція до Канади, яка почалася кілька років після закінчення Другої світової війни, складалася передусім з переміщених осіб, які вважали себе за політичних емігрантів. Коло 50 відсотків з них подавала себе за хліборобів, але багато з них подавали себе за хліборобів тільки тому, що така категорія імігрантів була найбільше побажана на американському континенті; приблизно 25 відсотків були ремісники, 6 відсотків інженери, коло 300 лікарів і дентистів, коло 300 професорів університетів, понад 600 духовного стану в тому й кільканадцять єпископів.

У своїй книжці “Історія українців Канади” д-р Михайло Марунчак пише, між іншим, таке: “Під кутом політичних настроїв українських трьох іміграцій можемо сказати, що провід першої іміграції був під впливом соціалістичних ідей, але загальна маса була радше індеферентна, в другій іміграції переважали настрої націоналістично-ревізійні і вже соціалістичні були в ній у меншості. Третя іміграція виявилась наскрізь антибольшевицькою.

Якщо рівняти третю іміграцію з двома першими під оглядом господарським, то перша була чисто фармерська, друга була зрізничована, однак переважало фармерство над міським елементом, знова третя була в більшості міською іміграцією.

Зрозуміло, що всі ці риси нової іміграції мусіли мати свій дальший вплив на релігійне, культурне, економічно-

професійне і політичне життя українців Канади.”

Треба тут підкреслити, що друга і третя іміграція іноді згідливо висловлюється про першу іміграцію, що вона ніби складалася тільки з неосвічених заробітчанин. Це правда, що люди першої іміграції не мали вищої освіти і не всі були національно свідомі. Але таке саме можна сказати про маси народу на рідних землях у тих самих часах. Про перших імігрантів можна сказати, що вони під багатьма оглядами перевищували своїх земляків на рідних землях, бо це були люди відважні; вони проявляли здоровий розум, витривалість і чесність, а головню такими були ті, що осідали на фармах і жили компактними колоніями за своїми формами життя. Не один банкір казав, що воліє позичити гроші українському імігрантові навіть без вексля, ніж декому іншому на вексель із запорукою ручителів, бо він знав, що наш імігрант чесний, що його слово святе і він заплатить свою заборгованість скорше, ніж не-українець, що підписав вексель.

Перша українська іміграція мала тривкі моральні основи й здоровий глузд. Вона мала те, що треба було мати, і зробила те, що треба було зробити. Вона видавала з-поміж себе провідників-ідеалістів і відданих громадських діячів. Уже 1900 р. появилися такі провідники як Петро Зварич, Кирило Генік, Ф. Негрич та інші, які ставили спротив латинізуванню греко-католицької церкви в Канаді.

Також появилися інші ідеалісти, що з посвятою кинулися до культурно-освітньої праці між маси народу. До цієї групи належали Тарас Ферлей, Василь Кудрик, Ярослав Арсенич, Петро Зварич, Василь Чумер, Петро Войценко, Орест Жеребко та інші. Завдяки цим одиницям манітобський уряд заснував 1905 р. “Рутеніян Трейнінг Скул” для вишколу українських хлопців на учительські посади. Кілька років пізніше, а саме в 1910 р., почав виходити “Український Голос”, перший український часопис видаваний українцями, який пропагував ідею поклататись на власні сили в усіх ділянках українського життя, творити життя своїми силами, а не чекати на допомогу від чужих.

Назва “українець” була в тих часах новою для української спільноти. Тоді термін “русин”, “руський” були ознакою спільноти найбільшої поступовости. Вони ще

найкраще означували нашу національність, але ці терміни швидко змінилися на “українець”, або “український”. Кличі “Українського Голосу” — покладатися на власні сили й розбудовувати своє національне життя. Отже, під впливом тих кличів почали зростати народні доми, а в них і читальні, які в протягу десять років дійшли до чотирьох соток. Ці народні доми й читальні були справжніми осередками нашого культурного життя. Це були розсадники національної свідомості і в них почалося перетворення галичан, буковинців, австріяків на свідомих українців.

Вище згадані діячі сповняли заповіт Андрія Січинського, який подаємо тут в скороченій формі: “Маса народу потребує освіти. Кожний нарід що хоче добитися самостійности, мусить передусім дбати, щоб нижчі верстви суспільности, народні маси піднести до тої степені освіти, щоби та народня маса почувалася членом народного організму, відчула своє горожанське й національне достоїнство і знала потребу існування своєї нації як окремої народної індивідуальности; бо ніхто інший, а ця маса народу, є підставою усього.”

ЯК ПОЧАЛОСЯ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ

У часі Другої світової війни на університеті в Саскатуні працював проф. Дж. Симпсон, людина широких горизонтів та один з краших знавців сходу Європи. Саме завдяки йому та заходами таких українців, як д-р Т.Павличенко, який був професором згаданого університету, вдалося відкрити при цьому університеті катедру української мови. Професором-основоположником цієї катедри був д-р К. Андрусишин

Однак, щоб мати постійний доплив студентів на славистичний відділ, треба було ввести українську мову в публичних школах. Це зробило міністерство освіти Саскачевану 1952 р., визнаючи українську мову як надобов'язковий, але кредитовий предмет. Спершу цей експеримент практиковано тільки в двох українських католицьких школах — Академії Пресвятого Серця і Колегії св. Йосифа де вчив брат Методій Козяк. Обидві ці інституції були в Йортоні, Саск. Коли виявилось, що 116 учнів згаданих шкіл успішно закінчили курс української

мови, то міністерство освіти в 1954 році поширило своє рішення на всі вищі школи Саскачевану. В першому році брало в Саскачевані українську мову 1,074 учнів а десять років пізніше 1,171. В Саскачеванському університеті, в академічному році 1966-67 на відділі славістики було 325 студентів і з того студіювали українознавство 180 — отже маємо великий успіх в розбудові канадської науки. В 1967 р. працювало на славістичному відділі Саскачеванського університету чотирьох професорів: д-р К. Андрусишин, В. О. Буйняк. Ю. Фотій, та О. Роїк; і трьох помічників.

Навчання української мови в Алберті пішло подібними шляхами. В 1957 р. Борд оф Говернорс Албертійського університету разом з президентом д-ром А. Стюартом, дали згоду на введення у програму університету навчання української мови. Сталося це після довгих заходів громадян та послів провінції: В. Томина, А. Головача й інших. Місцевий відділ КУК разом з президентом Краєвої Екзекутиви КУК о. д-ром в. Кушніром, перевели інтерв'ю з компетентними чинниками, які оцінили позитивно потребу української мови на університеті. Вже до того часу в 1950-51 роках були на університеті вечірні некрдитовані курси української мови, які 5 років пізніше мали коло 130 студентів. Мову викладали О. Старчук (новоприбулий), який завів ці виклади, дальше Петро Лазарович, Юрій Стефаник. Ситуація змінилася на краще, коли українська мова стала кредитованим предметом.

Коли в Алберті почала у 1958 р. працю королівська комісія для справ шкільництва, під головуванням сенатора Д. Кемерона, посипались до неї від українських організацій прохання та документовані пропозиції, щоб у публічних школах Алберти ввести навчання української мови. Албертійський університет склав також "бріф", доказуючи потребу ввести цю мову в публічне шкільництво. Незабаром 13 вересня 1958 р. міністер освіти Алберти А. Алберт проголосив позитивне урядове рішення в цій справі. В 1964-65 р. 20 середніх шкіл Алберти мали виклади української мови і її вивчали 554 учнів, тоді коли в 1970 р. вписалося на навчання української мови в публичних школах в Алберті 2,200 учнів, а в 1971 р. 2949.

У тому ж часі на відділі словянських мов і літератур, працювало 9 викладачів. Це був черговий здобуток ка-

надської науки. Катедрою керував від 1960 р. проф. Яр. Славутич.

Про д-ра Яр. Славутича “Історія українців Канади” між іншим пише таке: “ Великий патріот — соборник, якого вчені зараховують до найвизначніших поетів сучасності. Крім власних творів, зібраних в імпазантному збірнику, Яр. Славутич був редактором інших збірників, педагогом-автором підручників української мови для англомовної і тут же народженої молоді, рецензент ряду творів і автором літературно-критичних есеїв”.

Це є великий дар третьої іміграції для української спільноти Канади.

Крім проф. Яр. Славутича годиться тут згадати дещо про кількох інших професорів, які своєю наукою та своїми ділами піднесли престиж українців в Канаді. Були це люди з третьої іміграції.

Д-р Богдан Боцюрків (1925 —) — щирий український патріот, був професором Албертійського, а згодом Оттавського університетів, автор декількох цінних праць про релігійні питання в СССР.

Д-р Яр. Б. Рудницький (1910 —), професор слов'янської філології в Празі та Мюнхені, очолив у Канаді слов'янські студії при Манітобському університеті та Українську Вільну Академію Наук. З більших його праць відомі — “Український правопис”, “Український етимологічний словник” та інші.

Також треба згадати про деяких інших професорів як: **д-р О. Старчук (1915 — 1971)** професор Албертського університету, і спеціаліст слов'янської літератури; **д-р Орест Буйняк**, проф. Саскачеванського університету; **д-р Ярослав Розумний** та низка інших імен лінгвістів третьої іміграції як: д-р І. Тарнавецька (палеографія), д-р Б. Білаш, В. Верига, С. Погорілий, брат **Методій Козяк** (народжений вихований у Канаді), як також поважний реєстр молодих професорів-асистентів, то цей список не тільки поважний, але й багатий у високо кваліфіковані таланти, які ведуть перед в ділянці слов'янознавства в Канаді.

Д-Р ОРЕСТ СТАРЧУК

Д-р Орест Старчук народився на Рідних Землях в 1915 році, в учительській сім'ї. Там же він закінчив український державний ліцей і вступив до університету на студії права і державних наук, а рівночасно також студював мовознавство, між іншими в таких визначних професорів як брати Федоровичі, Антін Клим, Равлюк і Бриндзан. Д-р Старчук був активним членом багатьох українських організацій та установ. Скінчивши університетські студії і досягнувши ступінь д-ра прав і державних наук, його професійна активність була короткотривалою, тому що з вибухом II-ої Світової війни всі його плани на майбутнє перервались.

Після жахливих переживань і тюремного життя, він опинився в 1945 році в Західній Німеччині, де працював два і пів року на вищій посаді в Британському військовому уряді для Німеччини і де він частинно вивчив англійську мову. Звідти він зв'язався з ріднею в Канаді і в 1948 році прибув з дружиною і двома діточками до Алберти. Спочатку він працював на фермі, пізніше при обробці дерева, а далі більше року в гуртовні "The Independent Wholesale Ltd." в Едмонтоні.

Коли в 1949 році новонайменований Албертійським університетом професор д-р Рольф Шафлін не міг переїхати сюди, щоб перебрати своє становище, Університет покликав на його місце д-ра Старчука й назначив його

лектором слов'янського відділу і німецької мови. Орест Старчук викладав в цьому році російську мову а також німецьку на вищих курсах. Його вже прийняв університет на постійну працю.

ІНЖ. ВОЛОДИМИР МИКОЛА МАЦЬКІВ

Албертський університет під час весняної сесії в четвер, 27 травня 1976 надасть почесний докторат чотирьом особам, які відіграли визначну роль в канадському політичному, науковому чи суспільному житті. Між вибраними особами є кол. албертієць інж. Володимир М. Мацьків, який дістане почесний докторат з природознавчих наук. Він є першим українцем, який одержить це почесне відзначення в албертському університеті за його вклад у випрацюванні нових металургійних процесів, які знайшли визнання і примінення не тільки в Канаді, але також в багатьох країнах поза Канадою.

Життєвий шлях і наукова кар'єра цього молодого науковця є дуже інтересна. Народився він 4 березня 1923 року у Станиславові, тепер Івано Франківську, Західня Україна. Юні роки його життя припали на час бурхливої Другої світової війни. Не зважаючи на несприятливі воєнні умовини, він вписується на хемічний факультет Бресльавського університету і закінчує свої студії в 1946 р. дипломом хеміка в Ерлянгенському університеті в Німеччині.

По двох роках дальших подипломових студій в Ерлянгені і Лювені, Бельгія, в 1948 р. він переїжджає до Канади. Перші два роки переходить через піонерську фазу, працюючи аналістом в копальні, а опісля у Манітобській провінційній лябораторії.

Дійсну професійну кар'єру почав він у 1949 р., коли одержав працю хеміка в малій копальняній фірмі Шерітт Гордон. В тому часі компанія знайшла ніклевую руду й шукала за новим процесом її обробки. Професор Ф. Форвард з університету у Британській Колюмбії був на сліді нового ревелаяційного процесу перерібки ніклевої руди гідрометалургійною метою-екстакція металю до водного розчину під тиском кисню при вищій температурі.

Інж. В. Мацьків працював в початковій стадії нового процесу з професором Форвардом, заприятелював з ним і в дуже скорому часі перебрав керму над детальним випрацюванням і удосконаленням процесу.

До того часу перерібною металів займалися гірники і металюрги вживаючи методи пражання при високій температурі. Ці процеси виділяли трійливі гази, які нищили рослинність і були шкідливими для людського здоров'я. Новий гідрометалургійний процес дозволяє діставати очищені метали і перетворює трійливі гази в добриво для рільничих цілей.

Кожний новий технологічний процес має багато проблем, які вимагають розв'язки. Ці проблеми мав перед собою інж. В. Мацьків і завдяки своїй розсудливості і винахідливості зумів їх щасливо розв'язати. На протязі п'яти років дослідчої праці Шеррітт Гордон побудував у Форт Саскачевані, Алберта, першу у світі гідрометалургійну фабрику для перерібки сульфідної нікелевої руди. Ця фабрика працює успішно від 1954 р. продукуючи не тільки нікель, але поширила свою діяльність на виріб кобальту, амоньяку і амоньякальних солей як добрива, нікелевої бляхи, порошоків нікелю і кобальту, виріб спеціальних порошоків покритих нікелем чи кобальтом, що знайшли примінення в будові автомобільних і літакових моторів, виробу бляхи для високих температур і виробу грошей для Канади і багатьох країн у цілому світі.

При фабриці у Форт Саскачевані працює дослідчий відділ, який ініціює і переводить праці над новими процесами і продуктами. У висліді дослідчої праці випрацювано процеси на перерібку руд міді, цинку, заліза, свинцю і молібдену. Деякі з названих процесів випробувано у напів-комерційній скалі чи примінено у виробництві. Під цю пору працюють на базі патентів Шеррітт Гордона фабрики в США, Полудневій Африці, Австралії, Філіппінах і Фінляндії.

З цього короткого перегляду можна мати уяву про широкий спектр дослідчої праці, якою інж. В. Мацьків кермував. В оцінці знавців то була одинока дослідча приватна лябораторія в Канаді, яка працювала успішно і зі зиском для компанії.

За вклад інж. В. Мацькова у дослідчу працю він авансував дуже скоро з хеміка на головного хеміка, в 1952

р. на директора дослідчого відділу, в 1964 р. став членом управи компанії, а від 1972 р. є ексекутивним заст. президента.

Мимо відповідальних обов'язків як член управління компанії з осідком в Торонті він даліше заінтересований дослідчою працею у Форт Саскачевані і служить своїми порадами у плануванні праці.

Інж. В. Мацьків виріс поза рамки компанії. Він є членом Канадської Дослідчої Ради і бере участь у професійних канадських і американських організаціях, а Хемічний Інститут Канади вибрав його дійсним членом. Також він став дійсним членом НТШ і почесним членом Товариства Українських Інженерів Америки. В цих товариствах він бере живу участь головно в організації наукових конференцій. В часі побуту у Форт Саскачевані він був головою НТШ на Західну Канаду. Тепер є заст. голови Канадського НТШ.

В роках 1966 до 1972 інж. В. Мацьків одержав ряд відзначень від канадських професійних організацій і нагороду Юлія Гарнієр у Франції. Він є автором чи співавтором 45 наукових праць і 42 патентів.

Інж. В. Мацьків одружився в 1951 р. з Богданною Кебуз і мають три дочки, Христю, Марту і Оленку, які беруть участь у хорах Торонта і є членами Пласту.

Коли хто питає інж. В. Мацькова чому завдячує успіху у своїй науковій праці, то одержить відповідь: "У подружжі хемії з металургією". Будучи по вишколі хеміком, він примінив хемічні методи до металургії і ця комбінація показала дуже щасливою. Одначе у доповненні до цієї відповіді треба додати, що причина успіху лежить також у його ціхах характеру. В нього майже не існує слово "не можливо". Коли вимагає потреба, він вкладає працю і енергію з особистою посвятою і вимагає цього від своїх співпрацівників.

З нагоди одержання почесного дократату, ми всі співпрацівники, приятелі і знайомі складаємо інж. В. Мацькову найщиріші гратуляції. Ми радіємо його успіхами і сподіваємося ще більших досягнень у майбутньому. Віримо що інж. В. Мацьків наших надій не заведе.

СПОГАД ПРО МИКОЛУ ФЛЯКА

Народився Микола Фляк 10 грудня, 1899 р. в Сушиці Риковій поблизу Старого Самбора, Галичина, Україна. Навчався в польській гімназії й як пластун, залюбки вивчав історію України. В 1918 р. пішов він як доброволець до українського війська. Після небезпечної недуги працював у рядах УГА як державний службовець. В 1922 р. почав навчатися в Львівській політехніці, звідки його усунено. Потім він перенісся до Данцігу, де 1927 р. здобув диплом інженера-архітекта.

Працював Микола Фляк як архітект у польських містах й повернувся у рідні сторони аж в часі Другої світової війни. В 1942 ро. він став директором промислової школи в Коломиї, яку він розбудував й де впроваджено навчання 14 різних ремесел та практичних фахів.

У повоєнні роки Микола Фляк приїхав з родиною до Канади і осівся в місті Едмонтон. Через кілька літ працював приватно як архітект. Потім він дістав урядову посаду в Албертським уряді в “Department of Public Works”, де працював через 14 літ. Поза свою урядову працю Микола, між іншим, виконував даром або за дуже малу винагороду такі проекти як: (1) Шести-класову школу при церкві св. Юра в Едмонтоні й також будову дому парохіяльного. (2) Будова української католицької церкви в Келгарі, в Ту-Гілс, Боне Віл, в Спедден (православна церква) і т.д.

СУСПІЛЬНА ПРАЦЯ МИКОЛИ ФЛЯКА

Був він активним членом УНО. Давав поміч курсам українознавства й також навчав на тих курсах. Брав кількакратно участь в справі місцевого відділу КУК. Займався представництвом Енциклопедії Кубійовича і приєднав багато передплатників. Займався як голова Шкільної Ради при КУК введенням навчання української мови в державних школах. Від 1957 р. займався спростовуванням неточностей про Україну в наукових працях в англійській, німецькій і польській мовах. Також в спілці з покійним послом М. Лучковичем, оснував в тій цілі Український Публіцистичний Інститут, який вислав понад 60 спростовань до різних публікацій. Добився зміни в деяких шкільних підручниках. На основі спростування,

перевидання змінено “Our European Heritage” і “Story of Nations”.

Від початків свого побуту в Канаді, Микола Фляк все інтересувався історією наших поселенців та збирав матеріали з піонерської доби. Через довгі роки був активним членом Товариства Українських Піонерів Алберти. Він був одним з тих, що помагали збудувати пам'ятник в честь українських піонерів, який був відслонений в Елк Айленд парку 1963 р. В 1965 р. був вибраний секретарем Товариства Піонерів, а в 1968 р. був покликаний як співредактор до книжки “The Ukrainian Pioneers in Alberta”, яка вийшла друком в 1970 р.

Ціле своє життя Микола Фляк постійно давав щось корисного для громади, серед якої він жив та української спільноти взагалі. Його шляхетні діла все будуть тим ясним світлом, яке буде заохочувати молоде покоління до громадської діяльності.

На заінчення треба підкреслити, що покійний був щирим українським патріотом, що він був працьовитий й других заохочував до праці; що він був чесний чоловік і цю прикмету вщиплював скрізь і всюди. Коли хтось здобув в нього довіря, то він остався щирим другом до смерти.

ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ ПОДІЙ МІЖ УКРАЇНЦЯМИ В КАНАДІ

У ВІННІПЕГУ ВИДАНО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ВЕЛИКУ ІСТОРІЮ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ.

Вінніпег. — У видавництві “Історичні публікації” появилася друком, великою 792-сторінковою книгою нова праця відомого дослідника історії українців Канади д-ра Михайла Марунчака п. н. “The Ukrainian Canadians: A History”. Видана ця праця англійською мовою за спонзуванням Комісії Канадського Сторіччя під фірмою Українські Вільної Академії Наук в Канаді і з фінансовою підтримкою Української Канадійської Фундації ім. Тараса Шевченка. Вступне слово до цієї монументальної праці написав відомий український історик проф. Володимир Ю. Кисілевський. Три обширні розділи праці

розглядають: еру піонерів, еру розвиткової діяльності й еру завершення. Історія д-ра М. Марунчака має енциклопедичний характер й окремі її розділи та підрозділи присвячені національним і соціальним процесам, ідентифікації української спільноти в Канаді, народному мистецтву, релігійно-церковним питанням, українському шкільництву, пресі, літературі, науці, організаційному життю, політиці, участі українців у канадійських військових формаціях, в адміністрації, судівництві, законодавстві та в загальній репрезентації. В окремих розділах висвітлені зв'язки українців Канади з Рідним Краєм.

Завершують книгу спеціальні індекси-показчики: осіб, церков, парафій і церковних організацій і кооператив, шкіл і виховних установ, преси і видань та географічних назв. Окремо подана вибрана бібліографія праць про Україну й українців у Канаді. Книга багато ілюстрована оригінальними фото з різних ділянок українського життя в Канаді. Автор цієї важливої праці д-р Михайло Марунчак, довголітній дослідник українського життя в Канаді, є також автором виданих останніми роками великих праць українською мовою — трьох томів “Студій до історії українців Канади”. Тепер підготовляє він до друку четвертий том згаданих “Студій” та другий том “Історії українців Канади”, як також довідник про канадійських українців.

ПРОФ. ЯР СЛАВУТИЧ

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ЯРА СЛАВУТИЧА

В переїзді на наукову конференцію в Мексіку, проф. Едмонтонського університету в Канаді д-р Яр. Славутич відвідав українські осередки в Маямі, та Маямі Біч, де йому влаштовано відповідні авторські вечори з рецитаціями його творів. В неділю 20 грудня 1981 р. д-р Анна Власенко-Бойцун привезла автора до п-ва Тимошенків у Ворм Мінерал Спрінгс. Вони показали їм славне в цій місцевості озеро Молодости, а ввечері наша громада щиро вітала рідкісних гостей у своєму Релігійно-Культурному Осередку св. Андрія в Норт Порт, де проф. Ярові Славутичеві влаштовано оригінальний авторський вечір.

За президіяльний стіл засіли о. протопроект. Теодор Форостій, почесний голова Осередку; сен. Павло Юзик; голова громади Володимир Різник; проф. Яр Славутич і поетеса Лариса Мурович, культурно-освітня референтка осередку, про яку поет О. Гай-Головка, на сторінках часопису “Вільний світ” у Вінніпегу за 2 листопада 1981 р. написав об’єктивну характеристику її творчості, порівнюючи її до Олени Теліги.

Лариса Мурович, представляючи Яра Славутича, уміло схарактеризувала його творчість, як великого українського патріота — соборника, закоханого в нашу історичну минувшину, княжої, козацької, як також доби УПА та сучасних нескорених. Його муза не поминула й трипільську добу Аріїв-Оріїв, які з-понад Дніпра виемігрували до Індії. Англійський науковець Стюарт Піггот ствердив всупереч германській теорії, що Арії-Орії це предки автохтонів сучасних широких просторів України.

Яра Славутича зараховують до найвизначніших поетів сучасності, він часто збагачує українську мову новотворами слів чи то неологізмами й тому заслуговує на належне признание нас усіх. В нього культ зброї й культ гетьмана Івана Мазепи займає окреме місце. Крім власних творів, зібраних в імпазантному збірнику, Яр Славутич є редактором інших збірників, педагогом-автором підручників української мови для англомовної і тут уже народженої української молоді, рецензентом ряду творів і автором літературно-критичних есеїв. У кварталнику “Українська книга” ч. 1 і 2 за 1981 р. поміщено “Бібліографію творів Яра Славутича” за 1978-1980 роки пера Віри Славутич. Яр Славутич має своє видавництво “Славута” і видає періодично часопис “Канадська Україна”. Він також досліджує й чужомовну літературу, перекладає чужомовні ліричні твори і поміщує свої критичні есеї в чужомовних, зокрема в англомовних журналах. Твір “Завойовники прерій”, є присвячений українським піонерам в Канаді.

Його “Завойовники прерій”, “Гомін віків”, “Моя доба”(про УПА), “Правдоносці” і “Розстріляна муза” належать до авторових найкращих творів, в яких домінує ідея Української Самостійної Соборної Держави. Він не пише про хмарочоси чи водоспади й американські мости, але про українську героїку, бо він поет-боєвик. Лариса

Мурович, на закінчення зовсім слушно назвала його “амбасадором визвольних змагань української нації”.

Після вступного слова слідували мистецькі рецитації творів Яра Славутича у виконанні пань: Євгенії Семенюк — “Завойовники прерій” (про українських піонерів в Канаді, 90-річчя поселення яких припадало на 1981 р.) і вірш “Арії-Орії”, присвячений Ларисі Мурович; д-р Ярослава Грабович два вірші — “Київ” і “Московія”, а Олена Речицька — “Правдоносці”. Яр Славутич, очевидно зворушений, дав рецитаторкам признання такими словами: “я не вмію так гарно рецитувати свої твори”. Опісля жіночий хор-секстет під диригентурою інж. Павла Грабовича виконав дві пісні: “Марічка” та “Ой, ходила дівчинонька”.

На кінець проф. Яр. Славутич зачитав і дав пояснення до його ще недрукованих творів, “Живі смолоскипи” (про українських правозахисників на неподоланій Батьківщині, оборонців святих національних прав України), як Володимир Івасюк, якому Москва викрутила музичні руки, а тіло повісила, за що ще буде суд над Москвою. Про Світличного, який є “антрацитом Донбасу”, Баляда”, в якій батько вивезений в Казахстан, а син після років гине в Афганістані, що дає почин до спротиву в Україні. В тих творах відчувається вічний дух боротьби за свободу, неначе горять смолоскипи з часів козацької національної героїчної романтики.

Яр Славутич подорожував навколо світу у 1968 р., він побував у Греції, де оглядав Спарту, був в Афганістані та Індії, де зустрічав нащадків Аріїв-Оріїв і на усіх різнонаціональних пам’ятниках, зображених у своїх поезіях, врізьблював символи України. Автор теж зачитав і дав пояснення до поеми “Моя доба”, себто про штучний голод в Україні, свідком якого він сам був, бо його родичів розкуркулено, хутір, який існував ще з козацьких часів, зруйновано, матір прогнано, а його з батьком вивезено на Сибір. За порадою батька автор втік з транспорту, щоб продовжувати далі боротьбу за волю України, що він зробив, будучи в рядах УПА.

Яр Славутич дав належне пояснення у своїй поемі про голод, витворений штучно Москвою в Україні, бо в 1932 р. був великий урожай, але з наказу Москви забирали худобу, яйця і збіжжя, яке потім лежало тижнями під

відкритим небом в дощову пору і зничилося. Москва хотіла двома шляхами зламати український змаг за Самостійну Соборну Державу: перший — це зламання хребта української нації, знищення українських хліборобів. В наслідок того загинуло 7-10 мільйонів селян, а за другим рахунком навіть і 20 мільйонів, бо то були батьки й матері, потенціяльні родичі ненароджених ще їхніх дітей. Другий шлях, яким Москва хотіла знищити український спротив, то було знищення мозку української нації: українських науковців, письменників і поетів. Автор перший на еміграції оприлюднив їх 225 імен у своїй праці “Розстріляна муза”, а по англійському “Де Мюз ін Прізон”.

Автор є членом НТШ, УВАН, Могилянсько—Мазепинської Академії. За мистецьке читання власних творів з поясненнями, присутні нагородили його рясними оплесками. Поетеса Лариса Мурович подякувала авторові за його труд, а присутнім за участь в оцій удалій і надзвичайно культурній імпрезі.

Д-р О. Соколишин

ЮРІЙ СТЕФАНИК —

ОДИН ІЗ ВИЗНАЧНИХ ДІЯЧІВ НА ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИМ ПОЛІ 1909 — 1985

25 квітня, 1985 р. відійшов у вічність в Едмонтоні, довголітній голова Канадського Об'єднання Українських Письменників “Слово”, відомий літературний критик, письменник і громадсько-політичний діяч — Юрій Стефанік.

Він народився в селі Стецева, пов. Снятин, як наймолодший син письменника Василя Стефаніка. Вчився у гімназіях у Снятині й Станиславові. В 6-ій класі був політично арештований і просидів у польській тюрмі майже один рік. Закінчив студії у Львівському університеті¹ (мгр. права, 1935 р.). В 1936-37 рр. був співпрацівником часопису “Українські Вісті” в Едмонтоні, згодом повернувся в Україну, де 1938 р. працював у журналі “Життя і знання”, та редактором “Новітнього Ремісника”. Після приходу советів працював науковим співробітником Ін-

ституту Української Літератури Академії Наук УРСР та викладав українську мову у Львівському Ветеринарному Інституті. Від вересня 1940 р. до травня 1941 р. був ув'язнений за приналежність до ОУН. Брав участь у похідних групах і співпрацював з Дмитром Мироном, Йосипом Позичанюком та іншими.

З приходом німців був вдруге арештований.

Прибув до Канади 1948 року і поселився в Едмонтоні. Очолював Т-во Прихильників Визвольної Боротьби України, а від 1971 р. безперервно очолював Канадське Об'єднання Українських Письменників "Слово". Був редактором і співредактором літературних збірників "Слова". Автор багатьох критично-літературних нарисів про Василя Стефаника, Леся Мартовича, Тараса Шевченка, Аркадія Любченка, Миколу Понеділка. Друкувався під псевдонімами: Юрій Гаморак, Юрій Клиновий, Т.Т., Ю. К. Автор книжки "Моїм синам, моїм приятелям."

Залишив дружину Оленку з роду Дрогомирецьких та двох синів Василя і Корнеля. Похований в Едмонтоні на цвинтарі св. Михаїла.

М. Мар.

РОЗДІЛ IV

ЩО ПИСАВ “УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС” ПРО ЖІНОК В 1918 Р.

”Чи жінкам потрібна просвіта”: Стаття звертає увагу на поняття таки самих жінок, матерів, коли йде про справу їхньої вищої освіти, мовляв, що жінкам освіти не потрібно: ”Дівчина гарна, вродлива та трудяща, замуж вийде скоро, пощо їй школи...”; автор статті гостро критикує такі погляди й зазиває жінок до зрозуміння ваги й пореби вищої освіти: ”Колиж просвіта мов чиста вода обмиває душу нашу з темноти, коли нас покріпляє та додає сили в борбі з життям, коли мов сонце ясне просвічує наші дні, нашу буденщину — то чомуж жінка не має зачерпнути сеї цілющої води, чому вона не має огріти ся сим животворним сонцем, щоби стати висщою умом, гарнійшою на душі, ліпшою в щоденнім життю — стати правдивою жінкою.”

“У.Г.”, 1918

ЯК І КОЛИ ПОЧАЛИ ОРГАНІЗУВАТИСЯ УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В КАНАДІ

Перші жіночі організації творилися коло наших парафій, так звані сестрицтва. Поза сестрицтвом творилися також Жіночі товариства. До найстарших із таких належало жіноче Товариство Св. Тройці та Дівоче Товариство Св. Ольги, які були зорганізовані в 1901 р. при першій українській церковній громаді Св. Миколая у Вінніпегу. Як Сестрицтва, так і жіночі товариства при парафіях мали переважно релігійний характер.

Жіночі товариства зі загальними цілями зустрічаємо вже 1916 року в Вінніпегу при Українському Народному Домі. На чолі цього Товариства були такі жінки, як М. Боянівська, М. Жеребко, Е. Демчук, Н. Ферлей, Е. Гикава, Ю. Угринюк, О. Арсенич, Ф. Негрич, та інші. Було це перше жіноче товариство українок в Канаді, яке видало було публічне звернення до жіноцтва в справі їхніх прав у

голосованні до легіслятури. Ця відозва звучила так: Жіноче Просвітне Товариство повідомляє все українське жіноцтво у Вінніпегу, що на днях 11, 12, 13, 14 і 15 червня, 1916 року відбудеться реєстрація виборців, після нового виборчого закону жінки мають права голосу, так само як чоловіки. Обов'язком отже кожної української жінки є в реєстрації зареєструватись, аби опісля на вибори могла голосувати.”

У 1917 році постало Жіноче Товариство ”Труд” на фармах в околиці Данда, Саскачеван. В Етелберті, Манітоба, зорганізуалось Жіноче Просвітне Товариство в 1919 року.

Більшого формату організацією була ”Жіноча Громада” у Вінніпегу, яка зорганізувалась в 1922 р. Основні думки, чому така організація постала, з'ясувала секретарка цієї організації Зеновія Угрин, коли писала, що від давнього часу відчували українські жінки у Вінніпегу потребу солідарности до праці на просвітно-культурнім полі, і дійшли до переконання, що її можна досягнути через з'єднання в одно товариство, де би всі жінки спільно працювали в користь всього українського жіноцтва в Канаді, а рівночасно не забували про потребу нашого українського народу в старім краю.

При кінці Першої світової війни в пресі виявилось, що ”Жіночі Громади змагали вже об'єднати льокальні жіночі товариства в свою організаційну систему та намагались закладати льокальні ”Жіночі Громади” як свої філії. В тій організації працювали передові членкині Жіночого руху в Канаді, як Анна Йонкер, Анна Бачинська, Марія Корецька, Олена Сушко, Евгенія Угринівна, Е. Гикава, А. Стечишин, Н. Рихлівська та інші.

В 1974 р. Могілянки з Інституту ім. П. Могили святкували 50-літній ювілей свого товариства, яке було засноване 1923 р. Головним доповідачем на тім ювілею була пані Савеля Стечишин, яка в своїй доповіді сказала:

”Щасливим збігом обставин цього року припало в нашім середовищі аж два великі ювілеї — 50-ліття Жіночого Товариства ім. Ольги Кобилянської і 50-ліття Товариства Могілянок. Мені, що була основницею цього Товариства Могілянок, дуже приємно, що Ви запросили мене на цей бенкет, щоб спільно з Вами відсвяткувати ювілей.

Звичайно з нагоди ювілею підкреслюємо пророблену працю і заслуги організації. Але життя міняється і під напором змін у нас проявляються недомагання і втрати, а при тому наростають нові проблеми. І саме сьогодні так є. На наших очах міняється характер українського життя. Перед нами нові визови, нові потреби, нові проблеми. А їх розв'язка залежить до великої міри від нашого молодшого покоління. Тому моє слово нині звернене до Вас українське студентство. Кожний народ покладає великі надії на своїх молодих людей. І зовсім оправдано, бо світ належить до молодих. Хто як не молоді люди, ведуть рух спротиву в Україні, стають в обороні своїх людських і національних прав — молоді письменники, науковці, вчителі, радіокоментатори, молоді люди різних професій.

”Отже ми українці, в Канаді покладаємо надії на нашу молодь. Бо хто ж як молоде покоління має заступити місце старших і покерувати українським життям. Але до таких обов'язків треба приготувитися, треба працювати над собою і поглиблювати своє знання про українські справи, користуючись при тому досвідом попередніх поколінь, щоб не починати історію від себе. Між поколіннями має бути тяглість, а не розриви”.

Але наші батьки були розумні. Вони пошанували все своє — **рідну мову, пісні, звичаї, традиції, ношу** та інше, і передали нам усе це в спадщину. Українська духовість, українська культурна спадщина дала нам у Канаді здоровий ґрунт розвивати своє життя й твори нові культурні надбання, завдяки чому українці в Канаді здобули повагу і признання. Це загально визнане, що з усіх етнічних груп у Канаді українці стоять найкраще. Ми маємо причину гордитися нашими здобутками в Канаді, і ми повинні бути незмірно вдячні своїм батькам, що вони доложили старань зберегти свою **ідентичність і національну культуру**.

Беручи до уваги вище сказане, ми не можемо втікати від українства і казати ”Що мене Україна обходить.” Наша власна гідність вимагає від нас цікавитися країною наших батьків і прабатьків. Якби то було, якщо б на наших очах грабівники обкрадали хату нашого батька й матері, нищили все, родину тортували, а ми на їх крик ”рятуйте”, байдуже дивились, бо в нас є своя хата і нас не обходить, що в хаті наших батьків робиться. Це було б з

нашого боку дуже негідне. Точно так діється з Україною. Її грабують, обкрадають, її історію фальшують, її зробили підлеглою колонією Росії, над людьми фізично й духово знущаються, українську мову звели до маловажної, другорядної. Український народ не має до кого звернутися за порятунком, от — звертається до нас, до своїх дітей у вільному світі. Ми ж живемо на волі і ми можемо допомогти Україні.

Перед українською спільнотою у вільному світі стоїть завдання обороняти права українського народу на вільне існування. Ця оборона мусить іти шляхом журналістики, шляхом наукових праць з історії антропології, політики, а далі шляхом викладів на університетах з дисциплін літератури та політичних наук. Нам треба ширити правду про Україну і насвітлювати українську проблематику в правдивім світлі, але це мусить бути зроблене на науковому рівні. Нам треба знавців історії східної і західної Європи, але таких, щоб їх світ визнавав авторитетами. Нам треба журналістів, щоб займалися великими світовими подіями і відповідно насвітлювали українську проблематику в світовій пресі. Хто цікавиться історією, треба знати, що в різних державах є архіви, які відносяться до України, а ті архіви, ще не є використані, ще чекають свого дослідника.

Ось яке величезне поле праці відкривається для української освіченої молоді. Але до такої праці треба приготуватися, треба озброїти себе знанням про Україну і про українські проблеми.

Сьогодні українці в цілому світі докладають старань зберегти себе при українстві, зберегти свою національну ідентичність і бути повноцінними людьми. І для зреалізування цього покладають великі надії на молоде українське покоління.

В Історії Українців Канади, том II, д-р М. Марунчак пише, між іншим, про жіночі організації таке:

"1923 р. було зорганізовано в Саскатуні при Народнім Домі Жіноче Товариство ім. Ольги Кобилянської, яке очолювала Харитя Кононенко, а при Інституті ім. П. Могили був гурток студенток, що носив назву "Могилянки". Деякі студентки були членами Жіночого Товариства ім. Ольги Кобилянської і всі вони спільно стали радити над оформленням льокальних організацій, а передусім над об'єднанням усіх тих організацій в одну

ланцюгову систему з центральною управою на чолі. Після довгих дискусій був створений Тимчасовий Комітет Жіночої "Секції", в якому працювали — Савеля Стечишин, Марія Мадюк, Тетяна Кройтер, М. Гринюк, Доця Янда та інші. Саме цей комітет розвів кореспонденцію з жіночими комітетами в Канаді і, користаючи зі з'їзду Інституту ім. П. Могили, що в 1926 р. відмічував своє десятиріччя, вони підготували Жіночий З'їзд у Саскатуні, який оформив першу українську домініальну жіночу організацію в Канаді — Союз Українок Канади.

Вже тоді приймали в нарадах участь такі жіночі організації, як згадуване вже Товариство ім. Ольги Кобилянської в Саскатуні, під такою самою назвою жіночі товариства в Мічам, Витков, Гудів, Доньки України — Ріджайна, Товариство ім. Лесі Українки в "Санточе" в Альберті, і Товариство ім. Ганни Барвінок — Вонда, Саск. В другому З'їзді цієї організації бути вже заступлені жіночі організації з таких місцевостей, як Саскачеван — Гудів, Мічам, Йорктон, Канора, Сторновей, Мікадо, Глеслин, Фом Лейк, Вакав, Вонда, Прудгом, Ріджайна, Борден, Ловерна, Ростерн, Вилловбрук, Колонзей, Ст. Джулієн, Ньюмена, Кридор, Саскатун, Геффорд; Манітоба — Вінніпег; Альберта — Едмонтон, Вегревил, а з Онтаріо — Форт Вілліам. Видно, що перша управа Союзу Українок Канади в складі: Ольга Свистун (Вінніпег), Савеля Стечишин, Ганка Романчич, М. Мадюк, О. Савчук, Д. Янда, успішно працювала, коли зорганізувала за рік більше, як 20 жіночих відділів. В 1928 р. головна управа цієї організації приміщувалася вже в Саскатуні і її очолювала безперервно до 1934 р. Савеля Стечишин, головний ініціатор і будівничий цієї організації від її початків. В 1934 р. головний осідок організації був перенесений до Едмонтону.

Союз Українок Канади розгорнув у короткому часі різногранну працю в ділянці виховання молодого покоління, плекання культу матері, ведення рідних шкіл, грошевої піддержки народним установам, ведення окремої жіночої сторінки в "Українському Голосі", зв'язків з українськими та міжнародними жіночими організаціями, як "Міжнародна Жіноча Рада", "Ди Асошієшин Кантривімен оф ди Ворлд" тощо. Велику вагу звернула організація на плекання народного мистецтва та зорганізувала

нізовання Музею Союзу Українок Канади в Саскатуні з філіями у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері і Торонті. Очолювали цю організацію в історії другої доби, крім уже згаданих О. Свистун, С. Стечишин, Д. Янда, М. Ткачук, А. Рурик, — всі згадані до війни, а по війні — Наталка Л. Когуська, Ольга Войценко, К. Міськів, Софія Василишин, Степанія Пауш, Анна Токарік, Леся Грегорі, Анастасія Шемелюк та інші.

ВІДДІЛ СОЮЗУ УКРАЇНОК КАНАДИ ПРИ КАТЕДРІ СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ В ЕДМОНТОНІ

В 1979 р. цей Відділ святкував 50-літній Ювілей свого існування. З цієї нагоди це Товариство видало прекрасно книжку про свою широку діяльність, що увіковічувало всіх членкинь.

У своєму привіті тодішня голова Централі Союзу Українок Канади, пані Анастасія Шемелюк писала в передмові до згаданої книжки, між іншим, таке: "Ювілей 50-Ліття Відділу! Це історія діяльності не тільки відділу, а радше історія трьох поколінь — бабуні, дочки та внуки — в користь Святої Української Православної Церкви і своєї Організації, головно збереженні віри, культури, мови, традицій та наших святощів, серед українців у Канаді.

Ваш відділ завжди відзначувався як гідний зразок нашого членства, що до кооперації між членами, жертовності на різні цілі і постійного зацікавлення у справах збереження української ідентичності. Сердечно вітаємо всіх членок, а зокрема, тих визначних одиниць, котрі віддали найкращі роки свого життя в громадській праці і вповні заслуговують на особливе відзначення.

Ми віримо, що за їх прикладом підуть їхні дочки і внуки, та що Ваш відділ буде надалі світлою зіркою не тільки для відділів в Альберті, але для всієї Канади! Понад 140 відділів Союзу вдячні Вам за Ваш вклад у розвиток організації, для спільних цілей і потреб, пам'ятаючи життєву істину, що: "В єдності сила народу".

МЕЦЕНАТИ ІНСТИТУТУ

Йосиф і Гафія Янішевські

У 60-ліття Інституту Св. Івана попередно Мих. Грушевського, згадуємо перших членів-основоположників, які дали почин до заснування цієї поважної освітньо-культурної Інституції в Канаді. До таких основоположників включаємо бл. п. Йосифа Янішевського, та Гафію Янішевську, активну членку наших організацій та церкви.

Згадуючи про ці перші початки, пані Гафія Янішевська переповідає ось так, — ”все це стоїть перед очима; той рух будувати Інститут, та праця тих перших організаторів, та всіх, котрі так завзято працювали в невідрадних обставинах, все це стає надзвичайно важним тепер. Треба дякувати Господу Богу, що ми декотрі з тих старших членів дочекали до цього віку, а ті, що відійшли у вічність, най з Богом спочивають. Пригадується мені той час, коли мав відбутися перший з'їзд 1919 року, в днях 15—16-го лютого, і громада, як така, запросила на головного промовця Василя Свистуна з Інституту П. Могили з Саскатуну, щоби говорити про потреби Інституту. Але тому що в той час не було ще ніякого приміщення для громадських прийнятть та обідів, то гостей приймали по окремих домах. Головний гість і ще декотрі з околиць-фармів обідали в домі Федора Винничука. В той час дім Винничуків був відкритий для всіх, сюди сходилися переговорювати всякі народні справи, і тому що Федір був членом Дирекції, головні наради тут відбувалися. Єлена Винничук, з Дому Зварич, щиро відносилася до кожної народної справи, і радо гостила всіх у своєму домі. Як сестра Єлени, ми з чоловіком, Йосифом Янішевським, були на цих нарадах, і стали одними з основників Інституту.”

Так як і інші основники нашого Інституту, Гафія і Йосиф Янішевські клопоталися всіма справами нашого церковно-громадського життя, і мусіли переорювати всі труднощі піонерського життя. Йосиф Янішевський народився 1878 року, в с. Унів. п. Перемишлянський, об. Львівська, виховався в духовній семінарії та монастирі, і виїхав до Канади 1902 року з першими місіонерами — Василіянами, як братчик і фаховий майстер. Першу зиму ця група з п'ятьох замешкала в Едмонтоні у французів, а

весною 1903 перенеслися до околиці Бівер Лейк (коло Мондер) забрали фарми-гомстеди і почали розбудовуватися. Будучи добрим майстром праця Йосифа була потрібна — і так збудовано першу каплицю, яка тепер служить як музей у Мондер, монастир для сестер-служебниць а вже даліше кілька перших шкіл в околицях поселення наших піонерів. За якийсь час, та через певні причини Йосиф виступив з монастиря, осівся на своїй фармі-гомстеді, і даліше провадив своє ремесло — будовав школи та церкви по околицях Альберти, і навіть в сусідній провінції Саскачевані, бо в той час була велика потреба на такі будівлі громадського характеру крім розбудови окремих господарств. І так приміром, в 1910 р. Янішевський збудовав школу на Мусідора, і 1911 р. католицьку церкву на північ від Іннісфрі, (знану як "коло Глусів"). Тепер ця школа і церква знаходяться в Українському Селі в Елк Айленд Парку. За свого життя Йосиф Янішевський збудовав немалу кількість церков, шкіл, домів, та інших будівель по околицях провінції, не думаючи, що все це залишиться частинно як свідок нашої культурної спадщини в Західній Канаді.

Гафія, з дому Зварич, приїхала до Канади малою дівчиною зі своїми батьками, Іваном і Марією Зварич в 1900 році. Походили з с. Тулова, п. Снятинський об. Станіславівська, тепер Івано-Франківська. Родина осілася на фармах в околиці Вегревил (тоді Бівер Лейк) і так як всі перші поселенці мусіли тяжко працювати обробляти землю, і т.п. Шкіл ще тоді не було, а коли вже побудували, то як 15-літня дівчина, Гафія мусіла працювати при господарці, і вже формальної науки не могла побирати. Молодші дві сестри вже ходили до школи, а Гафія вже вчилися вдома від старшого брата Андрія, і так навчилися читати й писати по українському, а даліше і по англійському. В 1910 року Гафія вийшла заміж за Йосифа Янішевського.

В 1912 році молоде подружжя Янішевських перебирається до Едмонтону, де вже починалося українське життя. Вони стали першими членами-основниками Інституту, а свого часу Йосиф був членом Дирекції, були основниками-членами першої церкви-катедри Св. Івана в Едмонтоні, і через довгі роки були активними працівниками цих інституцій. На початках часто треба було переробляти деякі речі в Інституті чи Церкві, — як лавки,

шафи, пересувати стіни, тощо — і фах Йосифа ставав в пригоді, і він добровільно це виконував для громади.

Крім зацікавлення загально-громадським життям, Гафія була одною з жінок-первісток при заснованні, жіночого товариства при катедрі Св. Івана, і продовж всіх років посвятила багато свого часу різній праці для товариства та громади. Займала становище голови товариства, була головою різних комітетів, а найголовніше при господарській праці на становищі куховарки для численних обідів, прийнять, бенкетів, з'їздів, і т.п. не лише при катедрі Св. Івана, але і при Інституті ім. Грушевського, а тепер Св. Івана. При відділі Союзу Українок Канади при катедрі заслужила собі на почесне довічне членство, почесне головство, і почесне довічне членство катедри.

У родині бл.п. Йосифа і Гафії Янішевських було п'ятеро дітей — Марія Ткачук, Саскатун, Саск., Іван Дженис, Пирт, Онт., Володимир, Едмонтон, Василь, Нью Вестмінстер, Б.К., Юлія померла в молодому віці.

Мають десять онуків, та дев'ять правнуків.

Д-Р САВЕЛЯ СТЕЧИШИН

У неділю, 8-го серпня 1976 р., в час ювілейних святкувань Колегії Св. Андрея у Вінніпегу відбулася також конвокація, в часі якої заслужена громадська діячка серед українців Канади пані Савеля Стечишин була нагороджена почесним званням **Доктора Канонічного Права**. Подія ця є небуденною з кількох причин: пані Савеля Стечишин є першою українкою, яка отримала від своєї Колегії таке високе відзначення; Колегія цим актом вшанувала труди зорганізованого українського жіноцтва, яке так ревно працює на церковно-громадській ниві від часу заснування першої української виховної установи в Канаді — Інституту ім. П. Могили, якого пані С. Стечишин була однією з перших питомців і також наданням почесного звання доктора Канонічного Права — Колегія Св. Андрея у Вінніпегу достойно оцінила як багатосторонню працю пані Стечишин на багатьох ділянках українського культурного, освітнього, громадського і церковного життя, але разом з тим і належно вшанувала пам'ять її чоловіка — сл. п. Юліяна Стечишина — одного з справжніх каменярів українського відродження в Канаді.

Савеля Стечишин народилася в Сокальщині, в Галичині. Малою дівчиною прибула з батьками до Канади й виросла в околиці Кридор, Саск. Після закінчення початкової освіти в Кридорі, середню освіту здобула в Саскатуні, будучи одночасно вихованкою Інституту ім. П. Могили. Після закінчення студій одружилася з тодішнім ректором Інституту Юліаном Стечишиним.

Разом зі своїм чоловіком пані Савеля вкладала багато праці у виховання молодого українського провідного активу в Інституті ім. П. Могили. Вона була настоятелькою дівчат в Інституті та викладачем українознавчих предметів. У 1923 році пані Савеля зорганізувала при Інституті Товариство Могилянок, яке стало основою Українського Жіночого Товариства ім. Ольги Кобилянської в Саскатуні, а це Товариство знову ж стало основою Союзу Українок Канади.

Одночасно з активною працею на різних ділянках громадського життя пані Савеля виховувала трьох дітей та продовжувала свою університетську освіту: вона була першою українкою-абсолювенткою Саскачеванського університету, яка отримала ступінь Б.А. та була першою українкою в Канаді, яка була абсолювенткою домашньої економіки. В ділянці освіти пані Савеля Стечишин також дуже багато працювала на різних становищах: як учителька в народніх і середніх державних школах Саскачевану, як викладач українознавчих предметів у славістичному відділі Саскачеванського університету, як викладач з ділянки домашньої економії в "Екстеншон Департаменті", зокрема ж як лекторка в різних околицях Саскачевану серед українського громадянства взагалі, а серед жіноцтва й молоді зокрема.

Пані Савеля Стечишин була впродовж дев'яти років головою Централі Союзу Українок Канади, довгий час була редакторкою жіночої сторінки в "Українському Голосі", а впродовж 25-ти років була авторкою відділу в цьому часописі п.н. "Довкола Дому". Одночасно пані Савеля Стечишин активно співпрацювала з різними жіночими й професійними канадськими організаціями: Федерація Університетських Жінок, Асоціація Домашньої Економіки, Медія Клуб Канади, Канадська Асоціація Славистів та інші. В українських організаціях пані Савеля Стечишин є членкою Співки Українських Журналістів,

Світової Федерації Українських Жіночих Організацій та почесною членкою Союзу Українок Канади. Вона ж є однією з організаторок Музею Союзу Канади та невтомною його пропагаторкою від 1936 року. Одночасно пані Савеля Стечишин є авторкою книжки про українські народні стріи п.н. "Мистецькі скарби українських вишивок" та популярної кухарської книжки англійською мовою п. назв. "Традиціонал Юкреїнієн Кукери". Остання праця Савелі Стечишин "Півсторіччя Жіночого Товариства ім. Ольги Кобилянської в Саскатуні — Першого Відділу Союзу Українок Канади" виявила в ній талант доброго дослідника історії українського життя в Канаді.

Одночасно пані Савеля бере активну участь в місцевому церковно-громадському житті: вона від ряду років є членом управи катедри Пресв. Тройці в Саскатуні, членом Управи Відділу С.У.К. ім. Ольги Кобилянської, часто виступає з доповідями з рамени жіночого Комітету Українок Канади. За її багатосторонню діяльність серед українців Канади пані Савеля була нагороджена Шевченківською медалею і Грамотою від Комітету Українців Канади.

Українська Греко-Православна Катедра Пресв. Тройці та Відділ Союзу Українок Канади ім. Ольги Кобилянської в Саскатуні вшанували пані Савелю Стечишин з нагоди отримання нею почесного Докторату Канонічного Права спеціальною пошаною, яка відбулася в день Свята Подяки, яке Саскатунська Катедра відзначала в неділю 17-го жовтня. Спершу заслужену дячку привітав настоятель Катедри о. д-р Григорій Удод, який був одночасно господарем святочної програми, а далі зворушливим словом вітав д-ра Савелю Стечишин від Управи й членства Катедри голова управи — п. Федір Кіндрачук. Офіційно від Катедри й Відділу Союзу Українок Канади вітала д-ра Савелю Стечишин голова Відділу й заступниця голови Управи Катедри — пані Марія Гарбуз, яка подякувала пані Стечишин за ревну й безкорисливу працю на українському громадському полі та щиро привітала з осягненням почесного Докторату, що є великою гордістю для всього Відділу Союзу Українок Канади і для всієї Катедральної громади в Саскатуні.

При цьому пані Гарбуз вручила д-ру Савелі Стечишин спеціальну по-мистецьки вироблену таблицю по-

шани від Катедри Пресв. Тройці й Відділу Союзу Українок.

У відповідь на привіти й дарунок д-р Савеля Стечишин глибоко-зворушливо подякувала всім присутнім, управі Катедри й управі Відділу Союзу Українок Канади ім. Ольги Кобилянської, о. настоятелеві та дирекції й Сенатові Колегії за це спеціальне призначення її скромної праці для свого народу. Загальним співом "На Многії Літа!" д-ру Савелі Стечишин закінчилася ця частина Свята Подяки й свята пошани нашої заслуженої громадської працівниці — д-ра Савелі Стечишин.

Нехай Господь благословить д-ра Савелю довгим життям, здоров'ям і силами, щоб вона могла ще багато років послужити своєму народові в майбутньому, як служила йому в минулому і служить тепер. На Многії Літа, Пані Докторе!

ЗАПИСУЙТЕ РОДИННУ ІСТОРІЮ

З кожним роком відходять з життя старші члени нашого суспільства, що народилися і провели свою молодість в Україні. Поселившись в Канаді, вони зберігали все, що їм було дороге з національної спадщини — рідну мову, культуру, традиції, звичаї, своєрідні форми родинного і громадського життя. Шануючи все своє рідне, вони старалися передати своїм дітям почуття приналежності до України. Спомини з дитинства й молодости служили живим зв'язком з батьківщиною, з близькою і дальшою ріднею. З відходом старшого покоління у вічність цей зв'язок слабне або й зовсім кінчається, наче переривається ланцюг родинної лінії.

Їхні діти й внуки, виховуючися в іншому світі, під впливом інших чинників, інших суспільних обставин, інших поглядів і форм життя, вже не продовжують, у строгому розумінні, тієї самої тяглости родинного пня. Це наче пересажені в інший ґрунт і в інший клімат рослини, що достосовуються до відмінних живлячих соків, і в нових умовах творять свої форми життя. Але український дух далі у них живе, і вони стараються своїм способом пов'язати послаблений зв'язок обох кінців ланцюга.

Для скріплення такого зв'язку велике значення має записування родинної історії, може навіть далеко більше значення, ніж ми того свідомі. Досі ми мало приділяли уваги цій справі. Дітям треба знати, звідки походять їх батьки, з якої частини України, з якого повіту чи області, з якого села, коли виїхали до Канади, з яких причин, в яких обставинах, з якими фінансовими засобами, де осілися, як провадили життя і т.д. Треба теж дітям знати, хто залишився з рідні в Україні, їх імена, подружні розгалуження, зайняття, **важливіші події** з їх життя, хто помер і коли. **Вартість мають теж і спогади з дитинства**, спостереження перекази про родинні події і сумні, і веселі. В сучасних або минулих поколіннях могли бути герої, що полягли в боротьбі за свій народ. Усе, що можна розвідати про родину по стороні батька і матері, треба записати. Кожна найменша подробиця має своє значення.

Якщо в родині збереглися родинні документи — метрика народження, паспорт, шкільні свідоцтва, фотографії, листи а теж і газетні витинки вже з канадського життя, треба зібрати разом і переховати в родинним архіві. Це цінні пам'ятки.

На перший погляд може декому здаватися, що того роду подробиці родинної історії нікому непотрібні, бо діти дійшли до свого віку, розсіялися по світі, або може син чи дочка одружилися поза свою національність і віддалилися від українського життя, а якщо й одружені зі своїми, то внуки вже англомовні і не будуть цікавитися родинними архівом. Але це помилковий погляд. Бо ж буває, що в душі когось із другого, третього або й четвертого покоління несподівано спалахне іскра живого бажання розвідати, хто були його предки і тут у Канаді, і там в Україні. Це може зродити спонуку випрацювати родинне дерево. А вже зокрема для молодшого покоління така історія може мати велике виховне значення, може викликати гордість свого походження і наближення до українства. Цю істину потверджують соціологи, які спостерегли, що в другім чи третім поколінні дітей імігрантів проявляється живе зацікавлення своїм родоводом, а в деяких випадках зроджується спонука вивчити рідну мову батьків і познайомитися з історією народу, з якого вони походять.

За приклад зацікавлення історією своєї родини можна навести старання Тараса Байди в Саскатуні, колишнього студента Інституту ім. П. Могили, який належить до третього покоління і плавно володіє українською мовою. Дід Тараса приїхав до Канади 1899 р. і два роки пізніше прибули його три брати. Чотири брати Байди осіли на фармах в околиці Сматс, Альвена в Саскачевані. Може бути, що родинне прізвище "Байда" теж мало деяке відношення до Тарасового зацікавлення своїм родоводом. У нас є добре знана народна пісня про Байду, князя Дмитра Вишневецького з 16 століття, козацького отамана, що попав в турецький полон, і турки повісили його на гак за ребро тому, що він відмовився, одружитися з дочкою султана і прийняти його віру. По трьох днях мук він застрілив з лука султана. Геройство Байди народ увіковічнив славною піснею.

Хоч Тарас Байда не міг знайти споріднення з козацьким отаманом, зате віддав багату працю, щоб випрацювати генеалогічне дерево родини, що виводить свій корінь від чотирьох братів Байдів, число потомків, яких сьогодні з їх подружніми розгалуженнями доходить до 650, які розсіялися по Канаді і декілька є в ЗДА. Він розвідав, що міг, про кожну особу, зібрав їх адреси, фота і цікавіші дані про їх життя. Для конкретного завершення своєї праці Тарас заініціював велику родинну зустріч, що відбулася в лютому цього року в Саскатуні, на яку з'їхалося понад 350 осіб з родини. Тарас має в пляні видати свою працю друком.

А особливо другий приклад. Один студент з третього покоління, який слабо знає українську мову, забажав поїхати в Україну і відвідати місцевість його предків. Але виникла проблема. Його мати не знала назви місцевості, бо осталася сиротою в дитинстві, чужі люди її виховували, а чоловік її помер, не подбавши записати або усно переказати дітям назви міста чи села, звідки його дід прибув до Канади. Прийшлося студентові крутими дорогами шукати потрібних йому інформацій і хоч віднайшов місцевість, то все таки не довідався, чи залишився хто з родини в Україні. Як багато могли б бути допомогти бодай скупі записки.

Кожна людина хоче знати, хто вона, хто були її предки і все інше, що відноситься до родини. Для наро-

джених у Канаді дітей така родинна хроніка має не тільки виключно родинну вартість, а теж і національну, бо закріплює почуття приналежності до українського народу.

Декого може лякати сама праця записування, але цим не слід турбуватися. То ж є ніякий літературний твір і не треба бути аж письменником або журналістом. Писати так, як хто вміє. Або можна усно передати інформації дітям або внукам, і нехай вони записують відомості по-англійськи, якщо не знають українського письма. Конкретні відомості про батьків, дідів і прадідів будуть цінною пам'яткою для дітей і внуків. До цього діла треба братися вже тепер, щоб пізніше не було запізно.

Савеля Стечишин

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ (ОУК)

Подібно, як Союз Українок Канади вийшов зі середовища Інституту ім. П. Могили, так Об'єднання Українок Канади вийшло зі середовища Української Стрілецької Громади і Української Національного Об'єднання.

В половині 1934 р. під впливом зібраного на першій Крайовій Конференції УНО жіноцтва в Саскатуні, дня 28 липня 1934 р., схвалено низку резолюцій, що стали вихідною базою для дальшої організаційної діяльності жіноцтва.

Якщо йдеться про членство обох повище згаданих організацій, то в Союзі Українок Канади гартувалося передусім покоління, яке виростало в Канаді. Знову ж в Організації Українок Канади були передусім ті, які прибули до Канади після Першої світової війни.

Створену секцію (ОУК) жіночих товариств очолювали на початку мужчини і жінки: Степанія Бубнюк, Катерина Кравс, Анастасія Павличенко, Софія Романюк, та І. Гуляй і М. Погорецький. Першу жіночу централю ОУК очолили видатні діячки цього руху, як Анастасія Павличенко, Анастасія Українець, Степанія Бубнюк, Анна Романів, Ф. Коссар. На з'їзді покликано до життя провінційних організаторів — на Альберту — С. Романюк, Саскачеван — А. Басараба, Манітобу — Е. Ситник,

Онтаріо — С. Савчук, Квебек — Р. Древняк-Ковальську, яка часто об'їздила цілу Канаду.

Перша жіноча централь ОУК прямувала до скорого усамостійнення і вже осінню 1934 р. перезвала себе на Центральну Управу Організації Українок Канади ім. Ольги Басараб і розвела інтенсивну працю. За п'ять років праці ОУК начислювала вже 33 відділи в шести провінціях Канади.

Друга світова війна принесла нові обов'язки для Організації Українок Канади. Крім культурної праці серед свого членства та співпраці з організаціями своєї системи, треба було глибше пізнати потреби канадської спільноти. Тягар своєї праці спрямовує ОУК на співпрацю з Кан. Червоним Хрестом та воєнним зусиллям Канади. Також співпрацювала ОУК з Українським Золотим Хрестом у США. Якщо йдеться про співпрацю з іншими жіночими організаціями Канади, то тереном зв'язків для ОУК стала Канадійська Жіноча Рада. В повоєнних часах ОУК стала членкою Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) та почала працювати над організуванням молодечих відділів, які вже були з уродженок Канади. Референткою в цих справах була довгий час Анна Вах. ОУК очолювали — до війни майже постійно А. Павличенко, в часі війни Марія Гулай та Євгенія Ситник, в повоєнних часах Анна Тарновецька, Ольга Стебницька, а від 1954 р. Степанія Савчук, Осідком централі цієї організації були — Саскатун і Вінніпег.

Т-ВО УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК “ЗОРЯ”

Вже від 1913 р. в Едмонтоні існувало Товариство “Зоря”, яке об'єднувало ідейних українських жінок-піонерок. У 1963 р., ця організація святкувала свій 50-річний ювілей. Ювілей — їхніх діл — палкої любови ближнього, християнського милосердя та правдивої самаританської посвяти для немічних, хворих, вдів і сиріт тощо.

Тому тепер всі ми нащадки наших піонерів клонимо наші голови перед усіма тими жінками з Товариства “Зоря”, які майже всі відійшли у вічність, і всім їм

складаємо щиру подяку за їх труди та посвяту для загального добра.

Першою головою товариства "Зоря" була пані Тетяна Хом'як. Про діяльність найдавнішої управи цього т-ва в роках 1913—1917 не збереглось ніяких записок. Відомо тільки те, що 7 лютого 1917 р. в залі "Лірик" відбулися його збори, і тоді переобрано управу в такому складі: пані Т. Хом'як, голова, панна Е. Голейчук — заступниця голови, панна М. Хом'як — секретарка, пані М. Савчук — заступниця секретарки, пані М. Рижак — касирка, панна Е. Микитів — організаторка, пані Д. Голейчук і К. Цимбалюк — членки управи.

Коли в своїх початках членки Т-ва "Зоря" співпрацювали головню в культурно-освітній ділянці, як аматорки і співачки т-ва "Боян", з метою призбирати необхідні фонди на будову Українського Народного Дому, то по його здвигненні вони стали вже плече-в-плече зі своїми чоловіками і дітьми до всебічної праці. Вони й намагалися двигати весь тягар народної праці на своїй спині, не забуваючи про свою діяльність над поглибленням культурно-освітнього життя. Кожночасна управа УНДому знаходила в Т-ві "Зоря", всебічну підтримку впродовж свого 50-річчя діяльності. Товариство "Зоря" діяло при УНДомі автономно і було, з Т-вом "Боян", найкращою, найпевнішою опорою кожної управи УНДому від 1913 р. починаючи, завершенням свого 50-річчя в 1963 р. не кінчаючи.

На зборах 11 березня 1919 р. участь приймало вже 25 членок, і тоді переобрано управу Т-ва "Зоря" в такому складі: пані Д. Голейчук — голова пані Юлія Коренда — заступниця голови, панна Анна Савчук — секретарка, п-на Емілія Голейчук — заступниця секретарки, крім того членами управи і провірної комісії стали пані: К. Цимбалюк, Е. Дацюк, панна Марія Верхомин і А. Гуцул.

Того ж року, 24 березня, влаштовано перше в УНДомі свячене з нагоди світлого Воскресення Христового. З того часу свячене відбувалося рік-річно завдяки членкам Т-ва "Зоря", а від 1940 р. при допомозі членок "Доброї Волі".

Дня 2-го лютого 1920 р. управа Т-ва "Зоря" влаштувала забаву з концертною програмою. На концерт загостив теж Владика Кир Никита з Романом Слободя-

ном із США і виголосив привітальну промову. Прибутку з того вечора було \$94.25. Заходом Т-ва "Зоря" відбувся 2-го квітня 1920 р. базар, з якого було чистого прибутку \$157.20.

Третьою головою "Зорі" була пані І. Кіхловська (в 1919 р.), четвертою — пані Скарлицька, обі по кілька років, п'ятою — пані Юлія Коренда (1932—1933 р.) і від 1940 р. аж до 1965, шостою — пані Т. Гись (1934), сьомою — пані Корпан (1935 р.), восьмою — пані М. Цитульська (1936), дев'ятою пані р. Никипило (1937—1939). Як бачимо найдовше була головою невтомна пані Юлія Коренда, бо майже 25 років.

ТОВАРИСТВО "ДОБРА ВОЛЯ" ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

Початок "Доброї Волі" тісно зв'язаний з церквою св. Йосафата в Едмонтоні. Коли почалася будова нової церкви, теперішньої катедрі, тоді молодші пані, членки парафії, забажали також причинитися до її будови. Восени 1940 р. шість молодших пань зійшлися в домі пані Емілії Свист, щоб порадитися, в який спосіб допомогти в цьому ділі. Імена цих пань такі: Марія Басараб, Ольга Ісаїв, Катерина Монтейн, Софія Яхнович-Мудрик і Емілія Свист. Вони вирішили влаштувати спільну гру в карти з нагородами і чайним прийняттям.

Ця імпреза вдалася і стала початком товариства. 20 травня 1941 р. вище згадані пані скликали ширші сходи молодих жінок Едмонтону, щоб до своєї праці притягнути і тих, що не були зорганізовані. Сходина відбулися в домі пані М. Войтків. Прибуло 17 осіб. Пані Войтків пояснила присутнім ціль сходин. По довшій дискусії присутні прийшли до заключення, що нове жіноче товариство потрібне. Тоді приступлено до переведення оформлення зборів товариства. Головно цих перших загальних зборів вибрано пані К. Монтейн, а секретаркою пані Анну Прийму.

Збори вибрали першу управу товариства, в такому складі: Емілія Шкварок — голова, Емілія Свист — заступниця, Ольга Ісаїв — секретарка, Соня Грещук — касирка, Михайлина Войтків, Катерина Монтейн, П. Параговська і Емілія Страшок — організаторки. Ці збори

устійнили висоту членської вкладки — 50 центів річно. 14 жовтня 1941 року на п'ятих з черги сходинах товариства в домі пані К. Монтейн ухвалено назву товариства, яку піддала пані Е. Шкварок: Українське Католицьке Товариство "Добра Воля".

Як було вище згадано, початок "Доброї Волі" тісно зв'язаний із будовою нової церкви св. Йосафата в Едмонтоні. Цілий час свого існування члени товариства завжди про це пам'ятали й тісно співпрацювали із парафією, а зокрема щедро допомагали при будові та малюванні катедр. На ту ціль товариство складало свої жертви, а зокрема — щедрю жертву на будову нового престола катедр. "Добра Воля" завжди брала жваву участь при влаштуванні парафіяльних базарів і кожного, року складала жертви на квіти до Божого гробу. Взагалі товариство завжди бере жваву участь в усіх проявах життя своєї парафії та своїх парохів, для яких організувало привітальні чи прощальні прийняття.

Коли в 1952 р. оо. Василіяни святкували в Едмонтоні 50-ліття своєї праці в Канаді, "Добра Воля" взяла участь в цих святкуваннях, зайнялася припинанням відзнак і продажем квитків на бенкет.

Разом з іншими товариствами "Добра Воля" влаштувала прийняття з нагоди Золотого ювілею праці Сестер Службниць НЗПДМ в Канаді.

Товариство склало свою жертву на будову церкви у північному Едмонтоні. Під час Катехитичного Конгресу католицьких священників в Едмонтоні в 1952 р. "Добра Воля" влаштувала обід для його учасників.

Для нововисвячених священників "Добра Воля" також робила прийняття. Щоб допомогти нашим Сестрам, товариство, разом з дівчатами "Марійської Дружини", постійно влаштовує чайні прийняття. Тісно співпрацюючи з парафією, товариство щиро допомагало й допомагає в розбудові дієцезії, клітиною якою є парафія Коли в 1949 р. відбулося відкриття єпископської палати, товариство влаштувало чайне прийняття. Дохід призначено на дієцезіяльний фонд.

Кожного року "Добра Воля", разом з іншими жіночими товариствами Едмонтону, влаштовує в єпископській резиденції щорічний чай, дохід з якого призначений на потреби дієцезії. Так само кожного року, з нагоди іменин

Преосвященного і Різдва, товариство складає свій грошевий дар на його потреби.

Товариство "Добра Воля" постало під час Другої Війни і тому розуміючи потреби хвилини, поклато належну вагу на добродійну діяльність. Цю діяльність веде воно й досі. Під час війни членки товариства тісно співпрацювали з червоним Хрестом, дарували йому ручно роблені вовняні речі та інші робітки, складали грошеві жертви, зібрані під час чайних прийнять. Для вояків, що були за морем, членки посилали подарунки, переводили збірки на влаштування кантини для українських вояків в Лондоні тощо. Крім того допомагали в продажі "Вікторі Бонді", "Вор Сейвінг Стемпс" та розділюванні харчевих приділових книжок.

Війна спричинила появу великого числа українців на скитальщині. Між цими, що несли їм поміч, не бракувало й товариства "Добра Воля". Воно допомагало скитальцям грошевими жертвами, одягом і харчами.

У своїй широкій добродійній діяльності товариство не забувало і про тих убогих, що живуть в Едмонтоні. Їм товариство допомагало, зокрема приготівляючи харчеві дарунки для бідних родин під час Різдвяних свят. Також давало підтримку тим, що потерпіли від вогню і повені. Особливою увагою товариства завжди були оточені сироти, яким "Добра Воля" радо спішила з поміччю.

У своїй дбайливості про вояків, члени товариства пам'ятають теж про тих, що потерпіли під час війни, і щомісяця відвідують воєнних ветеранів, пацієнтів у шпиталі "Кернел Мювберн", приносячи їм овочі й цигарки. Коли була кампанія збирання крові для хворих, то "Добра Воля" взяла у ній також участь.

У своїй діяльності товариство не залишає тих, що є нашою надією, цебто дітвору та молодь. На потреби дітей, що втратили батьків, товариство щороку складає свої грошеві жертви. Помагало воно теж дитячому садкові, що існував при парафії св. Йосафата, а в квітні 1953 р. влаштувало вечерю для 70 дітей з колонії, що були на учительській конвенції. Допомагало це товариство і хлопцям Вівтарної Дружини, а зокрема допомогло їм при влаштуванні їхньої вакаційної оселі.

Товариство "Добра Воля" не залишає без уваги суспільно-громадську ділянку. Це товариство завжди брало

участь у з'їздах наших громадських організацій та допомагало влаштовувати прийняття при таких нагодах. Коли в місті були українські кандидати, до міської чи шкільної управи, то "Добра Воля" брала жваву участь у виборчих кампаніях. Також допомагало товариство громадським установам міста Едмонтону.

Це товариство в повній гармонії співпрацювало з Народнім Домом в Едмонтоні і брало участь в його 25-літньому ювілею.

Треба також підкреслити зрозуміння товариства для справи католицької преси. Для неї воно також спішить з допомогою, з нагоди відкриття нового будинку "Українських Вістей", "Добра Воля" влаштувала чайне прийняття, дохід з якого пішов на допомогу цьому тижневикові.

Коли постала Ліга Українських Католицьких Жінок, то "Добра Воля" стала її членом, а тепер (1952) членка товариства, пані Михайлина Войтків, є доміняльною головою ЛУКЖ.

Домінуючи значення наших культурних пам'яток "Добра Воля" причинюється до розвитку єпархіяльного Музею в Едмонтоні.

В 1942 р. товариство опрацювало та видало куховарську книжку англійською мовою. В ній зібрано найкращі та найбільш між українцями вживані куховарські переписи.

За час існування цього товариства головами були такі пані: Емілія Шкварок, Катерина Монтейн, Марія Савчикевич, Катерина Петецька, Емілія Шарська, Емілія Свист, Анна Мемків, і інші. Під цю пору товариство має 73 членкинь.

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК (ЛУКЖ)

Як тільки в 1932 р., оформилося Братство Українських Католиків, організатори його стали думати над оформленням подібної організаційної надбудови для жінок. Ініціативу в цьому напрямі виявили жінки з Вінніпегу, та Йорктону. На підставі Міжпровінційних конференцій у цих двох осередках, у квітні 1944 р., уконститувалася

перша доміняльна організація українських католицьких жінок, що опісля прийняли назву Ліги Українських Католицьких Жінок. Першу екзекутиву цієї організації, яка в скорому часі розвинула працю до великих розмірів, творили: Марія Дима, А. Семотюк, П. Кузенко, І. Назар, Д. Якиміщак, Н. Шунь, Л. Вал, М. Лазечко, М. Гаврилук, Е. Калужняцька й О. Левицька. Екзекутива створила зараз таки назву референтур, яких назви говорять самі за себе, а саме — комітет воєнних зусиль, комітет громадянства й еміграції, освітньо — виховані справи, пресова інформація. Був також ширший дорадчий комітет, який очолила Марія Вавриков.

Ліга Українських Католицьких Жінок в скорому часі розвинула всесторонню діяльність серед жіноцтва українсько-католицьких парафій. В короткому часі майже в кожній більшій парафії була створена клітина ЛУКЖ. При кінці 40-их років організація рахувала коло 200 клітин в цілій Канаді. Централєю цим клітинам був якийсь час Вінніпег, але з поділом Канади на єпархії, були створені ще єпархіяльні управи, яким підлягали місцеві клітини. Крім Вінніпегу були створені такі управи в Едмонтоні, Торонті та Саскатуні. Всі єпархіяльні управи ЛУКЖ творили центральну управу, яку впродовж історії очолювали: Марія Дима, Катерина Кравс, Люба Вал, Анна Прийма, д-р Стефанія Потоцька, Ірина Павликовська.

Доміняльні конгреси українського католицького жіноцтва унормували справи так, що центральня ЛУКЖ переходила з єпархії до єпархії ротаційним способом що три роки. З уваги на брак стабільного осідку головної управи праця в єпархіях була повністю узалежнена від єпархіяльних управ, та зокрема від енергійности, ініціативности їх голів і темпа їх праці. На чолі останніх були такі жіночі діячки, як Анастасія Симотюк, Анна Якиміщак, Марія Вавриков, Віра Бучинська, Анна Баран, Ізабела Судол, Анна Петрів, Катерина Гарасевич, Анастасія Козоріз, Емілія Канчір, М. Малицька, О. Ковальська та інші. До чільних діячок цього руху належали ще Марія Гаврилук, А. Жук, К. Гнатюк, П. Кузенко, М. Голик, К. Войтків, і численні інші.

Ліга Українських Католицьких Жінок зорганізувала в Канаді три музеї народного мистецтва, саме в Едмонтоні, Саскатуні і Торонті. ЛУКЖ також опікувалася

новоствореним епархіяльним музеєм у Вінніпегу. Організація ця розвинула співпрацю з різними жіночими організаціями в Канаді та поза Канадою. Згадати хочби такі, як Світовий Союз Католицьких Організацій, Світова Федерація Українських Жіночих Організацій (СФУЖО), та інші. Велику увагу звертала ця організація зокрема на суспільну опіку та культурні вартості спільноти.

За закінчення цього розділу годиться теж згадати **"Об'єднання Жінок Ліги Визволення України (ОЖЛВУ)"** Перші відділи цієї організації постали в 1951 р. і були вони жіночими клітинами, організації ЛВУ, яка оформилася з нової іміграції. До перших відділів Об'єднання Жінок ЛВУ належали — Вінніпег, Ошава, Оттава, Торонто. Коли Об'єднання Жінок відзначувало своє десятиліття в 1961 р., воно мало 22 відділи, але вже в 1967 р. зросло до 44-ох. Організація вела різногранну працю й уважала себе допоміжним фронтом на жіночому відтинку діяльності Ліги Визволення України, як це було написано в Альманаху **"Гоміну України"** на рік 1962, сторона 177.

Найбільше праці посвячувала ця організація вихованню молоді в Юному СУМ-і, харитативно — допомогим акціям, при цьому допомагала в різних політичних та культурних імпрезах своєї матірної організації ЛВУ. Хоч згадана тількищо чвірка була головним мотором організованого українського жіноцтва, вона все таки не об'єднувала всіх жінок у своїх лавах. Поза її рамцями діяла низка льокальних організацій, які включилися в льокальні Комітети Українок Канади.

Тут годиться згадати, що у загальній презентації української культури в Канаді організоване жіноцтво виступає звичайно разом. До таких виступів належав Український День на Експо 1987 в Монтреалі та подібні дні місцевого чи провінційного засягу.

ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ В ЕДМОНТОНІ

У жорстоких роках воєнного лихоліття другої світової війни, за Божим провидінням частина українського народу опинилась по всіх континентах вільного світу. Ця частина української нації, на нових місцях включалася в організації попереднього поселення, або творила нові організації зі свіжими ідеями праці для України на допоміжному визвольному фронті. Одною з них є Ліга Визволення України (ЛВУ), що ясно визначила собі шлях по цій лінії. Наше жіноцтво включилося у працю ЛВУ.

Обов'язки щодо батьківщини є однакові. Це є у зверненні воюючої України, під окремою адресою до нас жінок, де пригадує нам про обов'язки жінки-українки, матері і громадянки. Дбати про своїх дітей у родині і спільноті, заховувати наші звичаї і традиції, пам'ятати про свою рідну пісню і ношу, про рідну культуру, не забувати серед оточуючого світу нести слово правди про Україну і її окупантів, здобувати прихильників для справи визволення України, де під московсько-большевицьким імперіялізмом немає свободи релігії, де Божа Правда мусить ховатися в катакомбах перед новітніми Іродами, де немає свободи слова, думки, де всяка свобода потоптана.

Початки історії нашого організованого жіноцтва сягають 1950 року, коли засновано відділ Ліги Визволення України в Едмонтоні, до якого записалось в члени 28 жінок.

У рамках ЛВУ, згодом створено Жіночу Секцію, якої головою була Тетяна Федорів.

Жіноча Секція в складі ЛВУ брала жваву участь у багатьох ділянках її праці. Найбільший вклад вона дала у святкових традиційних імпрезах: великодніх, різдв'яних, новорічних та в інших прийняттях з нагоди різних товариських зустрічей, чайків тощо. Наближуючи в цей спосіб членство до себе в одну велику родину до спільної праці, що теж мало велике виховне значення для молоді й дітей. Теж членки брали участь у культурному житті Українського Народнього Дому: в аматорськiм гуртку та в хорі.

29 березня, 1954 р. Жіноча Секція оформилась в автономну організацію ЛВУ під назвою Об'єднання Жінок ЛВУ, в числі 25 членок з управою в такому складі: голова — Тетяна Федорів, заступниця голови — Наталія Таланчук, секретарка — Марія Паїк, члени — Стефанія Щирба і Іванка Бойків. Праця нашого жіноцтва поширилась.

Центрاليا Об'єднання Жінок Ліги Визволення України, з осідком в Торонті, давала відділам ОЖЛВУ напрямні у їхній праці, щоб спрямовувати її на допомогу нашому народові у його визволенні. Завдання найбільш шляхетне і святе, але дуже складне і не легке. Одначе тоді ще зі свіжим запалом, хоч і в важких обставинах нового життя усі горнулися до праці, як по корм своєї зболілої душі, щоб у ній, бодай на мить заспокоїти біль і тугу за рідними, за землею квітучою, що в той час була в руїнах, скроплена свіжою кров'ю братів і сестер наших.

Щоб негайно приступити до виконування вказаних завдань, скликувано членок на ширші сходи́ни або відбувались спільні з відділом ЛВУ, з доповідями на актуальні теми чи з "живою газеткою" для поглиблення світогляду членства, накреслюють теж пляни і як їх реалізувати. Жіноцтво взялось інтенсивно до праці, йдучи з допомогою в переведенні збірок на Визвольний Фонд Боротьби, Пропагандивний Фонд, пресовий, на видання Організацій Українського Визвольного Фронту (ОУВФ), на Антибольшевицький Бльок Народів (АНБ). Теж збирає фонди на потреби Суспільно-харитативної Служби в Мюнхені. Для розкриття правди про Україну передає друковане слово до університетської бібліотеки особливо англійською мовою, завдяки М. Паїк.

Об'єднання Жінок ЛВУ, оформившись в окрему статутову організацію, поширює п'лятформу своєї праці. Головна Управа ОЖ ЛВУ дає ініціативу відділам до протестів проти знущань окупаційно-большевицької влади над українською жінкою, проти закріпощення жінки-матері, протестні акції з приводу масакри 500 українських жінок у Кінгрі, щоб організувати акції в обороні нескорених українських жінок-політв'язнів.

Ці напрямні Головної Управи ОЖ ЛВУ не відокремлювали нашого жіноцтва від попередньої праці чи від співпраці з відділом ЛВУ. Об'єднання Жінок весь час

являється складовою віткою організацій Визвольного Фронту.

Особливу увагу наше жіноцтво присв'ятило сумівській молоді, доцінюючи її важливість на майбутнє, щоб було кому зайняти опорожнілі місця, коли нас не стане. Включившись у виховну працю, прищиплювали наші ідеї і заохочували її іти нашими слідами, щоб своєю працею служити Богові й своєму народові. Теж відбувались курси писання писанок і вишивання під рукою Н. Таланчук. Виховницями в СУМ-і були: Н. Таланчук, О. Пшоняк, Л. Соробей, Т. Федорів, В. Кіндзерська і В. Чучман, та інші молоді членки продовжують працю в СУМ-і по сьогодні. Теж і в господарських ділянках членкині не відставали, працюючи в батьківських комітетах, таборових кухнях, що другий рік під час з'їздів СУМ-у в Едмонтоні приготувляли бенкети, прийняття з цих чи других нагод. До цього часу співпраця зі СУМ-ом була нерозривною.

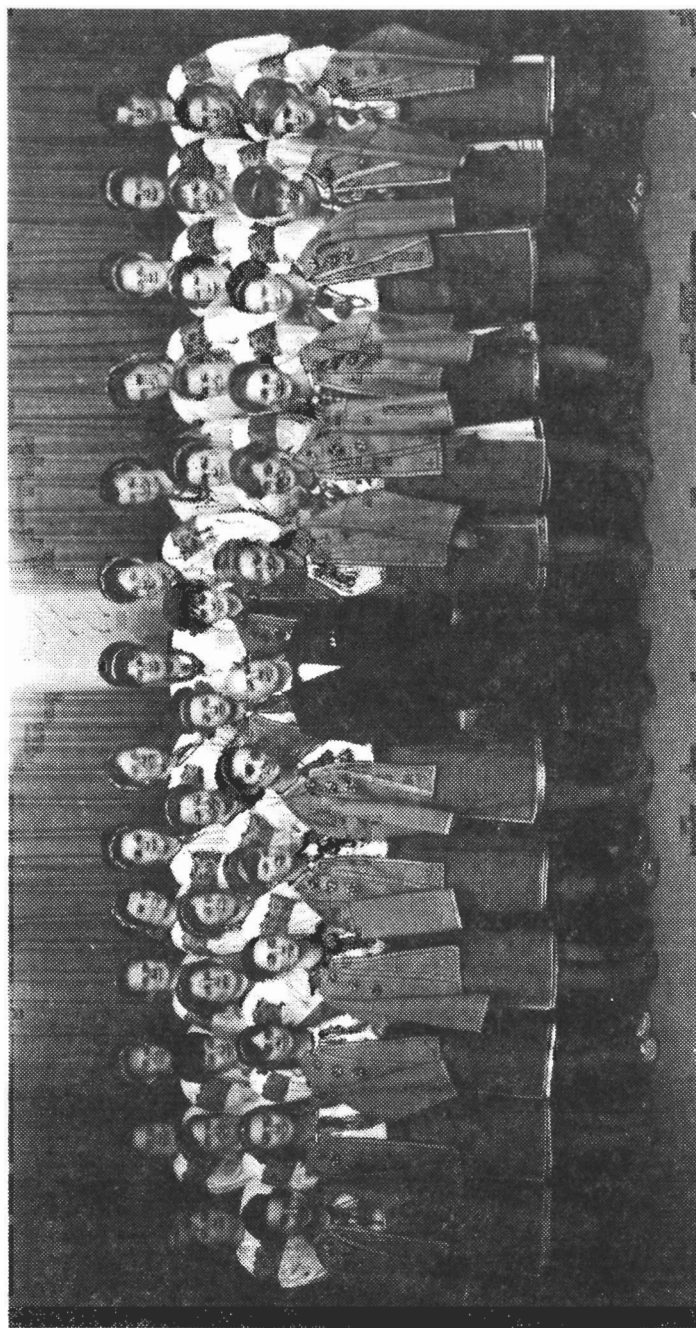
Спільні завдання Об'єднання Жінок ЛВУ із відділом Ліги Визволення України, тісно вяжуть нас разом у праці назовні і внутрі. Тому від початків до сьогодні жіноцтво брало живу, активну участь у різних ділянках праці Визвольного Фронту. В суспільно-політичному аспекті, на зовнішньому відтинку, теж і заходами АБН, до якого належали й інші національні групи, членкині ОЖ ЛВУ включались у протестаційні віча, маніфестації, демонстрації з транспарантами, роздаючи летючки, для прикладу: участь у демонстрації проти Косигіна під час концерту Червоної Армії, з приїздом митрополита Філарета, у протестаційному вічу на захист нескорених з участю Авраама Шіфріна. Теж Об'єднання Жінок брало участь у подібних того роду акціях заходами КУК чи других. Як ось на оборону Валентина Мозора, на захист українських Жінок-політв'язнів, заходами Комітету Оборони Валентина Мороза, де було прочитано доповідь написану нашою членкою від імени українського жіноцтва. Окремо, членки збирали підписи під петиціями і протестними листами на оборону українських політв'язнів, нескорених, Оксани Мешко, на Оборону Українського Імени, теж збирали підписи на поштівках з Головної Управи і розсилали їх до відповідних урядових чинників у Канаді й в Америці, теж розіслано репродукції відповідних малюнків дітей з конкурсу, в Рік Дитини.

Праця Об'єднання Жінок всередині Організацій Визвольного Фронту (ОЖ ЛВУ, ЛВУ, СУМ і товариство бувших Вояків УПА) проявлялася в різних національних святкуваннях, чи річницях, організаційних святкуваннях, ювілейних річницях, з'їздах ОВФ, беручи участь з хором "Верховина" у концертах, академіях, в час Свята Героїв, Свята Покрови, 30 червня, в жалібних роковинах сл. п. ген. Романа Шухевича-Чупринки, сл. п. провідника Степана Бандери і т.п. Часто в таких концертних програмах брали участь відомі рецитаторки: Н. Таланчук і Л. Соробей, вони теж передавали радіопрограми з нагоди різних святкувань. Молода адептка — Г. Цар теж причинялась рецитаціями до успіху різних концертів.

Окрему увагу Об'єднання Жінок присвячувало на День Матері та на Свято Українських Жінок-Героїнь, що їх святкувало концертами чи іншими святковими програмами, що були тісно пов'язані у своєму змісті з українськими матерями-страдницями на рідній землі чи з тими що життя своє віддали, щоб Україна жила. У трагічну річницю-25-річчя жорстокої смерті 500 українських жінок, що були змасакровані московсько-большевицькими танками на Сибірі, одна із членкинь видала пісню на власні слова — муз. С. Яременка, під назвою "П'ятсот Героїням Кінгіру."

Побіч цих вище згаданих імпрез улаштовувало обрядово-традиційні імпреди з нагоди Різдва і Воскресення Христового чи то концертами чи святковими прийняттями з програмою. Пам'ятаючи за молодь, приготувляли Андріївські вечори, весняні концерти, обжинкові, Під ніч Івана Купала та новорічні програми. У вище згадані імпреди, концерти часто було вплетено інсценізації, монтажі чи живі картини укладу Т. Федорів. Виконавцями були: хор і сумівська молодь.

Окремим культурно-мистецьким надбанням нашого відділу був жіночий хор "Верховина" що створився із 28 членок, 1959 р. Своїми виступами в першу чергу служив він братнім організаціям Визвольного Фронту й був їхнім репрезентантом між своїми та чужими — нашими співжителями. Крім цієї праці та плекання пісенної культури, особливо перед чужинецькою публікою управа хору вплітала пояснення про стан української культури в сучасній Україні. Це було зроблено у Провінційнім Архіві і Музею

Хор "Верховина" 1967 р. під диригентурою проф. С. Яременка.

на концертах: Різдвянім і осіннім. Теж внаслідок протесту хору "Верховина" — в Едмонтонському відділі Асоціації Об'єднаних Націй на місце комуністичного прапора поставлено синьо-жовтий український прапор. Управа хору вкладала дуже багато своїх зусиль, щоб цю мистецьку одиницю підняти на відповідний рівень. Хор удостоївся взяти участь у документальному фільмі, який зберігається в архівах СіБіСі, награний з нагоди 75-річчя поселення Українців у Канаді й періодично передається по цілій телевізійній сітці в Канаді. У 1973 р. ця сама станція зфільмувала наш хор вдруге з тією ж метою. З нагоди 10-ліття хору видано платівку, придбано три строї, до яких у найбільшій мірі причинилась О. Свистун. Хор виїжджав з концертами по провінції Альберти і поза нею. Своєю відданою працею хор здобув собі велике признання між своїми і чужими.

Перша Управа хору була в такому складі: голова — Т. Федорів, секретарка — Н. Таланчук, члени: О. Свистун, М. Мартюк, С. Фіялка, К. Апонюк, М. Іванишин, Г. Луців, Н. Пулип, А. Руть. Із ходом часу число членів хору помітно збільшувалось молоддю. Тому згодом жіночий хор стає власністю теж і СУМу під назвою жіночий хор ОЖ ЛВУ і СУМ "Верховина". У 15-річчя переорганізовано його на мішаний хор. З 20-річчям хору при Об'єднанню Жінок ЛВУ передано хор "Верховина" Спілці Української Молоді. Сповнилися мрії основоположниць хору. Провідне місце спрацьованих і постарілих матерів заняли їхні діти. Упродовж 20-ти років диригентами були: М. Соханівський, проф. С. Яременко, Тереса Вавринчук і Ірина Тхорик. Акомпаньаторкою останніх кількох років під ряд була К. Дацків. Організатором хору та його головою 20 років була Т. Федорів.

Наше спільне надбання з Організаціями Визвольного Фронту це Дім Української Молоді ім. Романа Шухевича-Чупринки. Деякі із приїжджих гостей вважають його, як найбільш величавий дім в українській діаспорі на чужині. Його одним із трьох співвласників є Об'єднання Жінок ЛВУ. До побудови цього дому наші організації приміщувались у Народньому Домі, в залах: під катдрою св. Йосафата і під церквою св. Юрія, теж в залах державних шкіл.

Ще довго до початків будови цього дому, наше жіноцтво віддано працювало для придбання фондів на цей дім, пригтовляючи різні чайки, базарі а то й зросло число колядниць. До будівельного Комітету належали: М. Мартюк, Т. Федорів, М. Іванишин. Вони теж належали до Збіркового Комітету, до якого ще ввійшла С. Духній. У збірковій акції дуже добре вив'язалася М. Мартюк.

1973-го року з весною розпочато будову Дому Укр. Молоді. З побудовою ДУ Молоді членки попали у вир кипучої роботи в кухні, беручи велику відповідальність на себе, щоб чимскоріш цей дім звільнити від фінансових зобов'язань. Після чотирьох років невтомної праці всього членства організацій Визвольного Фронту, та грошей, в сумі понад 250.000 дол., що їх одержано з продажу частини із 14-акрової площі, яку підшукали під будову, уже покійний Іван Доросевич і Ярослав Федорів, Дім Укр. Молоді звільнився від усіх задовжень і спалено довжний документ т.зв. "мортгедж". Не дасться описати тодішньої радості членства організацій Визвольного Фронту, діждавшись власної хати. У декого й блистіли сльози радості з цим великим досягненням, що теж являється імпазантним здобутком українського Едмонтона, бо й служить йому своїми приміщеннями.

Окрема муравлина праця нашого жіноцтва уможливила відділові Об'єднання Жінок ЛВУ передати около 22.000 дол. на сплату цього дому, не вчисляючи прибутків з праці наших членок в кухні, що йшли і йдуть безпосередньо через Корпорацію Дому У.М. на його потреби.

Об'єднання Жінок ЛВУ, мимо важкої праці на вдер-жання цього Д.У. Молоді, не відстає від своїх організаційних завдань. Плекає українську духовість і виконує напрямні Головної Управи.

Для кращої координації та формування праці організацій ВФ, 8 років тому створено Культурно-освітню Референтуру ОВФ, яка складається з голів організацій, культурно-освітніх референтів та голів чи керівників мистецьких груп. Головою через ці роки була Т. Федорів, секретаркою — Н. Таланчук.

Уже від початків заснування відділу ОЖ ЛВУ, щоп'ять років святково відзначаємо його роковини, при співучасті відділів на заході Канади, для спільної виміни думок із досвіду та практики в праці. Деколи такі зїзди

Підчас святкувань 25 річчя Відділу ОЖ ЛВУ — 6-го трвня, 1979 р. Акт посвячення організаційного прапора довершив Преосв. Димитрій в асисті оо. крил. В. Чопея і В. Тарнавського.

зливаються із Окружним З'їздом Організацій ВФ Західної Канади, що їх організують Головні Управи ВФ в Торонті. Найбільш імпозантним святом та історичною подією у нашій організації було 25-річчя нашого відділу ОЖ ЛВУ, коли посвячено організаційний прапор, чого довершив Преосвященний Димитрій в асисті отців крилошанинів: В. Чопея і В. Тарнавського при співучасті визначних гостей та численної публіки. Це святкування відбулось в рамках Окружного З'їзду О. ВФ. 1979 р.

На окружних З'їздах ОФВ звичайно були голови Головних Управ та їхні члени, які приготувивши програму переводили її тут на місці і своїм словом наче відроджували духа нашого членства.

З нагоди ювілейних святкувань відділів ОЖ ЛВУ в західній Канаді наші членки їздили з хором чи самі на їхні святкування.

В парі з повище згаданою працею наш відділ сповняв свої обов'язки й з іншими організаціями на терені Едмонтону через КУК чи СФУЖО. Найважливіші, що їх організував КУК, це національні свята чи річниці, як свято Тараса Шевченка, Свята Самостійности і Соборности України та другі. Звичайно членкині з хором брали участь на таких святкових концертах, теж розпродували програмки, стяжки на українському селі та де було потрібно помічі, вони уділялися завжди дуже радо.

Окрему мережу праці творили жіночі організації Едмонтону. Хоч кожна жіноча організація перевантажена своїми окремими обов'язками у своїй організації, як кожна мати у своїй родині, одначе вони знаходили час на спільну працю, щоб разом сповнити свої завдання. І тут слід, хоч коротко згадати бодай головніші імпрези, які відбулись з участю Об'єднання Жінок ЛВУ: 70-ліття Українського Жіночого Руху 1954 р. Свято Українських Жінок-героїнь 1957 р. Семінарі на виховні та актуальні теми, День Української Культури і 20-річчя СФУЖО 1970 р., Рік Української Жінки і 90-річчя Жіночого Руху, де наша участь була з хором у концерті, який відкрила Н. Таланчук. В програму була вплетена інсценізація Т. Ф., М. Паїк під час святкувань занялась збиранням підписів під петиціями в обороні укр. жінок-політв'язнів. Головну доповідь виголосила голова СФУЖО Лідія Бурачинська. Слід додати, що організаторкою цих вище згаданих

20-річчя ОЖ ЛВУ 1974 р. Перший ряд зліва: М. Мазурик, Н. Таланчук, М. Мартюк, С. Духній, А. Цинцар, організаційна з Головної Управи — Т. Стахів, І. Павликовська, голова Гол. Упр. — М. Солонинка, Заступниця голови Гол. Упр. — Т. Федорів, Голова ОЖ ЛВУ з Калгарів — О. Коломийчук, О. Свистун, К. Апонюк, Е. Макар.

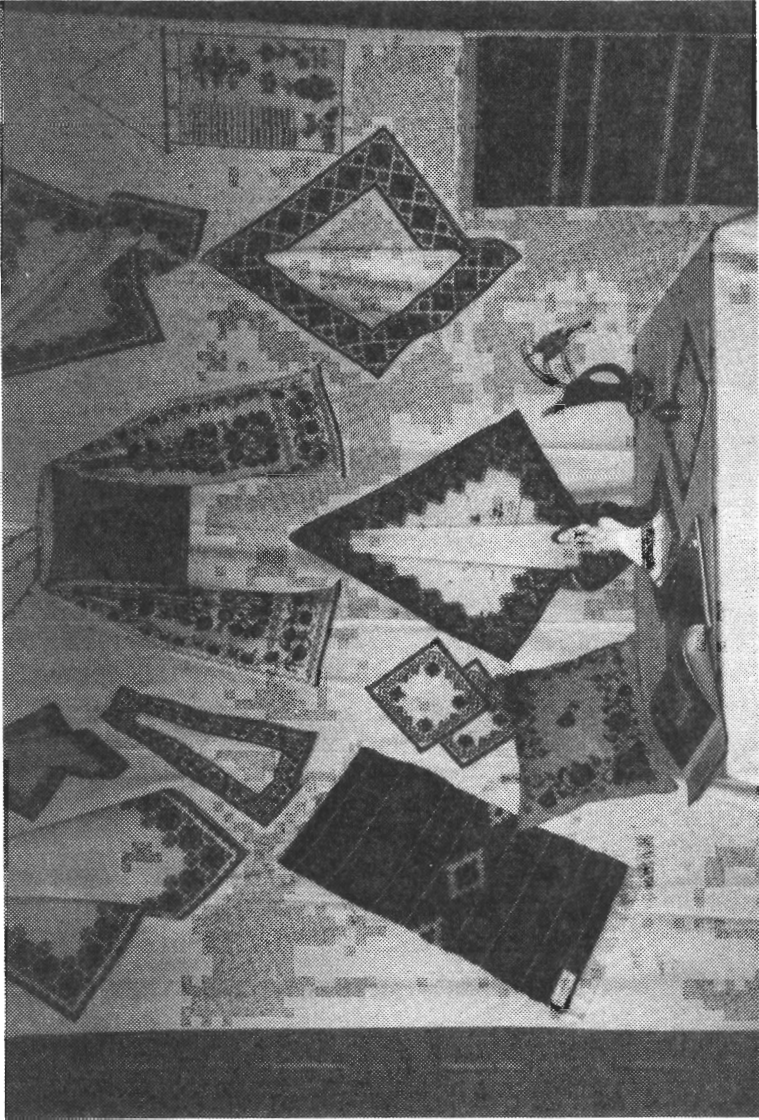
імпрез була сл. п. Ірина Павликовська. Після цього були святкування 30-річчя СФУЖО з концертом та виставкою народного мистецтва під головуванням і за ініціативою Л. Вацке. Участь наша була словом і хором у святковому концерті й у виставці народ. мистецтва працями членок: писанок і трипільської кераміки. У 1978 р. відбулось Свято Українських Жінок-Героїнь, получене з акцією на оборону українських жінок-політв'язнів. Під петиціями зібрано понад 2600 підписів, що їх розіслано до уряду Канади й Америки. Ініціатором і головою була Т. Федорів; Відбулись святкування 100-річчя Українського Жіночого Руху 1984 р. концертом і виставкою народного мистецтва та літератури. Головою комітету була І. Дженіс, яка відкрила концерт, головну доповідь мала Галина Сенишин з Монреалю, організаторкою ініціативного комітету була Т. Федорів, вона теж відкрила Святкування 100-річчя Ж. Р. на спільній виставці народного мистецтва у Провінційнім Архіві і Музею де теж до спільної виставки причинились писанками і трипільською керамікою Н. Таланчук і Т. Федорів. Теж у міжчасі відбувались спільно гостинні зустрічі з приїжджими визначними жінками.

Участь наших членок впліталась й в інших ділянках праці в нашому суспільстві й поза його межі.

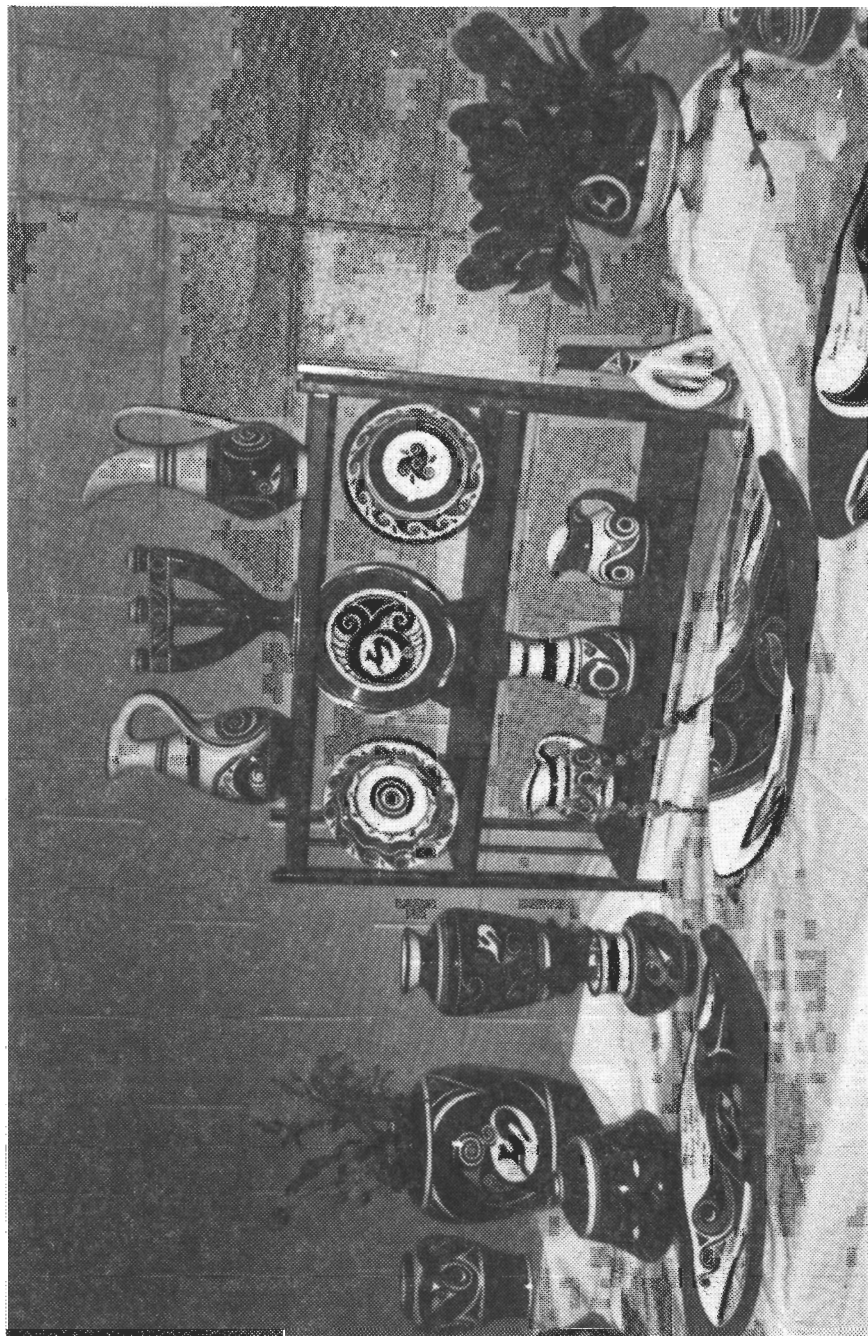
Крім дуже успішних виставок народного мистецтва і книжок та преси, які мала наша організація з нагоди різних святкувань чи з'їздів, теж мала майже щороку на "День Спадщини" які відвідувало 5—6 тисяч осіб денно, вони запізнавались з українською культурою, а часто в розмові і з долею українського народу та про сучасний стан культури на рідній землі. Мали виставки нар. мистецтва по різних "шапінг" центрах із демонструванням писання писанок і вишивання.

Належали теж членкині до журі народного мистецтва в інших організаціях та у Вегривіл під час фестивалю.

У передостанній каденції СФУЖО, до Комісії Народного мистецтва належали Н. Таланчук і Т. Федорів. Комісію очолювала Ляриса Вацке. Н. Таланчук виготовила бібліографію народного мистецтва і тепер її теж доповнює. Вона їздила з виставкою музейних експонатів СФУЖО до Ванкуверу. В цій самій каденції Н. Радьо була звязковою прихильників СФУЖО, вивязуючись з обов'язків дуже солідно. Вона й належала до РУГО. Участь

Фрагмент з виставки народного мистецтва в День Матері 1979 р.

Фрагмент з виставки народнього мистецтва в День Матері 1979 р.

Фрагмент із 3-денної виставки народного мистецтва з демонструванням малювання писанок і вишиванням на міжнародній виставці у т. зв. "шапінг" центрі в Капіляно Мо..

беруть теж членки у передвиборчих кампаніях: послів до парламенту, посадників та радних до міського уряду.

На зовнішньому відтинку належимо до місцевого Відділу Національної Жіночої Ради, беремо участь у їхніх місцевих сходах і звітуємо про свою працю. Висилаємо теж своїх молодих делегаток на краєві і світові конференції тієї міжнародної організації. Було вислано 3 делегатки нашого відділу на Конференцію "Габітат" у Ванкувері. Доцінюючи належно вартість праці на міжнародних форумах теж висилали поважні суми грошей до Головної Управи ОЖ ЛВУ на кошти подорожей делегаткам на міжнародні жіночі конференції: Мексико, Копенгаген у Данії і Кенії в Африці. Слід додати, що часто є дуже великі труднощі, щоб дістатись на кожную конференцію, бо там українських жінок репрезентують рафіновані комуністки з советського Союзу. Без огляду на великі труднощі, делегатки знаходять дороги і способи, щоб сповнити свої завдання супроти народу українського, жінок-матерів у московсько-большевицькій неволі, що не можуть говорити самі за себе на світових форумах. Теж там організують пресові конференції, на яких наші делегатки мають інформативні виступи про сучасний стан українського народу. Організують голодівки, виставки з літературою а то й народнього мистецтва при чому розповсюджують інформативну літературу про Україну, поміж тих, що й нічого не знали про український нарід, або й раніше не хотіли чути про нього аж прозріли. Бо з кожною такою нагодою українки здобувають собі прихильниць. Очевидно, що такі акції відбуваються під ім'ям СФУЖО.

На доручення Головної Управи висилаємо дотації на організаційні цілі, до Комісії за звільнення політв'язнів. На членські вкладки: СКВУ, СФУЖО і КУК, які являються найбільшими укр. репрезентаціями в діаспорі. Окрему увагу присвячувала наша Референтура Суспільної Опіки своєму завданню, відвідуючи хворих по шпиталях а то й по домах. Опікувались українськими родинами в Польщі, висилаючи туди одяг, ліки і гроші. Висилали пачки з одягом до Німеччини українським залишенцям, до Югославії, до південної Америки пачки з одягом і книжками, теж гроші. Тут згадати б, що найбільш вложила праці до висилання пачок О. Свистун. Висилаємо допомогу-утримання потребуючій студентці в Бразилії. Деякі

членки окремо пересилають гроші на вдержання студентів на студіях чи то в Бразилії чи в Римі на теології. Через Головну Управу висилаємо гроші на поміч дітям політв'язнів, та покривдженим в Україні та іншим, яких годі тут вичислити. Не зчислити пожертв відділу, що йшли на добродійні цілі. Згадати б хоч декілька з них як на: пам'ятник Лесі Українки в Торонті, на статую св. Володимира в музею Касалома теж в Торонті, на пам'ятник українським піонерам на українському селі, на українську Книгарню-музей у Форт Едмонтоні, на будову церкви св. Юрія, на пам'ятник Лучковича, на оперу "Купало", на розбудову сумівської оселі "Веснівка". Теж членки піддержували школи з двомовною програмою, дали дотацію на пам'ятник Героям за волю України на цвинтарі св. Михаїла та на інші гуманні чи добродійні цілі. Високо доцінюючи важливість укр. церкви, наші членки вкладають дуже багато праці в церковних парохіях.

Мірилом вартости кожної організації є її праця не лише в здобутках матеріальної вартости, що, безперечно є дуже важлива й необхідна, але вона мусить іти в парі з іншими дуже важливими ділянками праці в організації. Праця нашого відділу Об'єднання жінок може й скромна і не дуже видна на зовні, але вона була многогранна і була всюди там, де було її потрібно чи то в внутрі своєму, чи в братніх організаціях ВФ, чи для спільної дії в нашому суспільстві й в жіночому секторі з жіночими організаціями Едмонтону: Союз Українок Канади, Ліга Українських Камолицьких Жінок, Організація Українок Канади, які були духово пов'язані разом, як дочки однієї матері та з'єднані з тими, які у тяжкій неволі коротають свій вік.

Головна Управа дуже високо доцінила працю нашого жіноцтва. У 100-річчя Жіночого Руху на святкуванні 30-річчя нашого відділу Об'єднання Жінок ЛВУ в Едмонтоні, 1984 р. 6 членкинь одержали грамоти: М. Паїк (уже покійна), Н. Таланчук, О. Пшоняк, Н. Радьо, М. Мартюк і Т. Федорів, вона теж одержала грамоту від Головної Управи Ліги Визволення України в Торонті 1979 р., відзначення в Рік Жінки від міського уряду й 1983 р. Шевченківську медалью від Комітету Українців Канади. Слід додати, що двигуном всієї праці були не лиш ті, що одержали грамоти чи відзначення, але й ті, що солідаризувались своєю активністю в праці, а це управи з

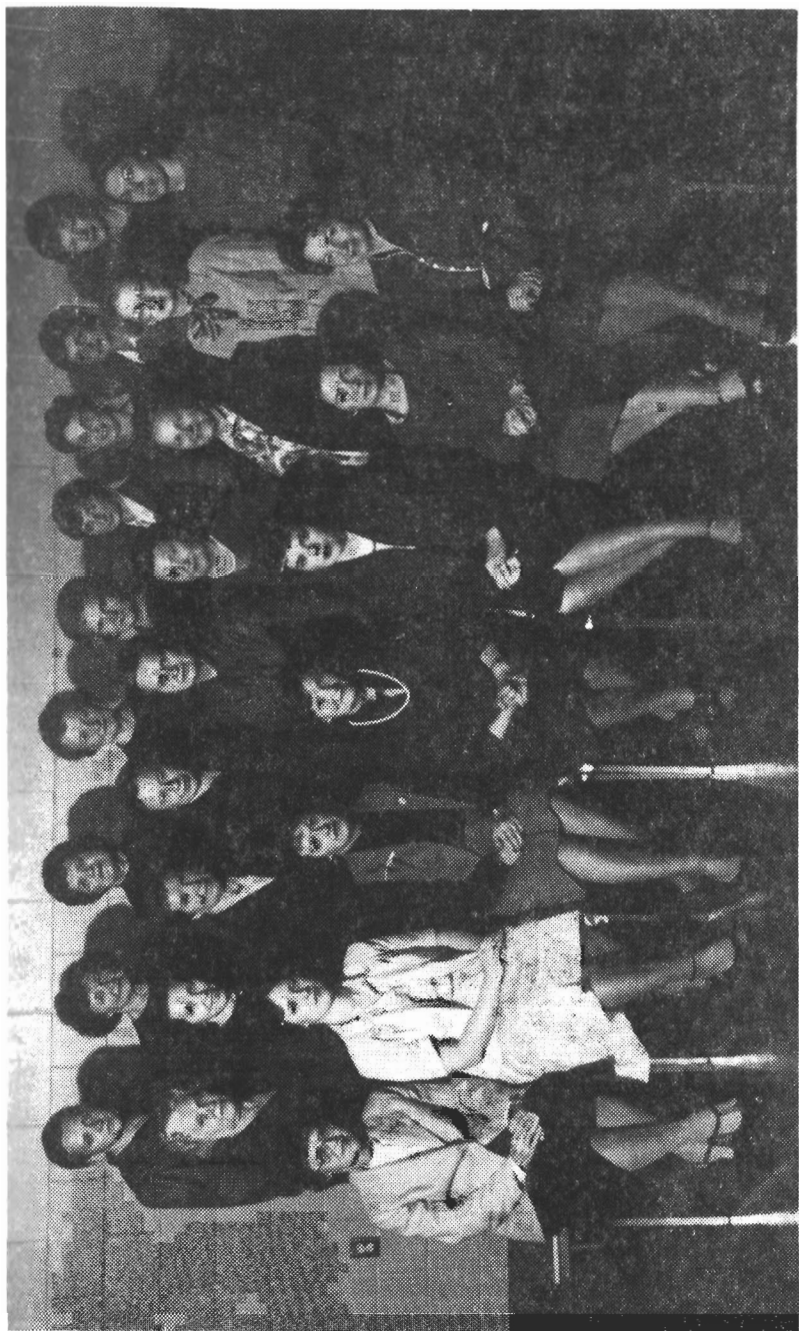
ЧЛЕНКИ-УЧАСНИЦІ 30-РІЧЧЯ ОЖ ЛПУ, 1984 р.

Від ліва перший ряд: О. Патан, О. Копилець, М. Мартюк, Н. Таланчук, Н. Радьо, Т. Ферорів, М. Шкамбара — голова Головної Управи, В. Кіндзєрська — голова Відділу, М. Рахмиструк, М. Марків, А. Бойко, Л. Андрійович.

Другий ряд: Т. Шимків, О. Свистун, К. Фецуляк, Е. Романків, Л. Стебельська, І. Бойків, Е. Червак, І. Шалева, А. Пилип, Е. Романюк, М. Багнюк, А. Мекдоналд, П. Янушак, М. Романків, М. Войтів, С. Фіялка, Г. Луців, Д. Брода-Масюк.

Третій ряд: О. Ільків, Г. Цар, А. Коржак, М. Басараб, П. Кіндзєрська, С. Войновська, М. Іванишин, А. Микуляк, А. Руть, М. Харевич, К. Михалик, А. Качмар, К. Патан, А. Лучканич.

Четвертий ряд: Е. Левита, О. Ногас, К. Апонюк, А. Кузьо, Н. Процьків, А. Подільська, О. Тарнавська, М. Бригідир.

УПРАВА ВІДДІЛУ ОЖ ЛВУ 1983 р.

Від ліва 1-ий ряд: Н. Таланчук, М. Марків, В. Кіндзирська, Т. Федорів — голова, М. Боднар, Н. Радзьо, С. Фіялка. **2-ий ряд:** М. Романків, А. Подільська, Е. Романків, О. Свистун, К. Апонюк, А. Лучканич, М. Іванишин, О. Лозова, О. Копилець, О. Ногас, М. Багнюк, І. Манур, Г. Стебельська, Е. Левита, А. Биско, О. Патан, М. Рахміструк, А. Бойко. **Відсутні:** М. Мартюк, І. Миськів, М. Кузьо, О. Гарнавська.

референтурами й членки, які совісно, тихо й постійно сповняли свої завдання в організаційній праці. Хотілось би усіх їх тут згадати, та годі. За час 31 років Об'єднання Жінок ЛВУ очолювали його ось такі пані: Т. Федорів, Н. Муринка, О. Пшоняк, М. Паїк, Н. Радьо, О. Шевчук, М. Мартюк, А. Лиховид, Л. Скольна, О. Копилець, В. Кіндзерська і Д. Хома.

У результаті нашої праці за 30 років число членок із 24 зросло до 103 членки. В цьому одна третя частина це молоді жінки. Та багато дечого змінилось у від'ємну сторону, чого нікому не завернути. Змінилися ми — основоположниці, знемоглися, а деякі передчасно відійшли із цього світу. Та без огляду на все, завдання нашої організації залишилися незмінними до народу нашого, дітей наших та країни, в якій живемо.

Ми свідомі цього, що силу в організації здобувається постійною працею. І такої праці мусимо вимагати від себе в наступному етапі, для добра великої загальної справи.

Хай же ця скромна праця наймолодшої жіночої організації буде маленькою цеглиною у розбудові українського суспільно-громадського життя у нашому Едмонтоні.

Тетяна Федорів

ЗАВДАННЯ МАТЕРІ І ЛУКЖ

Історія нас учить, що упадок великих імперій завжди попереджував їх моральний занепад. Але замало стверджувати факти. Замало бачити тільки причину зла, треба ще працювати над тим, щоб те зло направити. Загально всі твердять, що теперішній світ знаходиться у стані духового розкладу. Як тому зарадити? Треба уздоровити найменшу суспільну клітину, це є родину. Це почесне завдання належить до жінки-матері, яку то світ висунув тепер на фронт боротьби з оточуючим злом.

Родина складається з чоловіка, жінки і дітей. Коли йде про дітей, то їх виховує не тільки безпосередня праця батьків над ними, зокрема матері у ранніх літах, але теж добрий приклад батьків. Часто-густо непорозуміння і сварки між батьками мають від'ємний вплив на виховання і формування характеру у дітей. Тому треба уникати всього, навіть найменшої невідповідної розмови між со-

бою в присутності дітей, бо цим підриваємо свій авторитет і викликаємо недовіря до себе.

Якщо йде про безпосередню працю батьків над вихованням дітей, зокрема матері, то ця ланка є тяжкою і відповідальною та вимагає знання й терпеливості. Вщиплюючи вже з-за молоду в душу дитини християнські чесноти, нашим обов'язком є теж заціплювати їм національну свідомість і любов до українського народу. Христос, наш Спаситель, часто прикладом свого життя навчає нас про те, що Він від нас вимагає. Хоч Ісус бажав спасіння всіх людей та їх огортав своєю любов'ю, то всетаки, коли за Ним бігла жінка нежидівка і просила, щоб уздоровив її хвору дочку, то Христос вислухав її, але зазначив, що Він свої ласки приготував для народу, з якого вийшов. І коли наші діти будуть йти в життя, озброєні в таке сприймання проблем, ми можемо бути спокійні за їх долю і долю цілого народу. Ми знайдемо спокій і свідомість сповненого обов'язку.

Крім праці над збереженням святости наших родин, праці над вихованням наших дітей, ми мусимо з цілою силою вести організовану боротьбу з неморальною літературою, всяким лихими коміксами, що затроюють душі наших найменших і утруднюють працю над їхнім вихованням. Ми теж мусимо включитися в боротьбу проти безбожного комунізму і поборювати чужі впливи, що стараються обезцінити вагу української справи. Взявши до уваги обов'язки матері під теперішню хвилину, в якій йде велика боротьба двох світів: християнсько-ідеалістичного і комуністично-безбожницького, ми мусимо теж посилити працю над собою, щоб оправдати всі сподівання, що на нас накладають рідна Церква і нарід.

Першим, хто простягає нам свою приятельську руку в нашій відповідальній праці є таки наше т-во: Ліга Українських Католицьких Жінок. ЛУКЖ своєю програмою найбільше відповідає потребам часу і дає кожній членці великі можливості всесторонньої громадської праці і запевнює поміч у всіх питаннях, що їх ставить релігійне, родинне і національне життя.

ЛУКЖ організує дитячі садки, помагає постійним і вакаційним рідним школам, спішить з поміччю потребуючим, відвідує хворих, організує курси вишивок, писання писанок, влаштовує спільне свячене і інші релігійно-

національні імпрези згідно з українськими традиціями. ЛУКЖ ознайомлює свої членки з історією і літературою України, влаштовує окружні наради і т.д., словом нема ділянки, якою ЛУКЖ не цікавилася б. Головні напрямні зібрані в статуті. Тому точки статуту не сміють лишатися тільки для статуту, але їм треба дати життя і здійснювати в щоденній праці.

У своїй праці нам не треба розраховувати на дешевий ефект, похвали, оплески, бо **не доривочність, а безпереривна, повна посвяти праця творить тривкі вартості.**

ЛУКЖ у своїй праці мусить звертати увагу на звязок з іншими жіночими організаціями, крайового і міжнародного характеру. Коли в 1919 р. українське зорганізоване жіноцтво створило було у відродженій Україні Українську Жіночу Раду, то цю Раду очолила відома жіноча діячка Софія Русова, УЖРада відразу вступила була в члени до Міжнародної Жіночої Ради. Та недовго тішилася Україна своєю незалежністю. Московсько-большевицький сатрап забрав Україні волю. Настали роки голоду, тортур арештів і страхів. В 1925 р. відбувся в Копенгазі, столиці Данії, З'їзд Міжнародної Жіночої Ради. На цей з'їзд прибула несподівано Софія Русова, голова Української Жіночої Ради. Вона не зважаючи на своїх 60 років життя, передісталася через кордони ССРСР, цієї тюрми народів, перейшла річку Збруч і перекралася на Захід. Тут вона відкрила жахливу дійсність підсовіетського життя, розказуючи про голод в Україні, масові арешти, заслання тощо. Промова старенької жінки, наочного свідка комуністичних знущань, зробила надзвичайне враження. Своім виступом на тому з'їзді пані Русова зробила велику роботу для української справи. Тому ми теж стараймося, щоб ЛУКЖ використовувала якнайкраще свої добрі звязки та їх ще більше поширювала і закріплювала.

Працюючи для Бога, родини і свого народу будемо класти тривкі основи під наше дальше життя в Канаді. Виконуючи совісно свої завдання жінки-матері і членки ЛУКЖ можемо бути спокійні, що ми зрозуміли потреби хвилини і зробили зі своєї сторони все, що тільки могли.

Анна Баран — Саскатун

ДЕНЬ МАТЕРІ — ДЕНЬ ВЕЛИКОЇ ПОШАНИ

Друга неділя травня призначена на пошану матері. Тої неділі в світі врочисто відзначають День матері, складаючи поклін та подяку матерям за їхні труди та їхню посвяту для дітей.

З ГЛИБИНИ ВІКІВ. Мати була в пошані в усіх людей упродовж всієї історії людського роду. Прочани, що їздять у відвідини до Святої землі, звичайно відвідують два місця, де віддається пошану праматерям вибраного жидівського народу. В колишній церкві, а тепер у мусульманській мечеті Харам ель-Каліль в Хевроні є гроби дружини Авраама-Сари та дружини Ісаака-Ревеки. До гробів біблійних праматерів ідуть з поклоном усі: мусулмани і жиди, християни й невіруючі. Кожний з них мовчи схиляє голову перед гробами отих давніх, прадавніх праматерів.

Ще більшою пошаною втішається гробниця біблійної матері Рахилі, недалеко Вифлеєму. До чепурного білого гробівця постійно йдуть прочани з поклоном. Християни схиляють у поклоні голови перед гробом Рахилі, що символічно оплакувала дітей, убитих Іродом. Жиди почитають її як праматір вибраного жидівського народу, а мусулмани як одну з праматерів мешканців тієї країни.

Святе письмо часто говорить про пошану матері. Біблійний Товит, перед смертю, дає науку своєму синові Товії, в якій, м.ін. каже. "Шануй рідну матір, не покидай її ніколи, поки життя твого. Роби те, що їй любе, й не засмулуй її серця ніяким твоїм вчинком". А в Книзі Приповідок сказано: "Хто проклинає батька-матір, того свічка погасне в глухій пітьмі". А в іншому місці: "Око, що не кориться неньці, те око виклюють ворони в долині й пожеруть орлята". У книзі Сираха читаємо: "Хто звеличує свою матір, той немов скарби збирає. Не відкидай почувань твоєї матері, бо це гарний вінець тобі на голову".

Здається, що й у сьогоднішніх часах не можна нічого додати до тих біблійних повчань про пошану матері.

У НАШОМУ НАРОДІ. Пошана до матері глибоко закорінена й у нашому українському народі. Багато пісень та поем звеличують матір. Та чи не найкраще висловив почування українського народу до матері наш безсмер-

тний поет Тарас Шевченко, коли написав: "Хто матір забуває, того Бог карає, чужі люди цураються, в хату не пускають".

Відзначування Дня Матері є ще зовнішнім висловом та виявом пошани, якою мати втішалася весь час у нашому народі. Кожний і кожна з нас буде віддавати пошану нашій матері, дякуючи їй за все, що вона для нас зробила. Будемо їй дякувати за те, що вона привела нас на світ, за численні недоспані ночі, коли вона до нас уставала, сиділа над нашою колискою й турбувалася, як ми хворіли або чогось плакали. За те, що вчила нас ставити перші кроки по землі, що вчила нас вимовляти перші слова нашої дитячої мови, що вчила нас складати руки до молитви та вчила перших молитов. За те, що вчила нас любити Бога, свій рідний край і рідний нарід. За те, що вивела нас в люди і світить нам зорею-провідницею в нашому житті.

Кожний зберігає глибоко в серці на ціле життя любий та дорогий образ своєї неньки, її милі науки та згадує її пестоші. Про це гарно пише поетка Марія Підгірянка: "Снилось мені ясне сонце, що в хаті світило, / а то лиш так моя мати дивилася мило. / Приснивсь мені легкий вітрик, що пестив колосся, / а то мені моя мати гладила волосся. / Сnilась мені ягідочка, як мед солоденька, / А то мене цілувала мама дорогенька. / Снились мені янголики, що в рай мене несли, / а то мене мами ручки до серця притисли."

Ясний, погідний спомин з рідної хати, з незабутнім образом нашої неньки кожний несе зі собою в житті. В День матері той образ оживає сильніше. Того дня складатимемо нашим матерям щирі бажання й дарунки, як слабенький вислів нашої любови і вдячності за всі материнські труди, за любов, за щире, золоте серце. А якщо нашої матері вже немає між живими, то тоді щира молитва полине перед престіл Всевишнього, як наша маленька китиця квітів для нашої незабутньої неньки.

УКРАЇНЬСЬКА МАТИ. В День матері ми вшановуємо українську матір узагалі, матір нашого народу. Матір, що виховувала й виховує молоде українське покоління на добрих та відданих дітей своєї Церкви та свого народу. Матір, що впродовж нашої бурхливої історії вела господарство та виховувала дітей, бо батьки часто мусіли йти боронити рідної землі перед наїзниками. Вшановуємо

матір, що вмiла прищепити любов до свого народу в серця мiльйонiв iменних та безiменних наших героiв, що протягом довгої iсторiї нашого народу не вагалися скласти жертву, навiть найбiльшу, в боротьбi за волю свого народу та iнших народiв на побоевищах усього свiту. Вшановуємо матiр, що i в наш час, гризний i жорстокий, виховує своїх дiтей на добрих українцiв-християн серед жорстоких обставин сибiрських тундр, казахстанських пустель та рiзних мiсць заслання. Навiть там, де українським матерям приходиться руками порпати землянки, щоб було де схоронитися перед негодою, коли треба далеко ходити по воду i з трудом здобувати кусень хлiба, i там українська мати навчає своїх дiтей молитви до Бога, навчає рiдного слова, плекає любов до рiдного краю. Адже є безлiч українських поселенцiв Сибiру чи Казахстану, якi щороку везуть своїх дiтей до Канева на могилу Шевченка, щоб скрiпити в них любов до всього, що українське, а цю любов тим дiтям дала українська мати далеко вiд рiдного краю, на засланнi.

МАТИ-ПІОНЕРКА. Як не згадати українську матiр-пiонерку на канадській землi? Ше нема в нас написаної героїської i страдницької iсторiї наших матерiв-пiонерок. Тих матерiв, що з родинами приїздили з квітучих українських сiл, поселювалися на дикiй канадській прерiї й тут починали нове життя. Вони помагали своїм чоловiкам копати першi примiтивнi мешкання — землянки. Помагали корчувати дерева й кущi, а часто самi корчували, бо чоловiки йшли на заробiтки, та приготовляли землю на засiв збiжжя та для садження картоплi й городини, щоб було чим дiтей прогодувати. Влiтi приготовляли сiно для корови на зиму та запас дров, щоб у холоднiй та вогкiй землянцi можна було загрiтися. А при тому всьому вони знаходили час виховати своїх дiтей у прив'язаннi до своєї вiри, до своєї мови, до свого народу, до рiдних звичаїв та традицiй.

I серед другого, третього, навiть четвертого поколiння українцiв Канади не розвiявся дух наших матерiв-пiонерок. Як часто з великою пошаною та любов'ю вони згадують своїх бабунь та прабабунь, що приїхали з рiдного краю.

День матерi — це день великої пошани за гiдне виконання превеликого обов'язку матерi. Часто чуємо

скарги, що не всі матері в наші дні належно виконують свій обов'язок. На щастя, є в нас молоді матері, що віддано дбають про виховання дітей, охороняють їх від шкідливих впливів, навчають їх рідної мови, виховують у рідній традиції.

“У.В.” ч. 18, 1971

ЧИМ ЖІНКИ ПЕРЕВИЩАЮТЬ МУЖЧИН?

Погляд про меншеартість жінок, старий як світ, і могло б здаватися, що в модерній цивілізації він уже не має місця. Все таки визначний англійський учений біолог і психолог, д-р Адольф Абрагамс видав недавно в Лондоні свою студію, щоб завдати остаточний удар тим залишкам давних пересудів і обманів. Сер Адольф Абрагамс, лікар вестмінстерського шпиталю, співпрацівник університету у Кембридж, Ліверпул і Лондоні, медичний дорадник олімпійської екіпі Великобританії, президент Бритійського Союзу Медицини й Спорту не приймає тих застарілих поглядів, а навпаки, на його думку, жінка є в більшості випадків рівна чоловікові, а в деяких вона його перевищує.

Основні різниці між двома людськими родами взаємно себе доповнюють. Жінка, якої завданням є приводити на світ дітей і їх годувати, має утруднену можливість дорівняти чоловікові, що є вільний від того тягару. Але не в тому випадку слід говорити про нижчість. Назагал жінка має лиш дві треті частини мускулярної сили чоловіка. Зате вона скриває надзвичайні можливості. Витриманість деяких жінок дозволяє їм здійснити такі подвиги, що вимагають надмірної відпорності. До прикладу автора про тих, що перепливають Ля Манш можна додати подвиг Марилін Белл, що переплила озеро Онтаріо. Біологічна вищість жінок для цього вченого не підлягає сумніву. Пересічно вони живуть довше від чоловіків. Деякі недуги є на багато рідше між жінками. Багато менше є між ними глухо-німих і умово недужих. Вони краще переносять фізичний біль і є менше вразливі на зимно.

У висліді, фізична нижчість жінок це лиш омана. Коли ж порівняти їх умові диспозиції, вони мають, правда, менше логіки, але зате більше інтуїції від чоловіка. Якщо

вони розуміють менше поправно, то це тому, що якийсь рід шостого зміслу їм дозволяє бачити просто, що треба робити без конечности відкликатися до мозку.

Досліджуючи інтелігенцію жінок, д-р Абрагамс пам'ятає, що вони в творчій активності не мають найбільших здобутків. **Їх нема поміж геніями малярства, скульптури, музики, архітектури...** Зате вони перевищують мужчин у ролях відтворчих: музичні виконавці, акторки. Якщо трапиться все ж таки блискуче ім'я жінки на овиді мистецтва або науки, то це переважно завдяки співпраці з мужчиною, що її заохочував до зусилля: наприклад — мадам Кюрі — союзниця свого славного чоловіка.

Мимоходом, д-р Абрагамс завважує, що досі жінки були безконкурентні у куховарстві, але відколи кухня вийшла з домашньої сфери в індустріальну, мужчины перебрали її в свої руки.

Жінка має більше зміслу практичности й почуття дійсности. Коли дитина плаче, мужчина завдає питання, чому, а жінка зразу пробує її заспокоїти.

Жіноча відпорність на біль і терпіння, постава в обличчі нещастя, їхня відвага в обличчі смерті зараховуються до їхньої вищости. Сюди теж належить їхня вмілість приноровитись до обставин.

Часто пишеться про жінок, що вони повсякчасні діти. Насправді вони менше дитинні від мужчин, бо менше від них шукають таких признак дитинства як декоративні відзначення або інші об'яви почестей.

Якщо жінки під оглядом фізичним і інтелектуальним мають інші прикмети, але не нижчі від мужчин, то у сфері почувань і пристрастей вони перевищують мужчин, так у доброму як і злочинному, коли вони стають незрівняно жорстокі.

Накінець д-р Абрагамс підкреслює, що навіть у тих відношеннях, коли жінки не дорівнюють мужчинам, помимо зросту емансипації, немає доказу їх нижчости. Це радше результат тисячолітнього ярма. Бо світ є зорганізований мужчиною й для мужчины. Для жінки залишено в ньому другорядне місце. Війни й економічні кризи спонукали мужчин дозволити на жіночу емансипацію, але вона ще далека від повної рівности.

Зрештою це зрозуміле, що неможливо є впродовж кількох поколінь усунути висліди такого старшунання, що володіло в цілому світі століттями. Навіть тепер ще жінка родиться з комплексом меншевартости. І вся її вдача з хитрощами, облудливою покірністю, кокетерією й легкодушністю впливає з бажання викувати власну зброю, щоб перемогти мужчину, якому вона зазидує волі, повноти творчого життя. Підсвідомо, вона тим погорджує собою. Скільки часу треба буде, щоб вона звільнилась від тих глибоких закоріненень! Бо всі прояви нижчостей жінок не мають таких причин як перешкоди фізичні (ріст, будова мозку і т.п.). Вони є лише наслідком тисячолітньої спадковости.

Цей авторитетний голос Сер Адольфа Абрагамса тим більше цікавий, що може репрезентувати англійську опінію, здебільша консервативну й стриману. Всі, що бояться жіночої "небезпеки" (а таких є багато!), можуть потішитись, що до повної рівноправности ще далека путь, а перешкоди тим тяжчі, бо крім зовнішніх ще й внутрішні: віками насаджувані погляди-переконання самих жінок...

ДЕЩО ПРО ВЗАЄМИНИ ОЛЕНИ КИСІЛЕВСЬКОЇ З КАНАДОЮ

Мабуть ні в одній визначній українки не було такого жвавого звязку з нашою заморською еміграцією, як взаємини з нею від молодечих років Олени Сіменович-Кисілевської. Сталося це завдяки її братові, д-р Володимирові Сіменовичеві, що молодим студентом виїхав до Америки та звідтіль жвавим листуванням з ріднею й приятелями ділився всіми проявами життя українських поселенців в Новому Світі.

Про цей звязок "тонесенькими а заразом сильними ниточками", що лучили молоденьку дівчину з найближчим другом — братом, говорять талановиті спогади Олени Кисілевської:

"...я наче переживала довгий процес духового розвитку та зросту сили й свідомости нашої еміграції. Захоплювалася радісними, повними запалу вістками: Церкви будусмо! Господарське життя розвиваємо! Інституції одні по одних закладаємо!"

В тому безперервному контакті вирощувалася й кристалізувалася особовість майбутньої громадської діячки.

Д-р Володимир Сіменович, вихований в атмосфері поступових ідей Івана Франка, віденських "січовиків" і близьких товаришів Озаркевичів — Окуневських, кинувшись в вир громадських починів, не забував про потребу освідомлення українського жіноцтва. Після проб видавати часопис для українок в Америці — він промовує туди шлях для "Жіночої Долі". Те саме в Канаді робить син редакторки, д-р Володимир Кисілевський.

І вже в одному з перших чисел "Жіноча Доля" приносить вістку з Канади: Лист з фармів полудневої Манітоби, що його написала "фармерка Семениха" (листопад, 1925). З того часу на сторінках "Жіночої Долі," що стала світовою трибуною для українського жіноцтва, постійно поміщується звіт про життя українців у Канаді та про українські жіночі організації в спогадах і дописах її читачок і співробітниць з Канади. Наладнувався щораз сильніший зв'язок між українками з Канади й з рідних земель, творився міст між рідним краєм і еміграцією, українське жіноцтво різних континентів єдналося в спільних зусиллях на службі рідного народу.

Скоро росла популярність "Жіночої Долі" в Канаді, а коли в 1928 р. сенаторка Олена Кисілевська постановила відвідати своїх заморських землячок, передплатниці "Жіночої Долі" в Канаді начислювалися вже на сотки. **На "Жіночій Долі" виховувалися провідні діячки й свідомі члени** різних жіночих організацій у Канаді, з неї вчилися про свої обов'язки громадянки, матері, господині, з неї черпали поради, вказівки, радість з успіхів, потіху й заохоту...

Літом 1929 р. з великим ентузіазмом вітали українки в Канаді широковідому редакторку "Жіночої Долі", яка їхала сюди, хоч і за море, але до своїх". Скрізь гарячі зустрічі: в Монреалі, Вінніпегу, Кенорі, Саскатуні, Едмонтоні, Мондері, Торонті, як у цілому ряді поменших місцевостей і навіть відбитих від головних доріг фармах. Сердечні гостини в жіночих організаціях і в приватних осіб, жвавий обмін думок з читачками "Жіночої Долі" залишилися глибоко в пам'яті пристрасної мандрівниці та знайшли своє віддзеркалення в її пізніших спогадах.

Ось як в кілька років пізніше з приводу смерти Анни Йонкер згадала Олена Кисілевська свій побут у Вінніпегу:

”... Якто? Там, у Вінніпегу, нема вже пані Йонкерової, тої, на яку завсіди в кожному народному ділі можна було числити, до якої в народніх справах ніхто не звертався даремно.

І згадується мені миле знайомство з цією жінкою та її родиною там, на канадійській землі. Гарний деревляний дімок при вулиці Борровс. При ньому квітничок, а навіть, о чудо, овочеве деревце — яблуня! У тих околицях Манітоби зими такі гострі, що вимерзають овочеві дерева й через те нема там садів. Та от цій донці наших хліборобів з Калущини вдалося роздобути якусь виїмкого витривалу деревину.

Хата гарно уладжена, але скромно. І не могло інакше бути, бо хоч на народні українські цілі йшли княжі пожертви, на ділі був це дім звичайних інтелігентів, що живуть з фахового заробітку. Пізнаю милі діти панства Йонкерів, пізнаю й господаря цього дому, д-ра Йонкера. Милій, веселий, добродушний, завсіди готов помагати дружині в її народній роботі. Взагалі д-р Йонкер вірний був своїй засаді, яку жартом виповідав у словах:

— Не зачинай з жінкою спорити, бо й так вкінці мусиш скапітулювати...

В домі пані Йонкерової на прегарно поданім чаю маю нагоду пізнати визначних жінок не тільки українок, але й інших національностей. Мушу зазначити на цьому місці, що пані Йонкер була першою, яка доцінила вагу звязків нашого жіноцтва з міжнароднім жіночим рухом. Пізнаю там управу канадійського відділу міжнародньої жіночої організації. Оці знайомства з англійським жіночим світом стали мені вихідною точкою в усіх моїх дальших звязках з міжнародною жіночою організацією, там за морем. За їх посередництвом познайомилася я була з англійськими письменницями, філантропійними й суспільними діячками.

Місто Вінніпег і околицю дали мені теж пізнати головню пансто Йонкери. Кидаючи свою лікарську працю, щодня за весь час мого побуту в Вінніпегу, з’являлися вони обидвоє й завсіди знаходили показати мені щось нове, щось цікаве. І місто, і чисті українські фарми, що від усіх відзначалися білою краскою своїх стін.

— Це українська мода, — казав д-р Йонкер.

Мені аж ніяково була так використовувати його чемність. Але доктор поборов мої вагання й ніяковість аргументом:

— Ні з ким так багато не побачите, як зо мною. Лікареві вільно приборати особливе темпо при авті.

А пані Йонкерова впевняла:

— Алеж, пані сенаторко, мій чоловік завсіди знайде час для милих українських гостей.

І ще багато-багато стає перед очима душі, але все гасить одна гостра боляча думка. Скінчилося!..” (Жіноча Доля”, 15 червня, 1936 року).

Свіжі спогади Олени Кисілевської про відвідини Канади містяться в ювілейній книзі Союзу Українок Канади (Вінніпег, 1952). Там на вступі авторка заявляє, що коли трагічні обставини примусили її покинути рідний край та після довгого скитання причалити до берегів Канади, вона ”зразу почувалася не на чужині, а серед близьких своїх”. Не тільки тому, що жила тут найближча для її серця родина, але й тому, що від довгих років близьким для неї було життя українців у Канаді.

І тому Канада стала для Олени Кисілевської новою, прибраною батьківщиною.

”К.Ф.”, ч. 12, 1956

ЯК ДОВГО БУДЕ ВАШ ЧОЛОВІК ЖИТИ.

Звідомлення американських асекураційних компаній і перепис населення засвідчують, що в Америці і Канаді є дорослих жінок на 73% більше тепер, ніж було в 1930 році, а зріст вдів з того часу неймовірно високий: 98,5%.

Не треба думати, що життя жінки довше тому, що вона працювала в хаті не виконувала важких робіт. У США в цю пору 20 мільйонів жінок працюють поза домом, виконуючи не раз роботу, що колись була монополією мужчин. А все таки вони здорові, як жінки, що працюють у хаті. В чому їх секрет? Секрет у тому, що жінки вміють працювати, однак уміють теж дбати про своє здоров'я, і зокрема вміють відпочивати. Мужчини дуже часто цього не вміють.

Коли не хочете надто скоро бути вдовою, мусити пам'ятати, що ваш чоловік ще не старий, але він уже

старший. Він не такий молодий, як він був і яким він себе далі вважає. Отже, американські лікарі дають п'ять порад жінкам, які дбають про здоров'я свого чоловіка.

Перша порада: допоможіть йому зрозуміти його вік, стан здоров'я, оточення і погодитися з ними. Це значить: ваш чоловік мусить мати достатній сон і рух, він мусить контролювати свою вагу, він мусить цікавитись життям.

Людина аж до 60—70 року життя пересічно потребує сім годин сну. Після 60-ти років потрібний довший відпочинок. Люди, які не працюють фізично, і люди, які працюють фізично, але в нездоровому приміщенні, мусять виконувати фізичний рух залежно від їх віку. Після 70-ти років потрібно займатись городом, або принаймні ходити на прогулянку.

Дуже важлива справа — це харчування. Зайві фунти ваги вашого чоловіка вкорочують йому вік. Зокрема небезпечне збільшення ваги після 40-го року життя. Вага, яка була нормальною на 30-ому році життя є шкідлива на 50-ому році.

Багато людей старіють передчасно не через брак сил, але через брак зацікавлення. Цікавитись життям і брати в цьому участь — це можна і треба робити в кожному віці.

Друга порада: щороку вашому чоловікові потрібний лікарський огляд. Це дасть лікареві змогу докладно знати про стан здоров'я вашого чоловіка і допомогти у випадку потреби.

Третя порада: вашому чоловікові потрібне відпруження. Ваш чоловік мав неприємності під час роботи. Він хотів підвишки платні, але її не дістав. Він наприклад мав сьогодні покупця, що цілком знервував його, але ваш чоловік, очевидно, нічого прикрого тому покупцеві не сказав. Він усі прикrostі цілого дня затримав у собі. І він їх тримає, а вони з'їдають його. Допоможіть йому звільнитись від них. Розважте його і знайдіть відпруження для нього.

Четверта порада: будьте довірницею клопотів вашого чоловіка. У вашого чоловіка є клопоти. Він намагається приховувати їх від вас, щоб не завдавати жінці зайвих прикrostей. Тому що тепер життя є спільною долею чоловіка і жінки, вони мусять тягнути цей тягар разом.

На закінчення цього допису годиться тут подати такі зауваги: щоб не старіти скоро, в журналі "Ми і Світ" з листопада 1957 р. пишеться таке: 1. Перестати рахувати свої і своїх знайомих роки; 2. Зайдіть хоч раз на тиждень до публічної бібліотеки; 3. Почати робити щось таке, що завжди хочеться робити, але не було відваги; 4. Навчити когось своєї спеціальності; 5. Одягатися елегантно; 6. Вслухуватися у модерну музику; 7. Заінтересуйтеся спортом чи політикою, чи взагалі чимось; 8. Розвивати весь час у собі почуття гумору і почати збирати репертуар жартів і цікавих історій; 9. Зробіть якимось добре діло комусь, що ви його з цілою душою ненавиділи; 10. Час до часу йдіть пішки замість їхати автом чи автобусом; 11. Почніть говорити своїм найближчим компліменти, скажіть — як вони виглядають, які вони симпатичні, милі, розумні; 12. Дозвольте собі час до часу якусь екстравагантцію (забаву).

Подав Д. Прокоп

ПРИКМЕТИ МУДРОЇ ЛЮДИНИ

1. Мудра людина ніколи не приходиться до висновку і ніколи не дає свого рішення, доки не має всебічної й вичерпної оцінки даної справи чи питання.

Вона поступає так як добрий суддя — вислухує зізнань і доказів з усіх сторін, застановляється над ними, важить їх, аналізує їх, аж відтак дає свій осуд.

2. Вона завжди слухає поради або опінії того, хто на даній справі чи питанні розуміється.

Вона не йде в справі, скажімо, медичній, до годинникаря, або в справі будівельній до учителя.

3. Мудра людина ніколи не сміється з нової думки, погляду чи ідеї.

Історія доказала вже, що те, з чого колись сміялися навіть і тодішні вчені, пізніше стало науковою правдою. Ось кілька примірів: **Колюмба висмівали за його думку, що всі є круглий; Коперніка висмівали за його теорію, що земля кружляє довколо сонця.**

4. Мудра людина строго перевіряє свої мрії. Вона не бере всі ці мрії серйозно, а аналізує їх і пробує ствердити котрі з них є можливі а котрі неможливі до здійснення.

5. Вона знає свої слабкі й сильні прикмети, і в відпо-

відних ситуаціях і моментах слабкі прикмети не проявляє, а виступає явно з сильними прикметами.

6. Мудра людина розуміє вартість добрих звичаїв і знає як їх присвоювати.

Характер людини, це головно збір різних прикмет, злих і добрих. **Коли людина має більше добрих прикмет ніж злих, її вважається за добру людину, а коли в неї є більше злих як добрих прикмет, то вона знана як не дуже добра людина.**

Мудра людина, отже, старається набути якнайбільше добрих прикмет, а уникає злих.

7. Вона знає коли не думати і коли покликати фахівця, щоб для неї думав.

Є в житті моменти, коли краще людині про певні ситуації не думати й не виробляти собі певних поглядів або не приходити до певних висновків, а засягнути поради й opinii фахівця в тій справі.

8. Мудрій людині неможливо продати магії.

Це значить, що мудра людина ніколи не вірить у якісь фантастичні речі, і ніхто її не може в таких речах переконати. Лише немудрі й неосвічені люди в такі фантазії вірять. **На цьому світі ніякої магії нема.**

9. Мудра людина глядить на життя реально і живе дивлячися завжди вперед.

Вона розуміє, що поступ у житті робиться лише тоді коли глядиться вперед, маючи на цілі певну мету. Життя безцільне, це наче корабель без керми і без призначеного порту.

10. Мудра людина любить красу життя й світу, і культивує красу в своєму оточенні.

Вона добуває красу всюди — в домашньому щоденному житті, в природі, в музиці, поезії, драмі, в цілому мистецтві, в релігії, в добрій книжці, в суспільному відношенні людей.

РАДІСТЬ ЖИТТЯ

В часах зневіри, коли що друга людина ходить зі скривленим обличчям та затроює оточення своїми вічними клопотами, ми, жінки, повинні поширювати гасло "життєвої радості", оптимізму. Бо радість життя — це найкращий косметик на красу тіла, це найкраща протиотрута проти всіх недуг.

Погідний погляд веселих очей, певні себе рухи тіла, безжурність, духовий спокій — ось тайна туземного щастя й довговічності.

Та є одне "але": Коли ми хочемо інших учити, як вони мають жити, то мусимо в першій мірі самі стати оптимістами, якщо ми досі ними не є.

Оптимісткою може стати кожна з нас, як тільки цього сильно захоче. Радість життя — це не квиток, виграний щасливо на лъотерії, як це комусь може здаватись, але вислід праці над нашим внутрішнім життям.

Гаслом теперішнього людства є не праця над собою, але догоджувати собі в усьому. Аджеж живе в людині поруч бажання догоджування змислового ще й потреба геройства.

Людина духово живе, треба її тільки пробудити.

"Не проганяй з душі твоєї героя!" — каже Ніцше.

Кожне зусилля волі, навіть у найдрібнішій справі, оживлює цілу людину та спонукує її до щораз більших зусиль. **Щоб тішитися життям, не треба до цього ніякого багатства, розкошів.** У сірому, щоденному житті бачити ясні, соняшні сторінки, свої обов'язки виконувати радісно, і розбуджувати в собі свідомість про наші обов'язки — це кільце в довжезному ланцюзі праці для народу, — а для видержливості ланцюга — кільцям ржавити не вільно.

Скільки то важливих справ занедбуємо тому, що нам "не хочеться"! Скільки гризот та нещасть виходить з цього для інших!...

Щож робити, щоб стати оптимісткою?

До всього треба вправи.

Вправляйте щоденно й на кожному кроці, почавши від того, **щоб щодня рано вставати.**

Вставайте рано в означеній годині, хоча тепла постіль манить вас до сну! **Вставайте скоро, не гаючись, не позіхаючи і т.д.**

**Виконуйте свою роботу весело, зі співом на устах!
Якщо вас нападе втома, зберіть всю силу волі, щоб не
піддатися їй!**

**В поведінці з людьми будьте привітливі, лагідні! Хто
в першій прикрості чи невзгодіні поконеє себе, тому піде
далі як "по маслі".**

Щоденне життя жінки вимагає від неї щохвилини
чогось такого, що противиться її вигоді. Тому їй легше
виробити себе внутрішньо.

Після цілковитого опанування свого внутрішнього
"я" **приходить глибока рівновага духа, яка викликає на
устах людини усмішку перемоги.**

Чи можна уявити собі щось кращого, як погоду
весняного ранку, або розкішну теплоту літнього полудня,
коли на небі сяє осліпливо ясне сонце серед прозорого
блакиту?

Чи може людина-володар світу, що зуміє громадами
кермувати, запанувати над своїм внутрішнім життям та
проти всіх труднощів і перешкод не упадати, а з усмішкою
на устах іти крізь життя?

Сила оптимізму величезна, вона наче чарівниця, що
усуває всі сумніви, каже забувати горе й дає силу до нових
зусиль.

Як інакше виглядав би нарід, якби його жінки були
оптимістки.

"У.Г", 13. 12. 1980

РОЗДІЛ V

УКРАЇНСЬКА РОДИНА В АЛЬБЕРТІ ЗРОБИЛА РЕКОРД З ШІСТЬМА УНІВЕРСИТЕТСЬКИМИ СТУПЕНЯМИ

УКРАЇНСЬКІ БАТЬКИ ПЕРЕВЕЛИ ШІСТЬ СИНІВ ЧЕРЕЗ УНІВЕРСИТЕТ

Кожний любить зробити рекорд і то добрий рекорд. Пані і пан Федір Косташ, українські фермери з дистрикту Вегревил, зробили один на Альберту, а може й на цілу Канаду. І це позавидування гідний рекорд. Рекорд, яким вони можуть справедливо гордитися.

Вони є батьками шістьох синів із укінченим університетом. П'ять синів одержали свої університетські відзначення на університеті Альберти, нове призначення для провінції, а один осягнув свій ступінь в Маркет університеті, Мілвокі, США. Всі, окрім найстаршого, народжені в Альберті.

ЗДІБНІ ДО НАУКИ

Хоч пан і пані Косташі самі ніколи не учащали на університет, зате постановили, щоб їх сини використали цю нагоду. І ту ціль їм вповні вдалося досягнути. Їх одинока донечка, тепер пані Гелена Фодчук, пересякла тим самим духом бажання вищого знання, є матірню розумної дівчинки 20-літньої Марії Фодчук, що з почесними перейшла математику у вегревильській вищій школі і якраз тепер скінчила перший рік студій на тутешнім університеті.

То було в 1900 році, коли то пан і пані Косташі приїхали до Канади зі села Тулова, снятинського повіту в Західній Україні, а шість літ пізніше осіли на гомстеді у вегревильській окрузі. Недано пан Косташ готовий на вповні заслужений відпочинок, відійшов від активної господарки, однак він даліше мешкає на фермі.

БАТЬКИ ДОБРЕ ОЧИТАНІ

Обоє молоді виглядають, є добре читані, поступових поглядів і зовсім здібні встояти зі своїми високоосвіченими синами в розмовах на всякі теми.

ШІСТЬ СИНІВ З УНІВЕРСИТЕТСЬКИМИ СТУПЕНЯМИ

Це є родина пані і пана Федора Косташів. Зліва направо, горішній ряд: Маршал, В. Sc; пані Гелена Фодчук, матір Марії Фодчук, студентки першого року університету Альберти; Вілліам, В. Сот.; середній ряд: пан і пані Косташі і долішній ряд, зліва направо: Володимир, В. А.; Ілля, В Sc., Маркет; Іван М. Sc. і Гринько, В. А.

Після панства Костахів, що самі гей би покінчили університет на віддаль, підставовими науками є штука, торгівля, наука, і в цих трьох галузях наук їх талановиті потомки досягнули свої університетські ступені.

Найстарший син Грицько А., народився в Україні 1899 року, а покінчив студії на університеті Альберти на 22 році життя. Тепер, 1937 р. він є шкільним інспектором в дистрикті Атабаска і одинокий з синів, що є одружений.

Ілля Л., має 35 літ, у 1937 р. ходив на Албертійський університет один рік, в 1921 році, а відтак перейшов до Маркет університету в Мілвокі, США, де здобув ступінь бакалавра наук в електричній інженерії в 1927 р. Та маючи сильний потяг і замилювання до ріллі, він через останніх п'ять літ фермерує поблизу містечка Вегревил, застосовуючи свій науковий досвід до ріллі, тракторів і до своїх модерних фермерських знарядів.

Іван Ф., уроджений 1903 року, вибрав собі копальняну інженерію, до чого мав велике замилювання і покінчив університет в 1933 році, діставши ступінь магістра. Тепер він займає важливе місце в заряді Норенда Голд Майнс, Норенда, Квебек.

Вілліам Е., четвертий син народжений в 1906 році, щоб було трошки для відміни, вступив на торговельний курс, який скінчив в 1931 році, одержавши ступінь Б. Ком. він є тепер директором Гейрі Гил школи. А чи вгадаєте, хто є помічником директора? А вже не хто інший, як шостий син, Володимир Л., що має 25 літ. Він здобув аж два наукові ступені: бакалавра мистецтва і педагогії в 1934 році. Він є теж “ковчом” дівочої дружини при Гейлі Гил школі, яка грає баскетбал. Це знаменито дібрані і звинні грачі, що виграли на річних виставових змаганнях минулого року.

ЕКСПЕРТ ХЕМІЇ

П'ятий син Маршал, народився в 1909 році, спеціалізувався в хемії, скінчив університет в 1935 р., досягнувши ступінь бакалавра наук, і є тепер зайнятий при праці в величезній фірмі Інтернаціональної Ніклевої Компанії в містечку Капер Клиф, Онтаріо.

Світлий і незвичайний рекорд цієї української родини в Альберті не дістався їй в легкий спосіб. Як і при всяких інших вартісних досягненнях, тут була посвята і тяжка праця та вирозуміння, як зі сторони батьків, так і синів.

На наше прохання листом з дня 18 серпня, 1936 р. до п. Петра Зварича у Вегревил, ми одержали від нього деякі додаткові інформації про родину Косташів. П.Зварич, між іншим пише:

“В справі Косташів доношу Вам, що я є вуйком цих визначних братів. Їх мама, це моя рідна сестра, а про це вже не треба й згадувати, що всі вони пішли до університету за моїм впливом, бо так само й моїх двох синів і донька покінчили університет, а один син починає..

“Оскільки собі пригадую в цій хвилі, то вже буде около 20 хлопців і дівчат з родини бл. п. Івана Зварича, що покінчили вищі школи, а то 10 університет, а з 10 нормальні, технічні і бізнесові школи.

“Історія Косташів, це тільки одна сторінка історії великої — щодо чисельности і освіти — родини Зваричів, що в останніх роках розсипалася по цілій Канаді від Гемилтону до Ванкувера.

“Федір Косташ, син заможного вїйта Грицька Косташа, є одним з сімох синів, з котрих один був учителем гімназійним перед вїйною в Галичині, а по вїйні на Україні. Від кількох літ нема жодної вістки від нього, ані про нього. Федір також ходив трохи до гімназії в Коломиї і був при вїйську фірером.

“Кожний з синів в своїм фаху знаменитий”.

Петро Зварич

ВИЗНАЧНА РОДИНА ФЕДОРА І АННИ КОСТАШІВ

Федір Косташ приїхав до Канади зі своєю родиною 1900 р. зі села Тулова, Снятинського повіту, Західня Україна. Їхали вони у великій групі односельчан, яка була під проводом відомого діяча Петра Зварича. Майже всі вони поселилися в околиці Вегревил, в Альберті. І так Ферір вибрав собі фарму (“гомстед” NE 19-15-55 W of 4). Перша хата, в якій Федір замешкав, то був так званий бурдей, але в скорому часі він збудував собі хату з льогів, а 1913 р. він вже збудував велику хату, яка була вигідна для цілої родини.

В 1903 Федір дістав громадянські папери і відтоді мав чим гордитися, що він був вже повним громадянином

Канади. Тому, що діти підростали в цій околиці, то в 1907 р. була там заснована школа під назвою Коломия. Федір був вибраний головою шкільноюї ради. В 1905 р. він перебрав пошту Коломия від Петра Зварича.

Хоч Федір не був найбільше успішним фермером, але він і його дружина Анна доробилися, так, що їх фарма збільшилася до 400 акрів. До того Бог благословив дуже талановитими дітьми, які всі покінчили університетські студії, з чого були горді не тільки батьки, але вся українська громада в Канаді та і сама Канада.

Тут годиться хоча згадати дещо про діяльність Федорових синів, головню тому, що вони покінчивши науку, деякі пішли учителювати в українські околиці. Отже, найстарший син Григорій почав учителювати 1916 р. “на перміта”. По скінченні Нормал Скул (Учительської семінарії) в 1917 р. він вчителював в школі Коломия, а 1918 р. в Москва-школі. Того року він записався до університету в Едмонтоні і замешкав в Інституті ім. М. Грушевського. В 1921 р. він скінчив свої студії і отримав ступінь Б.А. Того ж самого року він почав вчителювати в Смокі Лейк, Альберта в новозбудованій 4-кімнатній школі, де він був директором і вчив у “гайскул” аж до 1923 р. Тоді він перенісся вчителювати в містечко Геффорд у Саскачевані. Там він вчив аж до 1928 р. Тоді він перенісся вчити до гайскул в новім містечку Вілінгдон в Альберті аж до 1935 р. В той час він бу призначений шкільним інспектором з осідком в місті Атабаска в Альберті. По 4 роках він був перенесений до Смокі Лейк Скул дивізії, де він займав позицію суперінтендента шкіл. Там він працював цілих 25 літ.

Коли в Смокі Лейк будували нову “гайскул”, то шкільна рада назвала її “The H. A. Kostash School”. Цим ділом шкільна рада не тільки вшанувала свого улюбленого учителя, але і поставила йому вічний пам’ятник для будучих поколінь. Дальше, за його феноменальні здобутки в науці Учительська організація Альберти дала Григорієві так званий “Honorary Life membership in the Association”.

Григорій був одним з перших, що завів навчання української мови по школах в Смокі Лейк і ми українці є дуже вдячні йому за це.

ВАСИЛЬ КОСТАШ — 80-РІЧНИЙ МОЛОДЕЦЬ

Василь Косташ народився в славній околиці Вегревил 6 січня 1906 року. Батьки його Федір Косташ і мати Анна, рідна сестра Петра Зварича, були свідомі українці. Вони мали семеро дітей: шість синів та одну донечку. Всі сини покінчили університетські студії й відтак успішно працювали у своїх професіях.

Початкову та середню освіту В. Косташ дістав у Вегревил, а закінчив її в Едмонтоні. Вже в 1931 р. він здобув університетський диплом "бachelor оф комерс", відтак здобув другий диплом "бachelor оф едукейшен". Після того шкільництво стало його вибраним й улюбленим званням й в цьому напрямі він поглиблював своє знання, здобуваючи ще один науковий ступінь "master оф едукейшен".

Протягом довгих років він вчителював та був керівником (принципалом) школи в Гери Гилл, Алта. В часі Другої світової війни працював він у відділі кореспонденційного шкільництва, де, завдяки його старанням, впроваджено також навчання української мови кореспонденційним шляхом. Відтак протягом двох років він був директором іспитового відділу при альбертському міністерстві освіти. Від 1952 року він був учителем у Вікторія гайскул, а згодом дістав призначення на голову комерційного шкільництва в Мекнеллі гай-скул, на якому то становищі він був аж до переходу на пенсію в 1971 році.

Крім своєї щоденної праці в шкільництві, п. В. Косташ був ще асистентом генерального секретаря Асоціації вчителів Альберти (АТА) 1951-52, президентом відділу цієї Асоціації в Ту Гиллс через 5 років, представником до провінційної езекутиви від північно-східної Альберти через 8 років, організатором і основоположником Асоціації вчителів української мови, афільйованої з комітетом модерних мов Альберти.

Попри свою широку діяльність у ділянці шкільництва п. В. Косташ був через два роки заступником голови української православної громади при парафії св. Івана в Едмонтоні та через 8 років її секретарем. Був теж членом ради директорів Інституту св. Івана через 4 роки й головою Союзу Українців Самостійників відділ у Ед-

На цій знімці подасмо імена родини Косташів: Зліва направо: дочка Дженис, дружина Марія, батько Василь і старша дочка Мирна.

монтоні. Довгими роками п. В. Косташ є членом Клубу українських професіоналістів й був одним із тих, що виготовляли чимало різних “бріфів” у справі українського шкільництва, що були подані федеральному та провінційному урядам.

При цій нагоді слід згадати, що п. В. Косташ від довгих років є членом Товариства Українських Піонерів Альберти і був одним із співредакторів книжки “Українські Піонери Альберти”, яка появилася друком 1970 року, й одним із головних редакторів другої книжки цього Товариства під назвою: “Українці в Алберті”, яка вийшла з друку в 1975 році й дуже скоро розійшлася.

Без перебільшення треба сказати, що тільки завдяки наполегливій і безпретенсійній праці таких громадських діячів, як п. В. Косташ, наша спільнота може втішатися чималим поступом в ділянці нашого шкільництва в Альберті, а Товариство Українських Піонерів зокрема гордиться своїми книжками. Бо головна ціль, як п. В. Косташа, так і цілого редакційного комітету при видаванні цих піонерських книг була, щоб зберегти пам’ять про наших піонерів та їхніх нащадків за їхню відвагу, енергію та підприємчивість, які багато заважили не лише в розбудові їхніх господарств, але теж причинилися до розбудови Канади загалом. Чи можна краще зберегти пам’ять про наших піонерів та пізніших поселенців, як виданням таких книжок, в які п. Косташ вклав своє ціле єство? Він був свідомий того, що такими книжками можна навчити наше молоде доростаюче покоління шанувати пам’ять таких людей, які величезними трудами й невсипущою працею ввіли піднести наш нарід до того ступеня, що він вповні зрівнявся з англійцями, французами, німцями та скандинавцями.

При видаванні вищезгаданих книжок п. Косташ мав на увазі, що наша честь вимагає, щоб ми засвідчили свою пошану, признання й незатерту пам’ять про наших піонерів перед державними чинниками Канади. Він хотів їм показати, що українці то також висококультурний нарід, який уміє пошанувати і пам’ятати про людей, які причинилися до великого розвитку Альберти та Канади загалом.

П. Косташ, з уваги на свій вік, повинен втішатися безжурними днями відпочинку пенсіонера, але він того

досі не робив і тепер не робить. Як зачуваємо, тепер він має редагувати нову книжку для Жіночого Товариства Союзу Українок Канади.

Можливо, що свої небуденні осяги п. Косташ завдячує щасливому сімейному вогнищу. В 1939 р. він одружився з Марією Максимюк, одною з кращих членів його учительського збору в часі його вчителювання в Гері Гілл, Альберта.

Його дружина також градуантка університету з дипломом “Б. А.”, була не менш діяльна вдома, при церквоній громаді і в школі. Господь поблагословив їх двома дочками Мирною і Дженис, які також покінчили університет. За свої навчальні осяги вони здобули численні стипендії, завдяки чому могли багато подорожувати й бачити багато чужих країн.

З нагоди 70-річчя уродин Товариство Українських Піонерів вислало Ювілятові спеціального листа, який звучить так: “Достойному соленізантові — Вельмишановному Панові Василеві Косташеві з нагоди його 70-ліття, Товариство Українських Піонерів шле Вам, Достойний Пана Косташ, щирий привіт. Гратулюємо Вам з нагоди Ваших уродин і складаємо Вам побажання кріпкого здоров'я. Нехай Всевишній дарить Вас усяким добром, добрими гадками й милими споминами з часів Вашої жертвенної праці для нашої спільноти в Канаді і нашого українського народу загалом. Хай спомини з Ваших юних днів, днів весни Вашого життя, додають Вам сил дожити до 100 літ, чого сердечно бажають Вам всі Ваші приятелі, а Товариство Українських Піонерів зокрема. Шасти Вам, Боже!”

ЖИТТЄПИС ГРИГОРІЯ КОЗЯКА (1874 — 1954) РОДИНА І ВНУКИ

Григорій Козяк був не лише великим діячем на церковно-народній ниві, але і поступовим фермером.

Григорій Козяк народився 4-го лютого 1874 р. в селі Лази, повіт Ярослав, Зах. Україна. Там він ріс, ходив до школи і відзначився своїми великими здібностями та пильністю. По скінченні народної школи, помагав своєму батькові на господарці а потім служив у Відні три роки в австрійській армії.

Коли повернувся додому з рангою капраля, то зараз одружився з Марією Косюр, а два роки пізніше виїхав до Канади зі своєю дружиною і однорічною донечкою Евою.

Коли прибув до Канади 1900 року, завіз свою родину до свого вуйка, Івана Воркуна в околиці Ледук в Альберті. Опісля він купив “гомстед” (СВ30-57-19-В4) в околиці Една-Стар, Альберта, де в скорім часі збудував хату і там осівся зі своєю жінкою Марією, донечкою Евою та сином Миколою. На весні 1901 року багато наших людей записалося до роботи при залізній дорозі в Бритійській Колюмбії, недалеко Нелсон. Між тими робітниками був і Григорій Козяк. В тих околицях перебув Григорій цілих 3 роки, аж доки не переїхав до Альберти в 1903 році.

Григорій Козяк був письменний чоловік і любив дописувати до преси. Багато його дописів були поміщені не тільки в часописах, але і в календарях “Української Родини”, між роками 1940 до 1950.

КОРОТКИЙ СПОМИН ГРИГОРІЯ КОЗЯКА ПРО ЙОГО ПЕРШІ КРОКИ В КАНАДІ

Між іншим, він пише таке: “На весні 1901 року багато наших людей записалося до роботи на залізну дорогу CPR і переїхали до Бритійської Колюмбії. Трьох висіло скорше і вони стали до роботи при паровій шуфлі (стім шуфлі), а нас чотирьох односельчан висадили на маленькій стації, що зветься Алдрайц. Станційного будинку там не було, тільки мешканевий дім для форманів, що з двох секцій туди зїздилися. Коли ми висіли, один із форманів просив нас на обід, але разом сказав, що мешкання мусимо собі шукати, бо в нього немає місця.

Григорій Козяк і його дружина Марія в молодім віці.

Ми подякували і сказали, що ми любимо самі харчуватися. Ми побачили недалеко маленький будинок і зараз забрали свої клунки та пішли туди. Була то колись стайня на дві пари коней, що їх туди заводили, коли будували нову дорогу. Ми зараз взяли до роботи, щоби упорядкувати це приміщення. Двох із нас зносили кам'яні плити, щоби вимурувати кухонку, щоб було на чім дещо загріти. Інші приготувляли дрова, щоби зробити ліжка і замість матраців настелили трави, накрили покривалами якими колись коні накривали. Коли вже і кухня була готова ми трошки відітхнули.

На другий день рано поїхали ми до роботи “генд-гарою”. Гірка то була робота для нас на початку. Тільки той може зрозуміти, що працював на такій роботі. А ми всі три, не то що не робили, але й не бачили такої роботи. Форман сердився, а ми мучилися, але помалу привикали, а коли вже навчились “джойн дет сентер бек” то вже форман став лагідніший і нам з дня на день легше ставало. Поробили ми так через три тижні. Одного дня вечором прийшов до нас форман і сказав: “Я завтра не іду до роботи і вам не раджу, бо в цілій Канаді робітники, що робили на СП дорозі, застрайкували, домагаються більшої платні. Правда, платня в тім часі була дуже мала в Альберті, платили по \$1.25, а у Б. К. по \$1.40 за 10 годин тяжкої праці. Нас всілякі думки находили. Адже ми заїхали так далеко, не страйкувати, але з надією, що через літо заробимо по кілька десяток, щоби на зиму купити яку корову, щоби для дітей була ложка молока і мішок муки. А тут кажуть нам страйкувати.

За пару днів приїхав до нас “ровд майстер” і каже: “Чому ви не йдете до роботи? Ви ще в Едмонтоні підписали контракт, що будете через 6 місяців робити на дорозі. Якщо не підете до роботи то і за тих 3 тижні не дістанете чека (платні) і “паса” до Едмонтону не дістанете.

За якийсь час знову приїхав “ровд майстер”, і намовляв, щоби іти до роботи. Ми сказали: “Як же ми можемо іти до роботи, коли наш форман не іде?”. Тоді він відповів: “Там на секції форман не страйкує, він має тільки одного робітника, то я вас там завезу і там будете працювати. Ми послухали його ради і з ним поїхали. Той форман був Швед, а робітник німець, котрий до речі знав польську мову. Ми там поробили тиждень, потім забрали

свої речі і пішли назад до свого помешкання. Там ми працювали до листопада, аж дістали “пас” на їзду до Едмонтону. Коли ми приїхали до південного Едмонтону, то на наше нещастя з Едмонтону не було ні одної фіри, ні з наших околиць, бо ріка Саскачеван замерзла і пором у Форт Саскачеван був витягнений на беріг. Отже ми мусіли іти пішки понад 60 км. з пакунками на плечах”.

Григорій Козяк написав гарний допис про околицю Лішор, Альберта, яка була надрукована в календарі “Українська Родина в 1941 році. Там він писав про такі речі: 1 — Положення і населення околиці. 2 — Перші кроки — самітні старалися заплатити гомстед і ішли на роботу, а котрі мали родину, будували хатину хоч і маленьку, покривали замлею, щоби було де лишити жінку і дітей і тоді ішли на роботу. 3 — Шкільні округи: полудневий, північний. У полудневім побудували школи в 1914 році, під назвою “Радимно”. Організаторами цього шкільного округу і першими комітетовими підчас будови шкільного будинку були: Григорій Козяк, Т. Лопушинський і В. Долішній та Іван Косюр, шкільний секретар. Першим учителем в цій школі був М. Лучкович, пізніший посол до парламента в Оттаві, який підніс дуже високо престиж всіх українців в Канаді.

За останні 3 роки тяжкої праці на залізній дорозі, Григорій Козяк заробив собі стільки грошей, що купив собі коні і всю потрібну машинерію і почав фармувати на більшу скалю. Його родина чим рік збільшувалася так, що перед закінченням Першої світової війни, було вже одинадцятєро діточок, але двос з них померло немовлятами. Імена його дітей такі: Євка — роджена 1899 р., син Николай — родж. 1901 р., син Василь — 1904 р., син Іван — 1906 р., дочка Марія — 1908 р., дочка Катерина — 1910 р., дочка Софія — 1911 р., дочка Анна — 1913 р., най-молодший Петро — 25 березня 1917 р.

Вже 1906 р. Г. Козяк дістав громадянські папери, які були потрібні, щоби дістати патент на гомстед. Доперва тоді він став легальним громадянином Канади та повним господарем своєї фарми. Тепер він очікував приїзду до Канади своїх молодших братів з України. Їх імена були Теодор і Павло і вже 1907 р. вони були в його хаті на фармі. Там де осідалися наші поселенці, вони відразу старалися дістати від уряду землю на цвинтар, а потім будували

церкву коло цвинтаря. І так за старанням Г. Козяка і деяких його сусідів в околиці Скаро була збудована українська католицька церква. В цій церкві, через довгі роки, Григорій був не лиш касиром але й дяком. Також там майже всі його діти були хрещені, а коли вже повиростали то в тій церкві дружилися, крім дочки Марії (медсестра), яка по скінченні трирічного курсу в Міз-рекордія Госпітал, в Едмонтоні, вступила до чину монахинь “Систер оф Сервантс оф Мері Імакулята”. В 1935 р. три сестри звані — сестра Станислава, сестра Марія і сестра Гертруда, заснували шпиталь в містечку Вилінгтон, Альберта. Слід згадати, що наймолодші дві донечки, Софія і Ганя є учительками з високої оцінки сертифікатами, а наймолодший син є лікарем-спеціалістом від очей. Григоріів другий син Василь вступив до чину Братів Християнських Шкіл в 1923 р., і 1930 року зложив вічні обіти і почав вчителювати у Колегії св. Йосифа в Йорктоні, Саскачеван.

Року 1920, заходом учителя В. Лесика засновано аматорський гурток, що часто грав вистави в школі Радимно. Цей гурток придбав дещо гардероби а також 355 доларів готівки. В 1928 році, цей гурток злучився в околиці Скаро в одну організацію під назвою — Українське Греко-Католицьке Товариство ім. М. Шашкевича, а року 1928, побудовано спільними силами, коло церкви Скаро, парафіяльний дім, під тою самою назвою і корпорацію, що і церква і ті гроші вложено в будову дому. Від самого початку головою цього парафіяльного дому був Іван Німчук, відтак Іван Косюр, та Іван Козяк, а скарбником Григорій Козяк.

Третій син Григорія, Іван маючи 11 років, студіював в монастирі св. Йосифа в Мондері. Четверту клясу в українській мові і шосту в англійській, він дуже приємно згадує як і свою учительку сестру Єлисавету, що мала талан до мистецтва. Вона вивчила такі вистави: “Вифліємська Ніч” і “ Мученики в катакомбах”. Також вона забавляла дітей своїми казками, піснями, п’єсами, грала дуже гарно на фортепіяні. Вона також приготувляла різні інсценізації. В 1917 році вона дістала 1-шої кляси учительський сертифікат. Тому Іван все згадує 1917 рік дуже мило і завдячує це своєму батькові свою любов, глибоку пошану

до української культури і католицької церкви. Свою освіту Іван продовжував у Колегії св. Йосифа в Йорктоні, Саск., де його рідний брат, Методій працював як професор понад 56 років. Підчас вакацій, Іван працював від квітня до листопада при поромі, недалеко теперішнього мосту, коло Вінки в Альберті. Ця праця вимагала 24 години на добу і його часто будили вночі, щоби переправити через ріку Саскачеван. Там він чекав, поки ріка не замерзне тоді поспішав до Йорктону. І так тяжкою працею він зумів закінчити шкільний рік, за 5 місяців покінчив 9-ту, 10-ту, 11-ту класи. Одної зими прочитав 6 томів трилогії Лепкого “Мазепа”.

В 1929 р. вуйко Івана, І. Косюр перенісся до Роял Парк, коло Вегревіл і залишив пошту Іванові Козякові. Потім Іван придбав крамницю і станцію газоліни і оливи. Тоді він жив зі своїм батьком і братом Миколою на фермі. В 1938 році він проміняв свою власну ферму на перший готель у містечку Ст. Майкел, Альберта. В 1939 році він одружився з вродливою і інтелігентною медсестрою Марією Войтків, що її батьки мали готель у містечку Чипман, Альберта. В 1947 році Іван продав свій готель і переїхав до Едмонтону, де він відкупив половину спілки Комерційного готелю. Від того часу він включився до 13 готельних спілок. Він є при Раді Управи Альбертійської Спілки Готелів (Альберта Готел Асоц.) і заступником голови управи Центральної Зони через 11 років.

Крім своєї праці у готелях, Іван бере активну участь у житті церковних організацій. Від 1941 до 1947 року, він був головою Братства Українців Католиків Альберти і їхнім представником на Першому З'їзді всіх українців Канади, де був створений Комітет Українців Канади (КУК), в 1941 році у Вінніпегу. Він також належить до лицарів Колумба (четвертого ступня), продовж 36 років і активним членом Клубу Мужчин церкви св. Василія в південнім Едмонтоні як також секретарем і головою комітету Мужеського Клубу.

Іван і його дружина є переконані, що найліпше вони вчинили для своїх дітей піславши їх до Колегії св. Йосифа і Академії Пресвятого Серця в Йорктоні, щоби там здобули середню освіту. Всіх їх восьмеро дітей закінчили університет з відзначенням, всі люблять і шанують свою Українську Католицьку Церкву. Всі восьмеро дітей, а це 6

синів і 2 дочки мають по 2 університетські ступені. Бог благословив Івана і Марію дуже гарними і талановитими дітьми. Вся родина та приятелі, широко гратуюють їм за такі гарні успіхи! Вся родина від найстарших до найменших внуків належить до церкви св. Василя Великого!.

Дружина Івана, Марія віддано працює в організації ЛУКЖК, при церкві св. Василя, також помагає “Жіночій обслузі” в шпиталі св. Йосифа в південній Едмонтоні. Іван і його дружина радо подорожують і переїхали половину світу церковними прощами. Вони їздили до Льюїс, до Риму і св. Землі. Тут годиться ствердити, що в цій родині панує все любов між дітьми і внуками.

Іван Козяк був членом Товариства Українських Піонерів Альберти і 1972 р. був також його секретарем. Він також є членом-добродієм Укр. Архіву Музею в Едмонтоні і до тепер подарував вже княжий дар на цю культурну установу. Був він також одним із перших меценатів, які щедро жертвували на Фундацію ім. Т. Шевченка. В 1973 році був оснований “Збірковий Комітет Фондів” на будову пам’ятника сл. п. посла М. Лучковича, Іван радо очолив пост секретаря того комітету. Одною із важливих діяльностей Івана, на полі культурним і церковно-релігійним є основи товариства — “Бішоп Будка Чарітабле Сосаєти”. Головною ціллю цього Товариства є поміч бідним, голодним, бездомним і взагалі всім, що потребують помочі. Це Товариство має подібні засади і правила до “Канадіян Католик Орг. фор Девельопмент анд Піс”. Всі правила цього Товариства є виключно для членів Укр. Кат. Церкви. Це Товариство засновано в травні 1983 року. Іван Козяк був основником, його першим головою і є ще досі і пожертвував \$6.000,00 зі своєї власної фундації “Джон анд Марія Козяк Фамілі Фонд”. Ще треба згадати, що Іван Козяк багато завдячує своїм дітям-адвокатам, Методієві і Надійці, що вони своїм зусиллям і часом вистаралися в “Департаменті Такси”, про офіційне число для звороту такси, що не було так легко, бо тривало рік і пів. Всі діти Івана і Марії Козяків є членами того Товариства.

ОКРЕМА ЗГАДКА ПРО ДРУЖИНУ ГРИГОРІЯ КОЗЯКА — МАРІЮ

Було б несправедливо, а навіть і гріхом, не згадати хочби коротко дружину Григорія Козяка — Марію, котра

ділила долю і недолю в тяжких початках піонерського життя в Канаді на “гомстеді”. Була вона героїчна мати, що привела на світ одинадцятьоро дітей. Двоє померло немовлятами: Ганя, всього 6 місяців і Петрусь один рік життя. Ганя була третьою дитиною: найстарша дочка Ева і другий син Николай. Коли Ганя померла, Марія поховала її сама, бо чоловік Григорій не був тоді дома, бо працював в Бритійській Колюмбії, на залізній дорозі, в Нелсон і Гренд Форкс. Дев’ятеро дітей виховалося і вийшли в люди.

Марія як мати, була для своїх дітей все взірцевим приміром і ангелом хоронителем від всього злого. Хоч яка була тяжка і невпинна праця при господарці, то Марія обов’язково кожного дня вранці проводила з кожною дитиною молитву і десять Заповідей Божих і тому кожне з дітей знає все на пам’ять. Поки діти почали ходити до школи, Марія подбала, щоби кожне з дітей вміло читати по-українськи. Ніколи в хаті діти не чули від своєї матері злого слова. Це була справді мати чудового характеру. Відійшла вона у вічність 25-го листопада 1918 року, маючи всього 42 роки життя.

Хай милосердний Бог нагородить її за всю материнську працю і жертву для своєї родини, для дітей, котрі тепер кожного дня моляться за спокій її душі!

БРАТ МЕТОДІЙ

Другий син Григорія, Василь, вступив до чину Братів Християнських Шкіл, 1923 р. і 1930 р. зложив Вічні Обіти, та прибрав ім’я — Брат Методій Козяк. Опісля він почав учителювати в Колегії св. Йосифа в Йоркторні, Саск. Там він вчив більше як пів сторіччя і зчасом добився позиції директора цієї інституції. Він був перший з українців і першим із східнього, обряду, що вступив до того чину, але залишився при своїм ріднім обряді.

Коли Брат Методій почав свою працю як професор в Колегії св. Йосифа, то він також навчав там і української мови, але в той час студенти ще не діставали оцінок від Департаменту Освіти, тому, що цей предмет уважався за “нон кредит басіс”. Це дуже непокоїло Брата Методія і в цій справі він навязав ближчі відносини з професором Дж. Симпсоном, який викладав історію на університеті в Саскатуні. Отже нема сумніву, що під впливом Брата

Брат Методій

Методія, та ще кількох інших українських діячів, професор Симпсон вперто старався переконати університетський Сенат, щоби він погодився дати статус для укр. мови на рівні інших мов, які вже викладали на університеті.

Так попередив університет Колегію св. Йосифа в Йорктоні тим, що за навчання укр. мови давав кредит студентам, які писали іспити і перейшли їх. Від того часу, Брат Методій мав вже кращий вступ до провінційного “Боард оф Едукейшен” і представив свою справу, щоби його студенти в Колегії св. Йосифа діставали кредити, так як діставали вже студенти на університеті в Саскатуні. І так в короткім часі сповнилися мрії Брата Методія, бо його студенти писали іспити укр. мови і діставали кредит, коли мали добрі оцінки.

В році 1941 — Комітет Українців Канади взяв на себе обов'язок домагатися, щоби навчання української мови було кредитоване Департаментом Освіти в Манітобі, Саскачевані і Альберті. Отже КУК добився того, що навчання укр. мови в публічних школах і сепаратних, дістало признання як кредитові курси. Тут годиться згадати, що Брат Методій вчив української мови в Колегії св. Йосифа через довгі роки, ще перед тим поки КУК був

зформований. Тому львина частина за успіх кредитування українських курсів у школах належиться Братові Методієві!

Бог обдарив Брата Методія талантом журналіста і він писав статті до нашої преси й написав кілька наукових брошурок, українською і англійською мовами. Одною з цих брошурок є “Наше походження”, в якій він прекрасно описує наше українське походження, високу українську культуру, чар її пісні, музику, малярство, будівництво, літературу, мистецтво, окраси, світлі історичні факти, і т. д.

Англійською мовою, Брат Методій написав коротку історію про розвій навчання укр. мови в школах Саскачевану. Ця брошурка має 66 сторінок і згадує, що текст Ю. Стечишина вживають в навчанні укр. граматики. В 1974 році, Брат Методій був нагороджений грамотою “Ордер оф Канада”, на якій був напис “For Lifetime of Service to Education and Cultural animation among Canadians of Ukrainian origin.”

Бл. п. Брат Методій Козяк Ф.С.С., син Григорія і Марії Косюр, упокоївся в Бозі 4-го квітня, 1981 року у Колегії св. Йосифа в Йоркторні, Саскачеван.
Вічна Йому Пам'ять!

Д-Р ПЕТРО КОЗЯК

Було би дуже несправедливо, коли б ми не згадали, хоч коротко, про наймолодшого сина Григорія і Марії Козяків — д-ра Петра Козяка.

Коли дружина Григорія померла 25-го листопада 1918 р., тоді наймолодша дитина Петрусь мав всього півтора року. Цікаве те, що ним через 8 років опікувалася найстарша сестра Ева, поки не вийшла заміж. Початкові шкільні роки провів Петро при батькові, учащаючи до школи Радимно. Вже до восьмої кляси він ходив в Едмонтоні в “Сакрет Гарт” школі, а перебував в Інституті ім. Т. Шевченка — де його рідний брат, Брат Методій (ЧБХТ) був директором. По скінченні восьмої кляси з відзначенням, перейшов до 9, 10, 11 кляс в св. Йосифа школі в Едмонтоні. 12-ту клясу він скінчив вже в Колегії св. Йосифа в Йорктоні, Саск., де також його брат Методій був одним з його професорів. Іспит 12-тої кляси він здав надзвичайно успішно, одержавши вище як 90% у всіх

Д-р Петро Козяк

предметах.

По скінченні 12-тої кляси, мусів Петро бути один рік вдома і помагати татові на фермі, тому що його не прийняли до університету, бо був замолодий. Йому минуло щойно 16 років. Рік пізніше він був прийнятий до уні-

верситету і записався на медичний факультет, який скінчив по 5 роках і одержав ступінь д-ра медицини з відзначенням. Опісля був на практиці (інтершіп) в шпиталях, у Ванкувері, Ріджайні, де він пізнав дуже гарну дівчину, Людвісію Кут і з нею одружився. У них є 4 донечки. З із них заміжні.

Тут треба згадати, що коли д-р Петро Козяк відбував свою практику по шпиталях він ще крім того добровільно посвятив 4 місяці в шпиталі умово-хворих у місті Панока, Альберта. Там в тім шпиталі було около 30% пацієнтів словянського походження. Коли вони довідалися, що д-р Петро говорить українською мовою, це для тих людей була найкраща медицина, що можуть його розуміти. Д-р Петро не раз підкреслював як то він дорожив знанням української мови, він уважав це за великий скарб знання своєї рідної мови.

По скінченні своєї практики по шпиталях, він почав свою докторську практику в містечу Редвей, Альберта, де практикував тоді також д-р Голубіцький. Він купив в нього хату і був там самотнім лікарем не лише в містечку Редвей, але і в Осетні і дооколичніх околицях, у промені, яких 15 миль. Містечко Редвей, вже тоді мало шпиталь на 20 ліжок. Д-р Петро Козяк був там лікарем через 6 років. Однак його фізична будова і його не дуже сильне здоров'я відбилися на ньому. Колись, ще будучи дитиною він перейшов запалення легенів і д-р Арчер з Лемонт приїздив до нього 2 рази. Сказав батькові, що не має надії на його выздоровлення. По шістьох роках лікарської практики в Редвей, він рішив взяти трирічний курс (пост-градуате курс очних недуг в Торонті.). Недуга, яку він перейшов в дитячому віці, відбивалася на нім і тепер, бо одна частина його легенів не працювала. Тому він рішив заки поїде до Торонта поїхати до славного міста Рочестер, на провірку. Там перейшов він операцію — відтято йому частину легенів, що не працювала і він почувався краще. Повернувся до Редвей, прийшов трохи до здоров'я, продав хату другому лікареві д-рові Кей і виїхав до Торонта. Тут треба замітити, що в той час тільки в Торонті і Монтреалі на цілу Канаду відбувалися курси в університетах для спеціалістів від очей і кожний студент мусів вже мати ступінь доктора медицини.

По скінченні успішно трирічного курсу в Торонті в

1953 році, д-р Петро Козяк вернувся до Едмонтону як лікар (спеціаліст очей) і відкрив свою канцелярію на 101 вулиці Теглер Блд. В той час лише д-р Воевідка і д-р Петро Козяк були першими лікарями українського роду, що мали докторат (спеціаліст-оптальмолог) на цілий Едмонтон, чи навіть Альберту. Петро Козяк провадив дуже старанно свою практику і дбав про своїх пацієнтів, котрих відсилав як була потреба і до шпиталю. В листопаді, 1982 року він досягнув 66 років життя, подався на веселий відпочинок, передав свою канцелярію молодшому лікарю. Ще треба згадати, що д-р Петро Козяк є активним членом парафії св. Василя в півд. Едмонтоні і є довгі літа членом Лицарів Колюмба, четвертого ступеня і третій рік він є одним із директорів старечого дому-шпиталю св. Михаїла (Ст. Міхаель Окзілери Госпіталь).

ПОДЯКА СЕСТРИ ЕВІ ВІД БРАТА ІВАНА ТА ВСІЄЇ РОДИНИ

По смерті жінки Григорія — Марії, найстарша дочка Ева маючи 19 літ, заступала всім молодшим дітям маму. Через вісім років і з самопосвятою не хотіла вийти заміж аж поки всі молодші діти попідросли. Також і найстарший син Николай, маючи 17 літ, коли мати померла, своєю дуже здібною і невсипущою працею, поміг своїм братам і сестрам здобути вищу освіту. Вони обоє — Ева і Николай, не мали тої нагоди і по щирості сказати, по татові Григорієві всі семеро дітей є дуже вдячні своїй сестрі Еві і братові Николаєві за їх тяжку і жертвенну працю і фінансову підтримку, для своїх братів і сестер, щоби вони змогли досягнути вищу освіту в Колегії св. Йосифа в Йорктоні, Саск., і Сестер Служебниць Пресвятого Христового Серця!

Коли найстарша сестра Ева віддалася за Григорія Курилу 1926 року, то її місце в хатній господарці заняла молодша сестра Марія (потім сестра Станіслава), а після неї, коли вона пішла до Мізрекординя шпиталю в Едмонтоні вчитися за норсу (медсестру), третя сестра Катерина через три роки займала місце Марії і дуже старанно і працюючо одержувала господарку, за що оба її старші брати, Николай і Иван дуже вдячні. В 1929 р. вона віддалася за учителя Романа Байдужого і виховала п'ятеро гарних дітей, одного сина і 4 дочки.

Іван Козяк і його дружина Марія

Нехай цих кілька скромних слів буде щирим признанням любові і середечної вдячності від трьох братів і чотирьох сестер, для найстаршої сестри Еви і брата Николи!

ВНУК ГРИГОРІЯ КОЗЯКА — АДВОКАТ ЮЛІАН КОЗЯК

Адвокат Юліан Козяк одідичив не лиш добрі, але дуже цінні прикмети свого батька Івана, та діда Григорія Козяка. Він є приємної вдачі, чесний адвокат, дуже працьовитий в своїй професії, та українських організаціях. Любить і шанує українську мову і вживає її коли треба. Любить свою церкву і належить до парохії св. Василя в південнім Едмонтоні.

В 1971 році, Юліан був вибраний послом до провінційної Легіслятури в Едмонтоні а в 1975 р. був перевибраний послом і покликаний до уряду як міністер освіти. На пості міністра освіти, він постарався, щоби його департамент зробив поправку до шкільного акту, що українську мову можна вчити як кредитовий предмет від першої до дванадцятої класи. Був це великий здобуток для нас українців, тому, що в 1913 році міністер освіти п. Бойл

Юліян Козяк став адвокатом

заявив, що уряд Альберти ніколи не дозволить навчати української мови в школах Альберти.

Тут годиться подати хоч в скороченні промову посла Ю. Козяка, яку він виголосив 1973 р. на Січевих роковинах в Едмонтоні. Перше шановний бесідник цитував слова Четвертого Універсалу, які звучали так: “Від нині Українська Народна Республіка стає незалежною вільною і суверенною Державою Українського Народу.”

Цими словами, проголошеними 22 січня, 1918 року, Центральна Рада визначила для України самостійний шлях. Сьогодні ми зібралися тут, в Культурному Центрі св. Василя, пригадати і вшанувати цю знаменну подію!

Роблячи це, ми лучимося з усіма українцями у вільному світі, які зібралися з цієї нагоди, під жовто-блакитними прапорами і тризубом, символами прийнятими Укр. Нац. Республікою, 1-го березня 1918 р. Ми лучимося духом з мільйонами тих, які з нагоди цієї річниці не можуть зібратися з нами у вільному світі і відзначають її в своїх серцях. Як часто чуємо через радіо, чи бачимо на те-

Внук Юліян Козяк як міністер освіти вітає кололеву Єлисавету II від уряду Альберти під час її відвідин у Вегревил і Ст. Пол.

левізорі, чи читаємо в часописах, що Одеса — то російська пристань над Чорним морем, або, що Київ — то старе російське місто. Часто Київ навіть називають святим містом, матір'ю всіх російських міст. Не має сумніву, що до певної міри, російський народ може шукати своїх початків в Київській Русі. Так, як деяка частина США, Канади, чи Австралії може шукати своїх початків в Англії.

Однак ніхто не твердить, що Лондон в Англії є американським містом, або Лондон є канадським містом, чи австралійським містом. Коли отже кажуть, що Київ — це російське місто, то роблять таку саму помилку.

До певної міри, трагічні події, після 1918 р. можна приписати великій недостатці знання західних держав історії і проблем центральної та східної Європи.

В час, коли Україна дуже потребувала приятелів в західному світі, в час, коли Україна домагалась визначення своєї суверенности, в західних державах зас-

тановлялися, чи Україні така суверенність взагалі належить. Коли б вони тоді знали більше історії центральної і східної Європи, то можливо, не прийшли б до висновку, про який читаємо в листі секретаря США, Ленсінга, з інструкціями американській делегації на мирову конференцію таке, як: (лист з 20 жовтня 1919 р.)

“На основі дотеперішніх дослідів державний секретаріят вважає, що змагання Українців до самостійності є в більшості результатом німецької і австрійської пропаганди, які змагають до розбиття Росії.” Коли б не оця помилка, хто зна, чи принцип президента Вільсона, який говорить про самовизначення народів — один з найбільш шляхетних принципів не був би застосований і до України, так само, як був застосований до Вірменії, Німеччини, Австрії, Туреччини, і ін.

І тому нашим обов’язком є, поінформувати Західний світ про історію і проблеми центральної та східної Європи, що б подібні помилки не поврорювалися в майбутньому і тому, коли сьогодні відзначаємо світлу річницю 22 січня, 1918 р. ми повинні не тільки святкувати цю велику подію, але й відзначувати існування українського народу від 9-го сторіччя до сьогодні.

Ми повинні пригадати його “Золоту добу” — три століття від 9-го до 12-го ст., коли Україна була одною з найбільших держав в Європі, коли високоосвічені й культурні укр. князі Київської Держави мали величезні політичні зв’язки, коли дочки Ярослава Мудрого, були королевами Франції, Норвегії і Мадярщини.

Пригадаймо: тризуб, який затвердила як державний знак “Українська Народна Республіка”, 1918 року, а який був вже на монетах за Володимира Великого, який володів від 980 р. до 1015 р. Пам’ятаймо також про князя Ярослава Мудрого, який перший у славянському світі дав відомий кодекс прав під назвою “Руська Правда”. В часі його володіння була збудована катедра св. Софії, 1037 р. Майже дев’ять сторіч пізніше, той історичний пам’ятник — катедра св. Софії, був історичним свідком відродження української Державности, що ми його сьогодні відзначаємо. Не треба також забувати героїчної козацької доби, коли в Україні володіли гетьмани, починаючи з 15-тим, а кінчаючи 18-тим сторіччям, коли так гарно розвинулася українська наука, пісня і музика.

Якщо 22-го січня будемо святкувати в тому сенсі, то можливо західні держави вирішуючи долю народів, не будуть вважати Україну частиною нероздільної Росії, так як то було після першої світової війни й можливо не повторять історичних помилок в майбутньому.

Чому 55 років пізніше, ми, канадські громадяни, святкуємо ці січневі події, які відбувалися 1918 р. в Україні? Відповідь знайдемо в словах безсмертного Шевченка: “Бо хто матір забуває, того Бог карає”...

Будьмо горді з того, що Україна живе й бореться за свободу українського народу. За волю України встають нові і нові покоління і вони будуть так довго змагатися, доки дзвони св. Софії знову не проголосять відродження вільної, незалежної, суверенної Української Держави”.

Д-Р СТЕПАН ВОРОБЕЦЬ — ГУБЕРНАТОР САСКАЧЕВАНУ ПЕРШИЙ ПРОВІНЦІЙНИЙ ГУБЕРНАТОР УКРАЇНСЬКОГО РОДУ

Прем'єр П. Трудо 22 грудня призначив лікаря українського роду д-ра Степана Воробця губернатором провінції Саскачевану. Проголошуючи номінацію, прем'єр Канади підкреслив українське походження д-ра Воробця і сказав, що це призначення доказує, як далеко поступила участь українців у публічному житті Саскачевану.

Губернатори у провінції є особистими представниками королеви. До їх обов'язків належить відкривати сесії провінційних парламентам, затверджувати схвалені парламентами закони, приймати резигнації урядів, доручувати творення нових урядів та приймати почесні під час всякого роду офіційних святкувань провінції у характері найвищого достойника.

Колись на ці пости покликувано лише родовитих англійців, Після минулої війни покликувано вже й канадців англійського та французького роду. Д-р Воробець є першим українцем на того роду посаді в усіх країнах Британської імперії.

Д-р Ст. Воробець є сином українських піонерів. Народився він 26 грудня 1914 р. в Кридорі, Саск. У 1935 р. закінчив Саскачеванський університет (факультет меди-

щини), а потім у Манітобському університеті дістав 1940 р. ступінь доктора медицини. Додаткову спеціалізацію відбув у Філядельфійському університеті. Під час Другої світової війни служив у ранзі лікаря-сотника в Англії та Італії й був відзначений воєнним хрестом під час служби на фронті в Італії в рядах канадської піхоти. Д-р Воробець одружений з Михайлиною Кіндрачук, дочкою українських піонерів.

Поза своєю професійною практикою д-р Воробець присвячує багато уваги спортові. Він діяльний член української католицької парафії св. Петра і Павла в Саскатуні, цікавиться діяльністю українських католицьких організацій, протягом трьох років був головою Централі Українців Католиків Канади, як делегат БУК брав участь у з'їздах Комітету Українців Канади, який він щедро підтримує своїми датками.

До іменування д-ра Воробця на високу посаду причинився, мабуть, прем'єр Саскачевану Р. Татчер, який ще тиждень перед номінацією д-ра Воробця звернувся до прем'єра Трудо з проханням призначити нового губернатора провінції з-поміж канадців українського роду, якщо дотеперішній губернатор Саскачевану Р. Генбідж не буде потверджений на своєму пості втретє. Тиждень піз-

ніше прийшла номінація д-ра Воробця на губернатора Саскачевану.

DR. STEPHEN WOROBETZ COMMENTS ABOUT OUR PIONEERS

Looking back at his early years, Dr. Worobetz says that what stands out in his memory was the friendliness of the pioneers and their willingness to help one another. Nobody was turned away. Many times visitors, usually would always be asked to dinner first. Sometimes this didn't leave much for the children but that was western hospitality.

Ukrainians generally attached great importance to education. Although it meant a sacrifice for the parents, young Stephen Worobetz was given an opportunity to study medicine, graduating from the University of Manitoba in 1940. To underline the extent of that sacrifice, Dr. Worobetz recalls that one year in the thirties his father had to sell wheat at 18 cents a bushel, and during one of the drought years in Saskatchewan, he had to sell cattle at five dollars a head.

His interest in medicine dates back to his early years. He recalls how difficult it was then to get medical care. The closest doctor to their home was 35 miles away at first and later 10 miles. During the winter, if the doctor was called, he would come in a railroad hand-car. Then his father or a neighbour would meet him and drive him sometimes another 15 miles by sleigh to wherever the patient was.

Then came the terrible influenza epidemic of 1918-19. His grandfather, brother, and sister died. Medical help was just not available. Stephen Worobetz then decided to be a doctor. "I am glad I made that choice", he says, "for I have had over 30 satisfying and rewarding years."

As for the significance of his appointment as Canada's first lieutenant governor of Ukrainian descent, he looks at the many letters of congratulations following the announcement of his nomination. Ukrainians, as well as other ethnic groups, interpreted the appointment as a recognition of the many contributions made to Canada by all ethnic groups. "Personally," he says, "I tend to regard the appointment as a fitting tribute to our pioneering fathers and forefathers who played such an important part in the development of Western Canada, and whom I hold in the highest esteem."

A WELCOME APPOINTMENT OF DR. S. WOROBETZ

The recent appointment by the Prime Minister of Dr. Stephen Worobetz to the office of the personal representative of the Crown in the Province of Saskatchewan will be greeted with a deep sense of satisfaction not only by the Ukrainian community in that province, but also Canadians of Ukrainian origin throughout the land. In announcing the appointment the Prime Minister stated that it represents a recognition of the growing participation of Ukrainians in the public life of Canada. The Honourable Dr. Worobetz has thus become the first of Ukrainian origin in the Commonwealth upon whom this high honour has been bestowed.

It should be stated in fairness that credit is also due to Premier Thatcher of Saskatchewan. In his communication with Prime Minister Trudeau he made a suggestion that it would please him if the appointment went to someone of Ukrainian origin. In doing this the Premier has partly dispelled a general feeling of dismay and disappointment when after the passing of senator Hnatyshyn another senator of Ukrainian origin had not been appointed to fill the vacancy. It is to be hoped that when another Saskatchewan vacancy in the senate occurs, the Ukrainian representation in that Upper Chamber will be restored.

To his Honour, the new Lieutenant-Governor of Saskatchewan, we offer our sincere congratulations on the occasion of his elevation to the highest office in the province, as the personal representative of Her Majesty. We have every confidence that he will discharge the duties of his office with dignity and honour.

УКРАЇНЦІ САСКАТУНУ ВШАНУВАЛИ ГУБЕРНАТОРА САСКАЧЕВАНУ Д-РА СТЕПАНА ВОРОБЦЯ

Саскатун (В. Л.). В неділю, 22-го листопада 1970 р. в залі української католицької катедри св. Юрія, заходами Комітету Українців Канади, Відділу в Саскатуні, організовані українці, заступлені релігійними, суспільно-громадськими, культурними, виховними, науковими, мис-

тецькими, становими, професійними та економічно-господарськими організаціями й установами вшанували почесним обідом д-ра Степана Воробця і його дружину з приводу наділення його великими почеснями — назначенням на високе становище лейтенанта губернатора Саскачевну. Господарем обіду був о. В. Івашко. Обід започатковано молитвою, яку провів о. Г. Удод, в заступстві греко-православного єпископа Бориса. Після обіду та піднесення тосту на честь королеви Єлисавети II, промовляли: Ст. Франко — голова місцевого відділу КУК, п-і А. М. Баран — голова жіночого КУК, о. д-р В. Кушнір з Вінніпегу, президент Екзекутиви КУК. Гостя представила суддя п-і Марія Бетен. Промовляв також достойний гість лейтенант губернатор д-р Степан Воробець. Він підкреслив, що наділення його високими почеснями є визнанням канадських українців. Це сталося в найбільшій мірі завдяки свідомості українських піонерів, які mimo дуже тяжких переживань зуміли дати своїм дітям освіту, підтримати їх при українській церкві, зашепити в них любов до рідної культури і традицій та мови, чим зробили вони поважний вклад у розвиток і розбудову канадської культури. Він також підчеркнув важність зорганізування КУК, як репрезентативно-координаційного чинника. Промову привітали оваційно представники понад сімдесяти організацій і установ. Як вислів пошани вручено достойному гостеві й його дружині касету гуцульського типу. Обід закінчено молитвою, яку провів Владика Роборецький Епарх українців католиків Саскачевану.

КОРОТКИЙ НАРИС ПРО БАТЬКІВ І РОДИНУ Д-РА С. ВОРОБЦЯ

Бл. п. Марія Воробець з дому Борецька народилася 1 січня 1888-го року в селі Комарів, сокальського повіту — Україна. Мати Марії померла на 37 році життя доглядаючи в селі хворих на епідемію дифтерії малих дітей. Марія як найстарша дочка в родині стала матір'ю молодших братів та сестер, з котрих наймолодшою була одnorічна Катерина. Доля молоді дівчини Марії була ще тяжчою по приїзді до Канади (1906-го року) з батьком та братами і двома сестрами. По одному році життя на “гомстеді” біля Кридору помер батько Марії, так що вона,

На світлині д-р Степан Воробець з дружиною паненою Михайлиною і своїми родичами. Із правої сторони губернатора його мати Марія, з лівого батько Юстин. Світлина в Курддор, Саск., поруч парадного дому, де проходила програма вітання.

її брати та сестри залишилися круглими сиротами. Одначе ті сироти не попали в розпуку і з вірою в Божу поміч почали будувати нове життя в Канаді, в країні яка стала їм прибраною батьківщиною. В 1909 році Марія виходить заміж за Юстина Воробця, що вже мав свою ферму біля Кридора. Від того року починається новий етап в життю Марії. Важка праця на фермі, опіка над малими дітьми (два сини і одна дочка) виповнювали цілоденне життя покійної.

Від часу, коли на фермі Юстина і Марії Воробців збудовано церкву, Марія присвячувала багато часу для втримання в церкві порядку та її прикраси. Кожний священник, що приїздив на Богослужбні відправи в Кридорі, був гостем покійних Юстина і Марії Воробців та взагалі дім їх був знаний з гостинности. Побожність та шляхетна вдача покійної Марії мали великий вплив і на виховання її дітей. Оба сини і дочка закінчили університетські студії і крім своєї професійної праці відіграли велику ролу в церковній і громадській праці. Найстарший син — по професії учитель — був шкільним інспектором в окрузі Ростерн, був капітаном армії в часі Другої світової війни, знаним з праці в українських католицьких організаціях та громадських організаціях взагалі, був головою Централі Українців Католиків Саскачевану та головою Централі Українців Католиків Канади; син Степан — по професії лікар-хірург — також відіграв велику ролу в українських католицьких організаціях, а головно Централі Українців Католиків Саскачевану. За геройські подвиги в часі Другої світової війни (був військовим лікарем) отримав хрест заслуги та був першим українського роду губернатором провінції Саскачеван. Дочка Елеонора, закінчивши університетські студії в Торонтонському університеті, працювала як інструкторка для медсестер, а тепер є директором “Норсінг Гомс” у Вегревіл, Альберта. Дочка Елеонора була заміжною за інструктором публічних шкіл — Михайлом Голт, котрий помер в 1969 році.

Покійна Марія залишила у великому смутку крім вище вичислених дітей (Петра, Стефана та Елеонору) чотирьох внуків та чотирьох правнуків а також двох братів Йосифа Борецького в Міссісага, Онтаріо та Карла Борецького у Саскатуні, Саск.

Т. Б-н

ІЗИДОР І АННА ГОРЕЦЬКІ ВИЗНАЧНА РОДИНА В ЕДМОНТОНІ

Ізидор народився в селі Борівцях, у Вашківським повіті, на Буковині, 25-го листопада 1902 року. Тепер змінили ім'я села на Брусниця, Кіцманського району, Чернівецька область, Україна. Батько був ковалем і працював у Карпатах у Мігаві. 1905-го року він поїхав до Канади, де став працювати в каменоломні в Стоні Мавнтен, Манітоба, куди Ізидор і його брат Віктор приїхали наступного року з матір'ю. Публічну школу він покінчив там у Стоні Мавнтен, але до десятої класи їхав частинно трамваєм а частинно поїздом до Вінніпегу до Сентрал Коліджет (школа, котра колись була на розі Віліям і Мейпл). Через пару місяців також перебував у бурсі Адама Коцка на Боровс Авеню. Це була його перша зустріч з українським оточенням в організованім житті. Це було 1916-1917 рр. До одинадцятої класи він їздив до Стонвалу.

Він почав учителювати "на перміт" 1918 року спочатку на північний-схід від Арборг, а потім у Бескервіл школі на Роза. У 1920 р. він записався на університет у Вінніпегу на Кеннеді Стріт, але повернув учити до школи на Роза і того року оженився з Анною Палій і обоє восени подалися до Брендону, де Ізидор учащав до учительського семінара.

Анна народилася 19 листопада 1902 р. у Сенькові,

Манітоба, на фармах. Її батьки згодом перебралися на ферму до Рози, звідкіля вона почала пізно ходити до Ривер Ренч школи, а коли вже нова школа побудувалася ближче дому, ходила до Бескирвіл школи.

У 1922 р. вони повертаються до Роза і Ізидор записується на дальші студії в університеті, але вчиться вдома, а Анна також учиться. У 1924 р. Ізидор переходить до школи в Іст Селкірк, звідкіля йому вдалося записатися на курси червертого року університету, приїжджаючи на лекції у четвер ввечері і в суботу рано.

Тим часом родину лишив у Ст. Боніфас, де Анна доглядала хату з Ізидоровим братом і своїми братами, котрі всі ходили до різних шкіл а також сама учащала на лекції. У тім часі також треба було доглядати маленьку донечку. Ізидор закінчив щасливо четвертий рік, але ще мав половину третього року кінчати. Тому що мало платили в Іст Селкірк і тяжко було вижити, вони перебралися до Сарто, Манітоба, де Ізидор учив у Вілов Плейн школі. Того року він щасливо покінчив свої студії і отримав звання Б. А. Всі курси не міг дома вчитися і треба було ходити до “Сомер скул”, де він також закінчив курси, щоби досягнути свій коліджет сертифікат першої кляси.

Того року (1926) покидає Сарто, щоби зайняти становище директора у Смокі Лейк. У Смокі Лейк перебував через 10 літ, але відразу взявся до дальших студіїв вдома і 1929-го року отримав М. А. в Альбертськім університеті. Думав завершити й докторатом в Кембрідж, Англія, але його перемовили, щоби кандидував на посла до Альбертського сойму. Він і був вибраний і служив від 1930 до 1935 р. У тім часі далі виконував працю директора. Втратив посольство 1935 року, залишив Смокі Лейк і зайняв пост ректора в Інституті М. Грушевського. На другий рік залишив інститут і закінчив предмети на М. Ед. 1937 року. У тім році також був призначений до шкіл у Едмонтоні і затримав цю позицію до 1941 р., коли його назначено інспектором шкіл з осідком у Консорт, Альберта. Тим часом записався на курси офіцерів у канадській армії, але без успіху. Однак був покликаний до літунської служби восени 1942 р. і пробув там до 1945 р., залишаючи службу з рангою лейтенанта. Він повернув до Консор, але в 1947 р. був перенесений до Торгілд, Альберта, де перебув до 1966 р. Того ж року призначено його на становище

заступника директора курсів навчання у Департаменті освіти в Едмонтоні. На тім становищі він перебув до відходу від праці 1968 р.

Від того часу найбільше зайнявся українськими справами. Він був спів-редактором у виданню Українських Піонерів Альберти, переклав на англійську мову “Історію українського поселення в Канаді” Стечишина і переклав багато інших матеріалів і споминів на англійську мову. Вони належать і підтримують різні канадські і українські товариства і ходять до української православної церкви.

Вони мали п’ятеро дітей: перша з них Аделя покінчила комерційний курс у середній школі і працювала в банках поки пішла в відставку недавно. Вона вийшла заміж за Релфа Бентінга, котрий ще працює як електротехнік. Вони живуть у Гвайт Рок, Б. К. і мають одного сина Джіма, котрий є білетовим агентом в аеропорті в Калгарі.

Другий з дітей, син Володимир, покінчив медичні студії і по короткім часі як лікар у Саскачевані продовжував науку в Топіка, Канзас, і покінчив курси на психіатра. Тепер він працює для уряду у Бритійській Колюмбії. Його дружина — Кароліна з роду Мічел. У них є четверо дітей: д-р Марк Горецький є професором університету у Бостоні і спеціалізується у математиці. Лін вийшла заміж за Дениса Венц. Мають двоє дітей, Ясона і Рібу. Вона є власником “трейлер корт” у Олалла, Б. К. Лесли вийшла заміж за Райана і мають одного сина. Семія вони живуть у Ван Анда, на острові Тексада, Б. К. Бренд на курсі інженерії у Каліфорнії.

Третя з їхніх дітей є Наталя, котра була учителькою і вийшла заміж за д-ра Манолія Лупула, професора університету Альберти і є директором Канадського Інституту Українських Студій. Вони мають двоє дітей: Давида, котрий працює над дисертацією, щоби отримати М.А. цієї весни і Олена, котра спеціалізувалася в університеті в “домашній економіці” і працює тепер у магазині одягу. Вона вийшла заміж за Монтія Мартина, котрий є студентом на факультеті інженерії у Калгарськім університеті.

Четверта з дітей є Доня, котра покінчила студії освіти і учительює. Вона вийшла заміж за д-ра Ореста Пирча, також учителя. Вони житвуть у Ленглей, Б. К. і мають двоє

Зліва направо Наталія Лупул, Аделія Бантіг, Ізидор Горецький (батько), Анна Горецька (мама), д-р Володимир Горецький, Донна Перч, Деніс Горецький

дітей: Кароліну, що кінчає середню школу і Стефана молодшого від неї.

П'ятий з їхніх дітей є Денис, котрий працював вже над докторською дисертацією з ділянки політики. Перед закінченням він отримав працю у департаменті заграничних справ Канади. Він працював у канадських амбасадах у Польщі, Австралії, а тепер у Румунії. Його дружина Варвара, з роду Страшок, також має учительський диплом з університету. Її спеціалізація — французька мова. Вони мають одного сина, котрий кінчає середню школу в Швейцарії. Разом мають десять внуків і три правнуки.

ISIDORE GORESKY — M.L.A. 1930 — 1935

A red brick, tied with gold ribbon, is a treasured memento of Isidore Goresky, Ensconed on a shelf in his book-lined study in Edmonton, the brick was once a part of the “Red Brick School” at Smoky Lake, and was presented to him last summer by his former students and their families. They gathered at Smoky Lake to honor their former principal, who served Smoky Lake School #3880 from 1926 to 1935. A bound collection of short autobiographies, written by his former students was another presentation. Titled *Ring the Bell* and didicated to “an educator of distinction, an administrator of renown” by his students, “whom you inspired with your values and ideals,” the book was sure to please Isidore Goresky, for from childhood he has been intrigued with the history of the Ukrainian people.

Isidore Goresky was born in the village of Barbiwtsi, in the Province of Bukovyna, Austria (now Ukraine), on November 25, 1902. His father emigrated to Canada in 1905; Isidore, in the company of his mother and brother, joined him a year later. The family settled in Manitoba, where Isidore first began to teach in 1918. He married Anna Paley in 1921; the couple have five children: Adelaide, Walter, Nataalka, Donna and Denis.

He srved most of his life as an educator, along with a posting in the R.C.A.F. and a term as M.L.A. in Alberta. He earned a B.A. degree at the University of Manitoba, an M.A. at the Umiversity of Alberta, and later a M. of Ed. at that same university.

Interested in “leaving some record of the existence of Ukrainians in Alberta,” he assisted the Ukrainian Pioneers Association of Alberta in the publication of *Ukrainian Pioneers of Alberta* and *Ukrainians in Alberta*, adding his own contributions of information on villages of origin and news items about Ukrainians from early issues of the *Vegreville Observer*. He translated Stechishin’s *History of Ukrainian Settlement in Canada* “so that young people could connect with their past as much as possible.”

He was honored by the Edmonton Historical Board last year “for outstanding services in preserving our heritage.”

ТРИ ВИЗНАЧНІ РОДИНИ БАЙРАКІВ ГРИГОРІЙ, ВІКТОР — СИН, ПАВЛО — БРАТ

**ГРИГОРІЙ БАЙРАК
(16.10.1896 — 28.7.1983)**

Григій Байрак походив зі села Гадинківці, Гусятинського повіту в Західній Україні. Село Гадинківці славилось тим, що видало багато нашої інтелігенції, котра провадила широко-освітню працю у нашому народі. Між іншими, з цього села вийшли такі постаті, як наш ієповідник віри св. п. єпископ Григорій Хомишин, родина Сімовичів, Мирослав Січинський та інші.

Григорій закінчив народню школу в рідному селі, а гімназію з матурою (з відзначенням) закінчив в Тернополі 1914 р. По матурі мав намір вступити до університету, але Перша світова війна перекреслила всі його надії. Молодого Григорія покликано до австрійської армії, а коли організувалася Українська Галицька Армія (УГА), Григорій був перший з багатьох, що вступив в її ряди, щоб боронити рідний край. Тут дослужився до ступеня поручника і був в часі боїв важко ранений. Також пережив страшний тиф, що косив ряди української армії. По розвалі Австро-Угорської держави опинився у горезвісній польській неволі в Тухолі, де перебув більше року з іншими українськими старшинами, включно з генералом М. Тарнавським.

Вернувшись до дому, деякий час провадив Рідну Школу та давав театральні вистави у рідному селі, а також

Григорій і Емілія Байраки.

виїздив з ними по інших селах та містах. По якомусь часі виїздить до Львова і записується на тайний український університет і один рік студіює медицину. Та скоро поляки розв'язали український університет, а Григорій по довших стараннях записується до Академічної Торговельної Школи, яку й закінчує з дуже добрим успіхом. Перед молодим Григорієм відкриваються великі можливості дістати високе становище, лиш треба “змінити обряд” з греко-кат. на римо-католицький. Покійний уже Григорій відкидає юдину пропозицію, вивчає англійську мову і виїздить до Канади, яка стає його другою батьківщиною.

Прибувши до Канади, Григорій затримується на довший час у Вінніпегу. Тут працює короткий час при українській газеті, а у вільних часах працює на громадській ниві, вступає до хору при Народнім Домі, де в той час провадив хором наш славний Турула.

Зчасом, не маючи сталої праці, бо у той час уже давалась відчувати криза, Григорій виїхав на захід Канади до Британської Колумбії. Тут працював фізично у тартаках при виробі паперу, а також при залізній дорозі. Врешті покинув ту працю і попрямував до Альберти, до Едмонтону, а потім, на якийсь час до Мондеру. В Мондері працює на культурно-освітньому полі і ту працю продовжує опісля в Народньому Домі в Едмонтоні, де веде

Рідну Школу, підготовляє театральні вистави і сам бере активну участь в них. В Едмонтоні залишився Григорій вже аж до своєї смерти.

В Едмонтоні одержав добру працю як директор Скандинавської Корабельної Лінії, що перевозила з України багато нашої еміграції. В міжчасі познайомився з Емілією Голейчук, з якою й одружився у 1926 році. Одружений не перестає провадити культурно-освітньої праці через довгі роки.

Від перших днів приїзду до Едмонтону стає ревним членом парафії св. свщмч. Йосафата (тепер катедри) і є ним до кінця свого життя.

Кілька разів був головою Народнього Дому і грав у виставах будучи добрим аматором. Організував Братство св. о. Миколая а також був з одних, що організували БУК в Альберті, а також був його головою. Коли ж наш часопис “Українські Вісті” у тридцятих роках був майже на упадку з фінансових причин, то тоді тодішній владика Кир Василій Лади́ка, ЧСВВ, покликав Григорія на пост директора і він по двох роках праці у видавництві вивів часопис “на чисті води”.

До кінця свого життя був вірний гетьманській ідеї і українському монархізмові. Свого часу був у давніших роках, провідником і карним членом Гетьманської Січі.

У п'ятидесятих роках покійний менше поділяє праці на народній ниві а обоє з дружиною посвячують час на виховання своїх двох діточок. Син Григорія д-р Віктор Байрак, у котрого по втраті дружини покійний Григорій проживав аж до смерти, пішов слідами свого батька та працює для нашої Української Помісної Церкви. Донька Діяна Гулька, також по змозі своїх сил працює на народній ниві.

Д-Р ВІКТОР БАЙРАК І ЙОГО РОДИНА

Віктор Байрак народився 14-го серпня 1927 р. в Едмонтоні, Альберта. Вчився в Сепаратній школі від першої до 12-ї класи, а потім студював на університеті в Едмонтоні і Торонті та здобув в 1949 р. диплом B.Sc. в хемії а в 1954 р. докторат з філософії. Потім відкрив свою

Д-р Віктор Байрак зі своєю дружиною Вірою в молодім віці.

канцелярію і клініку в Едмонтоні, яку він дуже успішно через довгі роки. Тепер, його син закінчив університетські студії і дістав диплом доктора та працює разом зі своїм батьком.

В 1956 р. Віктор одружився з панною Вірою Людвік. Бог благословив їх 5-ма діточками. Найстарший син Тарас, закінчив університетські студії і працює в провінційнім уряді коло компютерів. Другий син, Марко, закінчив студії в семінарії, щоби стати священником і 1958 р. був висвячений на священника. А третій син дістав диплом доктора і працює в клініці свого батька. Дочка Христина закінчила студії на університеті і дістала диплом B.Sc. — “гом економік”. Вона належала до танцювальної групи “Черемош”, студіювала гру на фортепіані і бандурі і тепер грає на тих інструментах. Наймолодший син, Денис, студіює в одинадцятій класі “гайскул” і також закінчує студії гри на скрипці.

В молодім віці Віктор був одним з хлопців, що служили в церкві коло священика під час Служби Божої. Був він членом молоді при церкві, яка в 40-вих роках прийняла назву Українське Католицьке Юнацтво (УКЮ) під проводом о. Ф. Курили. В цій організації він постійно входив до управи як касир, а в 1954 р. був вибраний головою Едмонтонського відділу УКЮ який начислав близько 200 членів.

Коли Віктор ходив до університету, то стало був членом “Обнови” — клубу української університетської молоді в Едмонтоні, а пізніше в Торонті. Належав він теж до хору при катедрі св. Йосафата від 1948 р., якого директором був професор Туркевич а пізніше Михайло Свистун. Також стало належав до хору Українського Народного Дому під управою о. Б. Слободи. Дальше, від 1969 р. співав він в хорі “Каштани” під управою диригента Михайла Свистуна. Цей хор існує до нинішнього дня й має велику славу. Тепер Віктор і його дружина Віра належать до хору при церкві св. Николая в південнім Едмонтоні, де він недавно перенісся жити.

Тут годиться згадати, що Віктор теж грав на скрипці в університетській симфонічній оркестрі на трубі в “Гай Скул Бенд” й Осипа Прийми оркестрі при УНДомі.

Від коли відкрив клініку в Едмонтоні, то постійно був вибираний до управи УНДому через довгі роки. Він був теж членом ради при катедрі св. Йосафата через 15 років. В той час провадилася кампанія будови старечого дому при церкві. Тепер ми маємо прекрасний “Senior Citizens Home” і парафіяльну залу на 400 осіб. Через вісім років був Віктор в Товаристві Професіоналістів і Підприємців касиром а потім президентом.

У Пропам’ятній Книзі Українського Народного Дому, згадується ім’я д-ра Віктора Байрака аж на 12 сторінках. Отже годиться бодай коротко зачитувати про його широку діяльність в УНДомі. На сторінках 134-6 повище згаданої книжки, пишеться, що коли аматорський гурток ставив оперетку “Наталка Полтавка” в неділю 24-го червня 1945 р., то в цій виставі брав участь і Віктор Байрак. Пише редактор про цю подію так: “До загального успіху причинилась також балетна група під проводом Віктора Байрака, та нові мистецькі декорації. Бо до кольориту й

оживлення вистави причинились дуже вміло виведені танки укладу Віктора Байрака”.

На сторінці 204 пишеться про величавий концерт 1941 р. таке: “Крім хороших точок на програму концерту склалися скрипкове сольо В. Байрака і сопранове сольо пані Марії Бабюк, що публіка приняла гучними оплесками.” Далше на сторінці 422 є подані імена Осередку НТШ — Едмонтонського відділу і між ними є також д-р Віктор Байрак, защо йому ми щиро гратулюємо.

В ході читання книг-протоколів УНДому за роки 1927-1961 і переданих відписів з “Українських Вістей” про діяльність УНДому, доводилось відбувати безліч сходин, нарад, переводити розмови спільно й окремо з найдіяльнішими членами УНДому, а саме: Григорієм Байраком й д-ром Віктором Байраком та іншими дало багато інформацій для редактора Пропам’ятної Книги УНДому.

ПАВЛО БАЙРАК НАРОДНИЙ ТА ЦЕРКОВНИЙ ДІЯЧ

ЕДМОНТОН — КАЛГАРІ — ВАНКУВЕР

Павло Байрак прийшов на світ 19-го грудня 1912 р. у селі Гадинківці, Копичинецького повіту на нашій чудовій Подільщині у родині Івана і Анни Байрак з дому Милимука. Народну школу закінчив у рідному селі а відтак ходив пару років до приватної української гімназії у місті Чорткові аж до часу коли виїхав у 1928 р. до Канади до свого рідного брата Григорія до Едмонтону, де його брат у той час працював у корабельній лінії, що у той час спроваджувала багато нашої еміграції до Канади. В Едмонтоні брат Павла зараз післав його до школи, яку він закінчив і одночасно й почав свою народну працю в Едмонтоні. Тут належав до Укр. Народного Дому, де належав до хору, аматорського гуртка та часто виступав на сцені в різних ролях. Вибився на першорядного декляматора і часто під час важніших концертів чи академій виступав з деклямаціями. Його брат був щирим монархістом-державником і згодом Павло перенявся тою ідеєю і займав провідні позиції у тій організації. Їздив по колоніях та виголошував доповіді. При Народнім Домі за його ініціативою було зорганізовано організацію молоді

“Молода Україна”, що начисляла коло 200 членів. Власне Павло був першим головою тої молодечої організації. Статут для тієї організації був виготовив наш літературознавець Юрій Стефаник, котрий у той час був приїхав з Рідних Земель до Едмонтону на вищі студії.

У пізніших роках Павло дуже близько стоваришувався з такими як Антін Глинка, пізніший наш посол; Амброзій Головач, посол а згодом альбертійський міністер та Юрій Стефаник. Вони власне у чвірку кинули клич, що ми українці можемо належати до різних угруповань та у важливих справах можливо виступати як одне тіло і це власне у пізніших роках дало почин, що ми зорганізували одно тіло у формі КУК.

У сорокових роках молодий Павло покидає Едмонтон і переїжджає до Калгарі. Тут знову включається всеціло у народню та церковну працю. При невеличкій церковній громаді та при Народнім Домі розгортає просвітню працю. У 1942 р. одружується з панною Галею Біляковою, званою провідницею молодечої організації СУМК та званою солісткою-співачкою, котра пізніше була довші роки солісткою церковного хору при укр. кат. парафії. Бог згодом поблагословив її двома дітьми-сином і дочкою. Син Орест тепер проживає в Едмонтоні, де займає важливу позицію у великій будівельній фірмі як заступник президента. Він пішов слідами батька і також бере жваву участь у народній та церковній праці. Обое з дружиною та обома донями належать до парафії св. Василя. Крім того Орест під теперішню пору є головою Комітету двомовних шкіл. Дочка Соня проживає у Ванкувері, де є також родичі і працює у шпиталі як кваліфікована медсестра. У місті Калгарі Павло був зорганізував відділ КУК та був його головою через кілька каденцій, також за його ініціативою при укр. кат. парафії було зорганізовано БУК, а в пізніших роках, коли у Канаді були зорганізувались наші професіоналісти і підприємці у свою організацію, то власне за ініціативою Павла та кількох других і у місті Калгарі постав Клюб наших проф. і підп. і тут Павло також очолював цей клуб.

Коли зараз по війні почали масово приїжджати з таборів з Німеччини наші люди і багато з них переїжджали через Калгари дальше на захід, а головно до Ванкувера, то Павло разом нашим таким визначним діячем як п. І.

Світик часто виходили на двірць привітати наших братів а багато разів брали їх до наших домівок на прийняття.

Під час війни Павло служив у канадській армії, а по війні дістав працю у провінційнім уряді у лікеровім відділі. Тут працював 35 років аж до часу коли вийшов на заслужену емеритуру. У лікеровім відділі дослужився менаджерства і провадив свою працю у різних крамницях у Калгарі. Його вищі урядники поважали і любили та мали до нього велике довір'я.

У 1979 р. Павло разом зі своєю милою дружиною рішились покинути своє так миле місто Калгарі, де вони прожили такі довгі роки, та рішились перенестись ближче Тихого океану до міста Ванкуверу, де є лагідніший клімат. І тут Павло не відсунувся зовсім від народної праці. У першій мірі стають обоє з дружиною членами парафії Покрови Пресв. Богородиці, що її старанно обслуговують оо. Василіяни. Павло є членом церковного комітету. Стає членом Комітету 1000-ліття Християнства на Україні, членом Патріархального Комітету та членом управи Клубу Проф. і Підпр., та інших.

Останніми роками Павло зацікавився журналістикою і часто тепер дописує до наших часописів про місцеве життя у Ванкувері під заголовком "Вісті з-над Тихого океану". Також поволі приготує свої спомини про своє життя тут у нашій Канаді.

ВИЗНАЧНА РОДИНА СВІТИКІВ У КАНАДІ

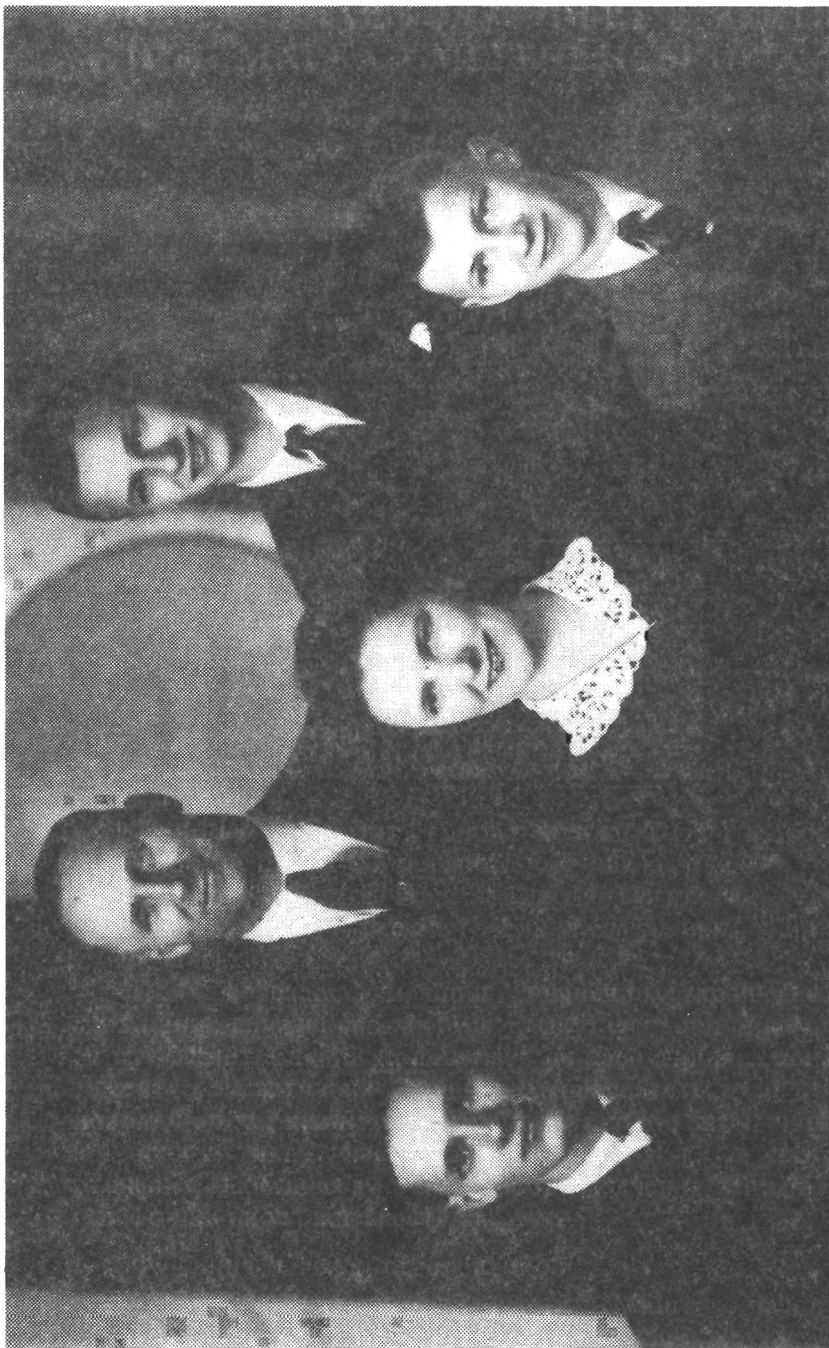
Поки Іван П. Світик прибув до Канади то його кузин Михайло попередив його, бо приїхав тут ще 1902 року, а рідний брат Михайло приїхав 1907 р. Аж тоді рідний брат спровадив Івана до Канади 1912 року.

Іванів брат, Михайло, в тому часі працював при залізній дорозі на секції в околиці Дана недалеко Саскатуну, в Саскачевані. Незабаром Михайло постарався про роботу для Івана на секції, але що він був замолодий до тяжкої роботи, то форман звільнив його. Тоді Іван поїхав до свого кузина Михайла на ферму, де він стрівся з деякими родинами з його рідного села, які вже мали свої гомстеди та будинки. Іван почав приглядатися до їхнього життя, та з ними говорити про труднощі, щоби знати, що написати своїм родичам про життя на фермах. Він і написав і подав імена односельчан — гарасимівських родин, які виїхали до Канади ще з початком цього століття. Дальше написав їм, що можуть приготувлятися їхати до Канади.

Отже в місяці грудні 1912 р. приїхали його батьки з рештою родини до його кузина Михайла на фермах й там всі вони разом перезимували. Тут треба згадати, що того самого року побудовано нову залізничну дорогу з Вотрос до Принц Альберт, Саск., й зараз почали рости нові містечка; одна миля від його кузина Михайла було побудоване містечко Кадворт. Отже це була велика полегша для наших фермерів тої околиці.

З початком квітня, 1913 р. Івана Світика рідний брат Михайло, який працював на секції, почав купувати фермерські речі, яких конче потрібно на початку в господарстві. Іванів брат Михайло замовив т. зв. “бакс гару” в містечку (тепер зветься Прудгом) й ціла їх родина переїхала потягом до містечка Мейота, Саскачеван, бо там брат Михайло вже взяв гомстед ще в половині 1912 року.

У Мейоті, каже Іван, вони повивантажували речі з “бакс гари”, запрягли воли до воза та й поїхали в незнані місця на нові замлі, а містечко Мейота віддалене 23 милі від мого брата гомстеду. Бідні воли мали що тягнути, а доріг ще тоді майже не було на нових гомстедах. І так вони ледве добились на братовий гомстед аж на другий день

Пан Іван Світик з дружиною і синами: зліва направо, знизу: син Петро, Іванова дружина Анастасія і син Василь. Вгорі: п. Іван Світик і син Йосиф.

вже під вечір, всі перемучені, включаючи волів. Там вони спали під голим небом, ніяких сусідів не видно, ніч надходить холодна, бо то ще початок квітня. Почали шукати якогось виходу, щоби переночувати, а їх було семеро душ й мусіли полягати на землю коло воза постеливши клаптики сіна, якого вони мали для волів, і так переспали під голим небом. Після нашого зимного сніданку, нас трьох старших: тато, брат, і я (Іван) запрягли воли до воза й поїхали до ліса, щоби нарубати дерева на будову так званої буди. Вони натрапили на лісок, де таке дерево росло й всі три взялись до роботи, бо все це треба було робити на скору руку, щоби збудувати цю буду заки ще на дворі видно. Тут вже і Іванова мама помагала коло буди, щоби якнайскоріше скінчити. Вони волами та плугом виорали кілька скиб нової землі, щоби накрити кицками їх буду та щоби можна вже в ній переночувати та дещо поносити до середини. Спершу вони занесли кухню й мама зараз почала приготувляти вечерю. Вони всі були дуже перемучені й зараз по вечері полягали, де хто міг знайти собі місце. Коли Іванів брат встав рано й пішов подивитися до волів, то вони ще обидва лежали коло воза. Ось такі то були наші початки на нових гомстедах. Потім вони почали шукати гомстеду для Іванового тата й в короткім часі знайшли один квартал секції недалеко від його брата. Коли на дворі потепліло міг виорати волами трохи землі, щоби мати де посадити ярину та бараболю.

Дальше пише Іван Світик в своїх споминах так: “щоб докінчити наш перший рік на гомстеді то скажу, що мій брат Михайло і мій тато лишилися на фармі, а я пішов до Мейота, 23 милі, шукати роботи. То вже було близько квітня 1913 р. коли я прийшов до Майоти, то відразу пішов бачити секшон-формана. Там я став до роботи на другий день й виробив аж до 7-го листопада, бо тоді кінчилась літня робота на колійовій дорозі, лише компанія лишала одного або двох секціонів і формана на зимові місяці.”

У своїх споминах чудово пише Іван Світик про своїх синів, між іншими, пише так: “Першим Світиком, що поїхав був еропляном (літаком) то був наш старший син Петро, ще перед Другою світовою війною; другий наш син Йосиф був перший що записався добровільно до маринарки; третій син Василь, то був перший що під час війни вступив до т.зв. Іір кадет в Келгарі та літали

літаком. Також мого брата син, знаний як Джек Світик записався до війська під час коли йому було переступлено пару місяців на шіснадцятий рік, (він прибiльшив собі роки і так його прийняли); його старший брат Іван так само був записався до війська маючи несповна 18 років і був на воєннiм фронтi за морем й повернувся до Канади восени 1945 року. Наш син Петро так само записався добровольцем до Іір форс немаючи ще сповна 18 років та служив за морем до кінця війни; так само і могого кузина Михайла один син Никола служив при армії й був за морем на фронтi. Отже з цього можна бачити, що ми Світики не були тягарем для Канади, й сповняли наші державні обов'язки як могли і вмiли.”

Про наших українських поселенців, що приїхали до Канади з початком 20-го століття, без грошей і без знання мови, лише з десятьма пальцями, але вони чудес доказали їхньою працею та трудами. Багато з них було, що навіть не вмiли підписатися, але за те вони були думаючими та працюючими; вони на страйки не виходили, як це є тепер; земля в них була “Свята святих” й вони з мочарів, каміння та лісів виробили на врожайне поле; це були дійсні “Сини Землі” - як писав в своїх книжках Ілля Киріак

Дальше пише Іван Світик, що в його заняттю та подорожі (як асекураційний агент) він мав нагоду до всего приглянутися та говорити з сотками людей. Це додатково дало йому більше знання про наших перших піонерів до яких він і себе зараховує, хоч він ще був в молодих літах. Він характеризує перших поселенців як людей робочих та гостинних, “бо вони вас без їди не пустили з хати; вони ще вас заохочували, щоби в них переночувати й знова до них загостити. І за ту милу гостинність всі нині розумні люди все будуть їх згадувати та славити, а письменники писати про них та їх великі діла.”

У 1984 р. з нагоди 84-ліття Івана Світика гарну статтю написав п. Павло Байрак з Ванкуверу. Ця стаття була поміщена в “Українськiм Голосі” з 3-го вересня 1984 р. тут хочемо зацитувати дещо про Івана Світика, зі статті П. Байрака. Між іншими він пише так: “Пишу ці рядки, щоби бодай в цій короткій статті згадати про одного нашого визначного громадянина як діяча на народньому полі, який живе в своєму старшому віці в Калгарі, а в місяці серпні обходив своє 84-ліття. Пана Івана Світика я пізнав

ще 1928 р. в Едмонтоні і там ми часто стрічалися. Пізніше, коли в Канаді шаліла страшна економічна криза і за працю навіть не було мови, то я, на пропозицію п. Світика, якийсь час працював в його компанії. Я був вдячний йому за те, що в такий прикрий час він мені поміг. Я часто їздив з ним по наших околицях в асекураційних справах, і я тоді зблизька пізнав його ентузіазм у народній праці — для Церкви і для часопису “Український Голос”.

Крім своїх бізнесових справ, він ніколи не пропускав нагоди заговорити про “Український Голос” та дістати передплату, і тим придбати нового передплатника або взяти залеглу передплату. Він це робив день-у-день всюди й тим способом він зібрав гарне число передплатників і гарні пожертви. Робив він це рік за роком, постійно. Комісове він за свій труд ніколи не брав. Він ще своїми грішми оплачував пересилку тих грошей. Він і сам був завжди дуже жертвенний.

“В пізніших роках, я перебрався жити в Келгарі. Там ми оба знову часто бачилися. Коли в Келгарі члени Української Православної Громади почали будувати свою церкву, то п. Світик був перший зі ширих жертводавців. Але на тому не скінчилося. На можучи самому фізично допомогти при будові церкви, тому що він часто виїздив на околиці в бізнесових справах, він привозив зі собою з околиці гарні грошеві пожертви на церкву.

Коли створено було нашу спільну установу Комітет Українців Канади в 1941 р., то Іван Світик був одним з перших, щоб зорганізувати відділ КУК у Келгарі. А потім через довгі роки він був в управі відділу. Для мене було незвичайно приємно працювати з ним. Пан Світик був цілим промотором у заснуванні в Келгарі Клубу Українських Професіоналістів і Підприємців. Через багато років займав різні позиції в управі клубу. Він ще й тепер цікавиться клубом та часто приходить на збори.

У давніших роках не було народовецького з'їзду СУС, щоб на ньому не був Іван Світик. Він не оминув ані одного з'їзду СУС. Коли кілька років тому відбувався всенародний ювілейний з'їзд СУС у Саскатуні, то він був учасником, щоби ще раз зустрітися з тими, що осталися в живих та кляли підвалини під наше суспільно-народне життя в Канаді.

Найважливішою прикметою його життя і праці були

пожертви на наші інститути, колегію, церкви та наш спільний КУК і СКВУ. Вклав він у них багато цегол. Пишучи це скромно про одного з наших визначних осіб, бажаю йому прожити ще много літ, та бути вдоволеним зі своєї праці і пожертв, яких він вложив в розбудову нашого громадського життя в Канаді”.

“Історія Українців Канади” згадує Івана П. Світика. В повище згаданій книжці, автор д-р М. Марунчак згадує теплим словом відділ КУК та Івана Світика. Між іншим д-р Марунчак пише: “На окреме відмічення заслуговує відділ КУК в Келґарі з його двома довголітніми головами, а саме Павлом Байраком та Іваном П. Світиком”.

АНДРІЙ І АНГЕЛИНА ПАВЛИКИ **ПЕРШИЙ УКРАЇНЕЦЬ В КАНАДІ, ЩО ОСЯГНУВ** **ЗВАННЯ CHARTERED ACCOUNTANT**

Народився в Україні в Збаражі, 1-го жовтня 1902 р. в родині Григорія і Анастасії (Бочар), які прибули до Канади 1907 року. Одружився 1935 р. з Ангелиною Ортинською. Діти: Роман, Зеновія, Діана і Іван. Осягнув БАСС в 1931 р. а С.А. в 1934 р. Кілька років працював по фаху як аудитор, а від 1941 р. до 1963 р. в податковім відділі державних фінансів. Від 1963 р. до 1979 р. був

управителем Українського Товариства Взаємної Помочі. Від 1979 р. виконує обов'язки президента і адміністратора Української Видавничої Спілки "Тризуб".

Від 1930 до 1945 рр. був організатором, секретарем і президентом молодечої організації СУМК, ректором Інституту ім. П. Могили 1931-32, організатором і управителем молочної Central Dairies 1931-1940, членом Клубу Українських Професіоналістів і Промисловців, членом і президентом Professional Civil Service, членом Family Bureau через 5 років, членом Етнічної Преси, директором Колегії св. Андрея, Союзу Українців Самостійників, Інституту П. Могили, головним секретарем Централі КУК, одержав медаль Т. Шевченка та різні відзначення від організацій СУС, СУМК, і Укр. Гр. Прав. Церкви.

Давніше учителював в різних місцевостях Саскачевану, їздив з відчитами майже по всій Канаді. Часто дописував до преси на економічні теми.

ПАВЛИК АНГЕЛИНА

Павлик Ангелина, з роду Йосифа і Марії (Хохоляк) Ортинських. Народилася в Мікадо, Саскачеван 20-го травня 1914 р. Питомка Інституту П. Могили в Саскатуні, де скінчила учительський курс. Учителювала в державних школах в Саскачевані і Манітобі. Одружилась 1935 році з Андрієм Павликом. Членка Союзу Українок Канади і була фінансовою секретаркою Централі від 1943 до 1950 року. Голова і кураторка Українського Музею Канади філії Манітоби від 1949 до 1984 року. Довші роки була членкою Canadian Handicraft Guild, Canadian Museum Association, Manitoba Horticultural Society, дорадниця молодечої організації Союзу Української Молоді Канади (СУМК), членкою управи громади Української Православної Церкви Пресвятої Тройці і жіночого товариства Союзу Українок Канади. (Ukrainian Women's Association of Canada).

В. С. ПЛАВ'ЮК — ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛКЛЬОРИСТ У КАНАДІ

“Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері не ввійдеш”. Велика мудрість і філософія українського народу знаходиться в його прислів'ях і приказках. Ця багата народня творчість розцвітала вже більш як тисячу років тому, давала народові сили і хоробрости в тяжких часах. Через довгі віки нарід складав нові прислів'я і додавав їх до нашої мови. Приїхавши до Канади, українці не лише вживали їх, але ще й додавали від себе до них, збагачуючи народну творчість. “За рідною землею і в небі скучно”. “Канада — добрий край, як не маєш грошей, то здихай”.

І так протягом тисячі років українська мова нагромаджувала й вживала багато тисяч прислів'їв і приказок. В Україні прислів'я почали друкувати ще на початку ХІХ сторіччя, але не було ніякого систематичного запису цього народнього скарбу в Канаді, де українці живуть уже щонайменше з 1891-го року. Аж у 1946-му році вийшла збірка понад шести тисяч українських прислів'їв під назвою “Приповідки, або українсько-народня філософія” зібрана і видана Володимиром С. Плав'юком. Це було першим і основним зібранням українсько-канадської творчости. Ця праця є цінним вкладом у скарбницю не лише українсько-канадської культури, але й для всього українського народу.

Володимир Стефанович Плав'юк народився 6-го жовтня 1886-го року в місті Кути, над річкою Черемош, у Карпатських горах. Його батьки, були Стефан Плав'юк і Анна з роду Тарновецьких. Батько Володимира був шевцем за фахом. До нього заходили гуцули з усякими справами і вживали в розмові багато приповідок “Хоч ворож, не ворож, а не зробиш, бо не мож”, “Нім багач стухне, то бідний спухне”. Володимир Плав'юк ще тоді цікавився приповідками ;і якби знав про свою майбутню працю, то вже тоді записував би приповідки гуцульські, а також ті, що чув від матері.

1904-го року Плав'юк скінчив учительську семінарію в Станіславові й одержав посаду вчителя в селі Касперівці недалеко міста Заліщики в Галичині. 1907-го року він покинув рідний край і виїхав до Нью Йорку в Сполучених

Володимир і Емілія Плав'юки

Штатах Америки. Тут він одружився з Емілією Левицькою і став працювати в редакції українського часопису “Американський голос”.

1910-го року Володимир Плав'юк перебрався з Нью Йорку до Вінніпегу в Манітобі, де записався до Манітобської Колегії на курс філософії і теології. Скінчивши курс, до 1924-го року був протестантським пастором. В роках, коли був пастором, вів народну працю, учив в українській школі, робив доповіді. В часі побуту в Канорі, Саск., завдяки його заходам і панни Хоньки засновано в 1916 р. першу бурсу в Саскачевані. Того року він переїхав до Едмонтону як ректор Пресвітеріанської бурси. У 1920 покинув пасторство.

Люди ще й тепер пригадують, що Плав'юк був надзвичайно веселої і симпатичної вдачі. Він був відомий як гуморист і, чи на своїх відчитках, чи в гуртках, його філософія і гумор завжди веселили й підбадьорювали присутніх. Люди з'їжджалися з далеких околиць його послухати. Він також давав їм поради в їх клопотах і старався щоб допомогти хворим і отримати для калік право входу до лікарень; коротше кажучи, його душа була гуманна. “Від краю до краю всім добра бажаю”. Він був одним із засновників Товариства Українських Піонерів Альберти, що в 1963-му році поставило пам'ятник українським піонерам західньої Канади.

В останніх роках він відкрив власне бюро як публічний бухгалтер, асекураційний агент і т.д. 8-го січня 1961 р. несподівано помер від удару авта. Цей нещасливий випадок був великим ударом для родини і засмутив тих що знали його довгі роки. Українська громада втратила доброго українського патріота і примірного громадянина Канади.

Подорожуючи по західній Канаді заселеній українцями, Плав'юк мав нагоду прислухуватися до їхніх народних приказок і приповідок і записував їх у свій щоденник. 1946-го року він видав своїм коштом збірку цих матеріалів під назвою "Приповідки, або українсько-народня філософія", Едмонтон, Альберта, 1946, стр. 352. У цій книжці він зібрав і пояснив близько шести тисяч прислів'їв і, як сам висловився "Зробив усе те що в моїх скромних силах та серед моїх обставин можливо було зробити". Ця праця присвячена українським піонерам у Канаді в подяку за їхні змагання, невтомну мозольну працю та культурні здобутки. Мав на думці видати другий том бо мав нагоду зібрати ще більше приповідок, але несподівана смерть не дозволила йому сповнити свої мрії.

Цікаво пригадати як критики оцінюють цю працю. Проф. Ватсон Кирконнел, що пильно слідкував за українським книгодрукуванням у Канаді, писав у "Торонто-нському університетському кварталнику" в 1947-ім році: "Коли б цю скарбницю української народньої мудрости перекласти на одну із світових мов, як наприклад англійську, чи французьку, то вона викликала б велике захоплення між фолкльористами цього континенту."

Д-р Яр. Рудницький пише: "Українська Канада має багато заслужених одиниць, що посвятили все життя для культурного піднесення своєї спільноти й для здобуття для неї респекту серед їхніх етнічних спільнот. До таких одиниць належить і Плав'юк, якого працю будуть оцінювати прийдешні покоління, може більш як сучасники". Свобода, ч. 51, ст. 3, 18-го березня, 1961.

Далеко на рідній Україні Галина Сухобрус, кандидатка філологічних наук зауважила з приводу книги: "Зібрані Володимиром Плав'юком зразки фолкльору канадських українців до певної міри розкривають художню привабливість української народньої поезії, широке засотування яскравих образних визначень, побудованих

здебільшого на природному паралелізмі, показують невичерпні скарби народньої мови, багатство лексики, синонімічних відтінків влучних порівнянь, епітетів, особливу мелодійність та синтаксичну гнучкість “словосполучень”.

ЕМІЛІЯ ПЛАВ'ЮК

У неділю, 20 серпня ц. р. в Едмонтоні, заснула вічним сном бл. п. Емілія Плав'юк, проживши 80 літ.

Емілія Плав'юк народилися 22-го листопада 1886 року у місті Заліщики в західній Україні, де родичі Франці Марія Левицькі мали крамницю. Там вона виростала і там закінчила школу. У 1907 році разом із мамою і молодшим братом Теодором покинула рідну стріху й виїхала до Нью Йорку, де її батько та старший брат Стефан, замешкали рік скоріше. У 1908 році вийшла заміж за Володимира Плав'юка і молода пара замешкала у Нью Йорку. У 1911 році муж записався на студії Богословія в Вінніпегу й родина виїхала на сталий побут до Канади.

Життя було дуже тяжке для всієї української еміграції в тих роках, а ще тяжче воно було для священика, а головню його дружини. На ній лежав тягар перебиратися з маленькими дітьми із одної парафії до другої, де нераз не можна було дістати вигідного помешкання. Нераз треба було й вибратися до другої провінції. У 1921 році родина перебралася до Едмонтону, де жили в роках 1914-1918. Тут Емілія Плав'юк жила аж до кінця життя.

Емілія була не тільки доброю мамою, яка виховала своїх дітей на добрих й активних громадян нашого церковно-громадського життя, але була й сама активна громадянка й парафіянка своєї громади. Вона понад все любила українську книжку й пресу. Вона була членкою Т-ва Піонерів в Альберті, членкою Інституту св. Івана, членкою катедри св. Івана та членкою відділу Союзу Українок Канади при катедрі, де у 1957 році була вшанована за 25-літню працю.

Покійна залишила в глибокому смутку трьох синів: Євгена, Нестора й Василя, 4 дочки: Ольгу Ганочко, Ярославу Смит, Любу Грегори в Едмонтоні та Наталку Філдер в Бермінгтон, Альберта, 13 внуків, брата Стефана Левицького в Нью Йорку й дальшу родину в Нью Йорку та Саскачевані. Муж покійної помер у 1961 році, а два сини: Богдан в 1916 р., а Борис у 1932 році.

ВИЗНАЧНА РОДИНА В. С. ПЛАВ'ЮКІВ З ЕДМОНТОНУ

Першим українським фолкльористом в Канаді був Володимир С. Плав'юк. Він народився 6 жовтня 1886 р. в місті Кути, Косівського повіту в Західній Україні. В 1904 р. він скінчив Учительську семінарію в Станиславові, та учителював в селі недалеко міста Заліщики в Галичині.

В 1907 р. він виїхав до Нью Йорку в ЗДА і там одружився з Емілією Левицькою. В 1910 р. виїхав з родиною до Вінніпегу в Канаді. Там записався на курс філософії і теології в Манітобській колегії. Потім був протестантським проповідником до 1924 р., а далі працював як лектор і організатор Канадського Червоного Хреста в західній Канаді. Поза свою офіційну працю давав відчити по народних домах у провінції Альберті.

Подорожуючи по широких просторах західної Канади, заселеної українськими поселенцями, він мав нагоду прислуховуватися народним приповідкам і дотепам. Він записував їх на місці у своїм деннику. В 1946 р. він видав ці українські приповідки на свій кошт. Цей його збірник українських приповідок є дорогоцінним вкладом в історію українців Канади.

В останніх роках по Другій світовій війні він пару років був перекладачем у дистриктовім суді в Едмонтоні, а потім відкрив власну концелярію і виконував роботу як публічний бухгалтер, асекураційний агент і т. д. Тут з'єднав собі велике знайомство серед жителів Едмонтону й околиці.

Дня 28 січня 1961 р. блискавкою рознеслась вістка по Едмонтоні, що В. С. Плав'юк несподівано помер. Покійний Володимир залишив в глибокому смутку трьох синів: Євгена, Нестора й Василя; 4 дочки Ольгу Ганочко, Ярославу Смит, Любу Грегорі в Едмонтоні та Наталку Філдер в Бермінгтон, Альберта. Два сини померли в дитячих роках.

In his book "The Ukrainian Canadians: A History", Dr. M. Marunchak mentions on page 452 about Volodymyr Plawiuk thus: "Of special interest is the collection of proverbs, compiled and published by Volodymyr Plawiuk. This is very valuable material, because it expresses the Ukrainian national philosophy. In his review of this work Prof. Watson Kirkon-

nell noted: "From the point of view of scholarship quite the most interesting book of the year is Volodymyr S. Plawiuk's monumental collection of Ukrainian proverbs, dedicated to the Ukrainian pioneers in Canada. Here are recorded some six thousand proverbs, methodically arranged according to an alphabetical list of subjects, and supplied in each case with explanatory paraphrases. If this treasure of Ukrainian popular wisdom could be translated into a world language such as English or French, it would arouse great enthusiasm among the folklorist on this continent".

ДИТИ ПАНСТВА ПЛАВ'ЮКІВ

Батьки дали дітям примірне християнське виховання, подбали щоби діти дістали вищу освіту та вщепили в них любов до свого народу, його скарбів.

Ольга закінчила учительський факультет. Учителювала на околицях а по шкільних годинах учила в українській школі. Пізніше учила домашню економію в Едмонтонській школі. Вийшла заміж за Федора Ганочка, котрий був шкільним інспектором. Муж помер 1982 р. Мали 3 дітей, котрі одержали університетські наукові ступені по своїй професії. Лариса Гонн учителька (Larissa) тепер працює "social worker" у Ванкувері. Ярослав (Gerald) — інженер, працює в Клегарі. Має сина Ярослава та дочку Лесю. Оріся (Arlene) Василичук учителює в Едмонтоні, має двох синів Михайла та Річарда.

Ярославна закінчила учительський факультет. Учила в публічній школі в Едмонтоні. Вийшла заміж за Пилипа Смита, котрий помер 1979 р. Вони мали сина Євгена котрий отримав ступінь Б.А. на університеті.

Наталка закінчила секретарський курс і працювала в провінційнім департаменті прибуткових податків (Income Tax). Вийшла заміж за Василя Філдера. Тепер живуть в Сполучених Штатах Америки. Мають одну доньку Моріс котра є медичною сестрою і одного внука Келі.

Євген закінчив торговельний курс. Підчас Другої світової війни перервав працю і записався до війська. Був три і пів року за океаном в Англії, Голляндії, Бельгії. Одержав відзначення за свою участь підчас війни. Коли повернув додому, почав із братом Василем підприємство чищення речей. Останніми роками продавав авта. Є надзвичайно активним членом Нордвуд Ліджен. Одру-

Діти п-ва Плав'юків. Зліва направо у 1 ряді: Нестор, Наталка, Ярославна. У другому ряді: Ольга, Люба, Василь, Євген.

жився із Марією Балаш, мають двоє дітей. Євген працює в Едмонтонській шкільній системі, а донька Валія Донбар живе в Келгарі і має сина Джонатин та донечку Маріану.

Нестор закінчив торговельний курс. Підчас війни записався і працював у військовій канцелярії. По закінченні війни почав працювати із батьком як публічний бухгалтер. Коли батько відійшов на заслужений відпочинок, Нестор перебрав канцелярію. Одружився із Іреною Вінклер і мали 3 дітей. Михайло працював у склепі фарб, має два сини Киртиш та Матвія. Маріяна Вос має сина Грег і доньку Тересу. Давид брав курс на компютері. Нестор помер у 1980 р.

Люба закінчила секретарський курс. Працювала підчас війни у військовій канцелярії. Вийшла заміж за інженера Івана Грегорія із родини Зваричів. Мають двох синів Мирослава — інженер одружився із Лесею Лупіль і мають двох синів Андрія і Тараса. Богдан працює в Альбертській раді наукових дослідів.

Василь коли записався до війська був назначений до праці в східній Канаді. По закінченні війни із братом Євгеном відкрив підприємство чищення речей, Коли продали підприємство відкрив свою канцелярію продажу домів і тоді одружився з Анебел Копач. Мають одного сина Василя.

РОДИНА СМЕРЕЧАНСЬКИХ У ВІННІПЕГУ

Антін Смеречанський приїхав до Канади 1903 р. і поселився у Вінніпегу. Він походив зі села Печерна, повіт Залішки, Західня Україна. Тоді Антін не сподівався, що буде мати славу родину: синів, дочок і внуків, якими матиме причину гордитися. Цього він і не сподівався, коли прокладав свої перші кроки на вільній канадській землі.

По приїзді до Канади Антін мав багато початкових труднощів, так як всі наші поселенці. Веселіше стало жити, коли в 1906 р. Антін одружився з Явдохою Гулей, яка походила з недалекої від Печерної місцевости, зі села Підпилип'я. Його заняттями були різні праці у Вінніпегу, фермерування, ковальські роботи в різних місцях поміж озерами в Манітобі, як також активна громадська ді-

яльнісь на пості муніципального віта. Оце все, що характеризує життя і діяльність молодого Антона.

Семеро дітей народилося в родині Антона і Явдохії: одна дівчина Джін та шість хлопців — Володимир, Филип, Тома, Марко, Іван і Павло. Власною тяжкою працею та життєвими трудами здобували собі члени цієї родини Антона замітне місце в житті суспільства. Найбільш відомими для жителів міста Вінніпегу були і є під сучасну пору два брати Смеречанські— Марко та Іван.

Іван Смеречанський, відомий під скороченим прізвищем Шанський, народився в місцевості Ворден у Манітобі, де здобув початкову освіту та провів свої молодечі літа. Вже з молодих літ цікавився він деревним промислом і торгівлею, та в 1927 році став працювати у великому складі будівельного матеріалу. “Норт Америкен Ламбер Компани”. Вив’язуючись дуже добре зі своїх завдань, він добився того, що його визнали керівником — менеджером відділу компанії в містечку Манкот, Саскачеван. В 1933 році він перенісся до Транскони, де був управителем відділу “Транскона Ламбер Ярд”. В дальшій життєвій дорозі доля запровадила Івана до Селкірку, де він одружився з Ольгою Сафянюк, та за деякий час став власником “Спрейг Ламбер Компани”. При співпраці та допомозі братів він заклав компанію “Модерн Ламбер Компани”, якої власником стає в 1953 р.

Його купецька і бізнесова діяльність не заважає йому брати активну участь в громадсько-політичному житті. Вибирають його не один раз на пости президентів різних організацій та клубів, його особа стає популярною в середовищі спортсменів.

Марко Смеречанський виявив у своїй молодості великі здібності і бажання до науки. Своїми власними клопітливими заходами він здобуває університетську освіту, заробляючи часами дуже тяжко на прожиття після викладів, чи в часі вакацій. Здавши іспити з добрими оцінками він дістав стипендію та переїхав вчитися в Політехнічному інституті у Вірджинії, а скінчивши його одержав звання магістра геології і мінеральних ресурсів. Діставши після того працю в копальні золота в Ред Лейк, він одружився з Патрицією Пагет в 1940 р. Тепер вони мають три дочки: Джов, Ронду і Патрицію. Працюючи в деяких компаніях, навіть в Британській Гуяні, він ос-

таточко заложив собі своє власне бюро геолога — до-
радника, як також власну компанію “Еко Експлорейшен
Компани”, якої власником є до сьогодні. Тому, що його
праця вимагала далеких поїздок, він закупив кілька
власних літаків та оперує ними з власної літунської бази в
Рівертон, Манітоба.

Побіч рухливого власного життя в приватній ділянці,
Марко бере також жваву участь в громадській та по-
літичній діяльності. Вибирали його послом до Мані-
тобської легіслятури, як також займав він багато різних
постів, як в містових, так і провінційних організаціях та
клубах. За його старанням набуто Старечий Дім Прес-
вятої Родини у Вінніпегу.

Родина Смеречанських, яка крім того, що сама живе
примірно, не жаліє дати жертву на народні чи церковні
цілі. Хто що будь починає організувати чи збирати,
першою думкою в того є вдатися до Смеречанських, а
вони допоможуть. І вони не відмовляються помагати.

За те громада дуже радіє, всякими успіхами і самої
родини Смеречанських, а шановане ім'я цієї родини щораз
дальше розходитьсь по Канаді та розносить славу про них
все ширше та ширше.

В 1956 р. вдячні діти Антона і Євдокії Смеречанських
влаштували для своїх батьків 50-літній ювілей їхнього
подружнього життя. На цю okazji з'їхалася не лише
родина, але і багато приятелів та провідників різних
організацій. Тоді серце Антона та Євдокії раділо з того,
що їх праця та загальна громадська діяльність знайшла
признання не лиш в родині, але і в ширшій громаді.

На 12 травня, 1966 р. відійшла у вічність Євдокія
Смеречанська а за рік і пів помер і її муж Антін. В честь
своїх батьків їхні діти видали чудову книжку англійською
мовою і в цій книжці “Toil & Triumph” є змальоване життя
батьків та деяких дітей. Це великий і гарний приклад, як
діти можуть найкраще віддячитися своїм батькам за їх
труд та науку.

“ОСВІТА” ВЛАШТОВУЄ ОБІД В ЧЕСТЬ ІНЖ. МАРКА СМЕРЕЧАНСЬКОГО

Тері Дж. Прихітко, голова Фондації Освіта, оголосив, що по прийнятій звичаю, щорічних відзначень, — четвертий з ряду Бенкет Почесті відбудеться в середу, 5-го червня 1985 року у Вестін готелі, в честь інж. Марка Смеречанського.

Пан Смеречанський, один з визначних українських канадійців, служив своєчасно в Раді Директорів Університету Манітоби. Він причинився до заснування Департаменту Славістичних Студій на університеті, і був головою Фонду Українських Студій. Природно енергійний, він брав активну участь у громадському житті свого оточення, особливо в поширенні забезпечення задовільних фондів на українські студії.

Фундація “Освіта” створена щоб:

(1) Забезпечити кожній дитині в Манітобі нагоду вчитись плинно говорити по українськи.

(2) Створити і розвинути дво-мовну англо-українську програму в Манітобі.

(3) Створити ширше зацікавлення українською культурною спадщиною.

Ціллю Фундації є створити Залізний Фонд у сумі \$500,000. Відсотки того фонду були б зужиті на поширення цілей Освіти.

OSVITA HONOURS FORMER MP

Former MP Mark Smerchanski was the key guest of the Osvita Foundation banquet attended by 300 in Winnipeg recently.

Mr. Smerchanski, who has served on several committees in church and educational organizations, was also instrumental in establishing the Department of Slavic Studies at the University of Manitoba and Winnipeg's Holy Family Nursing Home.

Mr. Smerchanski was presented with a painting by artist Frank Sapowich depicting the St. Mary the Protectress church from his home town of Malanton, Manitoba.

Other guests included Winnipeg Mayor Bill Norrie, Wilson Parasiuk, Manitoba minister of energy, former Governor-General Ed Schreyer, who was presented with a commemorative painting and a plaque, Manitoba Liberal Leader Sharon Carstairs, Conservative leader Garry Filmon, and former defence minister James Richardson.

The banquet featured an address by Vasyl Balan of the secretaty of state, entertainment by Alexis Kochan-Budyk and a selection of poetry and songs performed by the Ukrainian bilingual class of Regent Park School.

The Osvita Foundation raises funds for Ukrainian language education in Manitoba.

ДМИТРО І МАРІЯ ФЕРБЕЇ ТА ЇХНЯ РОДИНА

Дмитро і Марія Фербеї.

Дмитро Фербеї народився 22 квітня 1899 р. в селі Княже, повіт Снятин, Західня Україна. Там він виростав і ходив до школи, де й скінчив шосту класу з відзначенням. До Канади він приїхав 1909 року й працював на різних роботах, а в 1913 р. став до праці в Українській Книгарні, яку провадив рідний брат Михайло в Едмонтоні.

У 1914 р. Дмитро перекупив книгарню від свого брата та поширив її. Там відбувалися засідання різних комітетів, заходили люди і питали про все: про книжку, газету, потрібний інструмент, адресу, лікаря чи адвоката та інше. Про все питали Фербея, бо він все мав знати. І він дійсно багато знав. Дмитро Фербеї і його книгарня стали розсадником освіти і національної свідомости між українцями в західній Канаді впродовж десятків років.

Ще перед Першою світовою війною Дмитро належав до Драматичного товариства ім. Івана Франка в Едмонтоні. Це товариство приготувляло різні драми та концерти, які потім були показані на сцені. Тут Дмитро познайомився з вродливою та інтелігентною панною Марією Говда й 1915 р. вони одружилися. Бог благословив їх вродливими та розумними чотирьома діточками, яких вони назвали: Леся, Осип, Борис і Наталка. Усі їхні діти покінчили студії на університеті й з успіхом пра-

цюють у своїх професіях. Леся — заміжня Івасюк і молодший син Борис почали керувати аптекою “Market Drugs Ltd.” при 10203-97 St. Edmonton. Старший син Осип відкрив свою аптеку під назвою “Bonnyville Drugs Ltd.” в містечку Bonnyville, Alberta. Наймолодша дочка Наталка і її муж Богдан Мельничук перебрали книгарню від батьків й значно її поширили. Тепер ця книгарня рахується одною з найкращих та більших книгарень в Канаді.

Дмитро Фербей був людиною високої свідомості і ця свідомість проявлялася в його участі в громадській і церковній праці. Був він першим головою Інституту ім. М. Грушевського (тепер І. Франка) від 1918 аж до 1930 року, довголітнім представником СУС в Едмонтонському відділі КУК, членом управи української гуртівні (Wholesale) в Едмонтоні, основником і членом Товариства Українських Піонерів Альберти в Едмонтоні, передовим членом Союзу Українських Самостійників. Крім того був він ще членом багатьох інших установ.

Пані Марія Фербей також була активна в освітньо-церковнім житті в українській громаді в Едмонтоні. Коли в 1926 р. був заснований Відділ Союзу Українок Канади при катедрі Св. Івана то до першої езекутиви була вибрана і Марія Фербей, як касирка. Була вона активною членкою цього Товариства через 35 літ, й все була у великій пошані.

У 1955 р. Дмитро і Марія Фербеї були відзначені спеціальною грамотою признання за їхні труди на освітньо-церковнім полі.

Найкращу пам'ятку, яку залишили по собі покійні Дмитро і Марія Фербеї, це гарно виховані діти, що тепер продовжують добрі діла своїх батьків. Усі вони прекрасно володіють українською мовою та є свідомими нашими громадянами.

6-го квітня 1961 р. померла Марія Фербей на 69 році життя, а 19 днів пізніше 25 квітня помер і її любий муж Дмитро. Залишили вони по собі у великому смутку своїх чотирьох дітей та 14 внуків.

Нехай буде між нами вічна пам'ять про покійних Дмитра і Марію Фербеїв.

ПЕТРО Й ОЛЬГА САВАРИНИ

**Канцлер Альбертського університету
п. Петро Саварин і його дружина Ольга.**

Петро Саварин, член Ред. Колегії книги, Нар. Дому, правний дорадник УНДому, член його управи, колишній заступник голови, едмонтонський адвокат і нотар, власник аквokatської канцелярії в 721 Теглер Білдінг, Едмонтон. Закінчив студії права в 1956 р. в Альбертському університеті. Активний в різних організаціях: Пласт — член станичної старшини, опісля кілька років був станичним; Курси українознавства ім. І. Франка - останніх 8 років вчив історію України; Клуб Українських Професіоналістів і Підприємців — тепер голова, давніше кілька років секретар і член управи; Комітет Українців Канади — тепер є головою відділу КУК, майже 4 роки секретар; Консервативна партія — колишній президент федеральної округи Східного Едмонтону (3 роки), тепер член езекутиви; Адвокатська Асоціація, член всеканадської, аль-

бертської і едмонтонської католицької асоціації; Братство Українців Католиків — член Шкільного Комітету при БУК; Щадничі кооперативи — член позичкового комітету кредитівки при УНДомі і УНО; “Українські Вісті” — секретар Видавництва; “Гейтвер Паблішерс” — секретар спілки; Епархіяльна Рада — член, теж правний дорадник єпископської канцелярії; кафедра свщм. Йосафата — член господарської ради; Комітет сприяння УНРаді — член управи; і т. д.

Ольга Саварин — активна в ЛУКЖ і Пласті, член епархіяльної управи ЛУКЖ, як заступниця голови, як кол. заступниця голови в “Добрій Волі”, відділ ч. 2 де теж була головою Культурно-освітнього комітету, Кошова жіночого Коша в Пласті, кол. голова Осередку сеньорів (3 роки).

Належать обоє до кафедри св. свщм. Йосафата, мають троє дітей: Віру, Михайла і Галину.

Тепер у 1986 р. адвокат п. П. Саварин є почесним головою Фондації 1000-річчя Хрещення України. Фондація радіє, що він погодився бути почесним головою Фондації помимо того, що він вже займає цілий ряд різних позицій в українському та громадському житті.

Тут треба згадати, що Петро Саварин є визначним громадським діячем Канади, який одночасно є вповні відданий українській спільноті. Своєю жертвенною, безкорисливою працею здобув для української спільноти цілий ряд великих досягнень, з яких варто б згадати створення та постійне фінансування провінційним урядом Альберти Канадського Інституту Українських Студій при Альбертському університеті, села Української спадщини та українсько-англійської двомовної програми в публічних та сепаратній системі Альберти. Через довгі роки, працюючи для української та канадської громади, П. Саварин займав у різних організаціях високі позиції, як голова Канадської Фондації Українських Студій, голова місцевого відділу КУК, голова Прогресивно-Консервативної партії Альберти, та недавно закінчив каденцію як канцлер Альбертського університету.

Займаючи ряд позицій в канадському житті, він дбав, щоби з цього користала в першій мірі українська громада.

ВИЗНАЧНА РОДИНА ЙОСАФАТА І СОФІЇ СТЕЛЬМАЩУКІВ

П-во Йосафат і Софія Стельмащуки.

Йосафат народився 30 вересня 1884 р. в селі Яструбичі, повіт Сокаль, Західня Україна. Там він ріс та ходив до школи, а до того ще вчився в дяка церковних пісень. Коли скінчив сільську школу, то батьки післали його до дяківської школи в Жовкві, де він здав іспит і став кваліфікованим дяком.

Коли йому було 21 років, його забрали до австрійської армії, де він служив через 3 роки. Потім він вернувся додому й 28 лютого 1910 р. одружився зі Софією Мацюра, яка народилася 4 червня, 1890 р. в селі Яструбичі, повіт Сокаль, де покінчила сільську школу, а потім поїхала до Пруссії і працювала через кілька років. Батьки Йосафата і Софії також були грамотні і багато читали.

У 1913 р. Йосафат виїхав до Канади а за два роки пізніше він спровадив до Канади всю свою родину, включаючи його батьків. Заїхали вони до околиці Спеден в Альберті, де ще були “гомстеди” на вибір. Йосафат, його батько Кіндрат та брат Андрій позабирали “гомстеди”. Тут вони збудували собі першу хату, а на дах над головою дала їм матеріялу родина Івана Леськова, котра заїхала в цю околицю трохи скоріше. Через кілька літ Йосафат ходив на заробітки зимою в копальнях вугілля а Софія зимувала сама з дітьми на “гомстеді”. У 20-тих роках обставини покращали. Побудували кращу, більшу хату, й почали брати жваву участь у суспільно-громадськім житті. Йосафат передплачував різні газети, журнали та купував книжки з Коломиї в Галичині. Він відчував потребу на освітньо-культурному полі, й працював в їхнім оточенні.

Зразу збудовано фермерський дім, де Стельмашуки вели провідну роль у представленнях, концертах, дебатах.

З відродженням Української Греко-Православної Церкви в Канаді і зі зростом самостійницького руху, Йосафат кинувся у вир української справи, найбільше в освітню працю. Він завжди виступав в хорах, дуетах, дебатах та помагав в усіх підготовленнях. Вони відзначалися як свідомі українські патріоти.

Йосафат служив як дяк з усіма священиками Української Греко-Православної Церкви в Спеден і в усіх сусідніх околицях. Коли пізніше йому судилося жити кілька років у Вернон, Б.К., то і там таку саму провідну роль він проводив.

Троє з Йосафатових дітей покінчили університет. Анастазія (найстарша) і Павло та Євгенія (наймолодша). А середні: Марія, Юлія і Олена ведуть провідну роль в суспільнім житті в їх околицях. Анастазія віддалася за Михайла Шемелюка учителя, агронома, підприємця і визначного діяча на громадській ниві. Вони найдовше жили в місті Смокі Лейк в Альберті (21 років), де Михайло помер 15-го травня 1964 р. Анастазія також українська діячка та учителька, диригувала хорами — церковним, світським і дитячим. Учителювала в державних школах 30 років. Працює віддано в Союзі Українок Канади понад 40 років. Служила на різних постах в місцевій, провінційній і краєвій управах Союзу Українок Канади. У 1975-1979 рр. була краєвою головою Союзу. Співала 18 років в катедральнім хорі св. Івана і 11 років в хорі “Дніпро” в Едмонтоні. Також брала провідну роль в учительських організаціях, National Council of Women of Canada, в організації MATHS, в Home and School Association і інших.

Панство Шемелюки виховали четверо дітей: Євген, найстарший, загинув в трагічному випадку — мав 19 років; Денис, Мирослава і Маріянна покінчили університети і працюють на поважних позиціях в Торонті, де також включилися в працю при громаді св. Дмитрія.

Тут годиться ще додати, що Марія, дочка Йосафата і Софії Стельмашуків, віддалася за Петра Орчука, власника фабрики “Coca-Cola”. Живуть в Гренд Прері, Альберта. Орчуки є надзвичайно щедрі жертводавці на Український музей Канади та інші установи. Марія активна в сус-

пільнім житті, в спорті і навчає народного мистецтва (ткання).

Їх дочка Jeanette - медсестра, живе у Міннеаполіс, США, син Kenneth, інженер, провадить фабрикою в Гренд Прері. Третя дочка Юлія віддана за Гриця Петрика. Живуть близько міста Ст. Пол. Беруть участь в усіх громадських справах. Їх дочки Надія і Лілея — обі учительки. Також Юлія вже 12 років служить як директор “Farmers’ Market of St. Paul” з різними похвалами та відзначеннями.

Оленка віддалася за Nelson Mac Ewans. Живе в Льос Анджелес, Каліфорнія (тепер вдова). Працює в славнім “Bel Air”, й також є менаджером в житловім заведенні. Виховала дочку Марлін — королева міста Silver City. Вона працює як літунка в Гюстон, Техас.

Син Павло, п’ятий в родині, визначився як знаменитий агроном в Міннесоті, США. Тепер працює як професор на Манітобському університеті. Також служить як директор Колегії св. Андрея і в Ордені св. Андрея у Вінніпезі. Павло і Анна співають в катедральнім хорі в Вінніпегу і в славнім хорі ім. О. Кошиця. У Павла є четверо дітей: Антін, найстарший, учитель в Австралії, Тарас — дентист в Едмонтоні, Дін — дентист у Ванкувері і Наталя — правнича секретарка в Едмонтоні.

Геня, наймолодша, віддана за Василя Нацюка — учителя вищих шкіл. Геня видатна учителька державних шкіл Едмонтону. Обоє вкладають багато праці в розвиток громади св. Андрея. Геня співає в хорах. Вони виховали трьох синів: Давида, Тараса і Григорія. Давид помер на 19 році життя в трагічнім випадку. Тарас покінчив університет і працює як геолог у Бритийській Колюмбії. Григорій ще далі навчається в університеті.

В Йосафата і Софії Стельмашуків є тепер 25 правнуків. Софія померла 15 лютого 1957 року, а Йосафат помер 5-го березня 1957 року. Поховані в Едмонтоні.

З усіх своїх дітей Йосафат і Софія Стельмашуки, вщепили велику любов до України і рідного народу й до своєї прадідівської православної віри. Також передали своїм дітям велику любов до своєї культури, традиції, а вже спеціально до пісні, бо всі обдаровані добрим голосом.

РОЗДІЛ VI

РІК 1917

”Колись, в початках нашої іміграції до Канади, пару десятків літ взад, мало хто зважив ся й подумати, що наш народ, за так короткий час пожитя в сім новім краю, розживесь неначе в ріднім краю і в житєвих стремліннях буде пертись дорівнати своїм сусідам інших народностей.

Та живого духа не скути в кайдани. Так і житєвої сили нашого народу на еміграції не спалить ніяка туземна міць.

Народ наш розвиваєсь і з кожним днем стає на сильніший ґрунт.

Недавно ще ми не мали між собою нікого, крім робітника і фермера, а нині ми наче не той сам народ.

Ми нині поза поважне число приватних підприємців в торгівлі на ріжному полі, маємо вже перші цвітки загально-народних економічних організацій, як народні торгівлі і т.п.... Є народні доми, читальні, та ріжні інші просвітні організації, є бурси для старших студентів, є й школи для малої дітвори.

Ми ростемо. У нас нині є вже люди на ріжних становищах, є поважна громадка учителів з середним і висшим образованием”.

Із статті ”І ми як інші люди” з приводу закінчення правничого факультету Я. В. Арсенича. ”У.Г.” Ч. 20. 1917.

ЩО НАША ПРЕСА ПИСАЛА 1916 р. і 1917 р. про Народні Доми

Поступ українців в Канаді: В статті п.н. ”Запросини до передплати на 1916 рік” подано огляд росту української спільноти в Канаді й деякі перешкоди в цьому напрямі канадійців не-українців: **”Міста кольонії покрились читальнями, Народними Домами, запомоговими товариствами, драматичними кружками, а декуди позакладувано вже спілкові склепи і вони розвивають ся дуже гарно.** Поступ Українців в Канаді видко на кожнім кроці і тому ми свято переконані, що укр. нарід в Канаді не винаро-

довить ся — не вмере і не загине... Програма "Українського Голосу" зістає та сама, що і в попередних роках. Прогресивне і економічне піддвиженє українського народа в Канаді, борби з чужими і своїми противниками українського народа в новій нашій вітчизні... Український нарід в Канаді поступас вперед, вірить в свою будучність, вірить в свою природну силу розвою і не хоче стати тим трупом, з якого мали би стати поштурковиска другого народа. Сей поступ не дає спати деяким англійським і так званим українським часописям і тому рєзпочали вони в останних часах брудний і поганий похід проти нашого народа в Канаді і проти наших двомовних шкіл".

ПОЧАТКИ ЧИТАЛЕНЬ В КАНАДІ, ЯКІ ПІЗНІШЕ СТАЛИ ФУНДАМЕНТОМ НАРОДНИХ ДОМІВ

ДЕЩО ПРО МАНІТОБСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ

Хоч перша українська колонія в Канаді була заснована в Една-Стар в Альберті, то на культурно-освітнім полі були перші манітобські українці. Історія Українців Канади пише, між іншим так: "Перша читальня в місті Вінніпегу була заснована в 1899 р. Була це так звана "Міжнародна Читальня," якої членами могли бути не тільки українці. Звали її також "Читальнею ім. Шевченка". Організаторами -основниками цієї читальні були Сава Чернецький, Кирило Геник, Т. Стефаник, І. Куць, Ю. Панішак та інші.

За рік існування читальня не проявляла великої діяльності і вкінці самозліквідувалася, але 1903 р. вона була відновлена і прийняла назву "Читальня Шевченка".

Кілька цікавих подій зв'язаних з цією установою: В дні 14 травня, 1904 р. відбулася в цій читальні заходами молоді, що була об'єднана при читальні в "Кружку Русько-Української Молодіжи" театральна виставка "Аргонавти". Була це перша українська театральна п'єса, поставлена на терені Канади. У ній брали участь І. Косовий, Л. Антонюк, Я. Колтик, Й. Косовий, Я. Макогін, А. Новак, І. Пугатий, Д. Кирстюк, В. Деделюк, із дівчат — П. Теслюк,

І. Новак, та М. Пасічник. Члени читальні схвалили наступного дня після виставки заснувати "Українську Народну Бібліотеку ім. Івана Франка. Бібліотека мала мати домініяльний характер і тому мала назву "Народна". З того приводу читальники звернулися зі закликом, щоб жертвувати книжки й гроші на "Народну Бібліотеку Канадської Русі". Члени цієї читальні: К. Генік, Ю. Панішак та П. Стефаник, а від Незалежної Грецької Церкви. І. Бодруг та І. Негрич ходили в делегації до уряду Манітоби, щоб добитися належних прав для української мови в манітобському шкільництві.

Восени 22 жовтня 1906 р., зорганізовано Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка, яке купило залю, східних ріг Паверс і Манітоба, сьогодні 467 Манітоба. У цій залі постійно концентрувалася не тільки культурно-освітнє життя, але до якогось ступня і політичне. Читальня ім. Шевченка перенесла сюди свій осідок і сили обидвох товариств, Читальні і Наукового Товариства значно скріпилися. Перший Заряд Наукового Товариства творили: А Сліпченко, В. Кулька, М. Колісник і Д. Рароговський. У залі Наукового Товариства ім. Т. Шевченка відбувалися доповіді, театральні вистави, навчання англійської і української мов, імпрези та віча в робітничих справах. Перша вистава, що відбулася в цьому домі це "Верховинці". Читальня ім. Шевченка здобувала вплив не тільки на місцеве докільля, але й промінювала поза Вінніпег.

Найбільше незалежне було середовище, що гуртувалося довкола Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. Сюди належали передусім національно-соціалістичні елементи й у призмі цієї течії вели культурно-освітню роботу, включно з влаштуванням курсів англійської та української мов для свого членства та ширшого загалу".

Другим культурно-освітнім осередком стала "Читальня Просвіта", що близько співпрацювала з греко-католицькою парафією св. Миколая та пізніше з парафією св. Володимира й Ольги. У персональному та ідейному пов'язанні з цим середовищем було Братство св. Миколая

Читальня "Українська Зоря" об'єднувала елементи, що гуртувалися довкола Незалежної Грецької Церкви. Це середовище йшло по лінії найбільшої інтеграції, з частими асиміляційними тенденціями. Настрої в цьому середовищі

ніколи не були рівномірні, воно постійно шукало нових релігійних та культурних шляхів.

Врешті, у Вінніпегу було ще й Братство св. Тройці, за яким стояла Російська Православна Місія в С.Ш.А. і від 1918 р. Російська Православна Церква в Канаді. Назовні це Братство маскувало свою працю культурними потребами "русько-канадської спільноти", але за ним стояли місійні цілі російського православ'я, що вимагали повної лояльності єдиній невідимій Росії.

Якщо йдеться про українську культурну площину, то всі течії, крім царславної, близько співпрацювали та знаходили спільну мову в загально-українських справах. Вони радились у справах навчання рідної мови, домагалися щоб у школах північного Вінніпегу була для дітей матірня мова, влаштовували курси англійської мови, відвідували взаємно свої культурні імпрези та разом реагували на події, що відбувалися на рідних землях.

За Вінніпегом ішли колонії Манітоби. Перші культурно-освітні організації, що постали на фармах, зродилися в таких українських колоніях як Сифтон, Брокенгед, Стюартбирн. У Сифтоні постала перша читальня в 1903 р., у Брокенгед в тому ж році восени зорганізовано Читальню "Просвіти". У Стюартбирні зорганізовано "Руську Читальню" весною 1904 р.

У 1905 р. були зорганізовані Читальня ім. Тараса Шевченка в Венлаві та Товаристві "Січ", Читальня "Просвіти" в Райдінг Мавнтейн та Читальня Івана Наумовича у Веллі Ривер.

Шість нових культурно-освітних клітин зорганізовано в 1906 р., а саме: Читальня Просвіти ім. І. Ардана в Плезент Говм, Читальня ім. М. Павлика у Вайті, Читальня "Просвіти" в Мінк Кріку, Читальня "Просвіти", Канадійська Русь" у Портедж Ля Прері, Читальня ім. Т. Шевченка в Сифтоні та Читальня ім. М. Павлика в Олеськові (Толстой).

Рік 1907 був уже багатий на організування читалень. Тоді організувались Читальня "Поступ" в Овкбирні, Читальня "Просвіти" в Стюартбирні, "Руська Слава", в Гарланді, Читальня ім. Т. Шевченка в Розі, Читальня "Просвіти" у Венлаві, Читальня ім. Маркіяна Шашкевича у Вінніпегу Бічу, Читальня "Народний Поступ" в Стоні Мавнтен, "Руська Українська Читальня" в Стонвал, Ро-

бітнична організація "Воля" в Портедж Ля Прері, Читальня "Просвіти" в Сарто, Читальня ім. Івана Франка в Росбурн, Читальня Просвіти "Рання Зоря" в Дністрі, Читальня ім. К. Трильовського в Росбурн та Читальня "Поступ" в Овкбурн.

У 1908 р., до цього реєстру дійшли нові освітні клітини, як Читальня ім. М. Шашкевича в Теробовлі (Велей Рівері), Читальня Просвіти ім. Т. Шевченка у Волківцях, Читальня ім. М. Драгоманова в Олеськові (Толстой), Читальня Просвіти "Нова Зоря" в Етелберті, Читальня "Наша Зоря" в Лун Лейку.

Рік 1909 зареєстрував Читальню "Просвіти" в Брод Велей, Читальню Адама Коцка в Робліні (фарми), нову Читальню ім. Т. Шевченка в Плезент Говмі.

У 1909 р. зорганізовано Читальню ім. Січинського в Селкірку, а в 1912 р. ще дві установи: Читальню "Просвіти" у Хмельницькому (пошта Мірс) та Читальню ім. М. Каганця в Робліні. Найбільшу славу здобула Читальня "Просвіти" ім. І. Ардана у Плезент Говмі, яка 16 листопада, 1906 р. поставила на сцені у школі "Галичина" (тоді вже Плам Ридж) виставку "Святання на Гончарівці". Виставу зорганізували двомовні вчителі цілої околиці. Була це перша виставка на фармах.

До цієї імпазантноі листи читалень на фармах Манітоби треба ще подати декілька замітних організацій у Вінніпегу, як от "Драматичне Товариство ім. М. Кропивницького" зорганізоване в 1908 р., "Драматичне Товариство Відродження", організація "Запорожська Січ" (1910), "Вільна Школа", Товариство Бесіда", "Товариство Милосердя Івана Милостивого" (1911 р.), "Студентський Кружок Самообразування", "Драматичний Кружок", Товариство ім. М. Січинського "Боян", Аматорський Кружок ім. М. Заньковецької.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ У ВІННІПЕГУ

(Доповідь з нагоди вшанування піонерів 9 травня 1970)

Мені приходить ся говорити сьогодні про піонерські часи Українського Народного Дому і про тих піонерів, що цей Народний Дім заснували. Це завдання доволі трудне. Не було б воно трудне, як би ми мали під руками рекорди від початку зорганізування товариства. Такі рекорди були, але вони та інші книги, що переховувались у пивниці, були знищені повинню, яка затопила нашу пивницю та понищила не тільки рекорди, але й інші цінні речі.

Ідея організації Народного Дому зродилась десь коло 1905-1906 року і зродилась вона з konieczности. Молодь прибувала з краю, яка на рідних землях належала в більшості чи до читальні Просвіти, чи до Січі, і відчувала потребу десь належати в новому краю. Правда, в тому часі вже існували гуртки, що тулилися коло церков, або винаймали якісь тісні приміщення, щоб було де гуртом зійтись, поговорити, заспівати та приготувити якийсь концерт чи театральну п'єсу — "представлення".

В 1906 році було закуплено методистську церкву при вулиці Манітоба і Паверс, і в тому будинку, що його дехто називав Народним Домом, приміщувалася соціалістична партія. Заля була досить відповідна, бо була навіть сцена. Та лихо в тому, що членами були соціалісти, націоналісти і анархісти, переважно росіяни. Через оту різну збиранину членів інших поглядів, це товариство кінець-кінців розпалося, а будинок забрали жиди на синагогу.

Проте справа надбання власного будинку не втрачала актуальности, бо годі було дивитись, як молодь горнулася до організації, а відповідного приміщення не було. І от у 1910 році почав виходити в Вінніпегу часопис "Український Голос", котрий саме цього року обходить свій 60-літній ювілей. У тому ж "Українському Голосі", в числі з 31 серпня 1910 року, була поміщена відозва товариства "Запорожська Січ" в справі придбання Народного Дому. В тій відозві в подробицях було подано причини, які промовляли за тим, щоб у найближчому часі почати акцію в цій справі. Відозву підписали: С. Ковбель, отаман; О. Мушка, секретар; Дм. Дущенко, касир.

В 1913 році були скликані загальні збори в залі п.

Ястремського і на тих зборах було зорганізовано Товариство Український Народний Дім. Виготовлено статут товариства та розпочато збірку фондів на ту ціль. Членами цього товариства стали всі передові українці без різниці політичних чи релігійних переконань. Вписалися в члени також три товариства драматично-співацькі, а саме: Товариство "Боян", Товариство ім. Марії Заньковецької і Товариство ім. Котляревського.

Головним промотором думки про придбання Народного Дому був св. п. Тарас Д. Ферлей та інші одиниці.

ЧЛЕНИ ОСНОВОПОЛОЖНИКИ

В чартері Українського Народного Дому, що був виданий у вересні 1913 року, знаходимо імена таких членів-основників: Тарас Ферлей, Іван Негрич, Никола Сироїдів, Осип Боянівський, Теодор Боднар, Клим Паньків, Дмитро Жеребко, Еміліян Оробко, Максим Левицький, Василь Казанівський.

Першим президентом Українського Народного Дому був Т.Д. Ферлей, секретарем рекордовим О. Боянівський, а касиром І. Негрич. Хто ще входив до цього першого заряду, сказати не можу, бо нема рекордів. Які тернисті-слотливі часи переживали оті перші піонери, страшно згадувати. Тяжкі це були часи, але впертість, витривалість і молодість допомогли довести до щасливого закінчення.

В 1916 році Товариство Український Народний Дім купило будинок, в якому ми сьогодні проводимо це свято. Коли набуто власний будинок, тоді зразу почалося в ньому дійсне товариське життя. Тут примістилося Товариство "Боян", Заньковецької і Котляревського. Завдяки отим піонерам, які започаткували Народний Дім, і завдяки тим трьом товариствам та часописові "Український Голос", Український Народний Дім став культурно-мистецьким та політичним вогнищем не тільки для міста Вінніпегу, але й всієї канадійської України.

Часопис "Український Голос" перший почав перехрещувати австріяків, галіціянців, буковинців та русинів на українців. Дуже багато допоміг "Український Голос" розвиткові Українського Народного Дому, поміщуючи чи то відозви чи оголошення зовсім безплатно.

Український Народний Дім, набувши свій будинок,

став справжньою колискою українського культурного і політичного життя. В ньому приміщувалась Бурса ім. Адама Коцка. Тут організувалася збірка на Рідну Школу в старому краю, збірки на Червоний Хрест, на Карпатську Україну. Тут організувались різні походи, чи то ювілейні чи політичні. Заходами членів Українського Народного Дому зорганізовано таке сильне товариство як Взаїмна Поміч. Тут існує ще від 1916 року Рідна Школа, до котрої Український Народний Дім доплачує кожного року поважну суму гроша. Тут існує і гарно розвивається Жіноче Товариство ім. Лесі Українки, яке також чимало причинилося до поширення доброго українського імені.

У загальному Український Народний Дім завдання-обов'язки піонерів-основників чесно виконав і виконує, як це годиться культурній інституції. Український Народний Дім гордо стоїть на своєму становищі під кожним оглядом, хоч часи і навіть люди змінилися.

Початківців-піонерів вже дуже мало залишилося в живих. Тих членів, які підписали чартер Українського Народного Дому, було десять. З них тільки двох залишилось при житті, а це Максим Левицький і я. Та приходять до товариства нові молоді члени і ми віримо, що вони поведуть працю Народного Дому не гірше від їхніх попередників. І хоча сьогодні не кипить життя так, як це було колись, нема театральних вистав, концертів, пікніків, товариських забав, то це ще не значить, що Український Народний Дім зупинив свою культурну працю. Ні! Український Народний Дім відійшов тільки дещо в тінь, але він все ще таки заангажований в загальній українській праці для добра і розвитку української спільноти в Канаді.

ПРЕЗИДІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ

За час його майже шістдесятилітнього існування президентами Українського Народного Дому були: Т.Д. Ферлей, 25 років, Іван Трач 22 роки, Ярослав В. Арсенич 2 роки, Семен Ковбель 2 роки, Дмитро Гунькевич 2 роки, Орест Бабинець один рік, Антін Ковбель один рік, Микола Залозецький 2 роки. Теперішнім президентом уже другий рік є Данило Круцик.

Ми нині з вдячністю віддаємо пошану ти першим піонерам, котрі започаткували зорганізування такої по-

важної культурно-освітньої та мистецької організації, якою є Український Народний Дім, хоча їх у подавляючій більшості сьогодні між нами нема.

А теперішньому зарядові і членам Українського Народного Дому моє побажання: Кріпко стояти на засадах статуту і втримати Народний Дім на тому п'єдесталі, на якому він стояв, стоїть і повинен стояти в майбутньому.

В. Казанівський
(“У.Г.”, 1970)

ДЕЩО ПРО УКРАЇНЦІВ В АЛЬБЕРТІ

НАРОДНИЙ ДІМ У ВЕГРЕВИЛ, АЛЬБЕРТА — 1914

Історія Українців Канади, том I, між іншим, пише про Народний Дім У Вегревил, так: “Один із чільних українських культурно-освітніх осередків в Альберті став Вегревил. Культурно-освітня праця почала тут розвиватися, коли в 1908 р. була зорганізована “Читальня ім. Мирослава Січинського”. Організатори цієї читальні були М.П. Березинський та Петро Зварич. Членами основниками були ще Г. Білаш, В. Воєвідка, Г. Дікур, А. Гутик, А. Лакуста, І. Томашевський, П. Тимчук, А. Зварич, та В. Воробець. Останній очолив товариство. Вегревил здобув був собі ім'я пізніше ще тим, що тут приміщувалася “форінорка”, цебто школа для українських студентів з офіційною назвою “English School for Foreigners”, та “Бурса ім. Тараса Шевченка”. В 1914 році спільними зусиллями громадянства та студентів т.зв. “Форінорки” був збудований “Народний Дім”, один із перших в провінції Альберта. В цім новім Народнім Домі відразу був аматорський гурток й хор під проводом студента Іллі Порайка.

У 1908 році недалеко від Вегревил, на Востоці була основана “Читальня ім. Івана Франка”. Її зорганізував був пастор М. Гутникевич а головою тієї організації спочатку був Гр. Воробець.

З ініціативи Петра Мельника та В. Романюка постала 1909 р. Читальня “Просвіти” ім. М. Шашкевича в Мирнам, яких 50 миль на північний схід від Вегревил. У перших її загальних зборах взяло уасть 11 членів, але згодом було їх вже півсотні, а до трьох років читальня мала бібліотеку з

262 книжок і передплачувала всі українські часописи, що тоді появлялися в Канаді і З Д А. У читальні був аматорський гурток, а опісля й хор. Заходом читальні Просвіти відбувалося навчання рідної мови в Мирнамі, влаштовувано доповіді про біжучі справи, зокрема ж наголошувано потребу участі громадських справах Канади та допомогу рідним в Україні.

У 1910-их роках майже в кожній українській колонії Альберти були вже такі читальні. Сюди належали Мондер, Ледук, Краків, Ту Гілс, Новий Київ, та інші. Зчасом вони всі побудували свої Народні Доми.

Початки Українського Народного Дому в Едмонтоні сягають до 1906 р. Перші загальні збори новозаснованого товариства відбулися в скорім часі і вибрано першу управу: Д. Чорний — голова, І. Летавський — писар, Ю. Віцентайло — скарбник, і Семен Головач — бібліотекар. Нова управа повела акцію за приєднання членів і придбання книжок до бібліотеки. З тією метою влаштовано декілька забав з танцями. Дехто з членів дарував свої книжки до бібліотеки, яка приміщувалась у хаті бібліотекаря — С. Головача.”

У своїх спогадах диригент **Т. Панчишин** писав, що в 1910 р. в Едмонтоні українська молодь гуртувалася в Товаристві "Боян" і постійно влаштовувала вистави та концерти, з яких дохід передано на будову Українського Народного Дому. Т. Панчишин був не лиш диригентом товариства "Боян", але приймав одночасно активну участь в аматорських виставах. Учив він теж співаків церковних пісень, навіть псальмів, і співав під час Служби Божої в церкві св. Йосафата.

У 1914 р. куплено площу для будови Народного Дому. По заплаченні площі негайно приступлено до плянної збірки грошей на будову Народного Дому. Головним організатором і збирачем грошей у провінції призначено О. Шибу, а крім нього декількох збирачів на Едмонтон.

На місячних зборах 15 травня 1917 р., 70 присутніх членів довідались зі звіту управи, що можна позичити шість тисяч долярів на 8 відсотків у Кредіт Фонсіє. Від імени Товариства погодились підписати моргедж голова, секретар і касир. Збори рішили зтягнути також борг на 10 років. Управа згодилася назначити Миколу Андрієва на

господаря будови, яка почалась 16 травня і закінчено її 11-го жовтня 1917 р.

Урочисте посвячення Н.Д. в присутності міністрів і кількох тисяч народу відбулося 29-го вересня 1917 р. Акту посвячення довершив Владика Кир Будка в асисті трьох священників.

Потім управа Народного Дому придбала добре влаштовану сцену, велику гардеробу, бібліотеку та все потрібне кухонне урядження. В 1918 р. Народний Дім придбав свою друкарню і видавав часопис "Новини". Також видав кілька книжок.

Головами Народного Дому, були від 1916 р. по сьогодні; М. Білінський, О. Шибя, Н. Андріїв, адв.І. Басараб, адв. С. Савула, Г. Кукура, Гр. Демків, І. Миськів, Гр. Байрак, Д. Саранчук, Т. Шарун, І. Ісаїв, В. Мудрик, Ю. Войтків. Іл. Боцюрків, Орест Демків, Осип Прийма, Дм. Прокоп, Гр. Якімечко, А. Маїк, Миріян Прокоп, Іван Тимчишин, Іван Лагола, В. Стебельський, а тепер вже через довші роки знову Іван Тимчишин.

Від 1917 р. Народний Дім все був культурно-освітним та соціальним осередком українського католицького громадянства в цім місті. Тут сотки нашої молоді навчились докладно української мови та історії українського народу. Крім того Народний Дім, як одна з найбільших українських інституцій в провінції Альберта, був також осередком всієї нашої суспільности в Альберті. Також дуже цінну пам'ятку лишив Народний Дім по собі тим, що в 1964 р. видав імползатну книгу п.н. "Пропам'ятна Книга", в якій головний редактор Михайло Хом'як чудово змалював діяльність цієї інституції від 1906 року аж до 1964. з цієї книги, внуки та правнуки будуть мати нагоду черпати інформації про своїх дідів та прадідів що були членами цієї інституції.

. В Едмонтоні заходом Студентського Товариства ім. Адама Коцка була заснована 1918 р. Бурса ім. Михайла Грушевського. Рік пізніше ця Інституція купила великий будинок, де приміщувалось понад 60 студентів. Попри Бурсу була велика зала, яку студенти та громадянство вживали на різні збори, концерти, вистави, проби, рідну школу.

В 1945 р. Українське Національне Об'єднання збудувало собі велику залю, де відбувалися різні сходи, проби співу — музики — танці, вистави та концерти.

До найстарших читалень в Альберті, поза Едмонтоном, належить Читальня "Поступ" у Летбридж, заснована в січні 1904 р. В Летбридж було багато копальняних робітників і був це поза Едмонтоном та Калгарі третій міський осередок, де українці стали вчасно організуватися. Організаторами й членами-основниками були Т. Томашевський, Д. Солянич, і Й. Бубняк. Читальня розміщувалася в хаті Семена Свідера. Робітництво було в той час високо жертвенне, якщо на зборах 40 членів склали 400 доларів. За цю суму закупили вони у Книгарні ім. Тараса Шевченка у Львові велику кількість книжок та передплатили такі часописи, як щоденник "Діло", "Хлопську Правду", "Волю", "Зорю", "Літературно-Науковий Вісник" а з польських "Напшуд", "Робітник" і "Курер-Польський".

Калгари не залишилися далеко позаду Летбриджу і весною 1905 р. у цім місті була також зорганізована "Читальня Поступ". До перших організаторів читальні належали В. Калитчук, Г. Мариняк, М. Воробець, І. Маціянч, А. Осмак, Ф. Пилипчук та зокрема Я.Д. Кравець, який умів по християнськи промовити до народу, щоб заохотити як старших так і хлопців і дівчат, православних, буковинців і інш. та злучити усіх в одну громаду. Ці ж громадяни теж робили заходи, щоб зорганізувати "Канадійський Руський Народний Союз" та "Кооперативну Крамницю". Варто згадати ще й про існування неформальної читальні при римо-католицькій парафії Ст. Мерис у Калгарах, де сходились українці греко-католики на читання газет і книжок. До речі в місті тоді (1904-1908) не було ще української парафії. Її зорганізовано щойно в 1909 р.

ІВАН ТИМЧИШИН — ДОВГОЛІТНІЙ ГОЛОВА НАРОДНОГО ДОМУ В ЕДМОНТОНІ

Іван Тимчишин походить з Радехівського повіту в Західній Україні. Середню освіту він здобув в місті Броди, а високу освіту у Львові і Австрії.

За політичну діяльність на рідних землях доводилося йому декілька разів ставати перед польським судом, а правним оборонцем його був відомий адвокат Степан Шухевич.

До Канади приїхав Іван Тимчишин 1949 р. і осівся в місті Едмонтоні. Як і всім іншим доводилося йому працювати скрізь. Зокрема довший час працював в фабриці, де виробляли нові матраци. Потім він набув "Ревера ресторан" в Едмонтоні напроти готелю Мекдоналд. Там він був власником повище згаданого ресторану довший час і доробився гарного майна. Великою допомогою була йому його дружина Марія, з якою він одружився 1944 р. Бог благословив їх одною дочкою Оксаною, яка покінчила університетські студії і тепер працює як архітект.

Коли Іван Тимчишин прибув до Едмонтону, то він відразу записався в члени Українського Народного Дому

й через довгі роки сповняв обов'язки бібліотекаря і члена управи, але відомий він є в Едмонтоні теж як організатор спортивного життя, а зокрема дружини копаного м'яча.

В пропам'ятній книзі Народного Дому прізвище Івана Тимчишина є згадане аж на сімох сторінках. Перше віче в справі навчання української мови по школах в Едмонтоні відбулося у неділю, 19 грудня 1954 року, в залі Народного Дому, заходи його управи, на яке прибуло понад 150 осіб і порушено цілу низку справ у Канаді. Доповіді виголосили голова Народного Дому Осип Прийма і о. Й. Шкварок, які насвітлили дуже переконливо проблему навчання української мови по сепаратних школах Канади і подали ясні вказівки, як нам до цього підходити. По обох доповідях розгорнулася дуже оживлена дискусія, в якій теж забрав слово і п. Іван Тимчишин й дуже добре вивязався.

В 1952 році п. Іван Тимчишин був вибраний новим бібліотекарем на річних зборах У.Д. Дому і продовжував далі розбудову бібліотеки. Потім на засіданні Управи 30 січня 1953 р. він звітував, що згідно з його точними даними бракує 208 книжок, 45 є знищених, 112 не можна знайти, а 96 позичено. Загальний стан книжок у бібліотеці 401 а пізніше вже було 4000. З бібліотеки користує багато членів У.Д. Дому. Виготовлено два каталоги: за авторами і заголовками книжок. Дальше він зорганізував також дитячу бібліотеку для користування шкільної дівчор.

На сторінці 395 Пропам'ятні книги і У.Д. Дому є написано про Едмонтонський осередок СУМ, який був заснований в місяці лютому 1949 р. Ініціаторами і засновниками були головним чином ті, що ввійшли до перших керівних органів Осередку.

Склад першого Комітету був такий: Іван Тимчишин — голова, В. Левицький — організаційний референт, М. Павлеса — секретар, М. Микуляк — культурно-освітний референт, пані Миронюк — референтка жіноцтва, Д. Мурилка — референт праці, М. Мурований — господар, П. Галій — спортовий референт, І. Юрків — голова Контрольної Комісії, В. Паїк — голова Товариського Суду.

Коли відбувалися доміняльні вибори 18-го лютого 1980 року до Оттави то Іван Тимчишин був вибраний

кандидатом на округ Східнього Едмонтону зі Сошіял Кредит партії.

За свою широку діяльність при Народнім Домі в Едмонтоні, Іван Тимчишин був вибраний головою цієї найстаршої української інституції в Едмонтоні, в 1966 році. Від тоді він все був перевибраний головою з кількома перервами. До тепер він посвятив 15 літ свого життя для Українського Дому й зберіг цю інституцію після пожежі 1969 року від упадку.

Пан Іван Тимчишин як суспільно-політичний діяч на рідних землях є під гострою ворожою нагінкою і тому не подає подробиць своєї діяльності на рідних землях.

ПРО ДОЛЮ УКРАЇНЦІВ В САСКАЧЕВАНІ

Дуже гарно пише д-р М. Марунчак у своїй книжці п. н. "Історія Українців Канади". Там він пише, між іншим, так:

"Доля українців у Саскачевані в початках була найбільше мачушина, — і це видно навіть з частинних пресових нарікань. Ось, часопис "Свобода" писала в 1901 р. про Йорктон в Саскачевані, що там жило 400 руських родин і не бачили руського священика впродовж років. Але восени 1901 р. прибув до Саскачевану о. І. Заклинський, а в зимі о. В. Н. Жолдак. Однак першими священиками, що постійно обслуговували Саскачеван, були оо. Василіяни, зокрема ж о. Н. Крижановський та о. А. Струцький...

Й. Чернявський чи не перший оснував першу Читальню "Просвіти" в Саскачевані в 1906 р. Була це Читальня ім. І. Сандуляка у Скалаті. Він був першим головою цієї читальні, членами управи були ще: В. Овчар, П. Кудиба і Г. Горобець. Даліше, Н. Зайцев зорганізував у червні 1907 р. Читальню "Канадійську Русь" в Бівер Гілс. Ця громада була значно більша як скалатська. Читальня передплачувала майже всі часописи північно-американського континенту. Членами заряду були ще І. Чернецький, Г. Козакевич, І. Мартинюк. В тому ж самому часі оснувалася в Бон Мадон "Читальня ім. Т. Шевченка" на чолі з такими громадянами, як М. Гаврилук, Т. Притула, І. Борса.

Читальня в окрузі Городенка, пошта Редісон, була зорганізована в січні 1908 р. заходом М. Сікори. В 1908 р. в околиці Гефорду була зорганізована Читальня "Просвіти" ім. д-ра Окуневського, визначного діяча Покуття.

Одне з перших віч відбулося у Фиш Крику 1907 р. До нарад віча входили важливі справи фермерів, зокрема їх рільничих спілок, потреби елеваторів на фармах та конечність створення ярмаркових осередків. Тоді теж створено учительський фонд та піднято справу "Русько-англійських учителів у Саскачевані". Віче наголосило зокрема конечність організувати читальні у цілій провінції, як теж об'єднання фермерів, бо як казала резолюція — "нашим людям ніяк приступати до англійських організацій із-за незнання мови і духа англійського фермера". Керівниками нарад були Й. Сікорський, А. Грицак, П. Олесків та П. Швидкий.

Резолюції віча мали, мабуть, великий вплив на дальше організування читалень. У 1908 р. постала, читальня "Просвіти" в Бюкенін, читальня "Канадсько-Українська Русь" у Сент Айзідор де Белвю, читальня "Просвіти" в Квіл Лейку, читальня "Просвіти" в Дана та інших місцевостях. В Белвю був зорганізований у пізніших роках (1914) ще й відділ УСДП під назвою "Вільна Думка". У 1908 р. молодь зі Сент Джулієнт ставила вже театральну п'єсу під заголовком "Вифлеємська ніч" у школі Сокаль. Була це чи не перша українська вистава на сценах Саскачевану.

Читальні пророблювали велику роботу в кожній площині, — культурно-освітній, господарській та політичній. Про це посвідчить звернення під наголовком "Чесні родимці з провінції Саскачеван," опубліковане в канадській пресі в 1910 р. "Провізоричний Організаційний Комітет", що складався здебільша з представників читалень Саскачевану, скликавав до Ростернської ратуші на 15—16 березня, 1910 р. велике віче — нараду всіх українців Саскачевану. Організатори закликали, щоб "кожний руський округ вислав найменше двох делегатів". На вічу передискутовано вісім важливих питань: (1) "Як фермерам висвободитися від визиску різних компаній, (2) як поширити між народом народну просвіту, (3) яке становище повинні займати українці відносно політичних партій у виборах до провінції і домінії, (4) справа перекладів

провінційних законів на українську мову, (5) справа народної преси та народної організації, (6) справа залізничних доріг серед українських колоній та організація нових пошт, (7) справа забезпечення від вогню, граду й нажиття, справа заснування українського банку”. Кожне з названих питань мало для українців піонерів просто життєво-важливу вагу.

У зверненні, що його підписав комітет, складений з 27 осіб, стояло на вступі: ”Наше населення в цій провінції виносить 40 тисяч душ і становить одну дев’яту часть цілого населення провінції. В продукції збіжжя ми займаємо чи не друге місце в провінції, те саме в загальному обороті торговельнім. Політично ми на стільки численні, що при якій такій виборчій організації, ми могли би вибрати найменше десять наших руських послів до сойму й одного або двох до доміняльного парламента”. Для історії варт відмітити прізвища тих, що підписали це звернення. Це були: Осип Мегас, П. Швидкий, Г. Пляцко, Й. Сікорський, Д. Тацюк, О. Сироїшка, М. Майчур, Г. Воробець, І. Дирбавка, І. Дегідь, П. Боднар, М. Котелко, М. Білик, І. Голінатий, І. Квасниця, І. Магус, І. Кінар, Й. Грицяк, С. Жарій, В. Катеринич, І. Бойко, Г. Саганський, І. Кушнірик, І. Борса, Ф. Кіндрачук, А. Грицак, і А. Турта.

На вічу був обраний провінційний провід, що складався з таких осіб: І. Квасниця, Г. Махній, І. Голінатий, Д. Барабаш, П. Швидкий, А. Максимчук, А. Вільчинський, П. Мамчур, А. Сироїшка. Головою був обраний **Осип Мегас**, секретарем-касиром **Гнат Пляцко**. **Осідком організації був Ростерн**. Була це перша чітко оформлена українська провінційна організація, з доміняльними аспіраціями.

Український З’їзд в Ростерн в 1910 р. був великим організаційним кроком вперед серед українців Саскачевану. Хоч на з’їзді не вдалося зреалізувати всіх задуманих ініціаторами плянів, проте завершення організаційних плянів провінційною організацією давало існуючому українському життю у Саскачевані суцільність та ще й з одним проводом на чолі. А коли взяти до уваги, що на цьому з’їзді були й передовсім громадяни Вінніпегу та Едмонтону, як Т.Д. Ферлей, Д. Солянич та Г. Крайківський, у ролі своєрідних репрезентантів Манітоби до Альберти, можемо сміло ствердити, що наради в Ростерн були малим парламентом українців степових провінцій. Як

бачимо, процес національного усучільнення Українців у Канаді прибував на силі. Праця культурно-освітніх організацій давала корисні плоди. За статистикою працювало тоді в Саскачевані 20 Читалень Просвіти. В Саскачевані в місцевості Дана, була також створена в 1917 р. перша жіноча організація на фармах, а жінки з цієї місцевости, що оформили Жіноче Товариство "Труд", звернулися зі закликом до жіноцтва в Канаді п.н. "Українські жінки організуйтеся". Отже, крім чоловіків організувалось також жіноцтво Саскачевану.

КОРОТКИЙ РЕЄСТР УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТНИХ УСТАНОВ В САСКАЧЕВАНІ

Заходом В. Балишти і В. Савяка засновано 21 грудня 1919 року в КАНОРА, Саск. Т-во "Українська Громада", і до управи вибрані: Б. М. Савяк — голова, Ст. Д. Стратійчук — секретар, А. Кутний — касієр. 1927 року назву Т-ва змінено на Т-во ім. Т. Шевченка і 1931 року, купили будинок і переробили на УНДім. В травні 1940 року старий НДім розібрали і збудували новий великий УНДім, а дня 16-го січня 1934 року, засновано при У.Н. Домі Співацько-Драматичний Гурток, якого управа складалася: Н. Стратійчук — голова, п-на М. Зурик — місто голова, п-на Анна Боднарчук — писарка і касієрка. Гурток УСГромади заложено 10-го жовтня 1929 року. Зборами проводив о. Д. Сенета, а секретарював І. Г. Мадюк. На Зборах вписалося 20 членів. До управи вибрано: Ст. Кутний — голова, о. Дм. Сенета — місто голова, С. Гельмач — секретар, Семко Герега — касієр, А. Свиначук — господар. Заходами о. С. Семчука, 1935 року побудовано Парафіяльний Дім через дорогу від УКЦеркви. Філію УНО зорганізовано 1938 року та до першого заряду увійшли: голова — В. Чабан, місто голова — Ю. Кульмук, писарка — Юлія Цимбаліста, касієр — В. Коцупер.

За почином учителів: Грицюка і І. Березовського, було основано 21 року, Просвітне Т-во ім. Т. Шевченка в околиці ГОНЕЙМУН, Саск. пізніше побудовано УНДім. В іншій частині околиці Гонеймун, в 1920 році було

зорганізовано теж Читальню Просвіти, опісля побудовано УНДім, якого отворення було 3-го жовтня 1937 року.

Заходом: Мих. Стечишина, В. Г. Гривника, Г. В. Сліпченка, Омеляна Охитви, В. Мороза і М. Козаченка в **1921 р. побудовано УНДім в ЙОРКТОН, Саск.**, а на весні 1953 року старий УНДім продали і побудували новий великий УНДім, якого відкриття було цього самого року 25 жовтня, головою був Т. Курилук, секретарем Н. Стратійчук. "Український Греко-Кат. Клуб", założено 1923 року, побудовано УНДім недалеко УКЦеркви, а пізніше старий УНДім продали та побудували новий УНДім біля Колегії св. Йосифа, в яким вело свою працю Т-во ім. М. Шашкевича. Рівнож в Йорктоні була зорганізована Філія УНО, якої головою був Микола Брик.

В грудні **1922 року, засновано в ГУБОРД, Саск. Читальню Просвіти ім. Івана Франка**, яка пізніше розкололася і ще повстало Т-во ім. Шевченка і 1925 року побудували УНДім, а сім миль на північ від Губорд, на фармах 1925 року було założено "Українську Католицьку Читальню". А Битальню Просвіти ім. Т. Шевченка в **ГЕЙ-ЗЕЛ, ДЕЛ, Саск.** основано 1922 року, а опісля побудовано УНДім. Парафіяльний Дім біля УКЦеркви побудовано 1954 року. На 14 березня 1924 року, założено Читальню ім. М. Грушевського в околиці **БЕДФОРДВИЛ, Саск.** і до року побудовано з дерева УНДім, який на 15 травня 1930 року згорів і вневдовзі члени збудували новий УНДім, якого відкриття відбулося 12 липня 1930 року, і на початку приступило в члени 18 осіб, та головою вибрано Н.Д. Бужанка, секретарем Г. Смицюка. Рівнож при УКЦеркві є побудований Парафіяльний Дім. Околиця Бедфордвил знаходиться 12 миль на північ від Айтуни, Саскачеван.

З початком 1924 року, засновано в **ГОДСОН БЕЙ, Саск.** "Українське Письменне Т-во", а 1930 року побудовано УНДім., а в 1977 році збудовано великий новий УНДім. Парафіяльний Дім коло УКЦеркви побудовано 1941 року. В 1921 році було засновано Т-во ім. Семена Петлюри в **РОСТЕРН, Саск.** і на зборах вписалося 30 членів і Читальня примістилася в школі. Заходом учителя **С. В. Пернеровського** побудовано 1924 року УНДім на фармах сім миль на Схід від Ростерн, а 1928 року, побудовано коло УКЦеркви УНДім в місті Ростерн, в яким містилася Читальня Просвіти ім. Мих. Павлика, а

сім миль на пол. схід від міста Ростерн, рівнож при УКЦеркві 1936 року побудовано Парафіяльний Дім. Т-во ім. І. Франка, в РАМА, Саск. засновано 1924 року. опісля побудовано УНДім, який пізніше розібрано і збудовано Українську Православну Церкву. Коло УКЦеркви в 1936 році зі старої церкви перебудовано на Парафіяльний Дім. **Перед 1930 роком, було зорганізовано Читальню Просвіти ім. І. Франка, в РЕДБЕРІ, Саск.,** яка містилася в домі Н. Сенкуся. Пісніше побудовано УНДім. Відділ УНО заложено 14 березня 1933 року, і перший заряд складався: Г. Зарубяк — голова, М. Гарах — місто голова, секретар-касієр — Н. Сенкусь.

“Канад. фармер”

РОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В КАНАДІ

**ПРОМОВА Д-РА П. А. КОНДРИ НА ЮВІЛЕЮ В
ОВКБОРНІ, МАН., 20 ЛИСТОПАДА 1983 Р.**

Щоб можна оцінити роль У.Н. Дому в нашій громаді, то треба познайомитися з розбудовою української спільноти від початків її поселення в Канаді. Для цієї цілі подаю наступний короткий перегляд.

Українці, від початку їхнього поселення в Канаді, виявили спосібність пристосовуватися до трудних обставин і робити видний поступ в своєму родинному й громадському житті. І сьогодні трудні обставини знову ставлять нам виклик. Застановляючись над нашим майбутнім, треба оглядатися на наші переживання в Канаді, особливо на позитиви, які можуть допомогти нам у майбутньому. Тому, спершу, представляю короткий перегляд нашого поступу. Цей перегляд базується в більшості на переживанні української православної спільноти, бо вона вперше стала на солідний шлях збереження своєї спадщини, як віддані громадяни нової країни: Канади. Нам теж треба користати з нових обставин та наукового досвіду, що відноситься до наших питань.

Починаючи ще з минулого століття, українці поселилися на північних лісистих теренах Канади. Вони були ізольовані від своїх рідних та своєї батьківщини й без

ніякої місцевої матеріальної допомоги, чи культурних ресурсів. Вони мали лише те, що привезли з собою. Впливи, які час від часу сягали до них, були їм чужі й незадовольючі.

Ці перші поселенці мали між собою глибоко думаючих народовців, які закликали поселенців: "любім свос", "поважаймо себе", "свій до свого", "не будьмо слугами чужим", і т.п.

Щоб легше досягнути намічені цілі, то поселенці організували свою власну пресу — "Український Голос" 1910 р., який інформував поселенців про наші напрямні й тим з'єднав їх. Поселенці почали засновувати народні доми, у Вінніпезі 1905 р., а опісля в містах та округах Манітоби, Альберти і Саскачевану. При народних домах постали народні товариства, які розвивали українську народно-освіту програму. Народовці теж заснували Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні 1916 р., а пізніше подібні інститути в Едмонтоні та Вінніпезі, щоб виховати своїх провідників, даючи їм спромогу набувати вищу освіту.

Мабуть найважливіший крок, це було зорганізованя Української Православної Церкви 1918 р., базованої на своїй традиційній Православній вірі, яку князь Володимир прийняв від греків 988 року. Ця церква була й є вповні автономною і незалежною від чужих неукраїнських впливів в Канаді й поза Канадою. Ця Церква зорганізувала громади по Канаді (приблизно 300), які будували свої святині та народні доми й розвивали своє традиційне релігійне, культурне і соціальне життя. Деякі громади зформувалися ще на початку цього століття, а пізніше прилучилися до Української Православної Церкви. Церква теж заснувала свою пресу — "Вісник" 1924 р. Щоб бути вповні незалежною, то Церква заснувала семінарі 1919 р. для вишколення своїх священників. Ця семінарія завершилася відкриттям Колегії св. Андрея 1946 р.

У громадах постали народні організації жінок, чоловіків і молоді, які 1927 р. створили всеканадське координаційне тіло — "Союз Українців Самостійників", Це об'єднуюче тіло СУС стало твердо на своїй ідеології — "Самостійність", "Самопошана" й "Самодіяльність", як ідеології української православної спільноти в Канаді. Народні провідники, особливо учителі народних шкіл,

розвивали українську культуру: — мову, пісню, танці, драму, історичні та літературні виклади та імпрези, закладали бібліотеки тощо.

Щоб зберегти українську мистецьку спадщину, то жіноцтво почало збирати музейні речі і 1936 р. відкрило Український Музей в Інституті Петра Могили в Саскатуні. Вся самодіяльність уможливила членам здобути самопошану й стати на самостійний ґрунт в Канаді. Поселенці викорчували ліси, розорали степи й розвинули плекання збіжжя та інших культур, згідно з їх завданням. Свої власні маєтки, фарми, дали українцям почуття господарів, а не слугів і це дало їм самопошану. Вони теж задовольнили канадську потребу свідомих, культурно розвинених громадян, які широко підтримували й обороняли волю цієї демократичної країни у двох світових війнах.

Пізніше, СУС, як один з чотирох ініціаторів, дав провід в організованні Комітету Українців Канади (КУК), якого ціль була і є координувати працю українських організацій в їх спільних завданнях та репрезентувати їх перед урядом Канади й провінцій у спільних інтересах. Для цілей КУК та його складових організацій, ідеологія СУС найкраще надавалася, яка була й є підставою діяння більшості українців у Канаді. Під впливом КУК українці виявили свою єдність, бо біля 40,000 їх брало участь в Другій світовій війні. СУС теж брав провідну участь у створенні Світового Конгресу Вільних Українців, ціллю якого є координувати спільні інтереси українців вільного світу, а зокрема допомагати Україні здобути волю й самостійність.

Зорганізована Православна спільнота дала приклад і виклик усім іншим українцям зберігати українську культурну спадщину помимо їх інших ідеологічних та релігійних переконань. Однак, нікотра інша група українців у Канаді не мала такого складу організацій і програм для обслуги своїх громадян в усіх життєвих потребах, як мала православна спільнота. До великої міри це тому що нікотра інша група не мала своєї вповні Української Церкви.

Накреслений короткий перегляд нашого життя в Канаді впродовж цього століття свідчить про скорий розвиток українців, особливо православної громади. Цей

швидкий поступ наша спільнота завдячує наступним чинникам: а) надзвичайно доброму прововоді та ідеології самодіяльности, самопошани й самостійности, яка була найкращою підставою успішного розвитку нашого життя в Канаді на своїй власній матеріальній і культурній базі. б) Піонерська громада поважала свій провід із великою відданістю і виконувала їй припоручені завдання.

в) Своя власна автономна Українська Православна Церква, разом з громадськими організаціями, та їх широкою програмою, дали можливість на повний розвиток родини та громади в традиційних духовних, культурних та соціальних аспектах життя, як галузі одної нерозділюмої української спадщини. Ця єдність збергла українців як поступову й сильну спільноту.

г) Наш шлях розвитку йшов паралельно з інтересами Канади і цим ми обгрунтували себе як відданих громадян цієї країни. Наша ідеологія втішається признанням уряду Канади, бо вона найкраще надається для збереження народу від загально поширеної апатії і тенденції полягати чимраз більше на уряд.

г) Наш досвід скріплений науковими дослідями, особливо одним в США, який подає такі підстави успішного життя родини:

- : спільна праця й розвага родичів з дітьми,
- : співучасть родини в розвиненій церковній громаді й
- : любов, повага та вдячність одних до одних як необхідні підстави успіху.

З цього короткого історичного перегляду довідуємося, що У. Н. Доми і подібні інституції відіграла ключеву ролю в скорому розвитку української спільноти в Канаді. Хоч українці склали менше як 3% населення Канади, прямуючи за ідеологією та напрямками нашого проводу, то вони всетаки досягнули визначне місце і зробили поважний вклад у розвиток Канади.

В додатку до нашої поважної розбудови фермерства, тисячі нашої молоді здобули вищу освіту і служили як учителі, науковці, адвокати, інженери, лікарі, судді, тощо. Наші люди теж служили на політичних посадах як послы в Парляменті і в Сенаті, як Губернатор-Лейтенент провінції Саскачевану і маємо близьке відношення та етнічне споріднення з Губернатором Канади Дост. п. Едвардом Шраєром (німецько-українського роду) і Королевою Єли-

саветою (31-ий нащадок з Князів Київської Русі). Наш культурний вклад видний в літературі в школах, в канадських галеріях, бібліотеках, архівах і являється "зіркою" в прийнятті Королівської родини і при відкритті гор "Комонвелт Геймс" та інших імпрез. Наші хори і танцювальні групи теж виступали поза Канадою, на спеціальних виступах у Відні, Австрії, в Києві, Україні та для нашої Королеви в Лондоні.

Наприклад, наші визначні артисти включають:

: скульптора-артиста Лео Мола, (Молодожанина) який створив статую Королеви Єлисавети, наших Прем'єр-Міністрів та провідників інших країн.

: малярів Курилика, Шостака та інших міжнародньої слави.

: наші спортсменці Босий, Гаверчук, Грецький та інші, не лише насолоджують публіку, але вони принесли повагу для спорту, для себе і для нашого народу.

І недавні фільми "Нешонал Филм Борд", на теми "Найсильніший Чоловік у Світі" і "Сміх в Душі" є про двох людей, Свистуна й Майданика, які походять з цієї околиці. Роман Кройтер, творець "Леберинт" на "Експо",

: канадці часто насолоджуються виступами солістів: "Джуліет", Іванка, Іванни Карасевич і Лесі Зюбрак, останні дві родом з Овкборну, в Манітобі.

Що це має спільного з Народним Домом?

У.Н. Дім і подібні центри в громадах є серцем всієї громадської діяльності. Це є дім всіх імпрез церковної громади. Це дім всіх культурно-освітніх організацій включно з СУС-ом, СУК-ом і СУМК-ом.

Найважливіше, це дім, де розвивається наша культура включно зі співом, народними танцями, українською школою і драматичними виступами, промовама на різні теми та традиційними імпрезама. Іншими словами — Народний Дім це дім виховання родини й громади і віддзеркалює рівень культури громади. Це є осередок інформацій і формування напрямних народу, бо тут зустрічається визначних провідників і вкладається будучі пляни громади.

Ви напевно пам'ятаєте визначних гостей та імпрези в цім домі. Наприклад, тут гостили артисти: Марія Сокіл, Михайло Голинський, капеля бандуристів імени Шевчен-

ка, Василь Авраменко з своїми танцюристами і різні політичні та народні провідники, навіть з України. Ці визначні люди приїздили сюди, бо вони оцінювали Вашу високо розвинену громаду. Такі важливі події повинно зарекордувати в історії вашого народного дому.

На все минуле можна сказати — ”Ми раді, що так багато осягнуто, тож мало лишилося до виконання. Крім того, ми тепер Канадці”.

Так. Ми багато осягнули. Але, маймо на увазі, що розвинення культури, і якості життя взагалі, вимагає постійної праці, щоб була користь з них. Наколи ми перестанемо розвивати культуру чи інші якості життя, яке є необхідне як кормлення дитини, чи рослини і якщо перестанемо їх кормити, то вони скоро пропадуть, чи загинуть.

Так. Ми Канадці і кожний походить з певного роду етнічної спадщини, і цього ніхто не може змінити, так само як не може змінити своїх маму і тата. Ми, так як всі Канадці, Англіїці, Німці та інші, ми привезли з собою нашу українську культурну спадщину, нашу мову, музику, мистецтво, віру і всі інші людські цінності. Ми їх розвинули і включили в канадську культуру і збагатили життя наше і всіх у Канаді.

Як Канадці, ми користуємося багатьма привілеями і правами. Ми маємо шкільництво, обслуговування здоров'я, охорону різних прав свободи слова і віри, і т.д. Але ці привілеї кладуть на нас, Канадців, певні обов'язки до нашої країни. Ми маємо обов'язок поважати права й систему країни, бо в демократичній країні, як ми надуживаємо чи нехтуємо урядом й громадськими привілеями, так як опіку здоров'я і безробіття, податкову систему і т.і, то ми кривдимо своїх сусідів (ми кладемо нашу руку в кишеню ближнього). Як ми не дотримуємося прав їдженя автами, то ми загрожуємо життю ближнього. Іншими словами, нам права і привілеї корисні лише, як ми всі поважаємо їх.

Наші привілеї кладуть на нас Канадців певні обов'язки до нашої громади, бо вона творить цю країну. В демократичній і християнській спільноті ми маємо обов'язок поважати одні одних у родині, в громаді і шанувати нашу культурну спадщину, яку піонери привезли й розвинули тут. Самі права не можуть заповнити якість життя родини, громади чи нації. Маса людей, які дбають лише

про свої особисті потреби і вигоди, не можуть створити гармонійну, поступову громаду і націю. Це потребує людей, які совісно і щиро відносяться одні до одних і до системи країни і які зберігають моральне й культурне життя в домі і громаді, бо це необхідне для виховання родини як добрих громадян країни.

Що можемо і повинні ми робити тепер?

1) Ми повинні дати першенство тим українським інституціям і тим організаціям та їх програмам, які допомагають нам виховати нашу родину на свідомих, поважних і діяльних членів української громади і цієї країни.

2) Наша вся родина повинна працювати і мати розвагу спільно в домі і спільно брати участь в церковно-громадських культурних та соціальних програмах. Досліди доказують, що це є підстави успішної родини.

3) Тому що тепер менше людей в громаді, ми повинні сходитися з родинами з сусідних округів.

4) Народний дім повинен служити Вам, не лише на культурні програми й імпрези, але також для спільної розваги з сусідами.

5) При співпраці сусідних громад, продовжайте діяльність організацій СУС, СУК і СУМК, бодай на меншу скалю, і пристосовуйте їх програму до нових обставин та включайте молодших і старших членів.

6) Коли ставите культурні вистави, чи берете участь в провінційних чи інших виставах, як одиниці чи як група, то давайте признання матірним організаціям СУС і СУК, бо від них залежить початковий і довголітній розвиток нашої культурної спадщини в Канаді.

Конкретні приклади користи співпраці.

а) Консисторія У.Г.П.Церкви і Колегії св. Андрея вишколюють і доставляють священиків, яких так бракує для всіх наших громад церкви і як провід для народу. Кошт одного студента на один рік, в університеті чи в Колегії, виносить приблизно \$5,000.00. До цього ще додайте кошт учителів, підтримання будинка й приладів. Наші члени збудували Колегію і ми всі зобов'язалися щороку фінансувати цю інституцію без якої наша церква і громади не можуть існувати. Найважливіше, треба підшукувати студентів на Богословські студії, щоб були кандидати на священиків. Консисторія теж допомагає

матеріялами для недільних й українських шкіл.

б) Від самого початку дотепер, СУС дав ідеологію, напрямні і провід в розвитку українців у Канаді і ми можемо з цього надалі користати. Ваші представники повинні брати участь, у провінційних і канадських з'їздах СУС, щоб користати з ваших і всіх спільних думок та плянів. Запрошуйте провід цих організацій до вашої громади на обмін думок, на спільне вирішення проблем.

Ваші громадські організації потребують друкованих матеріалів і книжок, які вам Централя СУС може доставити. Хтось приготує і друкує всі ці матеріали, які є коштовні, але вони менше коштують, як їх видається спільно. Централя СУС потребує вашої фінансової допомоги, щоб вона могла допомогти вам. СУС теж обстоює за добрим трактованням нашої спільноти.

в) Комітет Українців Канади координує спільні українські інтереси і заступає українців перед урядом у наших спільних потребах. Наприклад: — за старанням КУК, уряд установив політику і програму багато-культурності, включно з програмами на радіо і телевізії. Багатокультурність часто загрожена і КУК робить домагання, щоб цю програму зберегти і поширити. На старання КУК багато-культурність була признана в конституції Канади. Уряд дає обмежену допомогу на розвинення різних культур, але лише ми самі розвинемо свою культуру в своїх домах і громадах.

— КУК заряджує і фінансує підготовання і видання українських книжок мови, літератури, історії і т. і для шкіл, але ми самі маємо зложити бодай половину цих коштів і постаратися, щоб молодь вживала ці видання.

— КУК домагається в справах політики освіти, імміграції українських політичних втікачів і в справах людини, особливо в Україні.

— КУК обороняє українців від неоправданих публічних накидів.

— КУК домагається в справах поневолених людей, особливо в Україні. Ця справа викликала заінтересовання Об'єднаних Націй.

Є багато інших важливих подій, про які корисно знати, але треба часто сходитися, читати обіжники, звіти конгресів та запрошувати провід. Ми громадяни зав'язали ці організації, щоб вони послужили нам всім і ми всі

зобов'язані фінансувати й підтримувати працю цих наших організацій, бо це все в нашу користь, як це в минулому показалося. Наші піонери, помимо їх трудного й бідного життя, вони знаходили час і гроші збудувати церкви, народні доми, інститути, Колегію, пресу і на активну програму цих установ. Тепер ми маємо час і гроші на наші потреби і на персональні вигоди. Ми можемо дати більшу підтримку нашим інституціям і громадським справам. Так як ми платимо урядовий податок, так само ми повинні щороку зложити щирий дар на наші народні справи, бо це інвестиція на нашу власну будучність.

Найкращий, дарунок, який родичі можуть дати своїм дітям, то не матеріальні вигоди, але вщепити в них християнську мораль, глибоку народну свідомість і повагу до себе, до своєї спадщини і своїх ближніх. Це уможливить дітям сповнити свої завдання в спільноті та осягнути тривале задоволення як поважні члени спільноти і країни.

Тут складаю Вам сердечне признання за Ваше довголітне розвинення українського народного життя. Хоч цей дім був збудований 1933 р., а перший 1926 р., то громадська праця почалася майже від початку цього століття. Тим піонерам, і всім, хто наслідував їх, належиться глибоке признання за розбудову своєї спадщини в канадськiм громадськiм життi.

Я особливо складаю сердечне признання тим, що zorganizували цей ювілей і оцінили велику довголітню працю в нашому громадському житті.

Тим, що відійшли у вічність — Вічна пам'ять; а тих, що перебирають українське життя тепер, нехай Всевишній благословить їх добрим здоров'ям та успіхом.

ЗДОРОВ'Я ГРОМАДИ І НАРОДНІ ДОМИ

Про здоров'я нашого тіла ми говоримо й читаємо дуже часто. Люди дуже часто жалуються перед своїми сусідами, знайомими, приятелями і перед членами родини, що їхнє здоров'я не є таке, як воно повинно бути. Інші знову діляться з другими людьми своєю радістю з доброго здоров'я. Все це є зовсім на місці. Та **дуже рідко коли говорять люди про здоров'я або про загальний стан своїх громад.** А це також є дуже важна справа, про яку треба говорити.

Громада або околиця людей є в тому самому відношенні до держави або народу, що один тілесний орган для цілого людського тіла. Коли, приміром, людина має нездоровий шлунок, то вона не є в доброму здоров'ю. Те саме й з різними іншими окремими тілесними органами. Значить — стан чи здоров'я цілого людського тіла залежить від стану чи здоров'я кожного органу — шлунку, очей, нирок, серця і т.д.

Коли загальний стан народу не є такий, як повинен бути, то причини треба шукати в поодиноких громадах або околицях. Десь є громада чи громади, які не є здорові і ослаблюють цілий народний організм, ціле народне суспільство. Якщо загальний стан нашого, українського, суспільства в Канаді не є такий, як він повинен бути, то причини треба шукати в громадах, в околицях.

Щож це таке здорова громада? В здоровій громаді люди є добрими її членами. Вони долею і справами своєї громади цікавляться та дбають про неї. **Вони пильнують, щоб у ній були всі потрібні й важні інституції для услуг життя матеріального і морально-духового. В громаді має бути школа, церква, будинок для спільних товариських сходин і громадської праці, розривкові місця для молодших і старших, різні організації й товариства, крамниці для достарчання матеріальних потреб і т.п.**

Про відповідні матеріальні достачі в наших громадах зайво говорити, бо живемо тепер в добі добробуту. Віддаль від містечок чи міст сьогодні не є проблемою достач. Маючи добрі дороги й авта, люди зза матеріальних достач не терплять. Але коли вглянути в ту другу сторону життя — в сторону життя духового, морального,

то бачимо що інше. І в цьому якраз є те нездоров'я нашого народного тіла. Маємо всякі модерні вигоди, не працюємо так тяжко, як давніше, але за те хоруємо **духово зза браку відповідного оцінення тих багатств, яких неможливо дістати за гроші.**

Давніше ми мріяли про той час, коли ми станемо багатші матеріально, бо тоді можна бути збагатитися й духово. До великої міри ті наші мрії справдилися, бо сьогодні маємо більші церкви і більше їх ніж давніше; маємо більше священиків, більше наукових інституцій, але з другої сторони маємо **чомусь більше байдужих людей, які мало або й зовсім не цікавляться громадськими справами.** Багато таких людей цікавляться тільки своїми власними справами, звичайно справами матеріального характеру, а до всяких інших відносяться холодно, байдужно. Їх не цікавить справа й праця Комітету Українців Канади, не цікавить їх народна інституція, яка виховує молодь на добрих громадян і членів свого народу, **не цікавить їх доля Народного Дому,** організацій і т. п. Виглядає, що зі зростом їхнього матеріального надбання такі люди поступово замикають себе в матеріалістичній сфері й ізолюють себе від зовнішнього світу. Для цілого народного організму такий тип людей є тим самим, що клітина товщу для тілесного організму.

Головним інстинктом людини є шукати щастя. Ціле своє життя вона має перед собою ту ціль і до неї стремить. Людську природу змінити дуже трудно, а про зміну інстинктів даремно й говорити. Ніхто з нас не хоче позбавляти когось щастя, однак трагедія полягає в тому, **що пересічна людина шукає його в матеріальних надбаннях, де його ніколи не було й нема.** Почуття щасливості походить з душі, з чинення добрих і благородних діл. Воно виходить зі свідомості чинення добрих діл для своїх ближніх і для своїх співгромадян. А для того цими співгромадянами, близькими й далекими, треба цікавитися, треба слідити події в своїй громаді та в цілому суспільстві, і уважати їх за своїх. Таке відношення членів громади ділає в користь її здоров'я, в тим самим і в користь здоров'я цілого народу.

ПОСАДНИК МІСТА ВШАНОВУЄ ПІОНЕРА Й БУДІВНИЧОГО

Радний Славко Ребчук в імені мейора Степана Дзюби вручує П. Гаврисишинові Community Service Award.

П. Гаврисишин дякує за призначення й прийняття. Побіч ювілята шамбелян о. Й. Пуляк і пані П. Кузенко.

Вінніпег. — На порозі 85-ліття Петра Гаврисишина, заслуженого піонера й будівничого Шашкевичівської ділянки на Пойнт Доглес, в домі його дочки Анни в Іст Кілдонан зібралися представники парафії й організацій та кооператив, щоб привітати цього невтомного працівника, що понад 60 років брав участь у громадському житті в місті Вінніпегу.

Від посадника міста Степана Дзюби привітав П. Гаврисишина радний С. Ребчук, підкреслюючи його великий вклад в розбудову українського життя та в парі з тим канадійською передав спільноти у Вінніпегу. Славко Ребчук в імені посадника передав грамоту гром. праці (Community Service Award). Таких грамот місто Вінніпег видало заслуженим громадянам тільки 43. П. Гаврисишин перший українець у Вінніпегу, що таку нагороду одержав.

Від української католицької церкви привітання зложив о. шамбелян Й. Пуляк, який вітав не тільки від себе як пароха церкви св. Андрея, але теж від о. пралата д-ра В. Кушніра, пароха Катедрі, до якої П. Гаврисишин належав довгі роки та сповняв там різні чільні завдання; о. Й. Пуляк передав теж грамоту призначення за працю від Митрополита Кир Максима.

Теж від Президії Комітету Українців Канади наспів гратуляційний лист з побажанням соленізантові, що його відчитав В. Запісоцький. Від Президії Української Вільної Академії Наук промовляв проф. Яр. Рудницький, який рівночасно передав побажання від Української Наукової Ради в Канаді.

Зі синівською вдячністю та правдивим зворушенням промовляли представники організацій і кооператив в Шашкевичівській ділянці. Від Т-ва Рідної Школи, де п. П. Гаврисишин 10 років сповняв обов'язки голови, а перших сім років безпереривно, вітав заслуженого сеньйора голова В. Запісоцький, який є рівночасно головою кредитівки "Дніпро". Від Жіночого Товариства ім. Ольги Басарабо-

вої передала привітання почесна голова цього товариства пані П. Кузенко.

Від Національної Кооперативи, де П. Гаврисишин сповняв обов'язки голови дирекції 15 років, побажання передав теперішній голова Ф. Бащак.

Зі зворушенням промовляв під кінець сам соленізант, дякуючи представникам церкви й установам за признання й пошану, а дітям за влаштування прийняття для гостей.

Крім вичислених організацій в прийнятті взяли участь представники Першої Української Дивізії УНА, Станиці вояків УПА, хору Сурма й Громади УКТ. Всі вони приміщуються в Рідній Школі. Від усіх організацій спільно передано ювілятові на пам'ятку великий різьблений образ.

З поклоном великому батькові прийшли тепер його дочки й сини. Присутні крім господарів Кокендовичів були: Ольга Войценко, Вероніка з мужем Безкоровайним, Евелін з мужем Мандзюком і Надя з мужем Козорізом. Були також зі своїми подругами сини Віктор і Михайло. Не могли прибути Славко, що є високим урядовцем в Лондоні, Онт., і найстарший син Володимир з Америки.

Вечірка мала надзвичайно родинний характер, бо в праці з п. Гаврисишином виросло майже два покоління й тільки жаліти треба, що ця виховна імпреза не відбулася на очах молоді. На жаль, здоров'я ювілята на це не дозволяло.

П. Гаврисишин прибув до Канади 20-літнім юнаком в 1900 році. Після приїзду до Канади включився в церковне й громадське життя. Довгі роки працює в Катедрі св. Володимира і Ольги. З гуртом відданих піонерів основує на Пойнт Доглес Рідну Школу ім. М. Шашкевича, Запомогове Товариство ім. М. Шашкевича, Народу Кооперативу, кредитову кооперативу "Дніпро". Допомагає в будові церкви св. Андрея й пам'ятника М. Шашкевичеві. Бере участь в інших організаціях, як Взаємна Поміч, Українсько-Канадійський Інститут Просвіти, кредитова кооператива "Карпатія" й інші.

Ціле життя його пройшло для праці народу і дітей. Тому був це заслужений уклін від цілої спільноти для піонера, будівничого, батька та провідника.

Н. Н.
(“У.Г.” 12. 1. 1963)

ДЗВІН ТРИВОГИ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

За останній час, дуже помітно, що серед українського громадянства в Канаді значно послаблено увагу справі навчання, вживання, збереження й розвитку української мови. Число учнів у державних і парафіяльних школах, що навчаються української мови значно зменшилось, або зменшилось і число шкіл в яких викладається українська мова. Надзвичайно прикро, але мусимо підкреслити, що українська мова в окремих українських родинах почала занепадати і навіть в окремих українських організаціях, зокрема в молодечих. Із статистики знаємо, що українці, які живуть у Канаді, лише менше, як половина із них подають українську мову, як матірню мову. В цілому, це є надзвичайно загрозове явище для українського й громадського життя.

У суботу, 6 травня 1978 року, в Вінніпезі в Централі Комітету Українців Канади, в справах надзвичайно загрозового стану української мови серед українців у Канаді — відбулась алярмуюча нарада представників провідів українських світських організацій та українських церков. В цій нараді брали участь до 50 представників з усієї Канади. На нараді відмічалось, що колись в давнину пожежа була стихійним явищем, про яку алярмуючим дзвоном, сповіщалось населення про загрозову небезпеку, яка раптово наступала. В наш час і в наших обставинах у Канаді, мусить стати тим алярмуючим дзвоном Централя КУК, яка скликала вище згадану нараду, щоб звернути увагу української спільноти **на загрозовий стан навчання, збереження й розвиток української мови в Канаді, серед української спільноти.**

На згаданій нараді, Централя КУК звернулася до всього українського громадянства в Канаді, зокрема: духовенства, учителів, батьків, організацій, щоб всі разом якнайбільше присвятили уваги навчанню, розвитку й збереження української мови. Від себе ми скажемо, що в нашій країні Канаді, ми маємо всі можливості для української мови, бо федеральний і провінційні уряди сприяють нам у цьому, чого мабуть не мають українці в других країнах свого поселення.

Пам'ятаймо, що як довго українці житимуть у Кана-

ді, так довго існуватиме актуальне питання навчання української мови чи українознавства. Із життєвого досвіду знаємо, що ні старшим, ні молодшим, ні дітям ніколи не є запізно вчитись української мови.

Пригадуємо, що починаючи від 1959 року в Альбертських державних школах дозволено навчання української мови, яка має повне визнання матрикуляційного предмету, як в державних школах, так і в університеті, нарівні з другими мовами. Отож, українська мова в державних школах і в університеті набрала повного "громадянства", а ніж було в минулому.

Також, належить зазначити, що починаючи від 1974 року в Едмонтоні від класи передшкілля до 4-ої кл. включно, запроваджено так зване двомовне навчання. **На теперішній час у 8 державних школах навчається 608 дітей. В цих школах працює 29 учителів, які половину часу навчають по англійськи, а половину по українськи. Для навчання в цих школах виготовлено спеціальний підручник. Загально встановлено, що діти в цих класах роблять значно кращий поступ, а ніж в одномовних класах.**

Поруч цього, нам потрібно домогтися, щоб у кожній парафії — громаді чи принаймні в кожній церковній окрузі на околицях була українська школа. Дехто думає, що коли дитина навчається української мови в державній школі, то це вже досить. Ні, зовсім ні, в парафіяльних школах дитина крім читання чи писання навчається українознавства й релігії, чого в державних школах нема.

На цьому місці, хочемо згадати ще одну важливу справу, а це **родину**. Родина є першою школою, а мама першою учителькою в навчанні української мови. Дехто в наших родинах думає, що дитина піде до української школи і там навчиться української мови. Насправді воно є не так. Дитина, яку дома не навчили і не прищепили любов до своєї мови, така дитина мабуть вже нігде і ніколи не навчиться української мови.

Знаємо, що майже при кожній церковній громаді існують так звані недільні школи. Буває, що учителями до цих шкіл призначають осіб, які не знають української мови й навіть не говорять цією мовою, а навчають дітей тією мовою, яку вони знають. Таке навчання не доповнює знання дитини з української мови, а тільки шкодить нашій

загальній справі. Це саме можна сказати про парафіяльні чи державні школи, де учителями української мови є особи, які не знають цієї мови. На цьому місці хочемо пригадати учителям української мови, що кожен із них, якщо задумує вчити української мови, то в першу чергу мусить добре навчитись сам чи сама, аж тоді вчити других.

Хочемо підкреслити, що обов'язком батьків, які мають дітей в шкільному віці, що їхні обов'язком є не оглядаючись на других, записувати своїх дітей на навчання української мови. Це повинні в першій мірі робити, наші провідники чи громадські діячі з різних організацій. Крайня пора покінчити з практикою — закликати інших, а самим ховатись від цього. Справа вимагає не пустодзвонних слів про любов до української мови, а конкретні діла. На превеликий жаль таких "патріотів" за останні роки розвелось аж надто багато.

Пару слів про українські клуби, які об'єднують українських професіоналістів і бізнесменів та других, в яких майже не практикується вживання української мови, або просто ігнорується така. Дивно, що ці люди часто претендують на провідництво української спільноти в Канаді.

Ми, українці, як окрема етнічна група, повинні сумлінно дбати за політично-економічні справи нашої держави Канади, але в той же час ніколи не забувати за свої церковно-релігійні чи національні справи. Особливо дбати за збереження української мови в родині, в українських організаціях, в українських церквах — скрізь і завжди. Ми мусимо за всяку ціну зберігати свої українські звичаї, традиції. Завжди пам'ятати, що без знання української мови, ми не зможемо вивчати українську історію, українську літературу і все минуле, та теперішнє нашого народу — без української мови, українцями не будемо.

Як довго українці житимуть у Канаді, так довго існуватиме актуальне питання навчання української мови чи українознавства.

Пам'ятаймо, що ні дітям, ні старшим ні молодшим не є запізно вчитись української мови. В теперішню пору для навчання української мови маємо всі можливості, а тому належно використовуємо їх.

К. Теличко

НАШІ ОСЯГИ В КАНАДІ Й НАШЕ МАЙБУТНЄ

У кожній спільноті є три категорії людей. Перша категорія складається зі звичайних людей, що не виявляють до нічого великої ініціативи, тягнуться за обставинами, не дуже турбуються громадськими справами й байдуже ставляться до майбутнього. Їх філософія — якось воно буде, бо ще ніколи так не було, щоб якось не було. Ця категорія людей становить переважну більшість спільноти. Це звичайні маси народу.

До другої категорії, яка є значно менша числом від першої, належать люди, що цікавляться життям, турбуються громадськими справами, віддають їм немало свого часу, сили й грошей. Вони стараються пристосуватися до обставин, якщо ті обставини сприятливі, або боряться з ними, якщо вони шкідливі. Вони проявляють трохи ініціативи, приймають нові ідеї і стараються просунути їх між маси народу, щоб ті маси не спали. Цю другу категорію людей називають основою суспільства, бо це громадські діячі, що несуть на своїх плечах тягар громадського життя.

Третя категорія людей є ще менша. Вона складається з одиниць — ідеалістів, мрійників, поетів, письменників, редакторів та інших творчих одиниць. Вони не вдоволяються досягнутими здобутками, а все змагають до вершин. Вони не звертають уваги на матеріальні справи, на маєтки, не пильнують господарства і часто навіть занедбують свої родини. Вони підносяться понад горизонт, наче літають понад хмарами й шукають нового сонця, нових ідей, нового духового багатства. Коли дві перші категорії, придбавши матеріальні достатки, пильно їх бережуть і не радо ними діляться, то третя категорія — творці і власники духового багатства, щедро роздають свої духові скарби, а то й навіть напрошуються з ними. Не дивно, що звичайні люди вважають людей третьої категорії диваками.

Щаслива та спільнота, що має добре зарепрезентовані другу й третю категорію людей, і щаслива була перша імміграція українців у Канаді, що мала їх.

Друга й третя імміграція іноді згідливо висловлюються про першу імміграцію, що нібито вона складалася

тільки з неосвічених "заробітчач". Це правда, що люди першої імміграції не мали вищої освіти і не всі були національно свідомі. Але таке саме можна сказати про маси народу на рідних землях у тих самих часах. Про перших іммігрантів можна сказати, що вони під багатьома оглядами перевищували своїх земляків на рідних землях, бо це були люди відважні; вони проявили здоровий розум, витривалість і чесність, а головню такими були ті, що осілися на фармах і жили компактними колоніями своїми формами життя. Неодин банкир казав, що воліє позичити гроші українському іммігрантові навіть без векселя, ніж декому іншому на вексель із запорукою ручителів, бо він знав, що наш іммігрант чесний, що його слово святе і він заплатить свій довг скоріше, ніж не-українець, що підписав вексель.

Перша українська імміграція мала тривкі моральні основи й здоровий глузд. Вона мала те, що треба було мати, і робила те, що треба було зробити. Вона видала з-поміж себе провідників-ідеалістів і відданих громадських діячів. Уже 1902 р. появились такі провідники, як **Геник, Негрич, Бодруг, брати Бачинські** та інші, що спромоглися поставити спротив римо-католицькій церкві, яка робила все можливе, щоб златинізувати греко-католицьку церкву і взяти контроль над українськими поселенцями. Вони навіть пішли далеко далше, ніж американські українці, бо зірвали з Римом і оснували свою незалежну церкву. Хоч ця церква не відіграла поважної ролі, але вона рішуче стримала латинізацію греко-католицької церкви на довгі роки.

Майже одночасно з тими, що провадили боротьбу на церковнім полі, появились інші ідеалісти, що з посвятою кинулися до культурно-освітньої праці між маси народу. До цієї групи належать **Тарас Ферлей, Василь Кудрик, Ярослав Арсенич, Петро Зварич, Василь Чумер, Петро Войценко** та інші. Завдяки цим одиницям манітобський уряд заснував 1905 р. "Рутеніян Трейнінг Скул" для вишколу українських хлопців на учительські посади. Кілька років пізніше, а саме в 1910 р., почав виходити "Український Голос", перший український часопис видаваний українцями, який пропагував ідею полягати на власні сили в усіх ділянках українського життя, творити життя своїми силами, а не чекати на допомогу римо-

католицької, московсько-православної або протестантської церков. Ці церкви справді помагали українцям, маючи в тому свою ціль, але тогочасні українські провідники чужу допомогу відкидали.

Назва "українець" була в тих часах новою для української спільноти, яка привикла називати себе назвою території, з якої хто походив, отже "галичани", "буковинці", "австріяки". Тоді терміни "русин", "руський" були ознакою найбільшої поступовости. Воно ще найкраще означували нашу національність, але ці терміни швидко змінилися на "українець", "український". Кличі "Українського Голосу" — полягати на власні сили — й розбудувати своє національне життя були такі нові і невтерті, що могли нагадувати научку про вола, що ціле своє життя тягнув ярмо, а тут нараз хтось сказав йому те ярмо скидати

Під впливом тих кличів почали зростати народні дома, а в них бібліотеки й читальні, які в протягу десять років дійшли до чотирьох соток. Ці народні дома й читальні були справжніми осередками нашого культурного життя. Це були розсадники національної свідомости і в них почалося перетворення галичан, буковинців, австріяків на свідомих українців.

Зі збільшенням числа українських учителів у державних народних школах українці в Канаді почали відчувати свою силу. Коли манітобський уряд скасував двомовну систему і закрив семінар у Брендоні, українці, йдучи за гаслом "полягати на власні сили", відкрили 1915 р. Бурсу ім. Адама Коцка у Вінніпегу і Бурсу ім. Митр. Шептицького у Ст. Боніфас, а ще рік пізніше Інститут ім. П. Могили в Саскатуні, а наступного року Інститут ім. М. Грушевського в Едмонтоні. В боротьбі за контроль над Інститутом ім. П. Могили почалася т.зв. "церковна боротьба", постала Українська Греко-Православна Церква в 1918 році, до якої горнулися національно свідомі українці скрізь у Канаді. В 1926 р. заіснувала перша всеканадійська жіноча організація — Союз Українок Канади. Рік пізніше зорганізовано першу світську організацію — Союз Українців Самостійників і молодечу організацію, що пізніше прийняла назву Союз Української Молоді Канади (СУМК).

Юліян Стечишин

ЙОГО ЖИТТЯ БУЛО ДЛЯ НАС УСІХ БЛАГОСЛОВЕННЯМ

Слово проф. К. Г. Андрусихина, виголошене в неділю,
27 лютого 1971 р., в Саскатуні, під час відзначення
першої річниці з дня смерти св. пам.

Юліяна Стечихина

Між українцями, що прибули до Канади від початку нашої іміграції до цього часу, можна певно ствердити, що сл. пам. адвокат Юліян Стечихин відзначився блискуче майже в усіх ділянках культурної праці нашої суспільності в цій країні. Навіть ті, що не раз не погоджувалися з його взнеслими ідеями, відчували бодрість його духа і невтомність його активності на освітньому полі нашого життя. Позитивні результати його невпивного діла яскраво бачить в теперішній хвилі так наше старше, як і молодше покоління, а особливо доростаюча тепер молодь, для якої він посвятив так багато своєї уваги й енергії.

Покійного Юліяна Стечихина я знав особисто майже чверть століття. З того часу наші взаємні стосунки все були щиросердечно дружніми. Я уважав його не лише як народного провідника, але й рівнож як чільного науковця, який всіма своїми силами пробував піднести нашу спільноту на найвище можливий щабель і між різними національностями, що живуть поруч нас в цій державі. В цьому напрямі він був одним з наших високих авторитетів.

Ще перед моїм прибуттям до цього, так би мовити, його столичного міста Саскатуну, я знав, що він очолював тих, що стояли в проводі акції заведення української мови й літератури в Саскачеванському Університеті. Була це праця, яка вимагала не лише витривалости, але й дипломатії. Все ж таки, мимо всяких труднощів, він, разом з провідними людьми інших організацій, поборов усе те, що стояло на перешкоді цієї справи і довів до того, що в нашому університеті засновано курси українознавства. Саскачеванський Університет став першою науковою інституцією на американському континенті, в якій почались виклади української мови. Перед тим не можливо було й повірити, щоб щось подібне могло статися. Але, як бачимо, мрія перетворилась в дійсність.

За прикладом нашого університету пішли й інші канадські університети, які й собі почали заводити укра-

їнську мову в склад славістичних студій. Усьому тому дало почин наше Саскатунське громадянство, якому додавав завзяття цей великий чоловік, перед духом якого ми сьогодні з вдячністю клонимо голови в пошані за його працю для загального добра.

Коли мене призначено на пост викладача української мови при тутешньому університеті, передо мною стояла велика трудність, яка майже унеможливила мені почати навчання цієї мови, а це — брак відповідних підручників, особливо граматичного, з яких українські студенти могли б черпати знання мови їх батьків. Приїхавши сюди, я був незвичайно піднесений на душі, коли я довідався, що Юліян Стечишин не лише підготовляв ґрунт на заведення студій українознавства, а рівнож компілював в англійській мові українську граматику, без якої, очевидно, не можливо було обійтися. Писав він і статті, памфлети і книжки на різні організаційні теми, але його **Українська Граматика значно перевищала усі його твори. Вона стала для нього дійсним монументом.**

Безперечно, ця Граматика зложена науково і, в моїй опінії, має право займати високе місце між різномовними граматиками, що появляються, або вже появилися, так на цьому континенті, як і на європейському. **Про її вартість можна судити хоч би на підставі того, що від часу її публікації, поперх двадцять років тому, жодний український науковець не зміг видати кращого граматичного підручника.** Навіть коли б таке сталося, що в будучності хтось здобувся б на подібний твір, все таки даний компілятор мусів би базуватися на Граматиці Юліяна Стечишина.

Мені відомо, з яким запалом, і з якою завзятістю він працював над нею. Одною з його прикмет в цьому ділі було те, що він не все задовольнявся тим, що складав в одну цілість. Не раз я бачив його заклопотаним відносно одного чи то іншого граматичного правила. Усі ті труднощі він, однак, переборював і удосконалював зміст своїх лекцій так, що кінець-кінців ми сміло можемо гордитися цим трудом його ума. **Я певний, що тут до помочі йому часто ставала його мила дружина, пані Савеля, яку ми рівнож зачисляємо до знавців української мови.** І їй належить похвала за її частинне співробітництво в цій праці.

Не можна замовчати факту, що вони обоє, в кількох минулих роках, були заангажовані університетом як викладачі української мови. Досконало розуміючи систему після якої він складав свою Граматику, Юліян Стечишин у своїх викладах добачував певні недогляди, які він в пізніших виданнях виправляв. І це значно підвищувало ціну його твору. Був він до тієї міри скрупулянтний, що він і досі виправляв би його, якщо б не прийшов йому неумолимий кінець життя.

Ну, що ж? Життя проминуло, але осталося те, що в житті він виконав. А виконав він те, для чого потрібно було небуденної енергії, знання і самопосвяти. Ними він не скупив, бо знав, що він працював для загального добра народу, з якого він вийшов. І за це нарід повинен бути йому вдячний і велично споминати того духа, яким билося його серце. Бо той дух не загинув. Він нетлінний.

Серед канадських українців пам'ять про цього науковця буде зареєстрована світло, і в цій світлі процвітатимуть душею ті, яких учителем він був, як також і довгі покоління українців на американському континенті.

Дай, Боже, щоби хтось з наших молодших заповнив цю прогалину, що сталася в нашому житті, коли сл. п. Юліян Стечишин перенісся у вічність. Хай доля щастить нам, щоб його наступник був перейнятий тими прикметами і чеснотами, якими за життя був обдарований цей незамінимий чоловік, перед ідеалом якого ми під час цього смутного спомину схилиємо наші чола.

Жаль стискає серце, коли подумасмо, що вже нема його між нами. Все ж таки ми дякуємо Господеві, що Він хоч тимчасово дав нам цю людину, від якої ми одержали стільки радісних хвилин, стільки організаційного хисту, стільки надій на кращу будучність для нашої молоді в задержанні мови і народніх звичаїв їх батьків.

Сердечно кличу: Його життя було для нас усіх благословенням!

ТОВАРИСТВО ПРОСВІТА — УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ У ВАНКУВЕРІ, Б.К.

Перше Українське Товариство національного характеру у Ванкувері в Брит. Колумбії "Просвіта" було започатковано в 1923 році, яке 4-го серпня 1929 змінило назву на Т-во **Український Народний Дім** та увійшло в склад Союзу Українських Народних Домів. До того часу у Ванкувері існували різні товариства. Почавши від Українського Клубу (1906), Товариства Боротьба (1907), та інші до 1923 р.

Поза Ванкувером товариства існували в різних місцевостях, майже всі вони були різних соціалістичних поглядів та були відділами соціалістично-демократичної партії Канади. Через сезонну працю в лісовій індустрії та копальнях і переходовий робітничий елемент їх діяльність існування була по кілька місяців, сезонно та на папері.

Найдовше існуюче було Укр. Просвітно-робітниче Т-во ім М. Січинського в Госмер, Б.К. (започатковане 1908 р., існувало близько 3 роки). Ілія Кириак, автор книжки "Сини Землі" був один рік секретарем того товариства.

КРИСТАЛІЗАЦІЯ ПОГЛЯДІВ

1920 р. до Ванкуверу приїхали (кол. учителі на перміт) Іван Рабчак і Петро Жарий. По певній кристалізації політичних поглядів прийшло до повного розколу на два табори в на половину існуючим драматичним Т-ві ім. Винниченка. В 1923 р., вище згадані започаткували перше національне Т-во ПРОСВІТА. В початкових роках, через мале число членів (8—12), брак сталої праці у Ванкувері, та через сильно вкорінений радикалізм та шкідливу пропаганду соціалістів, діяльність т-ва була дуже утруднена та повільна, хоч й постійна.

В загальному, праця зосереджувалася довкола скромних святкувань національних свят а часом звужувалась до прочитання доповідей на тему дня, тижневих культурно-освітніх сходин, забав, влаштувань вистав одноактівок, а пізніше із зростом сил, поважних драм та оперет. Зі зростом членства, культурно-освітня праця поширювалася, і цим положено тривалий ґрунт, на якому вирости інші організації, неначе з одного зерна — велике дерево.

Початкова громадська праця виконувалася в приватних домах, пізніше у винаймлених приміщеннях, на Фрейзер в Еш гол, Сідер котедж гол, та під ч. 875 Е. Гейстінгс за ІНІЦІАТИВОЮ ЧЛЕНІВ ПРОСВІТИ ПОСТАЛИ ТА ГУРТУВАЛИСЬ ПРИ Т-ВІ ОСЬ ТАКІ ГУРТКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ: 1925 р. Хор започаткував І. Рабчак, продовжували: П. Павлюкевич, Т. Павлишин, М. Гуменюк, В. Ільчук та інші. 1926, Рідна Школа учитель П. Жарий, 5—6 дітей, 1927, Струнна оркестра — М. Гуменюк, Драматичний Гурток — режисери Ф. Богдан пізніше П. Мельничук та інші. 1927, Відділ Взаємної Помочі ч. 20 зап. Ф. Богдан, це т-во перших 10 років брало повну участь в громадській праці, для того започаткувало бібліотеку, яка має тепер понад 9700 томів книжок.

Рік 1929, Жіноче Т-во Рідна Школа яке в 1933 р., увійшло в склад СУК як відділ ім. Л. Українки. 1930, Школа Укр. Танків, 38 танцюристів, платили по 50 ц. місячно, Михайло і Анна Сороки-інструктори. 1936, молодече Т-во Зоря, яке згодом увійшло в склад СУМК відділ ч. 108 ім. С. Петлюри, того ж року Комітет Спільної Громадської Праці — Ф. Богдан — голова, Н. Москалик — секретар.

1937 9-го травня, Укр. Православна Громада із 22 членами, Й Ясенчук — гол. І. Шевчук — секр. 1938, Союз Бувших Укр. Вояків А. Щербак — гол. П. Гарасимчук — секр. 1938, Союз Бувших Укр. Вояків А. Щербак — гол. П. Гарасимчук — секр. 1939, Координаційний Комітет для помочі Карпатській Україні, Влаштувань Державних Свят та демонстрації проти Польського Терору, в який ввійшли представники усіх організацій та обох церков. Н. Бартман — гол. (студент університету) П. Ширецький — секр. Діяльність цього комітету прискішила започаткування відділу К.У.К. у Ванкувері 27, березня 1941, о. Д. Кирстюк — гол. о. Т. Допко ЧСВВ — секр.

ПРИМІЩЕННЯ

До 1941 р. вище згадані угруповання приміщувалися при УНД. Того року УПГромада закупила сконфіскований большевицький дім під ч. 805 Е. Пендер і до нього перенеслися УНД і союзні організації. Останні зміни в приміщенні УПГ зайшли в 1946 р. з переходом до теперішнього церковного будинку під ч. 154 Е. 10-те авеню. Тут

вся культурно-громадська і релігійна праця зосереджується спільно в розбудові православного громадського життя. **НАЙАКТИВНІЙША ДІЯЛЬНІСТЬ УНД** (понад 60 членів) була між роками 1926 до другої світової війни і приїзду повоєнної іміграції. Не було тоді телевізії, не було чим їхати на "голідеї", існувало безробіття, членство сходилося навіть кілька разів в тиждень, приготувляли різні вистави, концерти. Стало брали участь у міжнародних фестивалах, хорових виступах на радіо, "Pacific National Exhibition" участю вистав флотами.

Кожного місяця в році відбувалося по кілька імпрез. Тоді і жертвенність на церкву і народні цілі була поважна. Під час війни і пізніше заіснували інші організації з кращими силами, добрі заробітки, та розкішне життя довели до зменшення членства і діяльності УНД. Помило того в 1974 р. В. Єлиняк — голова УНД від 1972, розпочав кампанію та дістав ґрент на поширення бібліотеки (яка побільшилася до 1145 томів під постійним доглядом бібліотекаря Ф. Богдана) та на започаткування збірки фотографій до історії українців в Б.К., відфотографованих із газет, календарів та інших джерел; 1998 знімок в 3-ох томах, почавши від 1985 р., які впорядковує бібліотекар, це лишитья цінною пам'яткою існування УНД. Під час 5-річного ректорства в Інституті св. Івана в Едмонтоні голови УНД В. Єлиняка, членство зменшилося до 7 осіб. Немає виглядів на дальше існування, тимбільше, що у Ванкувері існує відділ Т.У.С. від 1944 р. **НА НАДЗВИЧАЙНИХ ЗБОРАХ** 7-го жовтня 1984 року по 61 році існування Т-ва Український Народний Дім рішено розв'язати.

Оставшу бібліотеку і Історію українців Б.К. в образах подаровано до бібліотеки при Т-ві Взаємної Помочі, яка тепер начислює 9744 томів книжок.

Колишні голови Т-ва УНД: В. Москаль, П. Мельничук, П. Жарий, К. Лаховецький, І. Мельник, А. Щербак, П. Гарасимчук, П. Турко, Й. Ясинчук, І. Горудко, В. Новосад, І. Куліш, В. Лака, І. Торупка, І. Рабчак, Василь Книгніцький і В. Єлиняк.

Цей перегляд передаємо до загального відома в пам'ять відійшовших у вічність — згаданих і не згаданих піонерів укр. організованого життя у Ванкувері.

Василь Єлиняк — Форвін Богдан

ДІМ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ІМ ГЕН. Р. ШУХЕВИЧА-ЧУПРИНКИ В ЕДМОНТОНІ

Найновіша масова імміграція, що прибула до Едмонтону після другої світової війни, застала тут добре організовану і активну українську громаду. Крім церков і релігійних організацій діяли тут громадські, культурні і наукові установи. Всі вони об'єднані у відділі КУК творили один з визначніших центрів українського життя в Канаді. Прибулі до Едмонтону нові поселенці включилися до тих установ, оживили їх працю і багато з них стало провідними їх членами. Однак політична наснага старо — і ново-прибулих в дечому різнилась. Нове покоління, що виростало в Україні між двома світовими війнами, пересякло ідеями визвольних змагань і вільної, відродженої в 1941 р. української держави. Великий вплив на формування його світогляду мала ОУН. Це саме дало причину заснувати в Едмонтоні Організацію Українського Визвольного Фронту.

Так постала Ліга Визволення України, ОЖЛВУ, Спілка Української Молоді, Товариство б. Вояків УПА і інші. Постали вони не як конкуренційні організації, а радше як доповнення до вже існуючих. ОУВФ в Едмонтоні знайшли досить вигідне приміщення в УНДомі, а згодом також в аудиторіях парафій св. Йосафата і св. Юрія. На більші імпрези рентовано публічні театри, шкільні аудиторії і т.д. Коли, наслідком пожежу в 1968 р., УНДім став нечинним, рішення придбати власну обширнішу домівку. В той час ОУВФ мали вже дещо придбаних фондів. За них закуплено в 1964 р. 16 акрову площу коштом \$45,000. а в 1971 р. покликано до життя окремих комітет, що займався плянуванням і збиранням фондів. До дирекції корпорації наспіли тоді пропозиції будувати в Едмонтоні один репрезентативний український центр силами і для потреб усіх організацій. У спільних переговорах брали участь: ЛВУ, парафії св. Йосафата і св. Юрія, Централь Українців Католиків, УНДім, УНО, Пласт. Питання плянування, спільної адміністрації, а головню фінансів натрапили на великі труднощі і не увінчалися успіхом.

Так, весною 1973 р. приступлено до будови домівки власними силами. Першу частину до певної міри доходо-

ву, викінчено в листопаді тогож року. Дня 10 листопада 1973 р. відбулось врочисте відкриття. Акту посвячення довершили Владики Преосв. Ніл Саварин і Преосв. Єфрем Кривий, що гостив тоді в Едмонтоні в асисті оо. Ю. Ковальського, В. Тарнавського і М. Нички, а офіційно відкрив прем'єр Альберти П. Логід, що прибув в асисті мін. культури Г. Шміда і мін. Вищої Освіти д-ра А. Гоголя. Управу міста репрезентував мейор д-р І. Дент, федеральний уряд посла Лямберт і д-р П. Євчук.

В рік пізніше 10 листопада 1974 р., відбулось відкриття другої частини. Кошти будови з устаткуванням виносили кругло 2 мільйони. Завдяки жертвенній безплатній праці членства і вмілій господарці управ, зятягнені довги сплачено протягом 4-х років. Одиною допомогою зі зовні була дотація провінційного уряду у висоті 70,000 дол.

В ДУМ приміщуються і ведуть працю по своїх ділянках: Ліга Визволення України, Об'єднання Жінок Ліги Визволення України, Спілка Української Молоді (СУМ) Т-во УПА, Братство Дивізійників, Т-во Сеньйорів, Рідна Школа, Хор "Верховина", Танцювальний Ансамбль "Дунай", Курси Танців. Просторе і модерно вивінуване приміщення ДУМ створило сприятливі умовини для поширення і поживлення їхньої праці. Сумівська молодь (суменята, молодше і старше юнацтво) відбуває свої програмові сходи в окремих кімнатах, в світлиці сходиться на дискусійні і розривкові вечірки. В спортовій залі відбуваються постійно руханкові вправи і змагання з другими організаціями. Спільними силами організацій, що приміщуються в ДУМ, уряджуються тут кожного року святочні імпрези присвячені історичним подіям як: Акт 30-го червня, Свято героїв, Свято Покрови — УПА. Святочними академіями відмічується річнічі смерти ген. Шухевича-Чупринки, провідників ОУН Є. Коновальця і С. Бандери.

Крім святочних імпрез відбуваються дискусійні доповіді і віча присвячені подіям на Україні, праці ОУВФ, справам українського іміграційного життя і світовій політиці. Заходом едмонтонського Відділу ОУВФ вислано багато петицій до урядів Канади і Америки, Об'єднаних Націй, Міжнародного Червоного Хреста і Амнесті Інтернаціонал в обороні переслідуваних в Україні. ДУМ став

догідним місцем для з'їздів-конференцій Організацій Українського Визвольного Фронту Західної Канади. Такі з'їзди відбувались в Едмонтоні в рр. 1961, 1976, 1979, 1982 і 1985. У них беруть участь голови і представники центральних управ, і делегати осередків Едмонтону, Калгарі, Ріджайни, Ванкуверу, Летбрідж, Саскатуну, Вінніпегу і Тандер Бей.

Хоч ДУМ служить у першій мірі ОУВФ, то з нього користають доривочно також інші організації, як: КУК, ЛУКЖ, Пласт, НТШ і Клуб Професіоналістів і Підприємців.

Останньо ДУМ закупив коштом \$45,000 — площу над озером Гул (Gull) на влаштування літньої оселі для молоді. Виготовлено вже пляни на впорядкування площі і конструкцію будинків. Предбачені кошти — \$5000,000. — Адміністрацію і виконання плянів перебрали осередки СУМ Едмонтон і Калгарі. Посвячення площі відбулось 9 червня, 1985 р.

Д-р Василь Гирик

ЯК МИ ЙДЕМО ДО ПЕРЕМОГИ

1. Ми не стоїмо на місці

НІЧОГО на світі не стоїть на місці. Все рухається. Розвивається або занепадає. Та й український нарід не стоїть на місці. Та чи поступає чи занепадає? Чи постійно ослабає під гнетом сусідних пануючих народів, чи скріплюється?

Хто поверховно думає, тому здається, що от, мовляв, українці були здобули собі самостійну державу у роках 1917—1918, і втратили. Здається, що український Народ знаходиться тепер у ще гіршому поневоленні, як до 1917 року, бо до того часу був він тільки під Росією та Австрією, а тепер панують над ним і Росія, і Польща, і Румунія, і Мадярщина. Та чи справді у гіршому тепер положенні український народ, як до 1917 року?

Пройшло вже 20 років від революційного зриву українського народу, щоб оснувати свою державу. Багато води проплило за той час. Багато й наш нарід пережив. Майже одно покоління пройшло. Маємо вже мільйони молоді, що виросла у пореволюційному часі. Маємо вже

до діла з відмінним типом українця. Старі наші вожді у затінок відходять. І яка ж та нова, теперішня Україна?

2. Нова Україна

Більше тепер на Україні такого населення, що народилося й зросло по першій російській революції 1905 року, і власне головна сила проводу на Україні знаходиться у руках людей, які або зовсім не пам'ятають давніх царських часів, або пам'ятають тільки як сон-казку з дитячих літ.

А старе покоління, яке народилося, зросло й переживало останні десятиліття царського правління, вже тільки живе споминами, у затінку. Стало воно вже слабшою половиною українського народу, і, напевне, не воно вже піднесе боротьбу за визволення України.

На молодь українську можна тепер покладати надії. Що та молодь зробить, так і буде.

3. А яка ж та Нова Україна?

Те покоління українців, що стоїть при проводі тепер на Україні, вже змалку вчилося української мови, читало твори з української літератури, читало бодай дещо з Шевченкового "Кобзаря" та з дня на день чуло розмови, лекції, навчання про комунізм, радянський лад, про Леніна, Сталіна, і тим подібне. Хто ж попав до вищих шкіл, там вже більше навчали з російської літератури, а в найвищих школах було ще більше впливу російської культури.

Та коли українська дитина вже змаленьку чує українську мову й пісню від матері-батька, коли в школі навчиться читати по-українськи, і коли ще й прочитає дещо з Шевченкового "Кобзаря", то це все лишиться нестертим у її серці до кінця життя. Все, що ми читаємо, та чого вчимося пізніше, остається тільки знанням, але не відчутю серцем-душею, мудрістю життєвою. По 15 року життя людина головно збільшує засіб свого знання і вже дуже мало поглиблюється. Все, що найдорожче для нас, найглибше відчуте, найбільш зворушливе, — те набуте до 15 року життя. Тож душу в українця вже неможливо відобрати по 15 році життя. Хто став українцем, хоч би й напів свідомим, до того часу, той не перестане ним бути.

Тож можемо бути певні, що на Україні тепер знаходяться великі кадри української молоді, що і думає і

відчуває по-українськи, хоч і має відмінні погляди на життєві справи, як давніше покоління українців. І можемо бути певні, що велика частина тієї нової української молоді прагне визволення України. Про це говорять хоч би й самі натяки з СРСР про арешти і між молоддю Комсомолу на Україні за ширення, мовляв, шкідливого націоналізму, петлюрівщини, тощо.

4. Україна воскресла у серцях молоді.

Стільки свідомих українців та українок, як тепер є, ще не було на Україні від часів Хмельниччини. Та, можемо бути певні, що є на Україні, як і завжди були, й тисячі байдужих, несвідомих, а то навіть і зрадницьких та продажних "малоросів". Оце ті, що помагають москалеві господарити на Україні. Та не такі люди мають силу об'єднуватися й організовано шкодити своєму народові. Коли прийде до нового зриву на Україні, то почне його непродажна, збавлена молодь, але та, що серцем відчула життєдатну правду про Україну з Шевченкового "Кобзаря", з українських пісень, з давніх переказів, з історичних пам'яток на Україні.

Так, Україна воскресла й живе тепер у сотнях тисяч шкільної молоді та й в мільйонах сердець їх братів та сестер. За минулих 20 літ мільйони українців стали свідомі свого національного походження та спільноти.

Національно освідомився український нарід на всіх своїх землях: на Радянській Україні, на Західній Україні, в Бесарабії, Буковині та в Карпатській Україні.

5. Молода Україна жде.

Молода, свідома Україна тільки чекає тепер сприятливої хвилини до нового зриву. А напруження в Європі збільшується. Кордони тріщать. Стара мапа Європи не може держатися купи тепер. І хоч як стараються ті, що їм вигідно з старою мапою Європи, склеїти свої сили до купи та зберегти під своїм пануванням чужі народи, то скорше чи пізніше противні їм сили наберуть стільки снаги, що поторощать всі штучно створені кордони і перебудують Європу більш справедливо.

От-от наспіває хвилина, коли український нарід сколихнеться знов, і знову кинеться до будови своєї самостійної держави.

6. І Україна встане.

І напевно Українська Держава створиться вже в скорому часі. Та який лад буде та Нова Україна мати, про це не на часі говорити. Для нас всіх тепер найголовніше те, щоби Україна визволилася з-під панування сусідніх народів і стала самостійною. А лад на Україні буде такий, якого найбільше людей на Україні забажає.

О. Івах,

(“У.Г.” 21 вересня, 1939)

ЧАР ШЕВЧЕНКОВОЇ ТВОРЧОСТИ

Свого часу у Києві в моїй присутності між письменниками Миколою Вороним і Спиридоном Черкасенком велась розмова про Т. Шевченка. При тому С. Черкасенко тримав в руках “Кобзар” Шевченка і прочитав:

Реве, стогне хуртовина,	Та сліз більш немає.
Котить, верне полем;	Подивилась на дитину:
Стоїть Катря серед поля,	Умите сльозою
Дала сльозам волю.	Червоніє, як квіточка
Утомилась заверюха,	Вранці під росою.
Де-де позіхає;	Усміхнулась Катерина,
Ще б плакала Катерина,	Тяжко усміхнулась...

Прочитавши цей уривок, Черкасенко звертається до Вороного:

— Скажи мені, Миколо, чим ти поясниш, що оцей коротенький і такий простенький кусничок так глибоко зачіпає душу людини, так зворушує, що спокійно його не можна читати? Правда, в нім малюється непереможна стихійна сила заверюхи в зимі, і цій силі протиставляється повна безсилість і безпомічність одинокої серед цієї суворої природи жінки та ще й з малою дитиною. Але дивись, як глибоко тут поет змальовує почуття матері серед цього виру суворої природи. Подивилась на дитину й забула за все... за холод, за бурю, за свою безпомічність, за все... бо вона **мати**. В чім оця краса таких простеньких і разом глибоких слів, у чім їх чар? А таких місць у Шевченка багато!..

Микола Вороний задумався... Питання просте, зовсім зрозуміле, повстало перед ним несподівано. Пройшло

кілька хвилин мовчанки. Нарешті, Вороний схвильовано промовив:

— Стихія, брате! Стихія... Тільки цим можу пояснити ту силу і той чар, що пливе з його творів.

— Добре, Миколо. Нехай у цім прикладі — стихія. Але ось маєш другий приклад.

І смеркає, і світає, День Божий минає, І знову люд потомлений, І все спочиває. Тільки я, мов окаянный, І день і ніч плачу На розпуттях велелюдних	І ніхто не бачить, І не бачить, і не знає; Оглухли, не чують, Кайданами міняються Правдою торгують, І Господа зневажають...
---	--

— Так, Спіро, і тут стихія...

— Що ж тоді ти розумієш під стихією у творчості Шевченка?

— Що? Оту величезну і непереможну силу духа, отой колосальний гін до вищої правди, щоб здобути її й дати своєму стражденному народові, отой запал Прометей стати перед самим Богом і з його Престола взяти той вічний вогонь і ним переродити свій нарід, щоб з раба став паном, — оце й є вияв отієї стихії...

— А чи ти думаєш, Миколо, що однієї стихії досить, щоб таку величезну місію для народу свого виконати? Та ж стихія духа — це сліпий порив... Та ж потрібний ще й величезний розум, щоб свої думки оформити, щоб вони нас так чарували.

— Маєш правду, Спіро. Я ще більше скажу: не тільки мати розум а й велике знання історії, мистецтва, філософії, природи... І Шевченко все це мав. А найголовніше — мати здібність збагнути найглибшу суть **отієї політичної волі свого народу** до свого власного життя, збагнути історичне призначення свого народу. А одним розумом того не досягнеш. По-за чистим знанням у Тараса Шевченка було і ще щось таке, чого ні я з тобою не маємо і ніхто інший не має... Тільки один великий Тарас ту глибинність посідав. І ця його здібність (його лиш одного!) і є ота стихійна сила **генія**, що нас усіх дивує, що нас

усіх чарує, що усіх заворожує, і ми всі стоїмо перед ним, як перед Пророком,

”хто все знає..., хто все чує:

Що море говорить, де сонце ночує...

Один він ... (між нами), як сонце високе...

І оця сила його природи і є ота стихія його творчого духа.

— Так, Миколо, я розумію тебе, що силу генія не викличеш розумом. Та і знання тоді непотрібне, коли геній, як ти кажеш, ”все знає і все чує”.

— Ні, брате, знання потрібне і для генія. Стихійна сила, як ти вже сказав, сама по собі — сліпа сила. Вона сама по собі може творити і добро, і зло. Але попри того, вона мусить мати й **високу мету**. І таку мету Шевченко мав уже від дитинства. Пам’ятаєш — у ”Гайдамаках”?

Давно те минуло, як, мала дитина,
Сирота в ряднині, я колись блукав,
Без свити, без хліба, по тій Україні...
Давно те минуло, як тими шляхами,
Де йшли гайдамаки — малими ногами
Ходив я та плакав, **та людей шукав**,
Щоб добру навчили...

Бачиш, Тарас від дитинства **стихійно** тягнувся до добра і персоніфікував його в **мистецтві**.

Тільки Тарас інакше мислив, інакше шукав правду, ніж усі. Він уже тоді бачив її в мистецтві. Як вона оця мета його, оця його Правда повстала? З науки? З виховання? Ні,— спонтанно з душі, з його небуденної вродженої природи! Ми всі вийшли з науки! Тарас, як Дух Святий з Божого веління, з природи.

— Тоді, Миколо, не треба було йому вчитись?

— Ні, брате, треба вчитись, але так, щоб напереді науки стояла перед людиною, як перед Тарасом, **ота Правда**. Тоді з неї повстане і свобода: **Пізнайте правду і правда вас визволить...** Пам’ятай, Спіро, оці глибокі і правдиві слова Св. Письма. Шевченко їх пам’ятав, і вони освітлювали путь його через ціле його життя.

Чистота мистецтва, Правда, що опанувала душу Тараса від дитинства, висока ідея свободи для народу і себе, устремління до краси природи і краси національного духа, віра в силу і правдивість, що **Правда України оживе**

й Україна встане. Оце все і є ті духові сили, що їх не навчить ніяка наука, коли їх нема в душі людини від природи. І от, оця глибинність правди Шевченка і є отой чар, що всіх нас заворожує і пориває до життя і визвольної боротьби нашого народу, бо та стихія є плоть від плоті і кров від крові українського народу.

І коли нарід дав нам Шевченка, це є доказ, що і нарід наш ту силу посідає і відродиться до кращого, свободного і самостійного життя. Так, Спіро, відродиться! І ми всі повинні в це відродження вірити і для нього працювати.

Л. Білецький.
(“У.Г.”, 5. 3. 1952)

ПОСТУП УКРАЇНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЦІВ У ЗАХІДНІЙ КАНАДІ

Важкі початки

Вже минуло 90 років від того часу, як українці почали поселюватися в Західній Канаді. Початки того поселення були дуже важкі та, що нинішнє покоління українських поселенців не хоче вірити, що їхні прадіди, діди та батьки переживали злидні та жили ”в голоді та холоді”. Наші поселенці почали приїздити до Західної Канади в найважчих часах її початкового розвитку, одначе вони, не лише зуміли перемогти важкі умовини прожитку та прокормлення своїх дітей, але до того ще виховали своїх нащадків у великій любові й пошані до всього свого рідного та навчили їх дорожити землею. Всі вони, враз зі своїми дітьми та внуками, стали синами й дочками землі, про що прекрасно пише в своїй книжці ”Сини Землі” наш канадський письменник Ілля Кириак. Хоч їхні початки на фармах були таки дуже важкі, то вони довели свої господарства до теперішнього стану так, що сьогодні збирають обильні плоди з тої землі, а їхні внуки, а може й правнуки проживають у достатках.

Ще донедавна оповідали мені наші гомстедовці таку історію: ”Пішли ми на свій гомстед, викопали землянку, влаштувалися в ній, чоловік пішов на роботу, а я осталася сама з діточками в тій ямі. Нераз я лишала дітей ще сплячих, а сама ранком ходила збирати коріння, які мали в собі лічничі прикмети. Я їх мила, сушила та міняла в

крамниці за хліб та молоко й тим годувала дітей, бо чоловіка не було вдома місяцями.

Чоловік довго-довго працював, заки заробив на корову та кількоро поросят. З тим заробітком він повернувся додому. Ми зліпили хату й були щасливі, що вже нарешті могли зайти жити до своєї хати. Як ми вже осілися в хаті, чоловік пішов знову на роботу, а я осталася з дітьми вдома. О тяжке було це життя! Я й далі збирала корінці, щоб було на прожиток для дітей, та корчувала ліс та городець. Ох, нераз приходилось мені сидіти голодній і в холоді з дітьми, а коли важкою працею роздобула дещо гроша і купила якийсь крам, то треба було милями його на плечах нести до хати. Коли ми вже заробили трохи гроша — я на збиранні корінців, а чоловік на роботі, ми придбали деяке устаткування до хати, докупили більше худібки та взялися до корчування ліса на поле під управу пшениці. Так викорчували ми кільканадцять акрів і вже сіяли пшеницю. Потім стало нам уже краще жити. Чоловік уже був удома, ми працювали спільно на нашій господарці, щораз ми докуповували більше землі й нам ставало щораз та легше жити. Вже й наші діти попідростали та стали нам помагати в праці.

Нове покоління

Всі наші діти осіли на землі, господарять, але вже не бідують, як колись ми бідували з моїм чоловіком. Вони вже мають сотні акрів урожайної землі й уже не їздять кіньми чи волами, але особовими та вантажними автами. Вони вже теж не корчують руками дерев та корчів й не копають землі рикалем, як я копала колись зі своїм чоловіком. Вони вже мають модерну машинерію, якою орють, сіють та збирають і молотять. І так за кількадесять літ ми з нашими дітьми доробилися гарного майна й цим робом зробили тут, у Канаді великий поступ”.

Не забуваймо, що перша українська еміграція в Канаді створила тверду підставу для розбудови українського життя на нових землях. Ці наші перші поселенці у відносно короткому часі **зробили великий поступ**. Вони засвоїли для цивілізації безлюдні простори Альберти, Саскачевану та Манітоби. Своєю важкою працею, витривалістю, підприємчивістю та безмежною любов’ю до землі вони перетворили дикі степи Західної Канади на

врожайні лани, де виростала пшениця, яка в часі першої й другої світової війни годувала Англію.

Поступ на всіх ділянках життя

І так, коли плоди їхньої піонерської праці стали очевидними і нащадки колишніх понижуваних "галіціяннів" почали діставати найкращі марки за науку в школах, а на господарських виставках так провінційних, як і світових, здобувати найвищі нагороди за продукцію насіння, плекання, худоби, тощо, і як під час війни вони найкраще виконали свій громадський обов'язок, як оборонці своєї нової батьківщини — (українець Коновал дістав найвище відзначення за хоробрість), то на їх голови посипалися великі похвали; як: "Можемо пишатися тими людьми, вони змінили куни каміння на квітучу землю, як рожа... Природне обдарування тих людей є для Канади визначним здобутком". То публічна опінія англійців, а наша: "вони створили серед найгірших обставин міцні підвалини нашого росту, а при тому не дивлячися на всі можливі перешкоди, задержали свою віру, традиції і передали їх своїм дітям, не перериваючи зв'язків з рідним краєм і відзиваючися живо на всі його потреби моральною і матеріальною підтримкою".

Перші організації

Найскорше почали наші поселенці організуватися в церковні громади. Вони сходилися гуртом до поважніших своїх сусідів і там часто молилися самі, бо своїх священників не було. Перша церковна група між українцями Канаді виникла в провінції Альберті. Вже 1897 р. в околиці Една Стар засновано церковну греко-католицьку громаду. Відтак стрічаємо церковні громади між українськими поселенцями в околиці Гонор, Стюартбурн та ін. в Манітобі. В 1900-ому році їх число значно зросло. Організування церковних громад було конечним з уваги на вимогу провінційних урядів, щоби ці затвердили землю під цвинтар. Лише зареєстрована церковна громада могла дістати дозвіл на відкриття власного цвинтаря. Де була більша українська громада, там організовано церковну громаду та реєстровано парафіяльний цвинтар. Вслід за тим починають появлятися інші товариства, як читальні, аматорські гуртки, просвітні товариства, народні доми і т.д.

Вже в 1903 р. засновано першу Читальню в Едмонтоні, Альберта. До неї сходилося на спільні наради свідомі тодішні одиниці, як Михайло Говда, Тома Томашевський, Павло Рудик, Яків Макогін, Іван Летавський, Петро Зварич та інші. Члени того товариства навіть відіграли якесь представлення, яке підготував Михайло Говда.

Перший концерт в честь українського поета Тараса Шевченка відбувся 1906 року в Вінніпегу, Ман. Зорганізували його українські студенти. Програма концерту була досить багата.

Публічні віча

В днях 27-го і 28-го грудня 1909 р. відбулося велике віче в залі Рудика в Едмонтоні. На вічу схвалено кілька резолюцій, висловлюючи бажання, щоби провінційний уряд Альберти назначив українця організатором шкільних дистриктів, щоби оснував семінар для українських студентів такий, як уже є в Манітобі та Саскачевані і т.д. На вічу вибрано делегацію, складено з 10 осіб, яка мала подати ці резолюції прем'єрові Альберти. Делегація пішла до прем'єра і, після повороту, передала вічу відповідь прем'єра такого змісту: Якщо будуть подання про прийняття до семінара від українських студентів, то уряд може оснувати семінар. Що до призначення організаторів шкільних дистриктів, то про цю справу Легіслатура буде говорити на черговій своїй сесії. — Семінар був відкритий при кінці грудня 1912 р.

В місяць пізніше відбулося друге велике віче в Вегревил, де було присутніх прибіл. 500 осіб й там обговорювали важні громадські справи. Першим промовцем був. Н. Крижановський ЧСВВ, греко-католицький священник, який закликав людей до єдності та до занехання релігійної боротьби. Петро Зварич говорив про потребу заснування Народної Торговлі. Після його промови вибрано тимчасову дирекцію, яка почала закликати людей ставати членами Народної Торговлі, яка проіснувала аж до 1921 р.

В днях 15-го і 16-го березня відбулося велике фермерське віче в Ростерн, Саск. Бесідники говорили на вічу про потребу оснування читалень та просвітних гуртків по наших колоніях, про потребу допомогти оснувати народні спілки, про конечність видавання народної фермерської газети і т.д. Один з найбагатших фермерів у

Ростерн Рибчинський виголосив дуже добру промову, в якій сказав, що садиба наша надія на здобуття значення в Канаді є просвіта. Між іншими він говорив таке: "Посилайте своїх дітей до школи, нехай виучуються на різних професіоналістів, нехай доробляються, бо лише в той спосіб ми станемо в Канаді добрими громадянами й усі будуть нас поважати".

З початком першої світової війни українські товариства в Вінніпезі продовжували свою діяльність. Український Народний Дім влаштував велику розігравку; аматорський гурток ім. В. Винниченка відіграв аматорську виставку "Будка ч. 27" і "Американський робітник"; драматичний гурток при читальні Просвіти відіграв дві драми: "За рідний край" і "Козак Невмирака"

До кінця першої світової війни українські поселенці зорганізували церковні громади та перші релігійні та народні організації при церквах і Народних Домах, Інституту, хори і драматичні гуртки, де українці освідомлялися національно і з темної маси ставали культурними людьми. У великій мірі цей поступ треба завдячувати нашим учителям, які вийшли з державних семінарій у Брендон, в Реджайні та Вегревил, а також нашим газетам.

Українські вчителі

Учитель Василь Чумер у своїй книжці "Спомини" прекрасно змалював діяльність перших українських учителів у Західній Канаді. Він там між ін. пише таке: "І справді, ті перші українсько-англійські учителі із тих, як їх тоді називали "Скул фор форејнерс" являлися між українськими кольоністами в Західній Канаді не лише як зразкові вчителі, але були вони й проводом на кольоніях. Були це молоді люди з середнім, а то й вищим образованием та знанням і знали свої обов'язки. Їх неначе Бог створив за просвітителів тих бідних і опущених русинів, яких старий край уважав за пропащих. Ті учителі тоді з великою посвятою працювали між українськими поселенцями. Їх наука не обмежувалася лише до школи із дітьми, вони працювали й поза школою між старшими. З їх появою на кольоніях повіяло іншим духом. Соціальне життя між старшими і молодшими змінилося на краще. Вони стали правдивими провідниками і учителями та заступниками свого пониженого брата. Вони, ті вчителі

всюди дбали й старалися піднести українського колоніста в Канаді й поставити на вищий щабель знання, як він був до того часу. Вони, ті вчителі, хотіли бачити своїх братів у Канаді, як не на першому місці, то бодай зрівнаними з другими цивілізованими народами, які заселяють цю велику країну. Вони клали не лиш основно підвалини під українське соціяльне співжиття колоністів у новій землі, але й глядачів, аби український колоніст став гідним і примірним горожанином. А українська молодь, аби не була занедбана та не стала підніжками других. Їхню посвяту подивляли не лише розумніші українські кольоністи-фармарі, але й чужинці. Уважали їх за великих працівників націоналістів. Одним словом, вони збудили українського кольоніста з оспалости та занедбання; вони попхнули його в той вир канадського нового життя, до науки-знання, без якого було б прикро жити колись його нащадкам у Канаді. Вони, ті вчителі, зробили з полохливого і понижуваного русина — "Галіціяна" свідомого українця-канадця. І як не пішла на марно праця наших піонерів-кольоністів на фармах, так і увінчалася великим успіхом праця тих перших українсько-англійських учителів між українською молоддю в Західній Канаді. Їхній труд видає сьогодні стократні плоди."

Дм. Прокоп

РОЗДІЛ VII

УКРАЇНЦІ В ЕДМОНТОНІ МАЮТЬ НОВИЙ МУЗЕЙ

В культурних народів кожне більше місто має свій музей, в якому зберігає пам'ятки минулого. Музеями опікуються також держави, які часто дають поважні допомоги на їх удержання. Але найбільше грошей та матеріалів по музеях то жертви громадян що дорожать минулим і хочуть його зберегти для грядучих поколінь.

Українські поселенці вже живуть понад 90 років в Канаді й по них вже є чимало пам'яток, які варто зберегти. Цим займаються українські музеї в Канаді, з яких деякі мають навіть дуже поважні збірки.

Та крім різних речей, що їх зберігають по музеях, є ще інші пам'ятки, як світлини (фотографії), давні часописи, книжки, відзнаки, стяжки і друге. Такі речі є також пам'яткою минулого та джерелом інформацій для дослідників.

Такі пам'ятки минулого збирає Канадсько-український архів-музей в Едмонтоні, який цього року набув уже власний будинок, що тепер відновлюється й куди цієї осені будуть передані всі дотепер зібрані речі.

Ініціатором едмонтонського архіву-музею був п. Григорій Йопик зі своєю дружиною Стефанією. Не жалюючи ані грошей ані часу, вони обоє працювали над організацією музею та призбируванням речей. Через довгий час вони майже кожної неділі виїздили на фарми, щоб там збирати цінності нашої культури: книжки, старі газети, журнали, документи, образи, світлини, народні строї, привезені до Канади або придбані вже тут. За кілька років вони зібрали около 5 тисяч різних давних книжок, деяке число строїв та інших речей і все те примістили в своїй хаті.

В 1971-му році, з ініціативи п-ва Йопиків постав громадський комітет, який проголосив що п-во Йопики передають все зібране майно на власність української спільноти в Канаді, а вести музей має окремий комітет.

Тим комунікатом започатковано музейно-архівну збірку, що тепер приняла вже офіційну назву й законне оформлення. Також вибрано дирекцію музею в такому складі: п. Гр. Йопик, о. митрат д-р М. Сопуляк, п. Б. Мельничук, п. Ю. Стефаник, п. М. Наконечний, п-і С. Йопик, п. М. Когут, адв. Р. Дзеник, проф. С. Яременко, п. П. Форемський та п. Ю. Федунець.

Ця дирекція на своєму засіданні покликала до життя три комісії: 1) архівно-музейну, яку очолює п. Г. Йопик, 2) фінансово-організаційну веде інж. М. Когут і 3) будівельно-господарську очолив п. Ю. Федунець. Всі ці комісії діяли досить жваво. У висліді було зібрано більше матеріалів до архіву-музею, придбано більше нових членів і закуплено будинок в якому тепер, під наглядом п. Федунця переводиться ремонт і цієї осені вже всі зібрані речі будуть перенесені до гарно викінченого будинку.

Досі управа архіву-музею дістала вже деяку допомогу (2,000 дол.) від уряду в Оттаві на скаталогування зібраних речей та 9,000 доларів від провіснійного уряду на віднову будинку. Однак ця допомога є далеко неvistарчаюча. На цю діль потрібно ще 20,000 доларів і тому управа звернулася минулої весни до свідомих українців, щоб вписувалися в члени Архіву-музею (річна вкладка 10 дол.) та ставали його жертводавцями й фундаторами. Досі вписалось вже поважне число членів, а першими фундаторами стали суддя І. Дікур з Едмонтону, що пожертвував 500 дол., п-во Гр. і С. Йопик, п. Б. Мельничук і п. Ю. Федунець.

Ще за свого життя кол. посол Михайло Лучкович записав усю свою бібліотеку та різні документи едмонтонському Архівові-музеєві. По його смерті всі ті вартісні матеріали були передані до музею. Також усю свою бібліотеку записав архівові покійний Іван Прийма з Редвей, а п-і Топольницька передала річники газети "Новини" з 1912-1915 років. Також і багато інших людей позаписували свої збірки та бібліотеки цьому архівові.

Чи ви, шановні читачі, думали над тим, щоб щось жертвувати на цей музей? Імена всіх жертводавців будуть записані золотими буквами в книзі музею. Чи буде там і ваше ім'я?

Перед Другою світовою війною писав відомий український вчений д-р Е. Пеленський таке: "Треба пам'ятати, що справжнім мірилом справжньої культури нації є ніщо

інше, як музеї. Які ці музеї й яке ставлення громадянства до них — така й культура. Культура й свідомість виростає з минулого, а музеї то неначе оаза старовини серед сучасності. Тут зберігається пам'ятки славного минулого свідoctва буйного життя. І кожний, навіть дрібний предмет уміє тут розказати тому, хто хоче слухати, свою історію”.

В п'ятницю, 17-го серпня дирекція архіву-музею скликала ширші сходини членів та прихильників. Хоч то була літня пора, на збори прибуло поважне число людей, між якими були також наші послы, п. В. Дячук, п. Ю. Козяк і п-і К. Чічак. Всі вони промовляли до зібраної громади і поставилися дуже прихильно до архіву-музею. Представник з радіо-станції в Кемровз, Альберта, п. д. Хомляк заявив, що буде оголошувати новини про цей Архів-музей у своїй програмі. На цих зборах вписалося також кілька нових членів, а п. Т. Федорук жертвував 100 дол., як задаток на пожертву фундатора.

Після зборів була спільна світлина з тих, які залишилися по зборох довше.

Зацікавлених громадянх проситьсся присилати пожертви та матеріали на адресу.

Ukrainian Canadian
Historical Museum & Archives
9541 — 110 Avenue
Edmonton, Alberta

УКРАЇНСЬКО—КАНАДСЬКИЙ АРХІВ—МУЗЕЙ В ЕДМОНТОНІ

Повище згадана інституція це пам'ятник українським піонерам Альберти. Ініціаторами і основниками цього архіву-музею були Григорій і його дружина Стефанія Йопики. Через кільканадцять років вони збирали пам'ятки української культури до архівно-музейної збірки та тримали всі ці речі в своїй хаті.

З нагоди 80-річчя українського поселення в Канаді, цебто в 1971 р., в дні 26 листопада з перших мозольних початків Григорія і Стефанії Йопиків, з призбираних численних книг, часописів, документів, світлин, церковних речей, господарських приладів, народних одягів тощо,

оформляється Український Канадський Музей-Архів під опікою і кермою всієї громади міста Едмонтону. Вклад і заслуги п-тва Йопиків, відповідальність за ведення архівно-музейного діла взяла на себе культурна спільнота цього міста. При цьому однак вона не звільнила цього з посвятою діяча від дальших обов'язків, а навпаки довірила йому разом з цілістю громади цими культурними скарбами і надалі опікуватися та змагатися під його проводом в дальній розбудові.

Вкінці віддано належне місце для тих, які подали руку допомоги у формуванні музею-архіву, чи то своїми депозитами до установи, чи пожертвами більшими, чи меншими сумами. Важливе те, що кожна сума була вписана в книгу музею. Зрозуміло, що таким меценатам архівно-музейної справи, як сл. п. Іван Борух та о. д-р Михайло Сопуляк, віддано окреме місце за їх виїняткові заслуги. Кожний, хто віддав Українсько-Канадському Музеєві-Архіву крихітку свого добра, чи праці, знайде своє ім'я на сторінках нової книжки, яку написав Григорій Йопик під наз. "Українсько-Канадський Музей-Архів Альберти". Окремі заслужені рядки в цій книжці є присвячені дружині Стефанії за її також великий вклад. За ту велику організаційну працю, яку вклав і тепер вкладає Григорій Йопик, належить йому велика щира подяка й не тільки від української спільноти Едмонтону та Альберти, але й від усіх тих, які знають ціну музейно-архівних справ.

Тут годиться згадати, що Г. Йопика за віддану працю на полі культури належно оцінила Історична Рада Едмонтону (Edmonton Historical Board), надаючи йому в 1976 р. почесну грамоту наступного змісту: "Historical curator noted for his work in the preservation of the Ukrainian heritage in Edmonton. He collected artifacts and documents of Ukrainian pioneers which form the basis of the Ukrainian Canadian Archives and Museum of Alberta, opened in 1974". Це признание надано авторові на окремому святковому вечорі, влаштованому для заслужених культурних діячів Едмонтону та Альберти.

ТРОХИ СТАТИСТИКИ З АРХІВУ-МУЗЕЮ

В жовтні минув рік від відкриття Українсько-канадського музею-архіву. Впродовж року музей відвідало понад 2.000 людей. Найжвавішим був сезон туристичний цебто місяці червень, липень, та серпень.

Загальне число відвідувачів у тих трьох місяцях — 534, значить приблизно 6 осіб денно (музей відкритий кожного дня з винятком урядових свят). Найбільше гостей було таки з Едмонтону — 225 осіб, з Альберти з-поза Едмонтону 63 особи. З інших провінцій Канади оглянуло музей 152 людей, в тому числі з Онтаріо 77, з Брит. Колумбії 29, Саскачевану — 23, Манітоби — 18, Квебеку — 4 і Нової Шкотії — 1.

Із США було вліті в музеї 61 відвідувачів. Найбільше з Каліфорнії (10), решта поділена в першу чергу між великі міста, як Нью Йорк, Філядельфія, Чикаго, Детройт. Було також по 2-3 особи з Фльориди, Монтани, Спокен, Денвер, Канзас.

З Європи було в нас 22 туристів, по одному з Австралії, Італії, Польщі та Швейцарії, по двоє з Голляндії, Франції і Югославії. З Англії було 6 осіб, з Зах. Німеччини 4. З України у літньому сезоні було дві особи, з Києва і Львова. Ще двоє гостей з України було в іншому часі. Інші материки: Південна Америка — 7 осіб (всі з Мексика), Азія — 2 особи й Австралія — 1 гість.

Національність відвідувачів не завжди легко устійнити. Судивши по прізвищах — 65 відсотків це українці. Судивши по мові — 40-45 відсотків українців. Вік — здебільша середній та старший, хоч не бракувало молодих мандрівників з наплечниками на спинах.

Зацікавлення гостей різні, відомості про Україну — обмежені. В літньому сезоні у музеї, крім постійних експонатів, була виставка кераміки І. Іванусів, вишивок Н. Мельничук та писанок Н. Таланчук, Нею цікавилися в першу чергу жінки. Між відвідувачами-чоловіками було чимало філятелістів, які уважно оглядали збірку марок та конверт (дарунок О. Кокіля). Це часто ставало вихідною точкою до розмови про Україну. Зрештою, нагоди інформувати чужинців про Україну у музеї ніколи не бракує. Багато гостей цікавилися музичними інструментами, де-

які теж релігійними експонатами. Інколи треба було відповідати на несподівані питання, напр. один чужинець-студент запитав, чи Шевченко, якби жив сьогодні, був би дисидентом, чи може був би по стороні влади? Треба ствердити, що молоді люди більше цікавилися історією України, ніж старші і розмови з ними часто кінчилися при мапі України.

Тепер у музеї відбувається виставка книжок, виданих в Канаді за часів першої еміграції (до 1920 р.). Найстаршою на виставці є книжечка з 1907 р. під наг. “Вільний світ”, яку видала Українська вільнодумна Федерація у Вінніпегу. На її зміст складається “життепись” М. Драгоманова і його стаття “Націоналізм і народні святощі”. Є теж “Соціалістичні пісні”, що їх видав у 1909 р. П. Тернеко (Крат), шкільний підручник П. Зварича з 1911 р. та багато інших видань тодішніх українських видавництв, разом 130 книжок. Внизу відбувається виставка краєвидів Н. Боднара.

Марія Кейван

В УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОМУ АРХІВІ-МУЗЕЇ АЛЬБЕРТИ

З МАЛИХ ПОЧАТКІВ ВЕЛИКЕ ДІЛО

Коли в 1970 р. приходилось мені гостювати в Едмонтоні, я мав нагоду познайомитись зі скромними початками Українсько-Канадського Архіву-Музею Альберти — в скороченні УКАМА, який тоді був тільки в думках та скромних початках його організаторів Григорія та Стефанії Йопиків. Ця запопадлива сім'я, яка вела своє невеличке підприємство на прожиття, рішилася посвятитись народній справі в збиранні всього того, що стосувалось українського поселення в Канаді. В їхньому мешканні, а це було перше приміщення цього майбутнього музею-архіву, було все: якісь документи, світлини, різні часописи, календарі, народні одяги, церковні речі тощо. Час і місце не дозволяли на якість, хоч примітивне впорядкування цих та інших скарбів минулого. В декого був й оправданий сумнів, чи з того діла може бути щось гідного і великого. Та “Українські Вісті” з Едмонтону

постійно приносили щось нового про розвій цього малого, але важливого початку.

Час проминав скоро, а побуваючи на Третньому З'їзді Крайової Ради Українських Організацій за Патріархат УКЦеркви в місяці червні ц.р., мені знову забажалося відвідати УКАМА та його ініціаторів, бо знову останньо читав про їхні далші кроки вперед. І дійсно, за 10 років праці зроблено милевий крок. Українсько-Канадський Архів-Музей приміщується вже у власному простірному двоповерховому будинку при 9543 - 110 Ave. Він має вже низку впорядкованих відділів, як бібліотечний, документальний, народної ноші, церковних речей, кераміки, гуцульської різби, філятелії тощо. Тут є також індивідуальні малярські колекції мистців, а серед яких найбагатшою являється недавно набута колекція Лева Геца зі Сянока. В цій колекції неоціненої вартости автобіографічний альбом мистця, в якому він в хронології подій переповідає словом і рисунком своє життя від уродження. Морозить вас, коли читаете, що мистець враз зі своєю дружиною постановили покінчити з життям в наслідок переслідування режиму після Другої світової війни. Добрі сусіди врятували життя мистця від затруєння газом, але життя дружини не вдалося врятувати. Має відбутися судова розправа і на мистця роблять пресю, щоб він відмовився від властивих мотивів самогубства, але на розправі він говорить правду.

Серед українсько-канадської документації знаходите в УКАМА записки АрСіЕмПі, серед яких з гумором читаете інформацію суперінтендента С. Константина про те, що в 1902 р. українські поселенці в Альберті — це колишні громадяни Буковини та Герцеговини (!). Шукаєте за причиною цього “ствердження” і вкінці пояснюєте собі, що це може тому так написано, що Буковина і Герцеговина добре римуються. Багато, багато цікавих річей віднаходите у відносно молодому, але багатому УКАМА. Він став дорібком і прямо гордістю всієї Едмонтонської української громади. Архів-Музей відкритий кожного дня від год. 2-ої до 6-ої. В ньому вже є декілька постійних працівників. З нього користають студенти, науковці, письменники в своїх студіях та численні туристи. Ним цікавляться теж канадці неукраїнського роду.

Адреса його поміщена в едмонтонському довіднику

для туристів, а щоденник “Едмонтон Джорнал” поміщує постійно новинки про його мистецькі виставки. Годиться теж замітити, що УКАМА в тому відношенні є також дуже багатий. Головою виставого комітету є проф. С. Яременко. Виставлялась тут колекція українських церков Альберті, були окремі виставки присвячені Т. Шевченкові, І. Франкові. Тут теж була виставка образів В. Доброліжа, Н. Боднара. Ю. Крайківського, п-і І. Іванусів. До великих належить виставка Б. Лепкого п. н. “Літературна спадщина—архіви і образи, які переслав д-р Р. Смик з Чікаго, США, а теж відбувся концерт на пошану поета. Була величава виставка і концерт на пошану письменникові В. Стефаникові, а даліше мисткині Олени Кульчицької, мистця В. Ніньовського, українського друкованого слова в Канаді з нагоди 75 річчя друку української книжки в Канаді, та ін.

Коли читаєте того роду писемні інформації та слухаєте розповіді організаторів УКАМА, ви прямо не вірите, що це велике музейне діло та вся праця біля нього виросла майже в одному десятиріччі. Тому завдає багато питань тим, які від початків опікуються та творять ці культурні цінності. Григорій Йопик не жаліє свого часу, пропонує свої услуги підвезти вас назад до готелю, веде машину вправно та спокійним тоном оповідає.

“Від давніх часів роздумував я над тим — говорить Г. Йопик — якби створити архів-музей та зібрати в ньому пам’ятки про наших поселенців в Канаді, зокрема в Альберті. Звідси й почав. Я звертався до священників, які знали нашу піонерську братію й вони багато в дечому допомогли. Початок зробив о. В. Лозинський, а даліше о. П. Петришин з Редвотер, о. Т. Гурко з Редвей, о. радник Є. Дмитрук з Лемонт, о. крил. П. Черкавський з Дервент та інші, Велику та цінну прислугу впродовж 12 років збирання матеріалів зробив о. митрат М. Сопуляк, редактор і керівник “Українських Вістей”. В “Українських Вістях” надруковано приблизно 150 статей та звітів про працю УКАМА, а крім того він піддержував мене цілий час морально та заохочував продовжувати збірку. Крім того він піддержав архів-музей грішми та книжками, вартости 15,000 дол. і тепер є меценатом УКАМА. Другий меценат — то громадський діяч І. Борух, який передав до УКАМА готівкою 20,000 дол. Стали напливати менші суми. Хто

вплатить 500.00 дол. стає фундатором УКАМ. На сьогодні є вже понад 30 таких поважних жертводавців. Все це виростало ступнево. Я, звітував перед громадою, — говорить Г. Йопик, — зі всего.”

“Вкінці прийшов час, що я вже не був в силі провадити сам з дружиною і треба було передати увесь здобуток в руки самої громади. Сталось це в дні 26 листопада 1971 р. в річницю 80-річчя українського безпереривного поселення до Канади та 100-річчя Лесі Українки та Василя Стефаника. Запрошені представники громадянства в тому дні до нашої хати уконстатували першу управу УКАМ. Її склад був такий: Г. Йопик — голова, о. М. Сопуляк, заступник, М. Наконечний, секретар, Б. Мельничук, касир, інж. М. Когут — фінансовий а в члени управи ввійшли: Ю. Стефаник, С. Йопик, проф. С. Яременко, П. Форемський. Згодом кооптовано ще Ю. Федунця і С. Гуцула. Адв. Р. Дзеник опісля перевів реєстрацію УКАМ в провінційному уряді. В міжчасі ми стали розглядатися за будинком для нашої установи. Купили невживану пекарню, яку треба було цілковито переробляти. Грошей не було, але був запал до праці. Б. Мельничук, С. Яременко й Г. Йопик пожертвували по тисячі долярів на задаток, а на решту взяли особисті зобовязання в Геретедж Траст Ко. Цю поруку підписали ще о. М. Сопуляк та С. Гуцул. В той спосіб виплачено власникам будинку 21,500 дол. Оце були ці перші й найтяжчі початки, — наголошує Г. Йопик. — Цим не хочу сказати, що їх, цих труднощів, немає тепер. Однак громада великий чоловік, а вона, здобувши довір'я до справи, повсякденно допомагає. У впорядкуванні бібліотеки багато допомогли д-р М. Суховерський, О. Монастирська, С. Пауш, а останньо д-р В. Гирак. Член Дирекції п. М. Байрак — скарбник вклав багато праці і за його діловодства було сплачено довг будинку в сумі 32,000.00 дол. Член Дирекції заст. голови п-і М. Лобай часто репрезентувала Архів-Музей перед урядовними чинниками, а члени директори п. Б. Мельничук і п. С. Гуцул займалися всіми справами, що Архів-Музей потребував, як дотації та придбання фондів тощо.

Багато людей допомогли своєю добровільною працею. — “А як ставиться до Вашої праці ваша багата провінція зглядно її уряд, чи допомагають?”, — встряваю в розповідь господаря. “Щось допомагають”, була відпо-

відь, “але не так, як цього ми сподівались та бажали б. В основному числимо на наші громадські ресурси” — наголошує Г. Йопик, “Без них ми не існували б”.

“А яку найбільшу подію ви вважаєте в існуванні Вашого УКАМ?” — запитую майже перед місцем прибуття до цілі. — “О, це без сумніву день 27 жовтня 1974 р., коли то офіційно відкрито УКАМ та наріжну таблицю на ньому, — заявляє Г. Йопик. Цього довершив альбертський міністер культури Горст Шмід а виставку, присвячену українським піонерам відкрив посадник міста В. Гавреляк. На відкритті були оба українські едмонтонські Ієрархи, два сенатори від імені федерального уряду з Оттави, послы Альбертської легіслятури, священники обох українських церков, організована українська молодь в одностроях, численне громадянство, а канадські ветерани з Н. Ліджен прибули з прапорами та тримали почесну сторожу. Ця подія переконала мене й нас в Едмонтоні, що дальший ріст УКАМА запевнений, бо за ним стоїть вся наша спільнота. Значить, громадою обух сталить, — висловились ми в двійку, але в комплімент господареві я додав: “громада підхопить добру ініціативу та корисне ділок, якщо є ше й добрий провід”.

Михайло Г. Марунчак

**УКРАЇНСЬКО — КАНАДСЬКИЙ
АРХІВ — МУЗЕЙ АЛЬБЕРТИ
9543 — 110 Ave.**

Edmonton, Alberta T5H 1N3

**ПАМ'ЯТНИК — СПИСОК ПОМЕРЛИХ
ЧЛЕНІВ УКАМА**

1. Борух, Іван	Меценат	Едмонтон
2. Бурак, Петро	Добродій	”
3. Гринчук, Василь	”	”
4. Олексійчук, Никола.....	”	”
5. Панчишин, Степан	”	”
6. Рак, Дмитро.....	”	”
7. Шотило, Юліян.....	”	”
8. Батицький, Вол. і Ольга	Фундатор	”
9. Белінський, Олександр	”	”
10. Бігун, Никола	”	”
11. Боханецький, Никола.....	”	”

12. Доросевич, Іван	”	”
13. Духній, Василь	”	”
14. Гавриляк, майор Василь	”	”
15. Федунець, Юрій	”	”
16. Форемський, Петро	”	”
17. Кропельницький, Іван	”	”
18. Мензак, Константин і Марія	”	”
19. Паран, д-р Іван	”	”
20. Петришин, о. Петро	”	”
21. Юсипчук, Никола і Корнелія	”	”
22. Татчин, Теодор	”	”
23. Кравець, Василь	”	”
24. Литвинець, Роман	”	”
25. Манастирський, д-р Степан	”	”
26. Бзові, Іван і Марія	член	Райкрофт, Альта.
27. Чернописький, В.	”	Гай Прері, Альта.
28. Федорук, Тріфон	”	Едмонтон
29. Гудзоватий, Дмитро	”	”
30. Головайчук, Семен	”	Смокі Лейк, Альта
31. Голубіцький, д-р Никола ..	”	Едмонтон
32. Кантор, Константин	”	”
33. Котишин, Василь	”	Мирнам, Альта.
34. Ковальський, о. Юрій	”	Едмонтон
35. Лопатнюк, Василь	”	Тофілд, Альта.
36. Брик, д-р Василь	”	”
37. Лупул, Василь	”	”
38. Пауш, Петро і Стефанія ..	”	”

Вічна пам'ять і слава будівничим УКАМА

Вшановано на річних загальних Зборах
Едмонтон, неділя 3-го березня 1985 р.

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИЙ АРХІВ-МУЗЕЙ АЛЬБЕРТИ

9543 — 110 Ave. Edmonton, Alberta T5H 1N3

Список жертводавців з 1 січня до 31 грудня 1984 р.

Н. Н. Меценат	10000.00
Роял Канадіян Ліджен 108	3750.00
Фундація ім. т. Шевченка	3000.00
Дроздовська, Сольомя	2150.00
Малофій, Петро	2000.00

Манастирська, Ольга	1090.00
“Індепендент Голсейл Ко.”	1000.00
Трач, Яків і Елсі	1000.00
Шотило, Анна і Юліян	1000.00
“Омні Дезайн Ко.”	750.00
Балишин, Степан і Ева	600.00
Смик, д-р Роман і Лідія, Чікаго	600.00
Йопик, Евстахій і Анна	570.00
Кухаришин, Іван і Стефанія	530.00
“Алберта Енерджи Ко”	500.00
Боцяк, Петро і Розалія	500.00
Гирак, д-р Василь і Марія	500.00
Головач, Амброз	500.00
Гуцул, Степан і Гелена	500.00
Іванусів, інж. Ярослав і Іванка	500.00
Литвинець, Ольга і Роман	500.00
Якимечко, д-р Марія і Григорій	500.00
Бігун, Микола, Редвей, Альта	300.00
Шкамбара, Василь	300.00
Лисак-Мартинків, Рута	275.00
Марунчак, д-р Михайло	200.00
Наконечний, Михайло	200.00
Охота, Никола	120.00
Тов. Українських Піонерів	100.00
Українська Кредитова Спілка	100.00

Разом \$ 34210.00

“Геритидж Фут Ко.”	100.00
Гарасим, Марія	100.00
Горецький, Ізидор і Анна	100.00
Гурко, о. Теофіль, Вернон, Б.К.	100.00
Кравець, Анна і Василь	100.00
Кудрик, Марта і д-р Василь	100.00
Малицький, проф. Олександр	100.00
Михайленко, Йоанна	100.00
Лесів, Олександр	100.00
Лобай, Василь і Марія	100.00
Політило, Роман, Вегревіл	100.00
Прокопчук, Соня	100.00
Серафин, Іван	100.00
Гладишевський, д-р Мирослав	50.00

Онуферко, д-р Ярослав	50.00
Рожак, Катерина	50.00
Свистун, Михайло	50.00
Степа, Павло	50.00
Тарапацька, О., Торонто	50.00
Голейчук, Никола	50.00
Качор, д-р Володимир	40.00
Магера, Степан, Сангудо	30.00
Українське Музичне Товариство	25.00
Лисан Антін, Вінніпег	25.00
Пшик Василь, Глендон	25.00
Кісіль Гертруда	20.00
Сунак Михайло, Редвотер	20.00
Батицька Ольга	10.00
Калиновський, проф. Михайло	10.00
Кондратюк Онуфрій	10.00
Прокоп Дмитро	10.00

Разом \$ 1875.00

ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ В САСКАТУНІ

Треба думати про теперішнє і про майбутнє, але не можна забувати і минулого. Ось стаття на тему музею пані Розини Драган, поміщена в альманаху “Українського Голосу” з 1942 року п. н. “Музейна Збірка Союзу Українок Канади”.

Народне мистецтво залежне також від подій і обставин. Вони можуть його будувати, але можуть також нищити, можуть змінити його стиль, його форму. Останні зміни, це зміни руйнуючі.

Велика війна і повоєнні лихоліття зробили велику зміну в усіх галузях народного мистецтва. У вишивках, що колись мали красок небагато, прийшло більше красок, та не завжди з добрим смаком додані. В самих взорах і техніці показалися також зміни. В народну ношу через економічні та другі причини вкрався дешеві фабричні вироби, і консервативне селянство, що віками мало свої домашні вироби, під впливом міста почало закидати свій національний одяг.

Передвоєнні обставини, а потім війна, розкинули українців по цілому світі. Отже під впливом чужих культур і обставин наша еміграція всюди змінює спосіб життя. І хоч затримує живим свій національний організм, однак незаметно приймає чужі впливи до своєї творчості. В практичному житті можна це виправдувати, але в строго культурному житті чужі домішки безбарвні, а навіть шкідливі.

Правда, народне мистецтво, це витвір різних епох і періодів, про те може говорити Історія Української Культури, але все те має спільний народний характер. Це не є чужим. За те чужий вплив відбивається на народнім мистецтві дуже погано.

Щоб затримати чистоту, оригінальність та історичну вартість тої частини української культури, яка виявляється в мистецтві, конечним буде розв'язати і підтримувати всяку працю в тому напрямі. Всюди по світі, де живуть українці, засновуються товариства для пізнання й збереження народного мистецтва— не силою самого заінтересування, але свідомим наміром піддержувати творчість ручних виробів.

Таке і в Канаді. Отже і тут треба всіми силами піддержувати зацікавлення цею галуззю української культури — головно для себе, а вже посередньо і для других.

Теперішня війна багато нашого культурного майна знищить, отже на нас лежить великий і святий обов'язок охороняти всі ті скарби нашої культури, які можемо зберегти. А тут збережене перенесеться колись знову там, звідки воно вийшло.

Союз Українок Канади якраз дбає, щоб зберігати і збільшити всі цінні культурні скарби нашого народу. Виставами, контестами, проєктами зробилося дуже багато в напрямі заінтересування і розуміння вартости наших ручних виробів.

Роблено заходи, щоб при льокальних Народних Домах збирати твори нашого мистецтва, однак це показалося тяжчим і тоді започатковано збірку при Централі. Отже в останніх кількох літах багато речей зібрано, та й дальше ведеться акція в тім напрямі.

Головна тут ціль: зібрати найгарніші зразки народньої творчості і тим заохотити наше молоде покоління до дальшої творчості в тім напрямі. А побіч того така збірка

дасть і чужинцям змогу познайомитися з мистецькими досягненнями, українського народу і до якоїсь міри це може викликати розуміння нас і нашої загальної справи.

Відділи Союзу Українок Канади, а також одиниці зі зрозумінням відозвалися на заклик Централі і прислали багато речей, крім того Централя деякі речі купила.

Отже в збірці є нині коло 40 сорочок, 40 рукавів, і частин сорочок, 29 тканих речей, 15 візників, 5 альбомів (до котрих товариства, які купили альбом, збирають взори), ляльки, писанки, різьблені вироби і ще багато окремих взорів.

Приміщення для Музею Українського Народного Мистецтва знайдено при Інституті П. Могили в Саскатуні тому, що ця інституція найбільше доступна загалом і є осередком нашої культури в Канаді.

Не всі речі вислані до Централі мають однакову музейну вартість. Є околиці, що мають однакову музейну вартість. Є околиці, що мають дуже цінні речі, але не звертають на них уваги тому, що речі старі, або зношені. Деколи частина зношеної речі може мати велику вартість. Коли сорочка, обгортка чи вишивка навіть подерта, чи зужита, то ще не значить, що вона безвартна. Часом музейна вартість такої речі велика.

Буває, що дехто має гарні давні речі, але з певних причин задержує їх для себе. З таких речей можна зробити вірну копію — вишивки, мережки, чи що, і вислати для музейної збірки і так заховати взір на завжди. Такі взори можуть мати окрему музейну вартість тому, що старовинні взори по більшій частині затримали чисто народний стиль даної околиці і вірно представляють особливості наших взорів.

Крім взорів треба збирати і зберегти для музею також інші речі, особливо ж такі:

1. Всі частини одягу: сорочки, пояси, сердаки, прикраси голови, намиста, коралі, цілі строї (або знімки з них).
2. Кераміка: миски, збанки і т. д.
3. Будівництво: образки українських хат, церков, печей і др.
4. Дерев'яні вироби: хати, господарські, прикрашені різьбою, мальованням або випалюваним орнаментом, прим. різьблені тарілки, хрести, коралі і ін.
5. Ткані вироби: килими, верети, рушники і ін.

7. Всякі вироби: моделі, або оригінальні речі, як — вартати для килимів, крайок, поясів і ін., прилади для різьблення, для писання писанок, гончарські прилади та ще дещо.

Щоб збірка давала правдивий образ мистецтва, отже, щоб мала дійсну музейну вартість, речі мусять бути типічно (дійсно, щиро) українські, виконані народною технікою (способом), а коли прикрашені то чисто українськими vzорами. Треба також, щоб кожний предмет був точно означений — треба подати місцевість, повіт (коли річ зроблена в Старім Краю) та назву організації, або особи, яка річ посилає.

Справа Музею аж надто важлива і нею повинно інтересуватися не тільки наше наше жіноцтво, але все свідоме українське громадянство. Не сміємо дозволити, щоб культурні здобутки нашого народу пропадали безплідно

Така справа стоїть перед нами! Отже, коли загал віднесеться щиро до цієї справи, в недалекій будуччині зможемо дійсно похвалитися Музеєм, який буде джерелом животворної сили для поширення нашого культурного життя в Канаді.

**Розина Драган
1942 р.**

UKRAINIAN MUSEUM OF CANADA

The growth of the Ukrainian Museum of Canada is intertwined with that of the Ukrainian Women's Association of Canada. Beginning as the germ of an idea within the Association, the Museum is, still an integral part of that organization.

Founded over forty years ago in Saskatoon and opened to the public in 1941, the Ukrainian Museum of Canada serves as a centre dedicated to the advancement of knowledge and preservation of Ukrainian heritage in Canada. From modest beginnings, together with strong community support, the Ukrainian Museum has developed into one of Canada's major Ukrainian collections in the realm of folk arts and archival material

As Canada's first Ukrainian Museum, together with branch museums in Vancouver, Edmonton, Winnipeg and Toronto, the Museum has been actively involved in promoting ethnographic arts and history on both a provincial and national level.

The Museum was first located at 401 Main Street, (Mohyla Institute) and moved to the new Mohyla Institute (1240 Temperance St.) in 1965. Extensive work in the areas of acquisition, preservation, exhibition, education and extension was carried out by a dedicated group of volunteers.

Due to small existing quarters, and the expanded public activities the Museum began construction of a new 13,500 sq. ft. building in July, 1978. Located at 910 Spadina Crescent East, in Saskatoon, the Museum overlooks the South Saskatchewan river and is within walking distance of Saskatoon's downtown hotels and Mendel Art Gallery. The move to the new Museum building took place during the summer of 1979. The Museum was officially opened May 24th and was opened to the public on May 27, 1980.

The major themes of the Permanent Gallery (2500 sq.ft.), reflecting the Ukrainian heritage in Canada, are currently being developed. These themes will feature the story of the immigration, settlement and development of Ukrainian community life in Canada. Travelling exhibitions, films and related extension activities such as folk art workshops, school tours and other children's programs and visiting artists' exhibitions and workshops will form the overall community program for the general public and will emanate from the 1860 sq. ft. Auditorium/Activity room area in the lower level.

The purpose of the Ukrainian Museum of Canada is to acquire, preserve, study and interpret, on a national basis, representative artifacts which depict the Ukrainian heritage and its contribution to Canada. In discharging that purpose, the Museum serves as a major repository for elements of the heritage of Canadians of Ukrainian descent and stimulates a greater awareness of Canada's Ukrainian heritage through exhibition, research, education and extension activities. In addition, a modest publishing program is maintained. With the move to larger quarters, the Museum expects to expand its role within the larger Canadian community.

СЕЛО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Перша українська оселя в Канаді постала між 1892 і 1894 роками в околиці Една (тепер Стар) в Альберті. Поселення розрослося дуже скоро і сьогодні канадці українського роду становлять третю етнічну групу в провінції. Життя у Вегревільській Колонії, так називали землі на схід від Едмонтону заселені українцями, прогресувало від початкових труднощів до процвітання. Хоча механізація і переселення із селянських хуторів до міст змінили початковий спосіб життя, всетаки задержання українських релігійних практик, народнього мистецтва, танків та мови надають цій околиці українську закраску.

Село Української Культурної Спадщини, яке є при дорозі ч. 16 зараз на схід від Елк Айленд Національного парку, є збудоване з будинків із дооколичних українських осель, щоб показати типічне степове містечко початків 20 століття із сильним українським впливом. Вповні відреставровані й автентично умебльовані історичні будівлі, як також два хутори, перетворюють площу у живе село. Богослужби, фестивалі та концерти покажуть відвідувачам українські традиції, які заховують і до сьогодні нащадки українських піонерів в Альберті.

(З пропагандивних матеріалів)

VEGREVILLE UKRAINIAN PYSANKA FESTIVAL '81

Vegreville is on the Yellowhead route (Highway 16) about 55 miles east of Edmonton. It is one of the fastest growing towns in Alberta, with its emphasis on agriculture, education, industry and culture. Its growing Environmental Experimental Station is one of its largest developments.

The erection of the largest "Pysanka" (Ukrainian Easter Egg) in the world has drawn great interest from all over this continent and beyond. It was built in commemoration of the Centennial Anniversary of the R.C.M.P. in Canada by the Vegreville and District Chamber of Commerce.

Ukrainian Pysanka Festival '81 is the eighth annual event in Vegreville — the only one of its kind in this part of Canada.

It is truly a showcase of Ukrainian Culture, and is the work of many of those who strongly believe in the preservation of our rich cultural heritage.

This year the Town of Vegreville is celebrating its 75th anniversary. So welcome to Vegreville and its Ukrainian Pysanka Festival '81, and make it a really memorable occasion.

(З пропагандивних матеріалів)

Вітаємо вас на українському Фестивалі Писанка — 81. Просимо прибудьте на наш величавий український фестиваль у Вегревилль, Альберта на 3-4 і 5-го липня 1981 р. Три дні веселих імпрез: музики, співу, танків, компетенцій молоді, мистецьких вистав і різних забав.

Також не оминіть нашого концерту на “Грендстенд” (в суботу о год. 3:00 пополудні та о 7-мій вечором, а у неділю о год. 2:30 пополудні), де виступатимуть деякі з наших найкращих артистів театру та телевізії. Забавтеся з нами із нагоди 75-літнього ювілею нашого міста Вегревил та його зросту до цього часу.

(З пропагандивних матеріалів)

СЛАВНА БІБЛІОТЕКА Ф. БОГДАНА У ВАНКУВЕРІ, Б. К.

БІБЛІОТЕКА ВЗАЄМНОЇ ПОМОЧІ У ВАНКУВЕРІ І ФОРВИН БОГДАН

Богдан і бібліотека так тісно зі собою пов'язані, що годі собі уявити Богдана без бібліотеки, а бібліотеку без Богдана з невідступною файкою.

Нічого дивного, бо Богдан є засновником і організатором бібліотеки Взаємної Помочі і провадить її повних сорок років. Це легко сказати, але щоб розбудувати бібліотеку до 4,000 томів, без фондів призначених на цю ціль, треба було таки добре напрацюватися і не мало свого часу та грошей витратити. Цей небудений бібліотекар, який формально не студіював науки бібліотекарства, напівгуцул з Підзахарича, біля Вижниці, Буковина, приїхав до Канади в 1924 році, а вже 1925 року побачив Ванкувер, який так припав йому до вподоби, що досі з ним не розлучається.

В тому самому році він вступив в члени єдиного тоді Т-ва “Просвіта” і від того часу не покидав громадського життя, в якому для добра своїх і чужих співав у хорі, брав участь у виставах, танцював, режисерував та інші функції сповняв. Сьогодні він належить до біля десятки різних товариств у Ванкувері і поза ним.

У 1927 році Богдан започаткував Відділ Взаємної Помочі, а вже в 1928 році оснував при тому відділі бібліотеку. Як гуцул, вимогливий і твердий для себе самого, він ці прикмети впроваджував до громадської праці, а спеціально не відступав від них при провадженню бібліотеки. І тільки завдяки тій прикметі бібліотека не зникла, як багато таких у Британській Колумбії, а навпаки, з нічого розрослася до найбільшої у провінції.

Може несправедливо сказано, що “з нічого розрослася” бібліотека. Краще сказати, що сталося це з ощадності, яка є другою видимою прикметою Богдана. Ощадність — це не скупість, і цю різницю найкраще ілюструє \$114,000 (готівкою) жертвованих Богданом на різні національні цілі. Не одна книжка лежить сьогодні на полицях в бібліотеках різних міст Канади куплена за його гроші. П-во Богдани в особистому житті не вибагливі; свій дім провадять дуже скромно, але за те яке там духове багатство і порядок, варто бачити. Здається, жадне більше місто в Канаді не має зібраної українки з часописів своїх і чужих про своє місто, а то завдяки Богданові від 1926 року.

Всі ювлілейні книжки і програмки різних імпрез зібрані та впорядковані у формі книжок. Майже всі товариства Ванкуверу завдячують впорядкування своїх архівів Богданові. Яку тільки неоцінену вартість мають біля 16,000 фітів фільмів взятих з різних релігійних і громадських імпрез Ванкуверу і околиць, не враховуючи сюди багатства знімок. Все те виконане з любов'ю і прецизією. Коли б Ви, читачу, мали змогу з укриття обсервувати домашнє життя панства Богданів, то Ви подумали б, що там за великим столом сидить висока учена людина обложена паперами та книжками і днями та ночами (часто до другої години ночі) над чимсь працює, а його дружина Марія приготує куховарські книжки до висилки. Ви не помилилися б, бо хоч Богдан не має формально закінчених високих шкіл, але, як бачите з вище

казаного, яку він працю виконав і виконує для нас і наступних поколінь.

Він за кілька останніх років зібрав і оформив біля 26,000 українських прізвищ в Канаді для Інституту назвознавства при Українській Вільній Академії Наук (УВАН) у Канаді, і нічого дивного, що Богдан від 1965 року фігурує членом-співробітником цієї наукової інституції.

А хто ж то, як не Богдан приготував матеріал до друку книжки “Бритийська Колюмбія і Українці” в 1957 році, або цю, що тримаєте в руках. Попри те все не кожний витримав би 14 років директором Взаємної Помочі на Британську Колюмбію, або на становищі фінансового серетаря тієї самої інституції 26 років. Це тільки неповна і скромна сильветка нашого бібліотекаря, як і життя його, бо про фізичну працю Богдана, яка давала йому можливість жити і віддатись духовій праці, про яку ми щойно згадали, не пишемо.

М. Гуцуляк

THANKS TO VIRGIL MOSHANSKY AND A HALF-MILLION-DOLLAR EGG

Virgil Moshansky's beige Cadillac Eldorado runs smoothly over lumpy dirt roads through a newly opened subdivision. His town is growing so fast that the mayor of Vegreville, Alberta can't keep up with the need for paved streets.

Moshansky agrees. “We wanted something distinctive to mark the RCMP's 100th birthday in Alberta,” he says proudly. “Vegreville's a predominantly Ukrainian centre and town councillor Kay McKenzie thought we should honor our early settlers at the same time. When she suggested a Ukrainian Easter egg, I knew we had our monument.”

Resch and Edmonton artist Paul Sembaliuk labored together on a design incorporating a symbolic Ukrainian motif. It had to have diamonds (representing wolves' teeth and protection against evil), stars (for good fortune), lines (for “eternity”) and triangular shapes (representing the Holy Trinity). Computerized machines cut 3,000 separate pieces in an Edmonton factory and Resch guided a group of Vegreville volunteers through the two-month assembly operation. The world's largest egg — 25' 7" x 18' — was unveiled last July.

РОЗДІЛ VIII

КРЕДО УКРАЇНЦЯ В РОЗПОРОШЕННІ

1. Я — громадянин країни мого поселення через натуралізацію чи народження. Я буду шанувати її демократичні вольності. На випадок небезпеки ззовні я буду захищати її своїм життям і майном. Я буду користуватися всіма правами й привілеями, що їх дає моя країна своїм громадянам, пам'ятаючи одночасно, що ті права й привілеї накладають на мене певний обов'язок. Я братиму участь у її багатогранному житті: політиці, економіці, шкільництві, освіті та всіх ділянках її життя.

2. Крім громадянства моєї країни, я маю ще своє окреме духове громадянство. Це моя "святая святих". Я — українець, і моєї української духовости я ніколи не зречуся. Я не можу зректися мого українства тому, що не можу зректися своїх батьків і сказати, що їх у мене ніколи не було. Я можу змінити своє державне громадянство, переїхавши з однієї країни в іншу, прийняти нове громадянство, але я не можу змінити свого національного роду.

3. Я визнаю величезну й незаступну ролю церкви в житті народу і буду завжди морально й матеріально її підтримувати. Від моєї Української Церкви я буду сподіватися душевного й національного піднесення. Я сподіваюся, що Церква завжди буде сторожем і захисником національних вартостей мого народу. Церква з народом і нарід із Церквою — це необхідна передумова сили нації та збереження українського розсіяння (діяспори).

4. Як українець і християнин, я ніколи не примирюся з комунізмом чи з будь-якою іншою тоталітарною системою чи ідеологією. Я буду твердо стояти на позиціях демократизму, бо тільки справжній демократичний лад дає найкращі можливості на вільний розвиток людини й народу.

5. Як громадянинуві українського народу, доля країни моїх предків лежить мені на серці. Тому я робитиму все, що в моїх силах, із позиції мого громадянства, щоб

допомогти українському народові визволитися й відновити свою незалежну соборну державу.

6. Я буду підтримувати творчість наших науковців, письменників і мистців, що вносять свій вклад в українську науку, літературу й мистецтво, чого не можуть вільно робити українці в поневоленій Україні.

7. Я буду дбати про збереження української мови в моєму домі, установі та церкві. Я підтримуватиму української школи, нашу пресу, наші видавництва та плекатиму пошану до українського друкованого слова.

8. Я буду вести себе так, щоб піднести і скріпити добру думку про українців серед свого довкілля; я буду поширювати серед моїх співгромадян об'єктивні відомості про Україну, здобувати для неї приятелів, уважаючи це одним із засобів моєї допомоги українському народові.

9. Я буду стояти за правопорядок у житті українського розсіяння. Я плекатиму соборницький дух і змагатиму до того, щоб загально-українські інтереси завжди мали перевагу над інтересами окремої групи чи партії.

10. У 50-річчя початку Української Національної Революції я прирікаю бути вірним ідеалам мого народу, що знайшли були своє завершення у створенні Незалежної і Соборної Української Держави.

У цьому, Боже, допоможи мені!

(З промови на Першому Світовому Конгресі Вільних Українців у Нью-Йорку, 1967 р.)

Іван Сирник

ПЕРША УКРАЇНЬСЬКА КНИЖКА ПРО КАНАДУ

До цікавих перших видань українською мовою про Канаду, які появилися по цьому боці океану, треба зачислити 30-сторінкову книжечку під заголовком "Західна Канада — Манітоба, Асинібоя, Алберта, Саскачеван", 1899 р., накладом уряду.

Книжечка, як виглядає, була друкована у видавництві "Свободи", хоч цього не зазначено, подано тільки, що друковано її в Нью Йорку. У той час у Канаді ще не було друкарень з українськими черенками. Текст книжечки — переклад з англійської мови. Писана вона фонетичним

правописом, хоч тоді в Галичині (і в Америці) часописи й книжки друкувалися **етимологічним правописом**. Мова книжечки, хоч має деякі архаїзми, на диво, чиста і мало різниться від теперішньої мови.

Для ілюстрації подаю з книжечки кілька уступів без змін.

”Провінція Манітоба. Поверхність провінції виносить около 300 миль з всходу на захід і займає 73,956 миль квадратних або около 47,331,840 акрів.

Поверхність. Земля є поділена на чотириугольники, з котрих кожний займає по 6 миль квадратних. Такі чотириугольники звуться ”тоуншипс”, котрі знов суть поділені на 36 частій, звані секціями, о одній милі квадратній. Миля ділиться знов на 4 часті, а кожда така часть займає 160 акрів. До-окола кожної секції або квадратної милі знаходиться дорога, по котрій можна зайїхати возом до кожної посілости...” (стор. 4).

На кінцевих сторінках, під заголовком ”Свідоцтва”, подано кілька листів з різних околиць західної Канади. Один з тих листів підписаний ”Юльком Пекрулем” з околиці Ветаскивину, датований ”8 децембра 1897 р.”. Ю. Перкуль пише так:

”Походжу з Русской Польщи, де був-ем учителем 15 літ. Понеже була у мене велика родина, мусів-ем шукати, щоб вижити, іншого становища. Виїхав-ем до Канади. Вибрав-ем собі повіт Альберту, де були вже мої приятелі. Коли приїхав до Ветасківін, відразу мені сподобався. Красні коні, хороша худоба, добра земля, красні господарські будинкі, говорили за себе, що се добрий край. А коли довідав-емся, що декотрі господарі пришли сюди лиш перед пару літами з малими грїшми, а навіть були і такі, що centa у них при души не було, еще довги мали, то не міг-ем перечудувати, як могли в короткім часі такій поступ зробити. Многі з них маюте тепер більше як одну пару коній, часами навіт 4 і більше, від 10 — 20 штук худоби, потрібні рільничі знаряди, а декотри з них навіт розмаїті господарські машини. За рогату худобу ту платят добре, за коні не так, а решта всьо інше можна ту добре продати.

Після мого мніня повіт сей є дуже добрий на господарство. Хто хотівби сюди перенестися, то може се

зробити, не надумуючись дуже; може ту дістати дуже добру землю, по низкій ціні, близько міста.

Понеже знаходяться ту добрі пасовиска, то за старанем п. Розенрола вибудували ту сего року фабрику масла, котра приносить великий хосен для господарів. Худоба ту дуже тучна. Вчора сусід мій забив корову, котра не була спеціально випасована, а дала 4 відра лою.

Що дотичит мого поведження, то не можу много о собі сказати, бо жию ту доперва оден рік. Можу лиш сказати: ніколи не жалував-ем, що сюди приїхав, і уже тепер ліпше мені поводиться, як в старім краю. Если-би хто хотів довідатись дещо більше о тім краю, нехай пише на мою адресу, и сейчас дістане відповідь. — Юлько Пекруль” (подана адреса у Ветасківіні, стор. 27).

На самому кінці книжечки (стор. 30) подана ось така ”Пересторога”:

”Канадійске правительство робит, що лиш може, аби приїзджаючі були в дорозі безпечні. Однак не ручаєсь за тих, що ділають на власну руку. Если емігрант не буде слухати, що йому правительственний агент радит, і если з ним дещо злого станєся, тогди буде собі сам винен. А часами також трафитєся, що люде, котрі на око здаються бути цілком безінтересовними, відраджають емігрантів від Канади. Таких людей не треба слухати, бо то суть платні американські агенти від rozmaїтих організацій, котрі уводять не осторожних емігрантів”.

Книжечка має кольорову мапу Канади.

(”У.В.”. 8. 1. 1970)

НЕПОПУЛЯРНІСТЬ КАНАДСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

В передовиці п. н. ”Причина неприхильности”, редакція ”Українського Голосу” аналізує причини, що роблять українців в Канаді непожаданими й дискримінує їх в різних ділянках життя, як здобутті праці т. ін.: крім цього українці не пожадані, як імігранти, тоді, коли в той самий час уряд видає гроші, щоб стягнути до Канади імігрантів інших народностей; редакція доходить до висновку, що нехїть до освіти, **брак підприємчivosti й бажання себе-вияву в різних ділянках торгівлі й промислі, як також**

занадто часті судові розправи між собою не є позитивні риси українців; щодо політики, українці "мають славу народу зовсім невиробленого, сирого, який можна провадити як череду, сюди або туди, але який через те може бути для Канади дуже небезпечним, бо можуть його для себе використовувати вороги Канади". (Редакція мала на увазі тут прихильників комунізму в Канаді — О.В.); як конкретний приклад редакція ставить недавні міські вибори в Вінніпегу, де в північній частині міста, в якій переважно живуть українці, кандидував з комуністичної партії Попович; тоді коли "Канадійці бояться комунізму, як чорта, котра народність в Канаді здобуває для себе ім'я комуністичної? Українці... Українцям нема в тім найменшого інтересу, щоби ставити себе проти решта канадійського населення. Увесь інтерес Українців в Канаді є в тім, щоби бути в як найбільшій гармонії з людьми іншого походження, а головно з родовитим населенням, з Канадійцями. Найбільша шкода для Українців є в тім, коли викликається вражіння, немов то Українці не можуть погодитися з Канадійцями. А таке вражіння викликається, коли Українці маніфестують свою незгоду з канадійськими порядками, законами, з канадійськими інституціями... Забава в комуністичну партію в Канаді є тільки одним приміром того, чого Українцям не слід робити..."

"У.Г.", 49, 1924

АНГЛОСАКСОНКА СПОВІДАЄТЬСЯ

Марджорі Ерл, регулярна коментаторка для щоденника Да Вінніпег Трібюн, признається, що вона почувалася винуватою, як англосаксонка, за погорджування і висмівання над українськими першими поселенцями в західній Канаді. Вона каже це в своїй статті в Трібюн з 25 січня п. н. "Вестс Енгло-Сексон Еліт Ал Ремейн Реднекс Тудей".

Свій коментар Марджорі Ерл починає кажучи, що вона мала розмову з Мирною Косташ, авторкою недавно виданої книжки в англійській мові — "Ал оф Баба'с Чилдрен". Очевидно з цієї розмови Марджорі дещо навчилася, бо вона признається, що вона, як англосаксонка, та багато інших англосаксонців були "червонокарками" і

в минулих часах, та багато з них є ними й сьогодні. Вони погорджували українськими поселенцями, висмівали їх та називали "богонками", "кожушками" і т.п., тільки тому, що ці поселенці не були такі самі, як вони, червонокаркі англосаксонці.

"Ми ніколи не користуємо з своїх власних помилок, і це найбільше нас болить. Ось ми в 1978 році ще робимо те саме", Марджорі Ерл каже. В іншому місці вона каже: "Ми трактували перших українських поселенців — бабів — (з наголовка книжки Косташ) — з погордою і кпинами за їх поведінку, їх звичаї, їх надії і їх традиції. Ми накинули на них жорстоке занедбання, і навіть жорстокішу дискримінацію. Що гірше, ми створили з того міти, щоб скривати наші власні хиби".

Такі самі почуття мусять мати багато інших англосаксонців, але Марджорі Ерл мала відвагу і отвертість зробити таку сповідь.

(“У.Г.”, 8. 2. 1978)

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КАНАДІ

Третій період — від 1939-го року до теперішньої пори.

1. Для приблизно 80 відсотків канадійських уродженців українського походження українська мова, можна сказати, майже зникла з їх щоденного життя зі слідуючих причин: (а) Війна через армію і воєнну індустрію вирвала цілком молоде покоління з українського гетта і змішала його майже до непізнання з канадійською суспільністю.

(б) Потреба вживати нашу мову вдома майже цілком зникла, бо майже нікого тепер нема "вдома", щоб не знав англійської мови.

(в) Війна і добробут, спричинений війною, забрали майже всіх учителів українського походження, що ще вчили дітей української мови по шкільних годинах і інтересувалися позашкільною молоддю, організуючи її у молодечі українські товариства у другому періоді.

(г) Інтелектуальна пожива теперішньої молоді є (1) англійська школа. (2) Спорт — навіть наймолодші діти знають усіх грачів американських і канадійських спор-

тових клубів, і спробуйте відірвати їх від радія, коли проголошують хід гри, футбол чи гаківниць. (3) Також знають вони всіх голівудських акторів. (4) Радія грають по домах від ранку до пізної ночі. (5) Комічна література стала дуже поширена.

(г) Воєнна психоза і добробут зруйнували охоту до праці умовою і фізичною. Обдурююче гасло "я сьогодні живу — до пекла із завтрішнім", затроїло уми молоді генерації на американському континенті і наша молодь піддається тому гаслові.

(д) Батьки майже цілковито втратили контроль над своїми дітьми та й наші школи загально повні волі.

Таке то я завважав у нас, у нашому житті в Канаді. Мовна асиміляція молоді генерації майже на укінченню.

Але одно, що залишилося в нашій молоді і є потішаючим, це те, що вона духово ще не зденаціоналізувалася. Вона записується де треба українською. Гордиться як де-не-де покажеться людина українського роду між її "героями" чи в спортових клубах, чи в Голівуді. Обожає таких, як наприклад, Гавриляк — мейор міста Едмонтону, Старчевський, мейор Ошави. Гордиться всім тим, що де-не-де є друковане про українців в англійській пресі, чи в журналах. Вони держаться українських церков і тут головно вона відчуває **потребу** знання української мови і, на мою думку, в наших українських церквах знаходиться тайна нашого національного спасіння, якщо батьки будуть вести до них своїх дітей від наймолодшого віку.

Комітет Українців Канади міг би відограти у збереженню нашій молоді важну роллю, якби подбав про видання добрих українських читанок для дітей. Я вірю, що в нас є ще поверх десять тисяч родин, що куплять пригототовані вмілою рукою читанки для своїх дітей, і з продажі вистало б на винагородження для тих, що над такими читанками працювали б. Читанки, очевидно, мусіли б бути достосовані до психіки дитини, родженої в Канаді.

Друга справа, що придалася б тепер, це грамофонні українські плити з діточими співанками. Якби так знайшовся у нас композитор, що зумів би скомпонувати музику до образкових українських байок, як байки Глібова, і також дещо із загальної діточої літератури, а потім

як би знайшовся наш співак і наспівав би ті пісні не оперовим голосом, але таким, що липне дітям до серця, то я вірю, що між нами із усіх наших угруповань знайдеться від десять до п'ятнадцять тисяч таких родин під проводом КУК-а, що розкупили б ті плити для своїх дітей і для себе самих. Також добре було б зробити плити з гарними українськими віршами і коротенькими байками, щоб діти прислуховувалися чистій українській мові. Як одні так і другі плити можна час від часу передавати по радіо замість одних і тих самих пісень, що їх співають різні хори, яких мову часом трудно зрозуміти. Я вірю, що такі плити поплатилися б і для композиторів і для співаків і декламаторів, а головно поплатилися б нашій мові, нашим канадійцям українського роду.

І. Киріяк.
"У.Г.", 1940р.

СЛОВО І. Г. СИРНИКА, ПЕРШОГО ЗАСТУПНИКА ПРЕЗИДЕНТА КУК, НАД МОГИЛОЮ СВ. П. В. КОХАНА 16 ЧЕРВНЯ 1966 Р.

Жалібна Громадо!

Оце ми відпроварили на вічний супокій одного з кращих синів нашого народу і його вірну дружину.

Блаженної пам'яті Володимир Кохан дав нам клясичний приклад повної посвяти на службі рідному народові.

Ще на рідних землях відзначався він як передовий кооператор, громадський і політичний діяч. Мав дар Божий мобілізувати публичну опінію, мав незаперечний інстинкт народного провідника. Був рішучий і негнугий у принципових справах. Визначався високою культурою духа і шляхетністю характеру.

Громадську працю, почату у ранніх роках свого життя на рідних землях, він продовжував на еміграції. Був великим соборником, був оптимістом і своєю непохитну віру в кращу будучність рідного народу міг передавати своєму довіллю.

Незмінною ідеєю його життя була праця. На пості екзекутивного директора Комітету він вистояв гідно, почавши від 1948 року, до останнього дня свого життя.

Впродовж цих 18 років він був душею Комітету Українців Канади, його ідеологічним провідником, реалізатором його задумів, що часто зроджувалися з його власної ініціативи. Він вбачав у Комітеті втілення соборницької ідеї нашої спільноти в Канаді, найшляхетніших її прагнень і змагань.

Для цієї високої ідеї він всеціло себе віддав. Дуже часто працював до пізньої ночі, працював в суботу і неділю, працював, можна сказати, без упину.

Залишив по собі тривалі незнищимі пам'ятники. Пам'ятник Тарасові Шевченкові, переклад невмирущого "Кобзаря", Антологія української поезії в англійській мові, Фундація ім. Шевченка, це тільки дещо з тих досягнень і починів, ініціатором яких він був.

Ми хилимо голови над Твоєю домовиною, Володимире, і над домовиною Твоєї вірної дружини Лідії, що разом з Тобою несла нелегкий хрест громадської праці. Ми прощаємо Вас обоїх від Комітету Українців Канади, що зібрав під свій прапор найкращих членів нашої українсько-канадської спільноти.

Прощаємо Вас обоїх і від Складових Організацій Комітету, від його розгалужень і Відділів, і рівночасно прирікаємо в наших серцях, у пошані до Вашої пам'яті, що смолоскип переданий у руки тих, що zostались, не випустимо з рук, що гідно нестимемо його у майбутнє й передаватимемо його від покоління до покоління, од роду в рід, як і було Твоє бажання, Володимире. Ти міг чесно повторити за нашим поетом:

*Я убогий родивсь, і в ті дні,
Як вмирать доведеться мені,
Тільки горе та стомлені руки,
Та ще серце, зотліле з муки,
Я зложу в дубовій труні.*

*Не велике я поле зорав,
Та за плугом ніколи не спав;
Що робив, те робив я до краю,
І всю силу, що мав я і маю.
На роботу невпинную клав.*

*На тім полі каміння було,
Поле все буряном заросло,
Зупинився мій плуг на тім полі;*

*Та не кидав робить я ніколи,
А гострив свій леміш, чересло.*

*У годину, в негоду я там:
Без роботи погано рукам!
Нехай дощ і крізь драну свитину
Січе згорблену працею спину,
А спочинку собі я не дам.*

*Скільки поту свого я пролив,
Скільки сили я там положив!
Та дарма! Бо поорана нива
Нам давала багатії жнива:
Я не дурно невтомно робив.*

*Мої діти зберуть урожай...
Усьому наступає свій край;
Він прийшов і мені в домовину
Я іду і на віки спочину,
Мої-ж діти зберуть урожай!*

ВІЧНАЯ ВАМ ОБОЇМ ПАМ'ЯТЬ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР НАД ЕДМОНТОНОМ

У столиці провінції Альберти цього місяця сталася подія виняткового значення: над міською ратушею замаяв у повітрі український синьожовтий прапор.

Уповноважені Комітету українців Канади, п. Роман Осташевський (голова Едмонтонського відділу) та д-р М. Суховерський, організатор акції, в супроводі католицького й православного духовенства та голів громадських організацій 13 січня відвідали посадника міста Айвора Дента, який підписав проголошення в Едмонтоні "Дня української незалежності". Документ указує на "законне право українського народу до волі", а теж на факт, що в Едмонтоні "живе багато канадських громадян українського роду, що зробили вклад у розвиток міста".

Теж у наступні роки 22 січня буде в Едмонтоні Днем української незалежності.

Посадник Едмонтону Айвор Дент проголошує "День української незалежності" в Едмонтоні. Сидять у першому ряду зліва: п-і Н. Фарина, Впресвящ. Владика Андрій, посадник І. Дент, Преосящ. Владика Ніл; стоять у другому ряду зліва: д-р В. Гирак, д-р М. Суховерський, адв. Я. Дзеник, Р. Осташевський — голова відділу КУК, Гр. Барабаш, Д. Прокоп, п-і Ір. Цавликовська, адв. П. Саварин, д-р М. Снігурович.

У неділю, 17 січня, в Ювілейній аудиторії відбулося відзначення Дня незалежності й соборності України, в якому взяли участь чоловічий хор "Дніпро" під орудою диригента Р. Солтикевича, жіночий хор "Верховина" (ОЖЛВУ) в супроводі бандуристок (СУМ) під орудою проф. С. Яременка та інші. Головні доповіді зробили п. Кость Теличко (українською мовою) та д-р М. Суховерський з Альбертського університету (англійською мовою).

При цій нагоді відбулося вручення українського прапора посадникові міста, що також коротко промовив, уживши кілька українських висловів.

Про це небуденне святкування писав місцевий щоденник, а станція телебачення передавала фільм із передачі прапора.

Варто згадати, що напередодні в Ювілейній аудиторії танцювальний ансамбль "Шумка" мав дуже успішний концерт, а Український студентський клуб на початку січня добре провів свят-вечір в одній із залів аудиторії.

При численному зборі українців (близько 500 осіб) 22 січня посадник міста Айвор Дент урочисто підняв український синьо-жовтий прапор біля міської ратуші. Перед цією подією і після неї, в радіо передавали українську музику.

Коротко промовили п. П. Осташевський і сам посадник міста, що, до речі, сказав: "Мені надзвичайно приємно підняти цей прапор — як засвідчення того великого вкладу канадських українців, що перетворили дикі простори Західньої Канади в багаті, врожайні поля. Тепер їхні сини і внуки є в усіх галузях життя — до професорів і сенаторів включно... Віднині український прапор повіватиме над Едмонтоном кожного року в день 22 січня".

Українці Альберти та сусідніх провінцій сприйняли січневі події в Едмонтоні з великим задоволенням і гордістю. Місцевому відділові Комітету українців Канади, зокрема організаторові акції д-рові М. Суховерському, належить велика подяка за добре проведену працю, що має і матиме в майбутньому велику вагу для наступних поколінь українських поселенців.

Яр. Славутич

АЛЬБЕРТСЬКІ НАГОРОДИ ЗА ДОСЯГНЕННЯ

Крім п-і **Анни Приймн**, про яку пишемо окремо, дістали Альбертську нагороду за досягнення ще й п. Р. Осташевський, п. **Д. Прокоп**, п. Гузіль з Вегревил, п. Т. Шандро та п. В. Марчишин.

Подамо коротко їхні заслуги, за які вони дістали відзначення, як це подано в офіційному комунікаті Альбертського міністерства культури.

П. Роман Осташевський. Від свого прибуття до Альберти, двадцять шість років тому, п. Осташевський брав живу участь у плеканні мистецької і культурної атмосфери в провінції. З великою посвятою і рідкою комбінацією о ідеалізму та практики він працював в Асоціації бібліотекарів, в Канадському історичному товаристві, в Товаристві американських архівістів, Українському літературно-мистецькому клубі та УНО. Надзвичайно талановитий актор, рецитатор та організатор і керівник багатьох концертів та фестивалів; керівник щотижневої одногодинної програми на радіо станції СіЕйч-ЕфЕй, на якій передавано українську музику та вістки, як теж керівник півгодинної програми "Контакт" на каблевій телевізійній станції 10.

П. Дмитро Прокоп. Був протягом 16 років секретарем та заступником голови Товариства Українських Піонерів Альберти й доклав багато праці та старань для розвитку Товариства та збереження й поширення української культури. Він був теж співредактором книжок "Українські піонери в Алберті" та "Українці в Алберті", в яких надруковано важливі спомини та світлини про українських поселенців.

П. Том Шандро. Займався придбанням фондів для Альбертського фонду для дітей-калік. Завдяки його старанням видано на лікування дітей калік понад 750,000 доларів. Для придбання фондів він влаштував покази талантів й від 1947 влаштував таких 540 показів у 120 спільнотах. В показах брали участь понад 15,000 учасників.

П. Іван Гузіль з Вегревил. Брав живу участь в суспільно громадському житті в околиці Вегревил протягом понад тридцяти років. Він розвивав і постійно піддер-

жував культурні, розвагові та громадські організації. Як основник, президент та керівник Українського культурного фестивалю він має великі заслуги в започаткуванні святкувань не лише провінційного, але й всесканадського розміру.

П. В. Марчишин. Осягнув мистецтво в їзді на совгах (лижвах). Від 1960 р. коли він був аматором до 1976 р. він зробив такий поступ, що став професіоналістом у їзді на совгах і в 1976 р. дістав бронзову медалью на світових змаганнях в їзді на совгах у Джака, Еспанія.

"У.В.", 2. 2. 1976

УВАН НАЗНАЧУЄ ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ГРАМОТИ

Григорій Йоник

Ввійшло в довголітню традицію Української Вільної Академії Наук в Канаді, що в часі кожнорічної Шевченківської сесії УВАН, Президія УВАН наділяє Шевченківськими грамотами заслужених діячів української культури в Канаді, будьто на полі науки, дослідів, мистецтва, літератури, чи громадської праці тощо.

На цьогорічній сесії УВАН, яка відбулася 10 березня у Вінніпегу наділено заслуженим діячам три Шевченківські

грамоти, одну з ділянки дослідів історії, а дві з музейництва.

Феліціян Майхрович-Мекравч, дослідник, біограф і реєстратор праці українських професіоналістів і підприємців в Канаді отримав Шевченківську грамоту з ділянки історії. Його дослідам і перу завдячують появу десяти збірників: "A Classified Director of Ukrainian Business and Professional Interest Throughout Canada". Пізніше ці збірники переназвано на річники "Ukrainian Year Book". Перший збірник появився в 1944 р., останній знов в 1954-55.

З ділянки музейництва отримала призначення Володирира Лучків з Торонта, довголітній куратор "Української спадщини і музею в Канаді". Музей цей приміщується в популярному й історичному замку Торонта "Каса Лома". Вона є організаторкою постійних виставок в цьому музеї, який відвідує річно около півмільйона глядачів. Тут же виготовлена постійна інформація про українців в Канаді, про їхню батьківщину народження та українську діаспору в світі.

Теж з ділянки музейництва отримав Шевченківську грамоту заслужений діяч на цьому полі в місті Едмонтоні, Григорій Йопик, який став ініціатором основником, організатором, меценатом та довголітнім головою Українського Канадського Архіву і Музею Альберти. З маленьких власних збірок та колекцій серед громади розбудовано музей і книгозбірню та архів імпазантних розмірів, які затруднюють вже кілька працівників. Г. Йопик є автором статей про потребу зберігання історичних пам'яток, як також книжкової праці "Українсько-Канадський Архів-музей Альберти: "Пам'ятки українських піонерів Альберти", (1982).

Історичне товариство Едмонтону відзначило його працю вже давніше почесною грамотою. Він є фундатором Шевченківської Фундації в Канаді, Енциклопедії Українознавства, студій до історії українців Канади, Біографічного довідника до історії українців Канади та інших.

Головну доповідь на Шевченківській сесії УВАН виголосив інж. Семен Романів п.н. "Шевченко під постійною цензурою Москви". Вступне слово до сесії зробив д-р М. Марунчак, президент УВАН. Вручення грамот довершили проф. І. Любинська та д-р Б. Білаш. Пред-

ставив нагороджених мгр. Микола Залозецький, вінніпезький заслужений піонер сеньйор. Поза місцеві грамоти надіслано поштою. Сесія відбулася в Центральній вінніпезькій публічній бібліотеці. (М.Г.М.)

СЕНАТОР ПАВЛО ЮЗИК ПРО ГРОМАДЯНСТВО

У 1946 році канадський парламент ухвалив новий громадянський Акт з назвою "Кенедіян Ситизеншип Ект", а в життя він увійшов з днем 1 січня 1947 року. В цьому Акті зроблено багато змін щодо громадянства від попереднього Акту, з давнішого часу, і він є першим того роду Актом про громадянство в цілому Комонвелті.

Дня 3 січня, 1947, в Оттаві відбулась історична церемонія надання канадського громадянства видним особам. Першим, хто одержав новий громадянський сертифікат був сам тодішній прем'єр, Вилліям Лайон Мекензі Кінг. Другим з черги був славний музик і диригент італійського роду, Джусеппе Агостіні. Третим був Келд Діхман, німецького роду, четвертим — Василь Єлиняк, у віці 87 років, один з перших українських поселенців у Канаді, п'ятою була пані Минарська — мати канадського героя Андрія Минарського, а шостим — Юсуф Карш, славний фотографіст вірменського роду.

Від тоді канадське громадянство одержали около 1,600,000 імігрантів з різних країн у світі. Громадянський Акт з 1947 року перейшов від тоді багато змін і доповнень. Тепер він має новий і модерний зміст, стосований до сучасних обставин і потреб. Звуть його в Оттаві "Билл С-20", Палата послів уже ухвалила його, а тепер він є перед сенатом, для остаточного офіційного одобрення.

Ось так представив новий Громадянський Акт у сенаті сен. П. Юзик дня 4 травня, після інтродукції сен. Коннолія, який представив його як фахівця в справах громадянства і соціології, з довголітнім досвідом у цій праці для своїх людей, українців, та інших, з європейських держав.

Дальше сен. Юзик сказав, що Громадянський Акт був предложений в палаті послів дня 21 травня, 1975. Він ставив спротив до ухвалення його тому, що в тому часі по

цілій Канаді відбувались переслухання різних людей в справі іміграції, а іміграція має багато до діла з громадянством.

Сен. Юзик, говорячи про новий Акт, сказав, що він вдоволений з того, що вік імігранта, кандидата на громадянство, знижується з 21 до 18 років. Друге, це те, що новий Акт дозволяє на громадянство дитини, народженої поза Канадою, якщо її батько або мати є громадянами Канади.

Та найважливіша зміна в новому Акті, сказав сен. Юзик, це те, що скорочено протяг часу, в якому імігрант може одержати громадянство, з п'яти до трьох років. Це можна оправдати тим, що в теперішньому часі всяка комунікація багато скорша ніж була давніше, отже нема потреби на довге чекання імігранта на громадянство. Британія, Німеччина, Америка, Бельгія, Австралія й Нова Зеландія та інші ще вимагають п'ять років часу замешкання перед одержанням громадянства, та це держави старі, які приймають мале число імігрантів. Канада є державою, яка приймає багато більшу кількість імігрантів. В останніх 25 роках до Канади прибуло около 4,000,000 імігрантів, більшість з них з т. зв. Третього Світу, тобто з держав, які не мають або не мали демократичної системи уряду. Цим імігрантам трудніше зжитися з канадським способом життя і законами. Тому то, сказав сен. Юзик, до цієї зміни є застереження і деякий спротив, мовляв — цим людям треба довше ніж три роки, щоб увійти в правдиве канадське громадянство. Члени сенату, сказав сен. Юзик, повинні глибше застановитися над цим питанням.

Дальше сен. Юзик звернув увагу на те, що в новому Акті мало б бути дозволено зачислити до трьох років половину того часу, в яким імігрант був у Канаді як студент. З того можуть користати незаконні імігранти, з кримінальними рекордами, яких ми тут не хочемо. Треба також дуже серйозно подумати про характер людей, які сюди прибувають як імігранти, та про їх минулу діяльність.

Сен. Юзик висловився прихильно про те, що новий Акт мав би внести нову клясу суддів — для видання громадянства. Ці судді були б на службі й вечорами, коли

звичайному працівникові найвигідніше бути на церемонії прийняття громадянства.

Сен. Юзик закінчив свою промову цитуючи слова кол. прем'єра Діфенбейкера, висловлені дня 1 липня, 1960:

"Я канадієць, свободний канадієць, свободний говорити без страху, свободний хвалити Бога в свій спосіб, свободний обстоювати те, в що я вірю як правдиве і справедливе, свободний противитись тому, що я вірю як несправедливе, свободний вибирати тих, які мають правити моєю державою. Цю спадщину свободи я прирікаю піддержувати для себе і для всего людства".

НЕ ДИВІМСЯ КРІЗЬ ПАЛЬЦІ НА МІШАНІ ПОДРУЖЖЯ

Мішані подружжя — це наша болюча проблема, яка раз-у-раз стає болючішою. Закривати очей на неї вже не можна. Свідчать про це статті на сторінках наших часописів і журналів.

Але замало не закривати очей. Треба дивитися ясно, треба не дивитися крізь пальці.

Автори статей пишуть про мішані подружжя як нашу проблему, нашу журбу чи нашу трагедію. А на наших очах хвиля мішаних подруж не меншає, а зростає. Як часто діти наших чільних громадян, яких шануємо за їхню працю, йдуть так само за хвилию, відходять від своїх!

Є тут чиясь вина чи нема? А як є, то чия: батьків, Церкви, школи?

В "УВістях" (6 березня ц.р.) появилася велика стаття д-ра Марії Кейван п.з. "Чому стільки подруж із чужинцями?" У статті є цікаві спостереження, але загальний підхід до питання мішаних подруж толерантний, навіть вибачливий, з яким не можна годитися. Замість виправдувати, треба закликати батьків, щоб виховували дітей у національній свідомості. Без цього в душах молоді буде порожнеча.

В Україні і в Чехії загоряються живі смолоскипи, а тут молодь наша йде в чужий табір, не почувавши докору сумління. Батьки здвигають плечима, мовляв, ми безсильні. У наведеній вище статті усіх погладжено по

голівці. Робиться при цім порівняння між мішаними подружжями, які були, і тими, які бувають тепер, і сумний шлях у майбутнє стелиться вже сам.

Як батьків не можна винуватити, бо вони безсильні, а докору молоді не можна робити, бо вона в чужому оточенні і має право виходити заміж, за кого хоче, і т. д., то що, властиво, нам залишається? Небагато залишається, каже авторка наведеної статті. Треба робити принаймні щось: наприклад, **бабуні, які мають вільний час, могли б допомогти у вихованні.**

Чи багато тих бабунь? — дозвольте спитати. Чи, може маємо їх спроваджувати до Канади? А як бабуні належно не виховали своїх дітей, то як вони ліпше виховують онуків?

Так питання не можна ставити. Не вагаюся виступити з рішучою пригадкою про обов'язок батьків і матерів виховувати дітей. **Батьки і тільки батьки винуваті, коли наші діти втікають від нас.** Якщо дитина в рідній хаті не одержить здорового виховання, то ніхто їй цього потім не дасть. Церква і школа тільки помагають ушляхетнювати характери дітей і молоді.

Церква ніколи не гладить по голівці грішників, мовляв, живе в безбожницькому оточенні, тому ви не винуваті. Навпаки, вона пригадує про обов'язок жити похристиянськи також у нехристиянському світі. Наші обов'язки супроти Бога і рідного народу не скасовані через те, що ми живемо не в Україні.

Ми приїхали за океан — так часто кажемо — не як "темна маса", а "цвіт народу" Покажім, що справді так. Покажім ділами, передусім працею для виховання молоді. Надто багато в нас батьків, що дбають тільки про заробіток і розвагу. Вони й не помічають, що їхня погоня за грішми і вигодами штовхає їхніх дітей на шлях зради. З другого боку, маємо також батьків, які так завзято працюють для рідного народу, що часу на виховання власних дітей уже не мають. І чим вони допоможуть народові, коли занедбують своїх дітей? Громадських патріотів у нас, Богу дякувати, подостатком; на жаль мало у нас справжніх батьків-патріотів, що головну свою увагу присвячують вихованню своїх дітей.

А все ж — скажуть мені — молодь має право одружуватися, з ким хоче. Любов є любов. Моя відповідь

на це така: якщо в нашої молоді буде національне виховання, якщо в неї буде любов до рідного народу, то вона не буде пускатися рідного берега в ім'я особистої любови чи т.зв. любови.

Мені, можливо, пригадають також те, що і в ріднім краї бували випадки мішаних подруж. Ці випадки не були часті. Це одне. До того ж українець, одружений з чужинкою, був батьком української сім'ї. Якщо ж не тільки його дружина, а й його діти були чужинцями, на нього дивилися як на перевертня.

Живемо в час, коли в Україні робиться намагання взагалі знищити український народ. І там бачимо молодь, яка за любов до свого народу, за оборону рідної мови не вагається жертвувати собою, не боїться тюрми і Сибіру. А тут, навіть у домах деяких українських інтелігентів, розмова між батьками і дітьми ведеться мовою англійською. Діти української мови не знають, до рідної школи ходити не хочуть, а батьки ніяково здвигують плечима чи вмивають руки.

У патріотичному пориві на сцені ставимо максимальні вимоги до всіх і вся. Поставмо нарешті максимальні вимоги до себе самих: виховуймо нашу молодь. Це наш найперший і найважливіший обов'язок.

Анна Байрак

"У.В.", 24. 4. 1969

"ОБІЦЯНА ЗЕМЛЯ" — ЗАСЕЛЕННЯ ЗАХОДУ 1896-1914 РОКИ

**автор: П'єр Бертон (журнал "Maclean's"
з 3 вересня 1984)**

З того часу як П'єр Бертон опублікував книгу "Клондайк" 26 років тому, то він відіграє одну з головних ролей в розумінні того, що канадська історія є така ж хвилююча, як історія інших країн.

І більш ніж будь-який інший письменник він довів правильність своїх власних поглядів, показавши канадців у своїх численних оповіданнях про їхнє минуле.

"Обіцяна земля" є його 30-ою книжкою і четвертим (та останнім) внеском в його сагу про відкриття Північного Заходу Канади між періодами Конфедерації та Першої світової війни.

Перша його книжка "Клондайк" — була більш сконцентрована на періоді так званої "золотої гарячки" на Юконі.

Потім Бертон опублікував книжку "Мрія нації" (в 1970-му році) та "Останній клин" (в 1971-му році) — які захоплююче розповідали про ризико та труднощі при будівництві першої канадської Трансконтинентальної залізної дороги Сі-Пі-Ар.

"Обіцяна земля" показує живу картину про емігрантів-поселенців, мрійників та політичних діячів, які подорожували цією залізницею і впродовж однієї генерації зуміли перетворити безмежні простори західних прерій в родючі землі Манітоби, Саскачевану та Альберти. Велика вартість твору Бертона є саме в його ентузіастичній безпосередності.

Успіх "Обіцяної землі" є в сполученні викладених фактів з науковим підходом, але ні в якому разі не з поринанням у педантичні роздуми. Бертон починає свою книжку з типового, цікавого портретного опису про д-ра Осипа Леськова — українського професора з агрономії (у Львові, Б.Т.), який подорожував поїздом по канадських преріях у 1895-му році.

В короткому викладі, основаному на враженнях Олеськова, Бертон описує враження новоприбулих емігрантів на довкілля очима людини — представника однієї з найбідніших націй Європи (мається на увазі — української — Б.Т.). Олеськів приголомшений тими багатими, новими землями, що лежать незаселені.

Він є досить здивований канадською винахідливістю, спеціально сокирами з різальним кінцем, держак якої є припасований до форми руки-долоні (тобто такою сокирою значно легше працювати — Б.Т.). Чому, жалує він, його власні земляки впродовж кількох століть не спромоглися до удосконалення їх власних інструментів".

Ці слова сторонньої людини є типовим прикладом світового замилювання досягненнями Канадського Домініону і підтвердження того, що для багатьох невдах Захід канади символізував унікальну можливість до кращого життя.

Разом з тим, народжений та вихований на Юконі, сам Бертон є ніби посторонньою людиною для Заходу, тим більше, що провів більшу частину свого життя в Онтаріо.

Але є очевидним, що він описує події з великою любов'ю до Західних прерій та до тих людей, що там живуть. Його портрет палкої Вінніпезької феміністки Нелі Мак-Кланг, межує з почуттям глибокої пошани до неї. Він має особливе місце у своєму серці для Боба Едвардса з Калгарі, непідкупного алкоголіка-редактора, який заповняє газету **“The Eve Opener”**, якимись вишуканими, пишномовними епіграмами взагалі будь-коли написаними в Канаді. ”Добро не вмирає молодим” — писав він — ”воно просто переростає це”.

Але Бертон і не обминає від критики деяких відомих представників Заходу Канади, репутація яких, каже він — потребує деякого перегляду. Він використовує вісім сторінок своєї книжки, будуючи обвинувачення проти Клиффорда Сифтона, тодішнього федерального ліберального міністра внутрішніх справ Канади, який був відповідальний за величезний приплив поселенців за Захід Канади, на початку цього сторіччя.

Сифтон відійшов від своєї посади в 1905-му році, посилаючись на політичні розбіжності зі своїм тодішнім лідером, прем'єр-міністром Вилфридом Лоріє.

На відміну від багатьох істориків, Бертон наводить нас на думку, що Сифтон просто боявся консервативних противників, які були недалеко від викриття деяких з його темних справ.

Разом з тим, Бертон не доводить нічого остаточно до кінця, він лише дає кілька переконливих доказів того, що Сифтон мав деякі зиски почерез незаконні справи з земельними спекулянтами та еміграційними агентами. В той час, як Сифтон, Едвардс та інші ”кольористи” представники створювали для Заходу спеціальну законність, то ”Обіцяна земля” ясно вказує, що дійсними героями цього періоду були безіменні емігранти — переселенці, яких зустрів пустельний і жорстокий труд на початку їхнього життя на цих преріях. Для багатьох з них труднощі почалися навіть ще до того, як вони перевернули перший рискаль землі.

Десятки тисяч поляків та українців перетерпіли жорстокий переїзд через океан тільки для того, щоб відкрити цей дикий Захід, але багато канадців не хотіли їх навіть і бачити там.

У 1904-му році Белвільська газета “Intelligencer”(“Інфор-

матор”, це в Онтаріо — Б.Т.) заявив: “Один погляд на ці мерзотні створіння викликає величезне здивування, що істота, яка має людську подобу і форму може знаходитись на такому низькому тваринному рівні”.

Але останньою насмішкою було: “люди в овечих шкірах”.

Та звичні до недостатків та злиднів, вони вижили впродовж цих страшних та довгих зим і років тяжкої праці, щоб потім стати одними з найкращих фермерів Заходу.

Серед 2,000 витончених емігрантів — британців, які прибули до Канади з захоплюючим серця людей й проповідником-шарлатаном та обманщиком — Ісааком Барром — привезли з собою по крайній мірі пів тузина піянів, а один чоловік прибув майже з 2.5 тисячами фунтів вантажу

Здивування викликає і те, що багато з цих одурманених простаків помилялись і безконечно плутались, особливо при пошуках містечка Ллойдмінстер, у Саскачевані, де більшість з них і поселилась. Найбільшим досягненням Бертона в “Обіцяній землі” є доказ того, як розвиток Західніх досягнень має свої глибокі коріння в знаннях та досвіді цих перших емігрантів-поселенців з України.

Їхній загальний досвід у поборюванні труднощів життя на цій землі — дав їм глибоке соціальне задоволення. Їхнє обурення і відчуття кривди проти східніх індустріялістів і їхня оцінка законів, з’єднала їх політично. І їхні успіхи у створенні їхнього квітучого суспільства — створили підняття їхньої впевнености в собі. Через надання цим подіям людського обличчя, “Обіцяна земля” пропонує Західнім читачам краще розуміння їх самих.

Але книга Бертона пропонує також всім канадцам нагоду високого оцінення унікального характеру та досягнень їхніх співвітчизників на Західніх землях.

Як залізнична дорога, що грає таку важливу ролю в цій історії, так і “Обіцяна земля” у своєму власному розумінні — сприяє краще до більшої національної єдности нашої країни.

**Борис Товстюк
“У.Г.”, 1. 10. 1984**

СПОМИНИ ВЧИТЕЛЯ-ПІОНЕРА

Під повищою назвою появилися в цьому році у видавництві "Тризуб" спомини колишнього піонерського діяча й учителя Дмитра Прокопа з Едмонтону.

Розміром, це невеличкі спомини, бо тільки 94 сторінки друку, але вони дуже цінні своїм сконденсованим змістом та цікавими початками, які пов'язані з Вегривильським семінаром, якого популярно звали студенти та спільнота "форінеркою", а яку автор споминів перейшов в роках 1913-1917. Започаткував він її зараз після свого прибуття до Канади, із села Ілинці Снятинського повіту в 1912 році.

Автор дуже докладно наświetлює життя "форінерки", яка самою своєю назвою наносила дискримінацію на студентів, які її відвідували, але це був час, що всіх які приїжджали тоді до Канади, називали форінерами (розуміється крім Британців). В мурах "форінерки" було заборонено студентам говорити рідною мовою, але як пише Прокоп, "увесь час її існування гомоніла українська пісня та дзвеніли українські мелодії".

З Вегривильського семінара вийшло поважне число студентів на учителів двомовних шкіл й ця установа, принципали якої (В. А. Стикел, І. С. Фарр і Г. Говард) не мали або мали мале зрозуміння до майбутніх громадян Канади, відіграла свою значну ролю в нарібку двомовного учительства для українських поселень. Школа ця отримувала ідейну виховну допомогу зі зовні, від української громади у Вегривилі, а зокрема від піонерського діяча Петра Зварича.

Місійний дух панував в цій школі, подібно, як це було в Брендонському семінарі в Манітобі, який виводить свої початки ще з 1905 року" — школи на Мінто" у Вінніпегу. Це саме діялося в "семінарі для чужинців" Ріджайні, який започаткував свою працю в 1909 році. Всі три названі учительські інституції видали понад три сотні учителів чи кандидатів на учителів, які були одночасно сівачами просвітянсько-культурної праці серед піонерської гущі. Що більше, вони стали також резервуаром першої української інтелігенції в Канаді. Звідси вийшли, перші адвокати, лікарі, агрономи тощо. Важливим є теж те, що вся ця нова верства Українців Канади йшла в народ з місійним

почуттям праці для спільноти, не тільки по своїх професіях, але також поза бюровими годинами. Тому то так буйно розвинулося в тому часі життя в читальнях, народних домах, творилися самотужні хорові одиниці, театральні гуртки, рідне шкільництво тощо.

З такою настановою пішов в життя автор споминів Дмитро Прокоп. Таким шляхом пройшов він, коли працював учителем в школах “Бруно”, “Бушленд” (обі недалечко містечка Інісфрі), Лонвил (недалеко Айтуні), „Наука” (коло Геффорд), Спеден (коло Смокі Лейк), ”Сокаль” та інших.

В згаданих школах крім шкільних програм в англійській мові діти навчались своєї рідної мови після офіційних годин, розуміється, без додаткової заплати учителеві. Вечорами в згаданих школах кипіло культурно-освітнє життя і також під відданою рукою директора й учителя цієї самої школи в одній особі. Це був великий навал праці а з тим і велика відповідальність.

Описує Дмитро Прокоп свій побут в Інституті М. Грушевського в Едмонтоні в роках 1918-1922, який також видав низку передових громадських діячів, змальовує він свої вакації між робітниками в копальнях вугілля. Не чужий йому ”Інститут Петра Могили” в Саскатуні, літні курси на університеті в Едмонтоні, згадує про Мондерську конвенцію українських учителів Алберти, про працю в провінційному уряді там же та інші картини, які є цікаві, вартісні і виховні. Цю вартість споминів підкреслив у вступі до книжки д-р Михайло Марунчак, а який появився в англійському перекладі п. н. Six Decades of the Community in the Land of Freedom and Opportunity”.

Дмитро Прокоп, відомий українській спільноті на заході Канади. Його статті на теми української історії в Канаді найчастіше появляються в ”Українських Вістях” Едмонтону, ”Канадійському Фармері” та інших. Працює Д. Прокоп дуже віддано в Товаристві українських піонерів Алберти, яке видало дві імпозантні книги дослідів і споминів п.н. ”Українські піонери Альберти” (The Ukrainian Pioneers in alberta, 1970) та ”Українці в Алберті (The Ukrainians in Alberta, 1975).

”Спомини вчителя-піонера” Дмитра Прокопа — це неначе дальше доповнення до двох згаданих книг.

М. Григор

ПУБЛІКАЦІЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ АЛЬБЕРТИ

Товариство українських піонерів Альберти, яке датує свою працю з 1941 р., носилося довший час з думкою, щоб видати пропам'ятну книгу своєї праці, а зокрема бажало дати українській громаді фінансовий звіт зі зібраних пожертв на побудову пам'ятника в Елк Айленд парку, який був відслонений в 1963 р. Від 1963 р. до 1970 року проминуло дещо часу, а з малого задуму виросла значно більша праця, як це плянувалось.

В 1970 р. редакційна колегія Товариства українських піонерів Альберти в складі: Й. Лазаренко, М. Фляк, Д. Прокоп, І. Горещкий, В. Косташ, випустило в світ 384 сторінкову книгу в англійській мові, де окрім них, знайшлися дуже цінні матеріали до історії українців Канади. Книга має безпретенсійну назву — "Юкрениен пайонірс ін Альберта".

В цій книзі є все те, що типове ювілейним книгам, включно з різними святковими та програмовими цитатами та віршами. Є однак такі матеріали, на які варто звернути спеціальну увагу. До таких належить короткий нарис про "Найстаршу українську кольонію в Канаді", цебто мова про оселю Една — Стар, пера М. Фляка. Правда, вона дійсно надто коротенька. В ній не використано всего матеріалу, що є для цієї матерії доступний в українських публікаціях та пресі. М. Фляк дає ще окремий нарис про українську пресу в Альберті. Тут є теж короткий нарис п. н. "Поступ українських піонерів в шкільному вихованні" пера Д. Прокопа. Останній має багато знання з цієї ділянки. В свій час він помістив дуже цінний матеріал в часописі "Українські Вісті" і жаліти треба, що він не використав цієї матерії в цій англійській статті. Помимо того вони є дуже цінними підсумками в ділянці шкільництва. Д. Прокоп подав у збірнику важні уваги характеристики різних канадських діячів, які корисно висловлювались про українців та про питання многокультурности у Канаді.

Дуже основною є праця головного редактора цього збірника Й. М. Лазаренка п.н. "Українці в провінційній політиці", автор пише теж про участь українців в муніципальних справах (стор. 40-85). Ще інший редактор цього

збірника І. Горецький подав виписки з часопису "Веґривел Обсервер" за роки 1907 до 1921, які стосуються українських піонерів (стор. 124-191). Подав він все і "добре і зле". Під "злом" треба розуміти все те, що англосаксонці та інші бачили в українських поселенцях, крізь окуляри пересуду, і звідси читач може переконатися про ті кольосальні труднощі, з якими приходилось українським піонерам боротись. Коли до тих заскорузлих пересудів додати цей факт, що в часі першої світової війни англосаксонський загал уважав українців своєрідними ворогами Канади, тому що більшість їх походила з українських теренів, які були під австрійським володінням, тоді можемо собі уявити, яку твердуду політичну школу переходили українські піонери Канади.

На другу частину збірника складалися життєписи около дев'ятдесяти піонерських родин, в більшості передових діячів українського піонерського життя. Думаємо, що то добра ідея, не тільки з історичного, але теж і з виховного боку. Ми переконані в слушності думки Й. Лазаренка, який у вступі пише, що для майбутніх українських поколінь в Канаді ці життєписи будуть не тільки "інформетіф", але теж "інспайрінг". При деяких життєписах автори користувалися недрукованими досі матеріялами. В таких випадках варто подавати джерела, звідки ці матеріяли походять, щоб майбутній дослідник знав, де за ними шукати.

Добру прислугу зробили редактори збірника, коли подали список імен, який забирає 14 сторінок. Одначе вони забули подати дуже потрібний зміст до книги.

Такі, чи інші недотягнення не зменшують вартості книги, яка видана на доброму папері та до того в твердій оправі. Не має сумніву, що пропам'ятна книга Товариства українських піонерів Альберти — то дійсно цінний вклад в історіографію українців Канади. З приємністю довідуємось, що видання на вичерпанні, а згадана редакційна колеґія стала вже працювати над другою подібною книгою.

Під кінець варто ще замітити, що перед заіснуванням існуючого Товариства піонерів в Альберті, існувало якийсь час в Альберті "Товариство українських піонерів провінції Альберти", яке в англійській мові звалось "Юкренісн Олд-Таймерс Ассосіейшен оф де Провінс оф Альберра". Це

товариство влаштувало в 1928 р. ювілейні відмічення українського поселення в Альберті. Комунікати в цій справі були публіковані в пресі за підписами Василя Олійника, як голови та Ст. Н. Фодчука, секретаря. Думаємо, що то були добрі предтечі сьгоднішньої організації, мало що не з тою самою назвою, яка робить дуже корисну працю для нашої спільноти.

д-р М. Марунчак
"Наша Мета"

"СПОМИНИ ВЧИТЕЛЯ-ПІОНЕРА"

Книжка Дмитра Прокопа "Спомини вчителя-піонера", Вінніпег 1979 ст. 93. Добрий, читкий друк попереджує в англійській мові вступ д-р М. Марунчака на три сторінки і Слово від автора, що так пише: "Я рішився написати про деякі події з мого життя, пережиті в моїх студентських роках, а потім в часі мого 25-літнього вчителювання в Саскачевані і Алберті. Бажаю насвітлити ці події для нащадків перших українських поселенців, щоб вони довідалися, як їхні діди колись завзятістю і тяжкою працею добивалися своїх позицій" — і стверджує: "Я завжди буду вдячний Божому Провидінню". (ст. 7).

Властиві Спомини починаються на ст. 9 "Вегревільська семінарія — або "форінерка", що існувала від 1913 до 1917 і приміщувала 40 студентів. Автор називає ту семінарію "Божою благодаттю для многих" (ст. 9). Докладно описане життя і наука в тій семінарії. Звідтам студенти в більшості пішли на дальші студії до Інституту ім М. Грушевського в Едмонтоні, що виховав перші ряди інтелігентів провідників. Докладно описується життя, наука і поведення студентів. Під час вакацій студенти йшли на зарібки, де хто зміг, до залізної дороги, до копалень вугілля, де всі працювали фізично по 10 годин денно за 17 і пів центів платні на годину, шість днів в тижні. З бігом студій діставали тимчасовий дозвіл навчати в 1920/21 р. Ця праця приносила винагороду \$70 місячно. Згодом закінчує Вчительську семінарію в Саскатуні, перебуваючи в Інституті ім. Петра Могили, де в подробицях описане життя студентів. Тоді ще "всі студенти говорили між собою лиш по українськи" (ст. 27). Відтоді є сталим

учителем з платнею \$120 місячно і жениться. Подружа було ідеально щасливим під кожним оглядом. Навчаючи в околиці Гефорд, Саск. заприятельється з Орестом Жеребком, що був муніципальним секретарем і судією, пізніше послом в Саскачевані, що був незвичайним чоловіком навіть в тих часах, жертвенний і позитивний у всіх починах і діяльності. Власним коштом видав В. Липинського "Листи до Братів Хліборобів". Коли Саскачеван навістила посуха в 1931 р. панство Прокоп змушені були переїхати до Спедден в Алберті. Звідтам автор наводить цілий ряд родин і осіб і місцевостей, де наші люди працею власних рук і ума видвигалися на передові становища, взірцево і морально невгнуті серед всіх трудностей. Гарно відзначена під тим оглядом околиця Краків. Треба однак відмітити і підчеркнути, що тоді все життя і діяльність проходили в невідлучній єдності з Церквою. В 1938 р. з нагоди Хрещення України (рік 988) учитель Гр. Бабій з другими видав Обіжник, котрим скликали до Мондери З'їзд українських учителів трьох дивізій: Вегревил. Лемонт і Ту Гилс, що відбувся в 1940 р. Промовляв тоді О. Жеребко. 1943 автор перейшов на працю в провінційному уряді в Едмонтоні. З того часу починається його невтомна і постійна участь в праці наших українських установ головно в товаристві Українських Піонерів Алберти, а також в політичній життю провінції. Він описує, як тяжко було дістатися в кандидати на посла і скільки енергії, витревалости і здібностей треба було зужити, щоби вибрати Михайла Лучковича у Вегревільській окрузі. Потім то саме повторилося з вибором Антона Глинки. Причини того можна найти в нашій власній наставленню і поведенню. Дуже виносить виклади Історії України проф. Дм. Дорошенко в 1937 р., які лишили на слухачів найкращий вплив і стали заохотою до дальшої праці. При цім підчеркує виховний вплив нашої преси. Згадує про свою працю в КУК і як приклад наводить "повитання" московських церковних достойників, що приїхали до Едмонтону давати виклад про свободу релігії в ССРСР. Книжка кінчиться особистими даними. Родився в Ілинцях, повіт Снятин і приїхав до Канади 1912 р. з мамою, братом і трома сестрами до батька, що 2 роки передтим приїхав сюди і жив в Едмонтоні. Книжка має 13 знімок, що вдатно унагляднують і стерджують написане. На закін-

чення свого 80-ліття, з того 65 літ в Канаді, наводить поезію Осипа Маковея: "Ще поживем? Давайте жити! Чогось шукать, за чимсь тужити!"

Так! Пам'ять наших піонерів вічна і — незбагнима є туга до совершенства.

Книжка має 40 розділів.

ЗАКІНЧЕННЯ

Обі книжки цікаві, легко читаються, багато навчають. Коли ходить о уклад і вислів то вони наче Книги Царів і Книги Хронік. Обі говорять і описують те саме: піонерські часи українців в Канаді. Різниця хіба в тім, що книжка Дм. Кобринського написана безпосередно перед смертю, а книжка Дм. Прокопа це пам'ятник за життя. Оба вони невмірущі і безсмертні духом своїх спогадів, завіщанням для грядущих поколінь і часів в Канаді. Оба поставили для себе назнищимий пам'ятник — монумент Духа на світанку Канади — віра і любов, завершені успіхом, стверджені совістю, що будучність належить для нас!

О. С. Семчук
Вінніпег, Ман.
"У.В.", 10. 6. 1980

Рецензія

12 мая 1980

Дорогий Пане Прокоп,

Дякую за книжку Ваших споминів, що гарна змістом і дає надію, не пригноблює, а бадьорить. Такі спомини для будучого історика Канади будуть прецінної вартости.

Під окремою опаскою посилаю взаім книжку "Сотворення" — може вона принесе Вам мій легіт думки і віру, що спасає. Слуга в Христі,

отець С. Семчук
Вінніпег, Ман.

* * *

Слава Ісусу Христу!

6 серпня 1980

Дорогий Пане Прокоп,

Сповняю обов'язок подякувати Вам за гарну і хосенну книжку про Альбертійських Піонерів, котрим належить признання і чеать за часну, будуючу і конечну державну працю для добра всеї Канади. Це найкращий

дар, який може нарід принести для цілоти. Дуже мило вражають родинні знимки, коби їх як найбільше. Так повстає традиція, підпора історії і розвою.

Дай Боже, щоби Саскачеван і Манітоба також видали подібні праці — а також всюди там, де українці в більшім скупченню творять будучність Канади. Гратулюю Вам за охоту і енергію дальше продовжати письменницьку діяльність. Най Господь благословить і дарить здоровлям ще на многі літа.

Слуга в Христі,

о. С. Семчук

* * *

Ріджайна, 25 травня 1980 р.

ВПоважний Пан
Дмитро ПФОКОП
9533—110 А Евеню
ЕДМОНТОН — Алта

Вельмишановний і Дорогий Пане Прокоп!

Нещодавно отримав Вашу посилку, примірник Вашої праці п.з. Спомини вчителя-піонера. Дякую, що не забули мене, та ще й шанували, бо написали кілька слів в книжці, слова признання на добру згадку. Спасибі від щирої душі. Гратулюю Вам дуже і бажаю ще неодну таку працю написати.

Я хотів зараз написати, але сказав собі: подожди, прочитай, а тоді пиши. Так я зробив, і не жалує того, бо бачу, що свої спомини Ви писали мозольною працею свого життя-професіоналіста і серцем патріота, який хоче залишити і закріпити те, що зробили піонери на добру згадку і приклад до наслідування майбутнім поколінням. Признання Вам, і поклін усім тим героям-працівникам, які не жаліли ні труду, ні витрат чи навіть неприємностей, що їм приносило життя, не звертали уваги на різні труднощі і невдачі, що їх несе життя на нових місцях поселення, де воно не було б.

Сподіюся, що в липні буду в Едмонтоні. Тоді постаюся Вам, бодай подзвонити, щоб почути Ваш голос.

Покищо бувайте здоровенькі, держіться кріпко, хай Господь Вас милує. Бажаю всякого добра.

Б. Казимира.

МАРУНЧАКА ТВІР НАЙКРАЩА ІСТОРІЯ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

The Ukrainian Canadian: A History by M.H. Marunchak. Вінніпег, УВАН 1982, стр. 970. Ціна 40.00 дол. Замовлення слати до Historical Publications 296 Knowles Ave., Winnipeg, Man., R2G 1E2.

Якщо комусь із рідних чи приятелів хоче дати гарний дарунок, подаруйте цю книжку. Твір д-ра М. Марунчака англійською мовою є, без сумніву, найкращою історією українців Канади. Книжка гарно видана й гарно оправлена.

Історія має енциклопедичний характер та є найповнішим джерелом інформацій про українців Канади. Обширні розділи, присвячені національним і соціальним процесам, тотожності спільноти, народньому мистецтву, релігійно-церковним питанням, рідному шкільництву, пресі літературі, науці, організаційному життю, політиці, участі українців у канадських військових формаціях та в загальній репрезентації.

Окремі розділи говорять про зв'язки українсько-канадської спільноти з її материком. У загальному це ріст спільноти від імігрантської ментальності до домовитого господаря Канади. Це постійне змагання та ріст до вивершеної спільноти.

Три доби

Праця поділена на три частини: піонерська доба, доба росту і доба завершення (по другій світ. війні). Книжка має багато історичних світлин і дуже добрі показники (індекси).

Автор пише об'єктивно, намагається з'ясувати все всебічно. У Канаді я вже прожив 70 років, був очевидцем багатьох подій, читав давні часописи, які тепер для д-ра М. Марунчака стали джерелом інформацій. Мені приємно відзначити об'єктивність твору Марунчака — найбільшої і найкращої досі історії українців Канади.

Почуття меншевартости, зневажливе ставлення молодшого покоління до старшого-походить також із незнання власної історії. Деякі українці, які поселилися в Канаді після другої світової війни, інколи ставилися легковажно до своїх попередників через незнання, а ті також через незнання деколи так само ставилися до

піонерів. Претенсії, ніби українське життя та поступ, починаються аж від "нас", безпідставні. Піонерська доба була таки нашим початком. Це була доба трудна, але світла. Я радю, що д-р Марунчак виявив це переконливо. Хай ця книжка англійською мовою вчить і своїх і чужих.

Тепер дозволю собі вказати на речі, які мені особливо подобалися в цій історії; також висловлю деякі побажання.

Першою українською колонією в Канаді є Една-Стар в Альберті. Велику заслугу має д-р О. Олеськів. Першим нашим священиком, що 1897 року приїхав до Канади, був о. Нестор Дмитрів. Ці давні події і постаті знайшли в книзі М. Марунчака належне місце. Також в цій книзі є світлини в шану піонерів західної Канади, між якими є світлина пам'ятника з парку Елк Айленд біля Едмонтону. Той пам'ятник негірший, але кращий від інших і більше відомий.

Добре висвітлена роля міністра імміграції Клифорда Сифтона. Упередження проте українців походили від деяких репортерів ігнорантів, які галасували про "інвазію галичан". Марунчак наводить дуже цікаві свідчення.

Вже в 1912 році українські фермери мали ферми, будинки, машини, тварини вартости понад 270 мільйонів. Про велику й успішну працю українських хліборобів і залізничних робітників я читав — зі справжною приємністю, бо в часі першої світової війни я був-один з тих робітників.

Відвідини митрополита А. Шептицького 1910 року, приїзд першого владики Н. Будки початки церковної розбудови теж з'ясовані дуже вірно. Вже тоді були спроби латинян "реформувати" нас і спроби пресвітеріян "загорнути" нас. Майже всі українські поселенці рішуче противились цьому.

Багато уваги й місця відведено шкільництву. Згідно з угодою Лорієр — Грінвея, 10 учнів яких рідною мовою не була англійська, могли мати навчання французькою чи іншою мовою. Це була так звана двомовна система. Двомовні школи розвивалися головню в Манітобі. В Альберті щойно тоді творили шкільні округи. Дальше згадує автор про вчительські семінарії у Вінніпезі (1905 р.) Ріджайні (1909 р.), Вегревілі (1912 р.), про українські бурси й інститути у Вінніпезі, Саскатуні, Едмонтоні.

Культурна й освітня діяльність ілюстрована давніми цінними світлинами. Було б дуже гарно, якщо б автор був подав імена людей під груповими світлинами.

Національна свідомість поселенців не слабла, але розвивалася. В Канаді з галичан, буковинців, волиняків, русинів і малоросів творилась українська спільнота. Вже в піонерську добу було велике зацікавлення політичними справами. 1903 року у Вінніпезі на політичному мітіngu було понад 1,000 українців. Вже перед першою світовою війною українців вибирали своїх послів.

За відомостями Марунчака, близько 15,000 українців Канади брали участь у першій світовій війні. Багато вояків були відзначені. Пилип Коновал одержав найвище відзначення — Хрест Вікторії.

Асиміляційний тиск був уже з самого початку українського поселення у Канаді. Але в третій добі розкаzuється про давню програму й сьогодні співпрацю духовенства і вчителів.

Імігранти, які приїхали після першої світової війни, мали кращу освіту, ніж перші піонери. Кількість українських товариств, установ, часописів, сильно зростає. Деякі вже забуті, наприклад, Канадські Січі.

В 1935 в західній Канаді було 727 учителів українського роду, 164 студенти, які закінчили університетські студії, і 2,500 що закінчили середню школу (гайскул). Тепер їх є тисячі, головно в Західній Канаді.

Учителі української мови одержували заплату (стор. 441-448). Варто додати, що майже всі вчителі в Інститутах і бурсах, і деякі в публичних школах, вели навчання української мови, зовсім не питаючись про нагороду. Знаю це добре. Я сам учителював.

Не вважаю себе компетентним оцінювати літературні твори. Все ж д-р М. Марунчак, здається мені, слушно дає високу оцінку Іл. Киріякові, як головному представникові специфічно українсько-канадської прози (стор. 502-503). Корисні також згадки про канадців, що цікавилися і писали про українське життя і творчість.

Наші дні

Третя іміграція принесла до Канади нових науковців, письменників, мистців. Після другої війни до цієї країни прибуло понад 40,000 українців (стр. 570).

У повоєнні роки розвивається церковне життя, також видавнича діяльність. Д-р Марунчак дає цікаві відомості про визначних українських промисловців (стор. 577-581), про українсько-канадських ветеранів (стор. 589). Між світлинами провідників ветеранів (624) хотілось би бачити майора М. Сиротюка, який у час минулої війни зробив багато чого доброго.

Ясна річ, що в книжці подана теж історія створення Комітету Українців Канади. Перший з'їзд відбувся 1943 р. Всі раділи, що є в нас спільна верховна установа. Отець пралат Кушнір мав програмову промову (стор. 552). Мене кортіло б виписати з цієї книжки дещо, але кожен може це знайти в книжці.

Закінчує свою книжку д-р Марунчак пишучи дуже цікаво про декаду багатокультурности в Канаді (868), що повинно імпонувати всім свідомим українцям.

Я не встиг нічого сказати про численні статистики і діаграми в цій книжці, але мені здається, що вже пора кінчати цей огляд.

Книжці д-ра М. Марунчака бажаю багатьох-багатьох читачів. Вона повинна знайтися в кожній українській хаті. Її повинні читати старші і передусім молоді.

**Д. Прокоп,
Едмонтон, Альберта.
"У.В.", 23, 3. 1983**

ФЕСТИВАЛЬ ХОРІВ І ТАНЦЮВАЛЬНИХ АНСАМБЛІВ

(З нагоди проголошення фестивалю КУК)

Звичайно під словом "фестиваль" розуміється якесь свято, святкування, зокрема — музичне святкування. Ми враховуємо це розуміння, але скорше приймемо інший переклад його як ПОКАЗ: показувати щось, пописуватись чимось.

Тому Комітет Українців Канади проголосив фестиваль (показ) виконності й мистецьких досягнень українських мішаних хорів та танцювальних груп по головних центрах Канади. Для Сходу Канади — Торонто, для Центру — Вінніпег і для Заходу — Едмонтон, але з тим розрахунком, що першуні згаданих центрів будуть спро-

ваджені для остаточного показу до Вінніпегу. Це остаточне свято-показ мусіло б відбутись перед черговим Конгресом українців Канади 1974 року.

Ця думка здається нам доброю й доцільною, бо в основі її лежить турбота про піднесення згаданих громадських установ (**хори, танці**), які виявляються завжди назовні й своїми досягами документують частину нашої культури.

Одначе, у практиці організації фестивалів заходять різні й несподівані ЗА і ПРОТИ фестивалів. Ми не будемо описувати думок представників і провідників мистецьких груп про ті "за" і "проти", а зупинимось на загальному й коротко обговоримо потреби фестивалів.

Нам, в Канаді, необхідне загально-українське культурне піднесення, освіження й надання йому в усіх ділянках культури таких форм, які притягнуть до співпраці всю українську громадськість, а зокрема нашу молодь.

Живі приклади минулого і вже сучасного переконують нас, що визначним виявом нашої живучости й самозатримування нас як спільноти, в морі народів, які заселяють Канаду, були різних побудов хори світські й церковні, національні танці, і колись жвава діяльність театральна.

З кожним роком, як ми всі спостерігаємо, зменшується число хорів, і зникає зовсім театральна справа. (При цьому минаємо активну діяльність на тому полі окремих політичних і церковних груп). Ще найкраще покищо затримується танець — бо можна обійтись без рідної мови.

Тепер поставимо питання: Чому нам потрібні фестивалі (показ)? Нам відомо, що коли хори виконують народню пісню в кращих обробках наших клясиків композиторів, чи їх оригінальні твори на тексти національних поетів і коли диригенти (в церквах диригенти й священники) розповідають про зміст пісень, пояснюють слова, тоді співаки пізнають свою історію, бо ж пісня — душа народу і його історія, й захоплюються мелодією, яка так яскраво малює образи. Тоді хори стають "кузнею" національного виховання для старших і особливо для дітей. Це переноситься і на слухачів.

В цю пору ми спостерігаємо, що до репертуару хорів просочуються й приймаються примітивні з боку тексту й

музики твори-речі для викликання ними у слухачів захоплення тільки їх звучністю, ритмом, викриками, лишаючи одночасно по них духовну порожнечу. Ми знаємо, що занепад дійсно — народнього мистецтва комусь потрібний... Але ми також знаємо, яку велетенську роботу виконують для ствердження й розбудови національного "я" правдиво поставлені хори. Говоримо про занепад, а щоб не виглядало це голословним, запитаймо себе, чи багато в програмах хорів творів наших композиторів клясиків? (Правда, що в програмах часто не подаються прізвища композиторів — це також свідчить про нашу культуру!).

Чи читаємо про виконання обробок народних пісень і творів: М. Лисенка, К. Стеценка, О. Кошиця, М. Леонтовича, В. Ступницького, Я. Степового, С. Людкевича, В. Барвінського, М. Гайворонського, Б. Кудрика, Л. Ревуцького і його школи, Б. Лятошинського, П. Козицького, М. Вериківського і багатьох других, які разом написали сотки творів! Варто при цьому пригадати "Великий Співанник Червоної Калини", який має в собі 229 творів різних авторів. Тут ми згадали тільки частку великого. Тому, приглядаючись до виконуваних хорами творів, стає прикро і боляче. Що в тих творах є будуючого, рідного? Чи ті твори, скажемо, "модерні"? Зовсім ні, нові й "модерні" тільки прізвища. І тому, чи ж не потрібне нам освіження, чи не потрібно фестивалів, на яких мусіли б виконуватись твори наших клясиків і навіть модерних, але докладно перевірених щодо тексту, навіть у таких майстрів як Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, Г. Майбороди, М. Колесси, Р. Сімовича й ін. А це потрібне, щоб не співались твори з підставним текстом, як у "Льодоломі" М. Леонтовича.

Про танці. Наші танцювальні групи стоять високо. Але до них також дістаються чужі впливи, які знецінюють і деформують чистоту танців, що бачимо у з'яві якихось, скажімо, духово не характерних кроків, рухів і загальних виявів. На це повинні звертати пильну увагу інструктори (вчителі) танців. Врешті нас у Канаді й Америці так багато, що ми (хореографи-вчителі) могли б на підставі визначних творів українських композиторів творити свої, нові й своєрідні форми танців, розвиваючи в них основне з національних танців. Чи ж не варте це уваги завдання?

Окремо й пильно ми мусіли б звернути увагу на співи по наших церквах та на виконувану ними літературу.

З короткого повищого перегляду виходить, що ми потребуємо дбати про розвиток і піднесення хорового співу та національних танців.

Тому й пишемо, що ми потребуємо фестивалів. Фестивалі спричиняються до поважного й відповідального ставлення до вибору творів, піднесуть якість виконання, привчать виконавців до чистої й правдивої літературної мови, до самодисципліни, самопізнання й викличуть на своєму ґрунті до мистецького змагання. Фестивалі повинні стати всенароднім добром і для добра всіх. І що важливе — в обличчі загального добра прив'януть шкідливі амбіції одиниць.

Фестивалі стануть працею для культурного самопізнання в своїх очах та пізнання нас з найкращого боку суспільством Канади.

Павло Маценко
(Голова Ради
Української Культури)
("У.Г.", 44, 1973)

СЕН. ВАЛЛ ГОВОРИТЬ ПРО ЕТНІЧНУ РІЖНОРОДНІСТЬ КАНАДИ

В Саскатуні відбулась недавно п'ята річниця створення дієцезії української католицької церкви на Саскачеван. Гостем промовцем був там сен. Василь М. Валл. Головніші частини його промови, подані в щоденнику Стар-Фінікс, були як слідує.

"Канадійці навчилися, що можливо мати гармонійну й з'єднану цілість, в рамках етно-релігійної ріжнородности, на підставі взаємної пощани й ділення".

"Як членові етнічної й релігійної меншости в Канаді, позвольте мені висловити наше глибоке вдовolenня з того, що в практиці ділення відповідальностями й привілеями канадійського горожанства не залежить від раси, барви шкіри, теології або етнічного походження".

"Канада є багатша й гарніша завдяки творчим вкладам в її зложене з етнічних груп населення. Серйозна проблема збереження й постійне плекання української

етнічної цілості полягає в контексті виринаючого багатокультурного канадіянізму”.

”Наше піклування цією проблемою рішучо не є в конфлікті або суперечне з нашими спільними зобов’язаннями як демократичні горожани федеральної багатоетнічної держави”.

”Однак українці в Канаді не можуть забути історичної трагедії, що спіткала новостворену незалежну демократичну українську республіку, яка втратила свою свободу, коли вона була насильно прилучена до Советського Союзу”.

”Ми радіємо з того, що надії й аспірації комуністами поневолених і комуністами переслідуваних українців є більше знані нашими канадійськими приятелями. З того походить наше твердження, що (в рамках нашого канадійського горожанства) ми будемо далі працювати безперестанно для того, щоб правда про українську проблему в СРСР була знана, щоб ми правильно помічні в зближенні того дня, коли український нарід стане справді незалежним і вільним”.

В. Ю. Кисілевський
Оттава
”К. Ф.”, 29. 10, 1956

* * *

23-го січня, 1974

Вельмишановний Пан Дм. Прокоп,
Голова Комітету
Вшанування Пам’яті М. Лучковича,
Едмонтон, Алта.

Вельмишанований Пан Прокоп:

Я з приємністю прочитала в часописах про заснування ”Комітету Вшанування Пам’яті М. Лучковича”.

В оголошеннях про це згадано, що Комітет має на меті поставити пам’ятник на могилі Покійного, немає однак ніякої згадки про збереження й упорядкування архівної спадщини заслуженої людини.

М. Лучкович не тільки широко кореспондував з українцями й не-українцями, він писав статті, перекладав твори українських письменників на англійську мову й т.п.

Всі ці матеріяли повинні бути зібрані й збережені у відповідному Архіві, щоб були доступні дослідникам.

Мені здається, що Комітет повинен взяти цю справу під увагу якнайскорше, а зокрема постягати рукописи "випозичені" приватним особам.

Пишу про це тому, що мені відомо, що один вінніпезький дослідник, який вдостоївся непохвальної репутації позичати а не віддавати матеріяли, має у своєму посіданні м. ін., комплетний переклад Лучковича трьох томів повісти Киріяка.

Думаю, що крім пам'ятника треба почати акцію про збереження духового пам'ятника.

З пошаною до Вас

Ольга Войценко

* * *

Вінніпег, дня 6 липня 1979.

Високоповажаний Пан
Дмитро Прокоп

В Едмонтоні

Вельмишанований і Дорогий Пане Прокоп!

Спішу повідомити, що Вашого ласкавого листа отримав, як теж сьогодні наспіла Ваша публікація "Спомини вчителя-піонера".

За одне і друге щиросердечно дякую та від серця гратулюю Вам, що книжку таки видрукували. Знаю, що це не легка справа випустити в світ книгу а ще важче її поширити. Мимо цього — це тривкий пам'ятник Авторові та його родині. Добре зробили, що подали при кінці світлини своїх онуків. Хай знають (про це вони довідаються згодом), де їх коріння і звідки беруться їхні соки.

Не знаю, чи Ви дали до преси відповідну інформацію про появу Вашої праці. Я з приємністю напишу рецензію і загальну інформацію про появу Ваших споминів, якщо щось подібного не відійшло вже до преси заздалегідь. Прошу, черкніть про це кількома словами.

Засилаю теж окреме спасибі за надіслані дві світлини, які використаю при друкуванні моїх дальших праць.

Щиро вітаю Вас з появою книги та залишаюсь до Вас, як завжди, з відданою пошаною.

М. Г. Марунчак

ЩЕДРИЙ ДАР Д-РА МАРУНЧАКА ДЛЯ УКАМА

Українсько-Канадський архів-музей, що старано збирає і зберігає музейні експонати з життя і побуту українського поселення в Альберті, присвятив також багато уваги і старань, щоб зібрати і зберегти джерельні документи, як часописи, періодичні видання, книги, діловодства наших установ, а також архіви і рукописи наших діячів-суспільників.

В книгозбірні УКАМА знаходиться багата збірка творів українських клясиків, журнали і часописи, друковані головню в Зах. Україні в періоді до другої світової війни. Це дуже рідкісні оригінали, яких не можна знайти ані в публичних бібліотеках України, ані (з малими виймками) у бібліотеках і архівах у вільному світі. У своїй праці дирекція УКАМА звертала також бачну увагу на пресу і друковане слово в Канаді, а передовсім в Альберті.

В бібліотеці зберігаються видання українсько-канадських установ і товариств від піонерських, аж до найновіших часів. Це твори наших письменників-піонерів, періодики, календарі, часописи, монографії наукових установ, НТШ, УВАН, Інституту Укр. Студій при університеті Альберти. Окремо треба згадати регіональні видання, що появляються останньо в Альберті у висліді співпраці місцевих піонерських і історичних товариств. Тим то, бібліотека УКАМА стала першорядним джерелом інформацій про Україну і українців в Канаді. Науковці і дослідники висловлюють признання для УКАМА і стверджують, що в бібліотеці знаходяться матеріяли, яких не можна знайти в інших бібліотеках.

Дирекція згадує з вдячністю своїх добродіїв, що протягом років дарували свої колекції для збереження в УКАМА. До численних наших добродіїв долучився останньо д-р Михайло Марунчак, знаний дослідник історії і побуту українців в Канаді, автор численних монографій і статей. Хоч д-р Марунчак живе постійно у Вінніпезі, то він все цікавився, одобрював і піддержував морально працю УКАМА. На потреби музею він зложив також фінансову пожертву і став фундатором, а останньо передав зі своєї збірки цінні, унікальні бібліотечні матеріяли.

Серед них знаходяться: Український Голос (40 річників), Ранок (1912-1921), Канадійський Ранок (1922-1925), Робочий Народ (1912-1918), неповні річники часописів Буковина, Канадійська Січ, Вуйко, Кадило, Правда і Воля, Наша мета, Дзвін, Вперед, Правда і ін. З львівських видань: Діло (1910-1928), Батьківщина (1935-1939). З американських: Свобода (1883-1899). З інших одержаних видань замітні з Польщі — Наше Слово (1968-1977), Наша Культура і Світанок (1968-1977), з Чехо-Словаччини — Нове Життя (1968-1970), з Румунії — Новий Вік (1971-1974).

Дирекція УКАМА висловлює д-рові Марунчакові прилюдну подяку за щедрий дар і довір'я, яке він висловив до УКАМА, віддаючи йому для збереження свій безцінної вартости скарб. Сподіваємось, що шляхотний примір д-ра Марунчака стане захоотою для других піти його слідами.

“У.В.”, 6. 11, 1985

ПОСОЛ АНТІН ГЛИНКА — ВЕЛИКИЙ ОБОРОНЕЦЬ УКРАЇНСЬКИХ СКИТАЛЬЦІВ

З початком 1946 р. посол Глинка писав у листі до одного свого приятеля (Д. Прокопа) в Едмонтоні м. ін. таке: “В теперішній час я спрямував усі свої старання в обороні українських скитальців. Вже цілі місяці працюю над тим, щоб їх врятувати від висилки до Советського Союзу, а тепер працюю над тим, щоб їм вибороти вступ до Канади та США. Якщо ми не врятуємо цих українців, то незабаром пропадемо й ми”.

Тогож 1946 р. посол Антін Глинка вибрався на власний кошт до Європи, щоб ознайомитися ближче з долею скитальців. Він відвідав усі більші скупчення української іміграції в Європі, потішаючи її та заступаючися за нею перед урядами Канади та Великої Британії. Після повороту до Канади посол Глинка об'їхав майже всю Канаду й зібрав на потреби імігрантів прибіл. 40,000.00 доларів, які передав до централі Комітету Українців Канади на цілі допомоги скитальцям.

Під час виборів до федерального парламенту 1949 р. посол А. Глинка не вийшов послом й то дуже його вразило. Він був свідомий того, що в парламенті він гідно репрезентував свою округу, боронив фермерських справ, а зокрема боровся постійно за українську справу. Відтак він ще двічі кандидував на посла, але оба рази перепав при виборах й то відбилося дуже погано на його здоров'ю. Всі його приятелі та свідомі українці журилися його станом здоров'я, але небагато могли йому допомгти. Серцева недуга, що виникла в Глинки після виборчих невдач, 25 квітня 1957 р. зігнала його з цього світу, всього на 50-ому році його життя. З покійним Антоном Глинкою зійшов до гробу чоловік щирого українського серця, який міг був ще багато зробити й для Канади й для українського народу в Канаді та поза її межами.

Кам'яна плита пам'ятник на українському цвинтарі св. Михайла в Едмонтоні є лиш німим пам'ятником по покійному Антонові Глинці. В серці його приятелів й українського загалу в Канаді, він залишився, поруч Михайла Лучковича, пок. Ф. Заплітного та других українських послів в Канаді, як один з кращих представників українського поселення в Канаді, що хоч роджений вже в Канаді й почував себе канадцем, але одночасно був добрим українцем, який щиро любив свій нарід, його культуру та традицію, болів над його невдачами та горем, тішився його успіхами й радощами й бажав українцям діждатися врешті вільної української держави на українській землі.

Д. Прокоп

HOUSE OF COMMONS CANADA

Оттава, Онтаріо, 18 лютого, 1946.

Вп. п Д. Прокоп,
9533 — А, Евеню,
Едмонтон, Алберта.

Вшановний Пане Прокоп:

Щиро дякую Вам за Вашого листа з дня 14 лютого, ц.р.

Я також жалую, що обставини не дозволили мені бути в Едмонтоні на оказії з нагоди авансу п. Янди. Але коли буду в Едмонтоні, то зробимо поправини.

Під цей час я кинув ціле своє буття в питання українських скитальців. Вже місяці працюю над тим, щоб врятувати їх від висилки до Советського Союзу, а тепер працюю над тим, щоб вибороти їм вступ до Канади та Америки. Якщо ми не врятуємо цих українців, то й незадовго й пропадемо і ми.

Я радий, що п. Томин вив'язався добре. Коби одначе наш загаль в окрузі оцінив працю п. Томина. Пригадайте йому час-від-часу, щоб він держав контакт з людьми, які зможуть допомогти йому в будуччині.

Особисто я не маю нічого проти того, щоб п. Лазарович був слідуочий К.С. Але він мусить бути більш толерантний. Є можливість, що він прийде до того за-ключення.

Мені ходить, щоб якнайбільше наших людей видвигнути якнайвище. Радію, що й Ви авансуєте. Працюйте щиро і я певен, що Ваша льяольність і відданість праці здобуде Вам і нам кредит.

Ще раз дякую за листа.

Остаюсь з поважанням і здоровлю
цілу Вашу родину

Антін Глинка.

Микола Фляк

КОРОТКИЙ ЗВІТ

З діяльності Українського Публіцистично-Наукового Інституту Осередок в Едмонтоні

“Our European Heritage” — шкільний підручник для навчання історії Європи в ”гайскул” Альберти подав цілу княжу добу нашої історії як російську. У висліді заходів і опрацьованих нашим Осередком меморіялів висланих місцевим Відділом КУК і до Міністра Освіти Альберти і до Видавництва Шкільних Книжок, міністер зарядив друк нового поправленого підручника, в якому, між іншими, згадується англломовну енциклопедію проф. В. Кубі-йовича.

Місцевий скулборд сепаратних шкіл відтягнув зі шкільного вжитку другий шкільний підручник для навчання історія Європи в сепаратних ”гайскул” — “The Story of Nations”. Сталось це також внаслідок науково обгрун-

тованого меморіялу, котрий наш Осередок вислав за посередництвом місцевого Відділу НТШ. Єдина і в одному тільки реченні згадка про Україну в тому підручнику не тількищо була історичною неточністю, але ображала національні почування українців і некорисно впливала на нашу молодь і могла спричиняти у деякого сором із-за приналежности до українського походження.

Осередок закупив 5 примірників англомовної енциклопедії проф. В. Кубійовича і для поширення правди про Україну вручив їх:

1. Міністрові Освіти Альберти, дост. Р. Т. Меккін-нонові.
2. Видавцеві "Едмонтон Джорналь" П. Б. Дінові.
3. Президентові Університету в Калгарі Г. С. Арно-тронгові.
4. Редакторові "Албертан" в Калгарах.
5. Головному редакторові, поширеного в кількох мовах журналу "Нешинал-Джеографік", з котрим то журналом (П.П. Кроссет) Осередок листувався щодо неточних в ньому відомостей про Україну.

Щоб послабити протиукраїнську акцію деяких жидівських кіл заходом нашого осередку перекладено на англійську мову працю проф. Єрусалимського Університету С.І. Гольдельмана "Жидівська Національна Автономія на Україні" 1917-1920.

Переклад переглянув і скорегував відомий наш історик проф. Мацьків з університету в Акрон. Осередок задумує видати цю працю в "Торонто Універсіті Прес".

Для покриття коштів друку Осередок наміряє перевести збірку, котру започаткував знаний нам всім п. М. Лучкович пожертвою \$20,00. Кошти друку приблизно \$2500,00.

Крім цього, Осередок займається далі спростуваннями різних неточностей про Україну, нашу історію і культуру. Останньо спростовано неточності у виданій з нагоди століття Канади праці проф. Кільбоврна "Дзе Мейкінг оф Нейшин", в котрій він не знайшов українців в Канаді, але знайшов "Галішенс", Буковіненс", "піпел оф совд Рашія" і т.д.

Спростування наклепів, історичних неточностей і ширення правди про Україну це хіба найважливіше завдання нашої спільноти і обов'язок кожного Українця без огляду на релігійну і партійну приналежність. Сусіди України видають мільйони на ширення неправди про нас, а передовсім неправди про нашу історію. **Будьмо свідомі того, що ніхто за нас за нашу правду не постоїть, якщо ми самі цього не зробимо.**

Тому прохаємо Вас співпрацювати з Управою нашого Осередку. Вступіть в члени його. Річна вкладка вносить всього \$2,00. Вашим членством, співпрацею і радою причинитись до більшої активності Осередку.

Наш телефон:

488-8038 або 489-1486

Наша Адреса:

10107—142 стріт або: 16311—89 аве.

**Управа Осередку Українського
Публіцистично-Наукового
Інституту в Едмонтоні.**

BUKOWINIAN SETTLEMENTS

In Southern Manitoba (Gardenton Area).

Battle Greek, Mich.: Pp. III-86. Private print.

Монографія написана д-ром Іваном Панчуком під заголовком "Буковинське поселення в Манітобі (Околиця Гардентон) видана приватним друком англійською мовою, заслуговує на особливішу увагу. Вона базована на докладних сучасних матеріалах, інтерв'ю з найстаршими поселенцями околиці Гардентону і дає живий образець початку буковинської іміграції до Канади, згідно до околиці Стюартбирну в південній Манітобі, в якій пізніше постала колонія Гардентон. Багато місця присвячує автор історії постання і будови церкви св. Михаїла (т. зв. Онутської) в Гардентоні, вичислює священиків, які ту церкву обслуговували і подає докладний список будівничих тої церкви в 1899 році. Важне те, що до самих імен будівничих подає він теж дати їхнього народження, приїзду до Канади і дати смерті як теж назву місцевості, де вони поховані, бо не всі померли в Гардентоні. Унікальною є теж збірка 53 фотографій буковинських піонерів,

перших церков, перших хат на гомстедах і ін., які по більшій часті зберігалися в приватних родинних збірках і не були досі публіковані. До кожної знімки подані точні імена осіб, навіть до таких великих групових знімок як знімка ч. 36, Великодні свята в Гардентоні 1912 року (біля 30 осіб), або знімка ч. 52, Великдень в Гардентоні 1915 (понад 80 осіб).

Автор монографії, д-р Іван Панчук народився 1904 року в околиці Стюартбирн, син і внук найстарших буковинських поселенців тої околиці, по батькові з Панчуків з Онута, по матері з Загарів, з села Брідок заставницького повіту на Буковині. Родина Загарів прибула до Канади в 1896 році, а родина Панчуків в 1902 році. Покінчивши студії на Мічигенському університеті зі ступнем Б.А. в році 1926, продовжив правничі студії на тому ж університеті і в році 1928 одержав ступень доктора юриспруденції (Дж. Д.). Він брав (і далі бере) жваву і визначну участь в українському і загально громадському житті, був довголітнім головою Українського Допомогово Комітету і Статутової Комісії Українського Народного Союзу, головою Ліги Української Молоді Півн. Америки, Асистентом Генерального Правника (Асоцієт Джeneral Аторней) стейту Мічиган, головою Мічигенського Асекураційного Товариства і ін. До того всього він вмільний дослідник минулого. Саме під цю пору збирає матеріяли про родину Панчуків з Онута на Буковині, з якої він сам походить. Давніше виготовив і друкував коротку біографічну студію про першого українського поселенця в околиці Стюартбирн — Василя Загару. Він є теж автором джерельної студії- генези і розуміння Шевченкового "Заповіту", яка появилася англійською мовою в 1965 р.

Монографія д-ра Івана Панчука про оселю Гардентон в Манітобі, хоч об'ємом не є велика, може послужити прикладом, як треба писати подібні монографії, щоби вони могли служити як довідний матеріял для українських і загально канадійських істориків.

**В. Ю. Кисілевський,
Оттава.**

”НАРОД ЯКИЙ УСІМ ПЕРЕШКОДЖУЄ”

Під таким заголовком надруковано редакційну статтю в газеті ”Поступ”, ч. 22/1971 р., у якій написано ось що:

”Ясно, що це ми. Перешкоджуємо московським архи-душогубам і змовникам проти всього світу, — і тому Сталін хотів українців виселити поза Урал, а його наслідники розклали цей його плян на довші роки. Перешкоджували ми німцям-нацистам у їх ”дрангу” на Схід та в розшуках за кольоніями для ”юберменшів” — і тому ”Майн кампф” Гітлера призначував нас на робочу худобу, а його підручний Кох — на ”мелене м’ясо”. Перешкоджували ми полякам, мадярам, румунам, навіть чеським ”швейкам” і тому Масарик однією рукою підтримував у Празі наші школи, а на Карпатській Україні ставляв на москвофілів і насаджував усі місця чехами. Перешкоджуємо і словакам, бо їм мариться ”імперія” з нашою Пряшівщиною. І найновіше: Перешкоджуємо навіть... тій частині Ватикану, яка ”ручкається” з Кремлем та певна, що перехитрить його, а покищо заявляє устами Гісеранів, що нас взагалі нема, а устами Фюрстенбергів, що наша Церква не існує. Точнісько те саме, чого хочуть москалі.

”У всій тій негації є своя залізна льогіка: Те, що перешкоджає, — існує, навіть так сильно існує, що стоїть на перешкоді чийсь плянам і мріям, аж до того, що його треба поборювати: Соловками, застінками НКВД, Березами, Авшвіцами, хустськими масакрами, сигуранцькими тортурами, — ще найделікатніші з усіх цих метод є заяви згаданих високих порпуноносців, які рівняються ударам по щоці. А проте...

”Ми існуємо, бо так Бог хоче. Нас уже сотки років заперечувано, загребувано, замовчувано. І кожний раз це все було даремне. Даремне буде й тепер”.

Одним словом: усім перешкоджували, а нікому таки не перешкодили, бо німці таки сплюндрували вздовж і впоперек Україну, поляки, мадяри, румуни і чехи таки ще й сьогодні мають по клаптику наших земель і є в кращому становищі чим українці, словаки ще й сьогодні, тут і там, виявляють свій шовінізм. Ватикан також робить те, що хоче і сміється з ”перешкоджування”. А щодо ”московсь-

ких архи-душогубів”, то мабуть нікому не треба казати, що ціла ”суверенна” Україна є в їхній залежності.

Перешкоджувати у всьому і усім — це жодна мудрість. Це зуміє робити будь-хто!

”У.Г.”, 16. 6. 1971

ДВА СІЯЧІ

Він перший йде, щоб сіять знов;
В руках плужок, в устах пісні;
Іде туди — де чути зов
Та жайворонки голосні.

Де сміх весни, турботам край,
Де в райдугах надії,
Поля, ліси, зелений гай,
Де спомини і мрії.

Туди, туди летить душа,
Хоч бурі бють — неволя;
Він — син землі, борець життя,
Всміхається там Доля!

А другий йде, душа в огні, —
Він слово рідне сіє
І будить всіх, що сплять у сні,
Та світить їм — зоріє.

Так йдуть брати, два сіячі,
Край рідний засівають
І вірять, що: ”прийдуть жнива”, —
Стократно позбирають.

ПРИСВЯТА УКРАЇНСЬКИМ УЧИТЕЛЯМ

Українські учителі в Канаді піонерської доби всюди дбали й намались піднести наших поселенців в Західній Канаді поставити їх на вищий щабель знання, ніж вони були до того часу. Вони втягнули наших поселенців в той вир канадського нового життя, до науки — знання, без якого було б важко жити в майбутньому їх нащадкам.

І так як не пішла на марно праця наших піонерів на фермах, так і увінчалась великим успіхом праця наших двомовних учителів. Бо ті учителі були в першій мірі характерні, совісні, вчили не лиш шкільні предмети англійською мовою, але і поза урядові години також навчати дітей української мови, історії, пісень і т.д. Вони були не лише працьовиті, але й ідейні, присвячували всі свої сили і труди не тільки для учнів, але й для громади, серед якої вони жили. Вони були свідомі того, що поступ українських поселенців та цілих їхніх околиць залежав від працьовитих та ідейних наших учителів.

Вони постійно звертали увагу на здібних учнів, та впливали на їх батьків, щоб своїх здібних дітей посилали до вищих шкіл, бо лише в той спосіб канадські українці збільшать кадри своїх професіоналістів та бізнесменів.

ЧИ МИ МОЖЕМО ВДОВОЛИТИ КОГОСЬ КОМПЛЕТНО?

Так, можемо, але не завжди і не багатьох. Ми можемо вдоволити іншу особу — брата, сестру, дружину, чоловіка, приятеля, сусіду й т.д. лише в більшості потреб, але не в кожному.

В подружжі молоді люди звичайно сподіваються від своєї подруги комплетного вдоволення, під кожним оглядом, кожного дня. Хто носить з таким сподіванням, той може бути дуже нещасливою людиною.

Головне те, щоб другі люди, з якими ми живемо, мали до нас довіря і щоб ми могли вдовольати бодай деякі їх сподівання.

ДЕЯКІ РЕЦЕНЗІЇ

Колядує на видання своєї другої книжки “Українці в західній Канаді”, том II. Відколи появилася перший том цієї книжки друком в 1983 році, то багато читачів відгукнулися до автора своїми листами, в яких дякували та gratулювали йому за його твір. Тут подаємо деякі уривки з кількох листів, які одержав автор.

Журналіст Кость М. Теличко з Едмонтону писав між іншим так: “Сердечно дякую за книжку Вашого авторства — “Українці в західній Канаді”. Я таки збирався щось написати за Вашу цінну працю й цінну книжку, яка мені дуже подобається”...

Пані Стася Зварич з Вегревил пише: “Отримала Вашу книжку вже десять днів тому і вже прочитала. Мені дуже подобалось — головню Ваш спосіб представлення справ наших тут в Канаді на початках. Гарно, немов той батько дітям своїм, розповідає дбало, мило, ясно, заохочує. Підносить вартість людини, українського піонера, його стремління до кращого життя та його віру в Бога!

Пан Іван Івахів з Денвер, Колорадо в Америці пише: “Одержав Вашу книжку минулої середи, а зараз в п’ятницю її закінчив читати. Читаючи, кілька разів прослезився, що так Ви, піонери, виконали своє завдання, а головню учителі. Так в старім краю, як і тут учителі врятували нашу націю. Дуже гарно, що Ви такого віку дожили й так добре тримаєтесь, маєте гарний почерк письма і ясну думку”

Високопребодний о. М. Дядько з Едмонтону пише: “Я познайомився із змістом Вашої книжки “Українці в західній Канаді” і щиро кажу, що вона людям, таким як я, що довший час був поза Едмонтоном і не мав нагоди стрічати багато наших діячів, що Ваша книжка відчинила мені очі і я пізнав багатьох, хоч не всі вони ще живі, які своєю муравлиною працею приготували те, що я і другі такі, як я, маємо можливість працювати.

Правильно Ви зробили, що в книжці поставили і деякі не свої праці, як ось В. Ю. Кисілевського, Яр. Рудницького й других. Правильно також Ви зробили, що помістили розділ X в англійській мові”.

Ще інший читач п. Емельян Лесюк з Росбирн, Манітоба, писав: “Посилаю Вам пожертву 100 доларів і

прошу прислати мені Ваші книжки — “Спомин вчителя-піонера” і “Українці в західній Канаді”.

Другий том “Українці в західній Канаді” буде мати близько 200 сторінок і десять розділів під такими заголовками:

1. Як наші свідомі люди помогли своїми пожертвами збудувати імпазантний пам’ятник на могилі с. п. посла Михайла Лучковича.
2. Коротка історія Товариства Українських Піонерів Альберти та їх видання книжок.
3. Огляд першої, другої і третьої іміграції в Канаді та їх вклад в наш поступ.
4. Українські жіночі організації в Канаді та їх успіхи.
5. Деякі визначні українські родини в Канаді.
6. Наші Народні Доми в Канаді та їх роля в плеканні української культури.
7. Деякі українські архіви-музеї в Канаді.
8. Наші жертводавці-меценати на церковно-освітні та культурні цілі.
9. Різні рецензії та цікаві коментарі.
10. Miscellaneous articles about Ukrainians in Canada.

Вже минув рік, коли автор проголосив в пресі, що коли друкувалась його книжка п.н. “Українці в західній Канаді”, то багато матеріалу лишилося недрукованого. Потім деякі його приятелі намовляли його, щоби той недрукований матеріал він видав, як другий том повище згаданої книжки. Отже він послухав доброї ради приятелів й погодився видати цю нову книжку.

Перший, що відгукнувся на повище згаданий заклик, був д-р Микола Суховерський з Едмонтону, який в своєму листі писав так: “Радію, що Ви рішили доповнити Ваше видання, “Українці в Західній Канаді” другим томом.

Ваші статті в Українських Вістях про українських піонерів у минулому, як також Ваша праця “Українці в Західній Канаді” — це вартісний матеріал, який зможуть використати соціологи і історики.

Нехай Ваша праця буде заохотою і для інших піонерів до писання їх переживань. Бо зі споминів піонерів наші нащадки і співгромадяни зможуть довідатись і належно оцінювати вклад праці і заслуги “Синів землі в Канаді”.

Рукописи до вищезгаданої книжки вже вислано до друкарні. А коли книжка вийде з друку, то перше треба ще доплатити п'ять тисяч доларів. Отже автор надіється, що свідомі наші люди допоможуть йому в цій справі. Головно він покладає велику надію на наші різні клуби. За отриману коляду, автор вишле даром свою нову книжку. Хто дасть більшу коляду, той дістане більше книжок.

Півсотні літ тому, коли автор ще учителював в різних українських околицях Саскачевану та Альберти, то річ-річно, під час Різдвяних свят він збирав dorостаючих юнаків і юначок, щоби ішли з ним колядувати на сплачення довгу на нову церкву, Народного Дому чи на поміч нашій пресі. Тепер він вже не має сили ходити по домах з колядою, бо на те не дозволяє йому вже старечий вік. Тому він рішив заколядувати всім добрим людям через пресу і вірить, що ще знайдуться добрі люди, що допоможуть йому викупити книжку з друкарні.

На закінчення цього допису автор бажає всьому нашому народові веселих Різдвяних Свят і щасливого Нового Року.

Гроші просимо слати на таку адресу:

Mr. D. Prokop
9533 — 110 "A" Avenue
Edmonton, Alberta
T5H 1J7

РОЗДІЛ ІХ

ЖЕРТВЕННОСТІ НАШИХ МЕЦЕНАТІВ НА НАРОДНІ ЦІЛІ

Коли б ми хотіли навчитись чогось з нашої історії і читали її від “коми до коми”, ми пізнали б дійсну причину нашого лиха. Ми зрозуміли б трагедію наших рідних конструкторів — державників, яких ми мали, якими ми справедливо кожемо гордитися. А все ж таки вони не могли завершити свого діла. Чи маємо ми право складати вину за наші невдачі на “воріженьків”, чи може таки по-правді щиро сказати собі правду, що це ми самі завинили в нашій долі.

Гляньмо довкола себе, що і як робиться тепер між нами, то й зрозуміємо, як було колись в минулому. Скільки це й тепер всякої крамоли, як багато “патріотів” на словах, заможних і чесних з великими “хатами та автами”, з претенсіями і гонорами, а при тому є тільки одиниці, які несуть тягар громадських справ та їх коштів.

Наш загал дає свої датки на будову церков і домів, але замало дає на культурні і політичні цілі. Тут треба підкреслити важливість і конечність зрозуміння, що нам не можна жити без своїх церков і народніх домів, але ми не можемо себе оправдати нічим з нашої каригідної байдужости до загальних народніх цілей.

Церква, братсько-допомогові тавариства й взагалі наші організації, до яких ми особисто належимо, це така ж конечність, як щоденний хліб. Вони потрібні кожному з нас особисто й коли ми на них жертвуємо, то це є наша власна життєва конечність, бо без цього ми пропали б. Все це є видатки першої потреби таки для нас самих.

А хто ж має давати на ті дальші цілі, про які між нами так багато говориться і пишеться? Дотепер було так, що весь тягар коштів на ті народні цілі несли одиниці. Їм можемо завдячувати те, що не пропало українське ім'я і українські народні ідеали. Це їх заслуга, що про Україну й про українців говориться нині в світових парламентах. Ті одиниці є в кожній місцевості в Канаді. Вони жураються

загальними громадськими справами, вони працюють, вони складають на громадський фонд, нероз “проти надії сподіваються”, що й в нас буде так як і в інших людей. Але тепер найвищий час, щоб на допомогу їм пришли ми всі, щоб між нами не було дезертирів. Щойно тоді нам тут у Канаді, чи наших братам у США не треба буде говорити про смертельну небезпеку для української народної справи, бо тоді такої загрози не буде.

Тут подаємо деяких наших жертводавців (меценатів) для рекорду в цій книжці: Іван Борух з Едмонтону — новий меценат, який склав тисячу доларів на видання англомовної історії українців Канади — “Ді Українієн Кенедієн: А Гістори”. Цей примірний патріот роздав зі своїх життєвих ошадностей коло сто тисяч доларів на українські музеї, бібліотеки, видання, народні фундації та організації.

ІВАН БОРУХ — МЕЦЕНАТ

Дня 8 листопада, 1979, Іван Борух, в Едмонтону, який тепер перебуває в домі сеньйорів в Ламонт, прислав свій королівський дар \$10,000 на потреби й працю Централі КУК. Кілька місяців перед тим Централя КУК одержала

від п. Боруха \$20,000 на фонд Світового Конгресу Вільних Українців. Минулого року п. Борух доповнив свій даток на Шевченківську фундацію до повних \$10,000.

До Канади прибув п. Борух зі своєї рідної Золочівщини в Західній Україні в році 1929, і відразу став до праці серед української громади Едмонтону, де він вступив в ряди Станиці “Стрілецької Громади” і став в ряди основників філії УНО. Як доказ беззастережного довіря і пошани, його вибирають кількакратним головою обох тих організацій.

Як передовий і провідний член своїх організацій, п. Борух бере участь як делегат у працях Едмонтонського відділу КУК, в Конгресі СКВУ в Нью Йорку, та іде на відкриття пам’ятників Тарасові Шевченкові у Вінніпегу, Вашингтоні і Буенос Айрес. Всі ті історичні осяги українців у вільному світі він підтримує своєю безкорисливою працею і щедрими пожертвами.

Крім датків на Централю КУК, СКВУ і Шевченківську Фундацію, які разом дають суму \$40,000, він підтримує своїми жертвами такі наші установи, як Українсько-Канадський Архів-Музей в Едмонтоні (\$10,000), видавництво “Новий Шлях” в Торонто, Енциклопедію Українознавства в Сарселі, Українські Церкви, та інші організації.

Дня 19 листопада, 1979, Екзекутива Централі КУК одноголосно рішила висловити п. Борухові найщирішу подяку за всю його безкорисливу працю для добра української справи і за його вельми щедре фінансування українських громадських установ, та ухвалила вручити йому Грамоту Признання від Централі КУК, як одному з найбільше заслужених членів української громади в Канаді і її великому меценатові

ПОНАД 100,000 НА НАРОДНІ ЦІЛІ

Вклавши довгі роки дарової праці в любі йому товариства: УСГ, УНО і в-ва “Новий Шлях” І. Борух на схилі віку, забезпечивши свою родину, відвідав дружину, дітей, родину і рідне село, дарує українським товариствам й установам все своє майно переконавшись продовж свого життя, що вони заслуговують на підтримку українського громадянства.

Продовж 1975-1980 років І. Борух пожертвував на: Українську Канадську Фундацію ім. Т. Шевченка — 10,000 доларів, на Енциклопедію Українознавства в Сарселі — 11,000 доларів, на Централю КУК в Вінніпегу — 20,000 доларів, на Світовий Конгрес Вільних Українців — 20,000, на Українсько-Канадський Архів-Музей в Едмонтоні — 20,000 доларів; менші пожертви: на “Новий Шлях” — 2,000 доларів; по 1,000 доларів на: Альманах Золочівщини, Товариство Українських Піонерів у Едмонтоні, УВАН — д-р М. Марунчак — Історія українців у Канаді, Провінційна Рада КУК (пам’ятник піонерам), на катедру св. Івана в Едмонтоні та на “Українські Вісті”.

Шевченківська медаля

Тому не дивно, що голова КУК у Вінніпегу адв. С. Радчук і д-р І. Глинка, президент Шевченківської фундації, приїхали в неділю, 10 серпня 1980 р. на Український День, що відбувся на Українському Селі Культурної Спадщини разом з відслоненням пам’ятника українським поселенцям мистця скульптора Молодожанина і вручили по коротких промовах Шевченківську медалю голові Ради Провінційного КУК на Альберту інж. В. Кунді, щоб він передав щедрому фундаторові-меценатові І. Борухові. Цей перебував в останніх роках в старечому домі в Лемонті, опісля в лікарні Александра в Едмонтоні, а в останньому часі перебуває в Мондері, де ним опікуються українські медсестри і лікар. За дані про даровизни фундатора-мецената І. Боруха складаю щиру подяку директорові української кредитівки в Едмонтоні п. Орестові Жарському, директорові Українсько-Канадського Архіву-Музею Григорові Йопикові і молодому адв. Любкові Маркевичеві щиру подяку.

**СЛ. П. МИКОЛА ОЗИПКО
ДАВ 300,000 ДОЛЯРІВ ІНСТИТУТОВІ
СВ. ІВАНА В ЕДМОНТОНІ**

Едмонтон. 24 грудня 1974 р. відійшов у вічність на 67-му році життя бл. пам. Микола Озипко. Народився покійний 15-го березня 1907 року в околиці Федорі коло Бон Акорду, Альберта. Батько — Семен (помер 1949 р.), мама — Параскевія (померла 1960 р.). До Канади батьки Покійного приїхали 1902 р. з села Стібне, повіт Перемишль, Україна. Виростав він на фермі батьків зі своїми братами Іваном (помер 1947 р.), Петром, Михайлом Степаном і сестрою Катериною (по чоловікові Кузик).

Покійний набув свої власні ферми коло Легалу в Альберті. Був зразковим фермером, завжди цікавився найновішими способами господарювання. 1939 р. придбав вантажне авто для праці на фермі та обслуговування сусідів фермерів у своїй околиці. 1939 р. до Едмонтону прибув з Англії король Юрій VI із королевою. Покійний зібрав усіх школярів зі своєї місцевості і своїм вантажним авто привіз їх до Едмонтону, щоб побачили і привітали короля й королеву. Підчас Другої світової війни, він дістав контракт перевозити військові вантажі з Америки до

Аляски та Юкону. Вантажну автомашину використовував скрізь, де тільки міг.

Покійний спеціалізувався у плеканні доброго й чистосортного збіжжя на насіння, а головно ячменю, придатного для виробу пива (Malt Barley). 1957 р. він відважився вислати, як зразок, один бушель свого ячменю на виставку збіжжя в Калгарі (Seed Fair) і виграв першу нагороду в Альберті. Від того часу посилав зразки свого збіжжя на різні виставки, що відбувалися в Калгарі, Едмонтоні й Торонті, де діставав високі нагороди і наскладав багато різного кольору стяжок із них. 1958 р. Покійний отримав нагороду від Municipal District of Sturgeon for Save the Soil Campaign.

“Едмонтон Джорнал”, згадуючи про смерть Покійного поставив такий заголовок: “Services held for champion seed grower — Nicholas Ozipko”. Покійний вважав, що в фермерстві завжди треба дбати про поліпшення, тому щороку відвідував одноденні фермерські курси в Альбертському університеті, що відбувалися першої суботи в червні. На курсах були лекції з різних галузей фермерства.

Покійний був самітній і сам обробляв улітку свої землі, а перебував зі своїм братом Степаном, який був на господарстві, що лишили йому батьки. Покійний був національно свідомим і релігійним, брав участь у громадському й церковному житті в громаді Федорі. Був членом Народного дому ім. І. Франка та завжди жертвував на різні церковно-громадські потреби.

1973 р. через стан свого здоров'я, продав ферму й переселився до Едмонтону на постійний побут у ново-збудованому Українському Православному Домі св. Івана для старших громадян. Але так сталось, що в цьому будинку прожив лише рік і кілька місяців; по тяжкій хворобі відійшов у вічність. Похорон відбувся 28-го грудня 1974 р. в катедральному соборі св. Івана в Едмонтоні. Похоронні відправи відслужив о. В. Лакуста, він же сказав прощальне слово. Похоронено Покійного на цвинтарі св. Михаїла в Едмонтоні. По похороні відбувся поминальний обід, на якому промовляли о. В. Лакуста, Тарас Фербей з Бон-Акорду і пані Марія Лазарук від жіночого комітету при Інституті св. Івана.

Покійний М. Озипко завжди відчував велику пошану до українських церковних організацій, зокрема до Ін-

ституту св. Івана, тому в своєму завіщанні лишив на Інститут св. Івана \$300,000.00 (на будову ще одного православного дому для українських старших громадян). Дирекція Інституту св. Івана плянує повністю виконати бажання покійного. На цьому місці хочемо підкреслити, що цей дар, у сумі \$300,000.00, є найбільшим даром в історії українців Альберти, чи навіть Канади, а може і всього поселення українців у вільному світі. Шляхетний вчинок Покійного заслуговує на вирізнення і наслідування.

Вічна йому пам'ять!

“Канадська Україна”, липень 1976 р.

ОЛЕНА КОЗИЦЬКА ПРИМІРНА І ЩИРА МЕЦЕНАТКА

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА СЕРЖАНТА ОЛЕНИ КОЗИЦЬКОЇ

Олена К. Козицька мабуть ніколи в свої юні роки не думала по військову кар'єру.

Жила собі спокійно в родинному місті Калгарі і любила свою працю, стенографістки та декораторки торговельних вистав.

Від батьків одержала глибоке прив'язання до рідної церкви і рідного народу. Від батьків також довідалась про економічне і політичне переслідування українців на рідних землях і про свободу і добробут, які знайшли наші поселенці в Канаді. Вдячність своїй новій батьківщині виявляли наші поселенці неоднократно, та найбільше хіба досвідчили це в час Другої світової війни, коли в канадській армії виявилось около 35 тисяч добровольців, канадських українців.

В їх числі знайшла своє місце Олена Козіцька. Вона записалась до жіночого Корпусу Канадської Армії, в 1941 році, як 20 з черги доброволець з Альберти.

Воєнні роки, 1942-45, перебула в Лондоні (Англія), де виконувала різні обов'язки, які доручувало її командування і дослужилася військового ступеня держанта, який піднесено в 1952 році, до старшого сержанта.

Крім службових обов'язків, вона цікавилась зокрема життям і духовими потребами українських вояків і щиро для них працювала. Була вибрана до Управи Союзу Українських Канадських Вояків в Лондоні (Англія)

Після повороту до Калгарі в 1952 році, зв'язується знову з вояцтвом і бере активну участь в організації ветеранських з'єднань.

Вона організує щорічну ялинку для ветеранів, помагає уряджувати листопадові поминки за упавших канадських вояків, очолює організацію поборювання поліо і фундацію серцевих хворіб.

Протягом довгих років, була заступником президента Відділу Канадського Легіону в Калгарах, головою Секції Ветеранів-Жінок, головою Комітету відвідування хворих.

Її постійно вибирали делегатом на домініяльні і провінційні конвенції. Репрезентувала канадських ветеранів у поминках в Барі (Італія) і Рідж Вимі (Бельгія), була членом репрезентацій канадських військових з'єднань перед королевою Вільгельміною і принцесою Маргаретою в Лондоні (Англія).

Олена К. Козіцька одержала за свою працю кілька високих відзначень: Сі Ді, за віддану 12-річну службу в армії, медалю і почесну грамоту за працю для ветеранів. В 1981 році одержала також доживотне, почесне членство в Канадським Легіоні.

В останніх роках фізичні сили не дозволяють їй на більшу активність, та духом вона все близька до своїх професійних, вояцьких і наших українських установ і щиро помагає їм. Помагає їм гарним прикладом свого життя, своєю працею, а то й заощаджений гріш щедро розділює для своїх організацій.

Останньо на потреби Українського-Канадського Архіву-Музею, п. о. Козіцька склала щедрий даток в сумі \$2,000.00.

Велика подяка їй за це!.

ІВАН ХРІН З ВІНДЗОРУ СКЛАДАЄ \$ 16,000 НА ШЕВЧЕНКІВСЬКУ ФУНДАЦІЮ

Відомий діяч і щедрий жертводавець та один з перших фундаторів Шевченківської Фундації п. Іван Хрін з Віндзору переслав цього місяця новий даток \$14,900.00, доповнивши цю посилкою свої попередні в плати на Шевченківську Фундацію до повної суми \$16,000.00.

Цим королівським датком п. Хрін заняв почесне місце серед меценатів Шевченківської Фундації, поміж якими є бл. п. Михайло Нападій з Врокстону в Саскачевані (\$12,000), о. д-р В. Кушнір (\$10,000), Стефан і Марія Янківські з Вінніпегу (\$10,000) Товариство “Просвіта” ім. Шевченка з Кенори, Онтаріо (\$10,000) і Український Робітничий Дім в Торолд, Онтаріо (\$5,000). Разом всі шість меценатів Шевченківської Фундації вплатили \$63,000, що дає майже 5-ту частину (18%) всіх дотацій одержаних на фундацію по кінець місяця березня ц. р.

П. Іван Хрін уродженець багатой Збаражської землі, де він покінчив народню школу й середню освіту в нижчих клясах гімназії. Вісімнадцять-літнім він зголосився в листопаді 1918 року добровольцем до української армії і в рядах Збаражського куреня перебув всю визвольну війну на польському і большевицькому фронтах. Збаражський курінь спеціально відзначився в боях під Чортковом, Денисовом і Бережанами в часі т. зв. “Чортківської офензиви. Після приїзду до Канади в 1929 році, п. Хрін стає активним членом Української Стрілецької Громади, Українсько Національного Об’єднання, Українського Народного Союзу та незаступимим членом в управах віндзорського відділу Комітету Українців Канади.

Перед Шевченківською Фундацією — величезне завдання. Покликана до життя волею української громади в Канаді, Шевченківська Фундація несе відповідальність за збереження й розвій української культури та за скріплення знамен української ідентичності в Канаді. Це історичне завдання Шевченківська Фундація зможе виконати лише при активній допомозі цілої української громади, для якої безсмертним прикладом служитимуть славні імена її меценатів і фундаторів, а між ними ім’я найновішого мецената Івана Хріна з Віндзору.

“У.В.”, 16. 6. 1970

**ВАСИЛЬ ПЕРЕПЕЛЮК
ЗАСЛУЖЕНИЙ ГРОМАДЯНИН,
ВИДАТНИЙ ТОРГІВЕЦЬ
І ЖЕРТВОДАВЕЦЬ — МЕЦЕНАТ**

Коли проф. Олександр Грановський започаткував при університеті в Міннеаполіс, Мінн., український архів і бібліотеку, то Василь Перепелюк вислав йому великий вибір книжок та пачку різних цінних інформаційного характеру летючок, бюлетенів та афішів, а в 1970 році знову вислав пачку книжок.

З ініціативи Василя Перепелюка і при допомозі Євгена Стефанюка в Давфинській міській бібліотеці засновано український відділ, якого відкриття відбулось 26 червня 1970 року. До бібліотеки було передано книжок вартости 1000 дол., на які сам Перепелюк дав 500 дол. За його фінансовою допомогою Українська Автокефальна Православна Церква в Бразилії видала 1959 року свою Пропам'ятну Книгу з нагоди 25-річчя свого існування. Зоркема він помагав фінансово багатьом одиницям у виданнях їх праць.

11 грудня 1969 року заходами Василя Перепелюка відбулась у Вінніпегу величава вечеря, дохід з якої був

призначений на сплату довгу Колегії Св. Андрея. З нагоди цієї вечери було зібрано на Колегію св. Андрея 4,000 дол. За цілий час існування Колегії Василь Перепелюк зібрав на неї пожертв \$45,000, пожертви були зібрані і в Канаді, і в США, куди він часто виїздив. Наукові установи, пресу, книжку він високо цінить. Сам її читає та й інших заставляє. Його філософія під тим оглядом така: “Покажи мені свої книжки, а я скажу тобі хто ти є”.

Всі п'ятеро дітей п-ва Перепелюків мають вищу освіту, деякі з них були питомцями Інституту П. Могили в Саскатуні, інші в Колегії св. Андрея у Вінніпегу.

На початку 1969 року за порадами лікаря Василь Перепелюк сповільнює свою активність, торговельні підприємства передає синам, залишає Флін Флон і з дружиною переїжджає до Давфину, його давньої місцевості, куди він не раз заїжджав на різні збори, засідання в початках свого активного життя. Тут він купує собі землю і будує хату недалеко УГПЦеркви св. Юрія. Тут він відразу включається в члени церковної громади, і члени Народнього Дому, а дружина Гафія вступає в членки відділу Союзу Українок ім. Лесі Українки, В міру своїх можливостей працюють в місцевих народніх установах, не перестаючи цікавитись широким світом та подіями в українському житті. Крім праці, яка можлива при стані його здоров'я, Василь Перепелюк своїм доголїтнім досвідом не раз стає добрим дорадником. При нагоді час-від-часу виїжджає з дружиною до сусідніх громад. Це ж тут ті місця, в яких він виростав, вчився жити і творив добро для людей, своєї громади та свого народу.

Коли зайдете в дім п-ва Перепелюків, які між іншим зустрінуть вас з найбільшою гостинністю, Василь Перепелюк заведе вас у свою кімнату-канцелярію. Це радше архівна бібліотека. В ній знаходиться різне листування з різними людьми і установами. В нього злагоджений адресар видатних людей та установ. Його телефон і тепер виносить яких 100 дол., бо коли йому треба з будь-ким порозумітись на скору руку, особливо в громадських справах, то він не жаліє кілька долярів на розмову.

За часів своєї активності, коли здоров'я сприяло йому, Василь Перепелюк був завжди учасником церковних соборів УГПЦ в Канаді, народніх зїздів, крайових і провінційних, в таких містах як Вінніпег, Саскатун, Ед-

монтон, а то й у Торонті, бував на з'їздах Колегії св. Андрея, Інститутів, конгресах КУК; був на відкритті нової Колегії св. Андрея 1964 р., та відкритті новозбудованого Інституту Петра Могили в Саскатуні та брав участь в 50-літнім ювілеї УГПЦ в Саскатуні 1968 року, був учасником Світового Конгресу Вільних Українців у Нью Йорку 1967 р.

Василь Перепелюк є великим жертводавцем — меценатом. Впродовж свого життя досі він видав на різні релігійно-церковні, народні, громадські і наукові цілі, на організації й установи 75,000 дол. Та високо він оцінює і розуміє свої громадські обов'язки.

Так вкоротці виглядають життєві дороги Василя Перепелюка. Багато своїх сил, часу і дорібку віддав він для української загальної справи. В житті родинним, громадським, в житті торговельнім є багато окремих подій, цікавих епізодів, про що можна б написати довшу повість. Ось і тепер, чи він йде на прохід, чи проводить час в своїм розкішнім, з добрим смаком улаштованим домі, постійно цікавиться, а то й турбується українськими громадськими справами.

Василь Перепелюк, хоч і не посідає високих шкіл, одначе він пройшов розумну життєву школу. Своїми здібностями, своїм широким світоглядом, своїм знанням та своїм набутим життєвим досвідом він здобув собі велику пошану і стоїть поруч наших видатних одиниць в Союзі Українців Самостійників у Канаді.

ІВАН І ВАСИЛИНА ПАЛІЇ ЩЕДРІ МЕЦЕНАТИ

Іван Палій та Василина Бзова, які приїхали до Канади в юнім віці, вкоротці створили нову родинну клітину, яка осілася на фермі в колонії Роза в Манітобі. На їхньому ґрунті в Розі збудовано Український Народний Дім ім. Тараса Шевченка; також вони віддали там частину своєї посілості під українську католицьку церкву св. Евхаристії

Хоча згодом вони переселилися до Домініон Сіті і там розбудували велике господарство для своїх дітей, то вони й досі уважаються передовими громадянами своєї первісної колонії. Іван та Василина Палії є сьогодні активними в житті української спільноти. Вони передплачують українську пресу, поширюють українську книжку, є постійними платниками українського національного фонду КУК. Вони є також фундаторами Української Канадської Фундації Т. Шевченка. Вони гідно жертвували на Колегію св. Андрея у Вінніпегу в часі її будови. Вони перші, які прийшли з княжим даром на друк “Історії Українців Канади”

Українська спільнота вшанувала цих примірних піонерів та громадян грамотами Фундації Тараса Шевченка, Української Вільної Академії Наук та грамотою признання від Митрополії Української Католицької Церкви.

Хай буде про них вічна пам'ять в сучасному та майбутньому.!

ІВАН ФЕДАН (1884 —1945) УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯНТРОП

Іван Федан народився в селі Ляшки, коло Ярослава, Західна Україна, в 1884 р. Ходив до народної школи, а на 14-ім році став за помічника в сільській крамниці. Тоді виїздило багато людей до Канади. Коли Іван довідався, що в Америці ліпше платять, то сам виїхав у березні 1903 року туди.

Осівся він в місті Монесен у Питсбурщині, де йшла вже повним розгоном фабрика дроту, цвяхів та бляшаних виробів. Другого дня допитався до того чоловіка, до якого

мав адресу, визичив у нього стару робітничу одіж і почав шукати роботи. На третій день почав працювати у фабриці.

До року він став за помічника у крамниці, а до двох — вже мав свою власну крамничку споживчих товарів. Займався теж і будівництвом. До 1910 року мав вже, крім крамниці і три будинки в місті. У 1910 р. став він членом “Українського Робітничого Союзу. Був він і два роки головним скарбником цієї організації. Організував і Народну Поміч і став її членом.

Щоб допомогти собі в торгівлі ходив п. Федан до торговельної школи. Вчився і дещо про будівництво. І це йому стало дуже в пригоді. У 1918 р. він збудував, досить великий будинок для торговельних цілей. А що той будинок не легко було винаймати, п. Федан відкрив у нім свою власну крамницю залізних речей. А рік пізніше почав продавати і меблі. До двох років став добре на ноги як торговець мануфактури та меблів. На його здивування, одного дня до нього загостило двох визначних банкирів із містечка Нью Кенсінгтон і запропонували йому, щоб став одним із директорів їхнього банку. І на це п. Федан радо погодився. Від того часу він займався і будуванням нових домів у містечку Арналд. За 6 років він збудував і продав коло 50 домів.

У 1939 р. через сім тижнів подорожував п. Федан з родиною по Західній Україні. Стрінув там 62 своїх шкільних товаришів та знайомих Подивляв і їх доробіток та величенькі родини. Гостював він і в Інституті ім. П. Могили на який жертвував княжий дар понад три тисячі доларів.

ДЕЯКІ МЕЦЕНАТИ НА УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ В РОКАХ 1912 — 1980

Коли в 1912 р. Рідна Школа в Галичині опинилася над пропастю, тоді наша преса дала заклик до всіх свідомих українців складати фонди і других закликати, щоб збирали жертви і рятували Рідну Школу.

Історія Українців Канади, том I, подає, що в самому місті Едмонтоні зібрано понад п'ять тисяч доларів. Знайшлися вже тоді наші жертводавці, як Григорій Крайківський (\$2,000) та Павло Рудик що дали поважні княжі дари на Рідну Школу а решта склала свідома громада меншими датками. Був це вияв великого зрозуміння народних потреб та симпатій до свого національно-культурного материка.

Всією збірковою акцією проводив Центральний Комітет Рідної Школи у Вінніпегу з допомогою комітетів на місцях.

У другій половині 1912 р. прибув до Канади д-р Семен Демедчук як представник Централі "Рідна Школа". Він об'їхав головніші осередки українських поселенців з доповідями про значення шкільництва для народу та змагання українців в краю, щоб шляхом приватного шкільництва допомогти народові вийти з економічного і політичного поневолення.

Того 1912 р. наші жертводавці в Канаді та Америці рятували Рідну Школу" від упадку. Тому вони будуть все записані в споминах та історії золотими буквами.

Коли Інститут ім. П. Могили скликав Другий Народний З'їзд в Саскатуні 1917 р., то приїхало понад 700 делегатів і гостей зі Саскачевану, Альберти, Манітоби й Онтаріо.

В "Ювілейній Книзі Українського Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні" за роки 1916-1941 гарно написано про історичні збірки на новий будинок Інституту. "Після бадьорої промови посла Т. Д. Ферлея, щоб складати пожертви на новий будинок, перший зголосився Т. Гошко, фармер із Вегревил, Альберта, зі своєю пожертвою \$1,000.00. Це сильно вплинуло на з'їзд. Встає добродій Квасниця з Ростерн, Саск. і жертвує від себе тисячу доларів. Третій княжий дар жертвує добродій Галюк з Шіго, Саск. Встає і йде до плятформи зі сльозами в очах і

зворушенням добродій Лука Новосад а за ним Ізидор Новосад з Мічам, Саск. і жертвують по \$500 на Інститут. Це подіяло мов електрична струя на присутніх. Сунуть з повагою серйозні твари нашого чесного фармерства і робітництва до плятформи і сиплять сотками. Минає година і величезна сума 12 тисяч доларів вже зібрана., Кожний з одушевлення і радості лиш криє сльози. Кожний тепер вірить, що Україна живе, що нарід свідомий, що нарід хоче іти вперед, що він хоче отрясти з себе окуви темноти і невіженства.”

ЧЕТВЕРТИЙ НАРОДНИЙ З'ЇЗД І УКРАЇНСЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ

В жовтні 1919 р. появилoся вже оголошення про черговий Народний З'їзд, що того року мав відбутися не в одним, а в трьох місцях і у Вінніпегу 25-26 листопада; в Едмонтоні 2-3 грудня; і в Саскатуні 9-10 грудня. Збірка на Інститут під час з'їзду принесла в Вінніпегу \$1,976.00. Між жертводавцями Вінніпегу перше місце заняла пані Анна Йонкер тому, що вона жертвувала на Інститут ім. П. Могили тисячу доларів й також другу тисячу доларів на Український Червоний Хрест, який ніс поміч старому краєві. Про Анну Йонкер годиться згадати яка вона була жертвенна на поважні українські цілі. Ось нехай послужить як привід приїзд зимою 1923 р. до Вінніпегу Республіканської Капелі О. Кошиця, що дав надзвичайну нагоду відкрити чудову сторінку української культури перед англomовними співгромадянами. Для того найбільшу аудиторію в місті треба якнайкраще прибрати драперіями, квітами й прапорами. І Анна Йонкер зробила це на власний кошт замовивши досвідчених спеціалістів з головних магазинів.

На тому не кінець, вона закупила ще велику кількість найдорожчих білетів на вступ, щоб роздати недовірливим чужинцям та запросити впливові особистості. І Анна Йонкер подбала, щоб їх прийшло якнайбільше, а газетний рецензент на першій сторінці з вдовolenням відмічував: “Холоднокровний нарід є англійці, але й тих Український Національний Хор вмів очарувати. І люди, які може тільки раді були покритикувати “чужинців”, що співали їм незрозумілі пісні, незрозумілою мовою, розпливалися в

небувалих, нечуваних похвалах; коли прийлося їм писати для англійської преси оцінки виступу Українського Народнього Хору.”

Анна Йонкер уміла цінити діячів української культури та наскільки могла завжди піддержувала їх. Майстер українського танку, Василь Авраменко зрорухливо згадує її поміч у час його діяльності в Канаді такими словами: “Що до добродійки Йонкер — святої патріотки, то я не маю сили того описати, чим вона була, є і буде в українськiм народі.”

ЖЕРТВОДАВЦІ НА ІНСТИТУТ ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО В ЕДМОНТОНІ

В 1913 р. цей Інститут святкував 25-літній ювілей свого існування. Одним з головних бесідників був Семен Б. Микитюк. У своїй доповіді він між іншим, сказав: “Ми, закладаючи бурсу, мусіли бути незалежні від всяких сект і партій задля добра нашого народу. Нашим обов’язком є не залишити православних, бо ми знаємо, що для нас ніхто не постарається о бурсу, а вони так само наші брати. Ми бажаємо добра для кожного, без взгляду на його переконання, так довго як він буде українцем. Ми вірили, що роздор може загнати нас в пропасть. Тому ми всякими силами старалися усунути всякі кордони між нашим народом, злучитися в єдність і спільно стреміти до кращого життя.

Першим колектором збирання фондів на Інститут був С. Б. Микитюк, а пізніше вислано Іллю Шклянку та інших. Першим жертводавцем Інституту були п. Іван і пані Мельник, котрі на першу збірку дали на Інститут \$200.00. Ця пожертва була дійсною основою Інституту. Всіх пожертв на Інститут склали покійні \$419.00. Інші добродії, які зложили до кінця 1942 р. від \$100.00 вгору були: П. С. Адамець, Никола Беднарський, І. Варшавський, д-р Іван Верхомирин, Ф. Винничук, Дмитро Винничук, Григ. Винничук, Л. Вітюк, А. Гнатишин, д-р Н. Голубіцький, В. Грицюк, В. Гуцуляк, Н. Гавінчук, Ілля Глова, С. Грегорій, Т. Грекул, Н. Дерко, д-р Г. Драган, М. Дутка, М. Залізник, А. Зварич, Іван Зварич, Петро Зварич, Марія П. Зварич, Марія (бабка) Зварич, Л. Касіян, Н. Кирилюк, В. Кирилюк, Ілля Киріяк, А. Колодійчук, Федор Костащ, Гео

Кузик, Гео Лазарук, Марія Лазарук, Катерина Никифорук, Марія Никифорук, Стефан Ничка, д-р Іван Оробко, Іван Пилипів, Василь Підручний, С. Порайко, Ілля Порайко, Дмитро Пронюк, Емілія Пронюк, Павло Рудик, С. Саламандик, В. Саламандик, І. В. Семенюк, І. Середяк, Т. Стечишин, Роман Стойко, П. Страшок, Товариство Івана Франка в Едмонтоні, Т. Томашевський, М. Тимчук, Павло Федорків, Розалія Федорків, Василь Федун, Федір Федун, Маланія Федун, Пилип Федун, Василь Федун, Дмитро Фербей, Марія Фербей, Никола і Анна Харук, В. Чилидин, Мих. Чернявський, Никола Чернявський, В. Чумер, П. М. Шевчук. Йосиф Шур, Й. Янішевський, Йосиф Ясенчук, Д. Прокоп.

Ось такі дали свої пожерви від \$100 вгору під час 25-літнього ювілею. Василь Бойцун, Петро Василишин, Взаємна Поміч, Едмонтон, Федір Ганочко, А Гнатишин, д-р Н. Голубицький, Петро Зварич, Андрій Зварич, П. Лазарович, І. Т. Лупул, Павло і Пелагія Мельник, Василь Підручний, М. П. Райчиба, Федан Іван Арнолд, Па. США. Михайло Фербей, Дьордій Фуштей, Д. Шемелюк.

ПЕТРО ЗВАРИЧ (1877 — 1966)

Наш піонер народився в Тулові, повіт Снятин, Західня Україна, 24 березня, 1877 року. Він був перший і одинокий з цілого повіту студент української гімназії, що була започаткована в Коломиї. Від 1 до 6 класи гімназії був відзначаючим учнем і вдержався в школі зі заробітку, даючи приватно лекції для учнів нижчих клас чи менше здібних. Крім того брав участь в організованні Української Радикальної Партії, яку в той час очолював д-р К. Трильовський. Проводив він тайні вечірки старших студентів і недозволені дирекцією концерти в честь Т. Шевченка. Коли виявлено його діяльність і грозила йому кара видалення зі школи — Петро Зварич залишив добровільно гімназію і приватно, протягом одного року, переробив усі предмети потрібні до іспиту зрілості та в 1898 р. перед військовою комісією складеною з гімназійних професорів склав іспит і одержав свідоцтво зрілості з правом “однорічника у війську”. За рік одержав рангу підпоручника (лейтенанта) резерви австрійської армії.

Потім молодий студент захопився еміграцією до Канади і зібрав около 60 родин зі Снятинщини і в 1900 р. пустився “в світ за очі”. Приїхавши до Канади, він запросив своїх співгромадян в північну Альберту і тут їм підшукав добрі “гомстеди” і назвав цю колонію Коломия. Собі взяв також добру пайку землі та поруч праці на ній, організував церковні громади, пошту, читальню й спровадив зі США священника І. Заклинського.

Перебуваючи на фермі, відкрив крамницю “штор” і пошту та в спілці з іншими відкрив молочарню; організував муніципальні і шкільні округи. Сам зорганізував 16-ть шкіл протягом 20 років. Из усіх місцевостей Канади, чи не найблільше Петро Зварич допомагав “Укр. Голосові” у Вінніпезі; В 1915 ро. брав участь в контесті збирання передплатників на “Український Голос” і зібрав найбільше передплатників, за що виграв авто: в 1908 р. завдяки П. Зваричеві була зорганізована у Вегревил читальня ім Мирослава Січинського, а в 1914 р. ця читальня під проводом П. Зварича збудувала чудовий Народний Дім у містечку Вегревил, який був одним з перших в Альберті й від тоді Вегревил став славний як центр української культури на Альберту.

Петро Зварич щедро жертвував на Інститут ім. Грушевського в Едмонтоні, також на Інститут ім. П. Могили в Саскатуні, на собор св. Покрови, Колегію св. Андрея, катедру Пресвятої Тройці у Вінніпегу. Жертвував він княжий дар на Шевченківську Фундацію та на інші добрі українські цілі й не забував підбадьорювати других бути жертвеними.

Тут годиться підкреслити, що Петро Зварич був віддавна знаний як лектор, письменник, критик, учитель, фахівець кількох галузей та врешті знавець мов.

З його допомогою і заходами прибуло до Канади тисячі українських емігрантів, ще перед Першою світовою війною і після неї, а також по Другій світовій війні спровадив до Канади 265 скитальців, самотніх і з родинами.

За свою широкогранну діяльність П. Зварич був нагороджений Шевченківською медалею та різними похвальними грамотами.

Треба ще додати, що українські католики відкрили бурсу ім. Митрополита Шептицького у Вінніпегу 1917 р. а в Едмонтоні Бурсу ім. Тараса Шевченка 1918 р. Отже, всі ті бурси мали на цілі заопікуватися українськими студентами і виховувати їх на робітників-провідників українського населення.

Першим настоятелєм повище згаданих інститутів були такі: у Вінніпегу в Бурсі Коцка були виховниками: О. Задурович, Ф. Т. Гаврилюк (пізніше шкільний інспектор), Н. Романюк та В. Балешта. В Саскатуні в Інституті П. Могили були виховниками: І. Свистун, Юліян Стечишин, М. Зюбрак, Іван Данильчук, А. Павлик — помічник ректора в Саскатуні і ректор філії у Вінніпегу, Василь Буряник, Василь Сарчук та інші. В Едмонтоні в Інституті М. Грушевського виховниками були: А. Т. Кібзей (пізніше став лікарем), Ілля Глова, Пилип Галицький, Петро Лазарович, Петро Васишин, О. Лукіяничук, Ізидор Горецький, Іван Зварич, Василь Косташ, Ілля Кириак, Михайло Магус до 1943 р. директорами — вихователями Бурси ім. А. Шептицького у Ст. Боніфасі були: Юрій Шкварок (вчитель, правник), Микола Бойчук — вчитель, правник, Іван Копач — вчитель, правник та о. Михайло Пелех. Директорами — вихователями Бурси ім. Т. Шевченка в Едмонтоні були учитель О. Григорович, Іван

Басараб — учитель, правник і отці Василяни та Андрій Загорійчук, який писав безплатно до часопису “Новина”. Ця бурса не вдержалася довго, бо по трьох роках само-ліквідувалася, але згодом у 1925 р., відновила свою працю під іменем Українського Католицького Інституту і той діяв до 1931 р. Настоятелем був о. Гюз до 1927 р.

Від 1927 до 1930 р. настоятелями були: брати Методій Козяк, брат Атанасій і брат Володимир. Потім були управителями: о. Й. Пуляк, і П. Мітенко.

Початок Бурси Братства Українських Католиків в Саскатуні був 1935 р., а патроном був о. Маркіян Шашкевич. Організаторами її були: о. П. Сулятицький, о. П. Криворучка та учитель Осип Прийма. З бурси БУКК пізніше постав Інститут ім. Митрополита А. Шептицького, який існує досі. Першим настоятелем був Осип Прийма і о. Пелех, а потім якийсь час займався бурсою також о. А. Яремович та інші.

Повище згадані настоятелі виховали дуже багато учителів, які по шкільних годинах брали жваву участь по Народних Домах, а деякі доказували чудес та підносили громаду на дусі. Ці виховники жертвували все своє ество довгими роками, щоби піднести наш нарід на вищий щабель свідомости. Тому ми повинні згадувати їх імена на лише пресі, але і в книжках.

ПОМЕР І. КІНАСЕВИЧ

Едмонтон. — дня 2-го січня 1953 р. відбувся тут величавий похорон бл. п. Івана Кінасевича, великого мецената українського національного та церковного життя, який помер 30-го грудня 1952 р. проживши 67 літ.

Покійний народився в селі Босири, гусятинського повіту в Зах. Україні. До Канади прибув у 1911-ому році та зразу взявся до торгівлі. Завдяки невсипущій праці та ощадності доробився значного майна та виховав свою численну родину в українському національному і релігійному дусі. Ціле своє життя він щиро цікавився українськими справами та був одним з найбільш жертвенних громадян на українські цілі.

Свою жертвенність він виявив також у своєму тестаменті, в якому майже сорок п'ять тисяч майна він записав на українські установи і церкву. Великий меш-

кальний будинок, вартости \$22,000 він оставив Інститутові св. Івана, крім цього на Інститут та стипендії для Інституту він оставив понад \$15,000. Оставив також поважні грошеві жертви на катедру св. Івана в Едмонтоні, катедру Пресв. Тройці у Вінніпегу, та на православному церкву й Народний Дім у Смокі Лейк.

В особі покійного І. Кінасевича українці не лише Едмонтону й Альберти, але й цілої Канади втратили ще одного з щирих українських патріотів, добрих синів українського народу в Канаді й ім'я його серед українського громадянства не забудеться.

(К. Ф., 1953)

КНЯЖИЙ ДАР НА ІНСТИТУТ ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО (ТЕПЕР СВ. ІВАНА) В ЕДМОНТОНІ

Св. п. Іван Кінасевич з Едмонтону, як слідує в його тестаменті, жертвував:

Великий будинок (бльок) на Інститут св. Івана в Едмонтоні.....	\$20,000,00
На стипендії для питомців Інституту св. Івана в Едмонтоні.....	5,400,00
Бирсарійс для питомців	5,000,00
Грошева жертва на Інститут св. Івана	5,000,00
На Катедру св. Івана в Едмонтоні	5,000,00
На Всеканадійську Катедру Пресв. Тройці в Вінніпегу	1,000,00
На Раду Української Школи	500.00
На Укр. Прав. Церкву св. Вознесіння в Смокі Лейк, Альберта	500.00
На Український Народний Дім у Смокі Лейк, Альберта	500.00
На Український Голос, Вінніпег, Манітоба ...	150.00

Він лишив у своїм завіщанні забезпечення для всіх своїх діточок.

Можна сказати мимоходом, що наші поселенці, які прибули до Канади на початку цього століття, не тільки освідомили себе та поширили добре ім'я українця між нашими співгромадянами, що про нас українців так мало

знали, але збудували також церкви, виховної інституції, школи та інші потрібні громадські інституції і зуміли глибоко зрозуміти майбутні потреби для того, що вони започаткували.

Кожний має свій талант і Канада дає змогу його розвинути. Нехай їхній славний чин буде прикладом іншим. Батьки наші починали своє життя в Канаді великими руками, але вони придбали своєму поколінню багатства і мудро розподілили його.

АННА І ЮРІЙ ФЕНЯКИ ВИЗНАЧНІ ЖЕРТВОДАВЦІ НА ЦЕРКОВНІ І НАРОДНІ СПРАВИ

П-ство Юрій і Анна Фенякі

Юрій Феняк народився 17 квітня 1903 року в селі Горохолина, Івано-Франківська область, Богородчанський район, а дружина Анна народилася 10 грудня 1905 року, село Похівка, Івано-Франківська область, Богородчанський район. Вінчалися вони 1924 року і мали невелику господарку — 8 моргів землі. Так вони господарювали 6 років, а тоді задумали їхати до Канади 1930 року, саме 6-го травня.

Прибули вони до Едмонтону, Альберта до іміграційного будинку, там побули чотири дні. На п'ятий день завезли їх до Генсфорду, в Альберті, а наступного дня

агент возив їх по фармах і показував фарми по 7 доларів за акер. Але вони не купили там фарму бо зустріли одного чоловіка, і він порадив їм, щоб шукали “гомстед” за 10 доларів. Отже так вони і зробили, купили “гомстед” 160 акрів землі за 10 доларів у місцевості Мінегік, в Альберті. Вони насамперед зачали будувати “шек-а” і за один тиж-день збудували з одним вікном. Побудувались вони коло потоку, а тоді зачали корчувати. Виробили один акер і зорали того самого року в місяці червні, а на другий рік уже завесували город.

Вони перший рік трохи бідували, бо робіт не було. Першу зиму пережили на бараболі і на паляниці, бо більше вони нічого не мали і грошей на мали. Два роки так було. Привезли двоє дітей з України, а за рік їм тут народилася дочка у своїй хаті. Два роки пізніше пів милі від їхньої фарми компанія Етер Мекдугал закупила 24 секції ліса “тимбер” і збудувала трачку. Юрій дістав роботу у лісі і вже був досить задоволений. Згодом він збудував стайню і більшу хату та покрив гонтами. Криницю викопав, самий і воду шукав лозою. Вони уже були досить задоволені, мали досить добру фарму і було подостатком сіна і дров. Виробили вони 20 акрів землі і обгородили колючим дротом, лиш одне було зле, що не було близько школи — 9 миль було до школи отже було задалеко. Всіх трьох дітей уже треба було посилати до школи. В той час один чоовік порадив Юрієві поїхати до Едмонтону і купити пару акрів землі та займатися городництвом, і він так зробив — продав фарму за 700 доларів і купив коло Едмонтону 10 акрів землі за 500 доларів.

Було це 1937 року, як Юрій перенісся на акри близько Едмонтону. Це було 7 миль від центру міста. Всі три дівчатка пішли до школи. Анна і Юрій почали займатися городництвом. Юрій сам возив конем з хати до хати і продавав городину, яйця, мед, так, що він досить добре заробляв на життя. В цей спосіб Юрій зложив собі поважну суму заощаджених грошей й купив в Едмонтоні “румінг гавз” — 20 кімнат. Був він там з родиною, два роки і продав та перенісся до Чиливек в Б.К., де купив шість акрів землі на якій було 4 акри малин, які тримав через два роки і це була уже третя їх господарка.

У 1949 році Юрій зачав розмірювати свої акри на “льоти” і зачав будувати хату, яку потім продав. У 1950

році він знову розмірював на льоти свою землю, бо раніше лише частину розміряв і зробив 2 вулиці. Він зажадав від міста Чиливек щоби вулицю назвали "Джордж Феняк стріт". Місто так і зробило.

У Чиливек Юрій Феняк зі своїми приятелями зачали організувати товариство разом із католиками, але покищо збори відбувалися по хатах, а згодом у 1948 р. збудували Народний Дім. Так всі члени разом працювали, підготовляли і іноді влаштовували заходи. За кілька років католики чогось були невдоволені, товариство залишили й збудували собі церкву. Ті, що лишилися при товаристві далі грали представлення, влаштовували концерти і деколи мали відправу. Перший раз у Чиливек відправляв о. Симчич з Ванкуверу і тоді зорганізовано православне товариство в тій місцевості.

У 1954 році поїхав Юрій Феняк до Ванкуверу, Б. К. і купив там хату на 16 кімнат. З цієї хати він зробив 7 помешкань і так він і його дружина вже жили у Ванкувері, де він записався у члени православної церкви. Незабаром став старшим братом і обслуговував о. Хруставку. У 1968 р. він знову продав хату і знову перенісся з родиною до Чиливек. Там збудував хату і від тоді же мусів сидіти тихо на місці, бо цього вимагали старші літа. У 1970 р. Юрія вибрали заступником голови православної церкви, а в 1913 р. вже вибрали його головою громади.

На закінчення цього допису годиться підкреслити що п-тво Феняки доробилися поважного майна і будучи свідомими українцями, стали щедрими жертводавцями (меценатами) на церковно-народні цілі. Вони є меценати Колегії св. Андрея у Вінніпегу, музею в Саскатуні, меценатом-фундатором Фундації ім. Т. Шевченка у Вінніпегу, фундатором Православної консисторії у Вінніпегу, СУС, Старечого дому Тризуб у Чиливек, Б.К., православних церков в Оттаві і у Ванкувері.

Коли в 1974 р. п-во Феняки з нагоди свого ювілею 50-ліття подружнього життя, подорожували по Канаді, відвідуючи своїх знайомих та українські установи, включно з Колегією св. Андрея, і ще за свого життя особисто склали дари на підтримку тих установ, які є підставою українського суспільства. Отже загостивши до Колегії св. Андрея п-во Феняки склали \$12,000.00 на такі ось цілі Колегії: п'ять тисяч на стипендійний фонд, других

п'ять тисяч на видавничий фонд і дві тисячі на бібліотеку. Від того часу вони щороку додавали, а минулого року в грудні склали ще \$1,000.00. До сьогодні всі пожертви п-ва Феняків на Колегію св. Андрея становлять суму \$15,395.00.

Тут годиться бодай згадати, що п-во Феняки були активними членами, часто в проводі своєї громади. Вони доцінювали роллю українських установ у суспільстві і підтримували їх своїми пожертвами. Жертвували великі суми на свою церкву, констисторію, Фундацію ім Тараса Шевченка і на нашу пресу.

Автор цієї книжки складає їм найщирішу подяку за княжий дар — \$500.00 на друк цієї книжки. Дай нам Боже якнайбільше таких меценатів, якими були і є п-во Феняки. також бажає п-ву Анні і Юрієві Фенякам у щасті та веселості й з почуттям вдовolenня своїми здобутками прожити ще многі літа.

ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ УЧИТЕЛЬ — ПІОНЕР ЧИЛИВЕК Б.К.

У суботу, 27 вересня 1980 р., на 77 році життя упокоївся Іван Крип'якевич. Залишив у глибокому смутку дружину Анну, дві доньки: Орисю Реймер в Бельгії, Даяну Гаг в Ричмонд, Б.К., сина Тараса у Ванкувері, двох онуків, шість братів: Миколу в Чиливек, Мирона у Ванкувері, Андрія у Вінніпегу, Фреда в Йорктон, Саск., Віктора в Ебенізер, Саск і Стефана в Торонті.

Народився Іван 27 лютого 1904 р. в родині Василя і Олени (з роду Климчук), в околиці Дніпро, Саск. Він від ранніх років проживав у містечку Гемптон, Саск. Свою науку завершив у Саскатуні і Вінніпегу. Перебуваючи в Саскатуні, Іван перебував в Інституті П. Могили. По закінченні учительського курсу в Маніту коледжі і в Манітобському університеті — вчителював у провінціях: Манітоба й Саскачеван.

У 1936 р. одружився з Анною Колибаба з Раїн, Саск., і постійно вчителював у провінції Саскачеван. В 1946 р. Іван переїхав до Брит. Колумбії й поселився в Чиливек. Тут він відкрив свою канцелярію "Ріл естейт енд іншуренс

компані” й провадив цей бізнес до заслуженого відпочинку, на який відійшов у 1979 р.

Іван Крип’якевич був одним із основоположників православної прафії св. Димитрія в Чиливек. Багато разів виконував обов’язки голови громади та був членом управи. Навчав дітей й молодь у Недільній і рідній школах. В 1971 р. громада набула власну церкву від лютеранської громади, в чому багато він причинився. Крім парафіяльної праці, Іван був дуже активним членом в таких українських організаціях: член Ордену св. Андрея, член Фундації Т. Шевченка, “Взаємної Помочі”, Інституту св. Володимира в Торонті та Вільного Козацтва у відділі Валеї, Б.К. Крім українських організацій, він був у таких організаціях та виконував у них такі обов’язки: президент Ситизент Каунсил, член Кенедієн Ордер оф Форестер, член Клубу Професіоналістів і “Рілестейт інституту”. І. Крип’якевич був також жертвеним, як на церковні так і на національні потреби.

Величавий похорон розпочався Панахидою в похороннім заведенні “Гендерсон” в Чиливек в середу, 1 жовтня, а на другий день похорон відбувся з церкви. Як на Панахиді так і на похороні стояли зі свічками побратими з Ордену св. Андрея. Похоронні відправи та прощальне слово довершив прот. П. Бублик, а дякував Іван Зазуляк.

Після похорону в парафіяльній залі відбувся поминальний обід. Господарем на обіді був Петро Гелета. Покійного згадували тепло у щиро. Подяку склав усім син Тарас, а дружина склала по \$100.00 на пресфонд “Вісника” і “Українського Голосу”.

СЕМЕН КОРБАН МЕЦЕНАТ НАД МЕЦЕНАТАМИ

Цього року Шевченківська Фундація отримала найбільший спадок від початків свого існування, який залишив бл. п. Семен Корбан з Віндзору. З життєпису бл. п. Семена Корбана бачимо, що він жив скромно, підтримуючи так фінансово як своєю працею українську церкву і організації. В своєму завіщанні бл. п. Семен Корбан залишив Шевченківській Фундації \$91,053.76. Перед своєю смертю він пожертвував \$1,000.00 так що разом його пожертва до Шевченківської Фундації на збереження української культури в Канаді виносить \$92,053.76.

Не часто знаходимо таких жертвенних меценатів української культури, як бл. п. Семен Корбан. Він повинен бути приміром для кожного українця в Канаді, приміром людини, яка не лише словом, але ділом зробила все для того, щоб наша культура збереглась і розцвітала в Канаді.

Народився в селі Буців, пов. Перемишль, 15-го жовтня 1900-го року. Закінчив другу клясу гімназії у Перемишлі, але вибух Першої світової війни перервав його навчання. Служив вояком астрійської армії, воював на італійським фронті, був ранений і попав в італійський полон.

До рідного села повернувся щойно в 1920-му році, де працював у місцевій кооперативі, а в 1926-му році виїхав до Канади шукати кращої долі.

На початку поселяється в Едмонтоні, переїжджає до Вінніпегу, а згодом до Монтреалу, де закладає власне підприємство — книгарню. Господарська криза змушує його до дальших пошукувань за працею. Переїжджає на коротко до Торонта, а звідтам до Віндзору, Онт. Спершу працює в автомобільній фабриці Крайслера, а відтак стає продавцем нерухомостей. На тій праці перетривав аж до своєї смерті.

У Віндзорі, у вечірніх і вільних від праці годинах займається культурно-громадською працею. Стає членом Української Католицької Церкви, Української Стрілецької Громади, Українського Національного Об'єднання, Товариства Українських Підприємців і Професіоналістів, Української Кредитової Спілки і головою місцевого відділу Комітету Українців Канади. Був теж збірщиком у Віндзорі на Фундацію ім. Тарас Шевченка у Вінніпегу.

Коротко перед смертю видав друком свої життєві спомини (“На дорогах і закрутах мого життя”). Хвороба серця підточила його слабке здоров'я і він помер 10-го серпня 1983 року. Похоронено його на цвинтарі св. Альфонса у Віндзорі, Онт. Покійний був неодружений і ціле своє майно залишив на українські культурні цілі, але найбільшу частину на Фундацію Тараса Шевченка у Вінніпегу.

Св. п. Семен Корбан не був пересічною людиною. Він любив свою Україну, для неї жив. Його ім'я і прізвище будуть записані золотими буквами в анналах історії українських поселенців, не лише міста Віндзору в Канаді, але цілої української діаспори у Вільному Світі!

МІЙ ЗАКЛИК ДО ЛЮБИТЕЛІВ ДОБРОЇ КНИЖКИ

Відколи появилася окремою відбиткою моя книжка “Спомини піонера”, деякі громадяни, що читали цю книжку, написали листи до автора, щоби він видав окремою книжкою свої цінні статті та дописи, які він поміщував протягом десятків років в українських часописах. Між тими статтями є такі: “Поступ українських поселенців у Західній Канаді”, “Школи та двомовні вчителі в Альберті”, “Жертвенність українських піонерів урятувала Рідну Школу в Галичині в 1912 р.” та багато інших.

Щоби сповнити бажання вищезгаданих громадян, автор рішився видати друком таку книжку, якщо згоситесь відповідне число передплатників, як це зробив прим. 90-річний піонер із Ванкувер. У своєму листі він пише: “Я читав Ваші дописи в “Українських Вістях” і в “Українському Голосі”, але воно було би добре мати те все в одній книжці, щоби залишилося для будучих поколінь. Я знаю, що видання такої книжки коштує багато праці й грошей і тому посилаю Вам 10 доларів, бодай на чорнило. “Николай Спачинський”.

Автор обіцяє за одержані гроші вислати всім передплатникам видану книжку. Хто пришле більшу суму, той дістане більше книжок, відповідно до присланої суми. Досі вже склали на цю діль: п. В. Духній — 50 дол. і д-р Н. Голубицький 20 дол.

Автор просить всіх свідомих та зацікавлених його статтями українців допомогти йому видати цю книжку, присилаючи відповідну передплату.

Гроші просимо слати на таку адресу:

MR. D. PROKOP
9533 — 110 A Avenue
Edmonton, Alberta
T5H 1J7

РОЗДІЛ X

TO OUR PIONEERS

DEDICATION BY
VOLODIMIR BARABASH

*To you who brought our culture to these shores!
Who first transplanted seeds from Ukraine's soil!
To you who toiled and suffered and prevailed
That we may live in honour with our name!*

*No life of ease and luxury was yours.
Austerities and dire necessities.
Hard work and loneliness your daily guests.
And pain and grief your constant company.*

*From poverty and humble origin
You gloriously rose and bravely strove —
With cruel fate and fiercest elements,
To carve a new our "Manifest Destiny".*

*Today we humbly give our thanks to God
That all your efforts have not been in vain.
That we enjoy the labour of your hands
And reap the golden harvest you have sown.*

*With love and deep devotion in our hearts
Imbued with memories of long ago,
We gladly pay our homage to the past
And hail a brighter future yet to come.*

*A new horizon opens to our eyes
Majestic vista spread from shore to shore:
Our new-found home in a new promised land,
With freedom bordered and fair justice bound.*

FIRST ENGLISH — UKRAINIAN MARRIAGE IN CANADA

“LAND OF PAIN LAND OF PROMISE” NEW BOOK VIVIDLY RECALLS FIRST ENGLISH — UKRRRAINIAN MARRIAGE

The guests partied all night and into the following morning. Raucous English boys whirled hefty Ruthenian girls till all were near exhaustion.

It was October 18, 1897 and the first English-Ukrainian marriage in Canadian history had just been performed. Frank Nex and Anna Zarowna were now ready to pioneer the West as man and wife.

Harry Piniuta recounts this and other vivid stories of the Ukrainian settlers in his book. *Land of Pain, Land of Promise*, a 200-page record of abandoned homelands and new beginnings.

To be Ukrainian-Canadian at the turn of the century was to work the mines, build the railroads, and farm the vast prairies in a gamble to achieve acceptance, Dr. Piniuta discovered in his two-year study and translation of diaries, period newspapers, and books.

“There was hardship, exploitation, and government misrepresentation. But there were good times too. With the establishment of community came peace of mind and economic independence”, says Dr. Piniuta.

A first-generation Canadian of Ukrainian immigrant parents, Dr. Piniuta consumated 40 years of researching the Prairie biginnings of his compatriots with a Ph.D. in the socio-economic development of Ukrainian-Canadians at Munich’s Ukrainian Free University in 1971. His thesis set the stage for writing *Land of Pain*.

He chose to present his book as a translation of the collected accounts of others rather than an original documentary because “the pioneers stories stood on their own and I wanted to avoid injecting my own biases.”

First-person tales indeed present a colorful image of displayed life on the dust-fed, sun-baked grassland of Alberta, Saskatchewan, and Manitoba.

“In those days”, recalled Dmytro Romanych, “one was fortunate to earn four dollars a week. In my own case, I earned only \$15 during the entire harvest season. But the farmer who hired me had no money to pay my wages, so he gave me a rifle and two bucketsful of milk instead.”

The rifle didn't work.

“The wives and children walked to town carrying pails of wild berries on their back to trade for flour, salt and sugar,” according to Mr. Romanych's early writings. “the next day, they would return home from their shopping expedition carrying sacks full of provisions on their backs. For some, the distance to town was fifteen or twenty miles.”

Now 68 and a retired teacher living in Fort Frances, Ont., Dr. Piniuta continues his interest in Western rural life. “There's a shortage in current writing of the opinions and experiences of the ordinary Canadian,” says Dr. Piniuta. In response, he plans a second book in which he will relate his many conversations with Canadians and his views on the Canadian cultural identity. “There will be more of me in the book and less emphasis on ethnicity.” he says.

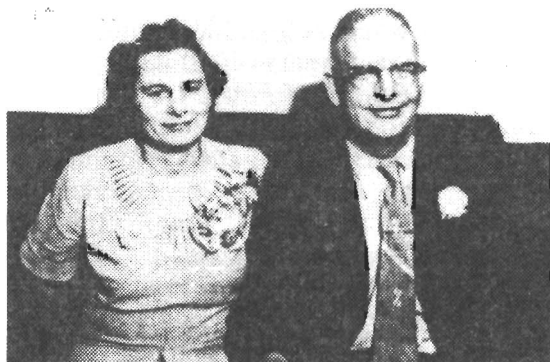
Mr. Piniuta created Land of Pain to preserve for descendents of the pioneers and for all Canadians the thoughts, feelings, and experiences of the early Ukrainian immigrants.

“Perhaps our generation, which enjoys the amenities of modern living, will gain a new appreciation of those whose toil, hardships, and privations have made our comfort possible.”

Land of Pain, Land of Promise. First Person Accounts by Ukrainian Pioneers 1891-1914. Translation by Harry Piniuta, Western Books. Saskatoon, Saskatchewan. \$11.

ROMAN AND MARY ANTONIUK

Roman Antoniuk was born on March 10, 1901 in Krasnostawce, Ukraine. He came to Canada in 1912 with his family. Roman attended schools in the Ukraine and also in Edmonton. At 17 years of age he started working on the railway on extra building gangs, spending his winters as assistant Post Master in Smoky Lake and trapping. He did this for several years. In 1927 Roman began his municipal career as an assistant to Mr. Nick Gavinchuk and on May 2, 1930 he became Secretary-Treasurer of the 10 township Municipal District of Smoky Lake #576, retaining the position with the enlargement of the district in 1942. In the 30' the duties of a

Roman and Mary Antoniuk

Secretary-Treasurer were not simply to sit at a desk and keep the books and do all the correspondence, some of the assorted additional duties were the cleaning, dusting, painting, oiling the floors and repairing the eaves. With his residence in the rear of the office, he spent much of his spare time doing these jobs and extra work in the office. An interesting sidelight indicating the growth of the position of the district from his first budget in 1931 of \$14,669.21, was his 1960 budget showed municipal revenues of \$319,991.38.

Mary Sawchuk was born on March 1, 1905 in Sabadash, Ukraine. As a child her family moved to Canada and settled in the Eldorena (Radway) area of Alberta. After attending school in Eldorena she went on to a nursing career which began with **three** years of training at the Vegreville General Hospital. She graduated as a Registered Nurse on June 6, 1928. Mary first worked as a nurse in Tisdale, Saskatchewan and later while

working at the Smoky Lake Hospital she met Roman. On August 10, 1929 they were married.

Their first child, a son, William was born on July 23, 1930 and two years later on June 18, 1932 Ellen Marie was born. While raising their young family in these hard years time was still found for trips to visit Mary's parents in Radway and Roman's family on the farm in Smoky Lake. Before purchasing their first car in 1938 these trips were made usually by team, or on foot or by train to Radway. Holidays, when taken, consisted of a few days camping at "Whitefish Lake" or "Bear Lake". Evening entertainment was not hard to find in Smoky Lake, with card games, bowling, curling of golf.

On January 25, 1945 a second daughter Elizabeth Anne (Betty) was born; she would help to fill the void that would be created in the next couple of years with Bill and Ellen at the age where they would be out on their own.

Roman's family and his work were the main part of his life, but he did spend time hunting and fishing and enjoying his hobby of photography. He was a Charter member of the Smoky Lake Lions Club and was a Director of the Association of Municipal District Secretary-Treasurers.

Mary was active in church and hospital groups and spent some time nursing whenever her assistance was required either at the hospital or at the homes of friends and family.

When Bill left home he attended the University of Alberta taking Education but soon decided that teaching was not the career he wanted. He then spent several years trapping and later became a land surveyor. He was married to Violet Gutek of Thorhild and they had two sons William and Steven. They lived in Whitehorse, Vancouver, Edmonton and Dallas, Texas where Vi passed away. Bill currently lives in Littleton, Colorado with his wife Joanne and runs his own engineering company.

Ellen attended Alberta College and while in Edmonton met Doug Thompson of Lacombe. They were married in 1950 and have two children Shelley and Douglas and four grandchildren. Doug's work with C.N.T. required that their family move frequently, and they lived in several communities in the Yukon, Northwest Territories and British Columbia and it also brought them to Smoky Lake for several years. Both their children attended their first few grades of school in Smoky Lake. They presently are living in Whitehorse, Yukon.

Roman passed away suddenly on September 16, 1960. After Roman's death Mary and Betty lived with Ellen and her family in Smoky Lake. Betty attended Alberta College and worked for several years in Edmonton. In 1964 she married Robert Elashuk, also of Smoky Lake. They have one child, a daughter Robynn and presently live in Edmonton. When Betty left for school in Edmonton, Mary took a full time job as the first Marton of the Bar-V-Nook Manor, the new Senior Citizens Home in Smoky Lake. She retained this position from 1963 until her retirement in 1970. At this time she moved to Edmonton and lived with her daughter Betty and son-in-law Robert. She spent her retirement traveling and visiting her family and friends and pursuing her varied hobbies. Mary passed away in July 1978

DNIPRO CHORUS LEADER, 67, DIES

A renowned Edmonton choral director died here Wednesday.

Roman Soltykewich, 67, began his music career almost 50 years ago in the western Ukraine.

Born in 1909 in the village of Uliuch, Mr. Soltykewich first conducted a village choir in 1928.

Music was his lifetime pursuit. He studied music and choral directing under the renowned Professor Mykola Kolessa at the Lysenko Music Institute in Lviv and was a student at the University of Krakow.

He led a successful mixed choir which toured the western Ukraine for many years before the outbreak of the Second World War.

In the post-war years he conducted a number of choirs in Austria and France before moving to Edmonton in 1951.

Two years later, in 1953, Mr. Soltykewich founded the Dnipro Male Chorus, which in 1971 became a mixed choir, and in 1974 became the Dnipro Ensemble with the addition of an orchestra and group of dancers.

The Dnipro Ensemble was featured at the Multicultural Festival of Choirs held in Ottawa Nov. 11 to 14. During the preparations for this concert, Mr. Soltykewich was taken ill

and assistant director Maria Dytyniak conducted the ensemble in his absence.

Beginning in 1965, Mr. Soltykewich was the conductor of St. John's Ukrainian Orthodox Cathedral Choir' and the same year organized and trained the young people's choir at the cathedral, the SUMK Choir, which was featured at Expo 67 in Montreal and toured most of Canada during the 10 years he was its conductor.

During 1967, Mr. Soltykewich trained and conducted four different choirs including the 120--voice Centennial Ukrainian Choir.

He was honored in 1973 by the Alberta government with an Alberta Achievement Award.

He summed up his reason for devoting so much time and energy to Ukrainian music during an interview in 1973.

He said he felt it was important to "cultivate the folklore, the heritage from our culture. If you stay quiet, our dances and songs won't be preserved."

Mr. Soltykewich is survived by his wife, Stephania; one son, Orest, and two daughters, Nadia and Vera.

FUTURE RESTS WITH YOUTH, KOZIAK SAYS

Alberta must not smother its next generation of citizens by doing too much for them, tory leadership candidate Julian Koziak told a crowd attending a Ukrainian Days Festival Sunday.

“There is a tendency for people to build gilded cages for our youth, to smother them with protection,” the municipal affairs minister warned. “We don’t want youth with clipped wings.”

In what his organizers earlier called a more policy statement, Koziak said Alberta can offer two things to its next generation. “One is roots and the other is wings.”

Koziak, who is of Ukrainian descent, told the crowd his grand-father came to Alberta in 1900 and got his start working as a laborer for \$1.30 a day.

“That was for a 10-hour day in order to buy the animals and the tools to break the land.”

Then: “Every log had to be hand-carved to create the home.”

The dedication and love of freedom that motivated pioneers like his grandfather established the roots Alberta now offers to its youth, he said.

“Youth need the past. Youth need the foundation on which to build and we provide those roots.”

But given that foundation, each generation must seek its own way, Koziak stressed, counselling younger people to strike out on their own.

“Soar to the heights you want to achieve and remember, always, your future doesn’t depend on others.

“The answer to your future rests with you.”

When reporters asked Koziak later about youth unemployment, he said the Alberta government, has already established excellent programs to help.

But: “There are things they’re going to have to do themselves,” he continued, saying Alberta’s economic downturn hasn’t stopped many young people from starting successful businesses.

“It’s not government that creates businesses. All we can do is to find the proper climate within which people with good ideas can succeed.”

Although rain cut attendance at the Ukrainian Cultural Heritage Village, 50 km east of Edmonton, about 500 people crowded into a tent to hear Koziak's speech and the concert which followed.

Several people stood in the rain outside the tent, under umbrellas, while Koziak spoke.

Bandura champ Steve Kalancha plays a tune

Edmonton's Mayor Laurence Decore - his colorful Ukrainian garb covered by low-key raincoat — was there to greet Koziak as the smiling cabinet minister arrived at the tent.

The keynote speech was delayed about a half hour after the drizzle forced organizers to move the main concert events from the bandshell to a tent, where a sound system was improvised.

Judy Berghofer, an Alberta Culture consultant, estimated attendance at 3,000 to 4,000, about 1 p.m.

“We planned for 10,000”, she said.

After the speech, Koziak took a chair in the middle of the front row for a colorful program of Ukrainian folk dancers, singers and musical groups.

STEPHEN JUBA — MAYOR OF WINNIPEG UKRAINIANS IN CANADA

Stephen Juba, a man of Ukrainian ancestry, has been elected mayor of Winnipeg. Which should be no occasion for surprise, for this energetic and able ethnic group has been forging to positions of leadership in almost every field of Canadian endeavour. They are to be found in the top rank of every profession, in commerce, the arts, and politics, while it was recently stated that at least 150 of our leading scientists are either Ukrainian born or of Ukrainian ancestry.

Hon. Walter Harris once lauded Ukrainians as a splendid example of an ethnic group that has become wholly Canadian in outlook and loyalties while retaining the best of its old world culture and traditions. Like the Scots, the Ukrainians are proud of such features of their national culture as their dancing, their folk songs and their national dress, without prejudicing in the least their very real Canadianism.

The first Ukrainians came to Canada 65 years ago, almost as queer as Chinese to most Canadians, with their sheepskin jackets turned inside out and their language like none other heard before in this country. Russians, they were called until World War I, or Ruthenians, for nobody then had heard of a Ukrainian nation. In 1900 there were only 5,000 in this country, but by 1951 they had increased to 400,000 to become our fourth largest ethnic group, and second largest on the prairies.

The original immigrants were slow in winning acceptance, but their Canadian-born sons and daughters quickly showed their mettle. In 1926 they sent their first member to Parliament, M. Luchkovich, of Vegreville, Alta., and only briefly been without representation since. Today there are two, F. S. Zaplitny, CCF, of Dauphin, Man., and Ambrose Holowach, S.C., of Edmonton East.

Every prairie legislature has had its Ukrainian-Canadian members and there is scarcely a community of importance in the west without at least one on its council. William Hawrelak blazed the way to higher office when he was elected mayor of Edmonton, an office he still holds. In the east they are winning similar recognition. John W. Kucherepa has been a Toronto alderman since 1952

Toronto Daily Star,
Oct. 30, 1956

Замітка. Стаття згадує лише двох федеральних послів — Заплітного і Головача. Одначе, усіх послів українців в Оттаві є чотири. Тут пропущено послів Івана Дікура з Вегревил та Михайла Старчевського з округи Онтаріо. Можна ще додати, що в західній Канаді є два міністри українського роду — Михайло Григорчук, генеральний правник Манітоби, та Олекса Кузяк, міністер в уряді Саскачевану.

HON. MICHAEL STARR 16TH MINISTER OF LABOUR

A native son of the Northern Ontario mining town of Copper Cliff, the Hon. Michael Starr, Canadian of Ukrainian extraction who first entered politics in 1940, became the 16th Minister of Labour for Canada on June 21, 1957.

Now a resident of Oshawa, he was that city's mayor over a four-year period, beginning in 1949.

Prior to his tenure as mayor, he had served Oshawa as alderman and chairman of the Board of Works. During that period his municipal service became outstanding, for it was under his direction that the city of Oshawa developed its modern and efficient Works Department and its lighting system. The mayoralty followed as a natural result.

Michael Starr entered the federal political arena in the 1952 by-election when he won the Ontario riding vacated by Walter Thompson. In the 1953 election he won again and repeated his success in the recent election.

Probably the factor in his career that won him recognition in municipal service and as parliamentarian was his own identity with the cause of the "little people" who have made Canada known throughout the world as the land of opportunity blessed with a high standard of living. His own experience exemplifies this completely.

Though a promising student, he quit school at 15 years to add his wage-earning capacity to the necessities of a large family. Accordingly, Michael Starr got his first job with the Oshawa Times-Gazette as a "printers devil", receiving \$5 for a 54-hour working week. Later, he sampled making picture frames at 16 cents an hour.

Determined to improve himself and increase his earning capacity, he took a commercial course before joining the staff of Pedlar People Limited, manufacturers of sheet metal equipment. He has been continuously with this firm for 24 years, and at his election to Parliament he had progressed steadily to executive status and managerial responsibility. Thus his background of labour-management experience should now be a major asset in his Cabinet post as Minister of labour.

A son of the late Matthew Starr, and his wife, the late Mary Matechuk, he was born November 14, 1910. His parents were Ukrainian immigrants, who lived and worked successively at Copper Cliff, Ont., Montreal, and Oshawa, Ont.

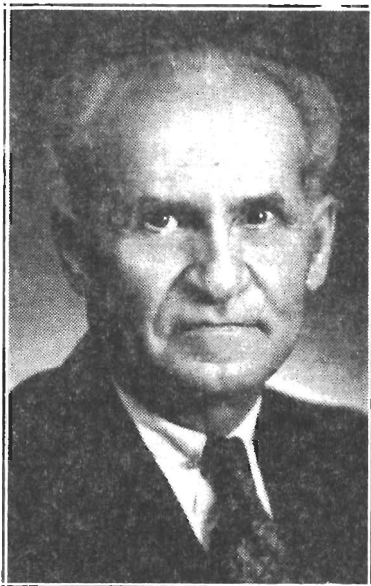
Hon. Michael Starr was married September 9, 1933, to Anne Zaritsky. they have two children, Robert, 22, and Joan, 17.

A member of the Rotary Club and Chamber of Commerce of Oshawa, the new Minister of Labour attends the Ukrainian Orthodox Church.

"Labour Gazette", July 1957

PROMINENT MEN OF THE FIRST & THIRD UKRAINIAN IMMIGRATION TO CANADA

FIRST UKRAINIAN JUDGE — J. W. ARSENYCH

Judge J. W. Arsenych, Q.C.

The death of Judge J. W. Arsenych, at Dauphin, Manitoba this week, has ended a distinguished and significant career.

Judge Arsenych had the triple distinction of being the first Canadian of Ukrainian descent to be admitted to the bar in Canada, the first to be made a King's Counsel, and the first to be appointed a judge.

His life story was a remarkable one. He came to this country as an immigrant in 1904 with only seven dollars in his pocket, and his first job was shovelling crushed stone into railway cars. He worked as laborer and carpenter for several years, before he was able to enter the provincial normal school. After some time teaching school and working as a court interpreter, he was able to save enough to attend Manitoba College and the University of Manitoba law school. He was

admitted to the bar in 1918, and began a long and distinguished legal career, culminating in his elevation to the bench in 1948.

In the years since 1918, an ever-growing number of young Ukrainian-Canadians have followed in Judge Arsenych's footsteps, entering law and other professions. His career well symbolizes the burning desire to succeed of many of the early immigrants from Central Europe, and the contribution which they and their children and grandchildren have made to Canada.

FIRST CHANCELLOR — PETER SAVARYN

Peter Savaryn, Q.C., Chancellor University of Alberta

As Chancellor of The University of Alberta, I am delighted to bring you greetings on the occasion of the 75th Anniversary of our University. It is a particular source of pride to me to serve the first year of my four-year term at this exciting time in the history of the university of which I am a graduate.

A chancellor represents the University at ceremonial occasions, confers all degrees, and is commanded by the Legislative Assembly of Alberta to "represents the public interest in the university." I fully intend to continue the work of my predecessors in this regard, and I think this newspaper supplement will assist me, by bringing this facet of my role to your attention. The Senate, which elected me, also has a mandate to strive to become a bridge between the University and the Community.

And so I greet you all and urge you to continue to be interested in and supportive of The University of Alberta. The high standards our graduates achieve make me proud. The multi-cultural elements of our community on campus adds such an importance dimension to our lives. And I know that all at The University of Alberta try to pass on not only knowledge, but also an appreciation of the importance of moral and intellectual values. We need your help in so many ways. Please come forward, especially in this 75th Anniversary year.

Sincerely,
Peter Savaryn, Q.C.
Chancellor

**FIRST UKRAINIAN CHIEF PROVINCIAL
JUDGE WITH ADMINISTRATIVE DUTIES IN B.C.
REV. FR. JAMES N. BARTMAN**

Rev. Fr. James N. Bartman came to Vancouver in January 1936, served one and a half years in the newly organized Ukrainian Catholic St. Stephens Parish. Also visited and served in other Ukrainian Communities in B.C. He was a distinguished leader and highly respected by orthodox and other denominations.

Attended University of B.C. Law School, had his own Law practice on Hasting Street and joined the Canadian Army. As army captain, June 17, 1944, he served as M.C. at the reception for His. Hon. the Lieut. Governor of B.C., at the Ukrainian Orthodox Church Hall, sponsored by U.C.C.

1953 he was a Social Credit candidate to the Provincial Legislature. 1955 appointed by B.C. Government to serve as Judge. August 6, 1970, 69 old Judge Bartman, chief Provincial Court resigned because of ill health from his administrative duties, position he had held for 5 years. At his farewell reception

in the court house, many high tributes given for achievements by Court and Government dignitaries. Attorney—General Robert Bonner said: “You have in the past brought wisdom, integrity and a strong sense of public responsibilities to bear on all matters which came before you”. Now Rev. Fr. and Judge J. N. Bartman retired and lives in West Vancouver.

* * * * *

Часто треба говорити і писати те, що вже було говорене і писане. Нашим завданням є зберігати і рятувати українські книжки, пресу й архівні матеріяли, які наражені на знищення по пивницях чи гаражах — зокрема тоді, коли попадуть в руки людей, які не мають жодного розуміння і любови для українського друкованого слова.

DANIEL M. HUZYK

Born Vancouver, B.C. Executive positions held: Canadian Ukrainian Youth Association (SUMK 1963), Alpha Omega 1966-69, Ukrainian Fraternal Society of Canada 1984, Ukrainian Senior Citizens Housing Society, Ukrainian Canadian Professional and Business Association of Vancouver. University: University of B.C. Graduate (B.A.) Slavonic Studies & Economics. Post Graduate: University of Toronto (Slavonics) C.D., University of B.C. (Education), University of B.C. (Commerce & Business Administration, Diploma Urban Land Economics).

Professionally active: Real Estate Agent, Trust Agent, Property Management, Independent Fee Appraiser, Consultant in Development, Investment.

Professionally membership: Real Estate Institute of British Columbia, Canadian Real Estate Association. Married —Lydia Mychajlowska B.Sc., M.Sc. Mc Gill and University of B.C. 3 children.

* * * * *

Д-Р ДАНИЛО КАСІЯНЧУК — АСИСТЕНТ У СПРАВАХ ТРАНСПОРТАЦІЇ В ПРОВІНЦІЇ Б.К.

В липні 1980, Міністер Транспоратації і Шляхів в Б.К. А. Фрейзер проголосив назначення д-ра Данила Касіянчука із Вікторії своїм асистентом у справах транспоратації. Він буде відповідальний за адміністрацію й планування всіх ділянок транспоратації в провінції.

UKRAINIAN FLAG TO FLY OVER THE CITY

The Ukrainian flag will fly over Edmonton City Hall Friday.

The event will commemorate Ukrainian Independence Day, the day 53 years ago when the blue and yellow flag of the sovereign nation of the Ukraine was raised for the first time.

It flew proudly for two years in Kiev, the capital city, before the Ukrainian Democratic Republic was invaded in 1921 by forces of Soviet Russia. After the invasion, the flag was lowered, never to fly in Kiev again.

About 1,000 people of Edmonton's Ukrainian community applauded Sunday afternoon at the Jubilee Auditorium as Mayor Ivor Dent proclaimed Friday "Ukrainian Independence Day in Edmonton" and received the blue and yellow flag from a representative of the Edmonton Canadian-Ukrainian Committee.

"In the Soviet Ukraine today, celebration of Jan. 22 as Independence Day is forbidden." Dr. N. Suchowersky told the gathering. "We here are very fortunate in the democratic system of the countries of our settlement, especially Canada and the United States."

He said Dr. Dent's proclamation honors Ukrainian—Canadians in Edmonton and in all of Alberta.

In proclaiming Ukrainian Day for 1971 and the years to come, Mayor Dent said: "Your music and your dance is no longer exclusively Ukrainian. It is no longer the exclusive property of the Ukraine. You must share it with the world.

"It is the richest gift any group of people can give to any other group."

Part of the mayor's remarks were spoken in Ukrainian and the auditorium resounded with applause.

The program also included musical selections by a women's chorus, accompanied by the Bandurysts, a women's octet; Anne Davids and Luba Tatuch in a duet; L. Faryna soloist; and the Dnipro male choir, conducted by R. Soltykevych.

The program opened with the singing of *O Canada* and closed with the Ukrainian anthem.

SHORT HISTORY OF UKRAINIANS IN CANADA

We have gathered together to celebrate this Pioneer Day. It can also be said Canadians of Ukrainian origin have taken its full part in the colossal development. The arrival of the immigrants from Central Europe marked the opening of one frontier after another radiating in all directions.

Canada, possessing huge areas of land could have not and in fact would have not become the granary of the world without a policy of immigration bringing people willing to work hard and endure all the hardships inherent with life during the pioneering days. The Ukrainians appreciated the opportunities offered them, remembering always their plight of poverty, without hope for the future, in their own land.

Immigrating in 1891, it was difficult for the new immigrants to adjust themselves to the new way of life but through a passage of time a keener consciousness of their own dignity began emerging. This progress however, could have not come about from without, it was a powerful impulse from within clerks, teachers, musicians and others became the first group of influence. This was the result of determination on the part of the immigrants to encourage education of their children to the extent of their financial capacity to provide the means for higher education. The pioneer women put big efforts and hard work to educate their sons and daughters, which they did and left us teachers, doctors, lawyers, parliament members and so on.

This Pioneer Day offers us an opportunity to appraise ourselves and pay tribute to the pioneers of the past and at the same time dedicate ourselves to the future as full partners in all respects with our fellow Canadians.

Our past has taught us much. It has preserved for us our culture, our language, the arts and the spirit of our people as revealed more clearly in our songs, dances, theatre and writings of all kinds. It has taught us to be determined and devout in, our faith. The Ukrainian immigrants came to Canada only with bare hands but fortified and strengthened with faith in God and a burning desire to succeed in their adopted land. this they have done to the benefit of all.

We of the present generation must preserve something of our origins of the former generation. Each year something of

the old vanishes — pioneers houses crumble or are torn down; old timers pass off the scene, documents are lost or destroyed. Our pride of our present achievements and accomplishments would be somewhat empty without full recognition, gratitude and tribute so richly earned, being given to the past. We would be unworthy of such past if we did not commit ourselves in full to the future. This I know Canadians of Ukrainian origin will do.

N. TABASNIUK
Edmonton, Alta.

COLONEL MICHAEL SYROTIUK

Radio Speech -1941

I am certain that all Canadians of Ukrainian descent heartily appreciate the opportunity given them to express themselves and be heard throughout the breadth of this Dominion.

It is not without pride that I find myself speaking for my fellows Ukrainians.

When my people came to Canada, they found rolling plains and prairies, alteration of cold and heat, and an agricultural life similar to that which they had left in the old land. But they also found differences. They had to learn a new language. They found new customs, above all, they found liberty far greater than they had dreamed of. They found a voice in the affairs of the Dominion, the Province, the Municipality and the local schools, freedom of travel from coast to coast, security of the home, and opportunity of gaining individual independence. Their children were privileged no less, being free of avail themselves of the facilities which the Canadian institutions of learning offered them, in order to cultivate their minds and bodies. All in all, Canada has offered the Ukrainians a heaven in which a sound cultural development is not only possible, but encouraged. They are even free to preserve the tradition and customs which they have brought with them.

This freedom of thought, expression and action is appreciated far more by Canadian-Ukrainian people than it is by the Anglo-Saxon and French Canadian majority who take their liberty for granted and who have not experienced the

oppression that existed, and still exists, in Central Europe. The younger generation who have heard of that oppression from their elders are no less grateful for this freedom than their fathers.

We wonder, then, that their enlistments in the Canadian Active Service Force are proportionately far higher than their population. They are well represented in all branches of the service.

The spirit of the Cossacks who, in the older days of Ukrainian history, inspired Europe with deeds of bravery and sacrifice in defending their homes and liberty. This spirit lives not only in those Ukrainians who today are serving in the forces, but also in those who are eagerly awaiting an opportunity to join the colours, to maintain the ideals which Canada and the whole British Commonwealth is struggling to preserve. When the call came the Ukrainians were not found wanting: they answered in large numbers. That they will give a good account of themselves, I have no doubt.

The Ukrainians of Canada are first of all, Canadians. True enough the older generation is connected by family and traditions ties to the country of their birth. That is inevitable, but now their only allegiance, and that of their race, Canada and the Empire can expect loyalty, devotion and co-operation, the more so in times of distress.

All that is required to strengthen this feeling of Loyalty, Devotion and Co-operation is a deeper and more sympathetic understanding between Anglo-Saxon and French-Canadian, and Ukrainian races.

In conclusion, may I state, on behalf of those whom I represent, that we are and will remain good and staunch Canadians, eager to do our best for Canada and the Empire.

FOR KING AND COUNTRY

Volunteers for active service from the Ukrainian
Catholic Brotherhood, Edmonton, Alta (National Hall).

Adamic Walters	Holychuk Nestor	Petaske Peter
Adamic Milan	Jackniske Orest	Ptashnyk Stanley
Adamic Arthur	Krezanowski B.	Prokop Marvin
Adamic Andrew	Kostaniuk M.	Rachuk Petro
Adamic Harry	Kraichy Bill	Rachuk Wm.
Andrew George	Kulchisky Walter	Rybak John
Bodnar Martin	Kully Paul	Raragoski Reg.
Burntuck Mike	Kanuka Harry	Rushowski Alvin
Bohonos Michael	Kruper W. O.	Raffa John
Bodnarchuk Bill	Kruper Neil	Rudnicki Joe
Baron Marie	Kruper Stephan	Ruzycki Joe
Baron Walter	Mostowich J.	Ruzycki Adam
Baron Joseph	Mostowich H.	Ruzycki Ronald
Baron Paul	Mazurek Walter	Rudzik Stanley
Balash Nick	Marciniuk W.	Smolyk Sam
Balash Alex	Morzuk William	Sereda M.
Balash Paul	Nedwad Stan	Sereda Wm
Barachuk M.	Nykiforuk Nicholas	Sachkiw Orest
Boyko Alex	Nikipilo M.	Sharun Ted
Boyko Russel	Nikipilo Mike	Sichkaryk Paul
Bilinski Walter	Nestor Alex	Skwarok Eugene
Bilinski T. J.	Nykoliw N. M.	Soroka Louis
Bayrack Alex	Osmak Walter	Sharun Peter
Bayrack Ray	Onsyk William	Swichun Michael
Curiak Fred	Pasnak Myron	Spink Edward
Chechnita Michael	Pachan Michael	Trooch Nick
Citulski R. B.	Paley Andrew	Tomick Edward
Cherwoniak J.	Paley Wm.	Wispirski Peter
Cherwoniak Leo	Proskie John	Woywitka Richard
Chornay Karman	Proskie Peter	Woywitka Nicholas
Dinchuk	Prestupa A.	Woloshansky Peter
Dmytryshyn H.	Prestupa Mike	Warawa Steve
Dmytryshyn Wm.	Prosky Bill	Yaskiw Mike
Dembiske Russel	Poloway Walter	Zarsky Orest
Dembiske Fred	Poplawsky Paul	Zacharko Michael
Havalechko N. T.	Poplawsky J. P.	Zuk Don
Hutnan Paul	Petaske Adam	
Hutnan Mike	Petaske Michael	

**FOR KING AND COUNTRY
MEMBERS OF
CANADIAN UKRAINIAN YOUTH ASSOCIATION
OF THE UKRAINIAN GREEK-ORTHODOX
CATHEDRAL IN EDMONTON, ALBERTA
who have volunteered for active service with
CANADA'S FIGHTING FORCES 1940 — 1945**

Eugene Plawiuk	William Smetaniuk	Bohdan Tataryn
Laddy Shewchesin	Steve Dwernychuk	Steven Ursulak
Dr. Bohdan Michalyshyn	William Ratzoy	Michael Fedoruk
Bob Melnychuk	Victor Hnidan	Bohdan Ferbey
Terry Melnyk	George Hawrelak	John Chernivchan
Orest Melnyk	William Unguran	Frank Shymko
Walter Lachman	Michael Pawluk-Ispas	William Yurkiw
William Malanchuk	Marion Popil	Nick Zalasky
Morris Lazarowich	Peter Swityk	William Decore
Peter Danylowich	Michael Bartman	Dmytro Decore
Stephen Sklepowich	Steve Stepanko	John Fedoruk
Dr. John Cheladyn	John Uhryniuk	Peter Fedoruk
William Ilkiw	Michael Pawluk-Egrement	Walter Berezansky
Harry Krokosh	Peter Buhay	Nick Zapareniuk
Nick Barron	George Mendryk	Nick Nadurak
Nicholas Bartman	Nick Zakordonsky	Joseph Spiwak
Walter Bilgoray	William Kinasewich	Stephen Yaremchuk
Nicholas Bodnar	Gerald Krucik	Michael Weklych
Walter Wynnyk	Peter Malarchuk	Metro Pawliuk
Andy Wynnychuk	Steve Malarchuk	Nick Bilawey
Jack Wynnychuk	Harry Meda	Andrew Melnychuk
Dan Hunka	Dmetro Melnyk-Kahwin	Bob Melnychuk
Joseph Holowach	William Melnyk	William Kereluk
Michael Hunka	Dr. Dmetro Melnyk-Gratz	John Shysh
William Hunka	Tom Moisey	Michael Halisky
Stephen Germaniuk	Philip Lesniak	Dan Hunka
Peter Germaniuk	Alex Olynyk	Nicholas Ochotta
Michael Gavinchuk	Joseph Pawlowsky	Michael Yasheyko
William Drabiuk	Alex Pawliuk	Helen Leskiw
George Dubetz	Michael Pelech	Mary Leskiw
John Dutchak	Peter Pelech	Walter Korashowsky
Morris Yaworski	William Pyrch	Morris Wiwchar
Andrew Lukenchuk	Leon Plishka	William Lazaruk

Eugene Tomaszewski	William Poohkay	William Klompas
Andrew Kinasewich	Louis Romanchuk	Walter Kuchar
John Stetsko	Peter Sawchuk	Orest Suchkiw
Harry Ostapiw	Peter Poohkay	Raymond Faryna
Nick Sawak	Steve Semaka	Nicholas Spiwak
Anthony Broda	William Stetsko	William Plishka
Peter Gawinchuk	Sutter Strashok	Joseph Gurba

З пропам'ятної таблиці, котра знаходиться в Авдиторії Української Православної Катедрі св. Івана в Едмонтоні, переписав 9 червня, 1967, інж. Микола Фляк.

JOHN SKUBA

John Skuba was born on February 26, 1916 on a farm near Spedden, Alberta to Efrem and Anna (Nee Sawka) Skuba, the third in a family of one girl — Eva Diduck, and six boys, William, Harry, who passed away in 1976, Andrew, Michael, and Steve.

John took his primary and elementary education in a one roomed school — Sokal S.D. No.3886, which he commenced attending when it first opened in 1921, when he was only five years old. School was then taught by University students who were out on vacation during the months of May to August inclusive. The two and a half mile walk to the school on cow paths was possible only for him at this early age, because his two older brothers also attend school

Learning in a one roomed school with grades one to eight inclusive, with no reference nor library books, did not prove to be any great disadvantage to John. After his grade work was completed, he listened to the teacher instructing the higher grades, learned their subject matter, and was promoted from grade five to grade eight, skipping both grades six and seven, an event which made up for the two years of school that he missed later on in his life.

He continued his grade ten education in a two roomed school at Spedden, Alberta. Due to lack of high school facilities in that local area and lack of money, he did not attend high school for the next school year. In the following two years, 1932-33, he attended the Eastwood High School in Edmonton to take his grade eleven and grade twelve, where he was

awarded an Academic Pin for top standing in grade twelve, which he proudly wears today.

Again the lack of money prevented him from continuing his education, and he did not attend any school for the next school year. He tried farming on his dad's farm, but that year proved a disaster due to an early fall frost, which destroyed all crops.

In 1935-36 he attended the Edmonton Normal School, where he obtained a First Class Teacher's Certificate, with honorable mention, placing thirteenth in a class of one hundred and fifty nine students. He was sent by the Normal School to act as the Principal of the Garneau School for two weeks, during the absence of the Principal, Mr. H. Might, in February, 1936. Since the completion of his formal education, he has, through attendance at Summer Schools, Evening and Correspondence Courses, attained a Certificate in Municipal Administration, achieved top standing in each of the three years of such course, and the equivalent of two and one half years of University education towards a Bachelors's Degree.

On graduation from the Normal School he was offered a teaching position by the Board of Trustees of the Errol School District No 2073, which he accepted.

On September 1, 1936, he commenced his teaching duties in the junior room of that school, where he taught for one year. Next year he was promoted to the Principalship of that school.

The highlight of his career in teaching was the enrollment of fifty three pupils in the room under his control, from grades four to eleven inclusive.

On December 29, 1941, he was appointed to the position of Secretary Treasurer of the Municipal District of Vilna No.575.

During the month of January 1942, he was still teaching school in the daytime and doing municipal work at night. On February 1, 1942, another teacher was employed to replace him, and he assumed full time duties as Secretary Treasurer of the Municipality.

The Municipal District of Vilna, together with the Municipal Districts of Smoky Lake No. 576, Unity No. 577, a portion of Municipal District of Ashmont No.605, and a portion of Local Improvement District No. 101, were amalgamated into an enlarged Municipal District of Smoky Lake No. 89, on January 1, 1943.

John assumed the duties of an Assistant Secretary Treasurer of that enlarged Municipality, of which the late Mr. Roman M. Antoniuk was the Secretary Treasurer.

When Mr. Roman Antoniuk passed away in September, 1960, John assumed the duties of Secretary-Treasurer of the Municipality. On January 1, 1961, the County of Smoky Lake No. 13, (John's lucky number) was organized, and John became its chief Administrative Officer, a position he has held till his retirement on February 28, 1981. John readily admits that the successful performance of his duties, would have been most difficult, if not impossible, were it not for the assistance of his long time, capable, dedicated and co-operative staff. John has the utmost respect for and pays a lot of gratitude to his office staff, who have capably assisted him for the best part of his working years. John has always indicated that no member of his staff worked "for him", but "with him".

John married Pearl, the youngest daughter of a family of eleven children, of Lewko and Efimia (Nee Maybroda) Filewych, on October 7th, 1945. They are the proud parents of three children. a daughter, June, is a graduate of University of Alberta, a school teacher, who is married to Terry Leskiw, son of Harry and Sophie Leskiw. They have son, James. A son, Lloyd, is a dentist and a clinical Instructor in the Faculty of Dentistry in the University of Alberta in Edmonton, who is married to Linda, daughter of George and Gwen Irvine, and they have a son Jonathan. Another son, Irvine, is also a dentist, and also a Clinical Instructor in the Faculty of Dentistry at the University of Alberta, who is married to Susan, daughter of Steve and Sanny Viteychuk, and they have two sons, Matthew and Michael.

John and Pearl have made their home in Smoky Lake for thirty nine years and each have contributed to the affairs of that community. Pearl is a charter member of the Ladies' Auxiliary to the Hospital, an avid curler and a devoted community worker. John also took an active part in community affairs. He was the President of the Home and School Association, the Boy Scouts Organization, the Local Red Cross Society and the Secretary Treasurer of both Smoky Lake Public Library and the Curling Club. John was a member of the council of the Village of Smoky Lake at the time when the most ambitious project was undertaken, and successfully completed, the Water Works System.

John was the original Secretary Treasurer of the Smoky Lake Foundation, Home for the Aged, and also the original Secretary Treasurer of the Senior Citizen's Homes Association Northern Zone. When the North Central East Alberta School Authorities Association was organized in 1972, John became its Secretary Treasurer, a position he still holds today.

John served on the Executive of the Alberta Rural Municipal Administrators' Association as Director for two years, Vice President for one year, and as President for four years, the longest in the history of that Association.

John now holds life membership in both the Alberta Rural Municipal Administrators' Association and the Association of School Business Officials of Alberta. As life member of the two Associations, he is now regularly invited to the meetings of these associations, to act as a speaker, present awards or simply associate with the other members, something John enjoys very much.

John's had a long and distinguished career. With the amalgamation of the school district into a School Division in 1939, and of the School Division and the Municipality into a County in 1961, he has for all intents and purposes been employed by one employer only, throughout his working years.

John has had, during his working years, 34 School Board members, 44 Councillors, 6 Superintendents, or as they were formerly called School Inspectors, 5 Assistant Secretary Treasures, 1 Secretary Treasurer, and 36 other staff members.

John and Pearl reside in their own home in Smoky Lake. they spend their time visiting their families, associating with their grandsons, and travelling. They travel extensively in Western Canada with their Motor home, and have made numerous trips to Eastern Canada by train. By air they have visited seven Countries in Europe, as well as Hawaii and the Barbadoes.

STEFAN LESKIW (1891 — 1952)

Stefan Leskiw was born in 1891 in the village of Yastrubyci, county of Sokal, province of Halychyna, in the Ukraine. There, he attended school and after graduation he emigrated to Canada in 1908 at the age of seventeen. Soon his brother Severko followed him at the age of fifteen. Parents

joined their sons in 1914, and immediately they all filed on homesteads in what became the Spedden area after the railway was built.

Stefan married Kateryna Zdril who had arrived alone from the same village. Since he had continued his education in Canada by attending night school, he was able to serve as secretary-treasurer of the municipality Vilna, Alberta. Also he served as justice of peace for the next twenty years. He was involved in other activities as well. He taught English in evening classes to many who lived in the district.

The three of them, the father and two sons, farmed their land at Spedden cooperatively. They were also among the first organizers of the National Hall and the Ukrainian Orthodox Church in Spedden. The three donated generously to the M.H.(now St. John's Ukrainian Institute) and their children resided in this institution in seeking higher education in Edmonton.

MAXIM TOMYN (1881 — 1941)

Maxim was born December 13, 1881, in the village of Skowiatyn county of Borshchiw, Western Ukraine. He came to Canada with his parents at the age of eighteen, between the years 1899 and 1904, while domicited in Canada, young Maxim worked in saw mills, at railroad construction, and in coal mines.

Having some high schooling from old country, Maxim developed and intense desire to acquire a workable knowledge of the English language. With the aid of bilingual dictionaries, he was quite successful in this respect. This gave him an opportunity to engage in other fields of endeavor beside farming.

In 1908 he became the first postmaster at Plain Lake, Alberta. In 1909 he was elected the first councillor in the local Improvement District. In 1911 he became its secretary-treasurer, when years later this district became known as the municipal district of Sobor #514. He held this post continuously for 30 years until he succumbed to heart disease on January 4, 1941, in the Vegreville General Hospital.

In addition to his services as a municipal official, Maxim Tomyn was also the secretary-treasurer of the following school districts for various periods of time: Plain Lake S.D.,

Hamburg S.D., Pobeda S.D., Nizir S.D., Krasne S.D., Chornik S.D., Wolia S.D., Russia S.D., Two Hills S.D.

With the capable assistance of his wife, Anastasia, he was able, not only to perform these various official duties, but also to run a successful farming enterprise.

STEPHEN PETER MULKA

Stephen was born on January 1, 1907 in the village of Dobrachyn, County of Sokal, in Western Ukraine. At the age of four, his parents emigrated to Canada and settled on a homestead in the Krydor, Saskatchewan district. Stephen attended the Oukraina school to completion of Grade VI. In 1920 he was sent to the P. Mohyla Institute in Saskatoon where he enrolled in the Grade VIII class for the New Canadians. During the ensuing four-year stay at the Institute he completed his Grade XI and obtained a Second Class Teaching Certificate.

From 1925 to 1930, Stephen taught in Sich, Zbaraz and Krydor schools. Given a one-year leave of absence from teaching, he obtained Grade XII standing and received First Class Teaching Certificate. In 1929, he married Pauline Chonko of Canora, Saskatchewan, and in 1930 they moved to Alberta, where Stephen had teaching positions in south Kotzman, Cadron and Riverside schools. As a teacher in Saskatchewan and Alberta, he taught Ukrainian after school hours, organized and taught children's mandolin orchestras and prepared many school concerts. He taught adult Ukrainian dancing, directed choirs, staged concerts and dramas, and actively participated in the Ukrainian Orthodox Church.

In the fall of 1935 Stephen retired from teaching to join his brother-in-law in a store business at Myrnam. A few weeks later, he purchased the Internation Harvester Agency which he operated until 1944. During the nine-year residency in Myrnam, he was secretary-treasurer, for seven years, of the Village of Myrnam and the Municipal district of Ukraina No.513. He helped to build the Ukrainian Orthodox Church in Myrnam, was its cantor and choir leader. He participated in various sports and communtiy activities.

In 1944 Stephen was hired secretary-treasurer of the enlarged municipal unit, the Municipal district of Eagle No.

81, now the County of Two Hills No. 21 with its office in Two Hills. After 34 years of service in municipal government he retired in 1972. For his faithful and conscientious services he was awarded the Canada Centennial Medal in 1967. For contributions to the Myrnam Ukrainian Church he was presented with a Certificate of Recognition signed by Metropolitan Ilarion. In 1980 the Two Hills Ukrainian Orthodox Church honoured Stephen, for his 36 years as cantor and 25 years as choir conductor, with a plaque and a gift of money. Throughout the years his wife, Pauline very ably assisted him to fulfil his official and community duties. They have three children: Orest in Edmonton, Reg in Waterloo, Ontario, and Patricia in Blaine Lake, Saskatchewan.

FRED TROFANENKO

SECRETARY—TREASURER OF MINBURN

In 1965 the Municipal District of Minburn was converted to County and the seat was moved to more suitable quarters in the former School Division office at Vegreville. Mr. Fred Trofanenko continued to be the Secretary-Treasurer for many years until his retirement.

JOHN L. WYNNYCHUK

Mr. J. L. Wynnychuk was serving as assistant secretary-treasurer of Thorhild county #7. In 1947 he was appointed secretary-treasurer of Thorhild School Division #57, and he continued in this position until 1955 when he retired.

PETER WOLOSCHUK

Peter Woloschuk came from Saskatchewan in the fall 1955 to Thorhild, where he was secretary-treasurer of Thorhild county #7 until his retirement in 1976. Before coming to Thorhild he was secretary-treasurer in Saskatchewan serving as secretary-treasurer of the rural municipality of Calder #241; also of the municipality of Wroxton, Sask. where he served for 15 years. His wife, Mary, was a school teacher having taught in Saskatchewan and Alberta. So with the capable assistance of his wife, Mary, he was able to perform various official duties and stay in good health. He retired in 1976.

Both Mr. & Mrs. P. Woloschuk reside now in Ottawa, Ontario at 1705-3360 Southgate Rd.

COUNTY OF LAMONT #30

It was in January, 1968, that the County of Lamont No. 30, uniting the Lamont School Division No. 18 and the Municipal District of Lamont no 82, was incorporated. The first council consisted of John S. Batiuk of Mundare: Division I (Reeve), Nick W. Diduck of Chipman: Division II, Frank Samaniuk of St. Michael; Division III, John J. Kawynk of Whitford; Division IV, and Michael Woitas of Bruderheim; Division IV. Due to the unfortunate passing of Mr. Nemirsky, the new council was without a Secretary-Treasurer. John Worobetz was appointed in an acting capacity until the council was able to attain the services of Walter Leskiw who served many years (now retired in Lamont).

In the field of politics in the County of Lamont, many men have made outstanding contributions. Peter Stefura of Chipman was elected Member of Parliament in 1957. Anthony Hlynka was also a Member of Parliament for the Vegreville constituency in the years 1940-1949. Others from this area have sat in the Alberta Assembly. They included William Fedun, 1921-25; Peter Miskew, 1930-1935; George Woytkiw, 1940; Stanly N. Ruzycski, 1955-1959 and Nicholas Melnyk, 1959.

Today the county and the progress it has made over the years is a tribute to the hardy pioneers who settled here and who made this area their home. The Mundare area boasts of monastery, grotto and museum run by the Basilian Fathers and up-to-date hospital. Lamont was the site for the Lamont Smoky—Lake Auxiliary Hospital, built and opened in 1964. Final plans for the building of a Senior Citizens and Nursing Home in Lamont in 1969 were completed. To the east of Andrew is a pioneer center, a fine replica, that depicts the life-style of our first settlers. In addition, the three major centers — Andrew, Lamont and Mundare all have modern high schools, while Andrew, in recent years, has had a fine school record that puts it among the best standing schools in the province. Its students have been among the top in the province, and the overall average is well above the provincial average. It is also the proud possessor of an excellent school band.

ISIDORE GORESKY M.L.A. 1930 — 1935

When Isidore Goresky was a teacher in the Smoky Lake High School, he was elected to the Alberta Legislature as a representative from the United Farmers of Alberta. During the five years he spent in the Legislature he spoke many times to condemn prejudice and discrimination in Canada. He received support from all sides of the House when he made the following comments in rising to the second motion to adopt the Speech from the Throne in the 1931 session:

“I esteem it a great honour and a privilege to be able to second the motion today, not only because it is an honour to me as a member, but it is an honour to the people from whom I trace my descent and through them to all newcomers in our province. It is, Mr. Speaker, a promise for the further alliance of all races and creeds in this province for the solution of the great problems confronting us today which require both patience and deep consideration. Both these are engendered not in a stormy whirl of violent passion resulting from party or racial prejudice, but in the cooperation of all who are thinking of the future of Alberta.

“I must further say that the problem with newcomers does not always lie in getting them to become Canadians, but it lies in receiving cordially as Canadians those who have adjusted themselves to a large extent into the fold of what is called society.”

“As a settler from Europe, I do not think I am boasting when I say we have made tremendous strides. If we look into the professions or among successful farmers and businessmen, we find people of all creeds and races. That the central European is no behind others is evident from the contest of the Canadian National Railway which awarded their prize to municipality settled in the majority by Ukrainians.”

“In spite of their proven ability to adapt themselves to the demands of Canadian society, the native born often still looks with suspicion on the naturalized Canadian. He does not understand that much of the newer Canadians behaviour is a consequence of despotic rule in countries where he has suffered persecution from all branches of government. It is easier to win such people over by sympathetic and friendly treatment rather than to adopt drastic assimilatory

policies with the purpose of destroying all connections with the past. All attempts to hasten any process of so-called Canadianization will only lead to such counteraction that might destroy the work of many years. Furthermore, drastic action always seems to open the door to violence. For this reason, we should adopt a conciliatory attitude and aid the newcomers in their cultural and educational activities without any thought of religious or political gain.”

Here follows another example of a speech against discrimination in the 1933 session where he appeals for justice in the payment of old age pensions:

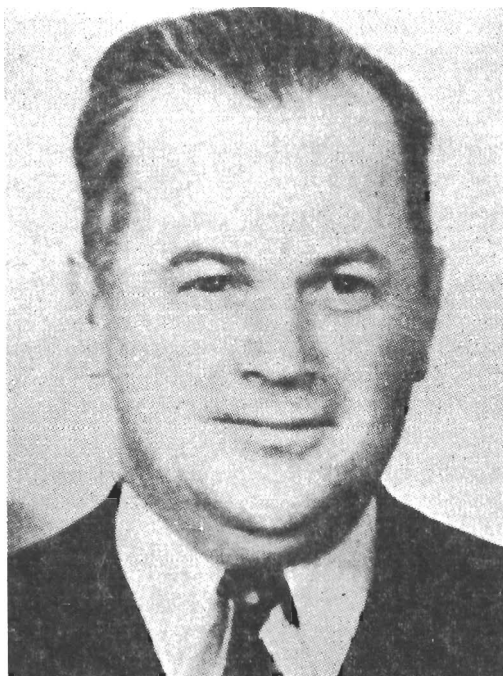
“Immediately after the first Great War an act was passed by the Dominion Parliament which made it possible for only those to attain citizenship who could read and write English. This act caught many people unawares, especially those who were the pioneers of the west. Many of this group are now in their declining years, deprived of that strength with which they once battled pioneer conditions. It is impossible for them to revert to their youth to learn to read and write again the lack of which deprives them of the rights of citizenship in the country which they helped to build by the toil of their hands and the sweat of their brows. They grubbed the first roots, laid the first furrow, built shelters against the inroads of wild animals, and walked hundreds of miles before railways were built to obtain work so that they might expand farming operations and support their families. It was they who sacrificed their lives to develop this country because they had learned to love this wild free land and had both hope and faith in the future of their adopted country. Their reward for all this has been obstacles in obtaining citizenship.”

“I am not assigning blame to anyone for this injustice. The act was passed immediately after the war when wartime hatred blunted our critical faculties, and inhibited our judgment. However, the prejudice which had its origin during the war, and which is still alive in some hearts, resulted in another injustice when the Old Age Pensions Act was enacted. Hundreds of pioneer women in this country, having lost their strength in developing their farms and raising their families, are now living in dire poverty, victims of this injustice because the act demands that pensions be paid only to those who are naturalized and they cannot be

naturalized before they have learned to read and write English. I claim the women should be protected and am making this plea on behalf of women especially. To some extent, the lack of knowledge of the English language in men can be ascribed to neglect because all them had some opportunity when they left their homes to seek jobs to meet people who spoke English but this was not true of the women. Under no circumstances could they leave their homes. Pioneer conditions demanded all their inventiveness, energy, time, and sacrifice, and it was both unjust and even inhumane to enact legislation which was do discriminatory though I expect that the question of discrimination never entered the minds of its proponents and they were not aware of the injustice which was directed against these hard-working, patient, and self-sacrificing women. I hope the Dominion Government investigates this matter in the near future and corrects this injustice.”

“I am well aware that this legislative body has no power to remedy the situation which I have brought to their attention but I am hoping that action on our part will influence the Dominion Government to amend this act and bring relief where it is most needed. We are elected by the people of Alberta to act in their interest and the question I have concern the welfare of some of our most deserving and loyal citizens. For this reason I hope we can attend to business, forgetting our party interests and free from all prejudice and hatred, so that we can emerge from this embarrassing situation and help to usher a brighter future for all citizens of our country.”

ABOUT THE AUTHOR (1888 — 1951)

Illia Kiriak, the son of a poor peasant family, was born in the 1888, where he received his elementary education. He emigrated to Canada in 1905, but ran into a period of unemployment and depression, during which he tried his hand at work on railroads, in stone quarries and in sawmills, crossing Canada and the northwestern States during his first six years. In 1912 Alberta opened a school for "foreigners" in Vegreville, offering a course leading to a public school teacher's diploma, and Mr. Kiriak was one of the accepted candidates. His subsequent work as a teacher in various Ukrainian districts of northern Alberta left an indelible mark on all who came in contact with him for his intense love of Canada and her democratic institutions was ardent and inspiring. Several short stories accepted by the *Ukrainian Voice* were warmly acclaimed, and first novel, *Sons of the Soil*. When news of his untimely death was broadcast over northern Alberta, scores of his former pupils braved long miles of winter roads to attend his funeral.

TARAS SHEVCHENKO THE BARD OF UKRAINE

Taras Shevchenko was born on March 9, 1814, in the village of Moryntsi. His parents were serfs and lived in bitter poverty. Both parents died before Taras was 12 years old. He was one of the few boys in the village who were given an opportunity to go to school. Taras was by nature intelligent and artistic.

When he was 15 years old, Taras became the personal servant of his master, Baron Engelhardt. In the course of his travels to Vilna, Warsaw and St. Petersburg, Engelhardt has Taras apprenticed to various printers. It was in St. Petersburg that Shevchenko's talent was recognized. Soon plans were made to enroll Taras as a student at the Imperial Academy of Fine Arts. But first, Taras had to be liberated from serfdom. Professors and his friends raised the money necessary to purchase his freedom. In 1838 Taras Shevchenko, at the age of 24, was a free man.

Shevchenko's genius soon became evident. He developed into an outstanding artist, a master in the art of engraving, a fine illustrator above all, a great poet. In 1840, his collection of poetry, *Kobzar*, made a deep impact on his country men and brought a great response from many people. He was arrested in 1847 and sentenced to serve as a private in the Czar's army.

For the next 10 years Shevchenko lived in exile. After his release in 1858, Shevchenko returned to St. Petersburg from where he was permitted to visit Ukraine, his beloved homeland. Shevchenko continued to preach freedom, brotherhood and human dignity. Again he was arrested and returned to St. Petersburg. It was here, on March 10, 1861 that Taras Shevchenko, exhausted by ten years of exile and persecution, died an old man at the age of 47. At first, he was interred in St. Petersburg. Later permission was granted to take his remains for burial in the Ukraine. His final resting place is the green hill rising from the Dnipro River near the city of Kaniw.

WILLIAM KURELEK
1927 — 1977

Helen Fitz Patrick

It was the belief of artist William Kurelek, who died of cancer last November in Toronto, that all creativity is a gift of God.

“Everything we have is a gift,” he said, when interviewed for *Heritage* magazine during an exhibition of his paintings in Edmonton.

“God gives more to some people,” he added. “Then he expects more of them.”

“I have this feeling that god gave me more, therefore I have to do more.”

Kurelek was born of Ukrainian parents in the Willingdon-Vegreville farming district of Alberta. In his seventh year the family moved to another farm in Manitoba. These prairie childhood years, in the depth of the Depression, were painful ones for the shy, “different” boy. Unhappy with farm life, and unable to fit in at home and at school, he decided in his last year at the University of Manitoba to become a painter. Largely selftaught, he learned to paint, he said, by “simply painting.” he travelled to Mexico and then to England, where he suffered a mental breakdown. Later, recovered and converted to devote his life to painting the Christian message.

His capacity for work was phenomenal. At times, working 17 hours of the 24, he turned out as many as three paintings in a single day. His paintings of St. Matthew’s Passion, a series of 160 canvases begun in 1960, were, he said, “a labor of love...one painting a week for three years.” The paintings, also in book form, were made into slide films and used by missionaries as a teaching aid.

In a compromise with Avrom Isaacs, owner of the Isaacs Gallery of Toronto, and a dealer and friend of Kurelek’s agreed to produce a number of non-religious paintings along with his works of social comment and moral concern. These include paintings which depict the ordinary lives of ethno-cultural groups in Canada: the Ukrainians, the Jews, the Irish and the Eskimos. Of the works which portray his prairie boyhood, Isaacs says: “He was an artist of intense significance on the Canadian scene. His documentation of the West of the 1930s and 1940s is an important look at that part of Canada.”

The 12 published books of his works, Kurelek felt, “gave greater scope” in reaching out to the thousands of ordinary people that he cared about most. *A Prairie Boy’s Winter* won the Gold Medal, Best Illustrated Book of 1974, given by the Canadian Association of Children’s Librarians; that same book, along with *Lumberjack*, also written and illustrated by Kurelek, won awards as the *New York Times* Best Illustrated Books of 1973 and 1974.

Represented in the collections of the National Gallery of Canada, the London Art Museum and the Museum of Modern Art in New York City, Kurelek received the Order of Canada in 1976.

Called in his all too short lifetime a visionary, a mystic and a prophet, Kurelek lived an austere life, sharing the fruits of his labors with the suffering people of the third World. At the time of his death he was living in modest home in Toronto with his wife, Jean and their four young children.

Of the Christian message that he tried to convey, he said, "I have no illusions about inspiring any mass movement to repentance. As an artist I have a particular vision of what will happen because of the things men are doing and becoming, and feel compelled to express it graphically in the desperate hope that someone may be moved to think again."

НАГОРОДЖЕНИЙ ОРДЕНОМ КАНАДИ

Широко знаний в Канаді артист-маляр, родом з Алберти — Василь Курилик, одержав за його мистецьку працю — Орден Канади.

Курилик вже від довшого часу живе й працює в Торонті. Малярство він студював у Канаді й Англії, та в інших країнах. Він має свій стиль малювання картин, а темою його творчості є по більшій частині життя пересічних людей при різній праці. Багато з них є з життя українців.

Як мистець, він належить до найкращих у Канаді, яких є тільки мале число.

Нагороду Ордену Канади видає генерал-губернатор Леже.

BROTHER METHDIUS: IN ALL HE STOOD TALL

*Guest comment by a former student.
A Tribute to Brother Methodius Koziak*

The death last month of Brother Methodius has been an unusual shock to all who knew him. Brother Methodius seemed to all who admired him so much as a sort of abiding presence. Brimming with charm and personality, so companionable, so knowledgeable and so friendly, he appeared to be a permanent image of his adopted city of Yorkton he loved so truly..

As a Christian Brother he made a tremendous contribution to the church and community he served so constantly and generously and particularly in the field of Catholic education. During his long colorful career he taught thousands of students. The lives of many young men were moulded or re-directed to a more fulfilling future. He was tireless, self-sacrificing, dedicated to this work.

The good Brother never lost the common touch. He seemed to know everyone, He was everyone's friend and willing to help at all times. He enjoyed people and even in advancing age he took a kindly interest. He was just as faithful as an ordinary community helper as he was a conscientious and wise teacher and distinguished educator.

Perhaps fidelity and loyalty would be his outstanding characteristics. Brother Methodius's loyalty symbolized a noble manly character, one who knew true values and patterned his conduct on these values. He was faithful to his cultural heritage. This too was a mark of loyalty. Brother Methodius was like a sterling coin; two-sided but all in one.

A loyal Canadian first and foremost on one side and on the other side was his beautiful loyal attachment to his heritage. While he lived in the present and worked for the future, he was loyal to the past that laid claim to his reverence, his faith, his humble gratitude and unfailing attachment. This was a loveable trait of a completely loyal man.

Brother Methodius was a friend, a sympathetic listener, a wise counsellor, fearless in the defence of the truth, yet understanding in the face of human error. He was always interested in the successes of the students he once taught. He was conscious, sensitively so to the problems and difficulties for the others for whom things did not go as well. Brother Methodius was just like that you always felt you were talking to a friend.

Yorkton has lost a colorful figure. He will be remembered for his service and dedication. He served his community faithfully and well in the spheres of his endeavor-his order, his church, his country, his heritage and education. In all he stood tall.

*By a former student
J.A.P.*

ANTONIUK, STEVE AND MARY

Steve Antoniuk

Mary Antoniuk

Steve Antoniuk, son of Michael and Maria Antoniuk, was born in North Kozman area, nine miles north-east of Smoky Lake, where he attended North Kozman School. Upon completion of Grade 10, he was employed as assistant to the municipal secretary in Smoky Lake. When the School Division was formed, Steve became the first secretary. Later, when the counties were organized, he became assistant-secretary of the County of Smoky Lake.

In 1942, Steve married Mary Lobay, a school teacher. Their life was interrupted by the war, while Steve served in the army from 1943 until the end of the war.

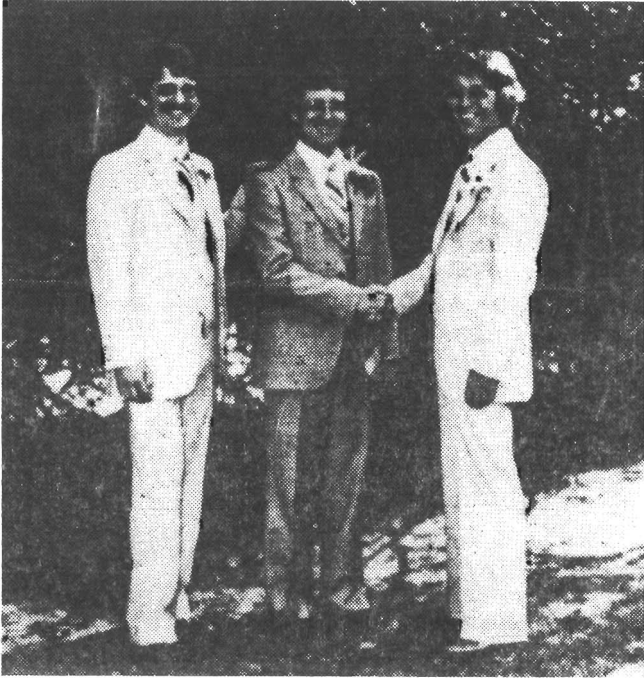
Steve was very active in the community belonging to many different clubs. He was a charter member of the Smoky Lake Lions Club. He served as mayor of the town and also as secretary. In 1956, he was appointed Justice of Peace and Registrar of Vital Statistics. He worked at accounting and legal papers until his death at the age of 62.

Mary, daughter of John and Anastasia Lobay, was born in Spedden, Alberta. Here elementary schooling took place in

Sokal School completing her high school in Spedden. She attended the University of Alberta and attained her Bachelor of Education degree. Mary came to the Smoky Lake area in 1941 and has taught here for a total of 32 years — in Wild Deer, White Mud Creek, Kotzman and since 1951 in Smoky Lake.

Mary is an active member in the Ukrainian Womens' Association, Ukrainian Orthodox Church Group, Charter member of the Hospital Auxiliary, and the Curling Club.

Steve and Mary have three sons — Richard, Randy, and Rodney — and two grandchildren, Lucas and Claire.

Antoniuk Sons: Rodney, Richard and Randy

JUSTICE GRESCHUK URGES COMMUNITY DEVELOPMENT

HONOURED BY UPBCE

Let's participate fully in Canadian society, but let's also remember our Ukrainian roots, said Justice Peter Greschuk, upon being awarded the lifetime honorary membership at the Ukrainian Professional and Business Club of Edmonton's annual president's ball, Saturday.

Justice Greschuk, who is the first Canadian of Ukrainian origin ever to have been named to a judicial post, accepted the award with gratitude and listed seven points he considered important for the future development of both the UPBCE and the Ukrainian community in general. These were:

- To participate and play an active role in non-Ukrainian organizations, as this will increase our prestige in the community and assist us in having a stronger voice in public affairs affecting our organizations.
- The creation of English sections of Ukrainian newspapers which will cover Ukrainian history, significant events and achievements of our leaders, so that youth and adults who don't read Ukrainian can be familiarized with their background.

“The must be taught that Ukrainians are a progressive people with great achievements to their credit and equal to any other ethnic people”, explained Justice Greschuk. “We must teach them that we must strive for peace if we are to survive and there cannot be genuine peace until all peoples are free and this includes Ukraine”.

- Promotion of our own and our children’s education to the fullest limit of our capabilities. “We will never make real progress, or be succesful without education. the percentage of students who enter university is much too low”.

Patronization and support of our own businesses and professionals. Justice Greschuk advocated a return to the depression era slogan of “sviy do svoho” (one’s own to one’s own). “How can we expect our professionals and businessmen to make substantial contributions to projects instituted by our organizations if Canadians of Ukrainian descent do not patronize and support their own, but patronize and support others”, queried Justice Greschuk, adding that Ukrainians can expect as good a service from their own as from others.

The formation of an advisory board to the club which would consist of past presidents and the honorary life members. Such a board could make recommendations of great value to the club on such matters as acquisition of property, special projects and ways and means, he noted.

- Creation of projects to show the achievements and contributions of the club to potential new members. This includes such things as the value of the Canadian Institute of Ukrainian Studies, the value of multiculturalism, the Ukrainian langugae and culture and the value of having a strong organization with active branches that could speak to all levels of government.

- Continuing the faith of our forefathers in shaping the future policies which govern us and building Canada. “We can always be members of our own group as well as members of Canadian society. Canada indeed welcomes our participation as Ukrainians”.

Justice Greschuk noted that of all the activities in his life he felt it was his judicial work that was most important.

“I considered personal fulfilment and monetary gain second to the interests of the public. I attached great

importance to the Court and the concept of public services I felt that when I was given the opportunity to serve my country as a Judge, I received the highest award any citizen could receive”.

Justice Greschuk stressed that the independence of the judiciary is a key component of Canadian democracy — a principle that has now been confirmed by the Canadian Charter of Rights.

Because judges cannot be swayed by public opinion or the opinion of any group, they are the impartial servants of the law and must remain so if Canadians are to remain free, he noted.

Justice Greschuk entertained the audience with some anecdotes from his 30-years long career as judge and noted the many achievements of UPBCE in promoting Ukrainian heritage, arts and interests on various levels.

Born in Edmonton in 1908, Justice Greschuk was taught at MacAuley Elementary School and Victoria Park School before entering the University of Alberta. He obtained his BA in 1931 and his law degree in 1933.

These were the depression years and Justice Greschuk articulated for no pay until he was admitted to the bar 14 months later for a salary of \$25 a month.

In 1939 he married the former Sonia Sulatycky. They raised two children, Corinne and Dennis.

In those early years he expanded his practice becoming an advisor to the clergy. Following World War II, Justice Greschuk was instrumental in founding the Norwood Branch of the Canadian Royal Legion, drafting its by laws in 1947. This was the first-ever distinctly Ukrainian branch of the Legion.

Three years later he was named to the Supreme Court of Alberta, now the Court of Queen’s Bench where he remained until his retirement in November of 1983.

In introducing Justice Greschuk, lawyer Lubomyr Markevych noted that he was a trailblazer in our community being the first Canadian of Ukrainian origin to hold a judicial post in Alberta or anywhere else in Canada.

As his reputation grew, Justice Greschuk was elevated to deputy judge of the Federal Court of Canada in 1975 and in 1977 to deputy judge of the Northwest Territories.

Upon his retiring, he has continued in the legal profession serving with the Edmonton firm of Duncan and Craig.

UKRAINIAN WILL HONOR PREMIER

Premier Lougheed will be honored for his contribution to the development of Ukrainian culture in Canada with a medal named after Ukrainian poet Taras Shevchenko.

Lougheed is the first premier to receive the Shevchenko medal, which is presented by the Ukrainian Community in Canada (UCC). The medal will be presented to him during the May 17-20 annual convention of the Ukrainian-Canadian Professional and Business Federation in Edmonton.

Prime Minister Brian Mulroney and his wife, Mila, are scheduled to attend.

Lydia Shulakewych, who is on the UCC's local executive, says that without Lougheed's support the Ukrainian Cultural Heritage Village, east of Edmonton, which cost the government \$15 million to build and 25 million annually to run, would never have been built.

Shulakewych also praised Lougheed for his support of Canada's first Institute of Ukrainian Studies at the University of Alberta, for changes to the Education Act to enable children to study the Ukrainian language, and for the recent Alberta Culture Heritage Act, which will help preserve various cultures.

"He is very sensitive man," Shulakewych says. "You have to be sensitive to understand these cultural issues."

Bohdan Shulakewych, her husband, president of the Ukrainian—Canadian professional and business group, said, “Lougheed is the premier who has contributed the most to his province and to multiculturalism.

“Many other premiers can’t even light a candle to him.”

The convention will focus on Ukrainian-Canadians in the 21st Century, and the preservation of Ukrainian—Canadian culture.

KURELEK MURAL UNVEILED ON PARLIAMENT HILL

A significant work of art by the well-known Canadian artist William Kurelek has been acquired by the Canadian government.

At a ceremony attended by representatives of Canada’s Ukrainian community, Public Works Minister Romeo LeBlanc and Minister of State — Multiculturalism, Jim Fleming, unveiled a permanent exhibition of William Kurelek’s “The Canadian Pioneer” in the Railway Committee Room on Parliament Hill.

The six-panel mural, measuring 1.5 by 7.4 metres, depicts Kurelek’s pictorial interpretation of the history of Ukrainian immigration to Canada.

The ceremony, which included the formal presentation of the work to the House of Commons, underlined the important role that Canadians of Ukrainian descent have played in the country’s history.

Kurelek produced as many as four thousand paintings during his lifetime, but it was with “The Ukrainian Pioneer” that his sense of personal history came to rest. Born of Ukrainian parents in Alberta, his desire to portray their history resulted in this work.

Each of the six panels shows a different aspect of the Ukrainian experience in settling Canada. From the first panel depicting the oppression and poverty they suffered in their native homeland, through the voyage to a new land, to the hard labour in establishing a home, to the rigours of the Canadian winters and the pride in a successful prairie farm, “The Ukrainian Pioneer” is Kurelek’s personal history of his people.

Jean Kurelek, wife of painter William Kurelek, speaks to her children about her husband's painting "The Ukrainian Pioneers" during the unveiling of the mural in the Railway Committee Room of the House of Commons. (Left to right): Tom Kurelek, son; Jean Kurelek, Steve Kurelek, Barbara Kurelek, Mrs. Mary Kurelek, Jim Fleming, Minister of Multiculturalism and Romeo LeBlanc, Minister of Public Works Canada.

Five of the six panels were purchased by the Government of Canada from The Passion of Christ W. Kurelek Art Collection (formerly the Niagara Falls Art Gallery Kurelek Art Collection) in Niagara Falls, Ontario. The sixth panel in the mural was donated by the owners of the gallery.

“The Ukrainian Pioneer” will now hang in the House of Commons Railway Committee Room, a particularly appropriate setting since the railways played such an important part in bringing the Ukrainian pioneers to the west to settle.

For further information contact:

Wendy Sailman, Public Works Canada, (613) 998-9564,

or:

Barry Roxburgh, Public & Industrial Relations (613) 236-6168.

MAYOR LAURENCE DECORE OF EDMONTON

Mayor Lurence Decore raised the Ukrainian flag above city hall Saturday to keep the independent spirit of Kiev alive in Edmonton.

“We long and desire to see freedom in the land from which we came,” said the mayor, after greeting about 300 Ukrainian-Canadians in the language of his ancestors.

They had gathered to commemorate the founding of the short-lived Ukrainian National Republic in 1918.

It was occasion for sadness as well as national pride.

The crowd heard about jailed dissidents, Ukrainian deaths in Afghanistan and restrictions on civil liberties in their homeland — a state in the Soviet Union for more than 60 years.

Andrij Semotiuk, president of the Ukrainian Canadian Committee, urged his audience to “light one Ukrainian candle” for national unity.

While it is true that it is impossible to win Ukraine’s freedom from here, it is also true that it is better to light one candle than to curse the darkness.”

Edmonton — with 63,000 residents of Ukrainian descent — now has a larger Ukrainian population than any other Canadian city.

About 136,000 of the country’s 520,000 Ukrainians live in Alberta, giving the province the highest Ukrainian population in the country.

Our greatest challenge is the preservation and development of a Ukrainian-Canadian identity,” said historian Bohdan Krawchenko at press conference after the flag-raising service.

The federal government pays lip service to Canadian multiculturalism but doesn’t support its rhetoric with dollars, he said. New bilingual schools are needed to stem the normal process of assimilaion.

In Edmonton, where about 27,000 residents still speak Ukrainian, the public and separate out boards operate 10 bilingual schools.

Krawchenko praised Decore’s commitment to an urban multicultural policy but questioned aldermanic support for new proposals announced this week.

So far, the city has taken “remarkably little action” to promote ethnic cultural programs in Edmonton, he said.

Peter Savaryn, chancellor of the University of Alberta, said Ukrainian-Canadians are dismayed by reports that the federal government may no longer consider Eastern Europeans as political refugees.

Without special refugee status, residents in East bloc countries will have more trouble emigrating to Canada, he said, describing the federal policy as “a horrible decision.”

The Ukraine has a current population of 52 million.

City Hall
1 Sir Winston Churchill Square
Edmonton, Alberta
T5J 2R7

MESSAGE FROM THE MAYOR

It is hard to believe that 80 years ago, we were a small, promising community of only 8,350 people.

It was the early pioneers, with strength of conviction and determination to win over the elements, who shaped the future of our city. It was their courage and energy which made Edmonton a strong and hearty community, a dynamic centre in western Canada.

For 80 years, Edmonton has grown and met the challenges presented to it. In this relatively short

term, our people have toughed out the hard times and grown with the prosperous times. We have had our shining moments in the national spotlight, with our champion sports teams; we have drawn international attention with events like the 1978 Commonwealth Games, the 1983 World Universities Games, several visits from royalty and most recently, the visit of His Holiness Pope John Paul II.

We have a proud, exciting history, and I know we have a vibrant future ahead.

Happy 80th Edmonton.

Happy birthday to us all!

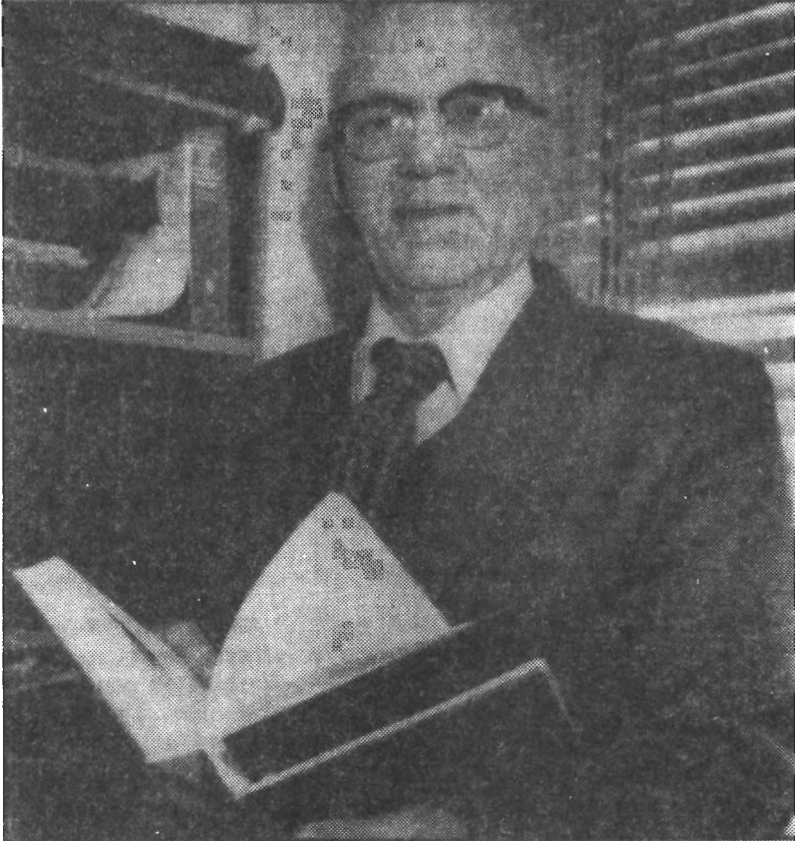
Sincerely yours,

Laurence Decore

Mayor

THE CITY OF
Edmonton

**CITY LAWYER JOSEPH LAZARENKO
CELEBRATED HIS 80-TH BIRTHDAY
IN MARCH 1985**

The passing years have taken their toll on Joseph Lazarenko.

His pace is measured, his shoulders stooped, and his hairline faded. But make no mistake, the fire and enthusiasm still burns — he couldn't practice law without it.

At 80 years old, Lazarenko is a loner and a maverick. You won't find his office in top floor of some giant downtown highrise. He prefers ivy league to ivory tower, choosing a building close to home, and to his old alma mater, the University of Alberta.

“I attended the homecoming — the 50th year — last Sept. 28,” he said with a touch of humor. “I got a golden spoon, but my wife appropriated it.”).

His third-floor office is furnished in a combination of basic spartan and urban clutter.

You won't find giant oak desks, expensive panelling or a secretarial chorus line. You will find metal filing cabinets, commercial desks, basic metal shelving and paper — lots of paper.

Behind one of those desks is Lazarenko, leaning back in his swivel chair and presiding over his empire. His hands are folded, and thumb tap together as he ponders the next question.

“I prefer working alone,” he said with measured deliberation. “I don't have to do any accounting to anyone.”

Lazarenko who has been practising law for 51 years, may soon call it quits. His health is beginning to fail, and even the short trip to the downtown courthouse is becoming a strain.

It's not the money,” he said. “I could have retired 15 years ago.”

So what keeps him going? Lazarenko is evasive — perhaps because he's unsure himself.

“I have clients who come back as repeats,” he says. “They trust me and comeback. I try and do my best for them.” Life has fulfilled most of Lazarenko's dreams, but it hasn't always been easy..

He was born in 1905 — the same year Alberta joined Confederation — the son of poor Ukrainian immigrants.

He didn't speak even English when he entered school eight years in 1913, but within 12 years he was teaching public school himself.

Four years later, Lazarenko enrolled at the U of A, first in agriculture, then in arts, and finally in law. For a while, he flirted with the idea of studying medicine or dentistry, but the Great Depression put an end to that dream.

“Medicine and dentistry required high fees and many books,” he said. “In law I was able to study in the library with no bought books — so I decided to go into law.”

Lazarenko's memory is incredible — he can even recall seeing Halley's Comet back in 1911 and hearing the first radio broadcast in Edmonton at The Journal's office in 1922.

“It was in the spring, about April,” he said. “People were crowding in to see the new contraption called radio.”

In 1946, he was offered a magistrate’s job, but rejected it because of the travel involved, then in 1955 he was named Queen’s Counsel.

In his spare time, he was editor and chief of a book: *The Ukrainian Pioneers in Alberta*, which was published in 1970.

Lazarenko has only one major mission left in his life — his own biography.

“I’m preparing a kind of book of my life time,” he said. “It’s just about finished. I want to complete it before I peter out.”

Edmonton Journal — Feb. 24, 1985

RECITAL TOUR TAKES POET TO EASTERN CANADA, U.S.

Doris E. Yanda

Acclaimed for her book of poems, *My Thoughts Fly To Ukraine*, Doris Elizabeth Yanda has returned from a recital tour east.

Ukrainian critics have named Mrs. Yanda among the top writers of Ukrainian folk lore and her visits in eastern Canada and cities of the U.S. were celebrated by testimonial dinners and receptions. Hosts were writers and editors, many of them representing Ukrainian language publications.

Mrs. Yanda's two-and-a-half month tour was completed by car. She gave readings in Toronto, Winnipeg, Montreal and Ottawa, then in New York, Philadelphia, Chicago and other centres. She also showed a film of a trip made a year ago to the Ukraine.

In Ottawa Mrs. Yanda visited her son-in-law and daughter, Dr. and Mrs. W. K. Fyson.

Born in Eatonia, Saskatchewan, Mrs. Yanda has spent her married life in Edmonton. She is the wife of Edmonton lawyer Dmytro Yanda. She has written numerous articles on Ukrainian customs, both in English and the Ukrainian language as well as books.

Prior to her tour Mrs. Yanda was honored by the Ukrainian ladies Auxiliary to whom she read her poems. On her return she was among the authors honored by the Canadian Association, Edmonton branch at their recent meeting.

FROM BEHIND THE OFFICIAL LANGUAGE CURTAIN

ARE UKRAINIAN CANADIANS A NATION?

A Ukrainian Canadians a nation? This question without doubt will strike many as being simply preposterous. but is it, really? Or are we perhaps prejudging our answer too quickly on the basis of our emotions rather than on the basis of reason? University students and even high schools students learn early in their studies that to get answers it is necessary to ask questions. And at the present time there are not many subjects that may not be questioned. So let us follow through our question on whether Ukrainian Canadians can be regarded as a nation.

Before going any further with our inquiry it is, first of all, necessary to understand the correct meaning of the word nation. Most of us vividly remember the great dispute that arose because the French nationalists in Quebec understood

the word *nation* to mean one thing, while the rest of Canada understood it differently.

Webster's new collegiate dictionary, popular in most homes and schools give the following definitions of *nation*:

1. A people connected by supposed ties of blood generally manifested by community of language, religion, customs, etc.
2. Any aggregation of people having like institutions and customs and a sense of homogeneity and mutual interest.

These are interesting definitions indeed. They are authoritative, and we shall use them as a basis for further discussion.

The original question, are Ukrainian Canadians a nation can now be restated in different words. We now ask, do Ukrainian Canadians fit into either one or both dictionary definitions of a nation. In examining one by one, each of the criteria of a nation we find that Ukrainian Canadians clearly meet the specifics of both definitions.

It is not necessary to discuss the obvious details. It is sufficient to state the Ukrainian community in Canada has ties of blood, distinctive language, religion, customs, institutions, a sense of homogeneity and mutual interest. Accordingly we are logically led to the inescapable conclusion that Ukrainian Canadians may in fact be regarded as a nation.

This may appear to be somewhat daring but is nevertheless a correct and logical conclusion based on authoritative definitions of *nation*. Those who know the Ukrainian language will recognize the word *narod* as equivalent to the English word *nation*. The Ukrainian word, however, clearly places emphasis on people and not on the apparatus by which they are governed. And this is as it should be. In these days of government encroaching more and more on the lives of our citizens, and of "action" oriented governments, we tend to forget that Canada is made up of people who inhabit it, and this includes the Ukrainian Canadian community as component part of the Canadian body politic.

We are, of course, fully aware that most Canadians have been brought up on a rather narrow and restricted concept of a nation. The main difficulty arises from the fact that Canada did not evolve by a historical process over long periods of time like European or Asian nations. Canada was artificially created by settlement of peoples from many countries including the Ukrainians. Accordingly to those who understandably find it

rather harsh to call Ukrainian Canadians a nation we suggest a compromise and simply say that we are a *narod* and should be considered as such and not merely as individuals.

Ivan Harmata

ROMAN KREMAR AND HIS NEWSPAPER THE “NOVYNY”

(In defence of a greatly deserving person)

James McGregor's book, *Vilni Zemli*, is well written, showing real talent, on the part of the author, as well as expressing his sincere friendliness towards the Ukrainian settlers. But, regrettably, as far as the historical facts, outlined by the author, there are some very serious inadequacies, principally in its presentation and evaluation.

This article is dedicated to the memory of highly deserving and greatly respected journalist. But more specifically to defend the honorable name of Roman Kremar, from the unjust criticism, as presented by J. McGregor. I will only quote one statement from his book. On page 229 he writes: "The Novyny Gazette, a Russian publication of Edmonton, carried on a firing-up agitation over a several month period. The gazette took a strong stand against the use of English language in public schools, as well as against the qualified teachers, and condemned the Department of Education for not implementing Ruthenian schools amongst those (the settlers) people."

Roman Kremar and his newspaper played a great role in that immigration, and this we must remember in order to fully defend them against, what I consider to be, an unjust criticism by Mr. McGregor and his ill-informed and somewhat muddled-up, statements about this (as he calls it) Russian newspaper.

The first thing that strikes the eye is that Mr. Kremar and Mr. McGregor did not approach the "Ukrainian fact" of issues from the same viewpoint. Mr. Kremar believed that the Ukrainian settlers, having become good Canadian citizens, should still be good Ukrainians... retain their language and develop their Ukrainian culture. Mr. McGregor, it would seem, has a somewhat different understanding of this subject. Perhaps, it is for this same reason that he does not properly understand Mr. Kremar.

PRIDE IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

In 1963, speaking to a Ukrainian gathering, Prof. George Simpson said about the Ukrainian language: "There has been a statement made, relative to the American continent, that in fifty years there will be no trace of Ukrainian on the prairies. What was meant was that no distinctive group will be using Ukrainian as language for communication. This is quite possible, for the weight of the English language is such that your grandchildren may have lost it. But he was wrong to say that there would be no trace of the Ukrainian language. We must come to a solution. We have got to preserve the language of ethnic groups in Canada as our God-given heritage. Although many of the groups may no use it, there will always be scholars who will be in our academic institutions, and it would be idiotic of the governments not to preserve the language which you brought with you to this county. this is a regional problem and whether the language be Icelandic, Norwegian or any other language, represented by substantial groups of people, it must be preserve. How? Two ways: Provide in institutions facilities for them to cultivate it; supply a number of competent teachers who are able to carry on intelligent conversation."

UKRAINE THE FORGOTTEN NATION

DAVID FLOYD on Europe's largest country, in the public eye through Princess Anne's visit.

In area -232,000 square miles — it is the largest country in Europe. In population — more than 47 million — it is the fifth largest, coming after Britain, Germany, France, and Italy.

In natural resources it is one of the richest of European countries, producing more steel than either Britain or France. Its' "black earth" makes it one of Europe's biggest grain producers - more than 30 million tons a year.

Yet as a country it is practically unknown and unrecognised. for most people it is just a part of "Russia." But it is in fact as clearly defined a country and nation as any other in Europe.

The country concerned is the Ukraine or, as it is known officially today, the "Ukrainian Soviet Socialist Republic," one of the 15 republics which constitute the Soviet Union. Its capital, Kiev, founded in the 8th century — long before Moscow — is today, with a population of more than 1,600,000, the third largest city in the Soviet Union after Moscow and Leningrad.

This week it is the scene of the international horse trials, attended by Prince Philip, as President of the Federation Equestre Internationale, and by Princess Anne, defending her title in the European three-day event. For once Kiev and the Ukraine will be in the news. It is time to know a little more about a nation which has been almost deprived of its identity within an empire ruled from Moscow.

It is scarcely surprising that so little is known in the West about the Ukraine, since it has practically no independent conduct its relations with other countries through Moscow. There is, it is true, a Ukrainian government and even a Ukrainian Foreign Ministry. But it is a foreign ministry without a foreign policy and without even any embassies in foreign capitals.

HOW STALIN FELT

While nations only a tenth the size of the Ukraine have diplomatic missions to represent their interests in all the major capitals of the world, the Ukraine does not have a single embassy or ambassador. Apart from a permanent delegation to the United Nations, which simply provides an extra automatic vote for Soviet proposals, the Ukraine has no place at all in world affairs.

Nor is the rest of the world well represented in Kiev. Only a few Communist Governments have representatives there. British visitors to the horse trials will search in vain for a British consulate if they are in need of help.

The Ukraine is, in effect, the largest un-nation in the world. Khrushchev, who was himself for many years in charge of the Ukraine, said in 1956 that it was only reluctantly that Stalin dropped the idea of abolishing the Ukraine altogether by deporting all the Ukrainians. He came to the conclusion that there were too many of them. But Stalin's successors have not abandoned efforts to find other ways of denationalising their biggest "national minority".

They are not finding the task easy, to judge by the continuous conflict taking place between the Soviet leaders

and the Ukrainians. Only last year the secret police made an all-out effort to stamp out all signs of nationalism and resistance to Soviet rule. As a result dozens of Ukrainian writers and scholars are now serving long sentences in prisons and prison camps for nothing more dangerous than writing about Ukrainian history and culture. Their only offence was that they took pride in their Ukrainian identity.

The truth is that the Ukraine is not Russia, any more than France is England. Nor are the Ukrainians Russians: they are cousins, no more. And the Ukrainian language, though closely related, is quite distinct from Russian. There is no reason at all to believe that the Ukrainian people prefer to be ruled from Moscow to being masters of their own fate, even if they would like to be on good terms with their Russian neighbours. It is the lack of natural frontiers that has always left the Ukraine open to invasion and foreign domination. But their natural longing for independence has never been entirely suppressed and at the beginning of this century it was reawakened by Ukrainian writers and poets.

When the Russian monarchy collapsed in 1917 one of the first acts of the Provisional Government was to grant autonomy to the Ukraine. When the Bolsheviks seized power later the same year the Ukrainians themselves proclaimed an independent republic, but it was short-lived: Lenin quickly and ruthlessly restored Russian control, and the Ukraine has been ruled from Moscow ever since.

LANGUAGE ISSUE

Since Stalin's death the Kremlin's policy for dealing with the Ukraine has been a mixture of strict repression with a process of steady "Russification." Pressure is especially strong in the matter of language. Ukrainian remains the language of the peasantry, who still make up three-quarters of the population. But Russian is becoming increasingly the everyday language of the cities and towns, where the proportion of native Russians is steadily rising. Teaching in the principal Ukrainian seat of learning, Kiev University, is in Russian. Most advanced text-books are also in Russian. More sinister is the recent introduction of Russian into the kindergartens as a compulsory language.

An equally important part of the Russification process is the gradual dilution of the Ukrainian population. Today only 38 of the country's 47 million inhabitants are Ukrainians; the rest are mainly Russians, a high proportion of whom occupy key posts in the cities. As a result of the mass deportations of the "thirties and the endless campaigns to entice young Ukrainians to "go East" to work in Siberia and other underpopulated areas of the Soviet Union, there are today nearly 10 million Ukrainians scattered about and submerged in the Soviet population. For them it is even more difficult to resist the russifying process.

The Ukrainians are not the only people to be subjected to such pressures under Soviet rule. The neighbouring Byelorussians, the peoples of the Baltic states, the Caucasus and Central Asia are all kept under very tight rein. But the Ukraine presents a special problem to the men in Moscow because of its size, its wealth and its proximity to Europe.

It was not surprising to find that the man whom Khrushchev put in charge of the Ukraine, Peter Shelest, was one of the most determined advocates of the use of force to suppress the Dubcek reform movement in Czechoslovakia in 1968. If the Russians lost control of Czechoslovakia and Poland the prospect for Ukrainian independence would be greatly enhanced. Oddly enough, Shelest himself was ditched last year for his own alleged "nationalism."

Hope of independence seems very remote today. But the Kremlin's aim of assimilating the Ukrainian population and destroying their sense of nationhood also seems difficult to achieve.

The Daily Telegraph
Tuesday, September 4, 1973

UKRAINIAN WOMEN HONORED SHANDRO VILLAGE IN ALBERTA

Shandro Village — “I will pass here but once... any good that I can do, let me do it now!” With these words the Hon. Horst Schmid, Minister of Government Services and Responsible for Culture summed up the part the Ukrainian women of the Shandro area played in the development of that area of northeastern Alberta over the years.

The occasion was the seventeenth annual celebration for the Historical Living Village and Pioneer Museum at Shandro on Sunday

Although it was Father’s Day the men willingly reversed roles, escorting the honored ladies to their tables and went out to serve the meal while they relaxed and enjoyed being waited on.

“Behind every successful man is a woman”. This famous saying in the words of Wasyl Zazula, past president takes on much greater significance when one thinks of the part played in the development of western Canada’s farming communities in the 1899 to 1912 era.

It is for this reason and in tribute to these courageous wives who raised families, did the housekeeping and ran the farms while the husbands worked on “extra gangs” that the Historical Village is holding the “Kram Celebration” today.

The celebrations began with the singing of mass in the interdenominational church at the village 6 miles north of Willingdon in which many of the women had been married before it was moved to the pioneer museum for posterity. Rev. John Borcha officiated.

From there the official opening took place of the restored blacksmith shop by Mr. and Mrs. Ted Prescott, dedicated to Mr. and Mrs. Alexander Creison, a pioneer blacksmith, of Boian in 1911-27 and Willingdon 1927-62, a man who had looked after the needs of the farmers with primitive tools but always with ingenuity. It is said that he was near genius—inventor of many tools such as a square hole press.

Mr. John Porozni did a background history on the man while Horst Schmid cut the ribbon in a novel way with a horseshoe handed to him by Karl Lakovasky.

Official opening of a reconstructed grist mill with the grinding mechanism obtained from Desjarlais also took place

with a twist of the windmill by Schmid to break the ribbon. Karol Lukavetsky of Bonnyville supervised.

Time for the banquet as the doors of the museum dining hall opened for the dignitaries ushered in by John Porozni while Mike Kapitski and Metro Karbasheski directed the women guests to their designated place.

The men waiters, all decked out in colorful Ukrainian aprons and panama hats trimmed with gold bands were ready to serve and did so professionally without a hitch, although there was some question as to whether or not they had cooked the sumptuous Ukrainian dishes always so appetizing to digest.

Tom Shandro a former native of the area and now executive director Yellowhead Interprovincial Highway Association was the master of ceremonies introducing the head table and conducting the program smoothly.

Hon. Horst Schmid as the guest speaker had polished up his Ukrainian and spoke well alternately with English.

One of the most important functions was the presentation of an Alberta flag to Mrs. Sergie Andruk, introduced by William Lobay, who accepted it on behalf of all the ladies.

Mr. Schmid went to describe in glowing terms the part the Pioneer Ukrainian women had played in the life.

It was the pleasant duty of Mrs. Mary Lobay, sister of former Mayor of Edmonton William Hawrelak to reply to Mr. Schmid. She referred to him as "Mr. Culture", a man of compassion and understanding who has done more for ethnic culture in Alberta than any other minister in the whole of Canada.

George Topolinsky, MLA Andrew-Redwater, was quick to note the gala Ukrainian colors the costumed women wore, the love, patience and tolerance these women had exercised working side by side with their husbands under adverse conditions. He had a gift for the Pioneer museum in the sum of \$5,200 presented to the incumbent president, Mr. William Zazula.

John Dudar, Reeve of the County of Two Hills, accompanied by councillors Denis Ursulak and Bill Kokotaillo, not to be outdone also stepped forward with a cheque of \$300 for the village. After a tour of the artifacts, we were amazed, said the Reeve, at the astounding collection of antiques used to cultivate the land all of which remain as a reminder of the part pioneers played. For that reason the

County was more than pleased to share in the support of this venture.

Bill Lobay rounded out the program at the banquet by acknowledging all those who had helped organize the “Kham” and thanked the dignitaries for their presence.

Hon. Schmid placed the final touch to the celebrations by circulating around to personally invest each and every one of the ladies with an Alberta pin. He went as far as to kiss Mrs. Mary Homaniuk in a loving gesture of the esteem the women are held.

Invited but unable to attend due to illness, Senator Hastings of Calgary, official government representative in Alberta, sent a telegram.

RESUME OF BOOK UKRAINIAN PIONEERS IN ALBERTA

Immigration of Ukrainas to Alberta began around the turn of the century. The first years were hard; but then came time when they could relax and look back on their achievements. they had fitted well into the Canadian way of life; but they had also kept many of their old ways. it behooved some of them, therefore, to form an association which would in some way not only preserve their heritage, but would also hand it down to their children.

Thus, in 1941, the Ukrainian Pioneers' Association of Alberta was organized. Its first project was the erection in Elk Island Park of a memorial honouring the founding fathers of Ukrainian settlements in Alberta. In the late sixties, the idea of putting on permanent record the story of these founding faters culminated in 1970 in a book "The Ukrainian Pioneers of Albera".

Favourable reception of this book encouraged the Association to follow up with a second volume: Ukrainians in Alberta. As president of the Ukrainian Pioneers' Association, I congratulate th editorial and other committees on their successful efforts to produce the book.

On behalf of the Association, I extend our appreciation for the financial assistance we received from the Citizenship Branch of the Secretary of State, New Horizons, Division of the Department of Health and Welfare, both of Ottawa, and the Department of Youth, Culture, and Recreation, of Alberta. Without it, the publication of this book would have been impossible.

D. Prokop
President
Ukrainian Pioneers'
Association of Alberta

ПОДЯКА

Оцим складаю щиру подяку всім жертводавцям та тим які помогли мені видати цю книжку. Прізвища їх та вплату пожертв подаю нижче:

По 1000.00 дол. Фундація Тараса Шевченка, Вінніпег, Ман., Пан Іван Козьяк, Едмонтон, Алберта, Товариство Українських Піонерів, Едмонтон.

По 700.00 дол. Панство Юрій і Анна Феняк, Чілевак, Б.К., Українські Ветерани з Норвуд Ліджин, Едмонтон.

По 250.00 дол. Пані Ольга Ганочко, дружина інспектора, Едмонтон, Gateway Publishing Co. Ltd., Edmonton;

По 200.00 дол. Борис Фербей, аптекар, Едмонтон.

По 150.00 дол. П-тво Ізидор і Анна Горєцькі, Едмонтон; і пані Доця Берлад, Едмонтон, Алберта.

По 100.00 дол. Пан посол і міністер А. Головач, Едмонтон; пані Тетяна Федорків, Едмонтон; Об'єднання Жінок при Лідзі Визволення України, Едмонтон, Альберта; Український Народний Дім, Едмонтон; Пані А. Шимелюк-Радомська, Едмонтон, Петро Молофій, Едмонтон; Добродій Никола Олійник, Едмонтон, Алберта.

По 80.00 дол. Добродій П. Волошук, Оттава, Онтаріо.

По 75.00 дол. Петро Кушнір, односельчанин автора, Едмонтон; С. П. Мулька, Ту Гілс, Алберта.

По 50.00 дол. П-тво Григорій і д-р Марія Якимечко, Едмонтон; П-тво Григорій і Стефанія Йопик, Едмонтон; Добродій М. Піхота, Едмонтон; Добродій Микола Новіцький, Едмонтон; Пан Іван Тимчишин, Едмонтон, довголітний голова Народного Дому, Едмонтон, Пан Іван Іванишин, Келовна, Б.К.

По 40.00 дол. Добродій Мирослав Ткачук, Едмонтон; Добродій М. Сунак, Редвотер, Алберта; інж. Ярослав Єндик, Едмонтон; Добродій Роман Політило, Вегревіль, Алберта.

По 25.00 дол. Д-р М. Марунчак - славний автор багатьох книжок та історії Українців в Канаді, Вінніпег, Манітоба; д-р М. Суховерський, Едмонтон, Алберта; Пані С. Дроздовська, Едмонтон, добродій В. Федейко, Келовна, Б.К.; інж. Іван Кухаришин, Едмонтон; добродій Юрій Хаба, Едмонтон, Алберта; добродій В. Демчук, Едмонтон; добродій В. Стебельський, Едмонтон.

По 10.00 дол. Пані Марія Онищук, Едмонтон, і пані Марія Лазарук, з Едмонтону.

Зокрема хочу скласти свою щиру подяку Шевченківській Фундації у Вінніпегу за її щедрі датки на перший і другий том книжки “Українці в Західній Канаді”.

Дякую д-р М. Марунчакові у Вінніпегу за його цінні рецензії на авторів книжки, і також професорові Яр Славутичові у Едмонтоні за написання гарного вступного слова до цієї книжки.

Отже клоню свою сиву голову перед всіма тими добродіями, що помогли мені видати цю книжку. Нехай Господь Бог обдарить всіх Вас своїми ласками.

Дмитро Прокоп

ЗМІСТ

ВСТУП — Яр Славутич	5
Посвята та місійний ідеалізм учителів-піонерів — Михайло Марунчак	7
Слово від автора	10
РОЗДІЛ I — Побудова пам'ятника на могилі сл. пам. посла Михайла Лучковича	13
РОЗДІЛ II — Коротка історія Т-ва Українських Піонерів Альберти	40
РОЗДІЛ III — Що нам дала 1-ша, 2-га і 3-я еміграція	102
РОЗДІЛ IV — Українські Жіночі організації в Канаді	189
РОЗДІЛ V — Визначні родини	247
РОЗДІЛ VI — Читальні і Народні Доми	319
РОЗДІЛ VII — Деякі архіви-музеї	377
РОЗДІЛ VIII — Коментарі й рецензії	398
РОЗДІЛ IX — Наші меценати	451
РОЗДІЛ X — Різні статті і життєписи видатних громадян	482

4500108

\$2000